Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	**Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra**
Møtested:	, Varangerbotn, Nesseby rådhus
Dato:	24.02.2025
Tidspunkt:	10:15

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 7/25	Registrering av deltakere, beslutningsdyktighet		
ST 8/25	Godkjenning av innkalling og saksliste, valg av elektronisk underskrivere		
ST 9/25	Godkjenning av protokoll fra forrige møte		
ST 10/25	Oppsummering av 2024 - regnskap		2020/10563
ST 11/25	Tildelte driftsmidler 2025 Varangerhalvøya nasjonalparkstyre		2024/11432
ST 12/25	Vedtak av tiltaksplan for 2025 - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre etter tildeling		2024/11432
ST 13/25	Behandling av søknad om utvidelse av elgvald i Vardø og Båtsfjord kommuner - Varangerhalvøya nasjonalpark og Persfjorden - Syltefjorden landskapsvernområde		2025/1476
ST 14/25	Organisert ferdsel til fots - turgrupper - vilkår - Varangerhalvøya nasjonalpark		2024/11560
ST 15/25	Behandling av søknad om dispensasjon for kitearrangement - VAKE 2025 - Varangerhalvøya nasjonalpark		2025/1720
ST 16/25	Behandling av søknad om forlegnet tillatelse for værstasjoner, vegetasjonsbur og lyttebokser i et år - UIT COAT- Varangerhalvøya nasjonalpark		2019/2232
ST 17/25	Varjjat Siida, mulig oppføring på Norges liste for verdensarv - tilbakemelding etter infomøte med Riksantikvaren		2024/10269
RS 2/25	Delegasjonssaker		
ST 18/25	Innspill i rådgivende utvalgsmøte 19.02.25		2019/12491
ST 19/25	Orienteringssaker		
RS 3/25	Innvilget - dispensasjon fra verneforskriften - frakt av utstyr til gamme i 2025 - Varangerhalvøya nasjonalpark - Vadsø kommune 19/1 - kjøring med snøskuter vinter 2023 - Steinar Ittelin m.fl.		2023/2771
RS 4/25	Referat fra referansegruppemøte for COAT fjellrevmodulen		2019/2232
RS 5/25	Informasjon om bruk av utvalgsmodulen i Elements - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2024		2024/685
RS 6/25	Ferdselstelling i verneområder 2025 - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - rammer for søknader om midler - tiltak verneområder og naturrestaurering - SNO-ressurser - 2025		2024/11432
ST 20/25	Eventuelt		

ST 7/25 Registrering av deltakere, beslutningsdyktighet
ST 8/25 Godkjenning av innkalling og saksliste, valg av elektronisk underskrivere
ST 9/25 Godkjenning av protokoll fra forrige møte

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2020/10563-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	10/25	24.02.2025

Årsoppsummering 2024 – Regnskap – Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Forvalters innstilling

Oppsummering av forbruk for 2024 tas til orientering.

Saksopplysninger

Styret ble tildelt 400 000 kr til drift av styret, 100 000 kr til drift av nasjonalparken.

50 000 kr til forvaltningsplanarbeid

1100 000 kr til tiltaksmidler.

Vurdering

Forbruk var slik: Drift av styret 400 000 kr, 100 000 kr drift nasjonalpark

7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	-11 507
4950	Inventar - antatt levetid over 3 år	31 000
5100	Midlertidig ansatte	1 332
5300	Styrer, råd og utvalg	27 447
5330	Honorarer	143 568
6300	Leie lokaler	73 148
6390	Annen kostnad lokaler	4 343

	6420	Leie av datasystem (årlige lisenser m.m.)	1 637	
	6570	Arbeidsklær og verneutstyr	10 731	
	6590	Annet driftsmateriale	41 114	
	6730	Andre konsulenttjenester	5 615	
	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	16 179	
	6800	Kontorrekvisita	2 270	
	6820	Trykksaker	637	
	6840	Aviser, tidsskrifter, bøker o.l.	1 749	
	6860	Møter eksterne	1 723	
	6861	Møter interne	6 519	
	6880	Kurs og seminarer for eksterne deltagere	52 863	
	6940	Porto	1 116	
	7040	Forsikring og årsavgift	3 358	
	7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	32 056	
	7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	42 596	
	7150	Diettkostnad, oppgavepliktig	8 516	
∑				**Totalsum 498 015 Rest: 2000 kr**

Forvaltningsplanarbeid 50 000 kr

	6710	Konsulenttjenester til utvikling av programvare og IKT-løsninger	6 500

			6 500

Rest: 43500 kr

Tiltaksmidler

7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig		11507
	4950	Inventar - antatt levetid over 3 år	31 000
	4990	Andre driftsmidler (også kunst)	573 960
	6450	Leie av biler	7 079
	6510	Verktøy og lignende	22 753
	6570	Arbeidsklær og verneutstyr	17 372
	6590	Annet driftsmateriale	291 300
	6722	Konsulenttjenester til kommunikasjonsrådgiving, design mv.	2 520
	6730	Andre konsulenttjenester	2 988
	6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	109 516
	7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	1 440
	7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	1 915
	7150	Diettkostnad, oppgavepliktig	738
		Forbruk :1 074 092 Rest: 26 000 kr	REST:

Styret søkte om 110 000 kr til tiltak bestilt av Statens naturoppsyn, som oppgir at midlene ble benyttet.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2024/11432-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 13.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	11/25	24.02.2025

Tildelte driftsmidler 2025 – Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Vedlegg:
1 Saksprotokoll - søknad om driftsmidler 2025 - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - rammer for søknader om midler - tiltak verneområder og naturrestaurering - SNO-ressurser - 2025
2 Informasjon om tildeling av grunnstøtte drift til styrene i 2025 - Miljødirektoratet
3 Søknad om driftsmidler for Varangerhalvøya nasjonalparkstyrer 2025

Forvalters innstilling

Styret tar tildeling på 400 000 kr på drift av styret, 100 000 kr til driftsmidler for verneområdene og 25 000 kr til forvaltningsarbeid til etterretning.
Forvalter bes vurdere i samråd med styreleder om det skal søkes om supplerende tildeling i løpet av året, til mer midler for arbeid med forvaltningsplaner.

Saksopplysninger

- ✓ Det vises til vedlagt søknad om **400 000 kr** til drift av styret. Søknad er innvilget og tildelt som omsøkt.

- ✓ Det vises til vedlagt søknad om 200 000 kr til driftsutgifter for verneområdene, og vedlagt notat fra Miljødirektoratet som sier at man også i 2025 vil tildele maksimalt **100 00 kr** til de verneområdestyrene som har størst områder/ mest utgifter.

Det er budsjettert 125 000 kr i driftsutgifter for verneområdene i 2025, med tildeling på ***100 000 kr***. Forvalter innstiller på at deler av utgiftene dekkes via andre budsjettposter som drift av styret, om mulig.

Vurdering

Tildelinger tas til etterretning.

Forvalter anbefaler at man vurderer å søke om mer midler til arbeid med forvaltningsplaner gjennom det kommende året ved konkret behov.

Deler av utgiftene på budsjett for drift av verneområdene dekkes via andre budsjettposter som drift av styret, om mulig.

Styret fortsetter ved passende anledninger å ta opp med Miljødirektoratet at man har behov for noe mer driftsmilder til verneområdene i årene som kommer.

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 26.11.2024

Behandling

Vedtak

Vedtatt som innstilt

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre søker om 400 000 kr til drift av styret i 2025, 200 000 kr til driftsutgifter verneområdene, og 100 000 kr til forvaltningsplanmidler.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Romssa ja Finnmárkku stáhtaháldášeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Internt arbeidsdokument

Sak: Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - rammer for søknader om midler - tiltak verneområder og naturrestaurering - SNO-ressurser - 2025

Vår dato: 03.12.2024

Vår ref.: 2024/11432

Saksbehandler, innvalgstelefon
Geir Østereng, 78 95 03 59

Informasjon om tildeling av grunnstøtte drift til styrene i 2025 - Miljødirektoratet

Informasjon om tildeling av grunnstøtte drift til styrene i 2025

Ingrid Moe Dahl <ingrid.moe.dahl@miljodir.no>
Til: Ingrid Moe Dahl
Kopi: Kim-Daniel Hansen; Ingrid Haugland Stav; Kjell Tore Hansen; Camilla Knutsen; Line Kristin Larsen
Følg opp. Forfallet tirsdag 3. desember 2024

Hei, alle forvaltere

Jeg ønsker å informere dere om utfordringen med tildeling av en sum midler til "grunnstøtte drift" til styrene videreføres også i 2025.

Dere vil få tildelt samme beløp som for 2024.

Som vi informerte om for årets tildeling, så vil det nok bli en gjennomgang og mulig revidering av fordelingen av grunnstøtten, men det vil ikke bli gjennomført for neste års tildeling. Dere kan derfor planlegge for samme beløp i 2025 som det dere fikk tildelt i år.

Dere trenger ikke å spille om disse midlene, da vil vi tildele samtidig som vi gjør tildelingen på 21 og 31-post på hovedbuppleverende tildeling. Om "grunnstøtte drift" legges inn i ESB på egen linje under stjernet for "Behovsvurdering Statsforvalterne" slik som i år, eller om det løses på annet vis vet jeg ikke helt klart, men skulle det bli endringer vil dere få beskjed.

Merk: Dette må ikke forveksles med den ordinære tildelingen av midler til drift av styrene som gjøres på vanlig måte etter søknader fra styrene over post 1420.21.

Hilsen
Ingrid Moe Dahl
seniorrådgiver, seksjon for verneområder

mobil: 414 70 633
ingrid.moe.dahl@miljodir.no

Miljø-direktoratet

www.miljodirektoratet.no | www.miljostat.no
sentralbord: 73 58 05 00

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2024/11432-3

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 21.11.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra		26.11.2024

Søknad om driftsmidler for Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2025, møteplan 2025

Forvalters innstilling

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre søker om 400 000 kr til drift av styret i 2025, 200 000 kr til driftsutgifter verneområdene, og 100 000 kr til forvaltningsplanmidler.

Saksopplysninger

Årlig må styret melde inn behov for midler.

Det planlegges et fysisk møte i hver av de 4 kommunene i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet. I tillegg Teamsmøter ved styre samt 2-4 Arbeidsutvalgsmøter på Teams.

Det er tradisjon for minst et styremøte i hver kommune, og et besøk i nærliggende nasjonalpark i forbindelse med styremøte. I 2023 besøkte vi Reisa nasjonalpark og i 2024 Øvre Pasvik nasjonalpark.

Budsjettet vil også gi rom for en dag befaring i nasjonalparken knyttet til forvaltningsplanen da flere av 4 styremedlemmene er relativt nye og det er behov for å kjenne til eksisterende tilrettelegging og startpunkter i de 4 kommunene hittil.

Møte og aktivitetsplan Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Endelig møtedato tilpasses møter i Kommunestyre, Fylkesting og Sameting

Møte	Cirka dato	Sted	Saker
1 Februar	20 februar	Varangerbotn	Budsjett 2025 2 COAT søknader VAKE 2025 UNESCO
2 Mai	5	Vadsø	Ved behov
2 - Juni	15 juni	Startpunktbefaring Nattfjelldalen	Ved behov
4 - 20 august		Besøk annen nasjonalpark	
5 – 10 november		Båtsfjord	
6 – 1 desember		Bestillingsmøte SNO	
1 befaring	Mars/August	I Nasjonalparken	Snøskuter/ helikopter

- ✓ Befaring nasjonalparken (mars – med snøskuter, eller august med helikopter)

Foreløpig utkast til møteplan* eksakte datoer koordineres med kommunestyremøter/ fylkestings- og sametingsmøter.

Aktiviteter

- Fuglekassesnekring for barn – Vuonnamarkanat og Pomordagene, en lørdag, forvalter sammen med SNO
- Rådgivende utvalg, forvaltningsplanmøter, temamøter hvor noen kan tas på TEAMS
- Befaring av et startpunkt i forbindelse med styremøte utendørs (Nattfjelldalen)
- Befaring i mars/ august

Driftsutgifter forvaltning av verneområdene

Dette skal gå til faste utgifter for nasjonalparkstyret ved forvaltning av områdene.

Budsjettet var 100 000 kr, med forbruk på 125 000 kr til driftsutgifter. En rekke tiltak på tiltakspostene kunne vært ført på Driftsmiddelbudsjettet og rammen bør økes til 200 000 kr. Bl.a årlig pott for skiltanskaffelser og design av skilt.

Driftsmidler styret 2024

Budsjett		
Driftskostnad	**Beskrivelse**	**Forbruk**
Lagerlokaleleie Vadsø havn	Avtale	20000
Bruutsett og opptak Ordo	Avtale	5000
Infopunkt kiberg utstilling	Avtale	50000
Drift gapahuk VSM	Avtale	10000
startpunkt komagdalen	Festreavgift ghuk 5634_1_1_9021	690
	10 sekk ved	1200
startpunkt Nattfjelldalen	festeavgift 35/1/9021	939
	Ved P	3168
	Dotømming vadsø kommune	0
Startpunkt Ordo	Ghuk og do 7_1_9005	1500
Infopunkt sandfjorddalen	ved gapahuk 10 sekker oppsynshytte 5443_18/1_86	1884
	10 sekk ved P	1144
Infopunkt Varangerbotn	Ved gapahuk 30 sekker	3096
Åpen hytte bjørnskardhytta	1/2 festeavgift - 20 sekk ved	830
	20 sekk ved	0
Diverse utgifter		6970
Imageshop bildebank		1637,28
Material fuglekassesnekring		8110
Nettside vedlikehold nettrakett		4815
		4784
Sum		125767

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2024/11432-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 18.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	12/25	24.02.2025

Vedtak av tiltaksplan for 2025 – Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Vedlegg:
1 Soknad 25SB4BC0.pdf
2 Opplegg 2025 ferdselstelling.docx
3 Soknad 25S6EE16.pdf
4 Tiltaksplan VNP-styre 2025_2026_til søknad
5 Informasjon om årets tildelinger til nasjonalpark - og verneområdestyrer 2025

Forvalters innstilling

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre vedtar sin tiltaksplan for 2025 - 2026 jamfør følgende tildeling i februar 2025. Tildelingen på 475 000 kr tas til etterretning og 80 000 kr til SNO.

Saksopplysninger

Styret søkte om 705 000 i tiltaksmidler jfr. vedlagt søknad. Dette inkluderte 80 000 kr til SNO, og inkl. 100 000 kr til minkprosjekt, som tilleggssøknad for Sone A.

Omsøkt beløp på 80 000 kr til SNO ble innvilget.
Av 625 000 kr omsøkt for styret forøvrig ble søknad om minkprosjekt 100 000 kr avslått,

Søknad om «helikopterrunde hytter, vedlikehold, dig. turregistrering» viste Miljødirektoratet til at «det ikke er nasjonalparkstyret sitt ansvar å utføre vedlikeholdstilsyn med åpne hytter». Det synes som 100 000 kr av omsøkt er tildelt for dette tiltaket. Styret har i alle år støttet opp om enkelt vedlikehold til linjehyttene i samarbeid med lokale små foreninger, noe også Fylkesmannen gjorde da nasjonalparken ble opprettet.

Besøkskartlegging

I Januar 2025 ble det gitt føringer for ferdselstelling fra Miljødirektoratet (se vedlegg).

Vurdering

Besøkskartlegging – man søkte om å beholde dagens trampeteller ved Nattfjelldalen. Denne ble innvilget.

For øvrig foreslår forvalter at passeringsteller i Komagdalen og Syltevikmoan i Sandfjorddalen etableres i 2025. En av disse kan også benyttes på skuterløypa mellom Vestre Jakobselv for mer kunnskap om trafikken (om den stikkes for sesongen).

Vi disponerer en ferdselsteller for vei, som foreslås plassert i Komagdalen for å få tall på antall biler som kjører opp til startpunktparkeringen.

For øvrig utarbeides besøksstatistikk fra de åpne hyttene i verneområdene. Statistikken synliggjøres i Årsmeldingene for nasjonalparkstyret.

Tiltak som ikke er innvilget er forespurt om nærmere forklaring fra Miljødirektoratet.

MIDLER TIL TILTAK I VERNEOMRÅDER (KAP 1420 POST 31) - 2025

Organisasjonsnummer: 917954356
Foretaksnavn VARANGERHALVØYA NASJONALPARKSTYRE

Adresse: c/o Statsforvalteren T og Finnmar, 9800 VADSØ
E-postadresse: sftfpost@statsforvalteren.no

Kontaktperson
Navn: Geir Østereng
Telefonnummer: 41470437
E-postadresse: geir.ostereng@statsforvalteren.no

Utfyller
Navn: Geir Østereng

Mottaker: Miljødirektoratet

SØKNAD **REFERANSENR.:** 25SB4BC0

Tiltak

Hvem søkes det på vegne av? Nasjonalpark- eller verneområdestyre

Oversikt over alle tiltak

Pri.	Navn på tiltaket	Tiltakskategori	Tiltakstype	Verneområde	Øk. ansvarlig	Beløp
1	Utbedring av bru og klopp - sti Nattfjelldalen	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	50 000
2	Pott for informasjonsskilt og plakater	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av skilt og/eller infotavle	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	100 000
3	Infomateriell ved turistinfo utendørs Vardøya	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av skilt og/eller infotavle	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	50 000
4	Årlig tilsyn hengebrua i Komagdalen - nasjonalpark	Tilrettelegging og informasjon	Opparbeide sti/kanalisering	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	20 000

5	Helikopterrunde hytter, vedlikehold, dig turreg,	Tilrettelegging og informasjon	Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	150 000
6	Gjennomføre besøksstrategi Ytre Syltevika naturres	Tilrettelegging og informasjon	Oppføring av innfallsport/P-plass	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	100 000
7	Rydding strandsøppel voksested Finnmarkssvineblom	Skjøtsel av (tre)vegetasjon	Annet (utdypes i merknadsfeltet)	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci (VV00002438)	Forvaltningsm.	10 000
8	Begrense beite i naturreservat og avfallsfjerning	Beiting og lyngbrenning	Beiting- og/eller gjerding for bufe	Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)	Forvaltningsm.	25 000
9	Tjenestekjøp ryddeaksjon - Hamningberg bygdelag	Skjøtsel av (tre)vegetasjon	Annet (utdypes i merknadsfeltet)	Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)	Forvaltningsm.	20 000
10	Utflyging av avfall fra Ytre Syltev + div skjøtsel	Annet	Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)	Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)	Lokalt SNO	80 000
11	Minkprosjekt sone A Varangerhalvøya nasjonalpark	Uttak av fremmede arter	Mink	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Forvaltningsm.	100 000
12	Besøksteller Nattfjelldalen - trampeteller	Tilrettelegging og informasjon	Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)	Lokalt SNO	1
						705 001

Utbedring av bru og klopp - sti Nattfjelldalen

Prioritet: 1
Navn på tiltaket: Utbedring av bru og klopp - sti Nattfjelldalen
Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Opparbeide sti/kanalisering

Fylke: Finnmark
Kommune: Vadsø
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Ferdigstille tiltak påbegynt i 2024. Klopper på bruas nordside nyttet i 2024.
Utbedre brudekke og klopper på bruas vestside ved Storelva, sti til Nattfjelldalen (startpunkt til nasjonalparken.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 50 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Pott for informasjonsskilt og plakater

Prioritet: 2
Navn på tiltaket: Pott for informasjonsskilt og plakater
Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Oppføring av skilt og/eller infotavle
Fylke: Finnmark
Kommune: Vadsø
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Oppsett av infoskilt og tavler jfr skiltplan.
- fundamentering av tretavler (Høyelva - ny), Nerslåtta (utskifting).
- stort skilt ved turistinfo for kommunegrense båtsfjord/ Tana ved vei
- skiltutgifter generelt

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 100 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Infomateriell ved turistinfo utendørs Vardøya

Prioritet: 3
Navn på tiltaket: Infomateriell ved turistinfo utendørs Vardøya
Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Oppføring av skilt og/eller infotavle
Fylke: Finnmark
Kommune: Vardø
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Omfang av informasjon om nasjonalparken økes på Vardøya i Vardø kommune ved turistinfo, utendørs.
Infotavler på yttervegg og noe info innendørs ved infotavle.
I 2024 ble 2 infotavler satt opp på øya i tillegg på utvalgte steder.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 50 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja

Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Årlig tilsyn hengebrua i Komagdalen - nasjonalpark

Prioritet: 4
Navn på tiltaket: Årlig tilsyn hengebrua i Komagdalen - nasjonalpark
Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Opparbeide sti/kanalisering
Fylke: Finnmark
Kommune: Vardø
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Årlig tilsyn av hengebru med hengebruekspert, sammen med nasjonalparkforvalter.
Brua er værutsatt og befares av forvaltningsmyndigheten i 1 april, med andregangsbefaring og vedlikehold med ekspert i august.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 20 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Helikopterrunde hytter, vedlikehold, dig turreg,

Prioritet: 5
Navn på tiltaket: Helikopterrunde hytter, vedlikehold, dig turreg,
Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)
Fylke: Finnmark
Kommune: Båtsfjord
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Helikopterrunde åpne hytter og buer i NP, kartlegge vedlikeholdsbehov, etablere nødplakater, etabler rømningssikkert vindu på Heimdal.

Digital turregistrering linjehytteruta (istedenfor fysisk merking i terrenget) som legges på nett.

I samarbeid med Båtsfjord røde kors - økt sikkerhet på de åpne hyttene i NP.
Ferdsel kanaliseres via hyttene i besøksstrategien.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 150 000
Videreføring av pågående prosjekt? Nei
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Nei
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Gjennomføre besøksstrategi Ytre Syltevika naturres

Prioritet: 6
Navn på tiltaket: Gjennomføre besøksstrategi Ytre Syltevika naturres

Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Oppføring av innfallsport/P-plass
Fylke: Finnmark
Kommune: Båtsfjord
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Gjennomfør besøksstrategi
Oppføre flere infotavler ved naturreservat, bålplasser tydeliggjøres, skilting ang. tagging.
Infotavleer ved nyetablert utvidet Parkering for endestasjon Hamningberg Nasjonale turistveier.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 100 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Rydding strandsøppel voksested Finnmarkssvineblom

Prioritet: 7
Navn på tiltaket: Rydding strandsøppel voksested Finnmarkssvineblom
Tiltakskategori: Skjøtsel av (tre)vegetasjon
Tiltakstype: Annet (utdypes i merknadsfeltet)
Fylke: Finnmark
Kommune: Vardø
Verneområde: Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci (VV00002438)
Beskrivelse av tiltaket:
Rydding av strandavfall - voksested Finnmarkssvineblom - Hasselneset, Persfjorden
I samarbeid med Vardø ungdomsskole

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 10 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja

Begrense beite i naturreservat og avfallsfjerning

Prioritet: 8
Navn på tiltaket: Begrense beite i naturreservat og avfallsfjerning
Tiltakskategori: Beiting og lyngbrenning
Tiltakstype: Beiting- og/eller gjerding for bufe
Fylke: Finnmark
Kommune: Båtsfjord
Verneområde: Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)
Beskrivelse av tiltaket:
Sandfjordneset naturreservat
- jaging av sau ut av naturreservat som hopper over gjerder - når aktuelt
- utplassere saugjerde ved elva før beiteslipp, inntaking etter sanking
-utplassere infotavle ang. ordning for plukking av søppel av turgåere i NR
- fjerne søppel som samles - kjøre til mottak

Ytre Syltevika naturreservat
- utplassere infotavle ang. ordning for plukking av søppel av turgåere i NR
- fjerne søppel som samles langs vei i verneområdene - kjøre til mottak

Tiltaket gjelder også persfjorden - syltefjorden landskapsvernområde - fjerning av søppel langs vei som turister samler
- utplassere infotavle ang. ordning for plukking av søppel av turgåere i lskvernområde

Tjenestekjøp Bygg og bevar

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 25 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja

Tjenestekjøp ryddeaksjon - Hamningberg bygdelag

Prioritet: 9
Navn på tiltaket: Tjenestekjøp ryddeaksjon - Hamningberg bygdelag
Tiltakskategori: Skjøtsel av (tre)vegetasjon
Tiltakstype: Annet (utdypes i merknadsfeltet)
Fylke: Finnmark
Kommune: Båtsfjord
Verneområde: Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)
Beskrivelse av tiltaket:
Årlig ryddeaksjon -tjenestekjøp av bygdelaget Hamningberg

Ytre Syltevika naturreservat er den del av Varangerhalvøyas ytre kyst som får mest påslag av marint avfall.
Årlig ryddes deler av stranda av bygdelaget, samt deler ryddes av turister.

Pga. utilgjengelig het til vei og for båt pga. uren kyst, flys big bags ut. Lastebilcontainere fraktes til nærmeste vei i regi av HOLD NORGE RENT aksjonen.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 20 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja

Utflyging av avfall fra Ytre Syltev + div skjøtsel

Prioritet: 10
Navn på tiltaket: Utflyging av avfall fra Ytre Syltev + div skjøtsel
Tiltakskategori: Annet
Tiltakstype: Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)
Fylke: Finnmark
Kommune: Båtsfjord
Verneområde: Ytre Syltevika naturreservat (VV00000046)
Beskrivelse av tiltaket:
SKjøtselsoppdrag diverse - inkl. utflyging av avfall fra Ytre Syltevika naturreservat.
Andre tilsynsoppdrag, skjøtselsoppdrag som rydding samt byggdokumentajson tas samtidig,

Helikopterutgifter etc.

Økonomisk ansvarlig: Lokalt SNO
Navn på SNO-ansatt: Hans Ivar Hortman
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 80 000
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja

Minkprosjekt sone A Varangerhalvøya nasjonalpark

Prioritet: 11
Navn på tiltaket: Minkprosjekt sone A Varangerhalvøya nasjonalpark
Tiltakskategori: Uttak av fremmede arter
Tiltakstype: Mink
Fylke: Finnmark
Kommune: Unjarga - Nesseby
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Styret ønsker kunnskap om i hvilken grad mink er tilstede i våtmarksområdene i sone A i Varangerhalvøya nasjonalpark. I 2024 investerte vi i 15 viltkamera og 32 trapper 90 minkfeller og 30 minkfellebokser.

Våtmarkssonen i sone A ligger mellom Vestre Jakobselv og Bergebyelva, og vi vil vite om mink er tilstede i myrområdene i hekkeperioden for fugl ved små myrdammer og myrer som er viktige for hekkefugl.

Feller plasseres langs elvene, og i sidebekker som går inn mot våtmarksområdene, samt med små vatn.

Prosjektet skal vise om det er behov for å bekjempe mink systematisk i området som er viktig for våtmarksfugl på lengre sikt. UIT COAT prosjektet vil bli forespurt om å være med i prosjektet.
Viktig myteområde for sædgjess hvor dverggås også forekommer enkelte år, vadefugl og ender.

Evt. masteroppgave med feltarbeid eller innleid hjelp i felt til å røkte feller. SNO vil kunne bidra noe i planlegging og design. Prosjekt vil ha bieffekt med økt kunnskap om områdets fuglebestander, identifisering av trusler.

Atkomst til studieområdet med ATV På barmarksløyper, fellerunderøkting til fots.

Kostnader; batterier til viltkamera, leie av ATV (nasjonalparkstyret disponerer ikke egen).

I første omgang ettårig, men kan bli utvidet avhengig av resultater.

Økonomisk ansvarlig: Forvaltningsmyndighet
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 100 000
Videreføring av pågående prosjekt? Nei
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja

Besøksteller Nattfjelldalen - trampeteller

Prioritet: 12
Navn på tiltaket: Besøksteller Nattfjelldalen - trampeteller

Tiltakskategori: Tilrettelegging og informasjon
Tiltakstype: Annet (utdypes i beskrivelsesfeltet)
Fylke: Finnmark
Kommune: Vadsø
Verneområde: Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras (VV00002437)
Beskrivelse av tiltaket:
Etablert trampeteller fra 2016 - videreføres til og med 2026. Hensikten er å se evt. effekt av effekt av "Norges nasjonalparker - Lars Monsen".

Økonomisk ansvarlig: Lokalt SNO
Navn på SNO-ansatt: Hans Ivar Hortman
Andre tilskuddsordninger: *Ingen valgt*
Beløp det søkes om: Kr 1
Videreføring av pågående prosjekt? Ja
Har tiltaket forankring i skjøtelses- eller forvaltningsplan? Ja
Er tiltaket flerårig? Ja
Har dere en besøksstrategi for verneområdet (i produksjon eller ferdig)? Ja

Vedlegg

- Besøksstrategi 26.06.2015.pdf (Utvidet rapport)
- Besøksstrategi i Ytre Syltevika naturreservat_endelig 6.12.2021.pdf (Prosjektbeskrivelse)
- Tiltaksplan VNP-styre 2025_2026_til søknad.pdf (Prosjektbeskrivelse)

Geir Østereng for **VARANGERHALVØYA NASJONALPARKSTYRE**

Levert 09.01.2025

Registrering av ferdsel i verneområder

Opplegg for 2025

- Dere melder inn behov for teller slik som før i ESS, så fordeler vi de tellerne vi har.
- Dere som ønsker å kjøpe tellere selv ber vi at dere avvent dette til 2026, slik at vi kan få undersøkt hvilke tellere som egner seg best, og på bakgrunn av det ordne en felles ramme for innkjøp fremover.
- SNO lokalt bidrar som før i 2025.

Bakgrunn

Vi har frem til nå hatt et opplegg for ferdselstellere i verneområder der Miljødirektoratet besitter en pott med ferdselstellere, som fordeles til forvaltningsmyndighetene basert på en behovsinnmelding. Behov for tellere meldes inn via ESS og deles ut etter faste kriterier.

SNO lokalt bistår med oppsetting/drift samt analyse av data fra en eller flere tellere. Det er utpekt regionalt ansvarlige som er ressurspersoner i sine distrikt og mange andre lokalt ansatte i SNO bistår i arbeidet med ferdselstellere.

SNO sin hovedoppgave er å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet, i form av å føre kontroll med en rekke miljølover, se Lov om statlig naturoppsyn. I tillegg er SNO pålagt andre oppgaver, inkludert å bistå forvaltningsmyndigheten i tiltak knyttet til ivaretagelse av verneområder.

Erfaringene med dagens opplegg for ferdselstellere viser imidlertid at SNO bruker uforholdsmessig mye tid på oppfølging av disse, og det er behov for å redusere innsatsen SNO bruker på tellere for å frigjøre tid til kontroll- og skjøtselsoppgaver.

I praksis betyr dette at forvaltningsmyndighetene må forvente høyere terskel for tildeling av ferdselstellere og bistand med tellere i felt.

Informasjon om ferdsel i verneområdet er nødvendig for en kunnskapsbasert forvaltning. For eksempel for å legge tilrettelegging og informasjon på riktig nivå. Samtidig er bruk av ferdselstellere ressurskrevende, slik at vi må være bevisst på nødvendigheten av telling til forvaltningsformål. Vi har ikke i vår portefølje å hente inn data til forskningsformål.

Opplegg for ferdselstellere fremover

Med redusert tilgang til SNO ressurs, må vi forberede oss på en omorganisering av arbeidet med ferdselstellere. Det vil innebære at forvaltningsmyndigheten i større grad tar ansvaret for oppgaven med fysiske tellere.

Jamfør tilbakemeldingene fra dere er det stor variasjon mellom de ulike forvaltningsmyndigheten hvorvidt dette er løsbart. Det gjelder spesielt arbeidet

forbundet med utsett og oppfølging av tellerne, der det i enkelte fylker fortsatt vil være behov for bistand fra SNO.

Fremover ønsker vi at forvaltningsmyndighetene tar over arbeidet med databehandling selv. Det vil si arbeidet med vasking av datasettet fra telleren, datalagring og eventuell innføring av data i Naturoppdrag.[1]

Tilgang til ferdselstellere

Per nå er signalene fra Miljødirektoratet at forvaltningsmyndighetene ikke skal gå til innkjøp av tellere selv, se årlig bestillingsbrev (Rammer og opplegg for statsforvalterne og verneområdestyrene). Gitt at forvaltningsmyndigheten i større grad tar hånd om tellingen selv, fra utsett til databehandling, er det også naturlig at vi åpner mer opp for at forvaltningsmyndigheten kan kjøpe inn tellere selv over 31 post.

Før vi åpner opp for innkjøp, ønsker vi å undersøke hvilke tellere som egner seg best slik at vi får på plass noen rammer for innkjøp. **Derfor ber vi dere avvente innkjøp til 2026**, slik at vi får dette på plass i løpet av 2025.

Vi viderefører dagens pott med tellere også i 2025. Hvorvidt denne potten skal videreføres på lang sikt, vil avhenge av hvor mange som går til innkjøp av egne tellere.

Kriterier for SNO ressurs til ferdselstellere

For å sette rammer for SNO sitt arbeid med ferdselstelling, må vi sette noen kriterier for når SNO bidrar, som kan være gjeldende fra 2026. Man kan selvsagt utføre ferdselstelling utover kriteriene, dersom forvaltningsmyndighet har kapasitet til å utføre det i egen regi.

Vi har foreløpig satt opp følgende kriterier, som et forslag til innramming av SNO ressurs, se punkt 1-3 under. Vi tenker at disse er et utkast, som vi kan diskutere nærmere med dere før vi kommer frem til en endelig avgrensing.

<u>Kriterier for SNO ressurs ved ferdselstelling:</u>

1. Aktiv prosess med forvaltningsplan eller besøksstrategi (der det er meldt oppstart)
2. Måling av effekt av større kanaliseringstiltak[2]
3. Store endringer i ferdsel i området

[1] Per nå har vi ikke noen god funksjonalitet for innføring av data fra ferdselstellere i Naturoppdrag, men planlegger å få det inn på sikt.

[2] Vil være avhengig av problematikken i de enkelte verneområdene

Dersom det finnes alternative kilder tilgjengelig skal disse benyttes fremfor en ferdselsteller [3]. Det vil som hovedregel prioriteres SNO ressurs til 2 påfølgende år på en lokalitet.

Jamfør Håndbok for sårbarhetsvurdering i verneområder (NINA temahefte 73) deles ferdselsintensitet inn i 5 kategorier:

Meget lav bruk	< 1000 passeringer
Lav bruk	1000 – 2000 passeringer
Middels bruk	2000 - 3000 passeringer
Høy bruk	3000 - 4000 passeringer
Meget høy bruk	> 5000 passeringer

Ressurs vil prioriteres til områder som har relativt mye besøk, dvs. de 3 siste kategoriene. Områder med meget lav bruk og lav bruk må regne med en lavere hyppighet i bruk av tellere.

Valg av type ferdselsteller

Alle tellerne som SNO fordeler i dag, er levert fra det franske firmaet Eco-Counter og selges av Amparo Solutions i Norge. Fordelen med tellerene fra Eco-Counter har vært at leverandøren tilbyr et nettbasert program for analyse av data, som data kan lagres i; Eco-Visio. Bakdelen er at de er svært kostbare, både i innkjøp og i drift. Innkjøpsprisen til en Eco-Counter teller som sender data automatisk ligger på ca. 30-40 000 per stykk. Vi betaler en årlig lisens for Eco-Visio etter hvor mange tellere vi har i drift, den har vært på ca. 275 000 eks. mva. I tillegg har de høye kostnader i forbindelse med bytte av batteri- og sensorer.

Totale kostnader de siste 5 årene har vært ca. 400-450 000,- i gjennomsnitt pr år.

Nå tilbyr flere ulike firma tellere som er betraktelig rimeligere. Enkelte firma slik som TRAFx tilbyr også løsninger for datalagring og analyse.

Dersom opplegg med sentral pott skal videreføres, vil vi gå til innkjøp av rimeligere tellertyper, men viderefører tellere fra Eco-Counter til de ikke lenger fungerer.

[3] Alternative kilder kan være turbøker ved poster, besøkstall fra turlags- og turistforeningshytter, antall passeringer på bomveier, passasjertall fra busser, rutebåter og så videre.

BEHOVSINNMELDING STATSFORVALTEREN - 2025

Organisasjonsnummer: 917954356
Foretaksnavn VARANGERHALVØYA NASJONALPARKSTYRE

Adresse: c/o Statsforvalteren T og Finnmar, 9800 VADSØ
E-postadresse: sftfpost@statsforvalteren.no

Kontaktperson
Navn: Geir Østereng
Telefonnummer: 41470437
E-postadresse: geir.ostereng@statsforvalteren.no

Utfyller
Navn: Geir Østereng

Mottaker: Miljødirektoratet

SØKNAD **REFERANSENR.:** 25S6EE16

Om søknaden

Er søker verneområdeforvalter eller statsforvalter? Verneområdeforvalter
Hvilken statsforvalter hører du til? Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Tiltak

Oversikt over alle tiltak					
Navn	Kapittelpost	Fagområde	Kostnadsart	Ansvarlig	Beløp
Drift av Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2025	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Investeringer, Lønn, Driftskostnader, Kjøp av tjenester	Geir Østereng	400 000
Forvaltningsplanarbeid Varangerhalvøya npark	142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet	Forvaltning verneområder	Lønn, Driftskostnader, Kjøp av tjenester	Geir Østereng	100 000
					500 000

Drift av Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2025

Navn på tildeling/prosjekt/tiltak: Drift av Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2025
Beskrivelse av tildeling/prosjekt/tiltak:

Reiseutgifter og godtgjørelser
Styret består av 7 faste representer og 7 varaer
Et årlig fysisk møte i hver av de 4 kommunene (møteromsleie og transport) - årlig 6-8 møter, 3-6 AU møter.
Planlegger besøk til Ånderdalen nasjonalpark i forbindelse med et styremøte i 2025
Ansvar for 1 nasjonalpark, 1 landskapsvernområde og 3 naturreservater

Referanse til tildelingsbrev/VØI:
Kapittelpost: 142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet
Fagområde: Forvaltning verneområder
Underområde: Drift av nasjonalpark- og verneområdestyrer
Kostnadsart:
- Investeringer
- Lønn
- Driftskostnader
- Kjøp av tjenester

Ansvarlig saksbehandler hos statsforvalteren: Geir Østereng
Omsøkt beløp: Kr 400 000

Er tiltaket flerårig? Nei

Er tiltaket geografisk nærliggende relevante verneområder, naturtyper, leveområder for trua arter etc.:
Nei / Ikke relevant

Forvaltningsplanarbeid Varangerhalvøya npark

Navn på tildeling/prosjekt/tiltak: Forvaltningsplanarbeid Varangerhalvøya npark
Beskrivelse av tildeling/prosjekt/tiltak:
Ekstra utgifter ved forvaltningsplanarbeidet
Møteutgifter og kjøp av tjenester

Referanse til tildelingsbrev/VØI:
Kapittelpost: 142021 - 21-post Spesielle driftsutgifter Miljødirektoratet
Fagområde: Forvaltning verneområder
Underområde: Forvaltningsplaner og besøksstrategier for nasjonalparker og andre store verneområder
Kostnadsart:
- Lønn
- Driftskostnader
- Kjøp av tjenester

Ansvarlig saksbehandler hos statsforvalteren: Geir Østereng
Omsøkt beløp: Kr 100 000

Er tiltaket flerårig? Nei

Er tiltaket geografisk nærliggende relevante verneområder, naturtyper, leveområder for trua arter etc.:
Nei / Ikke relevant

Vedlegg

Saksprotokoll Søknad om driftsmidler for Varangerhalvøya nasjonalparkstyrer 2025.pdf (Annet)

Søknad om driftsmidler for Varangerhalvøya nasjonalparkstyrer 2025_saksfremlegg til møte.pdf (Prosjektbeskrivelse)

Geir Østereng for **VARANGERHALVØYA NASJONALPARKSTYRE**

Levert 02.01.2025

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Tiltaksplan for 2025-2026

Varangerhalvøya Nasjonalparkstyre / Várnjárgga álbmotmeahccestivra / Varenkinniemen Kansalistarhaan styyri

Varangerhalvøya nasjonalpark/ Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen Kansalistaras

Persfjorden – Syltefjorden Landskapsvernområde / Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci

Syltefjorddalen Naturreservat / Oarddu luondumeahcci

Sandfjordneset Naturreservat og Ytre Syltevika Naturreservat

Toalett etablert på bua Stormheim/ Huhtircohkat i 2024

Bakgrunn

Denne planen omfatter tiltak som Varangerhalvøya nasjonalparkstyre vil gjennomføre i 2025 som del av forvaltningen av verneområdene som Varangerhalvøya Nasjonalparkstyre forvalter

- Varangerhalvøya Nasjonalpark 1804 km2
- Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde 246 Km2
- Syltefjorddalen Naturreservat 19 km2
- Sandfjordneset Naturreservat 0,5 km2
- Ytre Syltevika Naturreservat 8,3 km2

Totalt 2078 km2

Hvert år blir forvaltningen av verneområdene tildelt midler for å styrke og ivareta verneverdiene i verneområdene. Dette er statlige investeringsmidler som skal gå til investering i informasjon, skjøtsel og tilrettelegging, samt større anskaffelser av nødvendig utstyr for å ivareta verneformålet. Hvor mye er avhengig av innmeldt behov fra nasjonalparkstyret, tilgjengelige budsjettmidler i Miljødirektoratet og prioriteringer til styret.

Tiltakene i planen baseres på trusler mot verneverdier, mål om å bedre naturtilstanden og tiltak på bakgrunn av nasjonalparkens besøksstrategi som sikrer en forutsigbar og målrettet forvaltning. Planen synliggjør også hva vernemyndigheten gjennomfører av tiltak, og har bestilt av tjenester hos Statens naturoppsyn.

Enkelte tiltak kan ikke forventes ferdigstilt før i 2025, og planen har således et toårig perspektiv. I 2024 er det igangsatt tiltak som ferdigstilles i 2025.

Mål

Målet med tiltaksplanen er at den skal gi grunnlaget for en målrettet og forutsigbar forvaltning av tiltaksmidlene til Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 2025-2026. Planen synliggjør planlagt skjøtsel og ressurser i disse områdene.

Strategi for bruk av tiltaksmidler i verneområder i Norge 2020-2025 sier;

"Styrket ivaretakelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Forankring

Tiltaksplanen baseres på prioriteringer i nasjonalparkstyremøte 26 november 2024 med bestillingsdialog med statens naturoppsyn Vadsø og Tana.

Tildelt budsjett for 2025 blir avgjørende for hva som kan gjennomføres.

Tildeling av midler fra Miljødirektoratet, kapasitet hos nasjonalparkforvalter og SNO lokalt er bestemmende for hva som blir gjennomført. Oppdragene konkretiseres i Naturoppdrag.

Ferdigstilling jamfør tidligere prioriteringer av nasjonalparkstyret

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre vedtok besøksstrategi i 2015, og tiltakslista her har vært prioritert de siste årene for gjennomføring.

- Informasjonspunkt Kiberg Bierge (innendørs – åpent sommerstid) – oppgraderes med noe teknisk utstyr – innkjøpt i fjor.

Nye Startpunkt ferdig:

- Komagdalen/ Stuorrajohka/Komagdaali - ferdig
- Nattfjelldalen/ Idjaávži, Koppakuru - ferdig
- Startpunkt Ordo/ Orda/ Ortojärvi - ferdig
- informasjonspunkt i Sandfjorddalen - ferdig
- Utvidet parkering i Varangerbotn - noe skilting gjenstår

Omsøkt for 2025

Omsøkte tiltaksmidler til Varangerhalvøya nasjonalpark og de 4 andre verneområdene er i **2025 625 000** kr. Det er bevilget **100 000** kroner for dekning for driftsutgifter for drift og vedlikehold i 2025, mens behovet er nok omtrent dobbelt.

I tillegg er det omsøkt **80 000 kr** som SNO disponerer på konkrete oppdrag jfr. bestilling fra styret.

SNO vil ikke videreføre tjenestekjøpsavtaler med lokale foreninger fra 2024, og dette må evt. videreføres av nasjonalparkstyret.

SNO har gitt tilbakemelding om at driftsoppgaver som føring av ved til åpne hytter/ startpunkter ikke kan prioriteres, heller ikke tilsyn med innfesting av skilttavler i cortenstål. Det er bestilt en rekke dagsverk av SNO for arbeid med verneområdene i 2025, og ses i liste under

Slike oppgaver er ført i tabell «Forøvrige løpende tiltak som følges opp av forvalter». Gjennomføres ved tjenestekjøp eller i forbindelse med andre oppdrag.

Det er behov for midler til drift- minkprosjekt i Sone A Varangerhalvøya nasjonalpark.
Tiltak/ kartleggingsprosjekt med FOU verdi.

TILDELING gitt i fjor i 2024

Totalt 1100 000 kr i tiltaksmidler (hvorav maks 500 000 kr til vei Komagdalen), 100 000 kr i driftsmidler (vedlikehold), 50 000 kr til forvaltningsplanarbeid og 110 000 tildelt Statens naturoppsyn for avklarte oppdrag.

Tiltak det er omsøkt midler for i 2025

Tiltaksmidler i regi av nasjonalparkstyret som omsøkes

Verneområde	Tiltak	Sum
Varangerhalvøya nasjonalpark	Ferdigstille utbedring av bru og klopp ved Storelva – sti til Nattfjelldalen	50 000 kr
Varangerhalvøya nasjonalpark	Ferdigstille Informasjonsmateriell ved Turistinfo utendørs Vardøya	50 000 kr
Varangerhalvøya nasjonalpark	Informasjonsskilt og plakater generelt jfr. skiltplan - Båtsfjordfjellet Stort skilt ved kommuneinfo, Høyelva, Nerslåtta	100 000 kr
Varangerhalvøya nasjonalpark	Årlig tilsyn hengebru - hengebruekspert	20 000 kr
Ytre Syltevika naturreservat	Gjennomføre infotiltak jfr. besøksstrategi	100 000
Ytre Syltevika naturreservat	Rydding strandavfall, jage sau ut av naturreservat Tjenestekjøp Fjerning av avfall verneområder – Bygg og bevar	25 000
Ytre Syltevika naturreservat	Tjenestekjøp ryddeaksjon Hamningberg bygdelag	20 000
Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde	Rydde Hasselneset – voksested for Finnmarkssvineblom	10 000
Varangerhalvøya nasjonalpark	Sti og hytteregistrering Digital registrering av turruter i nasjonalparken, nødplakater på åpne buer og hytter, se over vedlikeholdsbehov på åpne hytter, buer	150 000

Tiltaksmidler om søkes på vegne av Statens naturoppsyns gitte oppdrag

Verneområde	**Tiltak**	**Sum**
Varangerhalvøya nasjonalpark	Skjøtselsoppdrag inkl. utflyging av avfall fra Ytre Syltevika naturreservat	80 000 kr

Forøvrige tiltak følges opp av forvalter

Kjøp inn ved og utfrakt, infopunkt, startpunktet, oppsynhytta i Sandfjorddalen og Bjørneskarhytta ved årlig tilsyn.

Ved behov i forbindelse med andre oppdrag i aktuelt område bistå Båtsfjord røde kors/ Vardø jff med frakt av ved til linjehyttene. Støtte opp lokalforeninger slik at de vedlikeholdes.

Heimdal, bidra til nytt vindu monteres – rømningssikkert, råtten dør byttes.
Tracklog for anbefalt sommer og vinterrute fra Komagdalen til Ordo, legges på nett, Posisjon for åpne buer og linjehytter legges lett tilgjengelig på nett.

Følge med på beitetrykk vierområder vinter mht. elgstammen.

Oppsynshytta Sandfjorddalen, ferdigstille utbedringspunkter slik at den er klar, 2 vindu og solcellepanel.

Arbeid videre for jevn vedlikeholdsordning atkomstvei Komagdalen.
Besøksstatistikk for åpne hytter lages.

Driftsavtale gapahuk Varangerbotn – Varanger samiske museum
Driftsavtale utsett bru Ordo – Ordo Hytteforening

Saksopplysninger

Nytt i år er at programmet *Naturoppdrag* skal benyttes for å holde oversikt på tiltak som gjøres i verneområdene i kart enkelte år, også i planleggingsfasen - fremfor excellister etc. Foreslåtte tiltak er tiltak overført fra gjenstående i 2024, faste årlig oppdrag samt nye tiltak ut fra behov.

Det kan også legges inn/ bestilles oppdrag gjennom året om det skulle bli spesielle behov og SNO / forvalter har kapasitet.

Omsøkte tiltak er begrenset i størrelse og forsøkt å holde på lavt nivå for at forvalter skal ha noe tid til å jobbe med forvaltningsplanene i 2025. Større langsiktige tiltak må planlegges i forvaltningsplanarbeidet. Det må avsettes mer ressurser til forvaltningsplanarbeidet i 2025.

Sommervikarer og ungdom

I 2024 hadde vi en person som hadde sommerjobb en uke. Statsforvalteren har gitt beskjed om at det er ikke mulig i år å ha sommerjobber, da seksjonsleder ikke har kapasitet til økt administrasjonsomfang.

Forvalter planlegger at 2 ungdommer kan ha arbeidsuke og delta på praktisk arbeid ute.

Budsjett for Driftsmidler (vedlikeholdsmidler) for 2025 (142021)

Styret melder behov for ca. 200 000 kr, men dagens praksis tilsier at vi tildeles 100 000 kr jamfør brøk for fordeling av nasjonal pott. Utgifter til internettabonnement ved infopunkt Kiberg dekkes delvis av pott for «Diverse utgifter».

Budsjett vedlikeholdsmidler 100 000 kr 2024

Driftskostnad	Beskrivelse	Sum eks. mva pr. år
Lagerlokaleleie Vadsø havn	Innendørs oppbevaring av tilhenger, skuterslede, elgtrekkbrettt, infortavler og utstyr	20 000 kr
Informasjonspunkt Kiberg, innendørs utstilling	Infopunkt åpent juni – september jfr. Besøksstrategi. Leie lokale årlig	50 000 kr
Drift gapahuk Varanger samiske museum	Tilsyn og søppeltømming jfr. avtale - gapahuk	10 000 kr
Startpunkt Komagdalen Gapahuk 5404-1/1/9010	-Gapahuk festeavgift - 10 sekk ved	610 kr 1100 kr
Startpunkt Nattfjelldalen Festeavgift gapahuk 54104-35/1/9021 Dotømming Ved for parkering	Gapahuk festeavgift (Vadsø kommune) 20 sekker ved	830 kr 0 kr 2200 kr
Startpunkt Ordo Festeavgift gapahuk 7-1-9005 Dotømming hvert 3 år Ved	Gapahuk og do 10 sekker	Ingen 1200 kr
Infopunkt Sandfjorddalen Oppsynshytte 5443-18/1/86 Ved infopunk	Festeavgift 10 sekker ved	1660 kr 1200 kr
Infopunkt Varangerbotn	Ved gapahuk 30 sekker	3300 kr
Åpen hytte – Bjørneskarhytta	Hytte åpen for allmennheten ½ eierskap festeavgift – 20 sekker ved	830 kr
Totalt Omsøkt		***318 000 kr***
Budsjett etter tildeling		**93 200 kr**
Diverse utgifter		6 800 kr
Budsjettert forbruk		100 000 kr

Årskontroll hengebru overført til tiltaksmidler (20 000 kr), grusing til startpunkt løses jfr. finansiering i 2023 til startpunkt Ordo, Sandfjorddalen og Komagdalen,
Vedlikeholdsgrusing av veistubb til startpunkt Nattfjelldalen løses ved evt. overskudd på andre poster.
En helikoptertur, hvor diverseoppdrag løses kan kombineres med oppdrag i ytre syltevika naturreservat, med søppelutflyging i regi av SNO høsten 2024.

Forøvrige tiltak og oppdrag som ikke behøver eksterne midler tilført

Forvaltningsmyndighet = Nasjonalparkstyret

Tittel	Verneområde	Forvaltningsmyndighet ↑	Ansvarlig	Utfører	Frist
Tilsyn - elgjakt - fellingsplasser	Syltefjorddalen naturreservat/Oarddu luondumeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Bjørn Hugo Kristoffersen	25.10.2025
Bekjempe Sandlupinlokaliter - 2 besøk	Syltefjorddalen naturreservat/Oarddu luondumeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Bjørn Hugo Kristoffersen	01.07.2025
Bist å ved fuglekassesnekring for barn, sammen med forvalter, Varangerbotnmarkedet	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Bjørn Hugo Kristoffersen	01.09.2025
Fylle hull i stistart- som elva har gravd ut/ Jekke opp gapahuk /have bank	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	SNO ngsmyndighet	Helene TB. Østereng Geir	01.08.2025
Antall elg i Komagdalen - noter antall som observeres i vieområdene samtidig vinter	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	04.05.2025
Vårvintertilsyn hengebru Komagdalen, tilsyn med ekspert august 2025	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.08.2025
Bistå frakt av tretavle til Høyelva og Nersåtta - snøskuter	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	04.05.2025
Bytt treskilt for karttavle til ny merkevare nerslåtta og ny tavle Høyelva ved barmarksløypa	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	15.10.2025
Bistå frakt av material med snøskuter til kloppi bru Storelva, fjern storsekk	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	04.05.2025
Passeringstelling atkomstvei til startpunkt Komagdalen	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansaistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	05.05.2025

Etabler fast verneskilt hvor snøskuterløype går inn i nasjonalparken Ordo nord, sti ved bru går inn i nasjonalpark	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Bjørn Hugo Kristoffersen	15.10.2025
Skifte ut dekke på bru over Storelva - langs sti til Nattfjelldalen	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	15.08.2025

- Det er omsøkt midler til tilsyn av hengebrua med hengebruekspert.

Besøksteller snøskuterløype 2	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.03.2025
Besøksteller sti Syltevikmoan	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	20.07.2025
Besøksteller Komagdalen - passeringsteller	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.06.2025
Tilsyn og vedlikehold startpunkter og infopunkter 2025 - Varangerhalvøya nasjonalpark	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.07.2025
Marine ryddeaksjoner persfjorden - syltefjorden involver lokale organisasjoner	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.10.2025
Vurder kjørespor komagvær øst	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	01.08.2025
Syltevikmoan - bytte infoplakater - tematavler - på cortenståltavler ved benk	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	01.08.2025
Ytre Syltevika NR - Marin søppelaksjon - mindre skala, turistplukking søppel, ryddeaksjon bygdelag tjenestekjøp	Ytre Syltevika naturreservat	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.10.2025
-Ordo - Kroken - Motorferdseloppsyn barmark i helg - [redacted]	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	05.07.2025
Besøksteller Nattfjelldalen - innanfor nasjonalparken ved sti	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	01.06.2025

.

Hengebru komagdalen - årlig tilsyn og plan for vedlikehold	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansallistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.06.2025
Utstilling NP Kiberg - bytt bilder skjermer, lyddusjmontering	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansallistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.06.2025
Rake sti etter grusing i 2024 - Komagdalen - forvalter og praksiselever	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansallistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.08.2025
Fjerne tagging på berg to steder - persfjorden	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	01.07.2025
Tilsyn stiutvikling Syltevikmoan - vurder om det er behov for kloppplegging	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	15.10.2025
Sandfjorden - Flytt to verneskilt litt lenger inn i verneområdet pga. skilt i veien for snøskuterløype	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Statens naturoppsyn	Hans Ivar Hortman	15.10.2025
Syltevimoan- Toalett beises - monter sittering	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.08.2025
Vesterelva - Etabler underskilt droneforbud på - eksisterende løveskilt , med eksisterende motorferdselsforbudsskilt	Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde/ Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Hans Ivar Hortman	07.06.2025
Informasjon om NP Vardøya	Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansallistaras	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.10.2025
Nye infotavler, portal jfr. besøksstrategi Ytre Syltevika	Ytre Syltevika naturreservat	Varangerhalvøya nasjonalparkstyre - Várnjárgga Álbotmeahccestivra	Forvaltningsmyndighet	Østereng, Geir	01.10.2025

Andre tiltak med eksisterende finansiering som gjennomføres i 2025 – kartlegginger

Minkfangstprosjekt i Sone A – kartlegging av omfang ved fangst. Utstyr innkjøpt i 2024, 15 viltkamera, 32 minkfeller og 30 fellebokser. Behov for utgifter til drift i 2015 – 100 000 kr.

Bytte av dekke på bru – fundamenter forsterket i 2024. Noe material er innkjøpt. Fraktes inn på vinterføre.

Kloppmateriale som fjernes delvis - skiftes ut på sydsiden av elva. Sti til Nattfjelldalen.

Ytre Syltevika naturreservat. Gjenta innsamling av strandsøppel i samarbeid med bygdelag, innsamling av store mengder marint avfall. Flys ut med helikopter pga. utilgjengelighet/ urein kyst. Større nøter meldes inn til Kystvakt – må deles opp og vinsjes pga. stort volum og vekt. Fotturister plukker søppel også i de mest tilgjengelige deler av naturreservatet.

Hold Norge Rent aksjonen dekker containerfrakt og leie.

Helikopter leie omsøkt via SNO, benyttes samme dag til andre skjøtselsoppdrag og tilsynsoppdrag i nasjonalparken av SNO og forvaltningsmyndighet i fellesskap.

Turistinfo Vardø kommune, Infopunkt Hornøya NR. Infotavler om nasjonalpark etableres. Mer informasjon innendørs om nasjonalparken.

Oppsett av nytt oversiktsskilt ved parkering for infopunkt Varangerbotn –Vuonnabahta –

Tiltak i samarbeid med Varanger samiske museum.

Benker for gapahuk i Ordo, skal få et trinn til slik at de blir høyere i 2025.

Driftsutgift: Leie av lokale for innendørs Infopunkt Kiberg, internettabonnement for infoskjerm

- Etablere COAT infoskjerm i utstillingen
- Etablere lyddusj
- Et veiskilt til etableres ved avkjørsel

Fra: Ingrid Moe Dahl[ingrid.moe.dahl@miljodir.no]
Sendt: 17.02.2025 09:49:29
Til: Ingrid Moe Dahl[ingrid.moe.dahl@miljodir.no]
Kopi: Line-Kristin Larsen[Line-Kristin.Larsen@miljodir.no];Kim Daniel Hansen[kim.daniel.hansen@miljodir.no];Ingrid Vaagland Stav[Ingrid.Vaagland.Stav@miljodir.no];Kjell Tore Hansen[kjell.tore.hansen@miljodir.no];Gaute Sønstebø[gaute.sonstebo@miljodir.no];
Tittel: Informasjon om årets tildelinger til nasjonalpark - og verneområdestyrer

---

Hei, alle

Tildelinger på tiltaksposten 1420.31 og driftsmidlene på 1420.21 er nå tilgjengelige for dere i ESS.

Det skal også være publisert på styringsportalen til statsforvalterne i løpet av dagen.

Post 1420.21:

For tildelingene over driftsposten er budsjettrammen stram også i år, da særlig knyttet til midlene som kan brukes til planarbeid, kartlegginger, infoarbeid (som ikke dekkes over 31-post) mm.

Grunnstøtten som tildeles over post 1420.21 er fordelt på tilsvarende måte som i 2024. Summen for grunnstøtten er, for de fleste, bakt inn i det beløpet som er tildelt "drift styrene" i ESS. Det fremkommer i kommentaren til tildelingen hva som er beløpet tildelt drift av styret og hva som utgjør beløpet for grunnstøtte drift som styret disponerer etter eget behov. Enkelte av dere la inn en egen søknadslinje for grunnstøtten, da vil dere se i ESS om den er tildelt som en del av driftspotten eller på egen linje.

Der dere har søkt midler over eksempelvis 1420.31 til tiltak som er utenfor postformål, men som kunne vært omsøkt over 1420.21 er disse vurdert også der (eller omvendt). Men ettersom budsjettet på driftsposten er stramt er det derfor lite av dette som får tildeling i år.

For tildelinger på driftsposten, utover drift av styrene, har vi i år også lagt vekt på søknader knyttet til forvaltningsplaner og kartlegginger el.l. i forbindelse med dette. Det betyr at flertallet av de øvrige søknadene derfor har fått lite uttelling, tross gode formål.

Post 1420.31:

På tiltaksposten er omsøkt beløp også i år omtrent det dobbelte av budsjettet vi har hatt til tildeling.

Skjøtselstiltak fortsatt høyt prioritert, jf. strategien.

En del av dere har også fått en merknad med "avvent" på enkelte tiltak med bakgrunn i at vi ønsker mer informasjon om tiltaket før vi eventuelt tildeler midler. For de av dere dette gjelder kan dere om ønskelig ta kontakt, så kan vi snakkes nærmere om det aktuelle tiltaket og så vil det bli vurdert for supplerende tildeling og evt. forhåndsklarering til dette.

For dere som har tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig på post 1420.31 blir disse direkte tildelt til SNO og kommer i tillegg til den samlede potten dere får til prioriterte tiltak.

Noen av dere har søkt om og fått tildeling til restaureringstiltak fra rammen for restaureringsmidler. Det er fortsatt rom for flere gode restaureringstiltak dersom de kan gjennomføres i løpet av 2024. Send oss i så fall gjerne en e-post med prosjektbeskrivelse.

Supplerende tildeling eller omfordeling av midler:

Ettersom budsjettene ikke gir rom for å tildele midler til alle gode tiltak i denne runden, er det flere styrer og forvaltere som kan få gjennomført sine tiltak dersom de kan få tildelt supplerende tildelinger. Ber derfor om at dere gir beskjed så snart som mulig dersom dere ser at dere ikke får benyttet hele potten dere har fått tildelt. På den måten kan vi omfordele midler til de som har mulighet til å iverksette tiltak andre steder som står på vent.

Minner om at omfordeling av midler til tiltak som ikke allerede er omsøkt skal avklares med oss. Statsforvalteren har anledning til å omfordele midler mellom styrer tilknyttet samme embete dersom det er muligheter for det, men da ønsker jeg en beskjed om dette enten via dere eller via Statsforvalterens rapportering.

Vi har supplerende tildelinger i april, juni, september og desember. Vi antar at vi også i år vil ha en reserve på denne posten slik at det er mulig å søke om midler i løpet av året, ta kontakt med meg eller kontaktpersonen deres i direktoratet dersom det er aktuelt for deres styrer.

Mvh Ingrid

Hilsen

Ingrid Moe Dahl
seniorrådgiver, seksjon for verneområder

mobil: 414 70 633
ingrid.moe.dahl@miljodir.no

Miljø-direktoratet

www.miljodirektoratet.no | www.miljostatus.no
sentralbord: 73 58 05 00

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2025/1476-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 06.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	13/25	24.02.2025

Behandling av søknad om utvidelse av elgvald i Vardø og Båtsfjord kommuner - Varangerhalvøya nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde

Forvalters innstilling

Styret gir sin tilslutning til at jaktvald for elg i Vardø- og Båtsfjord kommuner kan utvides til de foreslåtte områdene markert rødt i kart1 under, hvor elgen i dag observeres jevnlig jamfør FEFOs forslag. En målstyrt forvaltning tilsier at elgstammen lettest beskattes på en bærekraftig måte ved at jakten pågår i helhetlig leveområde.

Vilkår er at utvidet jaktområde og aktiviteten inn i nytt område ikke bidrar til at verneformålet forringes.
Motorisert ferdsel benyttes ofte ved elgjakten i dag ved uttransport av felte dyr, og en av truslene mot verneområdene identifisert i verneprosessen var effekter av økt motorisert ferdsel. Utvidet område for jakt medfører utvidet område for motorisert ferdsel.

ATV benyttes i dag i valdet for uttransport av felt elg, basert på dispensasjon fra verneforskriftene og styret har i tillegg tilbudt utlån av transportbrett for et godt miljøtilpasset virkemiddel for utfrakt til jaktlaget – for å hindre sporsetting.

Det kan ikke forventes dispensasjon til frakt av mannskap eller utstyr inn i jaktområdene, da det verken er tradisjon eller praksis for dette. Grunneier må legge til grunn at dette skjer til fots, selv om avstandene blir lange.

Om elgen felles i myområder eller i områder med rullestein i landskapsvernområdet, er det fare for at det settes varige spor og at eventuelle kjørespor bidrar til at myr dreneres eller landskapskarakterer som skal ivaretas ødelegges, og at naturtypen/ landskapet forringes. Dette må unngås med tilstrekkelig informasjon til jaktlaget på forhånd.

Grunneier må legge til grunn at nasjonalparkstyret vil innlede en dispensasjonspraksis som sikrer verneverdiene. Vi forventer at grunneier synliggjør verneområdegrensene i jaktfeltkartene, og tegner inn egnede veier, barmarksløyper og kjørespor, slik at

kjørerute inn til aktuelt område for evt. utfrakt av felt elg er tydelig for jaktlag på forhånd i verneområdene. Tydelig og konkret informasjon fremmer ønsket praksis i området.

Det bør fremkomme tydelig hvilke verneforskrifter som gjelder for aktuelt område for det aktuelle jaktlaget.

Nasjonalparkstyret vil være behjelpelig med å velge ut egnede kjørespor, barmarksløyper og kjørespor som kan synliggjøres i jaktfeltkartet.

Saksopplysninger

Finnmarkseiendommen skriver i sin søknad

FeFo er jaktrettshaver på elg i Vardø, Vadsø og Båtsfjord kommuner. Som jaktrettshaver er det FeFo sin oppgave å søke kommunene om blant annet godkjenning og endring av elgvald.

Kommunene Vardø, Vadsø og Båtsfjord inngår i bestandsplanområdet Tana-Varanger. Vardø-Vadsø utgjør et felles vald, mens Båtsfjord er et eget vald. I dag er det bare ett jaktfelt i Vardø kommune. Jaktfeltet strekker seg fra Komagvær og opp Komagdalen helt til kommunegrensa mellom Vardø og Båtsfjord. Jaktfeltet grenser til jaktfelt Skallelv i vest, men mesteparten av jaktfeltet grenser ikke til andre elgjaktfelt. Grensene i valdet Vardø- Vadsø følger dagens jaktfeltgrenser, og ligger i sin helhet innenfor Vardø og Vadsø kommuner. Dagens jaktfeltgrenser kan du for øvrig se i kartløsningen på våre hjemmesider.

Etter jakta i 2022 ble det observert elg i øvre del av Komagdalen og i Sandfjorddalen, begge i Båtsfjord kommune. Områdene inngår ikke i noe jaktfelt i dag. Bestandsplangruppa for Tana-Varanger bestandsplanområde ønsker å gjøre disse områdene tilgjengelig for ordinær jakt. FeFo mener det mest hensiktsmessige er å utvide jaktfelt Vardø inn i Båtsfjord kommune, slik at man kan jakte elg lengre opp i Komagdalen samt i Sandfjorddalen (se vedlagt kart, der områdene vi ønsker å inkludere i valdet er merket rødt). Endringsforslaget innebærer at jaktfelt Vardø blir kommuneoverskridende, samt en utvidelse av Vadsø-Vardø-valdet inn i Båtsfjord kommune. I henhold til hjorteviltforskriftens § 11 må endringer i valdgrense godkjennes av berørte kommuner.

FeFo søker med dette om å utvide elgvaldet Vardø-Vadsø inn i Båtsfjord kommune som vist på vedlagte kart. Med mindre kommunene blir enige om noe annet, foreslår FeFo at Vardø kommune forvalter det kommuneoverskridende jaktfeltet, siden mesteparten av det jaktbare arealet ligger i Vardø kommune.

Likelydende søknad sendes til Båtsfjord, Vardø og Vadsø kommuner.

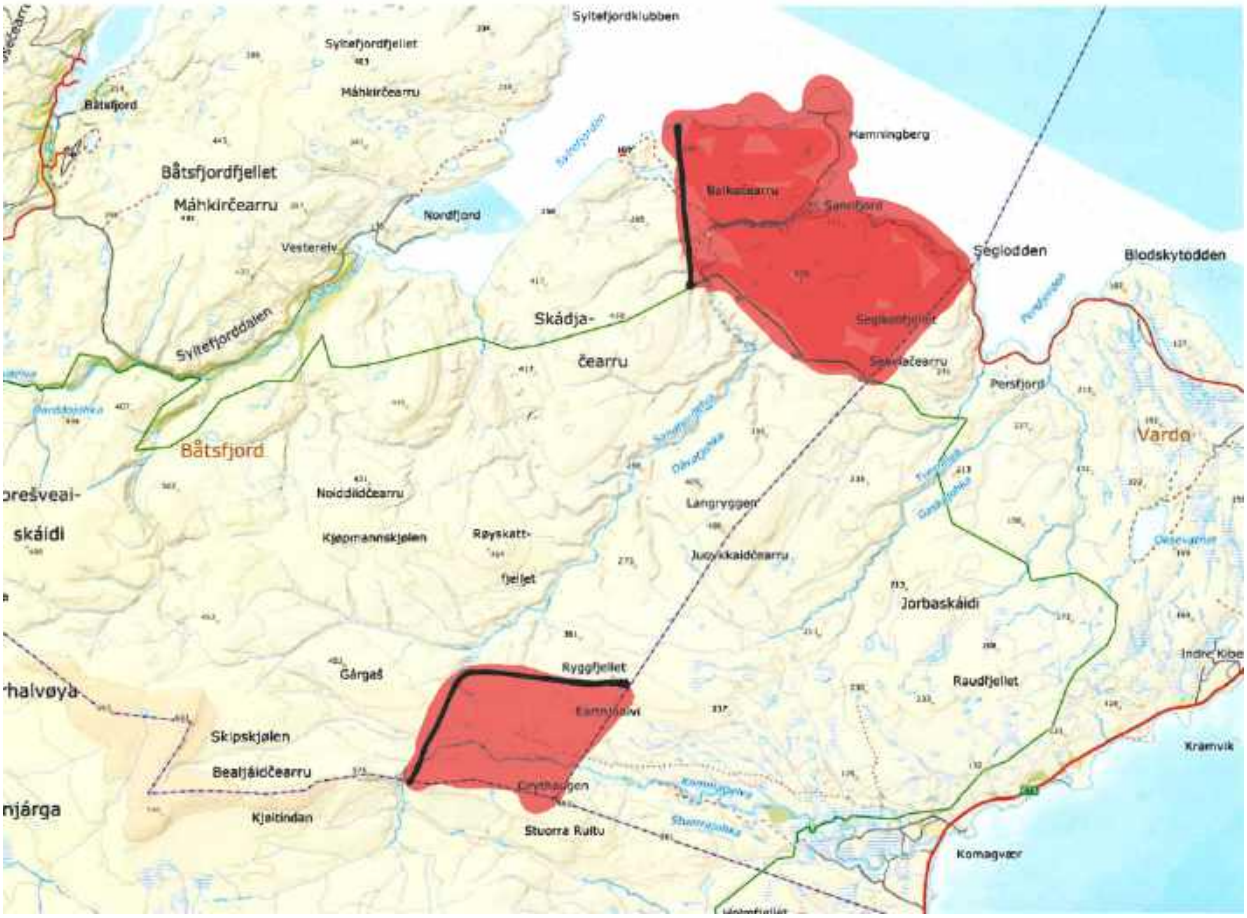

Kart 1 – foreslått utvidet jaktområde i jaktfelt Vardø som går inn i Båtsfjord kommune markert rødt.

Vurdering

Regelverket

Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og verneforskriften for Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde, samt naturmangfoldsloven (NML).

Verneforskriftene

Formålet med vernet er beskrevet i verneforskriftens § 2 for begge områder, hvor det i paragrafens første ledd står for verneforskriften for **nasjonalparken**:

"Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark er å bevare et stort og i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner"

Verneverdiene er nærmere beskrevet på www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya. Forskriftens § 3 punkt 6.1. gir et generelt forbud mot motorferdsel:

”Motorferdsel i nasjonalparken er forbudt på land og vann, og i lufta under 300 meter.”
I § 3 punkt 6.2 gis det en del direkte unntak fra dette forbudet, mens § 3 punkt 6.3 åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til en del kjøreformål, blant annet:

«d) Bruk av beltegående «elgtrekk» eller annet lett terrengkjøretøy eller luftfartøy til uttransport av elgslakt.»

Verneforskriften for Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde sier;

Formålet med opprettelsen av Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet og arktisk preget natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som kjennetegner landskapet. Området har særegne geologiske formasjoner i steiltstående bergarter, og frodige dalbotner med forekomster av sjeldne plantearter som står i sterk kontrast til de nakne fjellplatåene. Den ville og særpregete næringskysten i nord er typisk for Øst-Finnmark, og står i skarp kontrast til det rolige, geologisk sett millioner av år gamle landskapet innover halvøya.

Landskapsvernområdet skal, sammen med Varangerhalvøya nasjonalpark, bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange kulturminner.
Ivaretakelse av naturgrunnlaget er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne nyttes til reindrift.

3. *Dyrelivet*
3.1. Nye dyrearter må ikke innføres.
3.2. Jakt etter viltloven, saltvannsfiskeloven eller etter reindriftsrettens regler er tillatt

4. *Ferdsel*
4.1. All ferdsel skal skje varsomt og slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminne

5. ***Motorferdsel***
5.1. Motorferdsel på barmark er forbudt, med unntak av motorferdsel hjemlet i lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag § 4, og bruk av åpen barmarksløype ved Vesterelva i Persfjorden.

På snødekt mark gjelder bestemmelsene i lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag.
5.2. Forvaltningsmyndigheten, jf. § 7, kan gi tillatelse til bruk av beltegående «elgtrekk» eller annet lett terrengkjøretøy til uttransport av elgslakt.

Naturmangfoldloven
Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygges på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Vurdering

Vardø kommune har i dag et jaktfelt organisert under Vardø-Vadsø valdet. Geografisk sett grenser mest aktuelt jaktområde i Vardø til Båtsfjord kommune. Kommunegrensen mellom Vardø og Båtsfjord gjør at disse områdene ikke omfattes av «Vardø jaktfelt». Jaktfelt Vardø har hatt 3 dyrs kvote i 2024 og kvotene felles stort sett årlig, slik at en arealutvidelse i Komagdalen eller ut mot Sandfjorddalen vurderes ikke for å være et viktig argument for å kunne fylle kvoten.

Derimot er forvalter kjent med at elg observeres i Sandfjorden og ut mot Hamningberg hver sommer. Sandfjorddalen har også store vierkratt nederst i dalen.
Elgen trives også godt øverst i Komagdalen, som også er et viktig vinterbeiteområde.
Hensikten med jakten er å høste av overskuddet jamfør fastsatte mål i bestandsplanen og det er vanlig å rette jakttrykket til den helhetlige bestanden for å høste et representativt utvalg jamfør avskytningsmål for kategorien av dyr som fins i bestanden.

Det er ingen tradisjon for elgjakt i disse områdene da det ikke har vært åpnet for det pga. administrative hindringer som kommunegrenser. Det ble første gang åpnet for elgjakt i Vardøvaldet i nasjonalparken for 5-6 år siden. Dette etter at elgen var blitt et vanlig syn også i Vardø kommune og det var behov for å regulere bestanden, noe det også er i dag og vil være fremover.

Forvalter ser ikke at utvidelse av areal for Vardøvaldet inn i Båtsfjord kommune er problematisk i forhold til å ivareta verneverdiene, og verneforskriftene åpner for det. Aktiviteten vil ikke stride mot verneverdiene eller true verneformålet.

Jamfør Naturmangfoldlovens § 8 kjenner vi godt til effekten av elgjakt på områdene det skjer i dag. Naturmangfoldlovens 9 «føre var hensyn» - er lite aktuelle. Elgjakten fører ikke med seg en aktivitet av omfang som stiller spørsmål til om den samlede belastningen jamfør Naturmangfoldlovens § 10 blir for høy. Jakten skjer ved at jeger går inn i området og eventuelle felte dyr fraktes ut på en enkelttur på et kjøretøy som fraktes inn i området kun når det er felt dyr. Det er noe motorisert ferdsel på barmark ved reindrift, men kjørespor benyttes inn i området. Utover dette kjøres det i forbindelse med driving av rein til slaktegjerdet i Krampenes. Statens naturoppsyn benytter ATV når fôr til foringsstasjoner for fjellrev skal fylles på sommerstid – men kun når det er nødvendig.

For de aktuelle områdene vil det være viktig at Finnmarkseiendommen stiller krav til en miljøtilpasset utfrakt for å unngå at terrenget kjøres sund ved utfrakt av felt elg. Det er ikke praksis for å tillate motorisert ferdsel inn i vald for å etablere leir, eller frakt leirutstyr.
Det bør markeres avklart kjørerute på eksisterende kjørespor i jaktfeltkartet inn i Komagdalen, om det blir behov for frakt av felt elg med ATV. Området har ikke mobildekning og dette vil lette behovet og bidra til tydeliggjøring av ønsket praksis. Jaktlag bør benytte transportbrett frem til eksisterende kjørespor i områder det er fare for å sette spor pga. evt. tung last på kjøretøy og henger. Vi kjenner et eksempel hvor både en stor elgokse og elgkalv ble fraktet ut samtidig i samme tur med ATV. Eksempel på en praksis som kan medføre varige spor pga. vekten, som er viktig å unngå i fremtiden i de aktuelle områdene.

Retningslinjer for dispensasjoner for frakt av felt elg ut av nasjonalparken og landskapsvernområde vil bli gjennomgått i forvaltningsplanarbeidet for områdene. Det legges til grunn at våtere værforhold av klimaendringene og mangel på barfrost i årene fremover vil medføre at dagens praksis for dispensasjon til bruk av ATV ved elgjakten kan bli noe endret på sikt. Dette da mange områder er sårbare for sporsetting av bruk av ATV. Tydeligere krav til bruk av transportbrett kan bli aktuelt.

FINNMARKSEIENDOMMEN
FINNMÁRKKUOPMODAT

Vår dato/Min beaivi	Vår ref./Min čuj.
24.01.2025	23/1413 –2
Deres dato/Din beaivi	Deres ref./Din čuj.

Mottakere ifølge liste

SØKNAD OM UTVIDELSE AV ELGVALD I VARDØ OG BÅTSFJORD KOMMUNER

FeFo er jaktrettshaver på elg i Vardø, Vadsø og Båtsfjord kommuner. Som jaktrettshaver er det FeFo sin oppgave å søke kommunene om blant annet godkjenning og endring av elgvald.

Kommunene Vardø, Vadsø og Båtsfjord inngår i bestandsplanområdet Tana-Varanger. Vardø-Vadsø utgjør et felles vald, mens Båtsfjord er et eget vald. I dag er det bare ett jaktfelt i Vardø kommune. Jaktfeltet strekker seg fra Komagvær og opp Komagdalen helt til kommunegrensa mellom Vardø og Båtsfjord. Jaktfeltet grenser til jaktfelt Skallelv i vest, men mesteparten av jaktfeltet grenser ikke til andre elgjaktfelt. Grensene i valdet Vardø-Vadsø følger dagens jaktfeltgrenser, og ligger i sin helhet innenfor Vardø og Vadsø kommuner. Dagens jaktfeltgrenser kan du for øvrig se i kartløsningen på våre hjemmesider.

Etter jakta i 2022 ble det observert elg i øvre del av Komagdalen og i Sandfjorddalen, begge i Båtsfjord kommune. Områdene inngår ikke i noe jaktfelt i dag. Bestandsplangruppa for Tana-Varanger bestandsplanområde ønsker å gjøre disse områdene tilgjengelig for ordinær jakt. FeFo mener det mest hensiktsmessige er å utvide jaktfelt Vardø inn i Båtsfjord kommune, slik at man kan jakte elg lengre opp i Komagdalen samt i Sandfjorddalen (se vedlagt kart, der områdene vi ønsker å inkludere i valdet er merket rødt). Endringsforslaget innebærer at jaktfelt Vardø blir kommuneoverskridende, samt en utvidelse av Vadsø-Vardø-valdet inn i Båtsfjord kommune. I henhold til hjorteviltforskriftens § 11 må endringer i valdgrense godkjennes av berørte kommuner.

FeFo søker med dette om å utvide elgvaldet Vardø-Vadsø inn i Båtsfjord kommune som vist på vedlagte kart. Med mindre kommunene blir enige om noe annet, foreslår FeFo at Vardø kommune forvalter det kommuneoverskridende jaktfeltet, siden mesteparten av det jaktbare arealet ligger i Vardø kommune.

Likelydende søknad sendes til Båtsfjord, Vardø og Vadsø kommuner.

Med hilsen/Dearvvuođaiguin

Kristin Hornset
Utmarksforvalter
Tel: 48043124

Dette dokumentet er elektronisk signert

Vedlegg:
Nye grenser Vardø-Båtsfjord

Kopi til:

Berlevåg kommune	Torget 4	9980	BERLEVÅG
Nesseby kommune	Dalveloudda 4	9840	VARANGERBOTN
Tana kommune	Rådhusveien 24	9845	TANA
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/ Várnjárgga álbmotmeahccestivra	c/o Statsforvalteren i Troms og Finnmark	9801	VADSØ

KOPI

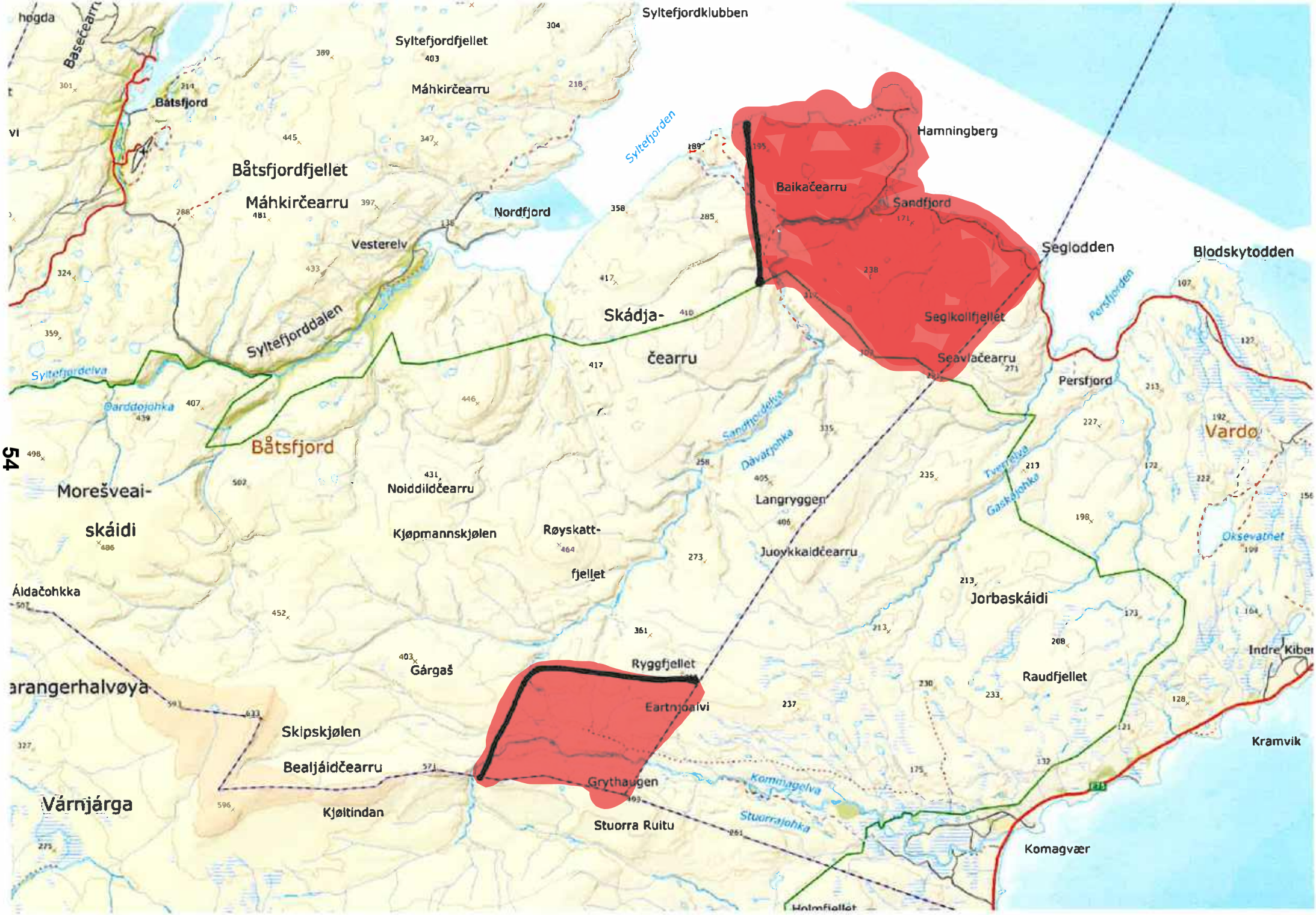
Syltefjordklubben
Syltefjordfjellet
Máhkirčearru
Báts fjord
Báts fjordfjellet
Máhkirčearru
Nordfjord
Vesterelv
Syltefjorden
Syltefjorddalen
Syltefjordelva
Bardojohka
Báts fjord
Morešveai-
skáidi
Noiddildčearru
Kjøpmannskjølen
Røyskatt-
fjellet
Skádja-
čearru
Hamningberg
Baikačearru
Sandfjord
Segikollfjellet
Seavlačearru
Seglodden
Persfjorden
Blodskytodden
Persfjord
Vardø
Oksevatnet
Langryggen
Juovkkaldčearru
Jorbaskáidi
Raudfjellet
Indre Kiber
Kramvik
Komagvær
Áldačohkka
arangerhalvøya
Gárgaš
Ryggfjellet
Eartnjoalvi
Skipskjølen
Bealjáidčearru
Grythaugen
Kjøltindan
Stuorra Ruitu
Komagelva
Stuorrajohka
Várnjárga
Holmfjellet

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2024/11560-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	14/25	24.02.2025

Organisert ferdsel til fots - turgrupper - vilkår - Varangerhalvøya nasjonalpark – forespørsel fra finsk aktør

Vedlegg:
1 Informasjon om område for tur - Varangerhalvøya nasjonalpark - organisert ferdsel - Campfire Company Oy - Mika Mannonen
2 Forespørsel om føringer - Varangerhalvøya nasjonalpark - organisert ferdsel - Campfire Company Oy - Mika Mannonen
3 map mannonen

Forvalters innstilling

Saksopplysninger

Det er innkommet forespørsel fra et finsk firma som vil ta en gruppe med på fottur ca 10 stk.
Det forespørres om føringer til denne typen aktivitet i Varangerhalvøya nasjonalpark. Spesielle regler etc.

Da forvaltningsplanen er i prosess er føringer for «organisert turvirksomhet» naturlig å drøfte.

Kart 1. Eksempel på oppgitt turrute.

Forvalter legger frem saken for styret til diskusjon relatert til forvaltningsplanarbeidet
Vernebestemmelsene er benevnt nederst:

4.4 Organisert ferdsel inkludert turisme
Verneforskriften sier:

5.2 Organisert ferdsel
Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. § 7. Det vises til forvaltningsplanen etter § 5.

--
Forslag til føringer i Forvaltningsplanen til Organisert ferdsel - utkast

Derav bør nasjonalparkstyret i forvaltningsplanen definere «Organisert ferdsel».

Organisert ferdsel defineres som ferdsel der lag, firma eller lignende planlegger og arrangerer turer der publikum kan melde seg på. Aktiviteten er kunngjort på forhånd.

Etter det forvalter kjenner til foregår lite organiserte ferdsel i verneområdene i dag av næringslivet, men noe av foreninger og skoler:

Til fots
Varangerhalvøya turlag har dagsturer til noen mål, og har også hatt turer med overnatting. Historielag har hatt tematurer relatert til krigshistorien – partisanhistorien.

Snøkite
VAKE – varanger kite enduro har vært organisert siden 2009, med unntak av noen år i 2020-2024. Det fokuseres på å styre arrangementet utenom område med aktivitet av fjellrev via obligatoriske punkter og korridorer. Noen områder styres arrangementet utenfor verneområdene av hensyn til verneverdiene.

Annen guidet snøkiting
Det har vært gitt tillatelse til organisert kiting, en utenlandsk guide med 2-3 deltakere. Disse har vært styrt via VAKE traseen. Hensyn til sporløs ferdsel står i fokus. Bør styres utenom områder med fjellrevaktivitet. Arten er sensitiv for forstyrrelser.

N70THK hundeklubb har hatt organisert ferdsel ved hundespannløpet «Bergebyløpet» via skuterløypa fra Nesseby til Bergebydalen. Det har ikke vært organisert hundekjøring i nasjonalparken, foruten at man har gitt tillatelse til et spann å følge VAKE arrangementet for filming og fotografering. N70THK oppgav også i 2019 at det er sporadisk bruk av hundespann i verneområdene på privat basis pga. for ustabile værforhold og fare for flatt lys.

Bølgesurfing i landskapsvernområdet
Det er noe organisert bølgesurfing i Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde. I perioden laksender myter er det en strand ved Vesterelv lite gunstig at det foregår surfing på. Her er også sjøarealet vernet av hensyn til sjøfugler. I perioden for myting av fugl forvaltes dette restriktivt. I sommer forsøkte vi å kartlegge når på sommeren det var mest fugl der, mht. hvilken periode det evt. kan være i konflikt med surfing. Organisert surfing kanalisere utenfor området. Det er mulig å komme til bølger for surfing utenfor verneområdet.

Skigåing – kjøring av skiløyper
Til randsonen av nasjonalparken er «appelsinbua» ved Nissolahtenvarri - 345 «trefemogførr». Denne har flere hundre besøkende via skiløypene fra Vadsø skistadion og fra Vestre Jakobselvs skiparkering ved «Rapagorri» i mars - mai. Det er ca 12-14 km å gå en vei. Noen turgåere går videre inn i nasjonalparken mot Vargelvskaret, men relativt få pga. avstandene og man er gjerne tynt kledt på «trimtur».

I Komagdalen nord har man avslått å kjøre skiløype til «den gamle politihytta» eid av Arnt Støme av hensyn til verneverdiene, og det har ikke vært praksis før vernet.

Fuglehundprøver
Vi har mottatt forespørsel om fuglehundprøver (Varangerprøven) i nasjonalparken, men styret har henvist til at det er store nok arealer i randsonen av nasjonalparken til å kunne ha arrangement. Dette da det er en organisert aktivitet som gir mye forstyrrelse av viltet før jakten starter.

Teltleir ved Nattfjelldalen
Vadsø ungdomsskole har teltleir ved inngangen til Nattfjelldalen hvert år for skoleungdommene i Vadsø og Vestre Jakobselv. Det er like utenfor vernegrensen med bålkos, tur til fossen og skyting av leirduer i leir og frisbeegolf. Vi har mottatt klage på støy av en turgåer en gang, da var det vindstille og lyden bar langt inn i nasjonalparken, for de som går inn mot fossen i Nattfjelldalen kan det være litt skjemmende, men forbigående.

Mosjonsløp
Styret har behandlet søknad om ultraløp gjennom deler av nasjonalparken og landskapsvernområde i starten av juli. Søknaden ble avslått av hensyn til at traseen ikke hadde etablerte stier og arrangementet kunne genere varige spor, var midt i hekketiden for fugler og reindriften var heller ikke positiv. Arrangøren var ikke interessert i å skyve på arrangementet.

Rammer og retningslinjer for organisert virksomhet
• Det er tillatt med tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger, både i nasjonalparken og landskapsvernområdet og Syltefjorddalen naturreservat så lenge aktiviteten ikke kan skade verneverdiene.

Salg av fiskekort er en organisert aktivitet som kan gjennomføres. Fiskekort bør ha med et skriv som forteller om ønsket praksis for ferdsel og friluftsliv langs elva. Det er ekstra viktig i verneområdene.

Ryddeaksjoner av strandsøppel skal avklares med vernemyndigheten på forhånd, for å kunne styre ryddeaktviteten og sikre at de beste miljøforsvarlige teknikker benyttes og uthenting av søppel kan samkoordineres.

• Annen organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av nasjonalparkstyret. Denne søknadsplikten har flere formål; først og fremst å unngå aktiviteter som er til skade for naturmiljøet, eller styre den til områder som tåler dette, og samtidig få oversikt over aktiviteter som foregår i verneområdene. Råd om sporløs ferdsel til grupper bør gis i et standardskriv, hvor ferdselsregler i forhold til forstyrrelse av fjellrev og annet dyreliv, kulturminner og hensyn til område med reindrift og sau på utmarksbeite inngår.

Følgende aktiviteter er søknadspliktige i de 3 verneområdene: •

Aktiviteter tilknyttet turisme • fuglehundprøver/jaktprøver/ hundekjøringsløp/ vindkiting Idrettsarrangement, snøskutersafari, skimarsj, listen er ikke utømmende. Fuglekikkingsturer til reirplasser for rovfugler eller fjellrevhi er søknadspliktig.

• Organiserte teltleire. Organiserte teltleire defineres som teltleire med fire eller flere telt, med lengre varighet enn tre døgn. Det vil være lettere å få tillatelse til slike aktiviteter i landskapsvernområdet enn i nasjonalparken og Syltefjorddalen naturreservat. Antallet teltdøgn per sted forvaltes restriktivt pga. fare for slitasje av vegetasjon. Eksisterende bålplasser skal benyttes, eller bål kan fyres i flommålet på elvebredden.

Det vil kunne gis flerårige tillatelser for aktiviteter/arrangementer som søkes gjentatt årlig.

Styret vil anmode om at Linjehyttene, eller Telegrafhytta Telebu, hytta i naturreservatet i Ytre Syltevika, Stormheim etc. ikke benyttes til overnatting av grupper som besøker verneområdene i forbindelse med organisert ferdsel da de har få sengeplasser og det er begrenset med ved og eventuell gass. Slike grupper henvises til eventuelle utleiehytter i landskapsvernområdet eller til å bruke telt. De åpne hyttene kan imidlertid brukes av grupper i forbindelse med rastepauser og lignende dersom de er ledige. De bør kunne benyttes ved dopauser selv om det er folk i hyttene. Det vil være anledning

til å benytte hyttene for å tørke klær etc. Det henstilles til å støtte opp å dekke utgifter for ved jamfør oppslag i hyttene.

Vernebestemmelsene
Verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark sier;

Vurdering

§ 2.*Formål*
Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/Varenkinniemen kansalistaras er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3.*Vernebestemmelsene sier*
1. *Landskapet*
1.1 Vern mot inngrep i landskapet
Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling, henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av steiner, mineraler og fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
2. *Plantelivet*
2.1 Vern av plantelivet
Vegetasjonen, også døde busker og trær, skal vernes mot all skade og ødelegging. Planting, såing og innføring av nye plantearter på land og i ferskvann er forbudt.
2.2 Bestemmelsen i punkt 2.1 er ikke til hinder for:
a. Bruk av området til beite.
b. Plukking av bær og sanking av matsopp.
c. Skånsomt uttak av trevirke til bålbrenning.
d. Bruk av ris til snarefangst.
e. Plukking av planter som er alminnelig forekommende på stedet til privat bruk.

3. *Dyrelivet*
3.1 Vern av dyrelivet
Dyrelivet, også hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt.

3.2 Bestemmelsen i punkt 3.1 er ikke til hinder for:

a. Jakt etter viltloven eller etter reindriftsrettens regler, med unntak av i sone A hvor j mai til og med 9. september.

b. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven eller etter reindriftsrettens regler.

I sone A er slipp av hund forbudt fra og med 5. mai til og med 9. september.

4. *Kulturminner*

4.1 Vern av kulturminner

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndigheten, jf. § 7, kan gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel for tillatelse at kulturminnemyndigheten har godkjent tiltaket.

5. *Ferdsel*

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon og kulturminner. Dyrelivet må ikke forstyrres.

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. § 7. Det vises til forvaltningsplanen etter § 5.

5.3 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel eller ferdselformer som kan være til skade for naturmiljøet.

From: Mika Mannonen[mika@ulkoilma.fi]
Sent: 19.11.2024 15:30:29
To: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Subject: Question regarding Varangian National Park Hei!

Thank you for the quick response. Below is a preliminary plan for the route and campsites. The intention is not to move or camp in the restricted area of Syltefjorddalen. The starting point would be from Ordo.

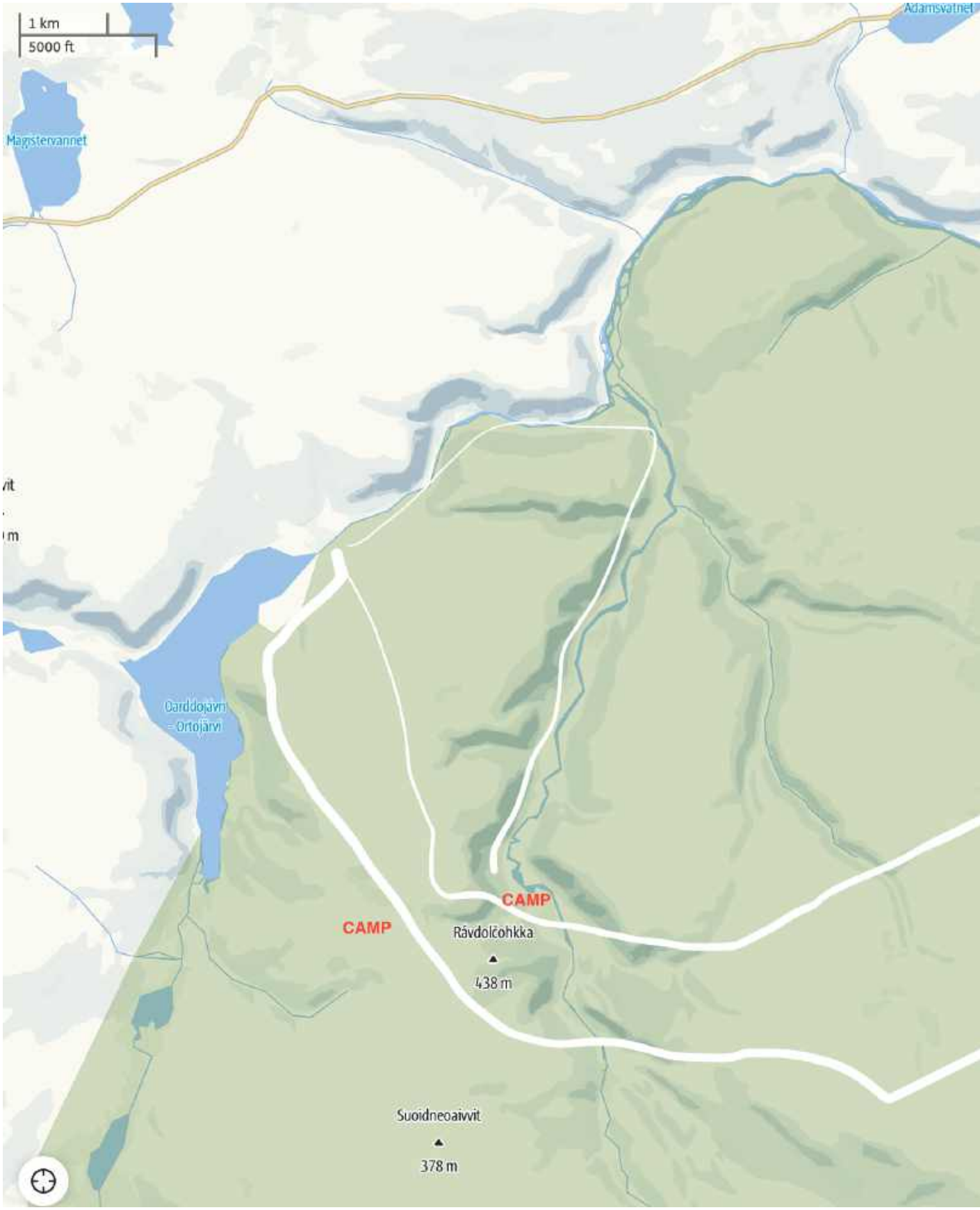
1 km
5000 ft
Adamsvatnet
Magistervannet
Oarddojávri
- Ortojärvi
CAMP
CAMP
Råvdolčohkka
438 m
Suoidneoaivvit
378 m

Ystävällisin terveisin,
Best regards,
Mika Mannonen
mika@ulkoilma.fi
+358(0)504412125
_____
Villi Luonto / Campfire Company Oy
Villi Luonto - www.villiluonto.fi
Metsänparta - Forestbeard.com
Retkeilyvarusteet Fb-ryhmä - www.fb.com/groups/retkeilyvarusteet/

Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no> kirjoitti 19.11.2024 kello 15.00:

Hei again,
august and 10 participants is possible, but if you can send your plan for route and campsites appoxiomately.
Than i will have the info I need. I can send you a list of specific roules for the areas the participants and guide should
know before you visit the area.

Best wishes.

Geir Østereng
Nationalpark manager
0047 41470437

Fra: Østereng, Geir
Sendt: tirsdag 19. november 2024 13:50
Til: Mika Mannonen <mika@ulkoilma.fi>
Emne: SV: Question regarding Varangian National Park

Hello,

In Varangerhalvøya national park organized hiking trips are alloud as long as the activity does not threaten values the park shall take care of. The park have some extra strict rules, and som e areas should be avoided for camping, depends at time and number of people.

What will the focus at the trip be?

I need more info about how large group, period and route you are planning, to give you more specific information in relation to if you will need to deliver an application for organized activity.

You find info about the national park at Tervetuloa Varangin niemimaan kansallispuistoon

Best wishes

Geir Østereng
National park manager
0047 41470437

Fra: Mika Mannonen <mika@ulkoilma.fi>
Sendt: tirsdag 19. november 2024 13:14
Til: Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>
Emne: Question regarding Varangian National Park

Hello,

I am (from Finland) organizing a hiking trip to the Varanger Peninsula National Park in August 2025. This will be a commercial group, so I would like to ask if I have any notification obligations or fees to pay to your organization. The plan is to mainly hike in trackless terrain and camp in our own tents. The area is familiar to me. The group will consist of a maximum of 10 participants.

Thank you for your assistance,

Ystävällisin terveisin,
Best regards,
Mika Mannonen
mika@ulkoilma.fi
+358(0)504412125
_____
Villi Luonto / Campfire Company Oy
Villi Luonto - www.villiluonto.fi
Metsänparta - Forestbeard.com
Retkeilyvarusteet Fb-ryhmä - www.fb.com/groups/retkeilyvarusteet/

From: Mika Mannonen[mika@ulkoilma.fi]
Sent: 19.11.2024 13:14:18
To: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Subject: Question regarding Varangian National Park

Hello,

I am (from Finland) organizing a hiking trip to the Varanger Peninsula National Park in August 2025. This will be a commercial group, so I would like to ask if I have any notification obligations or fees to pay to your organization. The plan is to mainly hike in trackless terrain and camp in our own tents. The area is familiar to me. The group will consist of a maximum of 10 participants.

Thank you for your assistance,

Ystävällisin terveisin,
Best regards,
Mika Mannonen
mika@ulkoilma.fi
+358(0)504412125
_____
Villi Luonto / Campfire Company Oy
Villi Luonto - www.villiluonto.fi
Metsänparta - Forestbeard.com
Retkeilyvarusteet Fb-ryhmä - www.fb.com/groups/retkeilyvarusteet/

FRA: Mikko Mannonen [illegible]
Sendt: tirsdag 19. november 2024 15:50
TIL: Dalsrang, Geir [illegible]
Emne: Sv: Question regarding Varangan National Park

Hei!

Thank you for the quick response. Below is a preliminary plan for the route and campsites. The intention is not to move or camp in the restricted area of Sylfjorddalen. The starting point would be from Circle.

Vennlige hilsener
Best regards,
Mikko Mannonen
[illegible]
+358[illegible]

Vill Lappia / Campfire Company Oy
Vill Lappia - [illegible]
Metsätaivaantie - Pohjatähtiä.com
Retkeilyvaunut / Travel [illegible]

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2025/1720-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 18.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	15/25	24.02.2025

Behandling av søknad om dispensasjon for kitearrangement – VAKE 2025 – Varangerhalvøya nasjonalpark

Vedlegg:

1. **VAKE map03.jpg**
2. **map05.jpg**
3. **map04.jpg**
4. **map06.jpg**
5. **Søknad om Kitearrangement - VAKE 2025 - Varangerhalvøya nasjonalpark - Varanger Kite Club**
6. **Opplysninger til søknad - Varangerhalvøya nasjonalpark - kitearrangement VAKE 2025 - Varanger Kite Club**
7. **Opplysninger til søknad - Varangerhalvøya nasjonalpark - kitearrangement VAKE 2025 - Varanger Kite Club**
8. **Waypoints VAKE.pdf**
9. **Søknad VAKE nasjonalparkstyret 2025.pdf**
10. **kopi av tillatelse til å arrangere kitekonkurransen VAKE 2020 i deler av Varangerhalvøya nasjonalpark**

Forvalters innstilling

Med hjemmel i verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og verneforskriften for Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde, gir Varangerhalvøya nasjonalparkstyre Varanger Kite Club v/ Øyvind Stangnes tillatelse til å arrangere Varanger Arctic Kite Enduro i 2025 perioden 1- 5. april i deler av nasjonalparken og landskapsvernområdet.

Tillatt trasè er justert jamfør oppdatert kunnskap om sårbare og trua arter i området – jamfør naturmangfoldlovens § 12 (valg av beste miljøforsvarlig teknikk). Ruta fra Komagvær til Oksevatnet er å anse som en prøveordning og vil bli evaluert etter arrangementet.

Tidligere rute ved Falkefjellet er justert noe lenger øst enn før. Organisert kiting i dette omfanget vil utenom definert rute stride mot verneformålet og gi unødige forstyrrelser i et svært viktig område for truede og sårbare arter.

Det bemerkes at registreringsperioden for sårbare og trua arter pågår frem til arrangementet, og nasjonalparkstyret påpeker at tillatelsen kan bli endret eller avkortet uten forvarsel om nytt kunnskapsgrunnlag tilsier at dette er nødvendig av hensyn til å unngå unødige forstyrrelser og påvirke verneverdiene negativt.

Arrangementet kan for øvrig gjennomføres innenfor følgende rammer og vilkår:

Sjekkpunktlokalisering og begrensning på antall deltakere

Ved valg av sjekkpunkt Jakobselv som omsøkt anbefales ved skuterløypa i Teodor vann henstilles arrangøren til å legge leir i god avstand fra vernegrensen og bjørkekrattområdene i Øvre Flintelva for å unngå at elg som evt. befinner seg i Øvre Flintelv innenfor verneområdet ikke skremmes vekk av arrangementets aktiviteter like utenfor.
Arrangør henstilles også til å legge rute videre fra Teodorvatn og direkte til Urdfjellets topp.

Prinsipp om begrensning av antall deltakere som seiler inn i Nasjonalparken videreføres for å regulere omfanget av konkurransen jfr. totalomfanget av konkurransen og forstyrrelsen på verneverdiene.

- Inntil 30 lag (60 personer) vurderes for å fortsatt være et bærekraftig nivå for konkurransen innenfor verneområdet fra Vestre jakobselv til Komagvær jfr. gitte vilkår i kart 1
- Inntil 15 lag (30 personer) vurderes som et omfang på siste etappe fra Komagvær til Oksevatnet vest som en prøveordning.

Kart1. Rute inn i Nasjonalparken i sone A – vest for rød linje
Direkte fra Mattavarri gjennom sone A til sjekkpunkt Jakobselv tillates kiting vest for rød strek uten obligatorisk passeringspunkt.

Tillatelsen gis med følgende vilkår.

De blå/rød linjene på kartene under angir grenser som kiterne må forholde seg til.

- De blå/grønne prikkene på kartene nedenfor er obligatoriske passeringspunkter som kiterne må passere for å unngå at de mest sårbare områdene det seiles igjennom. Punktene har følgende koordinater (oppgitt i EU89-UTM sone 35):

Mellom Máttavárri, Jakobselv og Vadsø

  - Teodorvannet
  - Urdfjellet 460 m.o.h. 590581 / 7798065
  - Reinelvfjellet 329 m.o.h. 590299 / 7792251
  - Gjelhaugane – Varjjoaivi 594182/ 7787472
  - Fra Gjelhaugane langs nasjonalparkgrensen til «Tre fem og førr»

Kart 2. Mellom Urdfjellet, Reinelvfjellet og Gjelhaugane skal utøverne legge ruta slik at de holder seg vest for blå strek og videre mellom Gjelhaugane og 345 langs nasjonalparkgrensen. Det vises til blå passeringspunkt i kart 2.

- Mellom Vadsø og Komagvær

  Rute inn i nasjonalparken fra Vadsø til Falkfjellet via Steinfjellets topp.
- I årets tillatelse er østlinje for korridor fra Nattfjelldalen via Steinfjellet til Falkefjellet justert lenger øst enn tidligere (kart 3).

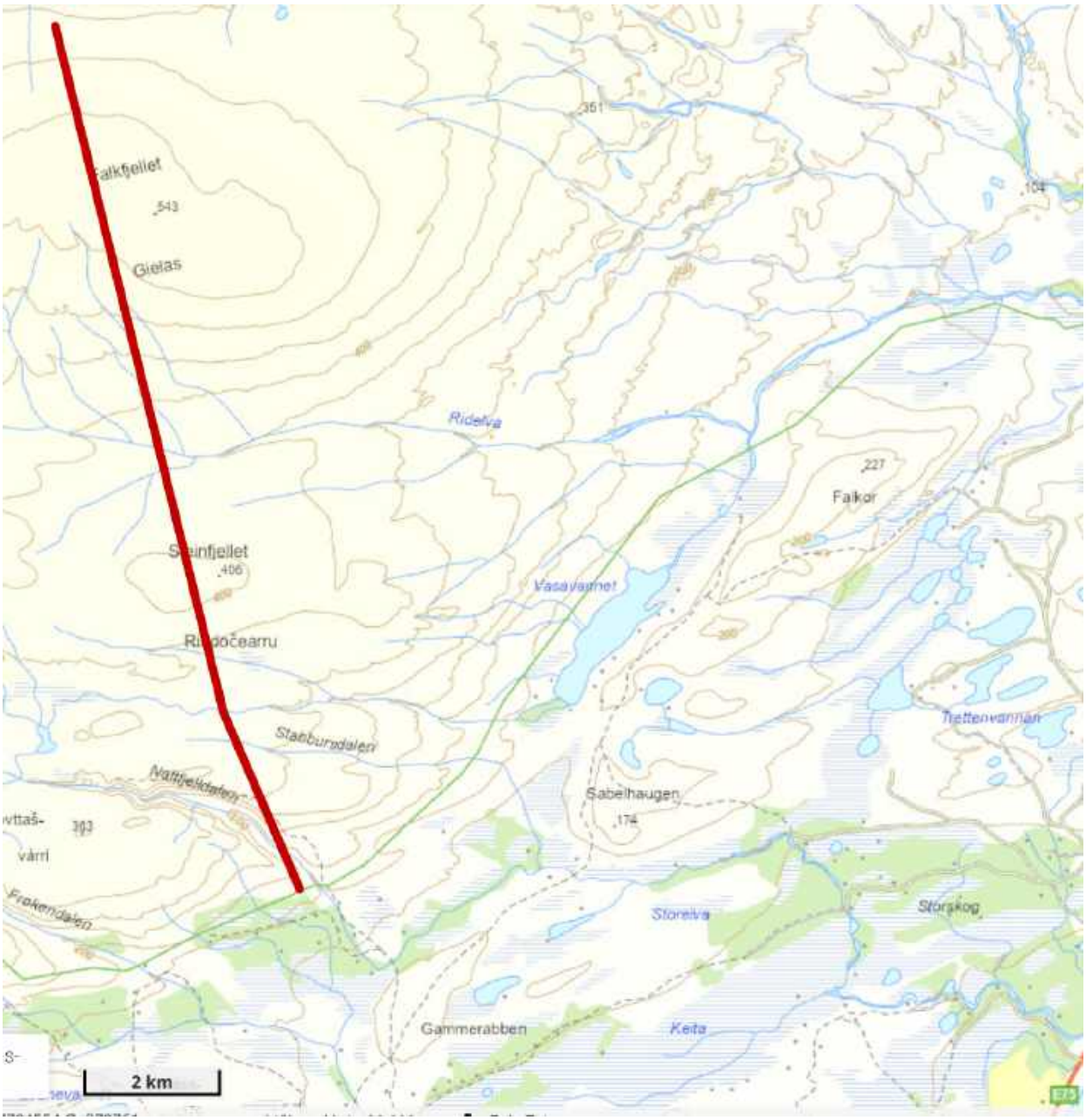

Kart 3. Fra Vadsø øst for rød linje via Falkefjellet til Falkfjellets topp, og videre mot Skallelvskardet som omsøkt. Oppseiling til Falkefjellet skal skje på ryggen nord for Nattfjelldalen eller Stabbursdalen.

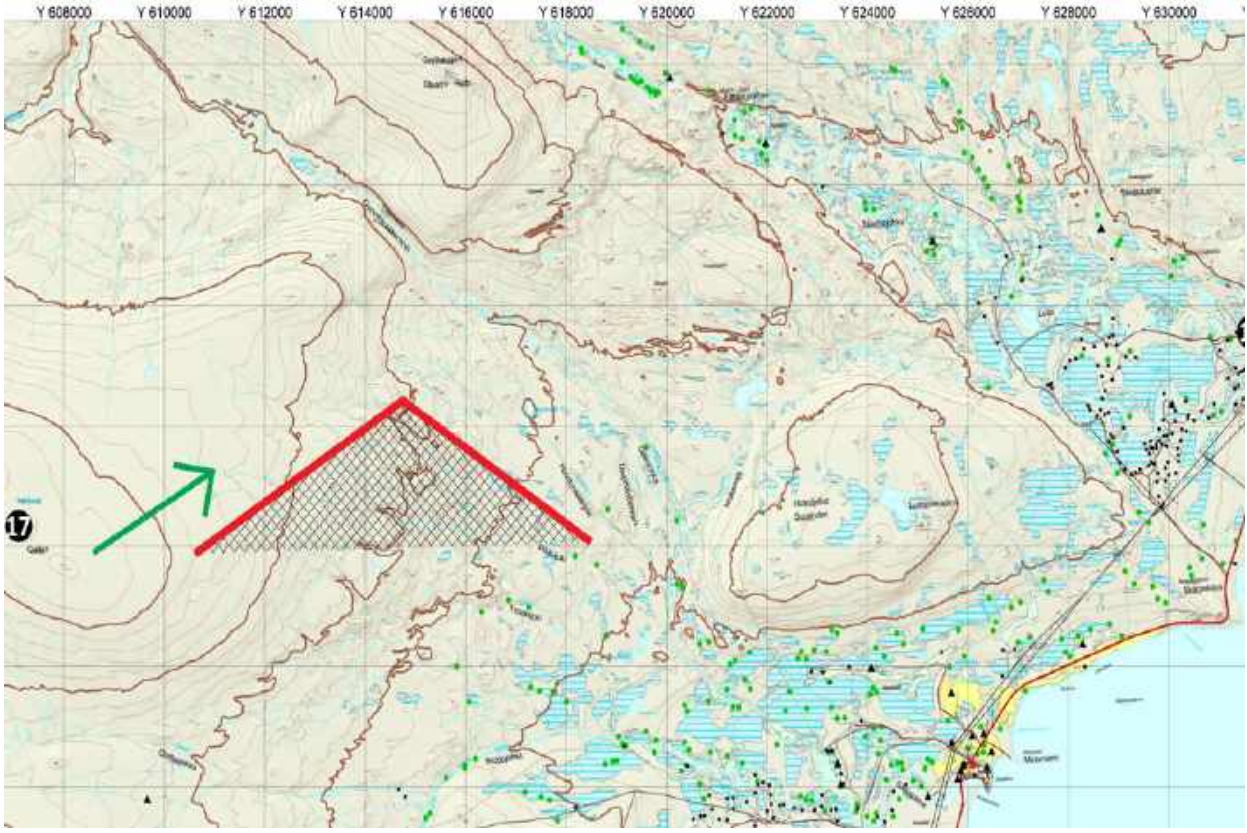

Kart 4. Fra Falkefjellets topp vest for rød linje mot Komagdalen jfr. grønn pil

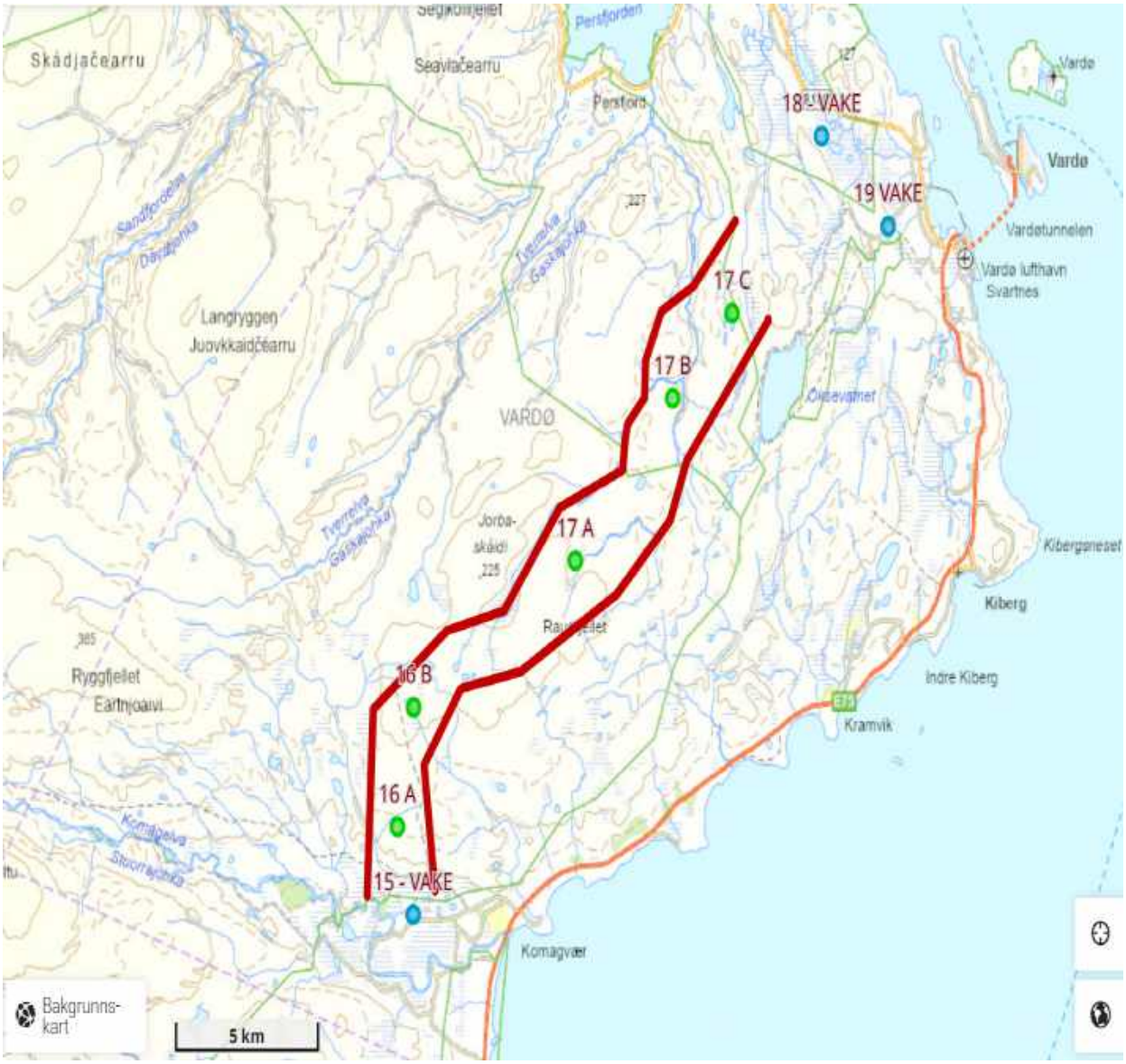

Kart 5. Mellom Komagvær og Smelror

I merket korridor via 16A, 16 B, 17A, 17 B og 17 C innenfor rød linjer.

- Arrangør skal ta kontakt med Statens naturoppsyn lokalt ved Christer Michalsen (950382017) i forkant av arrangementet for å meddele når man forventer å komme inn i verneområdet ved Mattavarri - Jakobselv, samt forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til fjellrev og annet dyreliv.

- Dersom noen av deltakerne skulle observere fjellrev eller snøugle underveis ber vi om at Statens naturoppsyn får tilbakemelding med kartangivelse på observasjonen(e).

- Dyrelivet skal ikke forstyrres unødig. Om elg observeres i vierkrattene skal disse unngås med god margin for å unngå forstyrrelse, dette gjelder alle deltakerne. Om ny kunnskap om trua arter tilsier at ruta bør endres, kan forvalter beslutte dette på kort varsel i samråd med styreleder, og VAKE skal da gjøre nødvendige endringer. Trase fra Komagvær til Oksevatn er spesielt sårbart for forstyrrelser.

- Arrangementet skal gjennomføres slik at man ikke ser spor i verneområdet av arrangementet etter at det er avsluttet. Verneområdene skal ikke belastes ved forsøpling og all søppel skal tas med.

- Arrangør skal ta kontakt med reinbeitedistrikt 6/5D ved distriktsleder Áslat Niillas Smuk (40390736), eller nestleder John Arne Neshavn i god tid før arrangementet for å avklare hvor eventuelle reinflokker er, og forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til reindrift. Om flytting er påbegynt skal det tas daglig kontakt med reindriften.

- Kiting i nærheten av reinflokker skal unngås. Arrangøren skal videreformidle informasjon fra nasjonalparkforvalter og / eller Statens naturoppsyn om ferdsel i nasjonalparken til deltakerne i forkant av arrangementet.

- Arrangøren skal formidle Faktaark M-394 «Fjellreven må ikke forstyrres» på engelsk eller norsk til deltakerne før start.

- Enkeltdeltakeres eventuelle klare brudd på vilkårene for arrangementet i verneområdene bør få konsekvenser for den enkeltes videre deltakelse i arrangementet.

- Deltakere må opplyses om at enkeltdeltakeres klare brudd på føringene til arrangementet om trase og obligatoriske passeringspunkter i VAKE 2020 i verneområdet, vil bli ansett som brudd på vernebestemmelsene og kunne følges opp av vernemyndigheten overfor de som evt. har brutt vilkårene.

Saksopplysninger

SØKNAD OM GJENNOMFØRING AV VARANGER ARCTIC KITE ENDURO 2025 i VARANGERHALVØYA NASJONALPARK

Varanger Kite Club søker med dette om å arrangere VAKE – Varanger Arctic Kite Enduro , i Varangerhalvøya Nasjonalpark i tidsrommet **1. til 5. april 2025.**

VAKE 2025 – søknadsomfang:
VAKE 2025 blir det første siden 2019. Interessen har vært bra, og vi regner med 30 lag til start.

For 2025 søker vi nasjonalparkstyret om at **30 lag – 60 personer** kan seile inn i nasjonalparken fra Sjekkpunkt Jakobselva og videre østover i retning Vadsø – Komagvær og målgang i Smelror etter omsøkt trase. Utgangspunktet er samme trase som var i 2019, med noen forslag til endringer.

Normalt, med 30 startende lag i Berlevåg, er det mellom 8 og 15 lag som klarer å komme seg til Komagvær og videre til målgang.

Vi har erfart at det har vært en positiv utvikling og spredning av fjellrevbestanden i vernesonen siden vi sist arrangerte VAKE. Vi regner med at en bestand i utvikling og spredning er å regne som noe mindre utsatt enn tidligere. Vi håper ikke at økning og spredning automatisk medfører økt nedstengning av områdene for VAKE. Kan man da velge som vernemyndighet å slippe VAKE-deltagere gjennom deler av områdene, eventuelt de minst sårbare? Vi er selvfølgelig klar over at det er mange hensyn å ta, men håper likevel at andre løsninger enn utestengelse fra vernesonen, spesielt etter Komagvær, kan diskuteres. Tidligere år har vi drøftet oss fram til korridorer vi kunne seile gjennom, noe som har fungert bra.

Derfor har vi lagt inn noen tidligere ruter i noen områder. Vi håper at VAKE og nasjonalparkforvalter/SNO kan drøfte dette *før* tillatelse eller avslag blir gitt.

Sjekkpunkt Jakobselva, på høyde med Teodorvann, blir deadline- og silingspunkt for de som kommer inn etter tidsfristen. De må gi seg her og få transport ned til Vestre Jakobselv.

Mellom Urdfjellet og 345:
Vi har lagt inn samme waypunkter som ble benytta i 2019 (over Reinelvfjellet og Gjelhaugane), men ber dere se på om det er rom for endringer her. Å presse VAKE ut mot den sørlige kanten av vernesonen, med dalkryssinger og vindgradienter/skygger, er ikke heldig for flyten i løpet. Ingen ville

normalt valgt ei slik rute mellom Urdfjellet og 345.

Komagvær til målgang:
I vedlagte waypunktliste og kart - som er et forslag (ikke sendt ut til deltagere enda), har vi lagt inn ei tidligere rute fra Komagvær til Smelror, brukt i 2016 og 2017. Se også vedlegget «map06». Det gjelder punkt 19 «Lemetjävri» og 20 «høyde 205»). Vi legger dette som utgangspunkt for søknaden og håper vi kan drøfte løsninger for å kunne seile ei rute over fjellet mellom Komagvær og Smelror.

Løsninger som i 2019, der vi i praksis var utestengt fra vernesonen etter Komagvær, med flere veg- og høyspentkryssinger og seiling på fjordsida av vegen som konsekvens av dette, både reduserer ekspedisjonsopplevelsen og svekker sikkerheta til deltagerne. Og strekningen er sårbar med tanke på snø. Det ser for øyeblikket ikke veldig bra ut, med lite tele i bakken og lite snø. Vi får håpe at været stabiliserer seg framover, og at det kommer mer snø.

Sikkerhet og naturvern
VAKE utstyrer deltagerne med PLB-trackere også i 2025. Det er også nyttig for nasjonalparken, SNO og AMK med tanke på overvåking av bevegelser inne i vernesonen og ved eventuelle redningsaksjoner.

I år har vi ingen russiske lag med - av åpenbare årsaker. Det minsker risiko for feilnavigering og kommunikasjonsproblemer med deltagere. De få avvikene vi hadde i 2019 hadde mye med språk- og kommunikasjonsproblemer å gjøre og er lett å unngå.

VAKE engasjerer Folkehjelpa i Berlevåg med hjelpemannskaper fra Berlevåg til Stjernevann, og Vadsø Røde Kors hjelpekorps fra sjekkpunkt Jakobselva via Vadsø til Komagvær og eventuelt videre hvis det er nødvendig. De benytter hovedsakelig eksisterende løypenett og vil ikke ta seg inn i vernesonen med unntak av eventuelle redningsaksjoner.

VAKE vektlegger sterkt «leave no trace»-holdninga – at ingen som vandrer i områdene på sommerstid skal finne noe tegn til at det har vært folk her på vinteren. Det samme gjelder spor etter camper vinterstid – at levegger av snø jevnes ut og groper tettes igjen når de starter videre. Dette kommuniserer vi overfor deltagere i forkant og på race-breefing. Vi informerer om Nasjonalparken og fjellrevprosjektet, så deltagerne kjenner godt til dette i forkant.

Men vi i VAKE ønsker gjerne at Nasjonalparken stiller med en representant i Berlevåg som kan informere om nasjonalparken generelt og de hensyn som må tas. Det er mange nye lag i år, så det er et viktig signal at dere er representert.

Reindrifta:
VAKE tar kontakt med distrikt 6 og 7 i god tid i forkant. Hverken distrikt 6 eller 7 starter sjeldent vårflyttinga så tidlig som VAKE arrangeres i år, men vi holder likevel åpen dialog. Det er altid noe spredt forekomst av rein inne på halvøya som ikke har vært med på høstflytting til vinterbeite, og vi har dialog med distrikt 6 om hvor de befinner seg og hvilke hensyn vi må ta. Det har gått fint under alle tidligere VAKE-løp.

Merking av punkter:
I utgangspunktet prøver vi å sette færrest mulig markører ut i terrenget da det er mye jobb å få plassert og hentet de tilbake. Men noen punkter, særlig hvis det blir spesielle leder, korridorer eller grenser som skal overholdes, blir nok satt ut. Vi håper at Nasjonalparken kanskje kan bidra litt her slik det er gjort tidligere.

Regelverket

Saken er behandlet etter verneforskriftene for Varangerhalvøya nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde. Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Verneforskriften

Formålet med **Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/Varenkinniemen** kansalistaras er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Vernebestemmelser som er relevante for arrangementet

3. *Dyrelivet*

3.1 Vern av dyrelivet

Dyrelivet, også hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt.

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. § 7. Det vises til forvaltningsplanen etter § 5.

5.3 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel eller ferdselformer som kan være til skade for naturmiljøet.

7. Forurensning

7.1 Forbud mot forurensning

Forurensning og forsøpling er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

7.2 Støy

Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forvaltningsmyndigheten, jf. § 7, kan stille krav til støydemping for strømgeneratorer o.l.

7.2 betyr at drone også er forbudt.

Formålet med opprettelsen av **Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde** er å ta vare på et egenartet og arktisk preget natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som kjennetegner landskapet. Området har særegne geologiske formasjoner i steiltstående bergarter, og frodige dalbotner med forekomster av sjeldne plantearter som står i sterk kontrast til de nakne fjellplatåene. Den ville og særpregete næringskysten i nord er typisk for Øst-Finnmark, og står i skarp kontrast til det rolige, geologisk sett millioner av år gamle landskapet innover halvøya. Landskapsvernområdet skal, sammen med Varangerhalvøya nasjonalpark, bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange kulturminner.
Ivaretakelse av naturgrunnlaget er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne nyttes til reindrift.

Forskriftens punkt

4.2. *Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.*

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. § 7. Det vises til forvaltningsplanen etter § 5.

6. *Forurensing*

6.1 Forbud mot forurensing

Forsøpling og bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

6.2 Avfall

Avfall skal tas med ut av området.

6.3 Støy

Unødvendig støy er forbudt. Det er ikke tillatt å bruke motor på modellfly o.l.
Forvaltningsmyndigheten, jf. § 7, kan stille krav til støydemping for strømgeneratorer o.l.

Verneforskriftene for nasjonalparken og landskapsvernområdet er rimelig like;
Verneforskriftenes § 3 punkt 5.1 / 4.1 sier at all ferdsel skal skje varsomt, slik at det ikke skjer skade på vegetasjon og kulturminner. Dyrelivet må ikke forstyrres. Paragraf 3 punkt 5.2 / 4.2 sier at bestemmelsene i verneforskriften ikke er til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Videre står det i 5.2 / 4.2 at: ”Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten (...)”. Arrangering av en kitekonkurranse som VAKE kommer inn under denne bestemmelsen som organisert ferdsel som potensielt kan være til skade for naturmiljøet. Grunnen til det er at kiting ikke kan karakteriseres som ferdsel til fots i vanlig betydning, siden det er kiten som sørger for framdriften.

Gjentagende forstyrrelser av kitere som passerer i samme trase i områder med et sårbart naturmiljø kan være til skade ved unødig forstyrrelse.

Forvaltningsplanen for Varangerhalvøya nasjonalpark er under utarbeidelse. Inntil en forvaltningsplan er vedtatt, legger imidlertid nasjonalparkforvalter tidligere praksis i styret i de omsøkte områdene til grunn for sine innstillinger i denne type saker. I og med at ny trase fra Komagvær til Oksevatn er omsøkt behandles saka av nasjonalparkstyret.

Påvirkningen på naturmangfoldet

All form for ferdsel gjennom et område vil medføre en større eller mindre forstyrrelse av fugle- og dyrelivet. Snøkiting er en skånsom ferdselsform, og arrangementet foregår uten noen form for motorisert ferdsel i nasjonalparken, og uten støy.

Dyrelivet, inkludert rein, er imidlertid sårbare for forstyrrelser i den omsøkte perioden. Reindriften er nå i en beitekrise, og arrangøren må derfor ha kontakt med reindriften i god tid på forhånd.
Fjellreven er i april sårbar som på denne tiden driver med pardannelse og parring. Uheldige forstyrrelser på dette tidspunktet kan få følger for vårens kondisjon og kalving. Fjellreven er den arten som kan bli mest påvirket av arrangementet.

Forstyrrelsen fra kitingen vil først og fremst være synet av kitene. Forskning har vist at rein blir mer skremt av kitere enn av skigåere, og det er grunn til å tro at det samme gjelder for fjellrev og annet vilt. PÅ Svalbard viste et studie at snøskutertrafikk ved et hi medførte endret aktivitet gjennom døgnet. I 2015 fikk Fjellreven status som en prioritert art og en ny forskrift trådte i kraft.

Handlinger som kan påvirke eller forstyrre fjellreven er forbudt. Fjellreven er et av Norges mest truete pattedyr og er direkte utrydningstruet. En rekke forvaltningstiltak er igangsatt.

Da bestandsstatusen for fjellrev er blitt bedre via skjøtselstiltak som avl og utsetting av valper, foring og avskytning av konkurrenter i høyfjellet som rødrev, er status på rødlista justert ned fra Kritisk truet til sterkt truet.

Fra det var 1-3 individer i nasjonalparken i 2016, har to utsettinger av valper fra avlsstasjonen bidratt til at man i lemenåret 2023 hadde 13 ynglinger med minimum 93 valper født. Utbredelsen av arten har spredt seg og den har gjenetablert seg og blitt et vanligere syn, også ved kysten i Vardø.
Dette kan vektlegges i vurderingen av rute mellom Komagvær og Oksevatnet.

På grunnlag av søk i databasene ”Naturbase” og ”Artskart” og opplysninger fra Statens naturoppsyn vet man at de delene av nasjonalparken som løpet skal gå gjennom er levested for flere truede arter, inkludert fjellrev. Ruta styres utenom hiområder jamfør Naturmangfoldlovens § 12. Vi vet dessuten at krattene langs myrer og vassdrag er viktige beite- og skjulområder for viltet på denne tiden av året.

Ettervinteren er en periode hvor viltet ikke har mye opplagsnæring igjen å tære på, og alle typer forstyrrelser bør derfor unngås. I og med at arrangementet foregår på snødekt mark, vil det ikke ha noen påvirkning på kulturminner i området. Ut i fra det som er nevnt over, mener forvalter at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulige virkninger på naturmiljøet, og dermed kommer ikke naturmangfoldlovens § 9 til anvendelse. På denne tiden er det lite forstyrrelser i områdene, foruten i Komagdalen hvor det vil være noe aktivitet knyttet til forskning. Samlet belastning av arrangementet vurderes som akseptabelt, gitt at antall deltakere fra Jakobselv (30 lag) og fra Komagvær (15 lag) begrenses noe.

Vurdering av om det er hjemmel til å gi dispensasjon

Forvalter vurderer at en dispensasjon ikke vil skape presedens da rute vurderes hvert år med tanke på forstyrrelser, og har ved de siste tillatelser endret seg noe hvert år. Rute tilpasses slik at ruta går i god avstand av områder med forekomst av arter som kan bli påvirket negativt av arrangementet pga. forstyrrelsene det vil medføre langs kitetraseen.

Derav vurderes til at en tillatelse på gitt vilkår vil ikke stride mot vernevedtakets formål. Søknaden er vurdert jamfør miljøprinsippene i Naturmangfoldlovens § 8-12. Jamfør Naturmangfoldlovens § 12 er det nødvendig å stille vilkår om obligatoriske passeringspunkter og rute, samt antall deltakere.

Selv om et omsøkt tiltak er innenfor rammen av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse må det likevel foretas en selvstendig vurdering av om dispensasjon skal gis. Når forskriftene bruker formuleringer som "kan gi tillatelse til" eller "kan gi dispensasjon til" betyr ikke det at forvaltningsmyndigheten skal gi dispensasjon, men at forvaltningsmyndigheten kan vurdere om en søknad gir grunnlag for å gi dispensasjon.

Vurdering av om arrangementet skal tillates
I vurderingen av søknaden veier hensynet til fjellreven og annet dyreliv som er sårbart for forstyrrelser tungt. De omsøkte traséene er diskutert med Statens naturoppsyn (SNO) i Vadsø, og vurdert opp mot det eksisterende kunnskapsgrunnlaget. Nærmere konkurransen vil kunnskapen være bedre, og arrangør må ta høyde for at vedtaket kan bli endret.

Når den samlede belastningen skal vurderes etter naturmangfoldloven § 10, mener nasjonalparkforvalter at arrangementet med de begrensninger og vilkår som blir satt ikke vil belaste naturmangfoldet i vesentlig grad med dagens kunnskap. Jamfør nasjonalparkstyrets evaluering i 2020 har arrangør innført mulighet for diskvalifikasjon/ tidsstraff om deltakere ikke følger tillatt trase.

Jamfør tilrådd rute og vilkår vil arrangementet utgjøre en begrenset og forbigående forstyrrelse av naturmiljøet.

VAKE bidrar til en positiv oppmerksomhet rundt Varangerhalvøya nasjonalpark som fører til økt kunnskap og forståelse for vernet. Dette er også vektlagt i en helhetlig vurdering av søknaden, og nasjonalparkforvalter konkluderer med at arrangementet kan tillates på vilkår som blir drøftet nedenfor.

Nasjonalparkstyret kan endre vedtaket senere om ny kunnskap skulle tilsi at trase bør endres ytterligere. Naturregistreringene pågår på dager med godt lys og lite vind slik at vi vil ha et enda bedre bilde av aktivitet av sårbare arter som bør tas hensyn til ved valg av trase før løpet. Imidlertid er traseen godt utprøvd før.

Tillatt trasé kiting
Traséen for deltakerne i VAKE 2020 endres mellom Mattavarri til Jakobselv ved fri kiting vest for rød linje ved Bergebyvatn. Under konkurransen i 2014 ble det observert elg som ble skremt ut av krattene ved Nerslåtta da hovedfeltet av kitere passerte krattet. Kiting og sjekkpunkt vil skje i god avstand fra dette området. Ruta bør videre gå via Teodorvatn til Urdfjellet.

Mellom Jakobselv og – Tre fem og førr – angir blå strek at det må kites syd for denne.

Av hensyn til sårbart vilt er seilingstrase fra Vadsø til Falkefjell avgrenset ved korridor gitt på kart med oppstigning nord for Nattfjelldalen. Den er forskjøvet noe østover siden sist.

Statens naturoppsyn og forvalter kan bidra med å markere noen av de obligatoriske passeringspunktene i terrenget i 2020, i forbindelse med andre oppdrag i områdene, men har ikke kapasitet til å ta alle. Disse må eventuelt avklares i god tid på forhånd.

Nasjonalparkforvalter kan i dialog med styreleder om nødvendig endre passeringspunkter, korridorer og grenser, eller trekke tillatelsen tilbake for hele eller deler av løpet tilbake hvis uforutsette hensyn til reindrift, vilt eller andre verneverdier må tas. Dette kan bli nødvendig om vi får ny kunnskap og Nasjonalparkforvalter vil da kontakte Kite klubben for å drøfte den beste løsning.

Tillatt antall deltakere
På bakgrunn av økt kunnskap om gjennomføringen av VAKE og erfaringene med å tillate 30 lag gjennom nasjonalparken i 2015, 2016, 2017 og 2019 kan det gis tillatelse til samme antall lag i 2025.

Før man vet enda mer om hvordan kiting eventuelt påvirker fjellreven og annet vilt, er det ikke ønskelig å åpne for et ubegrenset antall deltakere. Med økt antall lag vil tidsperioden for forstyrrelser i området øke og antall passeringer av eventuelt sårbart vilt i det aktuelle området den aktuelle dagen. Løpet bør holdes innen visse rammer og omfang da man kitter i sårbare områder fra Jakobselv og videre. Dette er en praksis som har vært fast og avklart på sikt siden 2013 med 30 lag. Det er omsøkt å kite i høyfjellet fra Komagvær til Oksevatnet. En tilsvarende rute har vært tillatt før, men de siste tillatelse har man styrt ruta utenfor nasjonalparken langs vegen. Erfaringsvis fullfører et fåtall lag og sjelden over 15 lag pga. tidsfrister eller værforhold. Nå tilsier hensyn til naturmangfold at ruta like godt kan gå i en korridor i høyfjellet.
I og med at dette er sårbare områder og presisjon hos deltakerne i navigeringene er viktig, begrenses antall lag til 15 lag som kan fortsette fra Komagvær.

Nasjonalparkforvalter og naturoppsynet fører vanligvis tilsyn med arrangementet for å øke kunnskapen om hva det innebærer av aktivitet og for å se til at vilkår for arrangementet blir fulgt.

Naturmangfoldloven §§ 11 og 12
Når det gjelder naturmangfoldloven § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), mener nasjonalparkforvalter at denne er tatt hensyn. Det er tatt særlige forholdsregler til fjellreven og

Arrangementet medfører ikke økt motorisert ferdsel i Nasjonalparken så lenge en unngår ulykker. Røde kors har ikke hjemmel til å følge arrangementet med snøskuter uten at det er et reelt førstehjelpsoppdrag.

Nasjonalparkforvalter vurderer at det ikke er aktuelt å pålegge søker utgifter for tiltak som forhindrer eller begrenser skader på naturmiljøet (naturmangfoldloven § 11).

Forvalter anbefaler at det gis tillatelse innenfor gitte rammer og gitte vilkår, hvor nødvendige hensyn er gjort for å avgrense arrangementets omfang i de mest sårbare områdene og hvor man unngå unødvendige forstyrrelser på såra og truede arter, og hvor presedenshensyn er tillagt vekt.

Arrangementet evalueres årlig og trackere på løperne letter denne jobben.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg med protokoll

Arkivsaksnr: 2019/2966-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 24.04.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	32/2019	03.05.2019

Evaluering av VAKE 2019

Dokumenter i saken
- Evaluering av VAKE
- Dispensasjon 15.3.2019
- Kommentarer til dispensasjon 15.3 fra VAKE
- Justering av tillatt trase 26.3

Behandling

Alternativt til innstilt.

Enstemmig.

ST 32/2019 - Evaluering av VAKE 2019

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/ Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 03.05.2019 – 2019/2966

Vedtak

VAKE 2019 ble vurdert som vellykket. Tracklog av deltakerne viste at det var noen forbedringspunkter til neste gang.
Nasjonalparkstyret har basert på evaluering av arrangementet i 2019, kommet til at følgende;

- Innsyn live i tracklogger av alle lag tilsier at man kan evaluere deltakernes faktiske rute relatert til arrangementets avklarte ruter, og foreslå forbedringspunkter i vilkårene til tillatelsen for arrangementet for å unngå avvik. Trackerne er et nyttig verktøy for forvaltningsmyndigheten mht. å se til at fastsatte vilkår i tillatelse til organisert virksomhet følges.
- Ved bruk av tracklog fra tracker kan arrangør se eventuelle avvik av avklart rute, og følge opp dette overfor deltakere i arrangementet.
- Arrangøren bes se gjennom regler for arrangementet. Brudd på vilkårene for tillatelsen av enkeltlag, bør ha en konsekvens, hvis ikke kan man forvente at respekten for de

fastsatte vilkår og rute synker på sikt blant deltakerne. Brudd på vilkårene vil rutinemessig bli fulgt opp overfor ansvarlig arrangør.

- Flere obligatoriske passeringspunkt langs ruta innenfor nasjonalparken vil forhåpentligvis bidra til at flere følger samme rute, og man unngår for stor spredning av deltakere langs ruta i sone A.
- Arrangør bør opplyse til deltakerne at brudd på vilkårene for tillatelsen kan ha betydning for arrangøren og arrangementet.
- Forvalter inviterer seg til å ha foredrag for styret i VAKE. Tema er bakgrunnen for begrensinger gitt av nasjonalparkstyret til VAKE arrangementet i nasjonalparken.

Forvalters innstilling

Notat fra evaluering av VAKE basert på tracklog hos deltakerne legges til grunn for å foreslå eventuelle forbedringspunkter til neste VAKE, for slik å unngå at enkeltdeltakere avviker fra avklart rute med vernemyndigheten jfr. tillatelse gitt til organisert virksomhet.

Til neste gang vurderes flere obligatoriske passeringspunkter.
Arrangør anbefales å lage rutiner for konsekvenser for deltakerne om det blir større avvik på tillatt rute av enkeltlag etc.
Nasjonalparkstyret klargjør for arrangøren konsekvenser for deltakerne ved gjentagende brudd på vilkårene for tillatelsene som blir gitt.

Det vises til nasjonalparkstyrets tillatelse til VAKE 2019 den 15.3.2019, VAKEs ønsker om endring og justering av tillatt trase basert på dette i vedtak den 16.3.2019, hvor det ble gir mindre endringer ved delegert vedtak den 26.3.2019.

Det vises til notatet «Evaluering VAKE 2019».

Det var enkelte avvik fra tillatt trase av enkeltlag på ulike deler av traseen.

Forvalter anbefaler flere obligatoriske passeringspunkt langs ruta ved neste arrangement, slik at man unngår stor spredning i rute i Nasjonalparken for å unngå at deltakerne fordeler seg over større områder.
Det er viktig at arrangør har fast rutine på reaksjon overfor deltakerne om lag bryter vilkårene for arrangementet mht. rute. obligatoriske sjekkpunkt etc.

Fra: Øyvind Stangnes / VAKE[post@vake.no]
Sendt: 10.02.2025 09:16:49
Til: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Tittel: Søknad VAKE 2025

Hei Geir.

Her er søknad om gjennomføring av VAKE 2025.

Hør gjerne fra deg om det er noen spørsmål eller tilleggsopplysninger du trenger?

Vennlig hilsen / best regards

Øyvind Stangnes - VAKE
+47 906 00 314

www.vake.no
www.facebook.com/vakefinnmark
twitter.com/vakefinnmark
www.instagram.com/vakefinnmark
www.flickr.com/photos/vakefinnmark/

Fra: Øyvind Stangnes / VAKE[post@vake.no]
Sendt: 10.02.2025 16:11:09
Til: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Tittel: Re: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei, er heime med sykt barn i dag, så får studert dette nærmere i kveld. Men tenker at vi klarer få det til i første øyekast! :)

Her kartbladet som viser ruta inn mot Sjekkpunkt Jakobselv, samme som i 2019

Vennlig hilsen / best regards

Øyvind Stangnes - VAKE
+47 906 00 314

www.vake.no
www.facebook.com/vakefinnmark
twitter.com/vakefinnmark
www.instagram.com/vakefinnmark
www.flickr.com/photos/vakefinnmark/

Virusfri.www.avast.com

man. 10. feb. 2025 kl. 15:40 skrev Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>:

Hei, kan du også sende omsøkt rute før VJ - Teodorvatn?

Fra: Østereng, Geir
Sendt: mandag 10. februar 2025 14:31
Til: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Emne: VS: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei,

Jeg har kikket litt på forslag til aktuelle passeringspunkter om man skal rute VAKE gjennom

nasjonalparken høyere i terrenget fra Komagvær til Svartnes. Mht. å unngå evt. uheldig påvirkning

på sårbare og trua arter er det særlig en rute som utpeker seg som mest gunstig. Det kan la seg gjøre om man har en korridor i 2 km bredde omtrent

med noen innlagte obligatoriske passeringspunkt – man må iallefall passere innen 500 m avstand av obligatoriske punkt.

Et krevende punkt på løypa vil være Austerelva ved Oksevatnet – hvor det vil være bratt – bruker jo å være mye snø men vet ikke hvordan forholdene er der nå.

Til slik med nummerering:

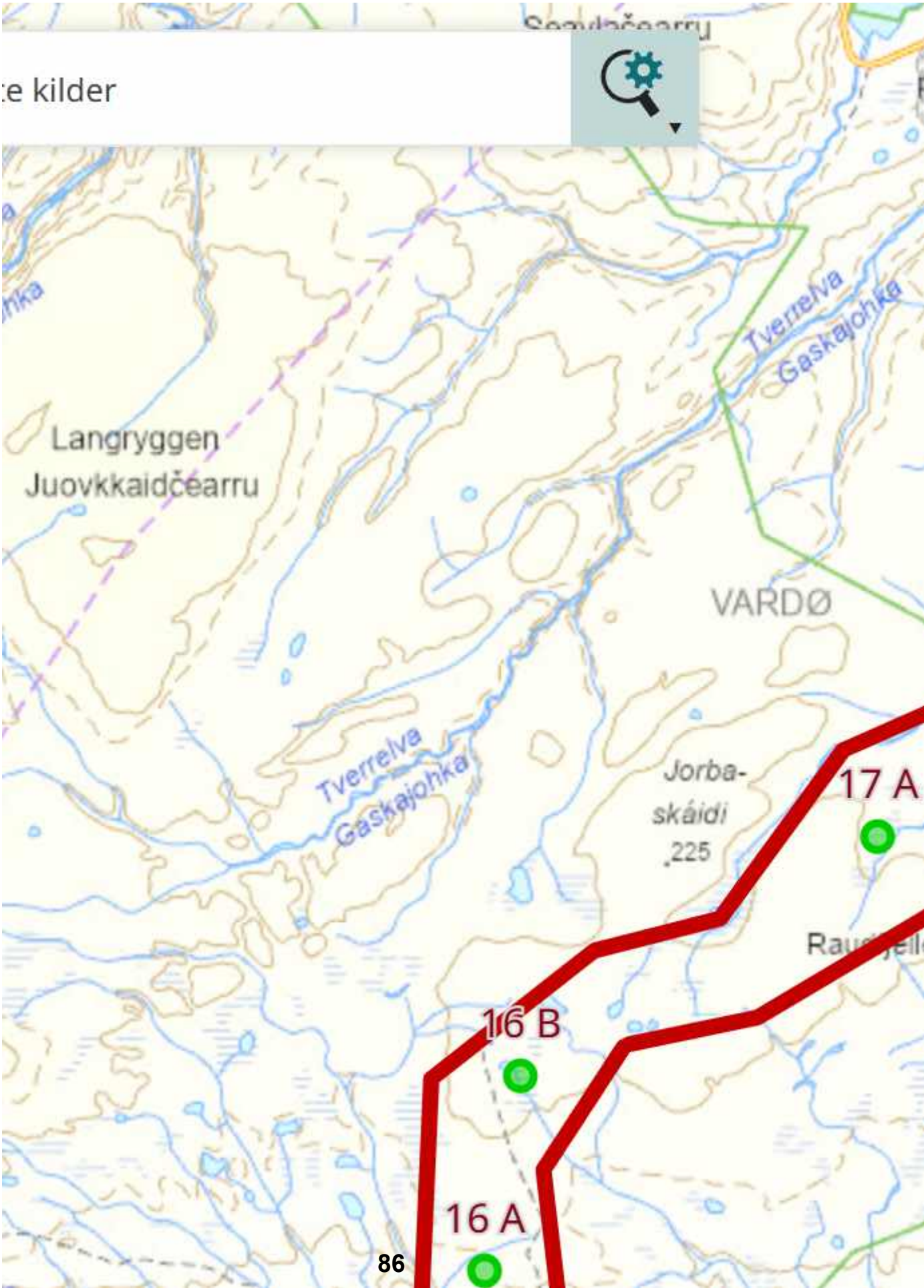
te kilder
Langryggen
Juovkkaidčearru
Tverrelva
Gaskajohka
VARDØ
Jorba-
skáidi
225
17 A
16 B
16 A

Gi gjerne tilbakemelding ang. krysning Austerelva og om du tror det kan være en grei gjennomførbar rute før jeg legger saka frem for nasjonalparkstyret.

Mvh.

Geir Østereng

Nasjonalparkforvalter

41470437

Fra: Østereng, Geir
Sendt: mandag 10. februar 2025 10:02
Til: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Emne: SV: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei Øyvind,

Takk, da tar jeg kontakt om det skulle være noe spesielt som bør drøftes eller

Om vi trenger flere opplysninger.

Søknaden behandles 24 februar i styremøte for nasjonalparkstyret,

og det kan forventes svar på e-post noen dager etter dette.

Mvh.

Geir Østereng

Nasjonalparkforvalter

41470437

Fra: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Sendt: mandag 10. februar 2025 09:12

Til: Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>
Emne: Søknad VAKE 2025

Hei Geir.

Her er søknad om gjennomføring av VAKE 2025.

Hør gjerne fra deg om det er noen spørsmål eller tilleggsopplysninger du trenger?

Vennlig hilsen / best regards

Øyvind Stangnes - VAKE
+47 906 00 314

www.vake.no
www.facebook.com/vakefinnmark
twitter.com/vakefinnmark
www.instagram.com/vakefinnmark
www.flickr.com/photos/vakefinnmark/

Fra: Øyvind Stangnes / VAKE[post@vake.no]
Sendt: 10.02.2025 20:37:23
Til: Østereng, Geir[geir.ostereng@statsforvalteren.no]
Tittel: Re: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei igjen.
Veldig bra at du henvender deg i forkant, og at det kanskje er muligheter for å seile ei rute over fjellet! :)
Jeg har aldri vært akkurat ved de krysningene du antyder, men etter å ha zoomet litt inn på nordatlas, ser det ut som det burde finnes muligheter til å krysse Austerelva. Så fremt det ikke er hengskavler eller rene skjæringer så bør det gå, og det ser ikke slik ut på kartet. Tidligere har deltagere krysset elva litt lenger øst etter å ha kommet fra høyde 205, og det har ikke vært noe problem så vidt vi vet.

Sendte deg tidligere kartbladet fra Stjernevann via Mattavarri til Jakobselva. Du nevnte Teodorvann i den forbindelse, det waypunktet kuttet vi ut da vi tok i bruk Jakobselva, som ligger like ved.
Deltagerne kommer seilende sørvestfra opp til Jakobselva.

Bare en liten detalj som ikke har betydning - map06 viser feil målgang. Den riktige er lenger ned på Svartneset mot Smelror. Waypunktlista har riktig målgang.

Vennlig hilsen / best regards

Øyvind Stangnes - VAKE
+47 906 00 314

www.vake.no
www.facebook.com/vakefinnmark
twitter.com/vakefinnmark
www.instagram.com/vakefinnmark
www.flickr.com/photos/vakefinnmark/

man. 10. feb. 2025 kl. 15:40 skrev Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>:

Hei, kan du også sende omsøkt rute før VJ - Teodorvatn?

Fra: Østereng, Geir
Sendt: mandag 10. februar 2025 14:31
Til: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Emne: VS: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei,

Jeg har kikket litt på forslag til aktuelle passeringspunkter om man skal rute VAKE gjennom

nasjonalparken høyere i terrenget fra Komagvær til Svartnes. Mht. å unngå evt. uheldig påvirkning

på sårbare og trua arter er det særlig en rute som utpeker seg som mest gunstig. Det kan la seg gjøre om man har en korridor i 2 km bredde omtrent

med noen innlagte obligatoriske passeringspunkt – man må iallefall passere innen 500 m avstand av obligatoriske punkt.

Et krevende punkt på løypa vil være Austerelva ved Oksevatnet – hvor det vil være bratt – bruker jo å være mye snø men vet ikke hvordan forholdene er der nå.

Til slik med nummerering:

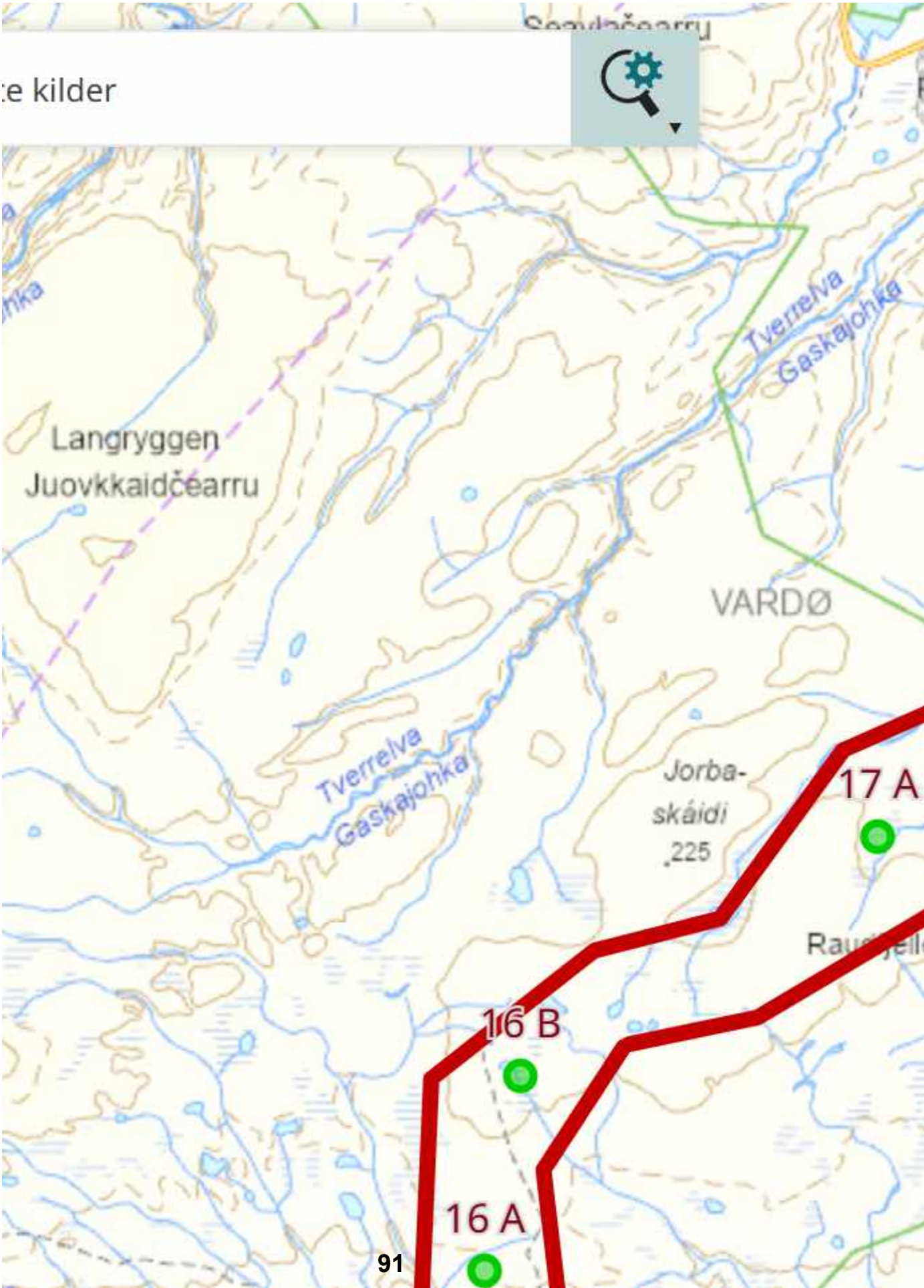
te kilder
Langryggen
Juovkkaidčearru
Tverrelva
Gaskajohka
VARDØ
Jorba-
skáidi
225
17 A
16 B
16 A

Gi gjerne tilbakemelding ang. krysning Austerelva og om du tror det kan være en grei gjennomførbar rute før jeg legger saka frem for nasjonalparkstyret.

Mvh.

Geir Østereng

Nasjonalparkforvalter

41470437

Fra: Østereng, Geir
Sendt: mandag 10. februar 2025 10:02
Til: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Emne: SV: Søknad VAKE 2025 - foreløpig svar

Hei Øyvind,

Takk, da tar jeg kontakt om det skulle være noe spesielt som bør drøftes eller

Om vi trenger flere opplysninger.

Søknaden behandles 24 februar i styremøte for nasjonalparkstyret,

og det kan forventes svar på e-post noen dager etter dette.

Mvh.

Geir Østereng

Nasjonalparkforvalter

41470437

Fra: Øyvind Stangnes / VAKE <post@vake.no>
Sendt: mandag 10. februar 2025 09:12

Til: Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>
Emne: Søknad VAKE 2025

Hei Geir.

Her er søknad om gjennomføring av VAKE 2025.

Hør gjerne fra deg om det er noen spørsmål eller tilleggsopplysninger du trenger?

Vennlig hilsen / best regards

Øyvind Stangnes - VAKE
+47 906 00 314

www.vake.no
www.facebook.com/vakefinnmark
twitter.com/vakefinnmark
www.instagram.com/vakefinnmark
www.flickr.com/photos/vakefinnmark/

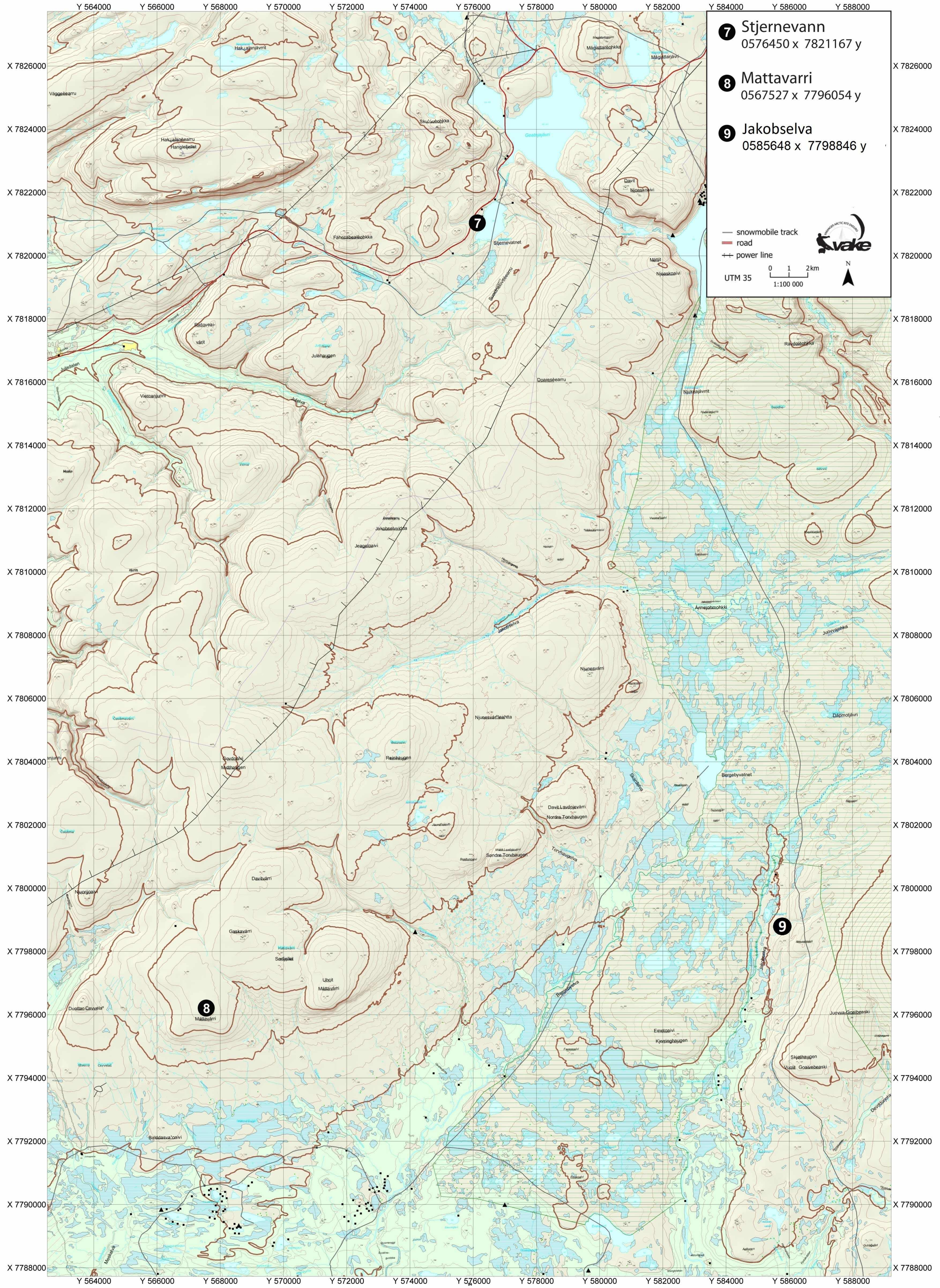
7 Stjernevann
0576450 x 7821167 y
8 Mattavarri
0567527 x 7796054 y
9 Jakobselva
0585648 x 7798846 y
snowmobile track
road
power line
UTM 35
0 1 2km
1:100 000
N
Y 564000
Y 566000
Y 568000
Y 570000
Y 572000
Y 574000
Y 576000
Y 578000
Y 580000
Y 582000
Y 584000
Y 586000
Y 588000
X 7826000
X 7824000
X 7822000
X 7820000
X 7818000
X 7816000
X 7814000
X 7812000
X 7810000
X 7808000
X 7806000
X 7804000
X 7802000
X 7800000
X 7798000
X 7796000
X 7794000
X 7792000
X 7790000
X 7788000
Stjernevatnet
Julelva
Jakobselva
Bergebyvatnet
Torvhaugelva
Mattavárri
Njunesvárri
Reinhaugen
Davitvárri
Gaskavárri
Balddasvaˈtoaivi
Juovvaˈ-Goaibeaski
Skjølhaugen
Vuolit Goaivebeaski
Kjerringhaugen
Dapmotjávri
Ánnejohmohkki
Juovvajohka
Njukčajávrrit
Davit
Njoaskoaivi
Mátti
Ravdoleohkka
Doaresèearru
Jakobselvvidda
Jeageloaivi
Juldahaugen
Ruidoveaivárit
Viercanjunni
Fahccabealeohkka
Skuˈvuèohkka
Mágisttareohkka
Mágisttarjávri
Hakˈalanjávrrit
Hakˈalanèearru
Hanglefjellet
Vágggeèearru
Geatnjajávri
Suoidnehjávrteearru
Uhcit
Duottar-Cevvelaˀ
Meskelva
Balddasvaˈtoaivi
Emetoaivi
Fapapoaivi
Eskoaivi
Aalfoaen
Gubbafjellet
Stuorraroggi
Suoidne-guoibba
Stangkrakken
Aktorfjellet
Fjellmarken
Hermanhaugen
Hermanjoaivi
Nikkaˈtjoaivi
Vuoma-Čoaivi
Nuvsèarguhis
Suoidne-
Čoaivvic
Jakobselvvroken
Njunesvárrleahtta
Govdoaivi
Midthaugen
Čuoibmavárri
Čuoibma
Njuorjoaivi
Mattavárri
Sørfjellet
Mattavárri
Ravdoleohkka
Dapmotjávri
Bergebyvatnet
Skardelva
Jakobselva
Bergebyvelva
Devddorjohka
Čoaivvic
Nuvsèarguhis
Suoidne-
Čoaivvic
Nuvsèarguhis
Jakobselvvroken
Ujudelva
Ujudelva
Ujudelva

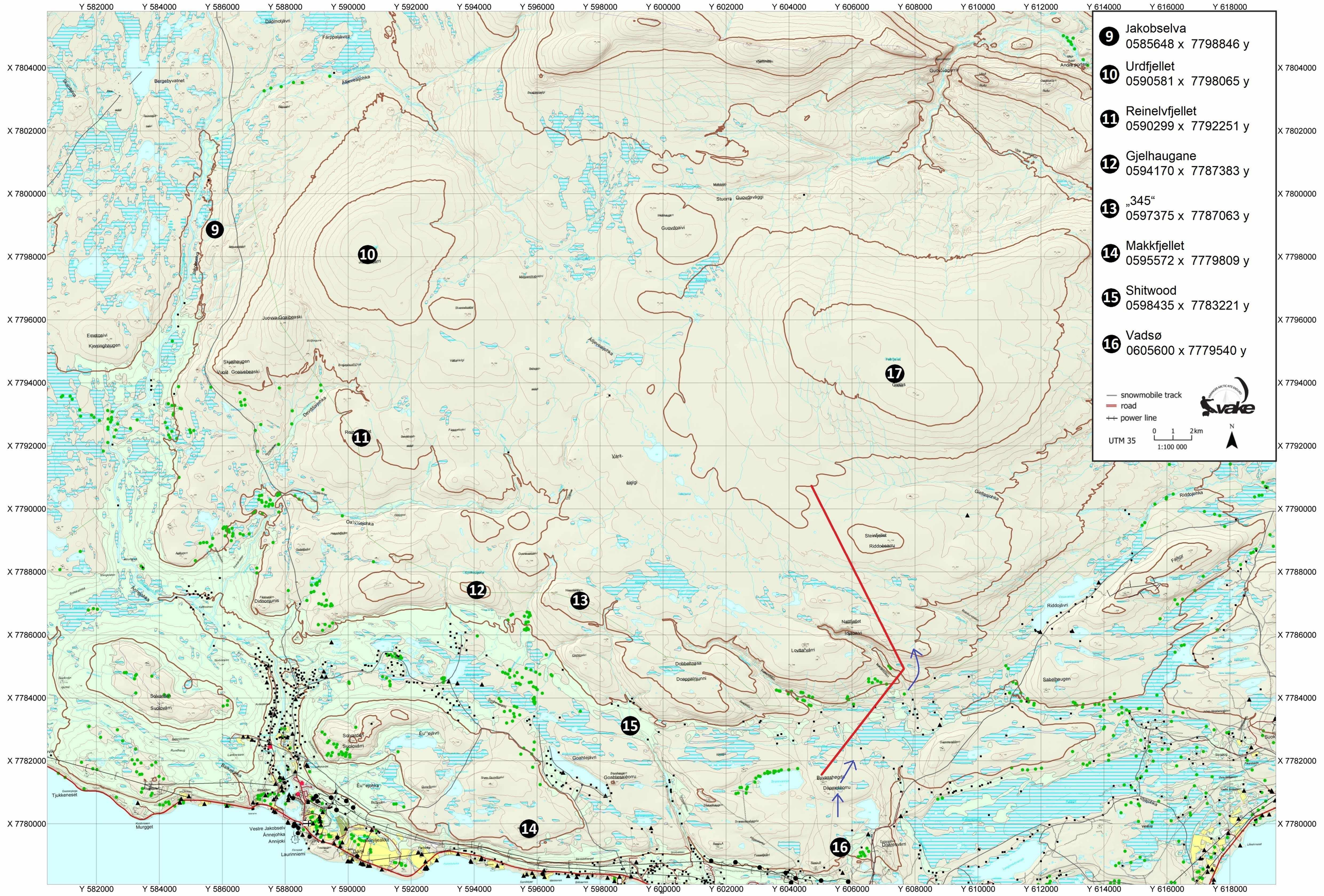
9 Jakobselva
0585648 x 7798846 y
10 Urdfjellet
0590581 x 7798065 y
11 Reinelvfjellet
0590299 x 7792251 y
12 Gjelhaugane
0594170 x 7787383 y
13 „345“
0597375 x 7787063 y
14 Makkfjellet
0595572 x 7779809 y
15 Shitwood
0598435 x 7783221 y
16 Vadsø
0605600 x 7779540 y
snowmobile track
road
power line
UTM 35
0 1 2km
1:100 000
N
Y 582000
Y 584000
Y 586000
Y 588000
Y 590000
Y 592000
Y 594000
Y 596000
Y 598000
Y 600000
Y 602000
Y 604000
Y 606000
Y 608000
Y 610000
Y 612000
Y 614000
Y 616000
Y 618000
X 7804000
X 7802000
X 7800000
X 7798000
X 7796000
X 7794000
X 7792000
X 7790000
X 7788000
X 7786000
X 7784000
X 7782000
X 7780000
Bergebyvatnet
Stuorra Guovdavaggi
Guovdaivi
Juovva-Goaibeaski
Skjathaugen
Vuolit Goaivebeaski
Emetoaivi
Kjerringhaugen
Goahtejávri
Goahtesálloorru
Byxasshegda
Dápmoteorru
Riddojávri
Sabelhaugen
Dobbeltnasa
Doappalinjunni
Nattfjellet
Loutta-Čávrri
Steinfjellet
Riddoeaarru
Didnonjunis
Solvarden
Suolovárri
Tjukkeneset
Murgget
Vestre Jakobselv
Ánnejohka
Annijoki
Laurinniemi
Gámi
Sarjiljeakkii
Ánnejohka
Ríjohka
Riddojohka
Giellasjohka
Falkjor
Vadsø
Djupevatn
Andre portelv
Guovdavaggurra
Kjelmdalen
Ålmeveajohka
Dápmotjávri
Fárppalijávrrit
Bergebyvatnet
Skjathaugen
Vuolit Goaivebeaski
Juovva-Goaibeaski
Emetoaivi
Kjerringhaugen
Goahtejávri
Goahtesálloorru
Byxasshegda
Dápmoteorru
Riddojávri
Sabelhaugen
Dobbeltnasa
Doappalinjunni
Nattfjellet
Loutta-Čávrri
Steinfjellet
Riddoeaarru
Didnonjunis
Solvarden
Suolovárri
Tjukkeneset
Murgget
Vestre Jakobselv
Ánnejohka
Annijoki
Laurinniemi
Gámi
Sarjiljeakkii

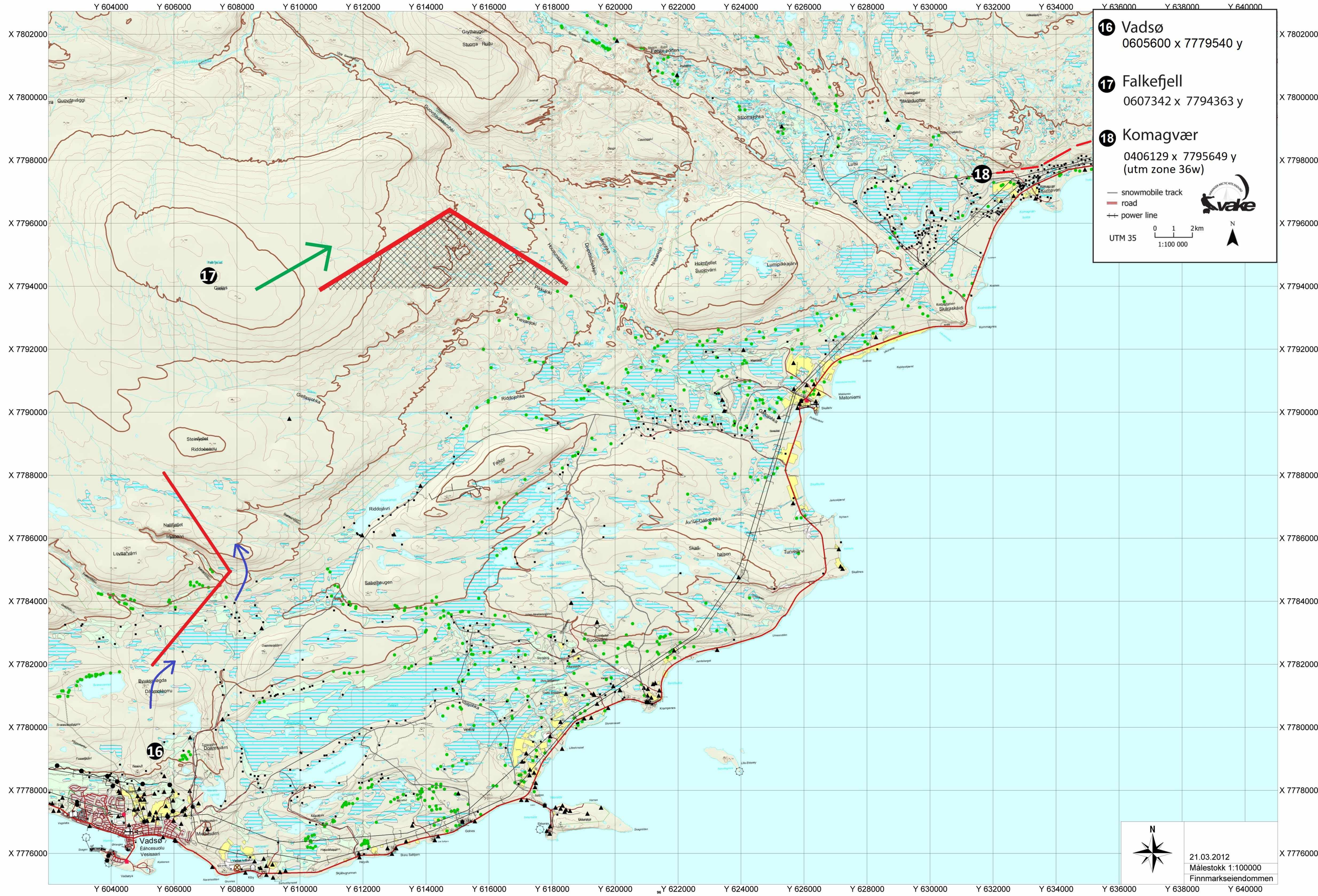
16 Vadsø
0605600 x 7779540 y
17 Falkefjell
0607342 x 7794363 y
18 Komagvær
0406129 x 7795649 y
(utm zone 36w)
snowmobile track
road
power line
UTM 35
0 1 2km
1:100 000
N
21.03.2012
Målestokk 1:100000
Finnmarkseiendommen
Vadsø
Gielas
Steinfjellet
Riddoeaarru
Nattfjellet
Lovtacvárri
Byvassdegda
Daumoleorru
Doatnesvárri
Miellevárri
Vesisaari
Riddojávri
Sabelhaugen
Suolovárri
Holmfjellet
Lumpilikkajärvi
Skárraskáidi
Matoniemi
Skallhalsen
Turveiávri
Avvie-Gáilojohka
Falkfjellet
Grythaugen
Stuorra Ruitu
Farste-porten
Stuorrajohka
Lutsi
Komagvær
Kumsvern
Riddojohka
Gielajohka
Tievanjoki
Pikkijoki
Falkfjellet
Ivgajohka
Vesisaari
Vadsøya
Kiby
Skjæbugrunnen
Halvøyk
Store Saltfjorn
Golnes
Ekkerøya
Krampenes
Skallnes
Skagsfjellet
Skagsfjellet
Skagsfjellet

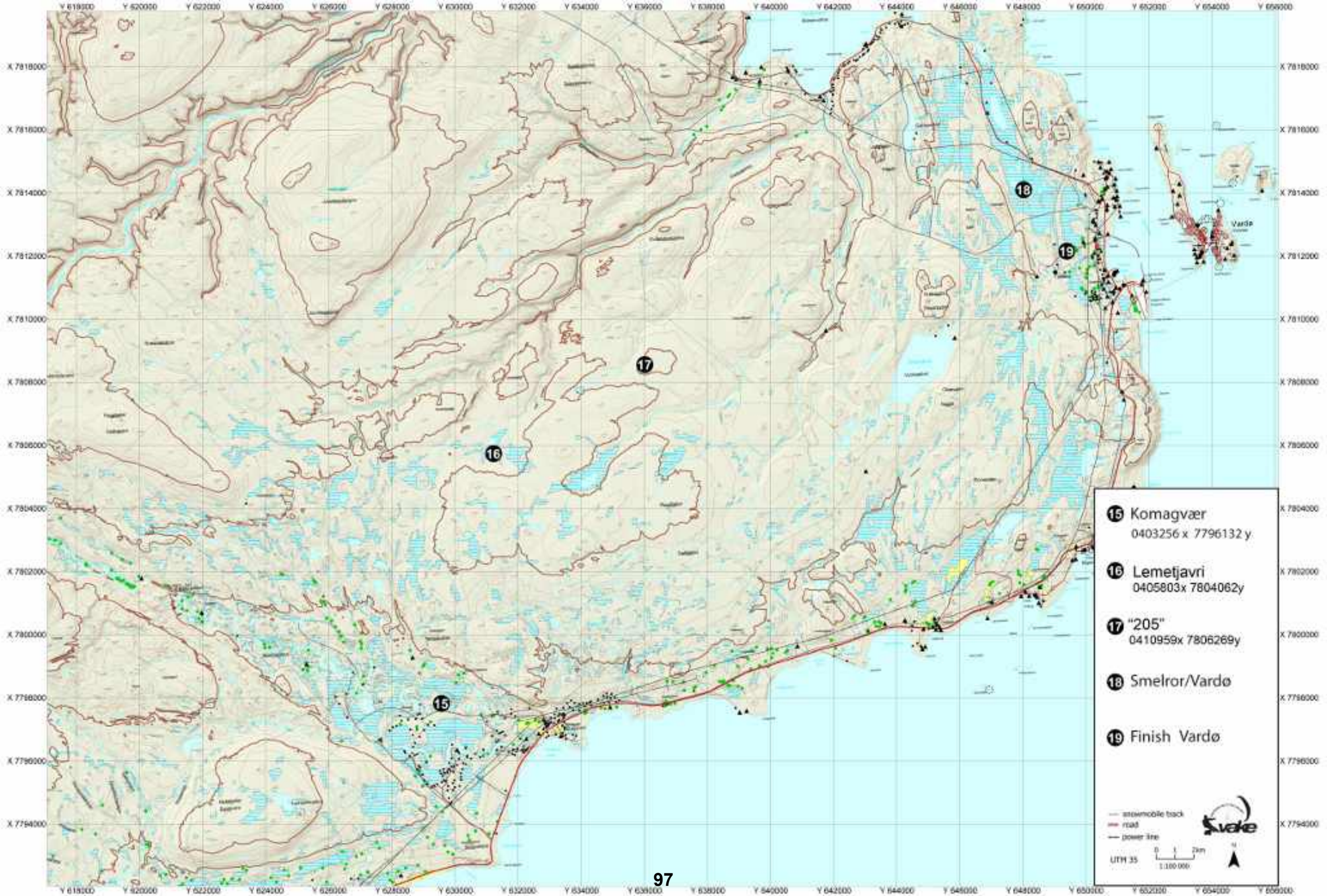
15 Komagvær
0403256 x 7796132 y
16 Lemetjavri
0405803x 7804062y
17 "205"
0410959x 7806269y
18 Smelror/Vardø
19 Finish Vardø
snowmobile track
road
power line
UTM 35
Svale

Waypoints VAKE 2025

Waypoints for VAKE is given in x/y-coordinates in the local UTM zone.

Make sure your GPS is set to the following formats before you plot the coordinates:
Position format: ***UTM/UPS***
Map Datum: ***WGS 84***

Note: In the list below, the east coordinate (x) is listed first, then the north coordinate (y) This is because most Garmin GPS-devices show the coordinates this way.

Columns with red background – powerline crossing or walking zone. Follow instructions!
Columns with green background – manned checkpoints with mandatory rest.

Cut off limits are arrival times. To continue after mandatory rest, you must be at the checkpoint before the cut off time.

Starboard rounding:
Both contestants keep the rounding point (flag, cairn/varde, poles) at their right side when turning around it. You approach left of the point and turn right around it.

Port rounding
Both contestants approach right of and turn left around the object. Object always on left side when turning.

Passing powerlines
The waypoint is there to lead you to the desired area to pass. You must secure and pack the kites at the red plastic tripod.

How you pack the kites is up to you, but lines must be winded up to the bar. You can pack kites completely, carry them, secure them to the pulka etc., **but they must be secured or carried in a way that they under no circumstances can catch wind and end up in the power lines or prevent other teams from passing.**

Name	Datum /UTM zone	Position	Information
1 Start Berlevåg	WGS84 / 35W	**0574972 x 7862856 y**	Start | Community House Skiing/skinning to launching zone
2 Eidelvhytta	WGS84 / 35W	**0569622 x 7857681 y**	Waypoint | Cabin
3 Raggovidda	WGS84 / 35W	**0567608 x 7843490 y**	Manned waypoint | Lake 418 m
4 Buefjell	WGS84 / 35W	**0571650 x 7832099 y**	Waypoint| Small lake
5 Store Buevann **Powerline**	WGS84 / 35W	**0575918 x 7832018 y**	**Stop and land kites at the waypoint!** Ski with packed/secured kites under 2 powerlines downhill to road. Cross the road, then launch kites
6 Storkløftfjellet	WGS84 / 35W	**0587270 x 7827976 x**	Waypoint | NB! The point is 1 km past the cairn /varden Starboard rounding
7 Stjernevann 2 hours mandatory rest	WGS84 / 35W	**0576450 x 7821167 y**	Manned checkpoint| Lake | 2 hours mandatory rest | First aid service | Result service | Heated tent
8 Mattavarri	WGS84 / 35W	**0567527 x 7796054 y**	Waypoint | Mountain peak 464 m | Port rounding
9 Jakobselva 1 hour mandatory rest	WGS84 / 35W	**0585648 x 7798846 y**	Manned checkpoint| 1 hour mandatory rest | Entering National Park | 30 teams to continue **Cut off (arrival time) Thursday 18:00**
10 Urdfjellet	WGS84 / 35W	**0590581 x 7798065 y**	Waypoint
11 Reinelvfjellet	WGS84 / 35W	**0590299 x 7792251 y**	Waypoint
12 Gjelhaugane	WGS84 / 35W	**0594170 x 7787383 y**	Waypoint
13 „345“	WGS84 / 35W	**0597375 x 7787063 y**	Small cabin | Starboard rounding
14 Makkfjellet	WGS84 / 35W	**0595572 x 7779809 y**	Waypoint

15 Shitwood	WGS84 / 35W	**0598435 x 7783221 y**	Ok, do you take the chance to sail through (possible) or walk?
16 Vadsø 2 hours mandatory rest	WGS84 / 35W	**0605600 x 7779540 y**	Manned checkpoint | 2 hours mandatory rest | First aid service | Result service | Heated tent **Cut off (arrival time): Friday 11:00**
17 Falkefjell Peak 545	WGS84 / 35W	**0607342 x 7794363 y**	Waypoint | Mountain peak | cairn/varde | Starboard rounding of cairn/varde
18 Komagvær Small lake	WGS84 / **36W**	**0403256 x 7796132 y**	Manned waypoint
19 Lemetjavri	WGS84 / **36W**	**0405803x 7804062y**	Unmanned waypoint. Starboard rounding
20 "205" (Høyde / height)	WGS84 / **36W**	**0410959 x 7806269 y**	Unmanned waypoint Starboard rounding
21 Smelror/ Vardø	WGS84 / **36W**	**0424695 x 7810117 y**	Waypoint | Starboard rounding! Finish line in sight!
22 Finish Vardø	WGS84 / **36W**	**0424649 x 7808582 y**	**YOU MADE IT!** Deadline Saturday 12.00 If you will not reach Vardø, get to road. **Pick up by road at 12.30**

+

Varanger Arctic Kite Enduro
v/ Øyvind Stangnes
Grensen 45, 9800 Vadsø

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre v/ Geir Østereng 09.02.2025

SØKNAD OM GJENNOMFØRING AV VARANGER ARCTIC KITE ENDURO 2025 i VARANGERHALVØYA NASJONALPARK

Varanger Kite Club søker med dette om å arrangere VAKE – Varanger Arctic Kite Enduro , i Varangerhalvøya Nasjonalpark i tidsrommet **1. til 5. april 2025.**

VAKE 2025 – søknadsomfang:

VAKE 2025 blir det første siden 2019. Interessen har vært bra, og vi regner med 30 lag til start.

For 2025 søker vi nasjonalparkstyret om at **30 lag – 60 personer** kan seile inn i nasjonalparken fra Sjekkpunkt Jakobselva og videre østover i retning Vadsø – Komagvær og målgang i Smelror etter omsøkt trase. Utgangspunktet er samme trase som var i 2019, med noen forslag til endringer.

Normalt, med 30 startende lag i Berlevåg, er det mellom 8 og 15 lag som klarer å komme seg til Komagvær og videre til målgang.

Vi har erfart at det har vært en positiv utvikling og spredning av fjellrevbestanden i vernesonen siden vi sist arrangerte VAKE. Vi regner med at en bestand i utvikling og spredning er å regne som noe mindre utsatt enn tidligere. Vi håper ikke at økning og spredning automatisk medfører økt nedstengning av områdene for VAKE. Kan man da velge som vernemyndighet å slippe VAKE-deltagere gjennom deler av områdene, eventuelt de minst sårbare? Vi er selvfølgelig klar over at det er mange hensyn å ta, men håper likevel at andre løsninger enn utestengelse fra vernesonen, spesielt etter Komagvær, kan diskuteres. Tidligere år har vi drøftet oss fram til korridorer vi kunne seile gjennom, noe som har fungert bra.

Derfor har vi lagt inn noen tidligere ruter i noen områder. Vi håper at VAKE og nasjonalparkforvalter/SNO kan drøfte dette *før* tillatelse eller avslag blir gitt.

Sjekkpunkt Jakobselva, på høyde med Teodorvann, blir deadline- og silingspunkt for de som kommer inn etter tidsfristen. De må gi seg her og få transport ned til Vestre Jakobselv.

Mellom Urdfjellet og 345:

Vi har lagt inn samme waypunkter som ble benytta i 2019 (over Reinelvfjellet og Gjelhaugane), men ber dere se på om det er rom for endringer her. Å presse VAKE ut mot den sørlige kanten av vernesonen, med dalkryssinger og vindgradienter/skygger, er ikke heldig for flyten i løpet. Ingen ville

normalt valgt ei slik rute mellom Urdfjellet og 345.

Komagvær til målgang:
I vedlagte waypunktliste og kart - som er et forslag (ikke sendt ut til deltagere enda), har vi lagt inn ei tidligere rute fra Komagvær til Smelror, brukt i 2016 og 2017. Se også vedlegget «map06». Det gjelder punkt 19 «Lemetjävri» og 20 «høyde 205»). Vi legger dette som utgangspunkt for søknaden og håper vi kan drøfte løsninger for å kunne seile ei rute over fjellet mellom Komagvær og Smelror.

Løsninger som i 2019, der vi i praksis var utestengt fra vernesonen etter Komagvær, med flere veg- og høyspentkryssinger og seiling på fjordsida av vegen som konsekvens av dette, både reduserer ekspedisjonsopplevelsen og svekker sikkerheta til deltagerne. Og strekningen er sårbar med tanke på snø. Det ser for øyeblikket ikke veldig bra ut, med lite tele i bakken og lite snø. Vi får håpe at været stabiliserer seg framover, og at det kommer mer snø.

Sikkerhet og naturvern

VAKE utstyrer deltagerne med PLB-trackere også i 2025. Det er også nyttig for nasjonalparken, SNO og AMK med tanke på overvåking av bevegelser inne i vernesonen og ved eventuelle redningsaksjoner.

I år har vi ingen russiske lag med - av åpenbare årsaker. Det minsker risiko for feilnavigering og kommunikasjonsproblemer med deltagere. De få avvikene vi hadde i 2019 hadde mye med språk- og kommunikasjonsproblemer å gjøre og er lett å unngå.

VAKE engasjerer Folkehjelpa i Berlevåg med hjelpemannskaper fra Berlevåg til Stjernevann, og Vadsø Røde Kors hjelpekorps fra sjekkpunkt Jakobselva via Vadsø til Komagvær og eventuelt videre hvis det er nødvendig. De benytter hovedsakelig eksisterende løypenett og vil ikke ta seg inn i vernesonen med unntak av eventuelle redningsaksjoner.

VAKE vektlegger sterkt «leave no trace»-holdninga – at ingen som vandrer i områdene på sommerstid skal finne noe tegn til at det har vært folk her på vinteren. Det samme gjelder spor etter camper vinterstid – at levegger av snø jevnes ut og groper tettes igjen når de starter videre. Dette kommuniserer vi overfor deltagere i forkant og på race-breefing. Vi informerer om Nasjonalparken og fjellrevprosjektet, så deltagerne kjenner godt til dette i forkant.

Men vi i VAKE ønsker gjerne at Nasjonalparken stiller med en representant i Berlevåg som kan informere om nasjonalparken generelt og de hensyn som må tas. Det er mange nye lag i år, så det er et viktig signal at dere er representert.

Reindrifta:
VAKE tar kontakt med distrikt 6 og 7 i god tid i forkant. Hverken distrikt 6 eller 7 starter sjeldent vårflyttinga så tidlig som VAKE arrangeres i år, men vi holder likevel åpen dialog. Det er altid noe spredt forekomst av rein inne på halvøya som ikke har vært med på høstflytting til vinterbeite, og vi har dialog med distrikt 6 om hvor de befinner seg og hvilke hensyn vi må ta. Det har gått fint under alle tidligere VAKE-løp.

Merking av punkter:
I utgangspunktet prøver vi å sette færrest mulig markører ut i terrenget da det er mye jobb å få plassert og hentet de tilbake. Men noen punkter, særlig hvis det blir spesielle leder, korridorer eller grenser som skal overholdes, blir nok satt ut. Vi håper at Nasjonalparken kanskje kan bidra litt her slik det er gjort tidligere.

Hør gjerne fra dere hvis det er spørsmål og/ eller uklarheter om søknaden.

Avventer tilbakemelding.

Med vennlig hilsen

Øyvind Stangnes
Racemaster
906 00 314

Vedlegg:
Foreløpig Waypointliste 2025
map 04, 05 og 06

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Postadresse
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens Hus
9815 Vadsø

Besøksadresse
Damsveien 1
9800 Vadsø

Kontakt
Sentralbord: +47 78 95 03 00
Direkte: +47 78 95 03 59
fmtfpost@fylkesmannen.no
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya

VAKE v/ Øyvind Stangnes
Grensen 45
9800 VADSØ

Saksbehandler Geir Østereng **Vår ref.** 2020/868-0 432.3 **Deres ref.** **Dato** 13.02.2020

Tillatelse til å arrangere kitekonkurransen VAKE 2020 i deler av Varangerhalvøya nasjonalpark

Det vises til søknad 19.2.2020 om å arrangere VAKE – Varanger Arctic Kite Enduro i deler av Varangerhalvøya nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde.

Arbeidsutvalget for Varangerhalvøya nasjonalparkstyre behandlet saken i MØTE 13.2.2020 og vedtok følgende:

Vedtak

Med hjemmel i verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og verneforskriften for Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde, Naturmangfoldlovens § 48, gir Varangerhalvøya nasjonalparkstyre Øyvind Stangnes tillatelse til å arrangere Varanger Arctic Kite Enduro (VAKE) i 2020 perioden 31. mars - 4 april i deler av Varangerhalvøya Nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde.

Søknad om å arrangere kitearrangementet fra Komagvær innenfor Nasjonalparken til Kråketuva innvilges kun delvis jamfør verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark §2 og naturmangfoldlovens § 48, da organisert kiting her partivis vil stride mot verneformålet vil gi unødige forstyrrelser i et svært viktig område for truede og sårbare arter.

Om snøforholdene skulle gi utfordringer i lavlandet vil forvalter i samråd med styreleder vurdere om et gåstrekk vil være en egnet måte å ta seg frem innenfor nasjonalparkgrensen ved Trollelva etc., uten at det vil gi for mye forstyrrelser.

For øvrig kan arrangementet gjennomføres innenfor følgende rammer og vilkår:

Sjekkpunktlokalisering
Arrangøren står fritt til å velge sjekkpunkt på vestsiden av Jakobselva (utenfor nasjonalparken). Antall deltakere oppgis til maks 60 på start. Uansett videreføres praksis for å regulere antallet deltakere til inntil 60 stk. fra Jakobselv og inn i verneområdet.

Ved valg av sjekkpunkt Jakobselv som omsøkt ved Antonvatn henstilles arrangøren til å legge leir i god avstand fra vernegrensen og bjørkekrattområdene i Øvre flintelva for å unngå at elg som evt. befinner seg i Øvre Flintelv innenfor verneområdet ikke skremmes vekk av arrangementets aktiviteter like utenfor.

Antallsbegrensninger/ antall lag som tillates fra sjekkpunkt Jakobselv
Det gis tillatelse til 30 x 2 manns lag, inntil 60 personer kan kite langs tillatt rute videre mot Vadsø fra sjekkpunkt Jakobselv. Prinsipp om begrensning av antall deltakere som seiler inn i Nasjonalparken videreføres for å regulere omfanget av konkurransen jfr. totalomfanget av konkurransen og forstyrrelsen på verneområdet. Seksti personer vurderes for å fortsatt være et bærekraftig nivå for konkurransen innenfor verneområdene jfr. gitte vilkår i kart 1.

Kart 1. Rute inn i Nasjonalparken i sone A – vest for rød linje
Direkte fra Mattavarri gjennom sone A til sjekkpunkt Jakobselv tillates kiting vest for rød strek uten obligatorisk passeringspunkt.

For øvrig gis tillatelsen jamfør Naturmangfoldlovens § 48 som omsøkt med følgende vilkår.

De blå/rød linjene på kartene under angir grenser som kiterne må holde seg innenfor i 2020.

- De blå/grønne prikkene på kartene nedenfor er obligatoriske passeringspunkter som kiterne må passere for å unngå at de mest sårbare områdene det seiles igjennom. Punktene har følgende koordinater (oppgitt i EU89-UTM sone 35):

Mellom Máttavárri, Jakobselv og Vadsø

- Teodorvannet: Utgår som obligatorisk punkt
- Urdfjellet 460 m.o.h. 590581 / 7798065
- Reinelvfjellet 329 m.o.h. 590299 / 7792251
- Gjelhaugane – Varjjoaivi 594182/ 7787472
- Fra Gjelhaugane langs nasjonalparkgrensen til «Tre fem og førr»

Kart 2. Mellom Urdfjellet, Reinelvfjellet og Gjelhaugane skal utøverne legge ruta slik at de holder seg vest for blå strek og mellom Gjelhaugane og 345 langs nasjonalparkgrensen.

- Mellom Vadsø og Komagvær

  Fra Vadsø i korridor mellom røde linjer markert i kart 3 til Falkfjellet og mot Skallelvskardet som omsøkt. Oppseiling til Falkefjellet skal skje på ryggen nord for Nattfjelldalen eller Stabbursdalen.

Kart 3. kitekorridor som omsøkt mellom røde linjer fra Vadsø retning Falkefjellet nord for Nattfjelldalen

- Mellom Komagvær og Smelror
- Utenfor Nasjonalparken eller alternativt
  Høyde 131 – 632333/7797980 Videre utenfor Nasjonalparken til Kråketuva og Oksevatnet.

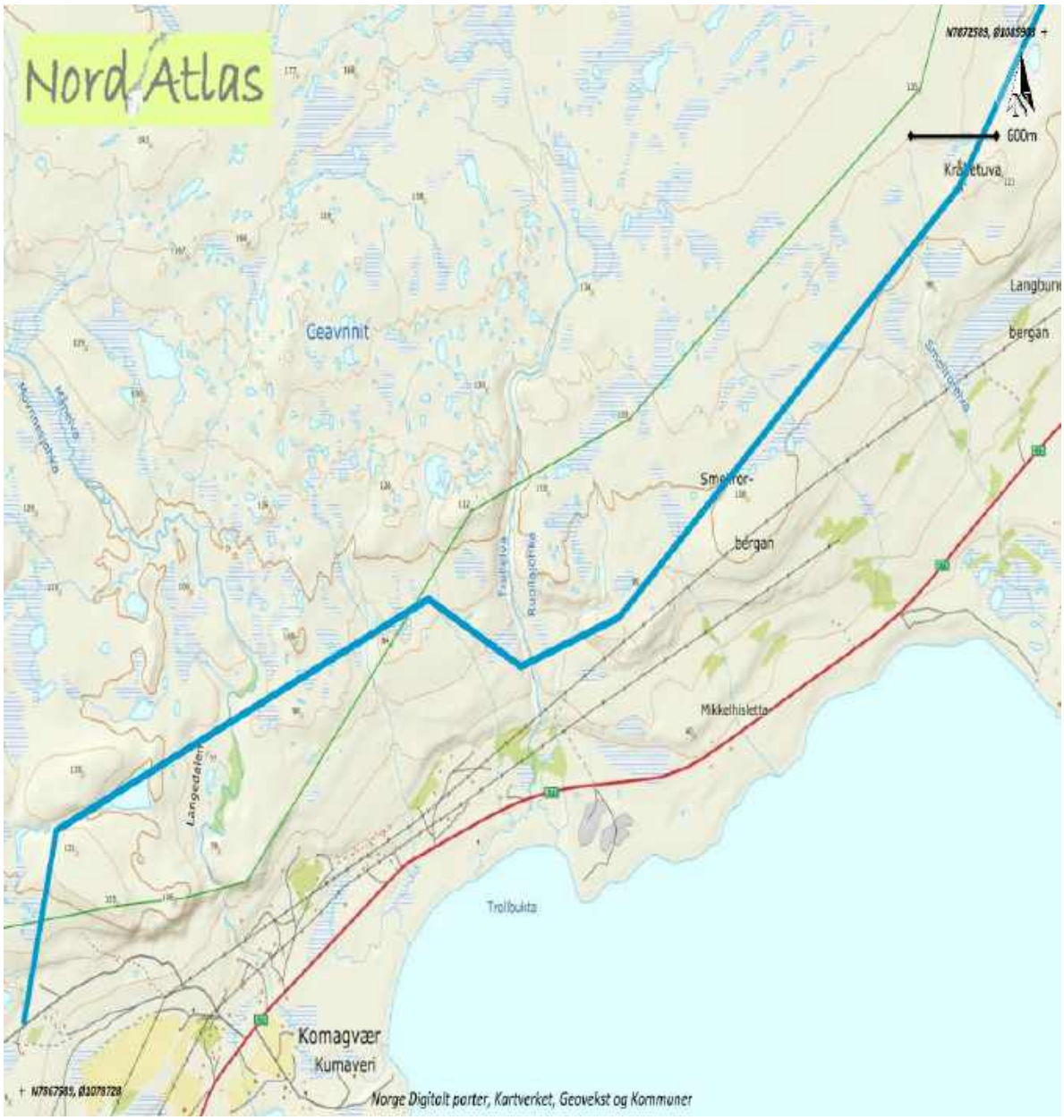

Kart 4. Tillatt trase fra Komagvær nord mellom fjell 135 m.o.h og 131 m.o.h og via Langedalen, og rett øst til utenfor Nasjonalparken til Trollelva. Videre utenfor Nasjonalparken til Oksevatnet jfr. omtrentlig rute inntegnet i kart.

Kart 4. Trase mellom Komagvær og Smelror - Øst for Nasjonalparkgrensa.

Ønsket om å legge kitetraseen nord for Trollelva avslås jamfør Verneforskriftens § 2 og Naturmangfoldlovens § 48, da arrangementet ved valg av denne traseen vil påføre unødige forstyrrelser i et område som er viktige for truede og sårbare arter. Tillatt trase mellom Trollelva og Oksevatn går til Svartnes utenfor Nasjonalparken og landskapsvernområdet.

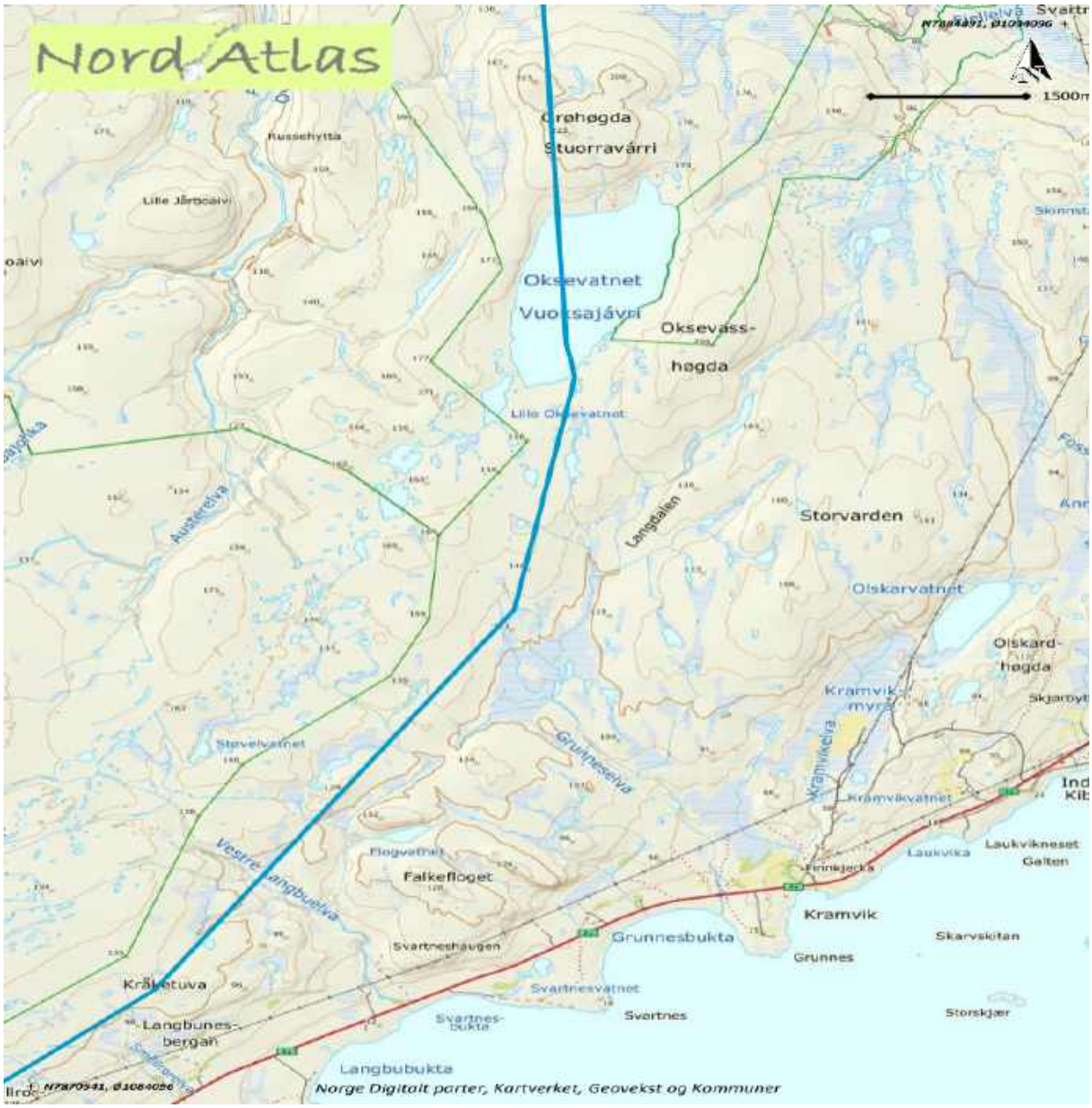

Kart 5. Blå strek *illustrerer* rute utenfor Nasjonalparken fra Kråketuva til Oksevatnet.

- Arrangør skal ta kontakt med Statens naturoppsyn lokalt ved Arne-Petter Sarre (905 51 743) i forkant av arrangementet for å meddele når man forventer å komme inn i verneområdet ved Mattavarri - Jakobselv, samt forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til fjellrev og annet dyreliv.

- Dersom noen av deltakerne skulle observere fjellrev eller snøugle underveis ber vi om at Statens naturoppsyn får tilbakemelding med kartangivelse på observasjonen(e).

- Dyrelivet skal ikke forstyrres unødig. Om elg observeres i vierkrattene skal disse unngås med god margin for å unngå forstyrrelse, dette gjelder alle deltakerne. Om ny kunnskap om trua arter tilsier at ruta bør endres, kan forvalter beslutte dette på kort varsel i samråd med

styreleder, og VAKE skal da gjøre nødvendige endringer. Trase fra Komagvær til Oksevatn er spesielt sårbart for forstyrrelser.

- Arrangementet skal gjennomføres slik at man ikke ser spor i verneområdet av arrangementet etter at det er avsluttet. Verneområdene skal ikke belastes ved forsøpling og all søppel skal tas med.

- Arrangør skal ta kontakt med reinbeitedistrikt 6/5D ved distriktsleder Áslat Niillas Smuk (40390736) i god tid før arrangementet for å avklare hvor eventuelle reinflokker er, og forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til reindrift. Om flytting er påbegynt skal det tas daglig kontakt med reindriften.

- Kiting i nærheten av reinflokker skal unngås. Arrangøren skal videreformidle informasjon fra nasjonalparkforvalter og / eller Statens naturoppsyn om ferdsel i nasjonalparken til deltakerne i forkant av arrangementet.

- Arrangøren skal formidle Faktaark M-394 «Fjellreven må ikke forstyrres» på engelsk eller norsk til deltakerne før start.
- Enkeltdeltakeres eventuelle klare brudd på vilkårene for arrangementet i verneområdene bør få konsekvenser for den enkeltes videre deltakelse i arrangementet.

- Deltakere må opplyses om at enkeltdeltakeres klare brudd på føringene til arrangementet om trase og obligatoriske passeringspunkter i VAKE 2020 i verneområdet, vil bli ansett som brudd på vernebestemmelsene og kunne følges opp av vernemyndigheten overfor de som evt. har brutt vilkårene.

Klageadgang
Arbeidsutvalgets vedtak kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jamfør forvaltningslovens §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet, og sendes via nasjonalparkstyret jamfør forvaltningslovens § 32.

Ta kontakt om noe i vedtaket skulle være uklart. Saksfremlegg med protokoll er vedlagt.

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ
Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	KIRKENES
Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Reinbeitedistrikt 6	v/Asllat Niillas Smuk, Rasengveien 2	9840	VARANGERBOTN
Vardø kommune Reinpolitiet Varanger	Postboks 292	9951	VARDØ
Fylkesmannen i Troms og Finnmark	Statens Hus	9800	VADSØ
Unjárgga gjelda / Nesseby kommune	Rådhus	9840	VARANGERBOTN

Varangerhalvøya
nasjonalparkstyre

Saksfremlegg med protokoll

Arkivsaksnr: 2020/868-0
Saksbehandler: Geir Østereng
Dato: 04.02.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya Nasjonalparkstyre - arbeidsutvalget		13.02.2020

Behandling av søknad om kite konkurransen VAKE 2020 i Varangerhalvøya Nasjonalpark

Det vises til søknad 19.1.2020 om Varanger Arctic Kite Enduro 2020

Vedlegg:
Sammenstilt søknad
Evaluering VAKE 2019 – Varangerhalvøya Nasjonalparkstyre

ST 1/2020 ***Søknad om Varanger Arctic Kite Enduro 2020 – Varangerhalvøya Nasjonalpark***

Saksprotokoll i arbeidsutvalget for Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra – 13.02.2020

Vedtak
Som innstilt, enstemmig

Forvalters innstilling

Med hjemmel i verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og verneforskriften for Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde, Naturmangfoldlovens § 48, gir Varangerhalvøya nasjonalparkstyre Øyvind Stangnes (VAKE) tillatelse til å arrangere Varanger Arctic Kite Enduro i 2020 perioden 31. mars - 4 april i deler av Varangerhalvøya Nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde.

Søknad om å arrangere kitearrangementet fra Komagvær innenfor Nasjonalparken til Kråketuva innvilges kun delvis jamfør verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark §2 og naturmangfoldlovens § 48, da organisert kiting her partivis vil

stride mot verneformålet vil gi unødige forstyrrelser i et svært viktig område for truede og sårbare arter.

Om snøforholdene skulle gi utfordringer i lavlandet vil forvalter i samråd med styreleder vurdere om et gåstrekk vil være en egnet måte å ta seg frem innenfor nasjonalparkgrensen ved Trollelva etc., uten at det vil gi for mye forstyrrelser.

For øvrig kan arrangementet gjennomføres innenfor følgende rammer og vilkår:

Sjekkpunktlokalisering
Arrangøren står fritt til å velge sjekkpunkt på vestsiden av Jakobselva (utenfor nasjonalparken). Antall deltakere oppgis til maks 60 på start. Uansett videreføres praksis for å regulere antallet deltakere til inntil 60 stk. fra Jakobselv og inn i verneområdet.

Ved valg av sjekkpunkt Jakobselv som omsøkt ved Antonvatn henstilles arrangøren til å legge leir i god avstand fra vernegrensen og bjørkekrattområdene i Øvre flintelva for å unngå at elg som evt. befinner seg i Øvre Flintelv innenfor verneområdet ikke skremmes vekk av arrangementets aktiviteter like utenfor.

Antallsbegrensninger/ antall lag som tillates fra sjekkpunkt Jakobselv
Det gis tillatelse til 30 x 2 manns lag, inntil 60 personer kan kite langs tillatt rute videre mot Vadsø fra sjekkpunkt Jakobselv. Prinsipp om begrensning av antall deltakere som seiler inn i Nasjonalparken videreføres for å regulere omfanget av konkurransen jfr. totalomfanget av konkurransen og forstyrrelsen på verneområdet. Seksti personer vurderes for å fortsatt være et bærekraftig nivå for konkurransen innenfor verneområdene jfr. gitte vilkår i kart 1.

Rute inn i Nasjonalparken i sone A – vest for rød linje
Direkte fra Mattavarri gjennom sone A til sjekkpunkt Jakobselv tillates kiting vest for rød strek uten obligatorisk passeringspunkt.

For øvrig gis tillatelsen jamfør Naturmangfoldlovens § 48 som omsøkt med følgende vilkår.

De blå/rød linjene på kartene under angir grenser som kiterne må holde seg innenfor i 2020.

- De blå/grønne prikkene på kartene nedenfor er obligatoriske passeringspunkter som kiterne må passere for å unngå at de mest sårbare områdene det seiles igjennom. Punktene har følgende koordinater (oppgitt i EU89-UTM sone 35):

Mellom Máttavárri, Jakobselv og Vadsø

- Teodorvannet: Utgår som obligatorisk punkt
- Urdfjellet 460 m.o.h. 590581 / 7798065
- Reinelvfjellet 329 m.o.h. 590299 / 7792251
- Gjelhaugane – Varjjoaivi 594182/ 7787472
- Fra Gjelhaugane langs nasjonalparkgrensen til «Tre fem og førr»

Kart 2. Mellom Urdfjellet, Reinelvfjellet og Gjelhaugane skal utøverne legge ruta slik at de holder seg vest for blå strek og mellom Gjelhaugane og 345 langs nasjonalparkgrensen.

- Mellom Vadsø og Komagvær

  Fra Vadsø i korridor mellom røde linjer markert i kart 3 til Falkfjellet og mot Skallelvskardet som omsøkt. Oppseiling til Falkefjellet skal skje på ryggen nord for Nattfjelldalen eller Stabbursdalen.

Kart 3. kitekorridor som omsøkt mellom røde linjer fra Vadsø retning Falkefjellet nord for Nattfjelldalen

- Mellom Komagvær og Smelror
- Utenfor Nasjonalparken eller alternativt

  Høyde 131 – 632333/7797980 Videre utenfor Nasjonalparken til Kråketuva og Oksevatnet.

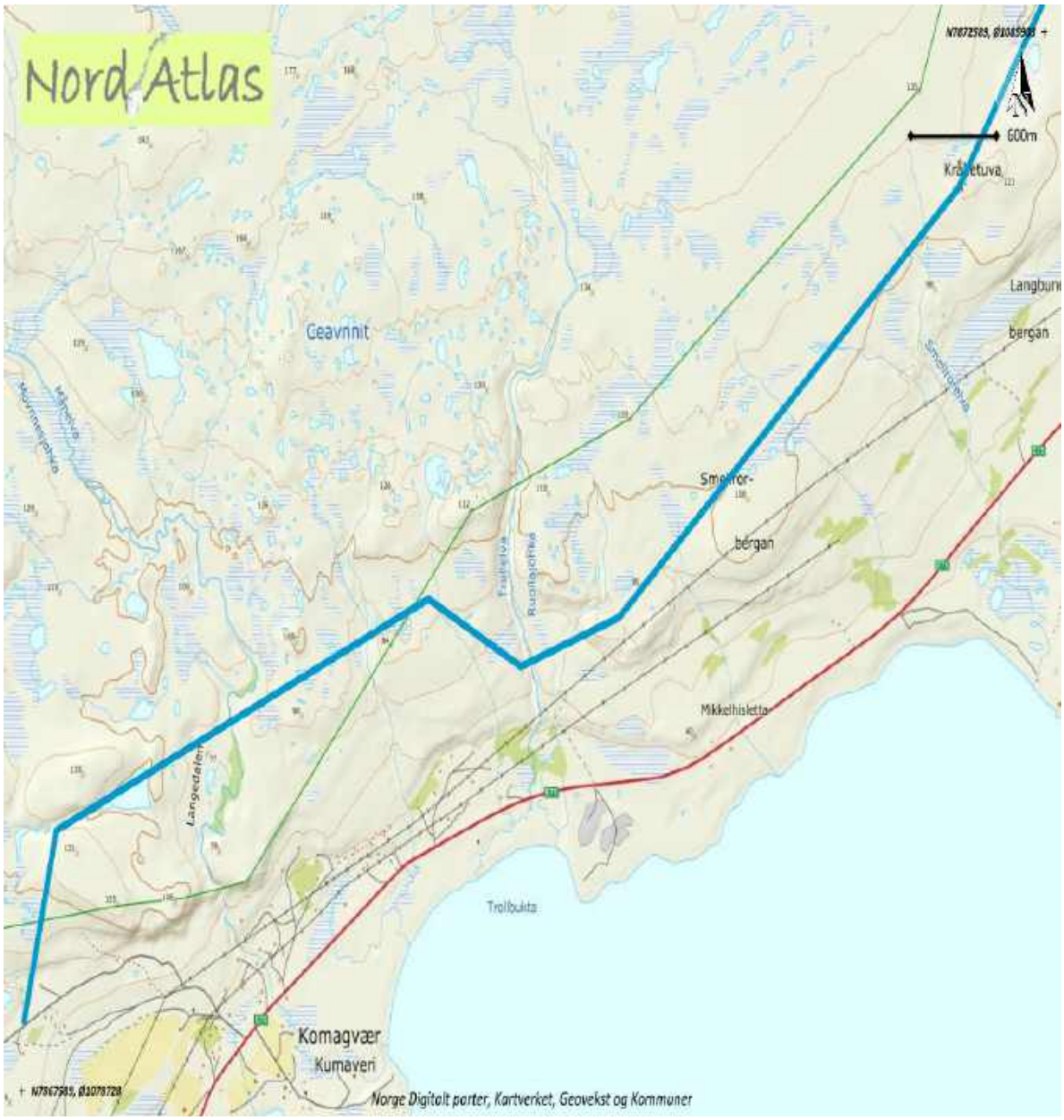

Kart 4.
Tillatt trase fra Komagvær nord mellom fjell 135 m.o.h og 131 m.o.h og via Langedalen, og rett øst til utenfor Nasjonalparken til Trollelva. Videre utenfor Nasjonalparken til Oksevatnet jfr. omtrentlig rute inntegnet i kart.

Kart 4. Trase mellom Komagvær og Smelror - Øst for Nasjonalparkgrensa.

Ønsket om å legge kitetraseen nord for Trollelva avslås jamfør Verneforskriftens § 2 og Naturmangfoldlovens § 48, da arrangementet ved valg av denne traseen vil påføre unødige forstyrrelser i et område som er viktige for truede og sårbare arter. Tillatt trase mellom Trollelva og Oksevatn går til Svartnes utenfor Nasjonalparken og landskapsvernområdet.

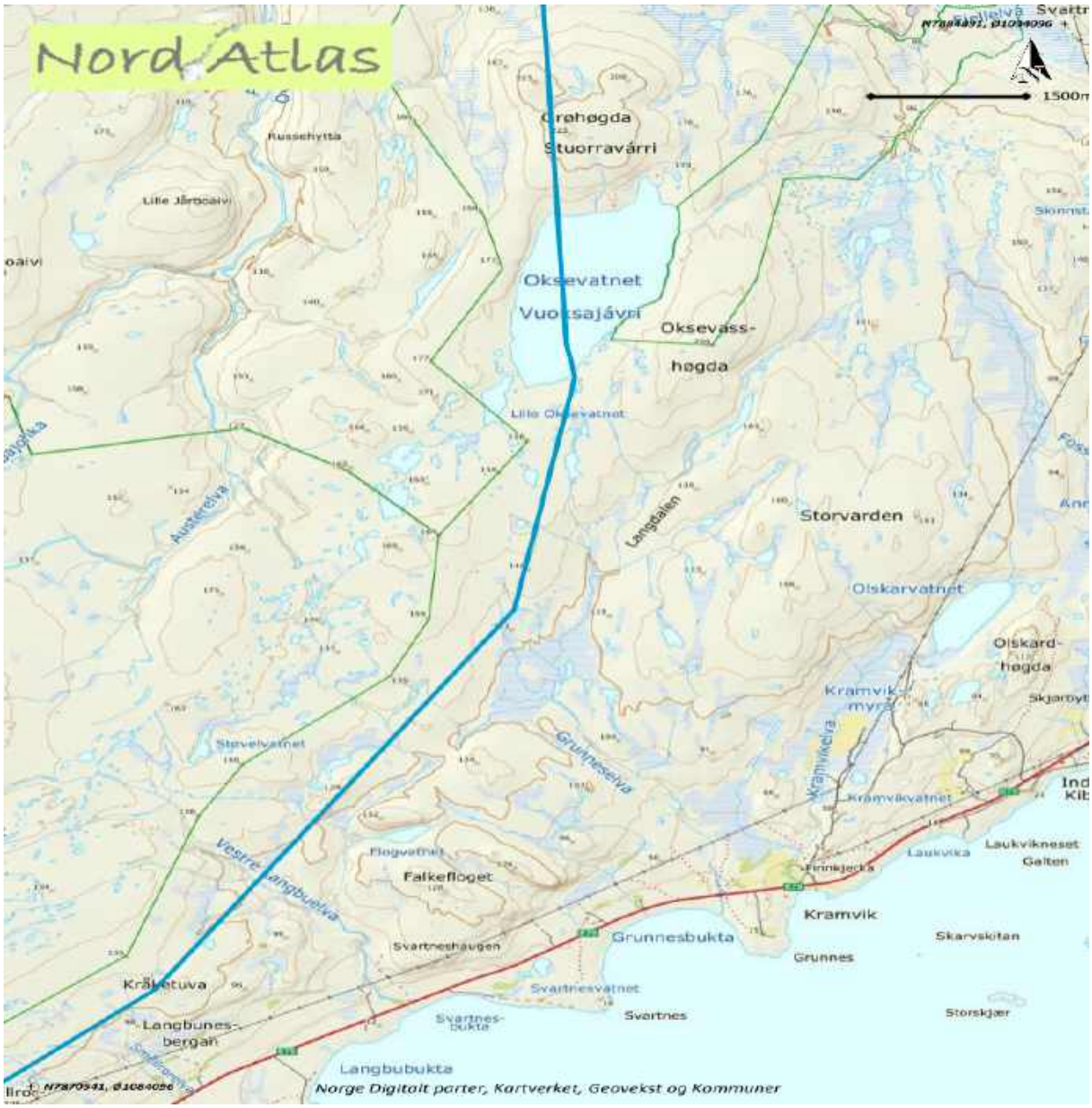

Kart 5
Blå strek *illustrerer* rute utenfor Nasjonalparken.

- Arrangør skal ta kontakt med Statens naturoppsyn lokalt ved Arne-Petter Sarre (905 51 743) i forkant av arrangementet for å meddele når man forventer å komme inn i verneområdet ved Mattavarri - Jakobselv, samt forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til fjellrev og annet dyreliv.

- Dersom noen av deltakerne skulle observere fjellrev eller snøugle underveis ber vi om at Statens naturoppsyn får tilbakemelding med kartangivelse på observasjonen(e).

- Dyrelivet skal ikke forstyrres unødig. Om elg observeres i vierkrattene skal disse unngås med god margin for å unngå forstyrrelse, dette gjelder alle deltakerne. Om ny kunnskap om trua arter tilsier at ruta bør endres, kan forvalter beslutte dette på kort varsel i samråd med styreleder, og VAKE skal da gjøre nødvendige endringer. Trase fra Komagvær til Oksevatn er spesielt sårbart for forstyrrelser.

- Arrangementet skal gjennomføres slik at man ikke ser spor i verneområdet av arrangementet etter at det er avsluttet. Verneområdene skal ikke belastes ved forsøpling og all søppel skal tas med.

- Arrangør skal ta kontakt med reinbeitedistrikt 6/5D ved distriktsleder Áslat Niillas Smuk (40390736) i god tid før arrangementet for å avklare hvor eventuelle reinflokker er, og forhøre seg om eventuelle hensyn som må tas i forhold til reindrift. Om flytting er påbegynt skal det tas daglig kontakt med reindriften.

- Kiting i nærheten av reinflokker skal unngås. Arrangøren skal videreformidle informasjon fra nasjonalparkforvalter og / eller Statens naturoppsyn om ferdsel i nasjonalparken til deltakerne i forkant av arrangementet.

- Arrangøren skal formidle Faktaark M-394 «Fjellreven må ikke forstyrres» på engelsk eller norsk til deltakerne før start.
- Enkeltdeltakeres eventuelle klare brudd på vilkårene for arrangementet i verneområdene bør få konsekvenser for den enkeltes videre deltakelse i arrangementet.

- Deltakere må opplyses om at enkeltdeltakeres klare brudd på føringene til arrangementet om trase og obligatoriske passeringspunkter i VAKE 2020 i verneområdet, vil bli ansett som brudd på vernebestemmelsene og kunne følges opp av vernemyndigheten overfor de som evt. har brutt vilkårene.

Saksopplysninger

VAKE - Varanger Arctic Kite Enduro ved Øyvind Stangnes søker om å gjennomføre kitekonkurransen i tidsrommet 31. mars til og med 3. april 2020.
Kitekonkurransen går fra Berlevåg via Stjernevatn, Mattavarri, Bergebyvatn, Høyelva, Solvarden, Viinikka, Vadsø, Falkefjellet, Komagdalen, Oksevatnet til Svartnes i Vardø.
Søknad for 2020 er relativt lik som i 2019.
Jamfør evaluering av VAKE 2020 og brev fra Nasjonalparkstyret har man PLB_trackere på deltakerne som kan følges i reell tid på nett. Dette letter tilsyn med deltakerne.
Man ønsker at vernemyndigheten kan informere deltakerne i forkant for start om verneområdene, da det ikke lot seg gjøre i 2019. Man vil legge inn konsekvenser for ruteavvik i regler og racemanual ved tidsstraff/ diskvalifikasjon og man vil følge med på

tracking for å unngå at det etableres leir utenfor seilingsområde. Røde kors er engasjert til å følge med.
Da VAKE har måttet innføre ekstra waypoints som følge av regulering fra vernemyndigheten håper man nasjonalparkstyret eller SNO kan være behjelpelig å sette ut og ta inn – særlig vestre vernegrense.

Rutebeskrivelse

- Man søker som i fjor om å ha sjekkpunkt i Jakobselv på en høyde ved Teodorvatn ved åpen snøscooterløype (utenfor nasjonalparken). Årsak som oppgis er for enklere logistikk mht. transport av kitere ned, da dette krever mer ressurser og er mer kostbart med utgangspunkt ned til Bergeby fra Bergebyvatn.
- Ved endring av sjekkpunktlokasjon foreslås da rute fra Mattavarri og direkte til Jakobselv og åpen snøscooterløype (på vestsiden av Jakobselv), man passerer da igjennom sone A i nasjonalparken. Alle lag vil kite inn til sjekkpunkt Jakobselv. Man foretrekker en forbudssone øst for Bergebyvatn for å unnngå forstyrrelse på elg fremfor ytterligere et passeringspunkt i sone A.
- I søknad oppgis ønsket rute fra Jakobselv til 345 som i fjor.
- Man søker om å kite fra Vadsø til Falkefjell opp ryggen nord for Frøkendalen til Falkefjell og via område ved Pettervatnet i Skallelv til Komagvær.
- Fra Komagvær ønsker man å benytte rute langs vei, men ber om å få kite i Nasjonalparken fra Komagvær til Kråketuva om snøforholdene skulle tilsi at det er nødvendig
- Via Oksevatn, og videre inn i Persfjorden Syltefjorden landskapsvernområde et lite stykke og videre vest for Oksevatn til Svartnes (utenfor verneområdene) etc.

Det vises for øvrig til søknad.

Varanger Arctic Kite Enduro
v/ Øyvind Stangnes
Grensen 45, 9800 Vadsø

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre v/ Geir Østereng 19.01.2020

SØKNAD OM GJENNOMFØRING AV VARANGER ARCTIC KITE ENDURO 2020 i VARANGERHALVØYA NASJONALPARK

VAKE – Varanger Arctic Kite Enduro søker med dette om å få gjennomføre konkurransen i Varangerhalvøya Nasjonalpark i tidsrommet **31. mars til og med 4. april 2020.**

VAKE 2020 – søknadsomfang:
VAKE 2020 blir et «ordinært» VAKE uten VM-status. Vi har 30 påmeldte lag i år, og regner med noen frafall. Altså maks 60 personer på start.

I hovedtrekk for 2020 søker vi nasjonalparkstyret om at alle lag kan seile via omsøkt trase som gjelder i vernesonene fram til målgang på Smelror i Vardø. Omsøkt trase vil belage seg på samme trase som ble brukt i 2019. Det kan komme endringer mellom Berlevåg og Stjernevann, men dette vil ikke bli i nærheten av nasjonalparken.

VAKE søker ikke om tillatelse for hundespann i konkurranse for 2020.

Det vil bli etablert sjekkpunkt som i fjor øst av Jakobselva på høyde med Teodorvann. Dette fungerte fint i 2019.

Komagvær til målgang:
Vi satser i utgangspunktet på å bruke trase fra i fjor, med seiling langs fjorden fra Komagvår og opp til Kråketua. Men vi ber om at det må ses på løsninger for å la deltagere få seile på øversida av nasjonalparkgrensa på nevnte strekning ved snømangel. I skrivende stund er det godt med snø, men det er lite tele i bakken og snøen kan forsvinne lett ved mildvær.

Sikkerhet og naturvern
VAKE fortsetter med bruk av PLB-trackere også 2020. Dette er en kostbar løsning, men mulighetene for å følge bevegelser utenfor dekningsområder i sanntid og etterkant gjør det verdt investeringa. Det er også nyttig for nasjonalparken, SNO og ikke minst AMK at vi utstyrer deltagerne med GPS-trackere med nødpeile-funksjon.

VAKE engasjerer Folkehjelpa i Berlevåg med hjelpemannskaper på den første delen av VAKE – fram til Stjernevann. I seilingsleden som fra sjekkpunkt Jakobselva via Vadsø til Komagvær opererer Vadsø

Røde Kors hjelpekorps, mens vi engasjerer «nye» Vardø Røde Kors på den siste strekninga. De benytter hovedsakelig eksisterende løypenett og vil ikke ta seg inn i vernesonen.

VAKE ønsker at Nasjonalparken stiller med en representant i Berlevåg som kan informere om fjellrevprosjektet og om nasjonalparken generelt. Vi hadde et rikholdig program i forkant i 2019, men da kunne ikke nasjonalparkforvalter stille.

Forhåndsregler for unngåelse av avvik:
VAKE vil være tydeligere i forkant og på race-breefing, og legge inn konsekvenser for ruteavvik i regler og racemanual (tidsstraff og evt diskvalifikasjon). Vi vil også legge ekstra vekt på overvåking undervegs, spesielt i timene før seiligsvindu stenger, for å unngå at deltagere skal feilnavigere og sette camp i områder utenfor tillatt seilingsled.

Mellom Komavær og Vardø, der deltagerne seiler relativt nært vernesonen, vil vi ha utstasjonert sanitetspersonel ved linjepasseringa før Kråketua som kan minne deltagere på nasjonalparkgrensa samt overvåke seilinga i et stort område. Vi foreslår også at nasjonalparkforvalter eller SNO er i området og hjelper til med dette.

NB! VAKE vil sterkt fraråde at det innføres flere obligatoriske passeringspunkter enn vi allerede har, da strekninga Komagvær – Vardø allerede har mistet konseptet med navigering og valg av seilingsled.

De få avvikene i 2019 skjedde hovedsakelig på grunn av språkproblemer og misforståelser, og kan lett unngås. Rene feilnavigeringer grunnet utsyrssvikt eller jammng kan vi aldri helt garantere oss mot, men det har vi svært sjeldent opplevd.

Merking av punkter:
Da VAKE de senere år har måttet innføre flere ekstra waypunkter som følge av reguleringer fra Nasjonalparken, håper vi at nasjonalparken eller SNO kan være behjelpelig med å sette ut og hente inn. Dette gjelder spesielt i områdene mellom vestre vernegrense fram til Oksevatnet.

Vi håper denne søknaden blir møtt med velvilje.

Med vennlig hilsen

Øyvind Stangnes
Racemaster
906 00 314

Vedlegg:
Foreløpig Waypointliste 2020
Bilde av rute i Komagvær
kartblad 03 fra 2019
Kartblad 04 fra 2019
Kartblad 05 fra 2019
Kartblad 06 fra 2019

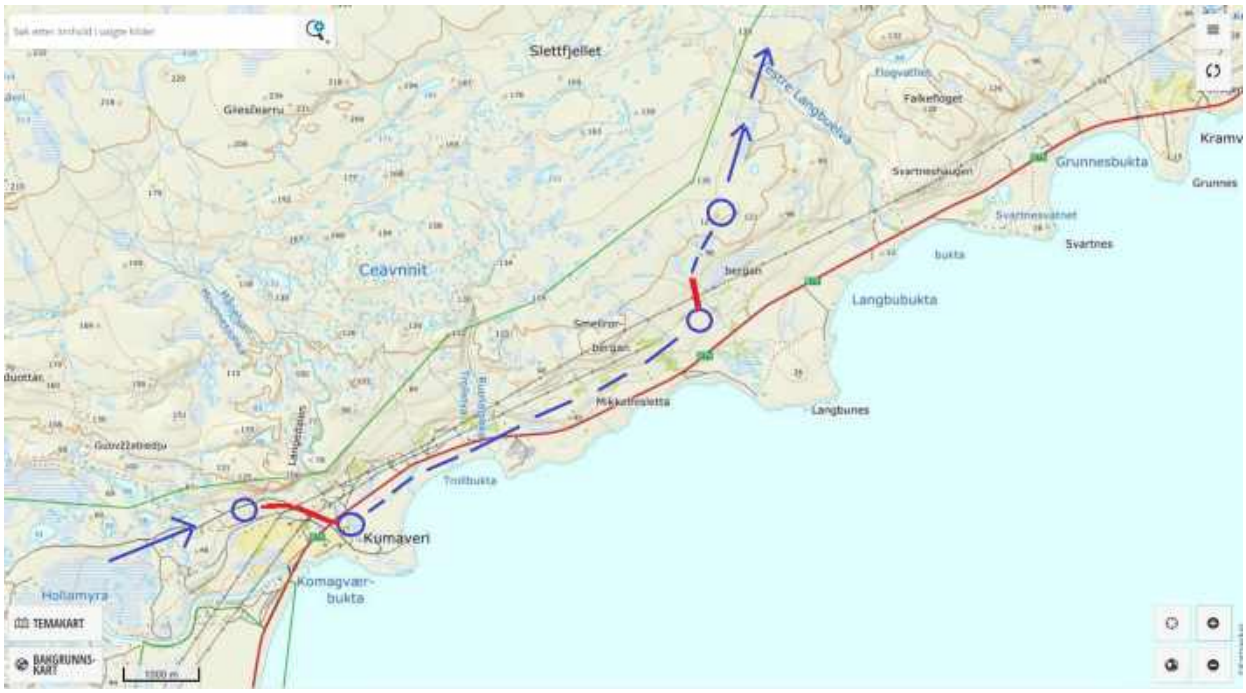

Behandlingsmåte

Søknaden for arrangementet er delegert til forvalter i de tilfeller styret eller arbeidsutvalget har vurdert det som søkes om tidligere. Omsøkt rute og arrangement avviker fra tidligere praksis på flere grunnleggende punkt sammenliknet med tidligere avklart praksis i styret for arrangementet og forvalter fremmer saken for arbeidsutvalget i god tid før arrangementet.

Vurdering

Regelverket

Saken er behandlet etter verneforskriftene for Varangerhalvøya nasjonalpark og Persfjorden – Syltefjorden landskapsvernområde. Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Verneforskriftenes § 3 punkt 5.1 / 4.1 sier at all ferdsel skal skje varsomt, slik at det ikke skjer skade på vegetasjon og kulturminner. Dyrelivet må ikke forstyrres.
Paragraf 3 punkt 5.2 / 4.2 sier at bestemmelsene i verneforskriften ikke er til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Videre står det i 5.2 / 4.2 at:
”Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten (...)”.

Hjemmelen for å gjøre unntak er da jamfør Naturmangfoldlovens § 48.

Arrangering av en kitekonkurranse som VAKE kommer inn under denne bestemmelsen som organisert ferdsel som potensielt kan være til skade for naturmiljøet. Grunnen til det er at kiting ikke kan karakteriseres som ferdsel til fots i vanlig betydning, siden det er kiten som sørger for framdriften. Gjentagende forstyrrelser av kitere som passerer i samme trase i områder med et sårbart naturmiljø kan være til skade ved unødig forstyrrelse.

Områdene ruta går gjennom er helt eller delvis funksjonsområder for fjellrev, hvor det er lite gunstig med gjentagende forstyrrelser av kiter. Fjellrevene i området bruker større deler av områdene det seiles gjennom, og en risikerer at fjellreven skyr området om det blir for mye forstyrrelser.

Vurdering av om det er hjemmel til å gi dispensasjon
Dispensasjon med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 kan gis dersom: Tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål *og* påvirker verneverdiene nevneverdig
eller
Dersom sikkerhetshensyn *eller* hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Søknaden vurderes opp mot første strekpunkt ovenfor.

I rundskrivet fra februar 2010 om forvaltning av verneforskrifter fra Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet), presiseres det at dispensasjon bare kan gis dersom det er snakk om bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene. Bestemmelsen skal være en ”sikkerhetsventil” som myndighetene skal særlig vurdere om en dispensasjon vil danne presedens og fange opp spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Forvalter vurderer at en dispensasjon ikke vil skape presedens av betydning, da VAKE har pågått nesten årlig og det er gjort en rekke erfaringer som tilsier at arrangementet kan tillates innenfor visse vilkår og rammer med stadig mer tilpasset rute.

Etter en samlet vurdering mener nasjonalparkforvalter at det er hjemmel til å gi Dispensasjon til kitekonkurransen VAKE på de gitte vilkår. Å tillate å seile fra Komagvær til Kråketuva innenfor nasjonalparken vil for deler stride mot verneformålet –som er å ivareta et viktig område for fjellrev, herunder unngå gjentagende forstyrrelser. Om det skulle bli behov må man se på om gåstrekk vil være mulig akkurat her.

Påvirkningen på naturmangfoldet
All form for ferdsel gjennom et område vil medføre en større eller mindre forstyrrelse av fugle- og dyrelivet. Snøkiting er en skånsom ferdselsform, og arrangementet foregår uten noen form for motorisert ferdsel i nasjonalparken, og uten støy.

Dyrelivet, inkludert rein, er imidlertid sårbare for forstyrrelser i den omsøkte perioden. Særlig gjelder dette fjellreven, som på denne tiden driver med pardannelse og etableringer på hi. Uheldige forstyrrelser av kite og hundespann på dette tidspunktet kan få følger for vårens yngling.

Forstyrrelsen fra kitingen vil først og fremst være synet av kitene. Forskning har vist at rein blir mer skremt av kitere enn av skigåere, og det er grunn til å tro at det samme gjelder for fjellrev og annet vilt.

I 2015 fikk Fjellreven status som en prioritert art og en ny forskrift trådte i kraft. Handlinger som kan påvirke eller forstyrre fjellreven er forbudt. Fjellreven er et av Norges mest truete pattedyr og er direkte utrydningstruet. En rekke forvaltningstiltak gjennomføres i områdene med restbestander for at arten skal overleve, dette gjelder også i Varangerhalvøya Nasjonalpark.

I Varangerhalvøya Nasjonalpark vurderes tilstanden for bestanden som Kritisk, da den består av svært få individier i 2017, hvor den er styrket med utsetting av 27, 26 og 14 valper i 2018, 2019 og 2020.

På grunnlag av søk i databasene ”Naturbase” og ”Artskart” og opplysninger fra Statens naturoppsyn vet man at de delene av nasjonalparken som løpet skal gå gjennom er levested for flere truede arter, inkludert fjellrev. Vi vet dessuten at krattene langs myrer og vassdrag er viktige beite- og skjulområder for viltet på denne tiden av året. Ettervinteren er en periode hvor viltet ikke har mye opplagsnæring igjen å tære på, og alle typer forstyrrelser bør derfor unngås.
Flere av områdene traseen går i krysser vinterbeiter at elg, og noen områder brukes i år med gode bestander av lemen, av snøugla.

I og med at arrangementet foregår på snødekt mark, vil det ikke ha noen påvirkning på kulturminner i området.
Ut i fra det som er nevnt over, mener forvalter at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulige virkninger på naturmiljøet, og dermed generelt kommer ikke naturmangfoldlovens § 9 til anvendelse. Imidlertid ønsker man å være føre var mht. å unngå at man legger opp til en praksis som åpner for at deler av traseen går i kjerneområdene for fjellreven, da fjellreven er sårbar for gjentagende forstyrrelser.

Vurdering av om arrangementet skal tillates
I vurderingen av søknaden veier hensynet til fjellreven og annet dyreliv som er sårbart for forstyrrelser tungt. De omsøkte traséene er diskutert med Statens naturoppsyn (SNO) i Vadsø, og vurdert opp mot det eksisterende kunnskapsgrunnlaget. Nærmere konkurransen vil kunnskapen være bedre, og arrangør må ta høyde for at vedtaket kan bli endret.

Nasjonalparkstyret kan endre vedtaket senere om ny kunnskap skulle tilsi at trase bør endres ytterligere. Naturregistreringene pågår på dager med godt lys og lite vind slik at vi vil ha et enda bedre bilde av aktivitet av sårbare arter som bør tas hensyn til ved valg av trase før løpet. Imidlertid er traseen godt utprøvd før.

Når den samlede belastningen skal vurderes etter naturmangfoldloven § 10, mener nasjonalparkforvalter at arrangementet med de begrensninger og vilkår som blir satt ikke vil belaste naturmangfoldet i vesentlig grad med dagens kunnskap. Dette gitt at trasè som er angitt følges, at man viderefører en maksbegrensning med 30 lag (60 deltakere) fra sjekkpunkt Jakobselv. Jamfør nasjonalparkstyrets evaluering i 2020 har arrangør innført mulighet for diskvalifikasjon/ tidsstraff om deltakere ikke følger tillatt trase.

Jamfør tilrådd rute og vilkår vil arrangementet utgjøre en begrenset og forbigående forstyrrelse av naturmiljøet.
VAKE bidrar til en positiv oppmerksomhet rundt Varangerhalvøya nasjonalpark som fører til økt kunnskap og forståelse for vernet. Dette er også vektlagt i en helhetlig vurdering av søknaden, og nasjonalparkforvalter konkluderer med at arrangementet kan tillates på vilkår som blir drøftet nedenfor.

Tillatt trasé kiting
Traséen for deltakerne i VAKE 2020 endres mellom Mattavarri til Jakobselv ved fri kiting vest for rød linje ved Bergebyvatn. Under konkurransen i 2014 ble det observert elg som ble skremt ut av krattene ved Nerslåtta da hovedfeltet av kitere passerte krattet. Kiting og sjekkpunkt vil skje i god avstand fra dette området.
Mellom Jakobselv og – Tre fem og førr – angir blå strek at det må kites syd for denne.

Av hensyn til sårbart vilt er seilingstrase fra Vadsø til Falkefjell avgrenset ved korridor gitt på kart med oppstigning nord for Nattfjelldalen.

Statens naturoppsyn og forvalter kan bidra med å markere noen av de obligatoriske passeringspunktene i terrenget i 2020, i forbindelse med andre oppdrag i områdene, men har ikke kapasitet til å ta alle. Disse må avklares i god tid på forhånd.

Nasjonalparkforvalter kan i dialog med styreleder om nødvendig endre passeringspunkter, korridorer og grenser, eller trekke tillatelsen tilbake for hele eller deler av løpet tilbake hvis uforutsette hensyn til reindrift, vilt eller andre verneverdier må tas. Dette kan bli nødvendig om vi får ny kunnskap og Nasjonalparkforvalter vil da kontakte Kite klubben for å drøfte den beste løsning.

Tillatt antall deltakere
På bakgrunn av økt kunnskap om gjennomføringen av VAKE og erfaringene med å tillate 30 lag gjennom nasjonalparken i 2015, 2016, 2017 og 2019 kan det gis tillatelse til samme antall lag i 2020.
Før man vet enda mer om hvordan kiting eventuelt påvirker fjellreven og annet vilt, er det ikke ønskelig å åpne for et ubegrenset antall deltakere. Med økt antall lag vil tidsperioden for forstyrrelser i området øke og antall passeringer av eventuelt sårbart vilt i det aktuelle området den aktuelle dagen. Løpet bør holdes innen visse rammer og omfang da man kiter i sårbare områder fra Jakobselv og videre. Dette er en praksis som har vært fast og avklart på sikt siden 2013 med 30 lag.

Nasjonalparkforvalter og naturoppsynet fører vanligvis tilsyn med arrangementet for å øke kunnskapen om hva det innebærer av aktivitet og for å se til at vilkår for arrangementet blir fulgt. SNO/ Nasjonalparkforvaltningen er positiv til å følge og veilede deler av traseen i de mest sårbare områdene.

Naturmangfoldloven §§ 11 og 12
Når det gjelder naturmangfoldloven § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), mener nasjonalparkforvalter at denne er tatt hensyn. Det er tatt særlige forholdsregler til fjellreven og annet vilt når passeringspunkter og korridorer for arrangementet er fastsatt, og ved å begrense antall lag som kan seile gjennom de mest sårbare områdene og randsonene av disse i nasjonalparken. Det er ikke gitt tillatelse til å kite gjennom kjerneområder av nasjonalparken hvor de viktigste områdene for fjellrev og andre områder er, og dette gjelder

også i områder av Nasjonalparken nord for Komagdalen. Nord øst for Vadsø til Falkefjellet er trase tilpasset for å unngå områder som benyttes av trua arter i nasjonalparken.

Arrangementet medfører ikke økt motorisert ferdsel i Nasjonalparken så lenge en unngår ulykker. Røde kors har ikke hjemmel til å følge arrangementet med snøskuter uten at det er et reelt førstehjelpsoppdrag.

Nasjonalparkforvalter vurderer at det ikke er aktuelt å pålegge søker utgifter for tiltak som forhindrer eller begrenser skader på naturmiljøet (naturmangfoldloven § 11).

Forvalter anbefaler at det gis tillatelse innenfor gitte rammer og gitte vilkår, hvor nødvendige hensyn er gjort for å avgrense arrangementets omfang i de mest sårbare områdene og hvor man unngå unødvendige forstyrrelser på såra og truede arter, og hvor presedenshensyn er tillagt vekt.

VEDLEGG:

Waypoints VAKE 2020

Waypoints for VAKE is given in x/y-coordinates in the local UTM zone.
Make sure your GPS is set to the following formats before you plot the coordinates:
Position format: ***UTM/UPS***
Map Datum: ***WGS 84***

Note: In the list below, the east coordinate (x) is listed first, then the north coordinate (y)
This is because most Garmin GPS-devices show the coordinates this way.

Columns with red background – powerline crossing or walking zone. Follow instructions!
Columns with green background – manned checkpoints with mandatory rest.

Cut off limits are arrival times. To continue after mandatory rest, you must be at the checkpoint before cut off time.

Starboard rounding:
Both contestants keep the rounding point (flag, cairn/varde, poles) at their right side when turning around it. You approach left of the point and turn right around it.

Port rounding
Both contestants approach right of and turn left around the object. Object always on left side when turning.

Passing powerlines
The waypoint is there to lead you to the desired area to pass. You must secure and pack the kites at the red plastic tripod.

How you pack the kites is up to you, but lines must be winded up to the bar. You can pack kites completely, carry them, secure them to the pulka etc., **but they must be secured or carried in a way that they under no circumstances can catch wind and end up in the power lines or prevent other teams from passing.**

Name	Datum /UTM zone	Position	Information
1 Start Berlevåg	WGS84 / 35W	0574972 x 7862856 y	Start | Community House Skiing/skinning to launching zone
2 Eidelvhytta	WGS84 / 35W	0569622 x 7857681 y	Waypoint | Cabin
3 Raggovidda	WGS84 / 35W	0567608 x 7843490 y	Manned waypoint | Lake 418 m
4 Buefjell	WGS84 / 35W	0571650 x 7832099 y	Waypoint| Small lake
5 Store Buevann Powerline 1	WGS84 / 35W	0575918 x 7832018 y	Stop and land kites at the waypoint! Ski with packed/secured kites under 2 powerlines downhill to road. Cross the road, then launch kites
6 Storkløftfjellet	WGS84 / 35W	0587270 x 7827976 x	Waypoint | NB! The point is 1 km past the cairn /varden Starboard rounding
7 Stjernevann 2 hours mandatory rest	WGS84 / 35W	0576450 x 7821167 y	Manned checkpoint| Lake | 2 hours mandatory rest | First aid service | Result service | Heated tent
8 Mattavarri	WGS84 / 35W	0567527 x 7796054 y	Waypoint | Mountain peak 464 m | Port rounding
9 Jakobselva 1 hour mandatory rest	WGS84 / 35W	0585648 x 7798846 y	Manned checkpoint| 1 hour mandatory rest | Entering National Park | 30 teams to continue **Cut off (arrival time) Thursday 18:00**
10 Urdfjellet	WGS84 / 35W	0590581 x 7798065 y	Waypoint
11 Reinelvfjellet	WGS84 / 35W	0590299 x 7792251 y	Waypoint
12 Gjelhaugane	WGS84 / 35W	0594170 x 7787383 y	Waypoint
13 „345“	WGS84 / 35W	0597375 x 7787063 y	Small cabin | Starboard rounding
14 Makkfjellet	WGS84 / 35W	0595572 x 7779809 y	Waypoint

15 Shitwood	WGS84 / 35W	0598435 x 7783221 y	Ok, do you take the chance to sail through (possible) or walk?
16 Vadsø 2 hours mandatory rest	WGS84 / 35W	0605600 x 7779540 y	Manned checkpoint | 2 hours mandatory rest | First aid service | Result service | Heated tent Cut off (arrival time): Friday 11:00
17 Falkefjell Peak 545	WGS84 / 35W	0607342 x 7794363 y	Waypoint | Mountain peak | cairn/varde | Starboard rounding of cairn/varde
18 Komagvær	WGS84 / 36W	0406129 x 7795649 y	Land and pack kites at tripod and follow marked trail across the road. Launch at marked point. Cut off (arrival time): Saturday 10.00
19. Powerline 2	WGS84 / 36W	0412050 x 7796199 y	Land and pack kites at red tripod, then walk under lines up to lauch tripod
20 Kråketua	WGS84 / 36W	0412680 x 7797601 y	Waypoint | Keep south of Nartional Park boarder
21 "159"	WGS84 / 36W	0417070 x 7801400 y	Waypoint | Keep South of National Park boarder
22 Oksevannet (Bull Lake)	WGS84 / 36W	0419318 x 7804751 y	Lake | You are closing in!
23 Smelror/ Vardø	WGS84 / 36W	0424695 x 7810117 y	Waypoint | Starboard rounding! Finish line in sight!
24 Finish Vardø	WGS84 / 36W	0424649 x 7808582 y	YOU MADE IT! Deadline Saturday 12.00 If you will not reach Vardø, get to road. Pick up by road at 12.30

Kart – Mattavarri - Jakobselv

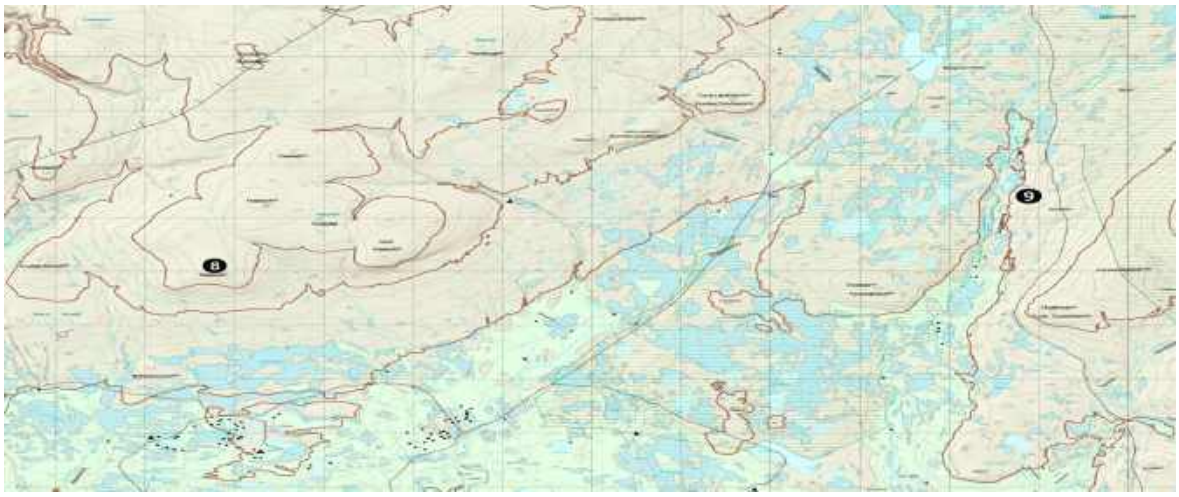

Jakobselv - Falkefjell

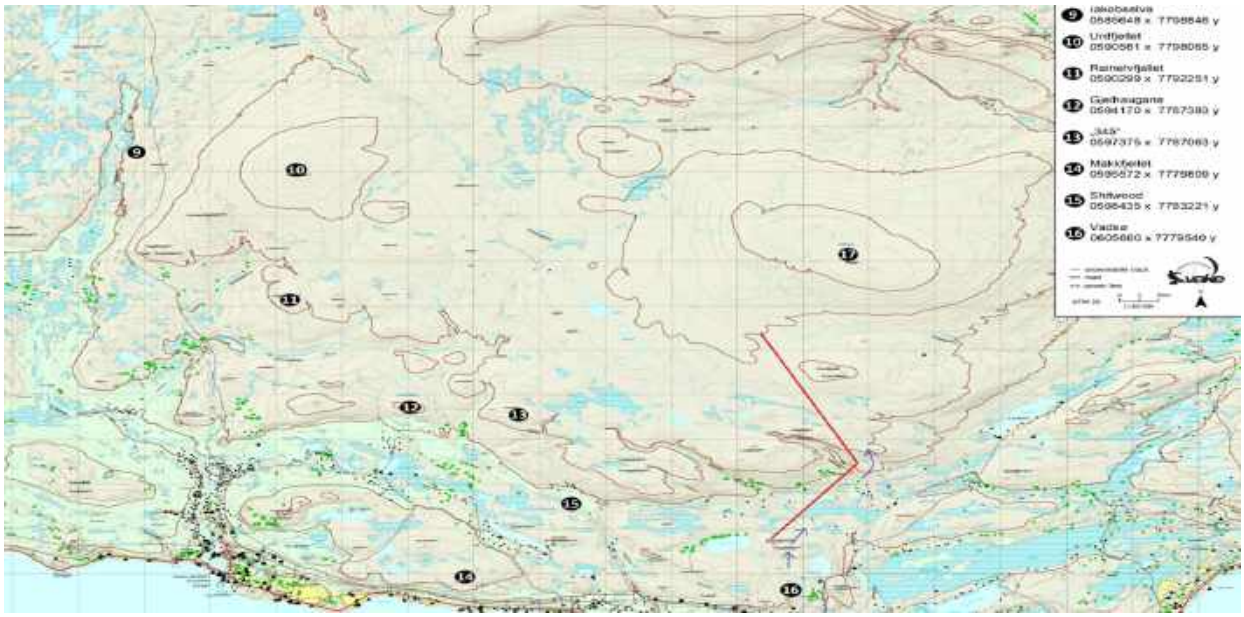

Falkefjell mot Komagvær

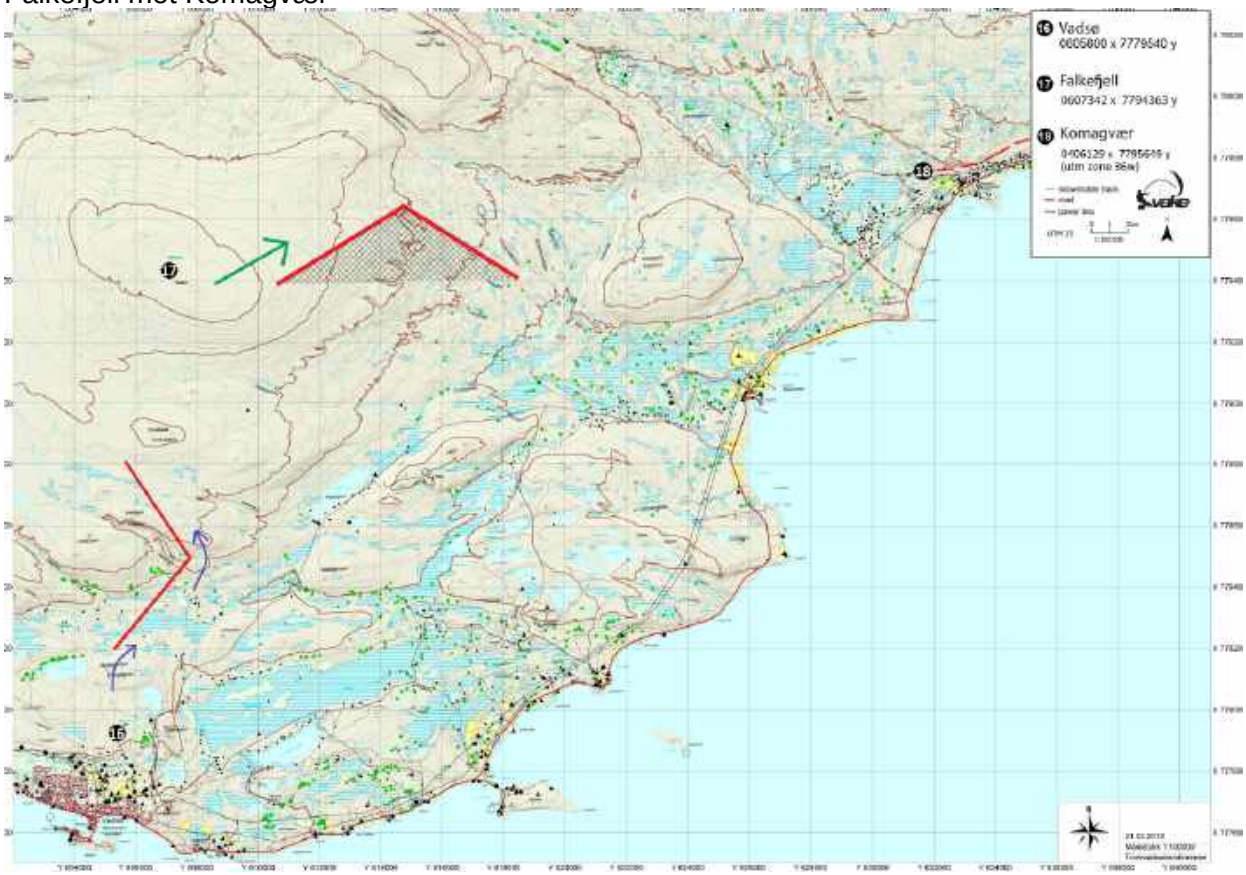

Komagvær til Oksevatn og Svartnes

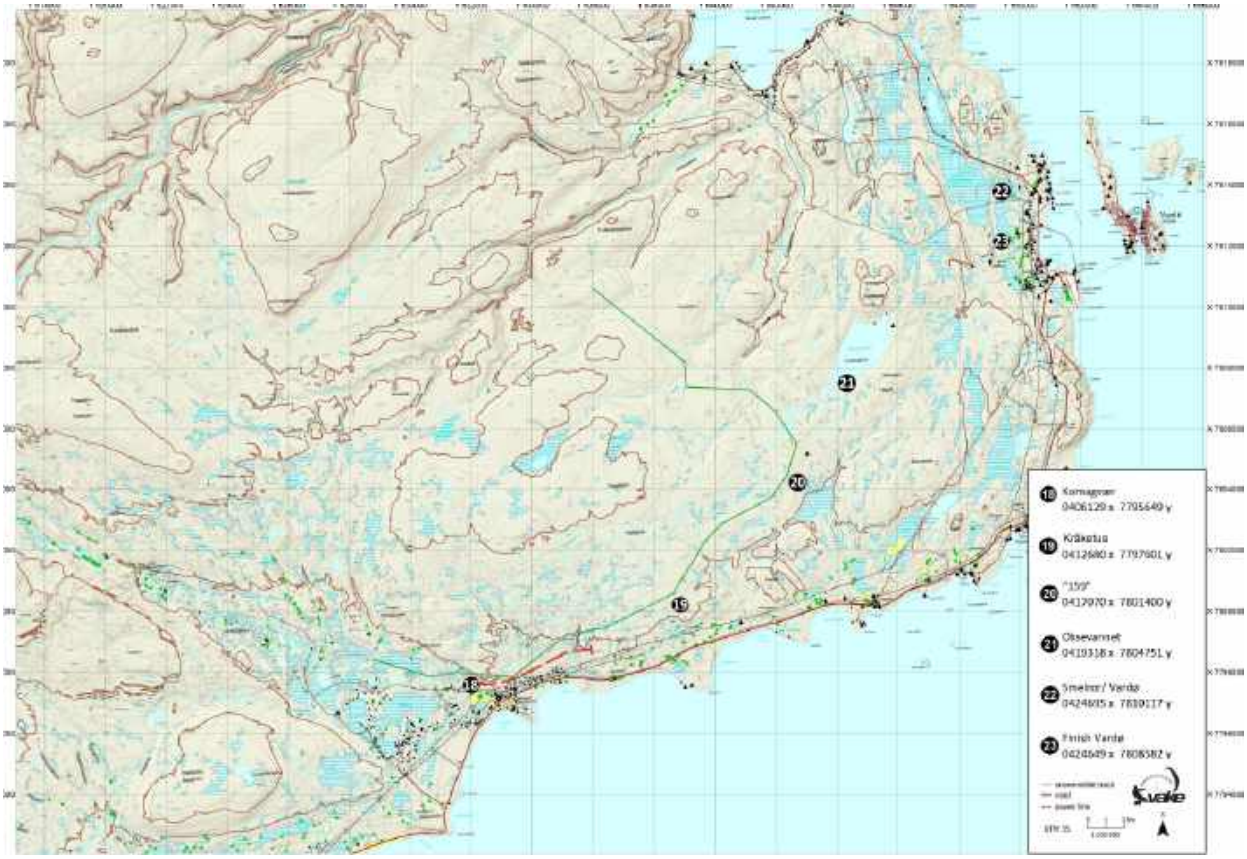

Varangerhalvøya
nasjonalparkstyre

Saksfremlegg med protokoll

Arkivsaksnr: 2019/2966-0
Saksbehandler: Geir Østereng
Dato: 24.04.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	32/2019	03.05.2019

Evaluering av VAKE 2019

Dokumenter i saken
- Evaluering av VAKE
- Dispensasjon 15.3.2019
- Kommentarer til dispensasjon 15.3 fra VAKE
- Justering av tillatt trase 26.3

Behandling

Alternativt til innstilt.

Enstemmig.

ST 32/2019 - Evaluering av VAKE 2019

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/ Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 03.05.2019 – 2019/2966

Vedtak

VAKE 2019 ble vurdert som vellykket. Tracklog av deltakerne viste at det var noen forbedringspunkter til neste gang.
Nasjonalparkstyret har basert på evaluering av arrangementet i 2019, kommet til at følgende;

- Innsyn live i tracklogger av alle lag tilsier at man kan evaluere deltakernes faktiske rute relatert til arrangementets avklarte ruter, og foreslå forbedringspunkter i vilkårene til tillatelsen for arrangementet for å unngå avvik. Trackerne er et nyttig verktøy for forvaltningsmyndigheten mht. å se til at fastsatte vilkår i tillatelse til organisert virksomhet følges.
- Ved bruk av tracklog fra tracker kan arrangør se eventuelle avvik av avklart rute, og følge opp dette overfor deltakere i arrangementet.
- Arrangøren bes se gjennom regler for arrangementet. Brudd på vilkårene for tillatelsen av enkeltlag, bør ha en konsekvens, hvis ikke kan man forvente at respekten for de

fastsatte vilkår og rute synker på sikt blant deltakerne. Brudd på vilkårene vil rutinemessig bli fulgt opp overfor ansvarlig arrangør.

- Flere obligatoriske passeringspunkt langs ruta innenfor nasjonalparken vil forhåpentligvis bidra til at flere følger samme rute, og man unngår for stor spredning av deltakere langs ruta i sone A.
- Arrangør bør opplyse til deltakerne at brudd på vilkårene for tillatelsen kan ha betydning for arrangøren og arrangementet.
- Forvalter inviterer seg til å ha foredrag for styret i VAKE. Tema er bakgrunnen for begrensinger gitt av nasjonalparkstyret til VAKE arrangementet i nasjonalparken.

Forvalters innstilling

Notat fra evaluering av VAKE basert på tracklog hos deltakerne legges til grunn for å foreslå eventuelle forbedringspunkter til neste VAKE, for slik å unngå at enkeltdeltakere avviker fra avklart rute med vernemyndigheten jfr. tillatelse gitt til organisert virksomhet.

Til neste gang vurderes flere obligatoriske passeringspunkter.
Arrangør anbefales å lage rutiner for konsekvenser for deltakerne om det blir større avvik på tillatt rute av enkeltlag etc.
Nasjonalparkstyret klargjør for arrangøren konsekvenser for deltakerne ved gjentagende brudd på vilkårene for tillatelsene som blir gitt.

Det vises til nasjonalparkstyrets tillatelse til VAKE 2019 den 15.3.2019, VAKEs ønsker om endring og justering av tillatt trase basert på dette i vedtak den 16.3.2019, hvor det ble gir mindre endringer ved delegert vedtak den 26.3.2019.

Det vises til notatet «Evaluering VAKE 2019».

Det var enkelte avvik fra tillatt trase av enkeltlag på ulike deler av traseen.

Forvalter anbefaler flere obligatoriske passeringspunkt langs ruta ved neste arrangement, slik at man unngår stor spredning i rute i Nasjonalparken for å unngå at deltakerne fordeler seg over større områder.
Det er viktig at arrangør har fast rutine på reaksjon overfor deltakerne om lag bryter vilkårene for arrangementet mht. rute. obligatoriske sjekkpunkt etc.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/2232-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	16/25	24.02.2025

Behandling av søknad om forlenget tillatelse for et år for værstasjoner, vegetasjonsbur og lyttebokser - Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT COAT

Forvalters innstilling

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir og utvider gitte dispensasjoner fra verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark jamfør Naturmangfoldlovens § 48, til UIT COAT prosjektet ut året 2025 til følgende organiserte forskningsaktiviteter og infrastruktur med formål å overvåke økosystemet i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark:

Værstasjoner:

- ✓ Etablerte værstasjoner på 3 meters høyde ved etablert infrastruktur; Ragnarokkhytta, Hubehytta og Hengebrua i Komagdalen jfr. kart i vedlegg 4 i søknad.

Vårt vedtak av 25.03.2021 (sak 2019/2232-22) utvides i tidsrom 1 år til å gjelde ut 2025 på samme vilkår – «tillatelse til å ha en 3 m høy værstasjon ved *Hubehytta*».

Vårt vedtak av 31.05.2021 (sak 2019/2232-26) utvides i tidsrom til å gjelde ut 2025 på samme vilkår– «Dispensasjon til oppsett av to små værstasjoner ved *Ragnarok* og *hengebrua i Komagdalen* i Varangerhalvøya nasjonalpark» jfr. kart «Vedlegg 4» på neste side.

Transport tilsyn værstasjoner

- ✓ Det innvilges <u>to turer med inntil to snøskutere i følge</u> (totalt fire turer), før 5 mai 2025 langs rute på åpen snøskuterløype fra Antonvann til Hubehytta, via Hengebrua til Ragnarokk, jamfør rute i kart i vedlegg 4 på neste side. Formålet er årlig inspeksjon, vedlikehold og tilsyn av værstasjonene. Dispensasjonen gis jamfør Naturmangfoldlovens § 48.

Vilkår
- Tiltaket gjennomføres av COAT/ Meteorologisk institutt

- Tilsynet med værstasjonene skal hovedsakelig skje i forbindelse med andre oppgaver som krever motorferdsel til Komagdalen innen nasjonalparken som vinterfelt, transport av utstyr til Hubehytta og kameraprosjekt – frakt av åteblokker.

Vedlegg 4. Plassering av værstasjoner og skutertrasé til værstasjonene.

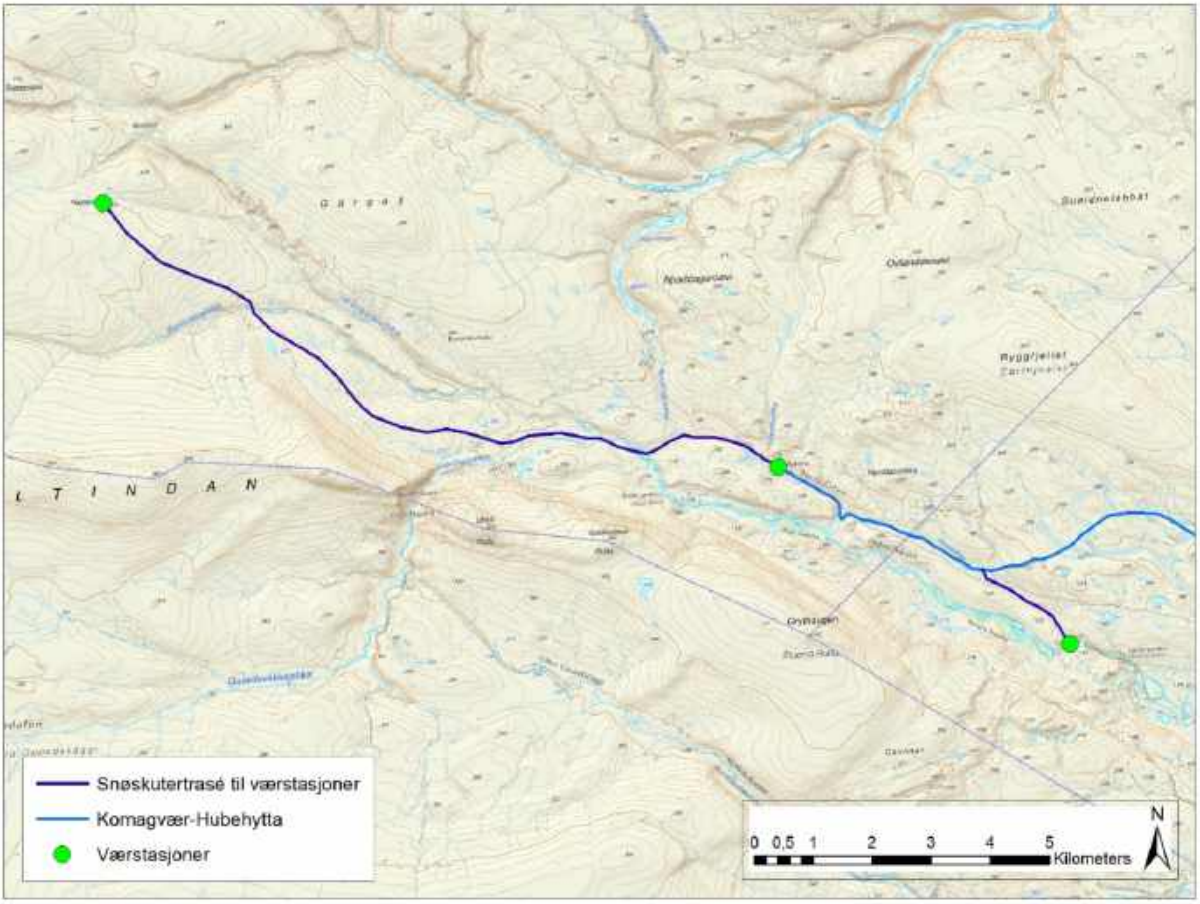

Lyttebokser for fugl

- ✓ 30 lyttebokser for fugl i deler av året tillates utplassert ved Komagelva - Ryggfjellet jfr. punkt i kart i vedlegg 1 til søknad (kart under).

Vårt vedtak av 19.02.2021 (sak 2019/2232-19) utvides da i 1 års tidsrom på samme vilkår til å gjelde i 2025.

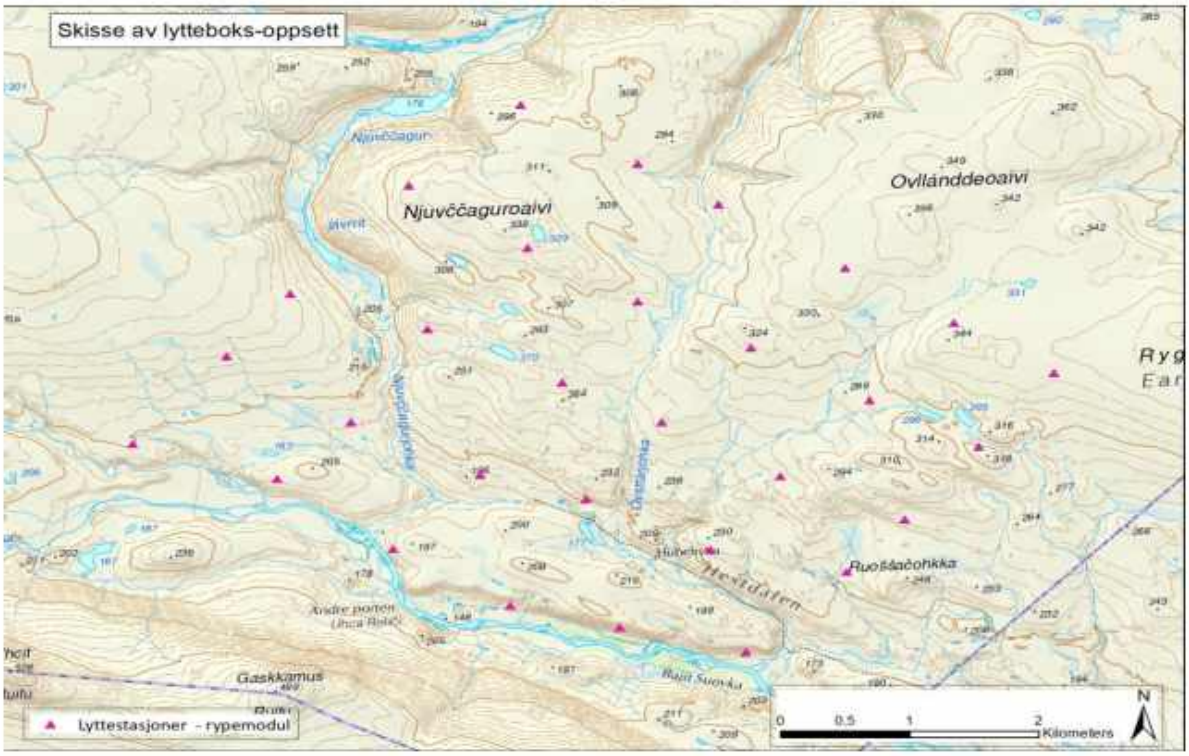

Kart over lyttestasjoner som kan plasseres ut også i 2025.

Transport lyttestasjoner

- ✓ Det innvilges 1 tur med to snøskutere i følge i april 2025 langs rute fra Antonvann til Hubehytta ut til punkt for plassering av lyttebokser for fugl jfr. kart i Vedlegg 2. Om vær og føreforhold tilsier det er nødvendig kan rute vurderes endret jamfør tidligere praksis med avklaring med nasjonalparkforvalter på forhånd.

Vegetasjonsbur

- ✓ 30 vegetasjonsbur fordelt på 30 snøleier jfr. kart i vedlegg 3 i søknad tillates opprettholdt i 2025

-Vårt vedtak av 19.02.2021 punkt 2 (vegetasjonsbur) (sak 2019/2232-19) utvides da i 1 års tidsrom på samme vilkår til å også gjelde i 2025. Det gis tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48, til å la eksisterende bur bli stående et år til.

Vilkårene som videreføres er
-Burforsøkene evalueres fortløpende og innvilges ikke på lengre sikt som et «permanent tiltak».

Vilkår vegetasjonsbur:
-Vegetasjonsbur i 10 snøleier – nord for Hubehytta og 10 snøleier nord for Kjøltindan med inntil to vegetasjonsbur 1m*1m*0.5m (b*l*h) i hvert snøleie, hvor et skal holde småpattedyr ute, og et skal i tillegg holde reinsdyr ute (totalt 40 bur som omsøkt).

-Ved avvikling skal det videre monitoreres årlig om forsøket har gitt endringer i vegetasjon som ikke normaliserer seg til opprinnelig tilstand ved forsøkets start.
Om det etter avvikling ikke viser seg at vegetasjon gjenetableres til naturlig tilstand ved forsøkets start skal UIT – COAT vurdere om dette kan gjøres manuelt på tiltakshavers kostnad og i samråd med forvaltningsmyndigheten. Om tilsvarende forsøk i andre

områder viser seg å ha effekter som bidrar til at vegetasjon endres og ikke naturlig gjenetableres til opprinnelig tilstand skal forsøket avvikles innen Varangerhalvøya nasjonalpark.

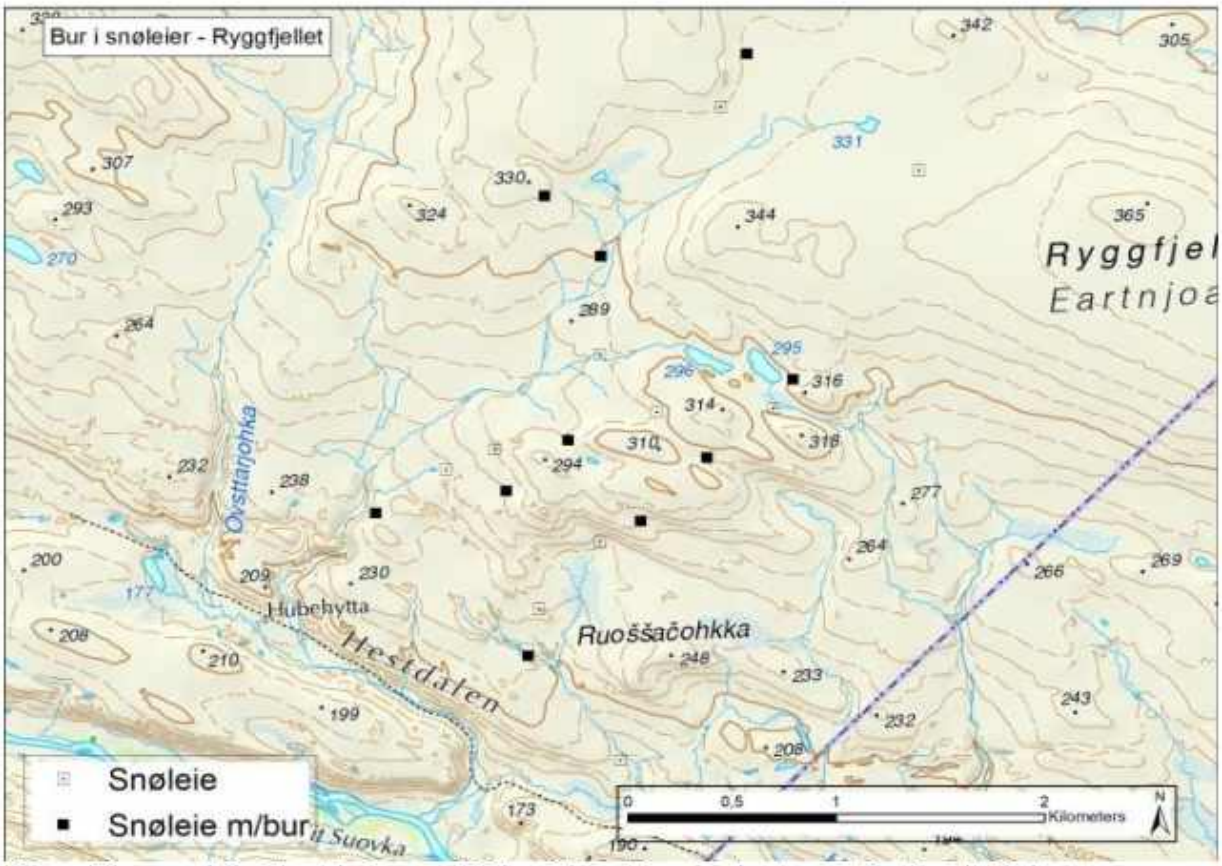

Ti snøleier nord for Hestdalen med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

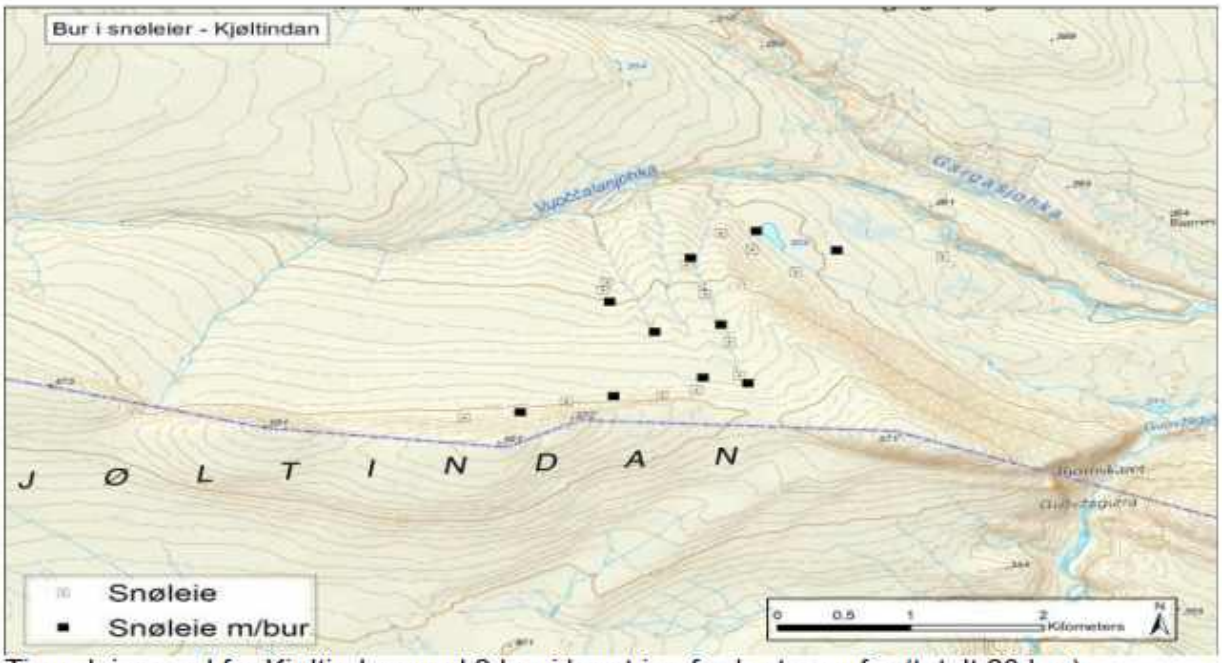

Ti snøleier nord for Kjøltindan med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

Kart over tillatte punkt for vegetasjonsbur (over).

Generelle vilkår til tillatelsene

• Reinbeitedistrikt 6 ved leder eller medlem i distriktsstyret skal kontaktes i forkant for å innhente kunnskap om reinflyttingen er i gang for å planlegge slik at man ikke forstyrrer reindriften, og arbeidet bør gjennomføres nærmest mulig starten av dispensasjonsperioden (15 april) for å unngå å komme i konflikt med kalvingsperioden eller reinflyttingen til vårbeite og kalvingsområdene på Varangerhalvøya.

• Åpne motorferdselløyper eller ruter utenfor nasjonalparken skal benyttes i den grad det er mulig ved forflytning mellom lokaliteter jamfør innarbeidet praksis.

• Kratt- og vierområder hvor elg står vinterstid skal unngås ved kjøring mellom lokalitetene. (Komagdalen, Syltefjorddalen og Øvre Flintelv)

- Nasjonalparkstyret ved forvalter skal varsel på forhånd når transport skal skje.
- Det blir utsendt kjørelogg for hver konkrete formål, som skal fylles ut før kjøring.
- Arbeidet planlegges slik at sum av motorisert ferdsel skal være på et absolutt minimum i prosjektet.
- Ved bruk av snøskuter skal det kjøres i samme spor, slik at spor av motorisert ferdsel blir minst mulig i sum
- - Infrastruktur skal fjernes av COAT på prosjektets kostnad om tillatelse går ut eller grunnlag for å ha den (klimaøkologisk forskning i området) i UIT - COAT ikke lenger er til stede

Saksopplysninger

UIT COAT prosjektet viser til tillatelser for etablering av Klima Økologisk Observasjonssystem for Arktisk Tundra (COAT). Hovedmengden av disse tillatelsen er gitt i sak 2021/11228-10, og gjelder til og med 2025. Enkelte av tillatelsene går imidlertid ut i 2024. Dette skyldes at tillatelsene for ulike ting er blitt innvilget på forskjellige tidspunkt. Etter dialog med nasjonalparkforvalter er det ønskelig å få alle COAT tillatelser inn på samme tidsintervall.

Derfor søker vi i denne omgang om å få forlenget tillatelsen for de deler av COAT hvor tillatelsen utløper i 2024 med ett år.
Dette gjelder:
- Værstasjoner: sak 2019/2232-22 og 2019/2232-26
- Lyttebokser (overvåkning av fugl): 2019/2232-19
- Små innhegninger (Vegetasjonsbur): 2019/2232-19

Værstasjoner
COAT`s hovedformål er å overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemer i nordområdene. Til dette kreves det værobservasjoner som er representative for det klimaet som planter og dyr opplever, og som dekker relevante geografiske og topografiske gradienter.

COAT har pr. i dag tre værstasjoner i Varangerhalvøya nasjonalpark.
1. Ragnarokk
2. Hubehytta
3. Hengebrua

Alle er av den mindre typen, det vil si en 3 meters mast på en tripod. Bilde 1 under viser stasjonen ved Ragnarokk som ble flyttet sist høst. Stasjonene krever ikke fysisk forankring utover markplugger og setter svært få spor etter seg.
I tillatelse gitt 2019/2232 ble det gitt tillatelse til plassering av værstasjon ved Hubehytta i perioden 2021 – 2024, som nå også omsøkes for 2025.

Klimaøkologisk observasjonssystem for Arktisk Tundra

Bilde 1. Værstasjonen på Ragnarokk, ny plassering fra oktober 2024.

Alle stasjoner er plassert i henhold til de respektive tillatelser i umiddelbar nærhet til annen infrastruktur i nasjonalparken. Stasjonene blir vedlikeholdt ca. en gang pr. år. Utover dette er det sjelden behov for å besøke de, med mindre det oppstår uforutsette tekniske problemer.

Vegetasjonsbur

COAT har tillatelse for inntil 40 vegetasjonsbur i snøleier. Formålet med burene er å hindre beite fra småpattedyr og rein (to ulike masketyper). Dette for at vi skal kunne se på utviklingen av vegetasjon i ett endret klima. Bur som hindrer beite, gir oss innsikt i hvilken rolle beitedyrene spiller i å hindre en forventet gjengroing som følge av lengre vekstsesonger.

Bilde 2. Viser eksempel på ett vegetasjonsbur.

Pr. dags dato har vi 30 vegetasjonsbur fordelt på 15 snøleier (vedlegg 3).

Lyttebokser

COAT har tillatelse for 30 lyttebokser (bilde 3) i området Komagelva – Ryggfjellet i nasjonalparken (vedlegg 1). Data fra lyttebokser brukes til å overvåke fenologi og tetthet av stegger på våren hos lirype og fjellrype. Dataene gir også et godt grunnlag for å overvåke endringer av hele artssamfunnet av fugl i de habitatene der lytteboksene er satt opp.

For ryper gir kombinasjon med takseringer på høsten, lytteboksene verdifulle data for å forstå hvilke mekanismer som styrer rypebestanden, og dataene brukes allerede aktivt inn i forvaltning av rype gjennom vår modellering av rypebestanden (https://www.coat.no/Publikasjoner/COAT-nyhetsarkiv/svak-nedgang-for-lirypebestanden-i-finnmark).

Lytteboksene settes ut ved bruk av snøskuter i midten av april og tas ned i forbindelse med annet feltarbeid i begynnelsen av juli hvert år.

For gjennomføring av utsettingen har vi derfor hatt tillatelse til å benytte inntil 2 snøskutere.

For mer detaljerte beskrivelser av instrumenter og av deres funksjon i overvåkningen viser vi til vår opprinnelige søknad og beskrivelse av aktiviteter.

Bilde 3. Lytteboks.

Vedlegg 1: Plassering av lyttebokser i Komagdalen.

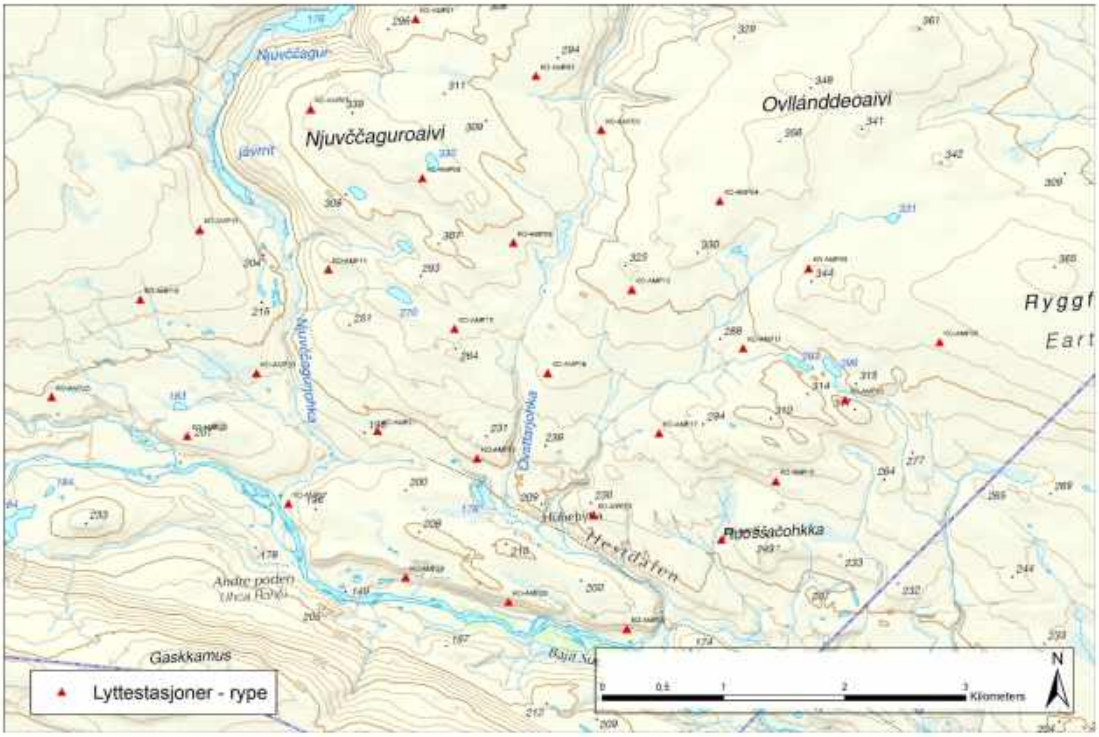

Vedlegg 2. Skutertrasé Komagvær - Hubehytta

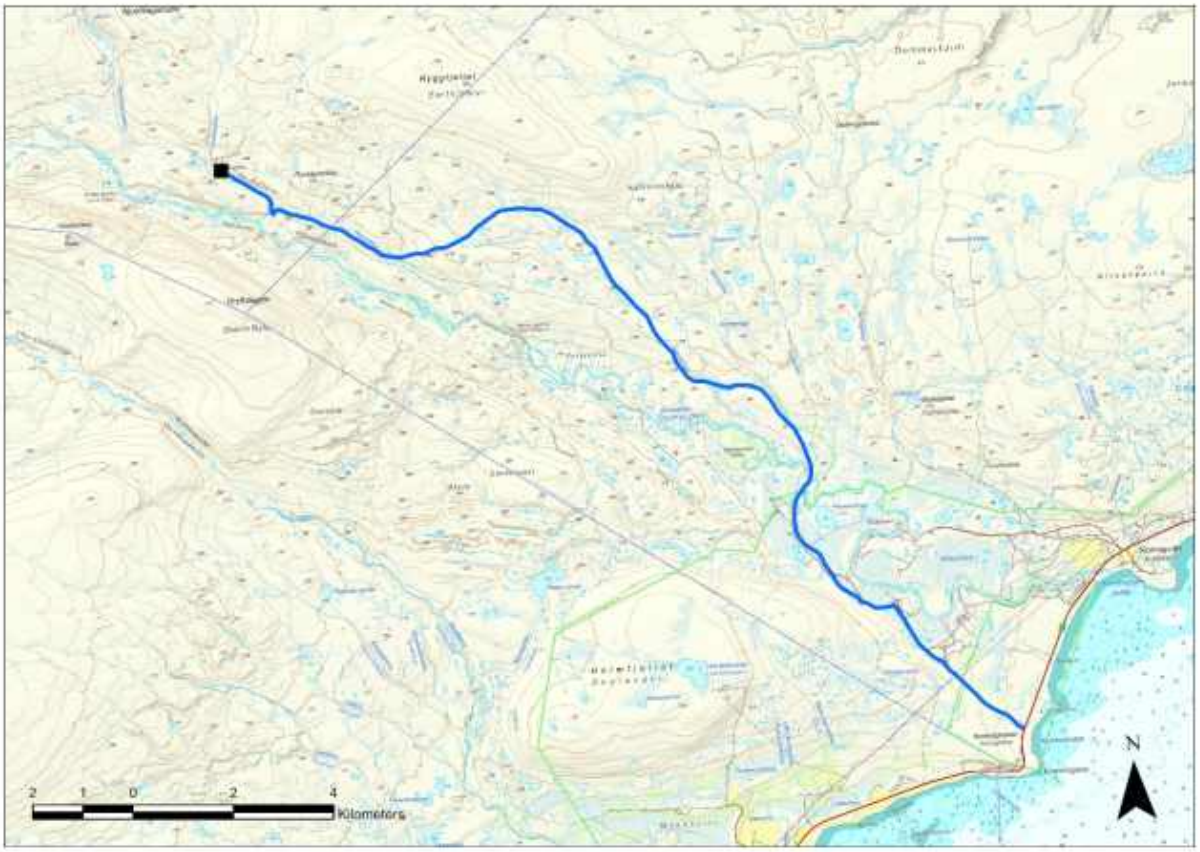

Vedlegg 3. Plassering av vegetasjonsbur i Komagdalen. To bur pr. lokalitet. Totalt 30 bur.

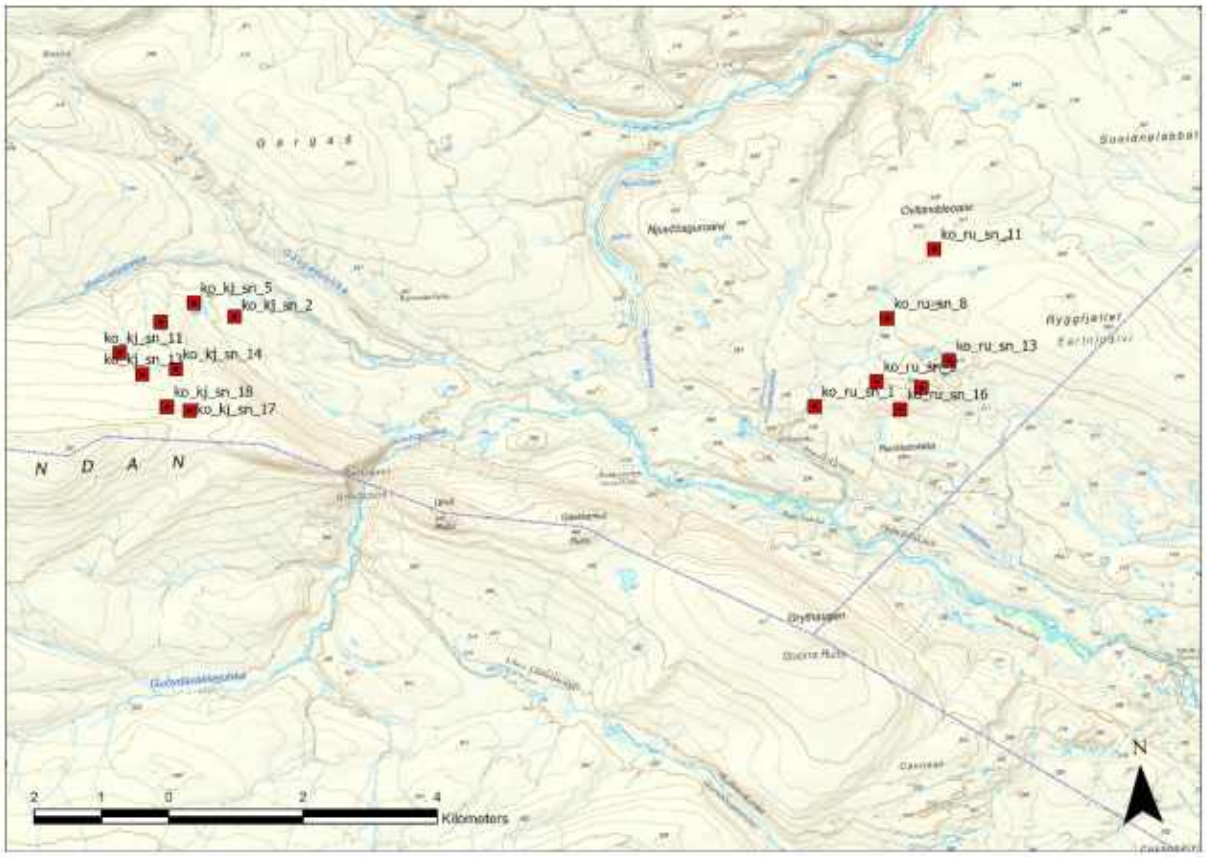

Vedlegg 4. Plassering av værstasjoner og skutertrasé til værstasjonene.

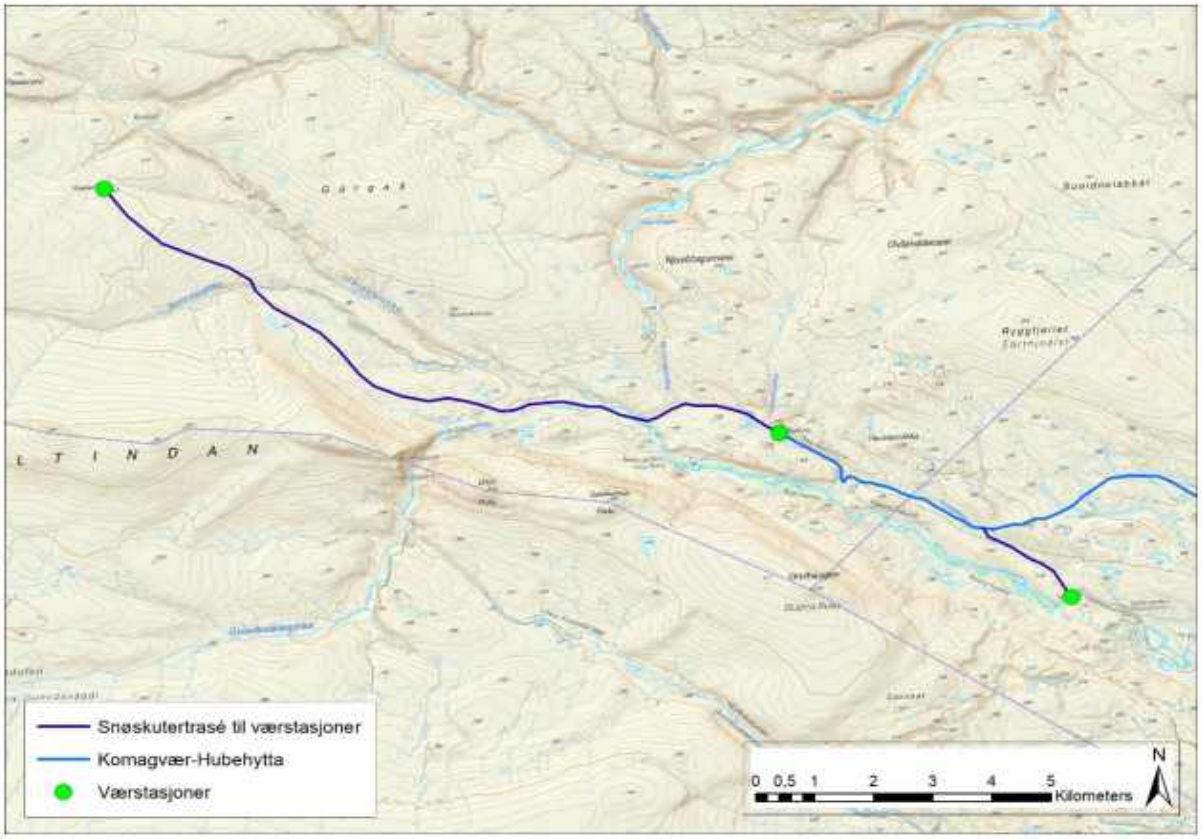

Søknad

COAT søker om dispensasjon fra verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark for en forlengelse av tillatelse til ovennevnte installasjoner og instrumenter, slik at denne gjelder til og med 2025.

Vi søker også om dispensasjon for å benytte inntil 2 snøskutere for oppsetting av lyttebokser i løpet av april måned. Vi benytter da vanlig trasé via skuterløypa opp til Antonvann for adkomst til Hubehytta (vedlegg 2), og kjører ut derfra for å sette opp lytteboksene (vedlegg 1).

Det søkes også om å benytte inntil 2 snøskutere for inspeksjon og tilsyn av værstasjonene for 2025 (likt tidligere år). Vedlagt er kart over omsøkte traseer (vedlegg 4).

Med vennlig hilsen

Jan Erik Knutsen
Logistikk ansvarlig, COAT Varanger
UiT Norges arktiske universitet

Vurdering av Søknaden

Virksomhet i det helhetlige prosjektet videre vil bli omsøkt fra 2026 i en samlet søknad. Det søkes om å ha utstyret og pågående aktiviteter gående/ etablert frem til da ut 2025.

For å forstå bakgrunnen for søknaden gjengis generell informasjon om COAT prosjektet.
COAT prosjektets formål er å etablere et *langsiktig, økosystembasert overvåkningsprogram* for norsk landjords-Arktis som skal:

- Dokumentere *effektene av klimaendringene på økosystemene* ved å formulere modeller, gjøre målinger og analyser etter en adaptiv protokoll som er i den internasjonale kunnskapsfronten på dette feltet.
- Være *forvaltningsrelevant* ved å fokusere på *sårbart biologisk mangfold*, samt viktige *funksjoner og tjenester i økosystemene* som forventes å være følsomme for klimaendringer.
- Være i *dialog med forvaltningsmyndigheter og rettighetshavere* om tiltak som kan iverksettes for å avbøte uønskede effekter av klimaendringene (inkludert bevaringstiltak og tilpasningsstrategier) og gjøre forskning som evaluerer effekten av slike tiltak og strategier.
- *Øke kompetansen i samfunnet* om effekten av klimaendringene gjennom *aktiv formidling* av kvalitetssikret kunnskap.

COAT har 7 overvåkningsmoduler, herunder *Skog-tundra-økotonen, kratt-tundraen, smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev, Klimaobservasjonssystem*. I tillegg omfattet søknaden opprinnelig etablering av feltstasjon – hvor det som alternativ ble inngått avtale om leie av Hubehytta og tilbygg av denne med et uthus for oppbevaring av utstyr.

COAT Varanger har røtter i 5 forskningsprosjektet ledet av UIT, hvor 2 ble innledet før vernet av Varangerhalvøya nasjonalpark.

COAT inkluderer to regioner; Svalbard i høy-Arktis («*COAT Svalbard*») og Varangerhalvøya i lav-Arktis og grensesonen mot sub-Arktis («*COAT Varanger*»). Disse regionene har både særegne problemstillinger og viktige fellesnevnere (komparative aspekter) som COAT vil belyse. Varangerhalvøya har relative komplekse næringskjeder, mange arter og prosesser med stor klimasensitivitet; blant annet på grunn av grensesonen mot sub-arktisk skog. For å dekke denne kompleksiteten har «*COAT Varanger*» definert 6 overvåkningsmoduler som omfatter økosystemets næringsnett.

Tre planlagte intensivlokaliteter
Det er planlagt at COAT skal ha 3 intensivlokaliteter inkl. (Skuorrojohka) hvorav man er kommet til at Skuorrojohka og Komagdalen i VNP er mest aktuelle;

Komagdalen/Sandfjorddalen.
Hvert av intensivområdene har behov for en forskningsstasjon med fasiliteter for innlosjering og innendørs arbeids- og lagerplass som vil bli beskrevet i kapittel 4 i søknaden. I tillegg innebærer noen av overvåkingsobjektene eller teknologiene som skal brukes at datainnsamlingen skjer på en annen geografisk eller tidsmessig skala enn det som skjer på intensiv - og ekstensivlokalitetene. For eksempel, gjelder dette overvåkning av fjellrev og jaktfalk som i stor grad er bestemt av fordelingen av kjente yngle hi/ reirplasser, overvåkning av rein og elg som delvis skjer med hjelp av telemetri på frittgående dyr eller vegetasjonsfenologi og snødekke som delvis kan basere seg på satellittsensorer i kombinasjon med det bakkebaserte klimaobservasjonssystemet.

Omsøkte moduler i søknaden i Varangerhalvøya Nasjonalpark (VNP)
Prosjektet omfatter modulene ***Skog – tundra økotonen, Kratt-tundraen, Smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev og klimaobservasjonssystem.***

Modulen Tundra-skog økotonen og Hjortedyr vil ikke ha direkte aktivitet eller infrastruktur innenfor VNP men er inkludert i søknadsbeskrivelsen da de er nært knyttet til de andre aktivitetene i de andre modulene.

Regler og retningslinjer for saksbehandlingen

Naturmangfoldloven, verneforskrift og retningslinjer
Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og naturmangfoldloven (NML). Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter utgitt av Miljødirektoratet er også lagt til grunn.

Verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark sier
Verneformål
Formålet med Varangerhalvøya Nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

- Verneforskriftens § 3, punkt 1.1 **Vern mot inngrep i landskapet**

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling, henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av steiner, mineraler og fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Angående søknad om utvidelse av lyttebokser, vegetasjonsbur og værstasjoner er det ikke spesifikke unntaksbestemmelser i verneforskriften som tilsier at det kan gis dispensasjon jamfør unntak i verneforskriften. Oppføring uten dispensasjon ville være i strid med verneforskriftens § 3 punkt 1.1 Vern mot inngrep i landskapet.

Saken må vurderes jamfør unntaksbestemmelsene for verneforskrifter i Naturmangfoldlovens § 48.

Arbeid i forvaltningsplanen pågår og det er ikke gitt retningslinjer relatert til forskning ved saker jamfør Naturmangfoldlovens § 48, og miljødirektoratets veileder legges til grunn for dagens praksis.

Naturmangfoldloven
Med hjemmel i lovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne

bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I tidligere klageavgjørelse 7.9.2020 for etablering av fullskala COAT-prosjekt ved søknad om etablering av prosjektet kom Miljødirektoratet til at etableringen av prosjektet ikke kommer innunder kategorien for «vesentlig samfunnsinteresse» mht. uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet, jamfør naturmangfoldlovens § 48.

Denne saken, i denne sammenhengen er ikke da av en slik karakter at den kan kategoriseres jamfør § 48 innenfor «bestemmelser om vesentlige samfunnsinteresser eller sikkerhetshensyn».

Saken vurderes jamfør bestemmelsen «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.» Begge kravene må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon.

Det er også egne føringer for søknader som angår forskning mht. ulemper og fordeler.

Naturfaglig beskrivelse av området

Hubehytta ligger på en morenerygg hvor også værstasjonen er omsøkt plassert.
Hytta ligger diskret til i dalen slik at en værstasjon vil være lite synlig fra to av retningene. Det er gitt tillatelse til å bygge på hytta og etablert et uthus ved hytta. Værstasjon ligger i samme linje for hytta. (på vestsiden (bortsiden) av hytta jfr. bilde under)

Bilde av Hybia og landskapet rundt.

Området er i lavarktisk klimasone og preges av elva i dalen som har vierkratt stedvis på breddene som er viktig for fugleliv, småpattedyr og elg (vinterstid). I området forekommer årviss sjeldne arter som snøugle med fast forekomst av fjellrev. I området fastbestand av Kongeørn, karakterarter som Heilo, blåmeis, fjelljo, fjellerke, lappspurv, jaktfalk, fjellvåk m.fl. Hubehytta ligger litt utenom elvedalen og i god avstand fra de områdene som er mest sårbare for

forstyrrelser. Området ved hyttene og hengebrua og i omegn er befart av forvalter litt tilbake i tid sommer og vinter. Og ble også befart av forvalter med styre i mars 2021.

Området ved Ragnarokk ligger på kanten av et platå av stein og ur og blokkmark som strekker seg 3,5 km fra hytta til høyeste topp på Østsiden av Varangerhalvøya - Skipskjølen. Området har sannsynligvis permafrost. Ragnarokkhytta ligger litt i et søkk og er ikke så lett å se fra syd eller vest, men sees fra nord og øst på noen km avstand. Vinterstid er området som en hvit heldekkende slette, men enkelte søkk nesten uten større steinblokker.

Ragnarokkhytta med utsikt mot Skipskjølen

Landskap i omegn av Ragnarokkhytta

Komagdalen ovenfor omsøkt punkt for værstasjon ved hengebru.

Området ved hengebrua hvor det er omsøkt en værstasjon ligger på en høyde med sparsom vegetasjon ovenfor dalbunnen. I dalbunn er det vierbelter som er stabile vinterbeiteområder for elg og som er viktige leveområder for småfugler knyttet til fjellet som lappspurv, lirype og blåstrupe.

Områdene hvor vegetasjonsbur ønskes plassert videre et år (der de nå står) er i snøleier med sparsom vegetasjon fra før.

Lyttestasjonene for fugl plasseres fra dalbunn til høyereliggende områder med 1 km mellom hver. De høyereliggende områdene er vegetasjonsfattig, treløse og består av fjell, blokkmark og ur samt gressletter. I området lever de nevnte arter, samt høyfjellsarter som fjellrev, Kongeørn, Havørn, ravn etc.

Naturmangfoldlovens § 7
Vurdering jamfør naturmangfoldlovens § 8-12
Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.*(kunnskapsgrunnlaget Nml. 8 -12)*

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

--
Kunnskapen i saken vurderes som god relatert til de fleste punkter i søknaden jamfør Naturmangfoldlovens § 8.

Forvalter har sammen med styremedlemmer befart værstasjonene. Lytteboksene og vegetasjonsburene har ikke vært befart i selve nasjonalparken, men tidligere utenfor nasjonalparken. En del av installasjonene har vært utplassert i en god del år/ perioder i år og vi har ikke mottatt negative tilbakemeldinger angående værstasjoner eller lyttebokser fra besøkende.

§ 9 *(føre-var-prinsippet)*

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Vurdering
Relatert til omsøkte værstasjoner vurderes omsøkt plassering ved Hubehytta, Ragnarokkhytta og hengebrua som godt nok opplyst da de eksisterende lokalitetene også har vært befart. Angående lyttebokser står de i en kort periode, og vi kan ikke se at de vil bidra til forstyrrelser av dyreliv eller vil forringe naturmangfoldet. Vi kjenner ikke effekten dyr har i forhold til installasjonene, men antar at påvirkningseffekt er liten. De har imidlertid en liten påvirkning som en utplassert installasjon og et menneskelig inngrep i landskapet men avstanden mellom hver er ,1 km og føre-var prinsippet vurderes som lite aktuelt. Vi antar at festingen gir lite spor i landskapet. Vegetasjonsburene er merkbare i volum, men antas per i dag for å ha liten helhetlig effekt mht. påvirkning på landskap eller effekt på vegetasjon og dyreliv. Dog er de ansett som den

installasjon i dag som potensielt kan påvirker «et område vesentlig uten infrastruktur». Disse skal befares i 2025.
Nasjonalparkstyret fastslo i sin tillatelse at -burforsøkene evalueres fortløpende og innvilges ikke på lengre sikt som et «permanent tiltak». Burene er ansett som midlertidige.

§ 10.*(økosystemtilnærming og samlet belastning)*
En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.
--
Totalomfang av etablerte installasjoner og forskningsutstyr og periode disse står ute gjennom året, samt ferdselen knyttet til oppfølging av installasjonene er viktig å vurdere mht. den samlede belastning på området.

Det er etablert en god del fast overvåkningsaktiviteter for å følge økosystemet gjennom året fra vegetasjon, beitetrykk og pattedyrsamfunn. Dette medfører en god del ferdsel til Hubehytta som er base for forskerne og videre ut derfra. Aktivitet for øvrig er spredt mht. type aktivitet og det er ikke motorisert ferdsel til stedet på barmark. Motorferdsel på snøføre planlegges til et minimum samtidig som at sikkerhet til mannskapene skal være ivaretatt i et svært værutsatt område langt fra annen infrastruktur. I noen tilfeller er det vurdert slikt at å gi dispensasjon til å kjøre to snøskutere i følge som aktuelt av HMS-hensyn. Installasjoner som utplasseres står ute kun en del av året, eller de som står ute hele tiden (småpattedyrkamera i bokser – som ikke er omsøkt i denne omgang) er små i størrelse.

Naturmangfoldlovens §11 (***kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)***
Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Kostnadene ved miljøforringelse belastes tiltakshaver ved at en benytter de metoder for frakt av utstyr inn til området som vurderes som de mest miljøforsvarlige, og i den periode det har minst konsekvenser for verneverdiene. Kostnader knyttet til installasjonene og å velge materialer/ evt. behandling av disse for å unngå gjenskinn og refleks for begrenset synlighet i landskapet belastes tiltakshaver.

Naturmangfoldlovens §12 (***miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)***
For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater
---
Krav om plassering av værstasjonene nær eksisterende infrastruktur, og gradvis vurdering av høyde sørger for at ny infrastruktur ikke kommer i konflikt med verneformålet – *ivareta et stort område vesentlig urørt naturområde tilnærmet fritt for infrastruktur*. Burforsøket er vurdert og vektlagt som midlertidig og forbigående i denne sammenhengen og vil bli evaluert nærmere. Lyttebokser fjernes til fots sommerstid, for øvrig er ikke bestemmelsen veldig aktuell.

Vurdering av dispensasjon til vitenskapelige formål
Søknaden angår dispensasjon til vitenskapelig formål, og verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse gjelder ikke lenger, og slike saker skal da vurderes etter § 48 *første alternativ* som åpner for unntak dersom det "*ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig*".

Veileder til behandling av søknader om dispensasjon i verneområder under tema til vitenskapelige formål sier;
I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning.

Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde, bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Som regel bør det gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Det kan være aktuelt å stille vilkår om at forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Nasjonalparkstyret gav tillatelse til å videreføre en rekke overvåkningstiltak, nye overvåkningstiltak og utplassering av mindre infrastruktur i 2018. Eksempelvis mikrotemperaturloggere og kamerabokser for smågnagere. Det er også gitt tillatelse til å utplassere foringsstasjoner for fjellrev og chiptellere på foringsstasjonene for fjellrev (chiptellere er nå fjernet) som skjøtselstiltak.

Høsten 2020 ble det gitt tillatelse til påbygg av Hybiahytta med nytt uthus, som base for forskerne, som bruker bygget i faste perioder. Vinteren 2021 ble det gitt tillatelse til å benytte lyttebokser for fugl og vegetasjonsbur i en avgrenset periode for å kunne vurdere effekt av beite på vegetasjon relatert til endringer av klima.

Bakgrunnen for avslag på flere tiltak i de ulike modulene i prosjektet innledningsvis var at man mente omfanget av installasjoner ble for stort i sum, enkelte tiltak ønsket man ikke å gi dispensasjon til da man mente det ville prege verneområdet og påvirke verneverdiene nevneverdig, og vilkår for å gi dispensasjon var ikke til stede.

Tiltakene relateres til hverandre i prosjektet, med fokus på overvåkning av vegetasjon til beitetrykk og næringsnettet i lavarktisk klima. Det er lagt vekt på at værstasjon er nær ved hyttene og vil være vesentlig for prosjektets data og vil også sekundært ha andre positive samfunnsmessige konsekvenser som bedre værvarslingsdata da de tre værstasjonene er på yr.no. En værstasjon som logger på nett vil kunne være til nytte for feltmannskap som skal arbeide med skjøtselstiltak i området da det er et meget væromskiftelig område.

Dette vil være til fordel for verneområdet å innhente mer kunnskap, særlig aktualisert når klimaendringene er skissert til å bli såpass omfattende som spådd i arktis – som på Varangerhalvøya. Klimaendringene kan påvirke en rekke av de artene som lever i området negativt. Fuglesamfunnene sommerstid består av en rekke spesielle arter som er vanlig her, men ikke ellers i landet. Arter som lappspurv og snøugle er noen eksempler. Lirypebestanden og fjellrypebestanden er også varierende, og rypa er en nøkkelart som inngår i dietten til fjellreven og en rekke andre arter som snøugle, jaktfalk og Kongeørn.
Ved reetablering av fjellrevbestanden hvor rype er en del av dietten i tillegg til smågnagere må andre arters rolle i næringsnettet belyses mht. å kunne velge de mest aktuelle forvaltningstiltak slik at fjellreven også skal kunne ha en fremtid på Varangerhalvøya.

Med betydelige klimaendringer vil forvaltningen dra nytte av kunnskapen som innhentes av forskningen og dette vil kunne veie opp for de eventuelle visuelle ulemper med utplassert

infrastruktur utplassert allerede, men bør evalueres fortløpende. Infrastrukturen i sum og at den blir såpass spredt tilsier at brukere av området neppe vil øke i en slik grad at området oppfattes som preget av infrastruktur fra forskning.

Klimaets påvirkning på smågnagerbestandene, som nøkkelfaktor for en rekke andre dyrearter på halvøya, vil for fremtiden være relevant å få mer kunnskap om for eventuelt å kunne vurdere de beste forvaltningstiltak, dersom flere av nøkkelartene i området blir mer truet enn de er i dag. Bestanden for ryper er også viktig som nøkkelart fra andre spesialiserte arter i området.

Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

Presedens vurderinger
Når vedtak etter naturmangfoldlovens § 48 skal fattes, er det særlig viktig å tenke på eventuelle presedensvirkninger av vedtaket.

COAT prosjektet er svært spesielt i omfang og design og forvalter legger til grunn at tiltakene neppe vil ha presedens i Varangerhalvøya nasjonalpark, eller i andre verneområder for øvrig da det kun er her man har grense mellom sub – arktisk og lav arktisk klima på fastlandet i en nasjonalpark. Omfanget av tiltak er nøye vurdert jamfør naturmangfoldlovens § 10 med samlet påvirkning, og at det gis tillatelse i et dalføre betyr ikke at man vil utvide og gi tilsvarende tillatelser i andre områder av nasjonalparken.

Bakgrunnen for vernet av Varangerhalvøya Nasjonalpark omfatter ikke forskningsformål og presedensen fra saker i andre nasjonalparker er relevant med nasjonalparker hvor forskning heller ikke inngår som en del av verneformålet. Dog var det en rekke pågående prosjekter i regi av UIT fra før vernet ble etablert som senere er utvidet og bygd på som vil gi nyttig informasjon til forvaltningen av artene innen nasjonalparken, men vil også gi nyttig kunnskap nasjonalt. Fordelene er vurdert som større enn ulempene.

Nasjonalparker med tilfeller av innvilget tillatelse til infrastruktur hvor verneformålet omfatter referanseområde for forskning er ikke direkte sammenliknbare med Varangerhalvøya Nasjonalpark. Praksis for forskningstiltak i Nasjonalparkene på Svalbard er heller ikke sammenliknbar med fastlandets nasjonalparker pga. ulike verneformål og regelverk. Det vises til at det ikke er gitt tillatelse til frittstående værstasjoner på Svalbard i nasjonalparker hvor vitenskapelige formål er en del av bakgrunn for vernet. Forvalter legger til grunn at værstasjon inntil etablert infrastruktur stiller seg annerledes. Lyttebokser står også ute i et kort tidsrom. Burene vurderes som midlertidige.

Vurdering om det bør gis tillatelser
Vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter Nml. § 48 er som nevnt at tiltakene ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. At et stort område skal bevares i det vesentlige urørt, tilnærmet fritt for tekniske inngrep fremgår av formålsbestemmelsen i verneforskriften § 2.

I sum av infrastruktur omsøkt i prosjektet tidligere «ved andre runde» etter at mye ble avslått innledningsvis, er det vurdert at det kan gis tillatelse for det minste utstyret da omfanget totalt av type installasjoner og antall av de enkelte installasjoner er bedre miljøtilpasset og i sum ikke er en trussel for å bevare et område vesentlig uten infrastruktur. Kunnskapen som aktiviteten og

infrastrukturen som omsøkes vil gi vil sannsynligvis være nyttig for forvaltningen i fremtiden, og nasjonalparkstyret ved forvalter er invitert til referansegrupper for delprosjekter som rypemodul og fjellrevmodul.

Forvalter vurderer det som at værstasjoner er vesentlig for prosjektet for at de skal kunne gjøre de vesentligste undersøkelsene, og at den er nødvendig innen vernegrensen for å følge opp de forskningstiltakene som er innvilget i nasjonalparken hvor styret allerede har gitt sin tilslutning. Værstasjoner vil sette andre forskningsresultater i et klimaendringsperspektiv relatert til de klimaendringene som er ventet, og kan være avgjørende for å kunne evaluere forvaltningstiltak for arter som skal ivaretas i nasjonalparken, innenfor et klimaendringscenario. Lyttestasjoner vil kunne fange opp fuglebestander og eventuelle endringer – forhåpentligvis av alle forekommende arter.

Frittstående værstasjoner vil kunne ha uheldige virkninger for landskap. Værstasjoner plassert inntil bygninger som Hybiahytta og Ragnarokk– opptil 3 m høyde - Om det er hjemmel til å gi tillatelse til dette vil avgjøres av grad av påvirkning på landskapet.

Værstasjonene er viktig i prosjektet relatert til overvåkningen av økosystemer og kan også få betydning for kunnskap om den enkelte art relatert til klimautvikling i nasjonal skala.

Varangerhalvøya nasjonalpark er i et spesielt tilfelle hvor området grenser mellom subarktisk og lavarktisk klimasone hvor endringer i klima vil kunne får betydning for de spesialtilpassede arktiske og østlige artene. Presedensvirkning vurderes som lav gitt prosjektets plassering i klimasone, finansieringsomfang, omfang i overvåkning av næringsnettet og gitt at UIT tidsserier for overvåkning av deler av næringsnettet fra opprettelsen av nasjonalparken. Værstasjonene som er omsøkt er vurdert som enkeltstående inntil 3 m høye på hvert sitt vis inntil eksisterende infrastruktur og kan tillates jamfør Naturmangfoldlovens § 48. Værstasjonene er etablert og man kjenner virkningen av dem på landskapet.

Det samlede antall inngrep og installasjoner i prosjektet er av et omfang at det kan hjemles i naturmangfoldloven § 48 første ledd, da de i helhet ikke vil være i strid med verneverdiene og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig når fordelene for forvaltningen av området tas med i vurderingen.

Motorisert ferdsel og aktivitet er planlagt til et minimum slik at forstyrrelsene i området holdes på et lavest mulig nivå. Lyttestasjoner står ute i noen måneder og påvirkning er forbigående og fordelene vurderes som større enn ulempene, gitt det vitenskapelige perspektivet. Værstasjonene er plassert inntil eksisterende infrastruktur som er avgjørende for å kunne gi en tillatelse innen nasjonalparken.

Vegetasjonsburene er til evaluering og er vurdert som foreløpige for en begrenset periode.

Forvalter kommer til at tiltakene ikke vil påvirke verneverdiene vesentlig eller verneformålet negativt, og at det er hjemmel til å gi tillatelse jamfør naturmangfoldlovens § 48, gitt nytteverdien av de helhetlige undersøkelsene og overvåkningen som pågår i området.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Postadresse
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens Hus
9815 Vadsø

Besøksadresse
Damsveien 1
9800 Vadsø

Kontakt
Sentralbord: +47 78 95 03 00
Direkte: +47 78 95 03 59
fmtfpost@fylkesmannen.no
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya

UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET
Postboks 6050 Langnes
9037 TROMSØ

Saksbehandler Geir Østereng **Vår ref.** 2019/2232-19 432.3 **Deres ref.** **Dato** 19.02.2021

Dispensasjon fra verneforskrift til bruk av lyttestasjoner for fugl - vegetasjonsbur ved forskning i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT - Arktisk universitet (2)

Det vises til ny COAT – infrastruktursøknad av 9.11.2020 fra UIT – arktisk universitet.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre behandlet i styremøte 8.2.2021 den del av søknad som angikk bruk av lyttebokser for registreringer av fugl og vegetasjonsbur for overvåkning av vekst relatert til beitetrykk av smågnagere og større pattedyr.

Del av sak om søknad om plassering av værstasjoner ble utsatt inntil styret har befart de 3 lokalitetene som er omsøkt.

Vedtak fremgår av vedlagt saksfremlegg med protokoll.

Klageadgang
Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jamfør forvaltningslovens §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet og sendes via nasjonalparkstyret, jamfør forvaltningslovens § 32.

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

(VEDLEGG)

Kopi til:

Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	KIRKENES
Båtsfjord kommune	Hildberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Fylkesmannen i Troms og Finnmark	Statens Hus	9800	VADSØ

UIT - COAT prosjektet			
Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Reinpolitiet - Varanger			
Reinbeitedistrikt 6	v/Asllat Niillas Smuk, Rasengveien 2	9840	VARANGERBOTN
Statens Naturoppsyn			
Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ

Varangerhalvøya
nasjonalparkstyre

Saksfremlegg med protokoll

Arkivsaksnr: 2019/2232-18

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 01.02.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	6/21	08.02.2021

Behandling av søknad om oppsett av en værstasjon 10 m, to værstasjoner 3-5 m, lyttestasjoner for fugl og vegetasjonsbur i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT (2)

Vedlegg:
1 Spørsmål til søknad (2)
2 Svar på spørsmål til søknad fra UIT - COAT
3 Søknad om ny COAT Infrastruktur i Varangerhalvøya nasjonalpark
4 COAT infrastruktursøknad (søknad 2) innen Varangerhalvøya nasjonalpark
5 Bilder 2 befaring skuorrojohka VNP
6 Svar fra vnp styre på søknad i 2018 om etablering av klimaobservatorium for arktisk tundra i Varangerhalvøya Nasjonalpark -COAT- UIT
7 Klageavgjørelse Miljødirektoratet COAT
8 COAT Varanger konsekvensutredning komplett dokument_revidert_nov2017

Det vises til ny COAT – infrastruktursøknad av 9.11.2020 fra UIT – arktisk universitet

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 08.02.2021

Vedtak

- Del av sak om søknad om plassering av værstasjoner utsettes inntil styret har befart lokalitetene som er omsøkt. Enstemmig.

1. **Som innstilt, enstemmig. (lyttebokser)**

2. **Gjentakelse (ikke utover to – 5 årsperioder). Tas ut av vedtakstekst. For øvrig som innstilt. Enstemmig. (Vegetasjonsbur)**

Vedtak 2:
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å benytte vegetasjonsbur i 2021 – 2024.
Inntil 40 vegetasjonsbur. Begrenset til inntil maksimum 2 femårsperioder. Burforsøkene evalueres fortløpende og innvilges ikke på lengre sikt som et «permanent tiltak».

Vilkår:
✓ Vegetasjonsbur i 10 snøleier – nord for Hubehytta og 10 snøleier nord for Kjøltindan med inntil to vegetasjonsbur 1m*1m*0.5m (b*l*h) i hvert snøleie, hvor et skal holde småpattedyr ute, og et skal i tillegg holde reinsdyr ute (totalt 40 bur som omsøkt).
✓ Ved avvikling skal det videre monitoreres årlig om forsøket har gitt endringer i vegetasjon som ikke normaliserer seg til opprinnelig tilstand ved forsøkets start.
Om det etter avvikling ikke viser seg at vegetasjon gjenetableres til naturlig tilstand ved forsøkets start skal UIT – COAT vurdere om dette kan gjøres manuelt på tiltakshavers kostnad og i samråd med forvaltningsmyndigheten. Om tilsvarende forsøk i andre områder viser seg å ha effekter som bidrar til at vegetasjon endres og ikke naturlig gjenetableres til opprinnelig tilstand skal forsøket avvikles innen Varangerhalvøya nasjonalpark.

✓ Vegetasjonsbur tillates plassert i punkter jamfør kart under:

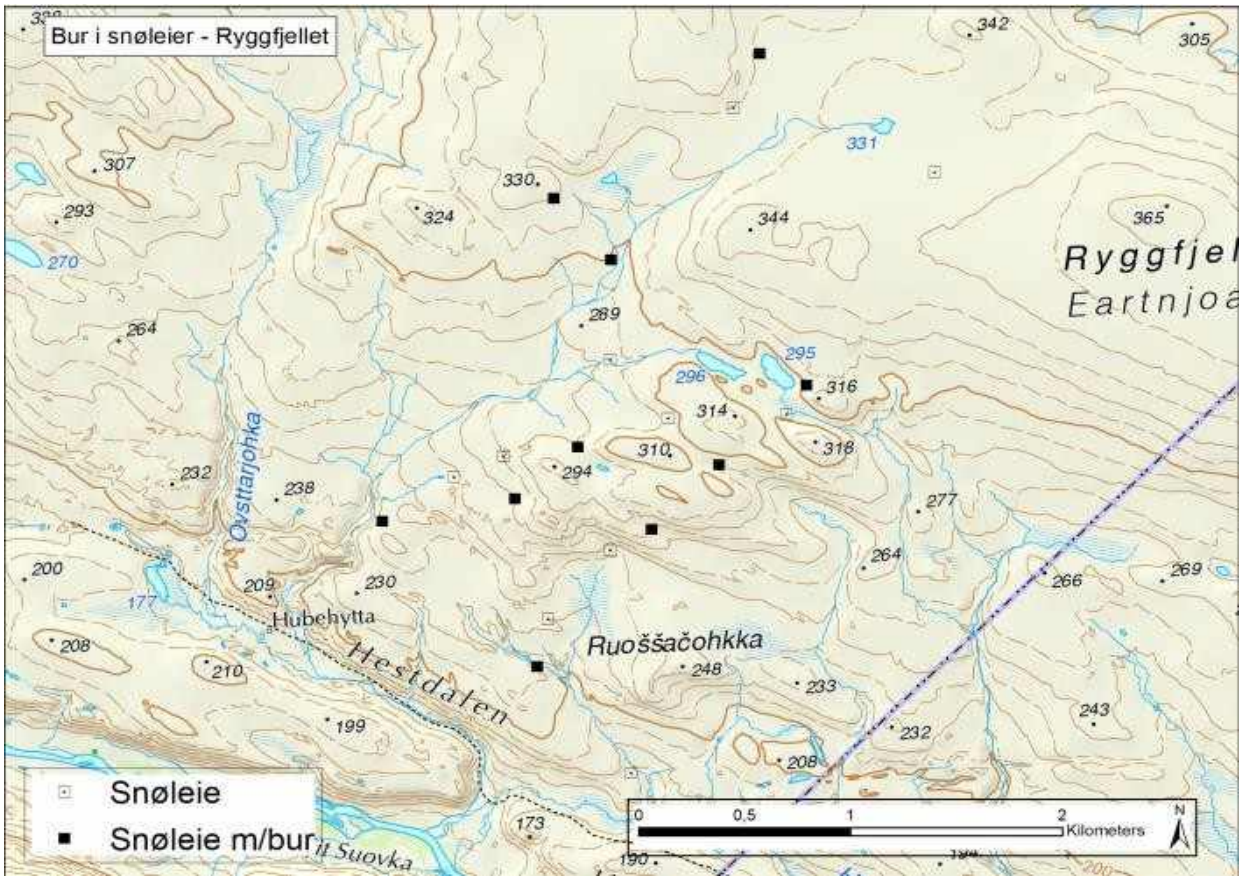

Ti snøleier nord for Hestdalen med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

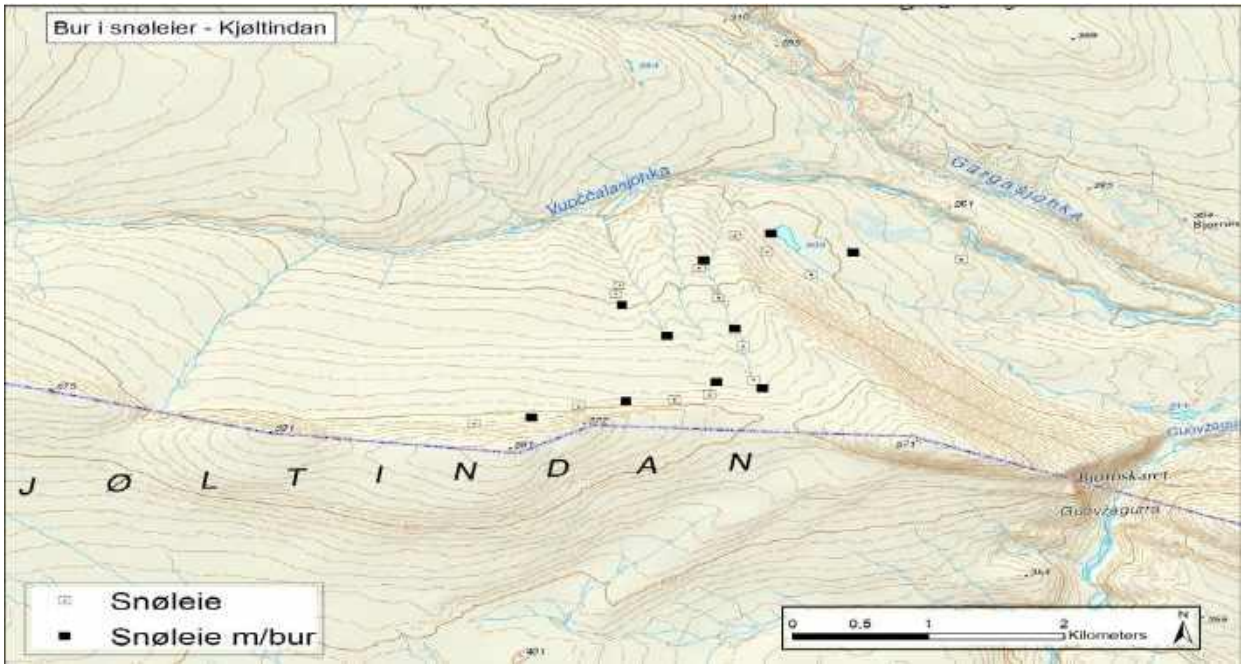

Ti snøleier nord for Kjøltindan med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

COAT (climate – Ecological - Observatory for Arctic Tundra – www.coat.no)

Forvalters innstilling

1. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å benytte lyttebokser i 2021 – 2024.**

✓ **10 lyttebokser for fuglesamfunn relatert til *eng og kratt modulen* nord i Sandfjorddalen + 20 lyttebokser mellom Komagelva og Ryggfjellet som inngår i *rypemodulen* (jamfør søknad).**

Vilkår:
- stenger for lyttebokser fjernes hvert år i tillegg til boks
- dialog med reindriften i forkant er nødvendig for å unngå forstyrrelse av kalving, og boksene bør erfaringsvis utplasseres i perioden 1 til 15 april det enkelte år relatert til tidspunkt for vår (nærmest vår).
- Boksene bør være plukket ned ved start av sommerfeltarbeidet i starten av juli og senest 15 juli.
- Boksene tillates plassert jamfør punkter i kart under

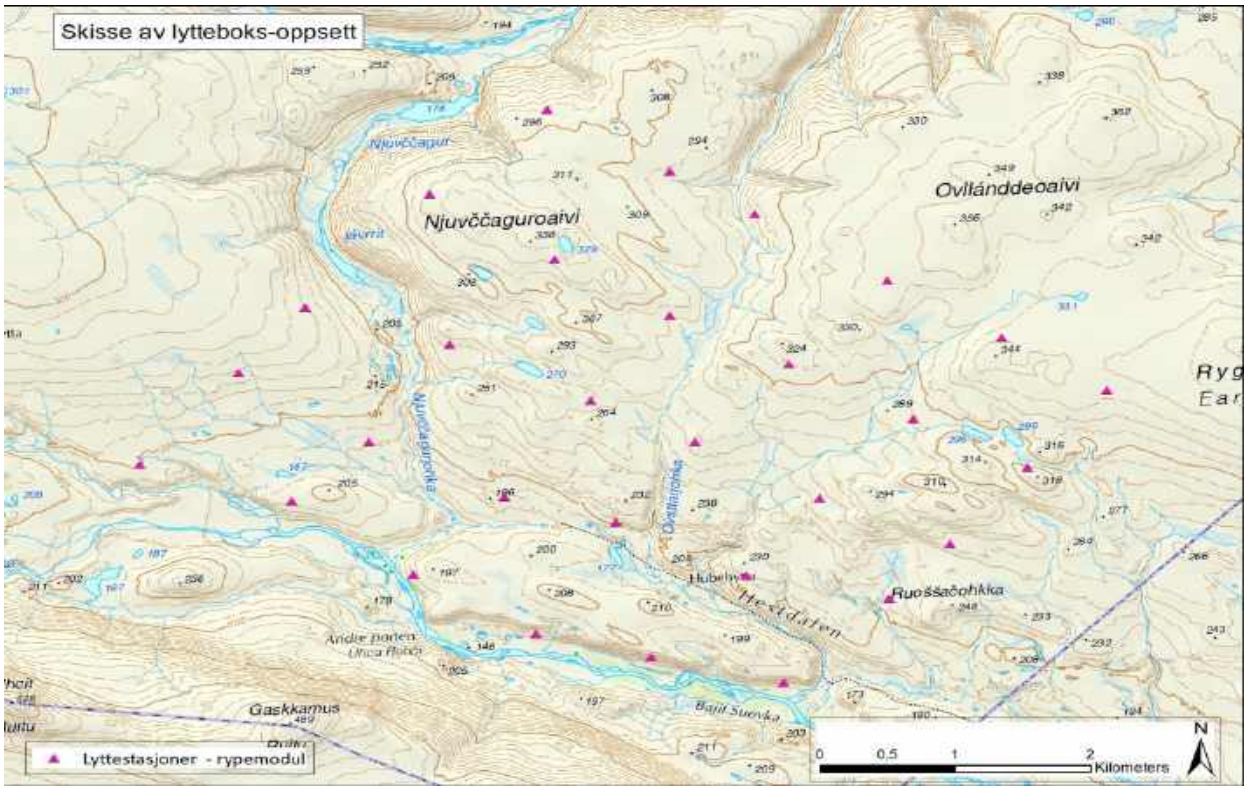

2. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å benytte vegetasjonsbur i 2021 – 2024.**

   Inntil 40 vegetasjonsbur. Begrenset til inntil maksimum 2 femårsperioder. Burforsøkene evalueres fortløpende og innvilges ikke på lengre sikt som et «permanent tiltak» (ikke utover to – 5 årsperioder).

Vilkår:

- Vegetasjonsbur i 10 snøleier – nord for Hubehytta og 10 snøleier nord for Kjøltindan med inntil to vegetasjonsbur 1m*1m*0.5m (b*l*h) i hvert snøleie, hvor et skal holde småpattedyr ute, og et skal i tillegg holde reinsdyr ute (totalt 40 bur som omsøkt).
- Ved avvikling skal det videre monitoreres årlig om forsøket har gitt endringer i vegetasjon som ikke normaliserer seg til opprinnelig tilstand ved forsøkets start.
- Om det etter avvikling ikke viser seg at vegetasjon gjenetableres til naturlig tilstand ved forsøkets start skal UIT – COAT vurdere om dette kan gjøres manuelt på tiltakshavers kostnad og i samråd med forvaltningsmyndigheten. Om tilsvarende forsøk i andre områder viser seg å ha effekter som bidrar til at vegetasjon endres og ikke naturlig gjenetableres til opprinnelig tilstand skal forsøket avvikles innen Varangerhalvøya nasjonalpark.

Vegetasjonsbur tillates plassert i punkter jamfør kart under.

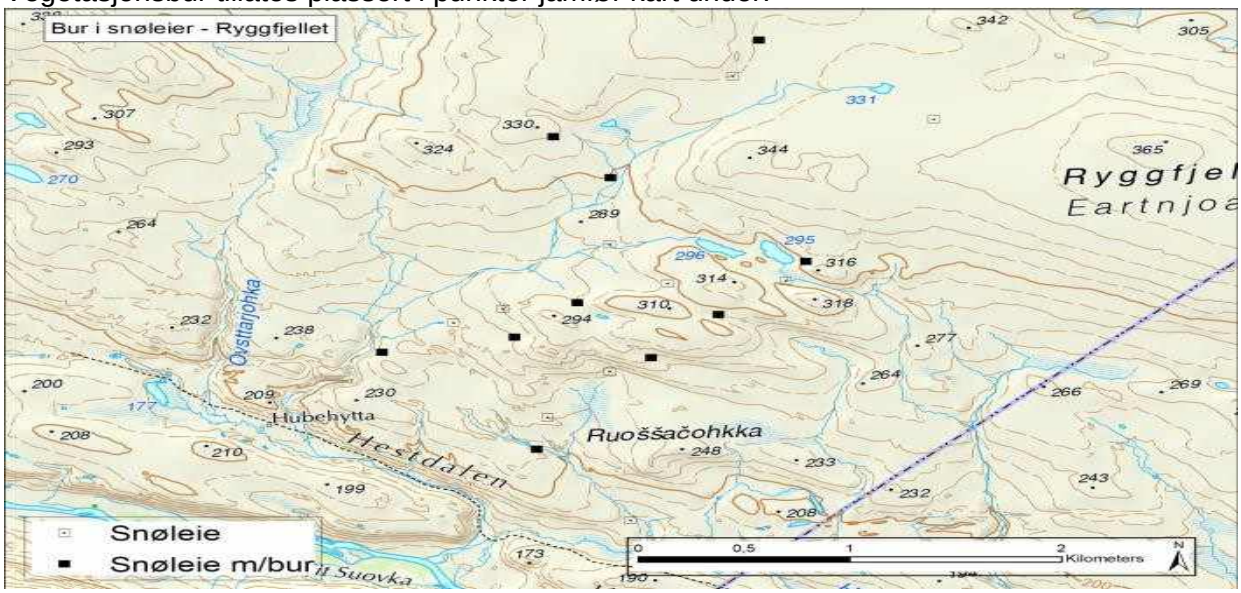

Ti snøleier nord for Hestdalen med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

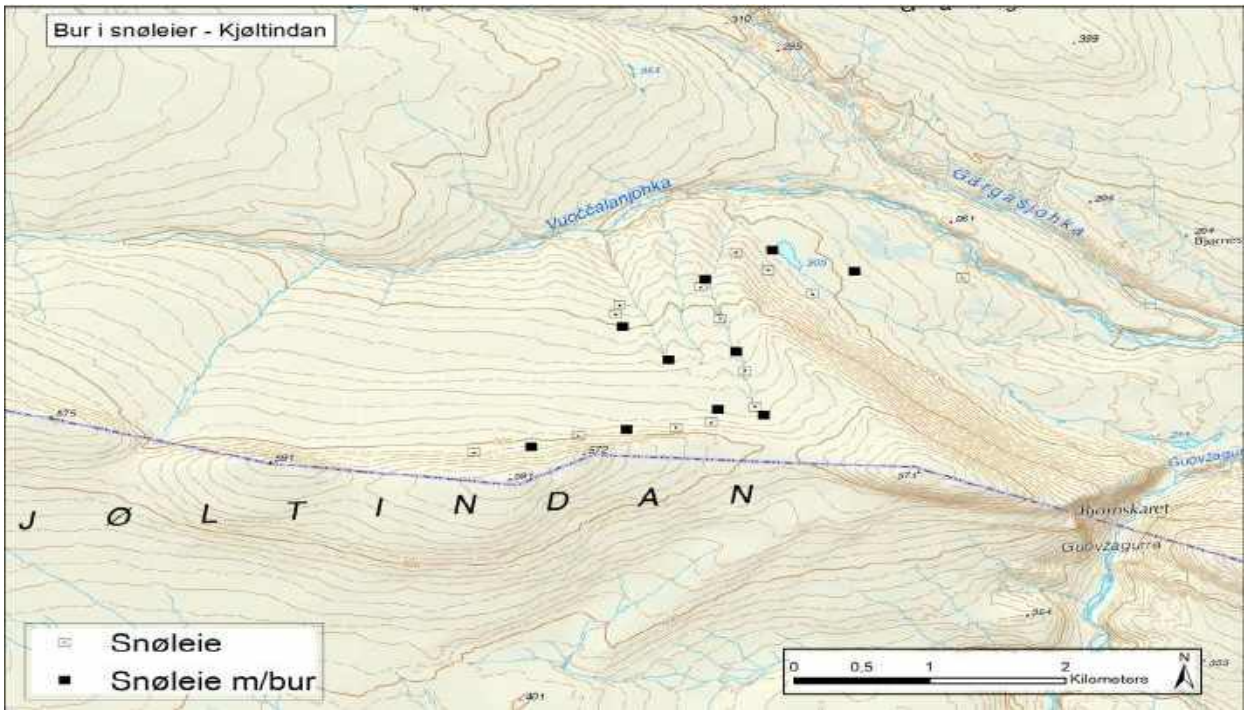

Ti snøleier nord for Kjøltindan med 2 bur i hvert jamfør kart ovenfor (totalt 20 bur).

3. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å etablere en værstasjon med 3 meters høyde ved Hubehytta som omsøkt (B02) i 2021 – 2024.**

4. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å etablere en 5 m høy værstasjon ved Ragnarokkhytta som omsøkt i 2021 – 2024.**

Vilkår

- Mast på 5 meter for værstasjon ved Ragnarokkhytta vil i løpet av 2021 bli evaluert mht. om man vil kunne tillate og utvide en mast på inntil 10 m høyde. Dette basert på en vurdering lokalt, om økning i høyde fra 5 til 10 m ansees for å ville påvirke landskap og urørthet nevneverdig i nasjonalparken.

- Værstasjoner skal fundamenteres som omsøkt.

- Værstasjon gis på bakgrunn av behovet for data til klimaøkologisk forskning som vil være til nytte for forvaltningen av nasjonalparken.

- Infrastruktur skal fjernes av COAT om grunnlag for å ha den (klimaøkologisk forskning i området) i UIT - COAT ikke lenger er til stede.

5. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre avslår UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektets søknad om å oppføre en værstasjon på høyde syd for hengebrua.**

- Værstasjon B01 3 - 5 m høy, omsøkt plassert på høyde 125 m sør for Hengebrua er funnet for langt fra eksisterende infrastruktur og avslås jamfør Naturmangfoldlovens § 48. Avslaget begrunnes med at en tillatelse gitt på dette grunnlaget, relatert til annen infrastruktur vil ha uheldig presedens, da den ikke er inntil brua og vil på høyden være eksponert og godt synlig i dalføret. Plasseringen vil stride mot verneformålet og påvirke landskapet negativt og landskapet kan her miste sin karakter av å være urørt.
  Styret vil oppfordre UIT – COAT om å vurdere om det fins andre aktuelle løsninger for innhenting av noe av dataene i dette området.

Saksopplysninger

Historikk

Søknaden sees i sammenheng med det helhetlige COAT – prosjektet og punkt:
Modul Kratt-tundraen, modul smågnagere, modul ryper, modul klimaobservasjonssystem, modul feltstasjon som helhetlig ble behandlet av nasjonalparkstyret i mars 2018 (vedlagt i saken), og hvor modul feltstasjon ble behandlet på nytt i desember 2020.

Beskrivelse av det opprinnelige helhetlige prosjektet som ble omsøkt i 2017, og som var større i omfang mht. antall installasjoner etc. kommer frem av vedleggene «Coat Varanger konsekvensutredning». Nasjonalparkstyrets første behandling kommer frem av vedlegg «Svar på søknad om etablering av klimaobservatorium for arktisk tundra», klagesaken som kun omtaler den del av tiltakene som nasjonalparkstyret avslo oppsummeres i «Miljødirektoratets klageavgjørelse».

I Klageavgjørelsen av miljødirektoratet 7.09.2018 konkluderes det med
Avslutningsvis vises det til at nasjonalparkstyret åpner for å kunne tillate flere av de omsøkte tiltakene dersom de endres og/eller modereres, får en annen lokaliseringens eller at det foretas
andre endringer som medfører at de ikke strider mot verneformålet eller påvirker verneverdiene
nevneverdig. Miljødirektoratet oppfordrer COAT til å gå i dialog med styret om de tiltakene som
nødvendigvis må finne sted innenfor vernegrensen og som er av vesentlig betydning for forskningen, slik at det kan oppnås løsninger hvor verneformålet og verneverdiene blir forsvarlig ivaretatt.

I september var det befaring av UIT-COATs installasjoner utenfor nasjonalparken i Nesseby kommune, og styret gav signaler om at man kan søke på nytt tilpasset tilpasset rammen hvor verneformål og verneverdier er forsvarlig ivaretatt.

UIT – COAT oppgir i sin oversendelse av søknad 9.11.2020 at søknad er kraftig nedskalert og forenklet i forhold til den som ble sendt i 2017, som medfører færre enheter av antall og type infrastruktur. Søknadens tiltak medfører ikke mer tilstedeværelse av COAT personell på bakken i nasjonalparken. Søknad har tatt høyde for de vurderinger som ble gjort av styret i behandlingen av den forrige søknaden, samt de signaler prosjektet fikk under befaringen i Nesseby 3. september 2020 sammen med deler av styret.

For å forstå bakgrunnen for søknaden gjengis generell informasjon om COAT prosjektet.
COAT prosjektets formål er å etablere et *langsiktig, økosystembasert overvåkningsprogram* for norsk landjords-Arktis som skal:

- Dokumentere *effektene av klimaendringene på økosystemene* ved å formulere modeller, gjøre målinger og analyser etter en adaptiv protokoll som er i den internasjonale kunnskapsfronten på dette feltet.
- Være *forvaltningsrelevant* ved å fokusere på *sårbart biologisk mangfold*, samt viktige *funksjoner og tjenester i økosystemene* som forventes å være følsomme for klimaendringer.
- Være i *dialog med forvaltningsmyndigheter og rettighetshavere* om tiltak som kan iverksettes for å avbøte uønskede effekter av klimaendringene (inkludert bevaringstiltak og tilpasningsstrategier) og gjøre forskning som evaluerer effekten av slike tiltak og strategier.
- *Øke kompetansen i samfunnet* om effekten av klimaendringene gjennom *aktiv formidling* av kvalitetssikret kunnskap.

COAT har 7 overvåkningsmoduler, herunder *Skog-tundra-økotonen, kratt-tundraen, smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev, Klimaobservasjonssystem*. I tillegg omfattet søknaden opprinnelig etablering av feltstasjon – hvor det som alternativ ble inngått avtale om leie av Hubehytta og tilbygg av denne med et uthus for oppbevaring av utstyr.

COAT Varanger har røtter i 5 forskningsprosjektet ledet av UIT, hvor 2 ble innledet før vernet av Varangerhalvøya nasjonalpark.

COAT inkluderer to regioner; Svalbard i høy-Arktis («*COAT Svalbard*») og Varangerhalvøya i lav-Arktis og grensesonen mot sub-Arktis («*COAT Varanger*»). Disse regionene har både særegne problemstillinger og viktige fellesnevnere (komparative aspekter) som COAT vil belyse. Varangerhalvøya har relative komplekse næringskjeder, mange arter og prosesser med stor klimasensitivitet; blant annet på grunn av grensesonen mot sub-arktisk skog. For å dekke denne kompleksiteten har «*COAT Varanger*» definert 6 overvåkningsmoduler som omfatter økosystemets næringsnett.

Tre planlagte intensivlokaliteter
Det er planlagt at COAT skal ha 3 intensivlokaliteter inkl. (Skuorrojohka) hvorav man er kommet til at Skuorrojohka og Komagdalen i VNP er mest aktuelle;

Komagdalen/Sandfjorddalen.
Hvert av intensivområdene har behov for en forskningsstasjon med fasiliteter for innlosjering og innendørs arbeids- og lagerplass som vil bli beskrevet i kapittel 4 i søknaden. I tillegg innebærer noen av overvåkingsobjektene eller teknologiene som skal brukes at datainnsamlingen skjer på en annen geografisk eller tidsmessig skala enn det som skjer på intensiv - og ekstensivlokalitetene. For eksempel, gjelder dette overvåkning av fjellrev og jaktfalk som i stor grad er bestemt av fordelingen av kjente yngle hi/ reirplasser, overvåkning

av rein og elg som delvis skjer med hjelp av telemetri på frittgående dyr eller vegetasjonsfenologi og snødekke som delvis kan basere seg på satellittsensorer i kombinasjon med det bakkebaserte klimaobservasjonssystemet.

Omsøkte moduler i søknaden i Varangerhalvøya Nasjonalpark (VNP)
Prosjektet omfatter modulene ***Skog – tundra økotonen, Kratt-tundraen, Smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev og klimaobservasjonssystem.***

Modulen Tundra-skog økotonen og Hjortedyr vil ikke ha direkte aktivitet eller infrastruktur innenfor VNP men er inkludert i søknadsbeskrivelsen da de er nært knyttet til de andre aktivitetene i de andre modulene.

Bakgrunn for behovet for 10 lyttebokser – overvåkning av fuglesamfunn, fra manuell punkttaksering med lytting til lytteboks med sensorer
Overvåkning av rødlista arter som lirype, blåstrupe og lappspurv

3.1 Modul Kratt-tundraen

3.1.1 Begrunnelse

Vekst av busker og krattdannelse på tundraen er en av de mest omfattende og raske endringer i polare og alpine strøk forårsaket av klimaendringene. Størst endring i tilfang av busker skjer i landskapselementer der det er gode naturgitte vilkår for vekst av vier, som på elvesletter i dalførene. Her er det oftest et rikt biologisk mangfold, blant annet i fuglesamfunnet. Omfanget av krattdannelse på elveslettene viser imidlertid stor geografisk variasjon. Denne variasjonen i forekomst av vierkratt er relatert til ulik sammensetning av plante-, beitedyr- og fuglesamfunnet (Ravolainen m. fl. 2013, Bråthen m. fl. 2015, Henden m. fl. 2011, Ims & Henden 2012,), og en endring i forekomst av vierkratt vil derfor kunne forårsake en kaskade av endringer i økosystemet (Wookey m. fl. 2009). Flere av artene knyttet til vierkrattene på Varangerhalvøya er nå plassert på den norske rødlista; bl.a. flere fuglearter.
COAT har siden 2005 – med utgangspunkt i tidligere prosjekter – overvåket endringer i vekst av vier og relaterte endringer i plante-, beitedyr- og fuglesamfunn i Komagdalen og siden 2009 i Sandfjordalen. Dette har blitt gjort på faste overvåkingsfelt (kvadrater) i begge daler; 10 kvadrater i Komagdalen og 5 kvadrater i Sandfjordalen. Disse dalførene har spesielt store og frodige elvesletter og representerer derfor viktige komponenter i Varangerhalvøyas økosystem. Overvåkningen så langt har allerede etablert verdifull kunnskap om dynamikk og endringstrender i dette spesielt klimasensitive og næringsmessige sentrale segmentet av tundraen. Spesielt har fuglesamfunnet vist en tydelig nedgang i antall arter (Ims m. fl. 2020).

3.1.2 Overvåkingsobjekt knyttet til ny infrastruktur - lyttebokser

- *Fuglesamfunn* med bl.a. rødlistede arter som lirype, blåstrupe og lappspurv.

3.1.3 Beskrivelse av ny infrastruktur

Lyttestasjoner for overvåking av fuglesamfunn
Det har tidligere blitt foretatt årlige takseringer av fuglesamfunn etter punkttransektmetoden i Komagdalen (Henden m. fl. 2013). Punkttakseringene skjer ved at en observatør besøker hvert kvadrat 3 ganger i løpet av 3-5 dager i begynnelsen av juli og registrer frekvensen av de forekommende fugleartene på basis av lyd (sangaktivitet). Denne metodikken er sårbar for dårlig vær som gir liten sangaktivitet og dermed dårlige estimater. Dessuten har tidlige vårer de siste årene

gjort at takseringene har kommet for sent i forhold til toppen for sangaktiviteten for de aktuelle fugleartene. Derfor ønskes det at de manuelle takseringene erstattes med automatiske akustiske sensorer («*lyttestasjoner*») fra og med 2022. Disse vil bli satt ut i april samtidig med utsetting av lyttestasjonene i rypemodulen og disse stasjonene inngår også i overvåkingen av vårtetthet for lirype (angivelse av plassering av lytteboksene i krattkvadratene er gitt i figur beskrevet under rypemodulen nedenfor).
Hver av de 10 lyttestasjon er montert på en kort metallstang og plasseres av akustiske grunner på en forhøyning ca. 50 meter fra selve kvadratene. For å få metallstanga ned i bakken er det nødvendig å bore et lite hull i bakken (ca.2 cm i diameter). Både lyttestasjoner og metallstenger vil bli satt ut i april samtidig med utsetting av lyttestasjonene i rypemodulen (se nedenfor) og tas inn i forbindelse med annet feltarbeid i begynnelsen av juli.

3.1.4 Vurderinger av miljøpåvirkning

Dette vil være synlige installasjoner for personer som passerer tett på disse i den perioden de står ute (sent i april-tidlig juli). De vil imidlertid gi mindre trafikk av COAT-personell enn det de manuelle takseringene (punkttakseringene) som blitt gjennomført siden 2005 i VNP. Nærmere vurdering av miljøpåvirkning kommer under rypemodulen (punkt 3.3.4).

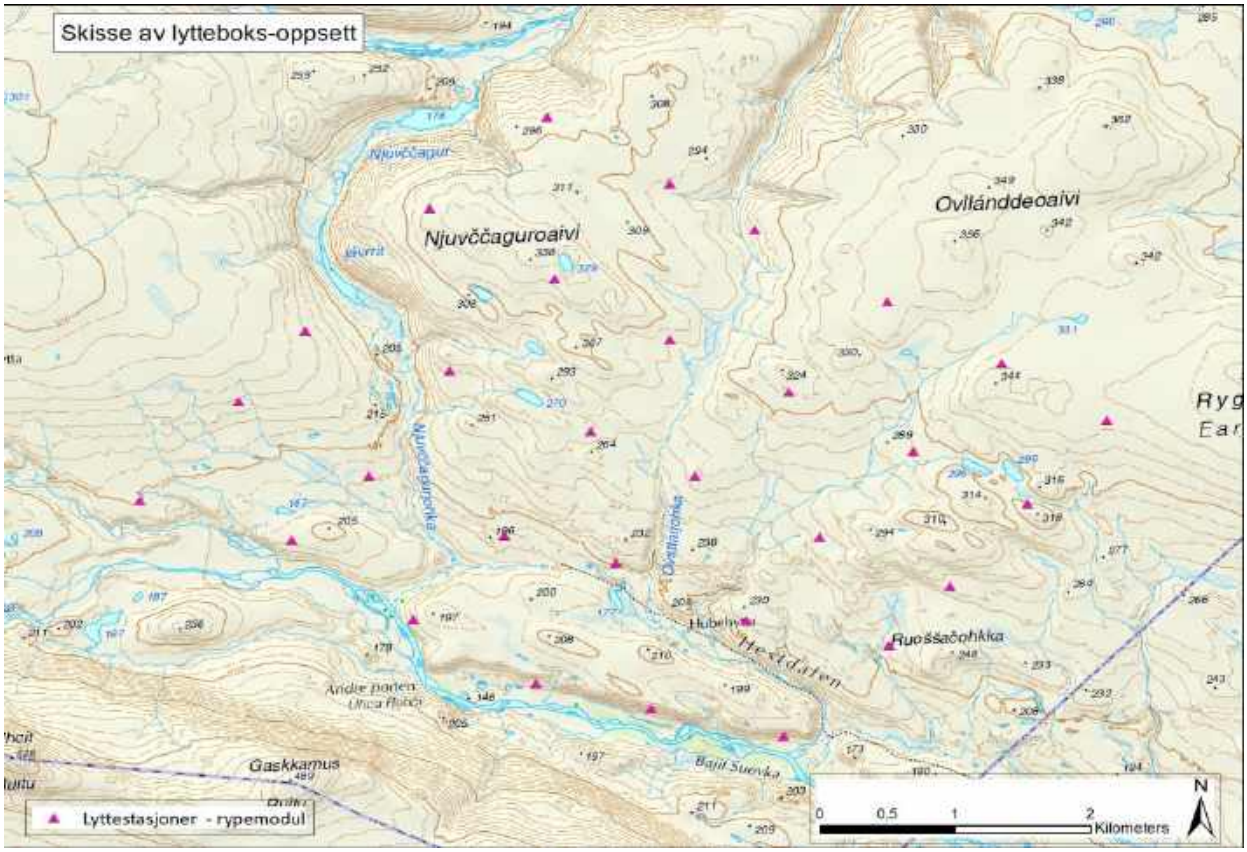

Figur 3.3.3 A) Bilde som en lyttestasjon (fra COATs overvåkingsområde i Nesseby), **B)** Kartutsnitt viser det planlagte nettverket med 30 lyttestasjoner (blå triangler) i Komagdalen.

3.3 Modul *Ryper*

3.3.1 Begrunnelse

Fjell- og lirype er de mest populære småviltartene Norge. De to rypeartene utgjør også avgjørende bytte for rødlistede rovfugl som jaktfalk, samt viktig bytte for flere andre predatorer i nordlige økosystemer (f.eks. kongeørn og snøugle). Over de siste tiårene har rypebestander gått tilbake over store geografiske områder (Fuglei et al. 2020), inkludert Varangerhalvøya (Henden m. fl. 2020). Dette har ført til at både lirype og fjellrype i 2015 ble satt på den norske rødlisten over truede arter. Klimaendringer har vært trukket frem som en av hovedårsakene til de siste tiårs endringer (Henden m. fl. 2017), men de underliggende mekanismene og hvordan forvaltningstiltak kan settes inn for å snu denne trenden er ikke tilstrekkelig belyst. I COATs fagplan og i Henden m. fl. (2017) er det gjort en grundig gjennomgang av kunnskapsstatus for de to rypeartene. Spesielt har det blitt fokusert på mulige klimasensitive aspekter ved rypenes biologi; dvs. hvordan klima kan virke direkte inn på rypenes demografi, samt indirekte på de interaksjoner rypene har med andre arter i de næringskjedene. Begge artene synes å være særlig sårbare for endringer predatorsamfunnet og COAT rypemodul vil derfor ha særlig fokus på dette aspektet.
All rasjonell viltforvaltning krever robuste metoder for å estimere de jaktede bestandenes størrelse, samt å etablere kunnskap om hvilke faktorer som virker sterkt begrensende på produksjonen i 7 i utseende og størrelse ligner et viltkamera (se Figur 3.3.3 bakerst i dokumentet). Det skal brukes et nettverksdesign som skal kunne gi tetthetsestimater (antall stegg per km^2) for begge artene. Dette består av 30 lyttestasjoner i et nettverksdesign med ~1km avstand mellom hver boks som dekker ca. 30 km^2 i Komagdalen (plassering gitt i Figur 3.3.3). Et fjellrevhi er lokalisert innen dette området, men den nærmeste lyttestasjonen vil være lokalisert >400 meter unna dette hiet. Designet skal dekke høydegradienten fra og med lirypehabitater i lavereliggende områder nær kratt-tundraen i dalbunnen (ca. 150 m.o.h.) til og med fjellrypehabitater 300-400 m.o.h. Lyttestasjonene programmeres slik at de logger steggenes territorialsang og sangen til andre fuglearter i hele perioden slutten av april til slutten av juni. Metoden er derfor ikke sårbar for år-til-års variasjon i tidspunktet for vårens ankomst. Denne designen vil også kombineres med en design for å overvåke fuglesamfunnet i kratt-tundra-modulen (se 3.1). Lyttestasjonene som står i høytliggende fjellrypehabitatene vil også registrere territorialsang (og dermed bestandstetthet) av antatt klimasensitive spurvefuglarter som fjellerke og snøspurv. Lyttestasjonene settes ut i april og vil kunne skje koordinert med den pågående utsetting/røkting av viltkamera og fôringsautomater i fjellrevmodulen. Lyttestasjonene tas inn i forbindelse med annet feltarbeid i begynnelsen av juli (smågnager- og kratt-tundramodulen). Alle lyttestasjoner vil være merket med en tekstlapp som gir informasjon om hvilken funksjon installasjonen har.

3.3.4 Vurderinger av miljøpåvirkning

De 30 lyttestasjonene er ikke-permanente installasjoner som vil stå ute ca. 3 mnd. per år. De er små instrumenter som står så spredt i terrenget at eventuelt forbipasserende ikke vil kunne oppfatte at de er plassert i et nettverk (det vil ikke være mulig å se flere enn én lyttestasjon samtidig). I tillegg står de ute i et tidsrom på året der det er forholdsvis lite ferdsel i nasjonalparken. Drift av lyttestasjonene vil kun kreve to besøk pr. år, én gang for installasjon og én gang for innhenting. Installasjonen vil gjøres av to personer på en snøskuter med slede i ca. 3 dager i april før innsiget av rein på vår/sommerbeitene. Hullene som bores til metallstengene er små og vil ofte lukkes i løpet av kort tid. Plasseringen i terrenget velges slik synligheten minimeres for forbipasserende, spesielt ved

at de ikke plasseres i nærhet til de mest brukte vandringsruter av turister i VNP. Innhenting vil foregå til fots koordinert med annet feltarbeid i begynnelsen av juli.
Vårtakseringene av begge rypeartene ved hjelp av lyttestasjonene vil være til nytte for forvaltningen av rypebestandene, f. eks. i forbindelse med fastsettelser av jaktkvoter og eventuelle andre forvaltningstiltak som kan bli aktuelt hvis disse artene etter hvert plasseres i mer kritiske kategorier på rødlista. Lyttestasjonene gir betydelig mindre ferdsel og tilstedeværelse enn standard rypetakseringsmetodikk; spesielt sammenlignet med den type manuelle punktransekt-takseringer som har vært utført i nasjonalparker på Svalbard (hvor det innebærer 4 ukers arbeid med >100 km skuterkjøring hver vår), særlig fordi ferdsel unngås i kalvingsperioden for rein.

B)

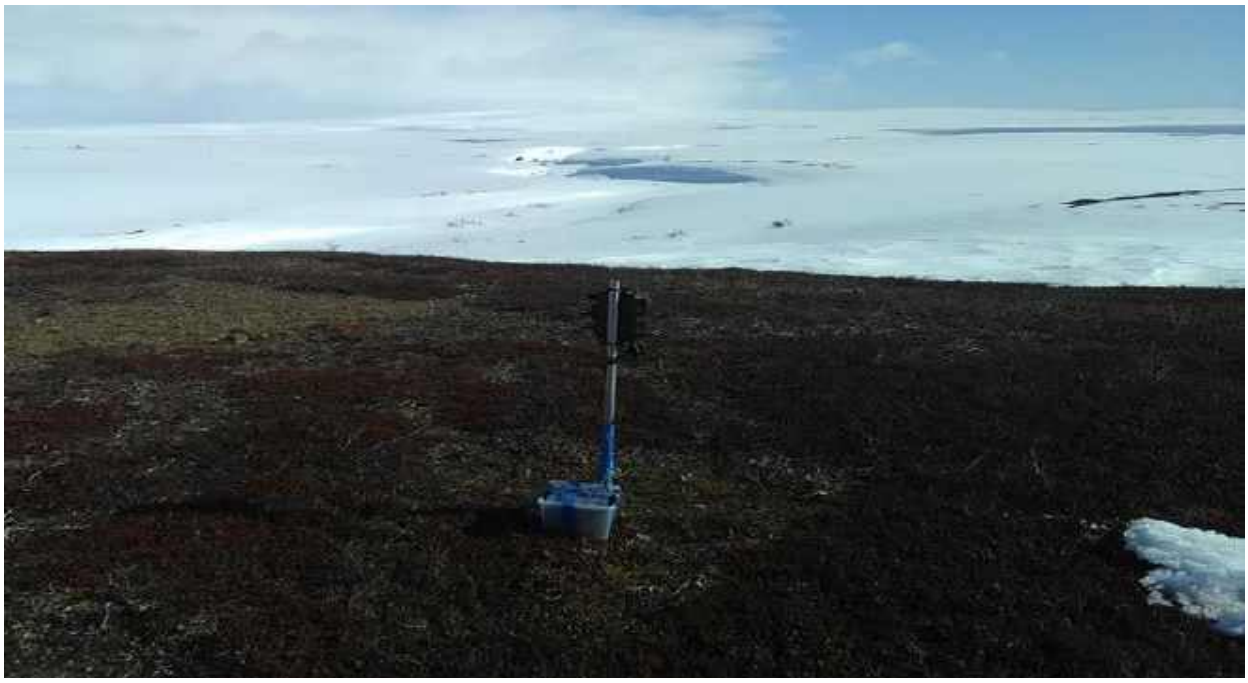

Bakgrunn for behovet for vegetasjonsbur i snøleier

Aktivitetsbeskrivelse og konsekvensvurdering for COAT prosjektet 6.11.2017

3.2 Modul *Smågnagere*

3.2.1 Begrunnelse

Smågnagere (lemen og mus) er nøkkelarter i tundraøkosystemer. Deres sykliske populasjons-svingninger har bl.a. store direkte virkninger på plantesamfunnene. Forskning har indikert at denne dynamikken/innflytelsen nå er i endring – sannsynligvis knyttet til klimaoppvarmingen i nordområdene. Formålene med smågnagermodulen i COAT er å dokumentere om det skjer ytterligere endringer i smågnagerens populasjonsdynamikk, evaluere hvorvidt klimaoppvarmingen er den viktigste driveren bak endringene og hvilke konsekvenser dette har på økosystemet. Modulen skal i tillegg til å overvåke (1) hele artssamfunnet av smågnagere, 2) smågnagerpredatorer som både

er avhengig av smågnagertopper for å opprettholde sine bestander (2) de viktigste vegetasjonstypene for dette samfunnet.

Spesiell fokus retter modulen mot lemen fordi denne arten forventes å ha størst klimasensitivitet, størst effekt på vegetasjonen og størst viktighet for arktiske rovdyr som fjellrev, snøugle og polarjo. På grunn av smågnagernes nøkkelrolle i økosystemet gir data fra denne modulen essensiell input til de andre modulene i COAT. Det er derfor viktig at overvåkningsdesignen inkluderer alle klimagradientene i COAT, dermed også lokaliteter i VNP.

Snøleier er svært viktige habitater for både lemen og andre planteetere (Ims m. fl. 2007), og beiting av lemen om vinteren er samtidig viktig for å opprettholde denne snøleievegetasjonens egenart (Virtanen 2000). Snøleievegetasjon er forventet å være spesielt sensitiv for klimaendringer både ved at snødekkets varighet forkortes og fordi færre og svakere lementopper gir mindre beitepåvirkning. Overvåking av snøleier er derfor påpekt som prioritet av nordisk ministerråd (Nordic Council of 6Ministers 2009). Overvåkningen av snøleier ønskes utvidet i COAT ved at det skal brukes små innhegninger i et utvalg av snøleiene.

3.2.2 Overvåkingsobjekt knyttet til ny infrastruktur

-Plantesamfunn i *snøleier*

3.2.3 Beskrivelse av ny infrastruktur

Innhegninger er den mest utbredte metoden for å skille effekter av beiting fra andre faktorer (inkludert klima) som påvirker vegetasjonen. Derfor planlegges det også etablering av innhegninger i snøleievegetasjon. Størrelsen på disse er 1m*1m*0.5m (b*l*h) og de består av en stålramme med netting (se figur 3.2.3 bakerst i dokumentet). Innhegningene skal legges i tilknytning av maksimalt 20 utvalgte snøleier der tilstedeværelse av lemen overvåkes. I hvert av disse snøleiene skal det etableres to innhegninger (en som skal holde smågnagere og mellomstore beitedyr ute og en som skal holde reinsdyr ute). Plasseringen av burene i overvåkingsområdet i VNP er vist i figur 3.2.3. Alle innhegninger vil ha merkelapper som beskriver hvilken funksjon de har.

3.2.4 Vurderinger av miljøpåvirkning

Innhegningene hindrer beitedyrs adgang til planter og vil kunne fremme endringer i plantesamfunnene i forhold til omgivelsene. Innhegningene i snøleiene er imidlertid svært små slik at det totale arealer som påvirkes (maksimalt 40 m^2) ikke vil ha nevneverdige økologiske effekter for hverken beitedyr eller vegetasjonen i VNP. Innhegningene vil imidlertid være synlige installasjoner for forbipasserende mennesker. Synligheten vil imidlertid være begrenset for de lokalitetene ligger langt fra de viktigste vandringsrutene i VNP. Snøleiene forekommer også i groper i terrenget som minker synligheten. Innhegningene besøkes en gang per år for å måle plantebiomasse. Hvor lenge innhegninger skal være etablert vil avhengig av plantesamfunnenes utvikling, og vil vurderes hvert 5. år.

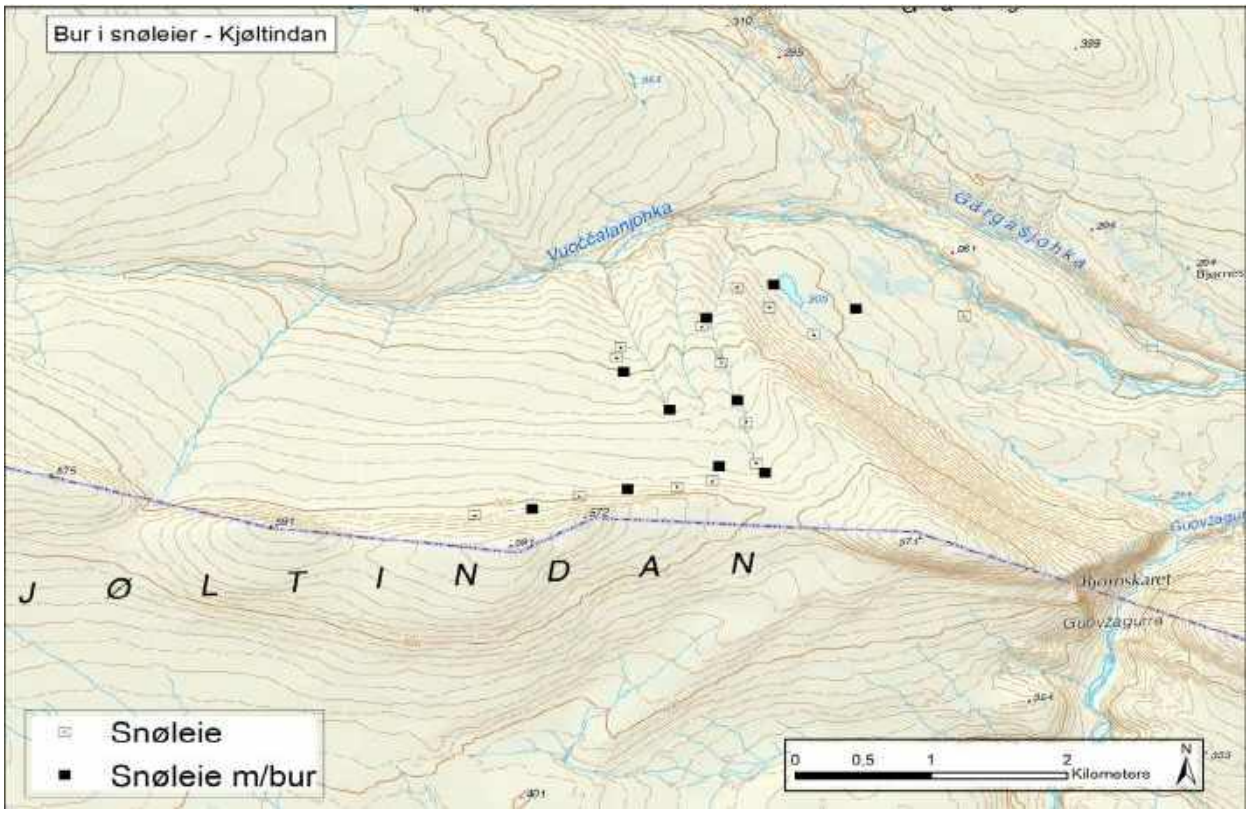

Bur i snøleier nord for Kjøltindan ca. 500 m.o.h.

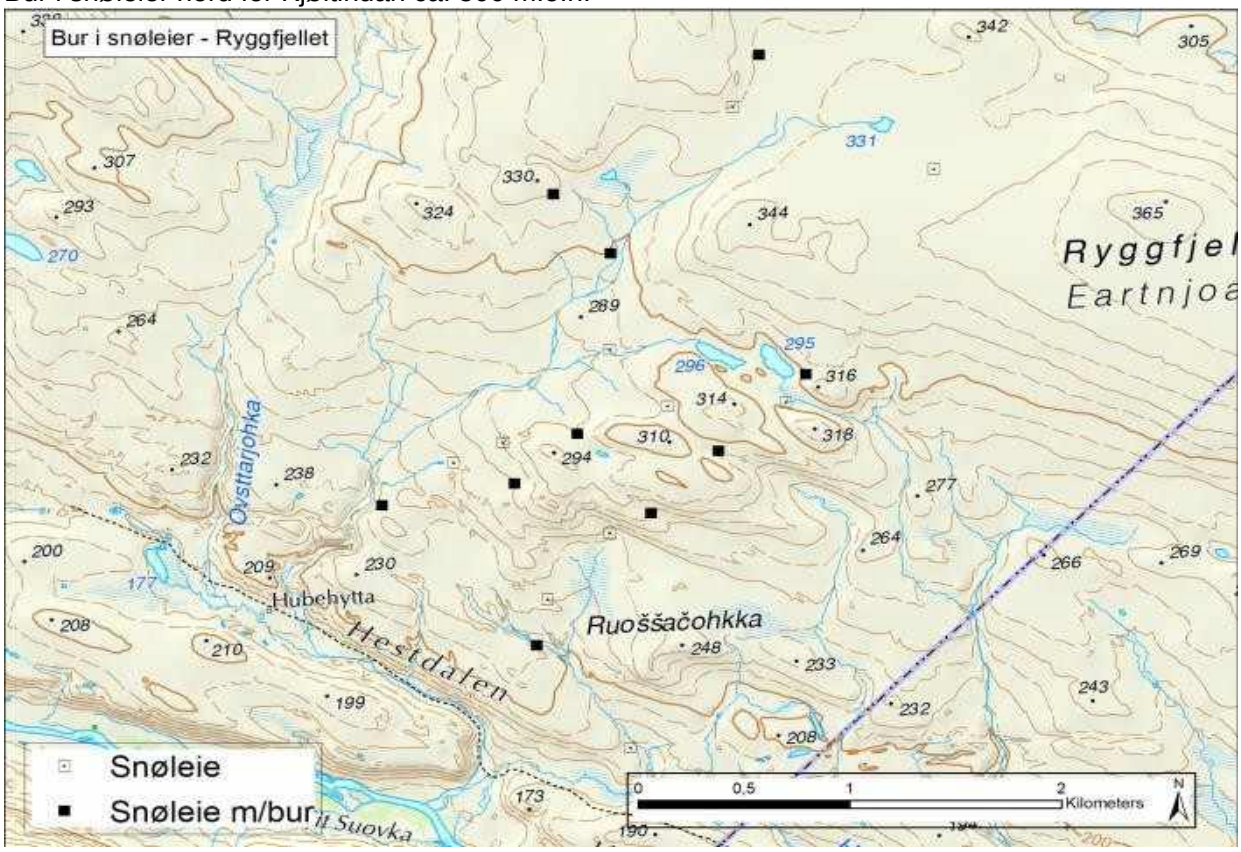

Bur i snøleier nord for Hubehytta på ca. 300 m.o.h

Figur 3.1.3. Øverst, foto fra COATs overvåkingsområde i Nesseby med den type innhegning som brukes i snøleievegetasjon. Kartutsnitt av to høydegradientene mot Kjøltindan og Ryggfjellet hvor innhegningene er planlagt plassert. Åpne symboler viser snøleier som vil overvåkes uten bruk av innhegninger, og som kan erstatte noen av de tenkte snøleiene om disse har uegnede egenskaper (dette bestemmes i felt).

Bakgrunn for behovet for værstasjon (10 m) og 2 basestasjoner (3 og 3-5 m)

3.4 Modul *Klimaobservasjonssystem*

3.4.1 Begrunnelse

Representative og presise observasjoner av klimavariable er en nødvendighet for overvåkningsprogrammer som skal dokumentere klimaendringer. COAT har et mer omfattende formål enn å påvise endringer av nedbør, vind og temperatur i og med at hovedformålet er å overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemet. Til dette kreves det observasjoner som er representative for det klimaet som planter og dyr opplever. Klimaet påvirker økosystemet på mange måter og et observasjonssystem som skal knyttes til økosystemresponser må derfor dekke et bredt spekter av klimavariable i relevante geografiske og topografiske gradienter i økosystemet. Inntil nylig

har nettverket av værstasjoner på Varangerhalvøya bestått av stasjoner som ligger på kysten, noe som har vært utilstrekkelige for COATs formål. Etter at COAT i 2019 etablerte 3 værstasjoner i sitt overvåkingsområde i Nesseby kommune, dekkes nå den vestre del av Varangerhalvøyas innland godt. Det er nå et behov for å utvide klimaobservasjonssystemet for å dekke klimagradientene lenger øst på Varangerhalvøya og som overlapper med de biologiske modulobjektene som overvåkes i Komagdalen og Sandfjorddalen. Den viktigste geografiske klimagradienten i dette området er fra midten fra halvøya til Komagvær. Den andre klimagradienten som har vesentlig betydning for utforming av vegetasjonstyper og dyresamfunn er en høydegradient; fra lavlandet med høyreiste kratt og frodige enger til de karrige fjellplatåene uten sammenhengende vegetasjon.
COAT har også behov for målinger av andre klimavariable enn de som ligger til grunn for værvarsler. Dette gjelder bl.a. snø som er en essensiell faktor for tilstanden til arktiske økosystem (Ims m. fl. 2011, Stien m. fl. 2012, Hansen m. fl. 2013). COATs klimaobservasjonssystem har derfor som formål å dekke alle klimavariable som kreves for å kople klima til COATs biologiske overvåkningsmoduler. Den geografiske skjevheten i plassering av værstasjoner på Varangerhalvøya er også utfordrende for værvarslingen, så et utvidet nettverk av værstasjoner som også dekker de indre områdene vil også komme værvarslingen til gode.

3.4.2 Beskrivelse av den nye infrastrukturen

Fullt utbygd skal klimaobservasjonsmodulen i COAT bestå av tre komponenter; referanse-, base- og modulstasjoner, hvorav referanse - og basestasjonene er nye installasjoner som gjør automatiske målinger av ulike vær- og miljøvariabler. Med en god geografisk/topografisk fordeling av disse stasjonene vil de meteorologiske målingene kunne knyttes direkte til målingene til nærliggende økologiske modulobjekter i COAT, samt at de vil danne grunnlag for å modellere klima for lokaliteter hvor de ikke gjøres målinger. Referansestasjonene blir selve bærebjelken i COAT sitt klimaobservasjonssystem med det mest omfattende måleprogrammet. Dette er stasjoner som skal observere alle elementer som inngår i energibalansen og som derved kan brukes til å knytte sammenheng mellom klima, vannbalanse og biologiske variabler. Referansestasjonen skal gi klimareferansen for området, og må plasseres sentralt i COATs overvåkingsområder. Basestasjonene er noe enklere stasjoner, som observerer de viktigste værvariablene. Disse stasjonene skal gi utfyllende informasjon til referansestasjonene, og er viktig for å beskrive vær- og klimagradienter i området. De vil derfor bli satt opp i ulike høydenivåer og tilhørende vegetasjonssoner.

De tilbakemeldinger COAT har fått fra nasjonalparkstyret hva angår værstasjoner i VNP, har signalisert at det er større muligheter for å gi tillatelse til lokasjoner som er nær allerede etablert infrastruktur i parken – slik som hytter og broer. Selv om dette gir færre frihetsgrader for en optimal dekning av de klimagradientene som er beskrevet ovenfor, er forslaget til lokasjoner som er beskrevet nedenfor et kompromiss som er akseptabelt fra et klimatologisk/meteorologisk synspunkt. Storskalamønstre av klimavariasjon langs gradienten fra indre halvøya til ytre deler av Komagdalen dekkes med tre til fire stasjoner (innerst på midten av halvøya (R01), langs dalføret i vierbelte (B01 og B02), og en ytre værstasjon (R02) utenfor nasjonalparken (Figur 3.4.2). Dette anser vi som minimums-oppsett av værstasjoner som trengs for å kunne overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemet. Klimaet varierer betydelig på relativt liten skala (bl.a. langs geografiske/topografiske gradienter) og lokalklimaet er svært kontrastfylt og komplekst på Varangerhalvøya. COATs observasjonssystem for klima er designet (i form av lokaliseringer av værstasjoner) for å kople disse kontrastene til målinger av økosystemet.

På referansestasjonene er følerne for de ulike værelementene montert på en 10 meter høy gittermast. Høyden på mastene følger en meteorologisk standard som vil sikre at bl.a. vindmålinger ikke er påvirket av småskala turbulens som skyldes den lokale topografien på lokalitetene. Lokale vindforhold påvirker sterkt hvor representative vindmålingene er for større områder. Værstasjoner skal etter internasjonale retningslinjer plasseres så fritt eksponert som mulig. Dette gjøres for å sikre at observasjonene er representative for et større område samt at de ikke i for stor grad påvirkes av lokale forhold som kanalisering av vind, fallvinder og kaldluftdrenasje fra høyereliggende terreng, skyggeeffekter osv. Vindsensorene monteres i toppen av masta, mens følerne for temperatur, fuktighet og stråling monteres på tverrgående stag i 2 meters høyde. Selve følerne er montert inne i små kabinetter for å beskytte de mot solstråling. Snødybdemåler er også montert på et tverrstag i en høyde som er egnet i forhold til snøforholdene på stedet. Fotoet i Figur 3.4.2 viser hvordan en COAT værstasjon av denne typen fremstår, bardunert for å hindre vibrasjoner og skader. For å hindre skader forårsaket av reinsdyr som kan finne på å klø seg mot masta og/eller bardunene må disse dimensjoneres kraftigere for å tåle denne påkjenningen. Stasjonen må også kunne motstå den sterke vinden som forventes i området.
På basestasjonene vil mastehøyden i utgangspunktet være 5 meter.
I motsetning til COATs værstasjoner utenfor nasjonalparken i Nesseby kommune vil det ikke monteres nedbørmålere på stasjonene i nasjonalparken. Uten nedbørsmålere vil stasjonene bli mindre synlige, og stasjonene vil kreve mindre vedlikehold.
Stasjonene er avhengige av strøm til observasjonene, og til satellittkommunikasjon for dataoverføring og fortløpende kvalitetssikring/overvåking av stasjonene. Energikilden vil være solenergi der solcellepanelene er montert på masta, mens batteripakken og styringsenheten er montert i loggerskapet. Ved installering av stasjonene er det nødvendig med mindre naturinngrep for å fundamentere og montere stasjonene. Minst inngrep er påkrevd dersom stasjonen kan forankres på fast fjell eller en større steinblokk (ca. 800-1000 kg). Dersom det ikke er fast fjell eller større blokker i området må det benyttes preprodusert fundament i betong som krever graving av grop til fundamentet. Det er derfor gjort befaringer på alternative lokaliteter for finne slike egnede forankringspunkter som ikke krever slike inngrep samtidig som man ivaretar meteorologisk representativitet og relevans i forhold til de økologiske observasjonene.
Selve utstyret må fraktes inn med helikopter eller med snøscooter. Det er planlagt at stasjonene skal settes opp sommeren 2021.

Stasjonene har behov for jevnlig tilsyn og vedlikehold. Utover normalt tilsyn gjennomføres normalt en grundig inspeksjon og ettersyn av stasjonene årlig. Tilsyn av stasjonene vil utføres av COATs regionalansvarlig (arbeidsplass i Vadsø), samtidig med andre oppgaver i området. Årlig inspeksjon og større vedlikehold vil utføres av personell fra Meteorologisk institutt. Dette vil så langt det er mulig legges til et besøk i vintersesongen når transport kan skje med snøscooter. Ved utskifting av større komponenter vil det være behov for å bruke motorisert transport (snøscooter/helikopter).

1) Referansestasjon
I Varangerhalvøya Nasjonalpark er det planlagt én referansestasjon. Stasjonen vil observere følgende:
- Lufttemperatur i 2 meters høyde.
- Luftfuktighet
- Lufttrykk
- Vindstyrke og vindretning i 10 meters (eller 5 meters) høyde

- Stråling
- Snødybde
- Jordtemperatur

Det er viktig at referansestasjonen har en plassering som er sentral i forhold til de økologiske målingene som gjøres i intensivkvadratene i Komagdalen. Den mest optimale plasseringen av en referansestasjonen innenfor nasjonalparken som oppfyller kravene til meteorologisk representativ, nærhet til eksisterende infrastruktur, god fundamentering uten store naturinngrep, og samtidig ha stor relevans for de økologisk målingene er ved **Ragnarok (R01)** (se Figur 3.4.4 B).
Denne sentralt plassert lokaliteten på Varangerhalvøya representerer de høyest liggende områdene i Komagdalen/Sandfjorddalen hvor COAT gjør målinger av økologiske modulobjekter. Denne referansestasjonen vil gi representative observasjoner for dette området, og derved gi et betydelig bidrag til kunnskapen om vær og klima i de indre og høyereliggende delene av Varangerhalvøyas østre del. Området er kjent for å ha permafrost og målingene vil ha betydning for å følge utviklingen av denne i et varmere klima. Stasjonen vil observere vind, temperatur, luftfuktighet, (trykk) og jordtemperatur. Lokaliteten anses som vindutsatt. Derfor planlegges det ikke å utføre nedbørobservasjoner på denne stasjonen.
Stasjonen foreslås fundamentert på en stor steinblokk (70°22′01″N, 29°45′58″Ø) noen få titalls meter fra Ragnarok-hytta, som vil gi god forankring for en 10 meter høy mast (figur 3.8.5). Denne stasjonen vil i tillegg til å dekke COAT sin behov ha stor nasjonal verdi for værvarslingsformål.
I tillegg til R01 som representerer øverste punkt i klimagradienten i Komagdalen planlegges en referansestasjon utenfor nasjonalparken. Denne er planlagt på **Finneset (R02)** som vil være et representativt punkt for de lavereliggende, kystnære delene av klimagradienten (se Figur 3.4.2E). 11

2) Basestasjoner
Innenfor VNP er det planlagt inntil 2 basestasjoner De foreslåtte lokalitetene er avmerket i kartet i figur 3.4.2 C og D. Disse stasjonene vil fylle ut gradientene i COAT intensivområde i Komagdalen/Sandfjorddalen, og vil sammen med de foreslåtte referansestasjonene gi et klimaobservasjonssystem som dekker de viktigste klimagradientene på Varangerhalvøya.
Basestasjon 1 (B01) er foreslått plassert på høyden sørøst ved hengebrua ved Første Porten (70°17'35"N, 30°11'24"Ø) (se Figur 3.4.2 D). Her planlegges i utgangspunkt en 5 meters mast dersom steinblokkene på lokaliteten gir god nok fundamentering. Stasjonen vil være utstyrt med samme sensorer som referansestasjonen på Ragnarok. Stasjonen vil være representativ for vierbeltet i nedre del Komagdalen mellom Første og Andre Porten. Dersom grunnforholdene tilsier det vil mastehøyden kunne reduseres til 3 meter for å sikre god forankring, men da vil det ikke være mulig å få representative vindmålinger.
En andre, men noe enklere basestasjon er vurdert oppsatt ved feltstasjonen ved **Hubehytta (B02)** (se Figur 3.4.2C). Dette vil være en inntil 3 m høy mast som skal observere:

- Temperatur
- Relativ luftfuktighet
- Jordtemperatur
- Jordfuktighet
- Stråling
- Snødybde

Her vil det ikke monteres vindsensorer ettersom terrenget ved Hubehytta vil påvirke vindmålinger på en måte som gjør at de vil ha liten verdi.
Stasjonen monteres med en tripod som ikke vil kreve fysisk forankring utover bardunering. Stasjonen vil ha en utforming som gjør at den enkelt kan flyttes til andre lokaliteter dersom det er behov for det.
Stasjonen vil være representativ for øvre deler av Komagdalen og et stykke over mot Sandfjordalen, og den er sentralt plassert innenfor området med økologiske målinger.
Installering av stasjonene i nasjonalparken er planlagt sommeren/høsten 2021.

3.4.3 Vurderinger av miljøavtrykk
Meteorologisk institutt har omfattende erfaring med etablering og drift av værstasjoner av den type som planlegges i regi av COAT. Installering av værstasjoner har liten påvist miljøeffekt. Naturinngrepene er svært små, og begrenset til noen få kvadratmeter rundt selve monteringspunktet. Når stasjonene monteres vil det være nødvendig med motorisert ferdsel med helikopter for å frakte inn personell, utstyr og for å løfte værstasjonen på plass på fundamentet. Det vil i en begrenset periode kunne være forstyrrende for dyreliv og på rekreasjonsaktivitet i området. Tidspunkt for installering vil velges slik at denne forstyrrelseseffekten minimeres. Værstasjonene som skal monteres i nasjonalparken medfører ingen forurensningsfare, og anses å ha liten eller ingen varig effekt på økosystemet.
For mennesker vil værstasjonene være et visuelt forstyrrende element i landskapet. En mast på 10 meter med påmontert utstyr vil være synlig for de som ferdes i området. Reduseres masthøyden til 5 meter, slik det kan være mulig på egnede lokaliteter uten turbulens, vil synligheten minkes. Så langt det er mulig vil stasjonene plasseres slik i terrenget at den visuelle forstyrrelsen vil bli minst mulig fra de mest brukte ferdselsveiene i området. Men ettersom de nå er flyttet inn mot eksiterende infrastrukturinngrep vil ikke det være til å unngå. 12

En mastehøyde på 10 meter en standard for observasjon av vind. Med tanke på værvarsling vil vindobservasjonene fra COAT være av størst verdi. Representativiteten til vindmålingene er det derfor av stor betydning å beholde for å oppnå den ønskede effekten av å gi mer presis informasjon for å sikre trygg ferdsel i området.

3.4.5 Totalvurderinger av modulens miljøavtrykk

Værstasjonene er blant de mest synlige installasjonen i COATs infrastruktur. Det vil ikke være til å unngå at personer som passerer disse innen synsrekkevidde vil registrere at de er tilstede. I og med at synsinntrykket av stasjonene vil gi det største miljøavtrykket, har COAT lagt seg på en «minsteløsning» i antall stasjoner som er nødvendig for å dekke de viktigste klimagradientene i Komagdalen. I forslaget til lokaliseringen av stasjonene har det også blitt lagt vekt på å balansere dette sentrale overvåkningsbehovet mot ønsket om å minimering av synligheten av stasjonene innen VNP. Det er stasjonen er foreslått lokalisert tett opp i eksisterende hytter og bro betyr at denne nye infrastrukturen ikke etableres i uberørte deler av terrenget. Klimaobservasjonssystemet vil som helhet også medføre ferdsel i VNP av COAT-personell som skal drifte stasjonen. Så langt det er mulig vil driften av systemet kombineres med aktiviteter innen de andre COAT-modulene.

Det er viktig å poengtere at uten et godt klimaobservasjonssystem vil COAT ikke være et fullverdig klimaøkologisk observasjonssystem. Presise målinger av meteorologiske tilstandsvariable med høy oppløsning i rom og tid er helt avgjørende for å knytte tilstanden i økosystemet til klimaendringene. Det planlagte nettverket av værstasjoner (inkludert de som vil plasseres i COAT intensivområder utenfor nasjonalparken) vil gi grunnlag for lage detaljerte klimakart for VNP og Varangerhalvøya for øvrig. For å utvikle klimaobservasjonssystemet på Varangerhalvøya, bl.a. for å få bedre målinger av snø og is, vil det også bli behov for noe eksperimentell aktivitet (høyere frekvens av manuelle målinger, utprøving av nye instrumenter, osv). Slike eksperimenter vil skje utenfor nasjonalparken.

Figur 3.4.2

A) Øverst: Plasseringen av COATs værstasjoner i «Komagdalgradienten. R01 er referansestasjonen (med 10 meter mast vist i foto nedenfor) ved Ragnarokhytta, B02 er basestasjon (3 meter mast) ved Hybehytta, B01 er basestasjon (5 meter mast) ved hengebrua i Førsteporten og R02 er en referansestasjon (med mast 10 meter) ved Finneset utenfor nasjonalparken.

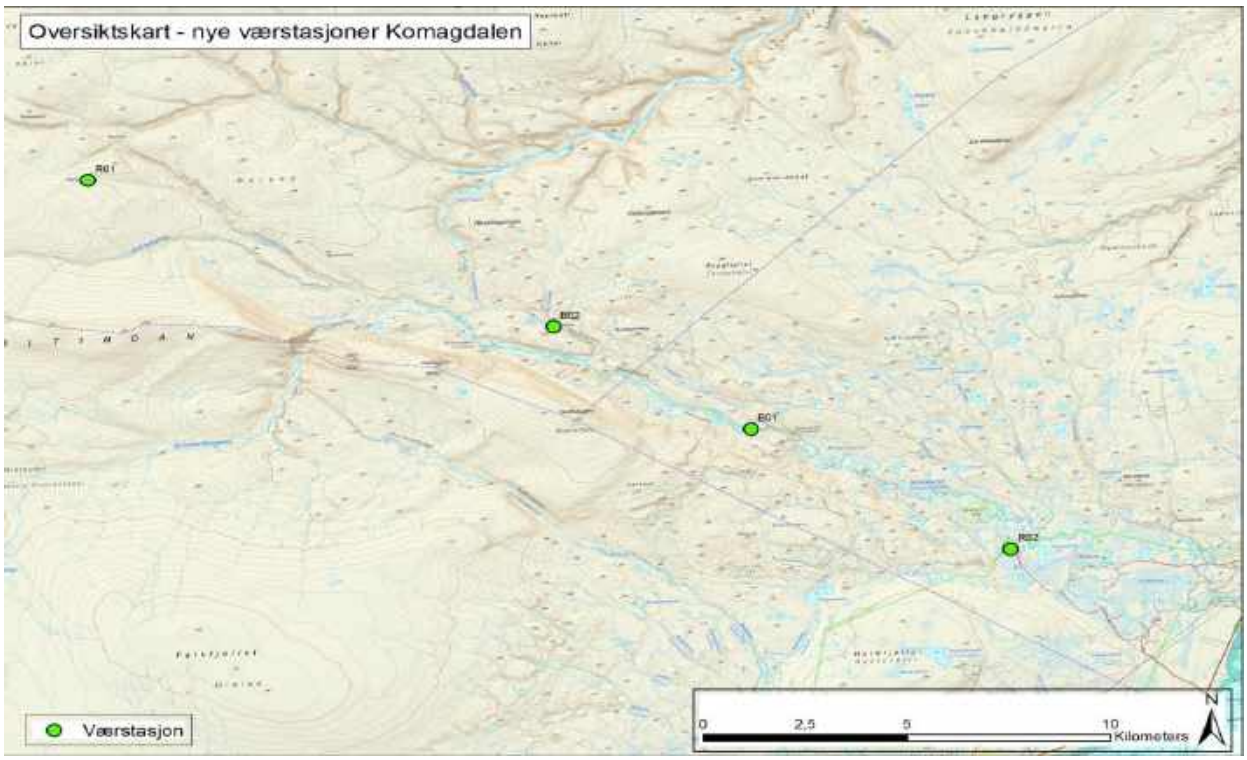
Oversiktskart - nye værstasjoner Komagdalen
R01
R02
B01
B02
Værstasjon
0
2,5
5
10
Kilometers
N

Neders

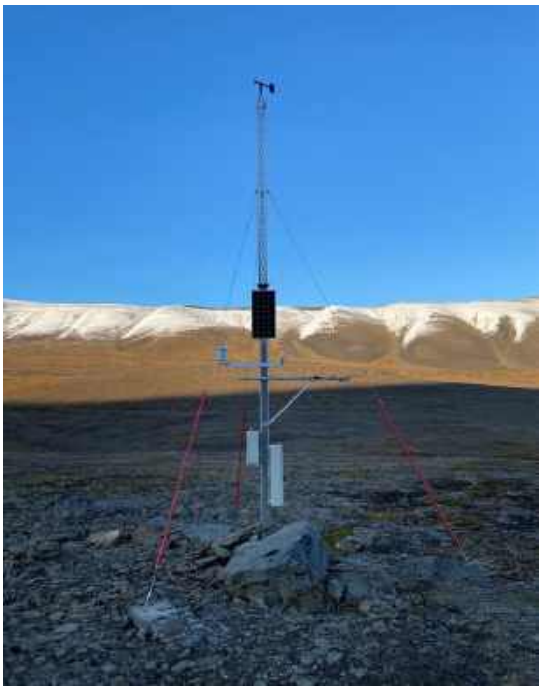

:Foto av en referansestasjon med 10 meters mast på Svalbard.

B) Øverst: Flyfoto som viser foreslått plassering av værstasjon R01 nær Ragnarokhytta. Nederst: Foto som viser foreslått steinblokk for fundamentering av værstasjonen,

C) Flyfoto som viser foreslått plassering av værstasjon B02 nær Hubehytta. Nederst: Foto som viser foreslått sted for plassering av værstasjonen,

B02 - Hubehytta
Værstasjon
0
25
50
100
Meters
N

Vurdering

Regler og retningslinjer for saksbehandlingen

Naturmangfoldloven, verneforskrift og retningslinjer
Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og naturmangfoldloven (NML). Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter utgitt av Miljødirektoratet 2014 er også lagt til grunn.

Verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark sier
Verneformål
Formålet med Varangerhalvøya Nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

- Verneforskriftens § 3, punkt 1.1 **Vern mot inngrep i landskapet**

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling, henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av steiner, mineraler og fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Angående søknad om utvidelse av lyttebokser, vegetasjonsbur og værstasjoner er det ikke spesifikke unntaksbestemmelser i verneforskriften som tilsier at det kan gis dispensasjon jamfør unntak i verneforskriften. Oppføring uten dispensasjon ville være i strid med verneforskriftens § 3 punkt 1.1 Vern mot inngrep i landskapet.

Saken må vurderes jamfør unntaksbestemmelsene for verneforskrifter i Naturmangfoldlovens § 48.

Arbeid i forvaltningsplanen pågår og det er ikke gitt retningslinjer relatert til forskning ved saker jamfør Naturmangfoldlovens § 48, og miljødirektoratets veileder legges til grunn.

Naturmangfoldloven
Med hjemmel i lovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I klageavgjørelse 7.9.2020 for etablering av fullskala COAT-prosjekt kom Miljødirektoratet til at etableringen av prosjektet ikke kommer innunder kategorien for «vesentlig samfunnsinteresse» mht. uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet, jamfør naturmangfoldlovens § 48.

Denne saken, i denne sammenhengen er ikke da av en slik karakter at den kan kategoriseres jamfør § 48 innenfor «bestemmelser om vesentlige samfunnsinteresser eller sikkerhetshensyn».

Saken vurderes jamfør bestemmelsen «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.» Begge kravene må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon.

Naturfaglig beskrivelse av området

Område omsøkt for utplassering av lyttestasjoner og bur i snøleier favner fra nordsiden av Kjøltindan som er i øverste dalsider opp mot et tindeområde som ligger i høyalpin sone tilnærmet uten vegetasjon på 500 moh. Områdene vest for Ryggfjellet ligger på 300 m. Dette er i kjerneområdet av nasjonalparken.

Hubehytta ligger på en morenerygg hvor også værstasjonen er omsøkt plassert.
Hytta ligger diskret til slik at en værstasjon vil være lite synlig fra to av retningeneDet er gitt tillatelse til å bygge på hytta og etablere et uthus på motsatt side for hytta. Værstasjon vil ligge i samme linje relatert til uthus som skal etableres vest for hytta.

Området er i lavarktisk klimasone og preges av elva i dalen som har vierkratt stedvis på breddene som er viktig for fugleliv, småpattedyr og elg (vinterstid). I nærhet av området forekommer årviss sjeldne arter som snøugle med fast forekomst av fjellrev. I omkringliggende områder forekommer Kongeørn, havørn og karakterarter som Heilo, blåmeis, fjelljo, fjellerke, lappspurv, jaktfalk, fjellvåk m.fl. Hubehytta ligger litt utenom elvedalen og i god avstand fra de områdene som er mest sårbare for forstyrrelser. Området ved hytta og i omegn er befart av forvalter litt tilbake i tid.

Området ved Ragnarokk ligger på kanten av et platå av stein og ur og blokkmark som strekker seg 3,5 km fra hytta til høyeste topp på Østsiden av Varangerhalvøya - Skipskjølen. Området har sannsynligvis permafrost. Ragnarokkhytta ligger litt i et søkk og er ikke så lett å se fra syd eller vest, men sees fra nord og øst på noen km avstand. Vinterstid er området som en hvit heldekkende slette, men enkelte søkk nesten uten større steinblokker.

Området ved Sandfjorddalen består av gressletter ved Sandfjordvatna som er omgitt av grønne frodige lier. Dalbunn fremstår som relativt frodig med mer sparsom vegetasjon øverst i dalsidene.

Området ved hengebrua hvor det er omsøkt en værstasjon ligger på en høyde med sparsom vegetasjon ovenfor dalbunnen. I dalbunn er det vierbelter som er stabile vinterbeiteområder for elg og som er viktige leveområder for småfugler knyttet til fjellet som lappspurv, lirype og blåstrupe.

Naturmangfoldlovens § 7
Vurdering jamfør naturmangfoldlovens § 8-12
Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.*(kunnskapsgrunnlaget Nml. 8 -12)*

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

--
Kunnskapen i saken vurderes som god relatert til de fleste punkter i søknaden jamfør Naturmangfoldlovens § 8.
Forvalter og tre styremedlemmer befarte prosjektets intensivområde i Nesseby utenfor nasjonalparken i september hvor det var lyttebokser, værstasjon (10 m) og vegetasjonsbur.

Styret har ikke befart lokalitetene som er omsøkt planlagt grunnet værforhold. Forvalter har befart området ved Ragnarokk og ved Hubehytta i annen sammenheng. Påvirkning på landskapet ved Ragnarokk av en værstasjon vurderes som noe usikker da den ikke er befart.

Forvalter vurderer kunnskapen relatert til lyttebokser og vegetasjonsbur til å være tilstrekkelig opplyst, samt værstasjon plassert inntil Hubehytta, og ved hengebrua. Relatert til værstasjon ved Ragnarokk er ikke området befart av styret og det er mer usikkert om en 10 m mast vil påvirke områdets opplevelse av urørt landskap.
Søker har for øvrig synliggjort omfanget av ferdsel som vil være nødvendig relatert til installasjonene, og som i hovedsak kan kombineres med andre ting i området som frakt av utstyr, etc.

§ 9 *(føre-var-prinsippet)*

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Vurdering
Naturmangfoldlovens § 9 vurderes som lite aktuell for vegetasjonsbur og lyttebokser da saken og konsekvensene er godt opplyst. Relatert til omsøkte værstasjoner vurderes omsøkt plassering ved Hubehytta og hengebrua som godt nok opplyst. Angående plassering ved Ragnarokk legges til grunn at 5m høy mast kan tillates ved hytta, men man er mer usikker på om 10 meters mast er egnet. Relatert til værstasjon ved Ragnarokk er det usikkert hvor synlig denne vil bli i terrenget relatert til omsøkt høyde på 10 meter. Slik forvalter kjenner området vil 5 m høyde sannsynligvis bli lite synlig, og mulig også 10 meter, og særlig vinterstid da den vil rime ned. Tilsvarende værstasjoner omsøkt på Svalbard er benevnt som synlige på 1-2 km avstand. Dette bør sjekkes ved befaring. Her legges naturmangfoldlovens § 9 til grunn og en trinnvis etablering av mast med 5 m høyde først ansees som en praktisk tilnærming i første omgang. Området er ikke befart av styret sommer/ vinter og dette gjør vurderingen mer usikker mht. om 10 m mast vil bidra til en irreversibel skade på verneformålet.

§ 10.*(økosystemtilnærming og samlet belastning)*
En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.
--
Totalomfang av etablerte installasjoner og forskningsutstyr og periode disse står ute gjennom året, samt ferdselen knyttet til oppfølging av installasjonene er viktig å vurdere mht. den samlede belastning på området. Av de større installasjoner er disse i hovedsak omsøkt plassert nær eksisterende infrastruktur, da med unntak av værstasjon ved hengebrua som er foreslått plassert ved en høyde ca. 125 meter syd for hengebrua. Hengebrua er lavere i terrenget i dalsøkket. Lyttestasjoner for fugl er plassert en km fra hverandre og står kun ute fra april til juli. For øvrig i året medfører de ingen belastning i området. Lyttestasjoner vil erstatte ferdsel knyttet til manuell lytting, og ved utplassering vil motorferdselen inn til området kombineres med andre ærender som frakt av utstyr til Hube – hytta. Utplassering vil gi noe mer motorferdsel i området som kommer i tillegg til annen virksomhet. Det er da viktig

at UIT- COAT faktisk kombinerer frakt av utstyr og tilsyn med installasjonene i den grad man kan.
Med hensyn til vurdering av de beste metoder og lokaliseringer er det stilt en rekke spørsmål til UIT – COAT, hvor svar er lagt til grunn (vedlagt spørsmål til søknad).

Naturmangfoldlovens §11 (***kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)***
Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Kostnadene ved miljøforringelse belastes tiltakshaver ved at en benytter de metoder for frakt av utstyr inn til området som vurderes som mest miljøforsvarlige.

Naturmangfoldlovens §12 (***miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)***
For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater
---
Miljøforsvarlige teknikk som snøskuter eller helikopter skal benyttes som mest effektiv metode for frakt av utstyr ved oppsett av værstasjonene. UIT- COAT har sagt seg villig til å bidra ved behov for frakt av ved etc. til Ragnarokkhytta i forbindelse med tilsyn med denne vinterstid.
Krav om plassering nær eksisterende infrastruktur sørger for at ny infrastruktur ikke kommer i konflikt med verneformålet – ivareta et område vesentlig uten infrastruktur. Bruk av lyttestasjon vurderes som beste miljøforsvarlige teknikk og særlig mht. å skulle gi de beste resultater med overvåkning av mange fuglearter. Erfaringsvis de siste år ser vi tidspunkt for vår varierer mye og dette vanskeliggjør å time overvåkning av ryper og fuglesamfunn ved manuell lytting til riktig tidspunkt, og uten at ferdsel kommer i konflikt med kalvingstiden for rein. De beste miljøforsvarlige teknikker relatert til forvaltningstiltak overfor artene tilpasset et arktisk klima, er økt kunnskap om lirype og fjellrype viktig.

Vurdering av dispensasjon til vitenskapelige formål
Søknaden angår dispensasjon til vitenskapelig formål, og verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse gjelder ikke lenger, og slike saker skal da vurderes etter § 48 *første alternativ* som åpner for unntak dersom det "*ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig*".

Veileder til behandling av søknader om dispensasjon i verneområder under tema til vitenskapelige formål sier;
I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning.

Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde, bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Som regel bør det gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Det kan være aktuelt å stille vilkår om at forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Nasjonalparkstyret gav tillatelse å videreføre til en rekke overvåkningstiltak, nye overvåkningstiltak og utplassering av mindre infrastruktur i 2018. Eksempelvis mikrotemperaturloggere og kamerabokser for smågnagere. Det er også gitt tillatelse til å utplassere foringsstasjoner for fjellrev og chiptellere for fjellrev (chiptellere er nå fjernet).

Bakgrunnen for avslag på flere tiltak i de ulike modulene i prosjektet var at man mente omfanget av installasjoner ble for stort i sum, enkelte tiltak ønsket man ikke å gi dispensasjon til da man mente det ville prege verneområdet og påvirke verneverdiene nevneverdig, og vilkår for å gi dispensasjon var ikke til stede.

Tiltakene relateres til hverandre i prosjektet, med fokus på overvåkning av næringsnettet i arktisk klima. Det er lagt vekt på at værstasjon ved Ragnarokkhytta er plassert like ved hytta og vil være vesentlig for prosjektets data i prosjektet og vil også sekundært ha andre positive samfunnsmessige konsekvenser som bedre værvarslingsdata (med 10 m mast).

Dette vil være til fordel for verneområdet å innhente mer kunnskap, særlig aktualisert når klimaendringene er skissert til å bli såpass omfattende som spådd på Varangerhalvøya. Klimaendringene kan påvirke en rekke av de artene som lever i området negativt. Fuglesamfunnene sommerstid består av en rekke spesielle arter som er vanlig her, men ikke ellers i landet. Arter som lappspurv og snøugle er noen eksempler. Lirypebestanden og fjellrypebestanden er også i dag mindre enn før, og rypa er en nøkkelart som inngår i dietten til fjellreven og en rekke andre arter som snøugle, jaktfalk og Kongeørn.
Ved reetablering av fjellrevbestanden hvor rype er en del av dietten i tillegg til smågnagere må andre arters rolle i næringsnettet belyses mht. å kunne velge de mest aktuelle forvaltningstiltak slik at fjellreven også skal kunne ha en fremtid på Varangerhalvøya.

Med betydelige klimaendringer vil forvaltningen dra nytte av kunnskapen som innhentes av forskningen og dette vil veie opp for de eventuelle visuelle ulemper med utplassert infrastruktur plassert allerede etablert infrastruktur. Infrastrukturen i sum og at den blir såpass spredt tilsier at brukere av området neppe vil gå seg på dette i en slik grad at området oppfattes som preget av infrastruktur fra forskning.
Klimaets påvirkning på smågnagerbestandene, som nøkkelfaktor for en rekke andre dyrearter på halvøya, vil for fremtiden være relevant å få mer kunnskap om for eventuelt å kunne vurdere de beste forvaltningstiltak dersom flere av nøkkelartene i området blir mer truet enn de er i dag.
Bestanden for ryper er også viktig som nøkkelart fra andre spesialiserte arter i området.

Utplassering av lyttebokser og vegetasjonsbur vurderes ikke for å påvirke verneformålet vesentlig og heller ikke for å stride mot verneformålet. Dog er det ikke ønskelig å ha utplasserte vegetasjonsbur permanent, og dette bør evalueres jevnlig og fases ut etter hvert. Permanent infrastruktur av den type vil være uheldig i verneområdet med påvirkning av at område uten infrastruktur.

Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

Omsøkt værstasjon ved Hubehytta plasseres nært opptil eksisterende infrastruktur og eventuelle ulemper på landskapet vurderes som beskjedne når den samlokaliseres med hytta.
Tilsvarende vurdering gjelder for værstasjon ved Ragnarokk – da en 10 m høy værstasjon vil være 6 meter høyere enn hytta. Fordelene av tiltaket vurderes som større enn ulempene, og en oppføring av en mast ved Ragnarokkhytta vurderes ikke for å stride mot verneformålet (5 m høyde) og være en nevneverdig påvirkning med sin påvirkning på landskapet, når fordelene av tiltaket også vektlegges.

Værstasjon ved hengebrua vil stå på en mer eksponert plass enn brua, og den vil være synlig fra dalen overfor. Dette er i dag et viktig friluftslivsområde med turgåere fra midten av juni og ut september og ikke minst laksefiskere som ferdes langs Komagelva fra 25 juni og ut august.
Her vurdereres oppføring av frittstående installasjoner for å stride mot verneformålet med nevneverdig påvirkning på verneformålet mht. visuell påvirkning på landskapet.

Presedens vurderinger
Når vedtak etter naturmangfoldlovens § 48 skal fattes, er det særlig viktig å tenke på eventuelle presedensvirkninger av vedtaket.

COAT prosjektet er svært spesielt i omfang og design og forvalter legger til grunn at tiltakene neppe vil ha presedens i Varangerhalvøya nasjonalpark, eller i andre verneområder for øvrig da det kun er her man har grense mellom sub – arktisk og lav arktisk klima på fastlandet i en nasjonalpark. Omfanget av tiltak er nøye vurdert jamfør naturmangfoldlovens § 10 med samlet påvirkning, og at det gis tillatelse i et dalføre betyr ikke at man vil utvide og gi tilsvarende tillatelser i andre områder av nasjonalparken.

At nasjonalparken ligger lengst i nord og mot øst tilsier at dette er noen av de landområder på fastlandet som vil bli påvirket mest av klimaendringene. Med de spesielle tilpassede arter som lever her må man også kunne vurdere tilstand og aktuelle forvaltningstiltak som prosjektet vil kunne bidra med.

Dette så lenge tiltakene med bygget ikke vurderes for å stride mot vernevedtakets formål og ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Og heller ikke at samlet påvirkning på verneområdet jamfør naturmangfoldlovens § 10, blir for stor.

Bakgrunnen for vernet av Varangerhalvøya Nasjonalpark omfatter ikke forskningsformål og presedensen fra saker i andre nasjonalparker er relevant med nasjonalparker hvor forskning heller ikke inngår som en del av verneformålet. Dog var det en rekke pågående prosjekter i regi av UIT fra før vernet ble etablert som senere er utvidet og bygd på som vil gi nyttig informasjon til forvaltningen av artene innen nasjonalparken, men vil også gi nyttig kunnskap nasjonalt.

Nasjonalparker med tilfeller av innvilget tillatelse til infrastruktur hvor verneformålet omfatter referanseområde for forskning er ikke direkte sammenliknbare med Varangerhalvøya Nasjonalpark. Praksis for forskningstiltak i Nasjonalparkene på Svalbard er heller ikke sammenliknbar med fastlandets nasjonalparker pga. ulike verneformål og regelverk. Det vises til at det ikke er gitt tillatelse til frittstående værstasjoner på Svalbard i nasjonalparker hvor vitenskapelige formål er en del av bakgrunn for vernet.

Vurdering om det bør gis tillatelser

Vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter Nml. § 48 er som nevnt at tiltakene ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. At området skal bevares i det vesentlige urørt fremgår av formålsbestemmelsen i verneforskriften § 2.

Forvalter ser at omfang av omsøkt infrastruktur (vegetasjonsbur og lyttebokser) nå er betydelig redusert sammenliknet med mer omfattende søknad levert i 2017. Dette samtidig som søknad tilsier en bedre lokalisering for en rekke av tiltakene. I sum vurderer forvalter at det kan gis tillatelse for det meste av det minste utstyret da omfanget ikke er en trussel for å bevare et område vesentlig uten infrastruktur.

Forvalter vurderer det som at værstasjoner er vesentlig for prosjektet for at de skal kunne gjøre de vesentligste undersøkelsene, og at den er nødvendig innen vernegrensen for å følge opp de forskningstiltakene som er innvilget i nasjonalparken hvor styret allerede har gitt sin tilslutning. Værstasjoner vil sette andre forskningsresultater i et klimaendringsperspektiv relatert til de klimaendringene som er ventet, og kan være avgjørende for å kunne evaluere forvaltningstiltak for arter som skal ivaretas, innenfor et klimaendringscenario. Frittstående værstasjoner vil kunne ha uheldige virkninger for landskap. Værstasjoner plassert inntil bygninger – opptil 5 m høyde - vurderes for å ha liten påvirkning, og erfaring av værstasjon på 5 m høyde ved Ragnarokk vil være avgjørende for om man på sikt kan vurdere dispensere til å utvide denne til 10 m høyde – som nok på sikt vil være den beste løsning for prosjektet og for øvrig værvarsling.

Jamfør klageavgjørelse i miljødirektoratet av 2018, hvor frittstående værstasjoner på høyder drøftes, samt avklart klagesak om værstasjoner i nasjonalparker på Svalbard, hvor vitenskapelige formål inngår i verneformålet kommer forvalter til at man ikke har hjemmelsgrunnlag til å gi dispensasjon til mindre værstasjoner frittstående rundt i terrenget innen nasjonalparken, og omsøkt værstasjon på høyde 125 m fra hengebrua bør da avslås.

Lyttebokser for fuglesamfunn er viktige for prosjektet, er små installasjoner som står ute deler av året og vurderes til best metode for datafangst og gir også viktig og nyttig kunnskap for forvaltningsmyndigheten lokalt, men også i nasjonal skala.

Vegetasjonsburene i snøleiene er relevant for forskning på smågnagere og rein samt temperaturendringer. Denne type forsøk med utplasserte bur av permanent skala vurderes for å ha uheldig påvirkning på verneverdiene visuelt i permanent skala, og dette bør avgrenses i tid slik at det ikke blir permanent. Dette bør gitt dagens kunnskap om tiltaket avgrenses til inntil to 5 – årsperioder og evalueres fortløpende.

Varangerhalvøya nasjonalpark er i et spesielt tilfelle hvor området grenser mellom subarktisk og lavarktisk klimasone hvor endringer i klima vil kunne får betydning for de spesialtilpassede arktiske og østlige artene. Presedensvirkning vurderes som lav gitt prosjektets plassering i

klimasone, finansieringsomfang, omfang i overvåkning av næringsnettet og gitt at UIT tidsserier for overvåkning av deler av næringsnettet fra opprettelsen av nasjonalparken.

Det samlede antall inngrep og installasjoner er redusert til et slikt omfang at det kan hjemles i naturmangfoldloven § 48 første ledd, da de i helhet ikke vil være i strid med verneverdiene og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. En rekke av de større tiltakene er plassert inntil eksisterende infrastruktur som er avgjørende for å kunne gi en tillatelse innen nasjonalparken.

Frittstående installasjoner eksponert på høyder i god avstand fra annen infrastruktur vil kunne påvirker landskapets preg av urørthet og forvalter finner ikke at det er hjemmel til å kunne gi dispensasjon til dette da det vil kunne påvirke verneverdiene nevneverdig.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Postadresse
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Postboks 700
9815 Vadsø

Besøksadresse
Damsveien 1
9800 Vadsø

Kontakt
Sentralbord: +47 78 95 03 00
Direkte: +47 78 95 03 59
sftfpost@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya

Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet - COAT
v/ Professor Rolf Ims
Postboks 6050 Langnes
9037 TROMSØ

Saksbehandler Geir Østereng **Vår ref.** 2019/2232-26 432.3 **Deres ref.** **Dato** 31.05.2021

Dispensasjon til oppsett av to små værstasjoner ved Ragnarok og hengebrua i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT

Det vises til deres søknad om oppsett av to små værstasjoner ved eksisterende infrastruktur i Varangerhalvøya nasjonalpark ved Ragnarokk hytta og Hengebrua. Varangerhalvøya nasjonalparkstyre behandlet saken i styremøte 27.05.2021 og innvilget søknaden.

Dispensasjon med vilkår for denne fremgår av vedlagt saksfremlegg i sak 48/21 med protokoll.

Klageadgang
Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jamfør forvaltningslovens §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet og sendes via nasjonalparkstyret, jamfør forvaltningslovens § 32

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

(VEDLEGG)

Kopi til:

Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Reinbeitedistrikt 6	v/Asllat Niillas Smuk, Rasengveien 2	9840	VARANGERBOTN
Båtsfjord kommune	Hildberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ
Statens Naturoppsyn	Vadsø		
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Reinpolitiet - Varanger			

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Unjárgga gjelda / Nesseby kommune	Rådhus	9840	VARANGERBOTN
Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Statens Hus	9800	VADSØ

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg med protokoll

Arkivsaksnr: 2019/2232-25

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.05.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
	48/21	

Behandling av justert søknad om nedskalerte værstasjoner ved Ragnarok og hengebrua i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT

Vedlegg:
1 Svar til søknad om oppsett av ulike typer værstasjoner ved etablert infrastruktur i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT- COAT (2)
2 Søknad fra COAT om nedskalerte værstasjoner
3 Justert søknad om værstasjoner ved Ragnarok og hengebrua i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT
4 Klageavgjørelse Miljødirektoratet COAT

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 27.05.2021

Vedtak

Som innstilt. Enstemmig.

Forvalters innstilling

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – Norges arktiske universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å etablere to mindre værstasjoner på 3 meters høyde for perioden 2021 – 2024 ved:

- **Ragnarokhytta**

- **Hengebrua i Komagdalen**

Vilkår

-Eksakt plassering gjøres i samråd med forvalter slik at plasseringen er mest mulig diskre relatert til virkning på landskap, samtidig som måleutstyret fyller sin tiltenkte funksjon.

-Værstasjonen skal forankres så skånsomt som mulig med minst mulig inngrep i vegetasjonen.

-Infrastruktur skal fjernes av COAT på prosjektets kostnad om tillatelse går ut eller grunnlag for å ha den (klimaøkologisk forskning i området) i UIT - COAT ikke lenger er til stede.

-Værstasjon tillates oppsatt nær annen eksisterende infrastruktur, i dette tilfellet nær eksisterende – Ragnarokkhytta (inntil 50 m fra) og Hengebrua (inntil 20 m fra).
Om nasjonalparkstyret ønsker justering av plassering etter utplassering, skal UIT - COAT justere plassering i samråd med styret.

-forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser som værstasjon bidrar å samle data til, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Tillatelsen relateres til det helhetlige behovet for data til økologisk forskning på vegetasjon og dyreliv i nasjonalparken relatert til pågående endringer i klima i området, på grensen mellom lavarktis og subarktis klimasone på fastlandet, hvor en rekke trua og sårbare arter knyttet til arktisk fastland lever. Prosjektet vil bidra med data som er nødvendig for å vurdere eventuelle aktuelle fremtidige forvaltningstiltak relatert til å opprettholde det spesielle artsmangfoldet i området.

Saksopplysninger

Søknaden

Søknad om to nedskalerte værstasjoner i Varangerhalvøya nasjonalpark

Bakgrunn

Vi viser til COATs tidligere søknad om værstasjoner i Varangerhalvøya nasjonalpark. Da søkte vi om å få etablert to store værstasjoner med gittermaster på henholdsvis 10 meters (Ragnarok) og 5 meters (hengebrua ved 1. porten) høyde - som kan måle vindstyrke, samt en mindre stasjon med en spinklere 3 meters mast ved Hubehytta - som ikke gjør vindmålinger. Søknaden om de to store stasjonene med gittermast ble avslått av nasjonalparkstyret, mens den mindre stasjonen ved Hubehytta ble innvilget. Fordi temperaturmålinger ved Ragnarok og hengebrua er nødvendig for å få biologisk relevant informasjon om klimagradientene i COATs overvåkingsområde i nasjonalparken søker vi her om å etablere to mindre værstasjoner på disse lokalitetene som er av samme type som stasjonen som skal etableres ved Hubehytta.

Begrunnelse

COATs hovedformål er å overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemet i nordområdene. Til dette kreves det observasjoner som er representative for det klimaet som planter og dyr opplever, og som dekker relevante geografiske og topografiske gradienter. Knyttet til COATs overvåkingsområde i Komagdalen/Sandfjordalen er det behov for å dekke klimagradienten fra midten av halvøya til Komagvær. For å dekke denne gradienten trengs tre værstasjoner i Varangerhalvøya nasjonalpark, samt en værstasjonen rett utenfor parken. Alle stasjonene i nasjonalparken er foreslått plassert i tett naboskap til eksisterende infrastruktur - henholdsvis Ragnarok-hytta, Hubehytta og hengebrua i 1.porten. Stasjonen ved Hubehytta har blitt innvilget. Her søkes det om etablering av tilsvarende stasjoner ved de to andre lokasjonene (Ragnarok og hengebrua).

Beskrivelse av værstasjonene

Den stasjonstypen det søke om består av en 3 meters høy mast - montert på en tripod. Den vil ikke kreve fysisk forankring utover markplugger. Stasjonen vil bli utstyrt med sensorer som skal observere:

- Temperatur
- Relativ luftfuktighet
- Jordtemperatur
- Jordfuktighet
- Stråling
- Snødybde

Stasjonen vil ha en utforming som gjør at den enkelt kan flyttes til andre lokaliteter dersom det er behov for det. Selve utstyret må fraktes inn med helikopter eller med snøscooter. Det er planlagt at stasjonene skal settes opp sommeren eller høsten 2021.

Stasjonene har behov for jevnlig tilsyn og vedlikehold. Tilsyn av stasjonene vil utføres av COATs regionalansvarlig (arbeidsplass i Vadsø), samtidig med andre oppgaver i området. Dette vil så langt det er mulig legges til besøk i vintersesongen når transport kan skje med snøscooter.

Stasjonen ved Ragnarok vil plasseres ca. 50 meter fra hytta slik at den ikke påvirkes direkte av snøakkumulasjon rundt hytta, mens stasjonen ved hengebrua vil plasseres i nordenden av brua maksimalt 20 meter unna brufundamentet.

Vurderinger av miljøavtrykk

COAT har i denne søknaden lagt seg på en absolutt «minsteløsning» både i antall stasjoner og stasjonenes størrelse innen Varangerhalvøya nasjonalpark. Det er lagt vekt på minimering av synligheten av stasjonene. Stasjonene er foreslått lokalisert tett opp i eksisterende infrastruktur (hytter og bro). Den omsøkte stasjonstypen har en størrelse som er vesentlig mindre enn de hytter og bruer de skal plasseres ved - slik at de ikke vil stikke seg ut i terrenget. Fordi stasjonene ikke trenger noe fundament vil etableringen ikke medføre noe inngrep som forstyrrer jordbunn eller vegetasjon. Så langt det er mulig vil driften av stasjonene kombineres med aktiviteter innen de andre COAT-modulene.

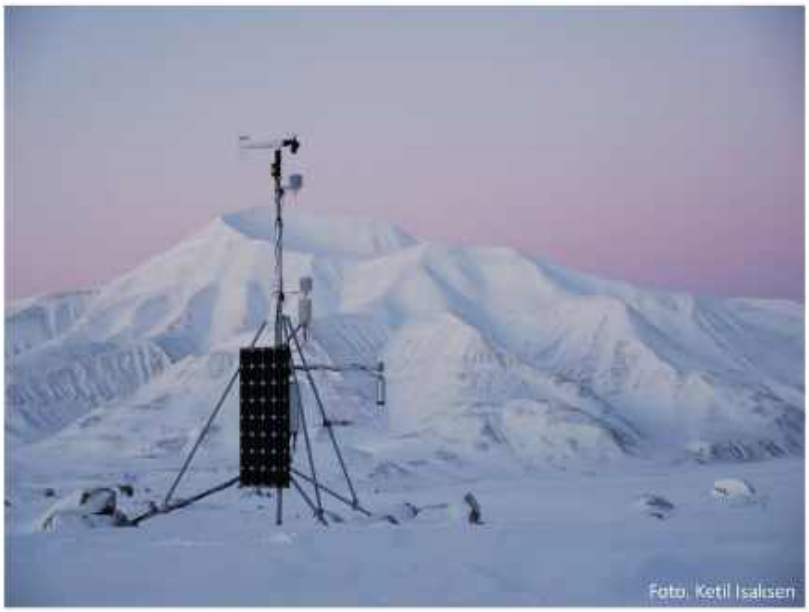

Figur 1. Værstasjon på Svalbard montert på tripod. De omsøkte stasjonene vil i stor grad få lignende utseende.

Kart over omsøkte værstasjoner

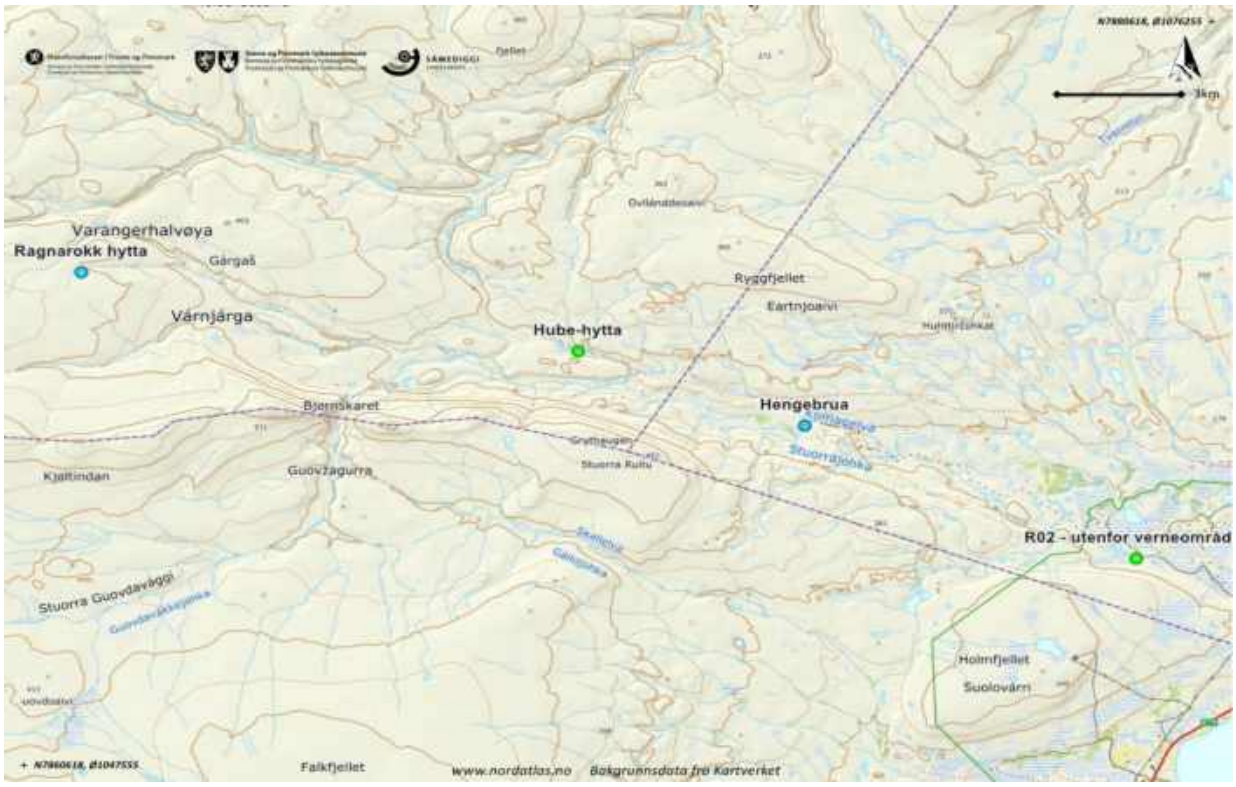

Kart. Lokalisering for omsøkte værstasjoner – grønn prikk, lokalisering for innvilget værstasjon (Hubehytta – 3m), R02 angir planlagt værstasjon utenfor verneområdet. Blå angir omsøkte nedskalerte værstasjoner.

Om prosjektet generelt

For å forstå bakgrunnen for søknaden gjengis generell informasjon om COAT prosjektet.

COAT prosjektets formål er å etablere et *langsiktig, økosystembasert overvåkningsprogram* for norsk landjords-Arktis som skal:

- Dokumentere *effektene av klimaendringene på økosystemene* ved å formulere modeller, gjøre målinger og analyser etter en adaptiv protokoll som er i den internasjonale kunnskapsfronten på dette feltet.
- Være *forvaltningsrelevant* ved å fokusere på *sårbart biologisk mangfold*, samt viktige *funksjoner og tjenester i økosystemene* som forventes å være følsomme for klimaendringer.

- Være i *dialog med forvaltningsmyndigheter og rettighetshavere* om tiltak som kan iverksettes for å avbøte uønskede effekter av klimaendringene (inkludert bevaringstiltak og tilpasningsstrategier) og gjøre forskning som evaluerer effekten av slike tiltak og strategier.
- *Øke kompetansen i samfunnet* om effekten av klimaendringene gjennom *aktiv formidling* av kvalitetssikret kunnskap.

COAT har 7 overvåkningsmoduler, herunder *Skog-tundra-økotonen, kratt-tundraen, smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev, Klimaobservasjonssystem.* I tillegg omfattet søknaden opprinnelig etablering av feltstasjon – hvor det som alternativ ble inngått avtale om leie av Hubehytta og tilbygg av denne med et uthus for oppbevaring av utstyr.

COAT Varanger har røtter i 5 forskningsprosjektet ledet av UIT, hvor 2 ble innledet før vernet av Varangerhalvøya nasjonalpark.

COAT inkluderer to regioner; Svalbard i høy-Arktis («*COAT Svalbard*») og Varangerhalvøya i lav-Arktis og grensesonen mot sub-Arktis («*COAT Varanger*»). Disse regionene har både særegne problemstillinger og viktige fellesnevnere (komparative aspekter) som COAT vil belyse. Varangerhalvøya har relative komplekse næringskjeder, mange arter og prosesser med stor klimasensitivitet; blant annet på grunn av grensesonen mot sub-arktisk skog. For å dekke denne kompleksiteten har «*COAT Varanger*» definert 6 overvåkningsmoduler som omfatter økosystemets næringsnett.

Tre planlagte intensivlokaliteter
Det er planlagt at COAT skal ha 3 intensivlokaliteter inkl. (Skuorrojohka) hvorav man er kommet til at Skuorrojohka og Komagdalen i VNP er mest aktuelle;

Komagdalen/Sandfjorddalen.
Hvert av intensivområdene har behov for en forskningsstasjon med fasiliteter for innlosjering og innendørs arbeids- og lagerplass som vil bli beskrevet i kapittel 4 i søknaden. I tillegg innebærer noen av overvåkingsobjektene eller teknologiene som skal brukes at datainnsamlingen skjer på en annen geografisk eller tidsmessig skala enn det som skjer på intensiv - og ekstensivlokalitetene. For eksempel, gjelder dette overvåkning av fjellrev og jaktfalk som i stor grad er bestemt av fordelingen av kjente yngle hi/ reirplasser, overvåkning av rein og elg som delvis skjer med hjelp av telemetri på frittgående dyr eller vegetasjonsfenologi og snødekke som delvis kan basere seg på satellittsensorer i kombinasjon med det bakkebaserte klimaobservasjonssystemet.

Omsøkte moduler i søknaden i Varangerhalvøya Nasjonalpark (VNP)
Prosjektet omfatter modulene ***Skog – tundra økotonen, Kratt-tundraen, Smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev og klimaobservasjonssystem.***

Modulen Tundra-skog økotonen og Hjortedyr vil ikke ha direkte aktivitet eller infrastruktur innenfor VNP men er inkludert i søknadsbeskrivelsen da de er nært knyttet til de andre aktivitetene i de andre modulene.

Historikk, befaringer og møter relatert til å opplyse søknaden
Søknaden sees i sammenheng med det helhetlige COAT – prosjektet og punkt:
Modul Kratt-tundraen, modul smågnagere, modul ryper, modul klimaobservasjonssystem, modul feltstasjon som helhetlig ble behandlet av nasjonalparkstyret i mars 2018 (vedlagt i saken), og hvor modul feltstasjon ble behandlet på nytt i desember 2020.

I klageavgjørelsen av miljødirektoratet til styrets første behandling av COAT-søknaden 7.09.2018 konkluderes det med:
Avslutningsvis vises det til at nasjonalparkstyret åpner for å kunne tillate flere av de omsøkte tiltakene dersom de endres og/eller modereres, får en annen lokaliseringens eller at det foretas
andre endringer som medfører at de ikke strider mot verneformålet eller påvirker verneverdiene
nevneverdig. Miljødirektoratet oppfordrer COAT til å gå i dialog med styret om de tiltakene som nødvendigvis må finne sted innenfor vernegrensen og som er av vesentlig betydning for forskningen, slik at det kan oppnås løsninger hvor verneformålet og verneverdiene blir forsvarlig ivaretatt.

I september var det befaring av UIT-COATs installasjoner utenfor nasjonalparken i Nesseby kommune, og styret gav signaler om at man kan søke på nytt tilpasset rammen hvor verneformål og verneverdier er forsvarlig ivaretatt.

UIT – COAT søkte så i 9.11.2020 om infrastruktur som var kraftig nedskalert og forenklet i forhold til den som ble sendt i 2017, som medfører færre enheter av antall og type infrastruktur. Søknadens tiltak oppgis ikke å medføre mer tilstedeværelse av COAT personell på bakken i nasjonalparken. Søknad tok høyde for de vurderinger som ble gjort av styret i behandlingen av den forrige søknaden i 2017, samt de signaler prosjektet fikk under befaringen i Nesseby 3, september 2020, sammen med deler av styret.

Forvalter og to styremedlemmer befarte lokalitetene 9 mars vinterstid, inkl. værstasjon i Skuorrojohka.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre behandlet 22.3.2021 ny søknad om værstasjon (10m høy) ved Ragnarokk hytta, Hengebrua (5m høy, 125 m ifra) og Hubehytta (3 m høy), ved eksisterende infrastruktur.

Det ble gitt tillatelse til en værstasjon på 3 m høyde ved Hubehytta.

En større værstasjon på 5-10 m høyde ble avslått for Ragnarokkhytta da styret mente den ville bli for dominerende i landskapet innen nasjonalparken, og den vil påvirke verneverdiene nevneverdig negativt, og avslås av føre-var-hensyn i naturmangfoldlovens § 9. Nasjonalparken skal bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep. Tiltaket ble vurdert for å kunne påvirke verneverdiene nevneverdig og vilkårene for å gi dispensasjon jamfør Naturmangfoldlovens § 48 var ikke oppfylt.

Plassering av en mindre værstasjon ved Hengebrua ble avslått da man mente den var for langt unna eksisterende infrastruktur (125 m).
Avslaget ble begrunnet med at en tillatelse gitt på dette grunnlaget, relatert til annen infrastruktur ville ha uheldig presedens for behandling av tilsvarende saker i verneområdet, da den ikke er inntil brua og vil på høyden være eksponert og godt synlig i dalføret. Saken kunne også ha presedens for andre verneområder med samme verneformål.
Plasseringen vil stride mot verneformålet og påvirke landskapet negativt og landskapet kan her miste sin karakter av å være *vesentlig urørt*, tilnærmet fritt for tekniske inngrep – hjemmel for tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 er ikke til stede.

Styret oppfordret i vedtaket UIT – COAT om å vurdere om det fins andre aktuelle løsninger for innhenting av noe av dataene i dette området, plassert ved eksisterende infrastruktur - som hengebrua.

Den 13 mars 2021 var det møte mellom UIT-COAT ved Rolf Ims, Meteorologisk institutt ved Ole Einar Tveito og nasjonalparkforvalter om tiltakshavers ønske om å fremme en ny justert søknad for værmåleutstyr av mindre størrelse ved Ragnarokkhytta og å foreslå ny plassering ved Hengebrua, samt drøfte nødvendig innhold i søknad. Som de nå har gjort.

Vurdering

Regler og retningslinjer for saksbehandlingen

Naturmangfoldloven, verneforskrift og retningslinjer
Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og naturmangfoldloven (NML). Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter utgitt av Miljødirektoratet 2014 er også lagt til grunn.

Verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark sier
Verneformål
Formålet med Varangerhalvøya Nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

- Verneforskriftens § 3, punkt 1.1 **Vern mot inngrep i landskapet**

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling, henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av steiner, mineraler og fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Angående søknad om oppsett av værstasjoner er det ikke spesifikke unntaksbestemmelser i verneforskriften som tilsier at det kan gis dispensasjon jamfør unntak i verneforskriften. Oppføring uten dispensasjon ville være i strid med verneforskriftens § 3 punkt 1.1 Vern mot inngrep i landskapet.

Saken må vurderes jamfør unntaksbestemmelsene for verneforskrifter i Naturmangfoldlovens § 48.

Arbeid i forvaltningsplanen pågår og det er ikke gitt retningslinjer relatert til forskning ved saker jamfør Naturmangfoldlovens § 48, og miljødirektoratets veileder legges til grunn.

Naturmangfoldloven
Med hjemmel i lovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I klageavgjørelse 7.9.2020 for etablering av fullskala COAT-prosjekt kom Miljødirektoratet til at etableringen av prosjektet ikke kommer innunder kategorien for «vesentlig samfunnsinteresse» mht. uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet, jamfør naturmangfoldlovens § 48.

Denne saken, i denne sammenhengen er ikke da av en slik karakter at den kan kategoriseres jamfør § 48 innenfor «bestemmelser om vesentlige samfunnsinteresser eller sikkerhetshensyn».

Saken vurderes jamfør bestemmelsen «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.» Begge kravene må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon.

Naturfaglig beskrivelse av området
Området er i lavarktisk klimasone og preges av elva i dalen som har vierkratt stedvis på breddene som er viktig for fugleliv, småpattedyr og elg (vinterstid). I området forekommer årviss sjeldne arter som snøugle med fast forekomst av fjellrev. I området er det fast bestand av Kongeørn, karakterarter som heilo, blåmeis, fjelljo, heilo, fjellerke, lappspurv, jaktfalk, fjellvåk m.fl. Hengebrua ligger litt nedenfor vierkrattene og er i god avstand fra de områdene som er mest sårbare for forstyrrelser relatert til kartlagt dyreliv.

Området ved hengebrua som går over elva er omgitt av koller med sparsom vegetasjon. I dalbunn like ved er det vierbelter som er stabile vinterbeiteområder for elg og som er viktige leveområder for nevnte småfugler.

Området ved Ragnarokk ligger på kanten av et platå av stein og ur og blokkmark som strekker seg 3,5 km fra hytta til høyeste topp på Østsiden av Varangerhalvøya - Skipskjølen. Området har sannsynligvis permafrost. Ragnarokkhytta ligger litt i et søkk og er ikke så lett å se fra syd eller vest, men sees fra nord og øst på noen km avstand. Vinterstid er området som en hvit heldekkende slette, men enkelte søkk nesten uten større steinblokker. En værstasjon vil neppe ha betydning for disse og mest reelt er landskapspåvirkningen på stedet som allerede har en hengebru som er større enn en værstasjon av dette formatet.

Ragnarokkhytta med utsikt mot Skipskjølen.

Landskap i omegn av Ragnarokkhytta (bilde tatt fra helikopter 300 m over Skipskjølen)

Ragnarokkhytta - omgivelser sommerstid

Ragnarokkhytta – 50 m er illustrert ved blå strek

Hengebrua – 20 m illustrert på nordsiden av elva.

Naturmangfoldlovens § 7
Vurdering jamfør naturmangfoldlovens § 8 - 12
Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.*(kunnskapsgrunnlaget Nml. 8 -12)*

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

Kunnskapen i saken vurderes som god jamfør kravene i Naturmangfoldlovens § 8. Forvalter og tre styremedlemmer befarte prosjektets intensivområde i Nesseby utenfor nasjonalparken i september hvor det var værstasjoner (10 m).

Forvalter og to styremedlemmer befarte og lokalitetene for værstasjon ved Torvhaugen 9 mars 2021 og tok bilder, samt omsøkte lokaliteter i nasjonalparken. Forvalter og styreleder har befart området ved Ragnarokk. Område ved hengebrua er befart av forvalter på barmark.

Søker har for øvrig synliggjort omfanget av ferdsel som vil være nødvendig relatert til installasjonene, og som i hovedsak kan kombineres med andre ting i området som frakt av utstyr, etc. Hengebrua og værstasjon her vil befinne seg ved sti mellom Hubehytta og parkering sommerstid i et område med mye ferdsel allerede.

§ 9 *(føre-var-prinsippet)*

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Vurdering
Værstasjon er omsøkt 50 m fra Ragnarokkhytta og 20 m fra brupilar.
En befaring med plassering vil bidra til at man kan plassere de slik at de har minst påvirkning på landskapet. Naturmangfoldlovens §9 er da lite aktuell.

§ 10.*(økosystemtilnærming og samlet belastning)*
En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.
--
Totalomfang av etablerte installasjoner og forskningsutstyr og periode disse står ute gjennom året, samt ferdselen knyttet til oppfølging av installasjonene i COAT – prosjektet er viktig å vurdere mht. den samlede belastning på området. Av de større installasjoner er disse omsøkt plassert nær eksisterende infrastruktur og belastning på verneområdet ved påvirkning på landskap blir lav med omsøkt høyde (3 m). Hengebrua er lavere i terrenget i dalsøkket. Utplassering vil gi noe mer motorferdsel i området Ragnarokk som kommer i tillegg til annen virksomhet. Det er da viktig at UIT- COAT faktisk kombinerer frakt av utstyr og tilsyn med installasjonene i den grad det er mulig (Tilsyn med værstasjon på Ragnarokk kombineres med frakt av utstyr til feltstasjon i Hubehytta).
Tilsyn med værstasjon ved hengebru vil også kunne skje ved 1 km avstikker fra trase til Hubehytta.

Naturmangfoldlovens §11 (***kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)***
Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Kostnadene ved miljøforringelse belastes tiltakshaver ved at en benytter de metoder for frakt av utstyr inn til området som vurderes som de mest miljøforsvarlige, og i den periode det har minst konsekvenser for verneverdiene. Kostnader knyttet til installasjonene og å velge materialer/ evt. behandling av disse for å unngå gjenskinn og refleks for begrenset synlighet i landskapet belastes tiltakshaver.

Naturmangfoldlovens §12 (***miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)***

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater
---
Miljøforsvarlige teknikk som snøskuter eller helikopter skal benyttes som mest effektiv metode for frakt av utstyr ved oppsett av værstasjonene. UIT- COAT har sagt seg villig til å bidra ved eventuelle behov for frakt av ved etc. til Ragnarokkhytta i forbindelse med tilsyn med værsender vinterstid om det skulle vise seg å bli behov.

Krav om plassering nær eksisterende infrastruktur, og lav høyde på værstasjonen sørger for at ny infrastruktur ikke kommer i konflikt med verneformålet – *ivareta et stort område vesentlig urørt naturområde tilnærmet fritt for infrastruktur*.

Vurdering av dispensasjon til vitenskapelige formål
Søknaden angår dispensasjon til vitenskapelig formål, og verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse gjelder ikke lenger, og slike saker skal da vurderes etter § 48 *første alternativ* som åpner for unntak dersom det "*ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig*".

Veileder til behandling av søknader om dispensasjon i verneområder under tema til vitenskapelige formål sier;
I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning.

Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde, bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Som regel bør det gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Det kan være aktuelt å stille vilkår om at forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Nasjonalparkstyret gav tillatelse til å videreføre en rekke overvåkningstiltak av dyreliv og vegetasjon, nye overvåkningstiltak og utplassering av mindre infrastruktur i 2018. Eksempelvis mikrotemperaturloggere og kamerabokser for smågnagere. Det er også gitt tillatelse til å utplassere foringsstasjoner for fjellrev og chiptellere for fjellrev med solvellepanel (chiptellere med paneler er nå fjernet).
Høsten 2020 ble det gitt tillatelse til påbygg av Hybiahytta med nytt uthus og vinteren 2021 ble det gitt tillatelse til å benytte lyttebokser for fugl og vegetasjonsbur i en avgrenset periode for å kunne vurdere effekt av beite relatert til endring av klima. I mars ble det gitt tillatelse til å oppføre en værstasjon på 3m ved Hubehytta. De tom værstasjonene som er omsøkt vil komplettere de andre tiltakene som er innvilget slik at COAT kan gi de data som er tiltenkt for å overvåke klimasonenes næringsnett og vegetasjon fra Soppavatn og opp til Ragnarokkhytta i Kmagdalen.

Bakgrunnen for avslag på flere tiltak i de ulike modulene i prosjektet i 2018 var at man mente omfanget av installasjoner ble for stort i sum, enkelte tiltak ønsket man ikke å gi dispensasjon til da man mente det ville prege verneområdet og påvirke verneverdiene nevneverdig, og vilkår for å gi dispensasjon var ikke til stede.

Tiltakene relateres til hverandre i prosjektet, med fokus på overvåkning av næringsnettet i arktisk klima. Det er lagt vekt på at værstasjon ved Ragnarokkhytta og Hengebrua er redusert til 3m høyde, plassert like ved disse og vil være vesentlig for prosjektets data i prosjektet. Usikkerhet knyttet til gjenskinn og synlighet i landskap faller bort – da tiltaket er betydelig redusert i høyde.

Det vil være til fordel for verneområdet å innhente mer kunnskap, særlig aktualisert når klimaendringene er skissert til å bli såpass omfattende som spådd på Varangerhalvøya. Klimaendringene kan påvirke en rekke av de artene som lever i området negativt. Fuglesamfunnene sommerstid består av en rekke spesielle arter som er vanlig her, men ikke ellers i landet. Arter som lappspurv og snøugle er noen eksempler. Lirypebestanden og fjellrypebestanden er også i dag mindre enn før, og rypa er en nøkkelart som inngår i dietten til fjellreven og en rekke andre arter som snøugle, jaktfalk og Kongeørn.
Ved reetablering av fjellrevbestanden hvor rype er en del av dietten i tillegg til smågnagere må andre arters rolle i næringsnettet belyses mht. å kunne velge de mest aktuelle forvaltningstiltak slik at fjellreven også skal kunne ha en fremtid på Varangerhalvøya.

Med betydelige klimaendringer vil forvaltningen dra nytte av kunnskapen som innhentes av forskningen og dette vil veie opp for de eventuelle visuelle ulemper med utplassert infrastruktur plassert allerede. Infrastrukturen i sum og at den blir såpass spredt tilsier at brukere av området neppe vil øke i en slik grad at området oppfattes som preget av infrastruktur fra forskning.
Klimaets påvirkning på smågnagerbestandene, som nøkkelfaktor for en rekke andre dyrearter på halvøya, vil for fremtiden være relevant å få mer kunnskap om for eventuelt å kunne vurdere de beste forvaltningstiltak dersom flere av nøkkelartene i området blir mer truet enn de er i dag.
Bestanden for ryper er også viktig som nøkkelart fra andre spesialiserte arter i området.

Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

Omsøkt værstasjoner, når de plasseres nært opptil eksisterende infrastruktur og eventuelle ulemper på landskapet vurderes som beskjedne når den samlokaliseres med hytta. Fordelene av tiltaket vurderes som større enn ulempene, og en oppføring av en mast på 3m ved Ragnarokkhytta vurderes ikke for å stride mot verneformålet.

Værstasjon på 3m 20 m nord for hengebrua vil ikke være synlig fra dalen overfor om den plasseres nord øst for brua. Dette er i dag et viktig friluftslivsområde med turgåere fra midten av juni og ut september og ikke minst laksefiskere som ferdes langs Komagelva fra 25 juni og ut august.

Den visuelle påvirkning på landskapet ansees som begrenset så tett opptil hengebrua.

Presedens vurderinger
Når vedtak etter naturmangfoldlovens § 48 skal fattes, er det særlig viktig å tenke på eventuelle presedensvirkninger av vedtaket.

COAT prosjektet er svært spesielt i omfang og design og forvalter legger til grunn at tiltakene neppe vil ha presedens i Varangerhalvøya nasjonalpark, eller i andre verneområder for øvrig da det kun er her man har grense mellom sub – arktisk og lav arktisk klima på fastlandet i en nasjonalpark. Omfanget av tiltak er nøye vurdert jamfør naturmangfoldlovens § 10 med samlet påvirkning, og at det gis tillatelse i et dalføre betyr ikke at man vil utvide og gi tilsvarende tillatelser i andre områder av nasjonalparken.

At nasjonalparken ligger lengst i nord og mot øst tilsier at dette er noen av de landområder på fastlandet som vil bli påvirket mest av klimaendringene. Med de spesielle tilpassede arter som lever her må man også kunne vurdere tilstand og aktuelle forvaltningstiltak som prosjektet vil kunne bidra med.

Dette så lenge tiltakene med bygget ikke vurderes for å stride mot vernevedtakets formål og ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Og heller ikke at samlet påvirkning på verneområdet jamfør naturmangfoldlovens § 10, blir for stor.

Bakgrunnen for vernet av Varangerhalvøya Nasjonalpark omfatter ikke forskningsformål og presedensen fra saker i andre nasjonalparker er relevant med nasjonalparker hvor forskning heller ikke inngår som en del av verneformålet. Dog var det en rekke pågående prosjekter i regi av UIT fra før vernet ble etablert som senere er utvidet og bygd på som vil gi nyttig informasjon til forvaltningen av artene innen nasjonalparken, men vil også gi nyttig kunnskap nasjonalt.

Nasjonalparker med tilfeller av innvilget tillatelse til infrastruktur hvor verneformålet omfatter referanseområde for forskning er ikke direkte sammenliknbare med Varangerhalvøya Nasjonalpark. Praksis for forskningstiltak i Nasjonalparkene på Svalbard er heller ikke sammenliknbar med fastlandets nasjonalparker pga. ulike verneformål og regelverk. Det vises til at det ikke er gitt tillatelse til frittstående værstasjoner på Svalbard i nasjonalparker hvor vitenskapelige formål er en del av bakgrunn for vernet. Forvalter legger til grunn at værstasjon inntil etablert infrastruktur stiller seg annerledes.

Vurdering om det bør gis tillatelser
Vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter Nml. § 48 er som nevnt at tiltakene ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. At et stort område skal bevares i det vesentlige urørt, tilnærmet fritt for tekniske inngrep fremgår av formålsbestemmelsen i verneforskriften § 2.

I sum av infrastruktur omsøkt i prosjektet ved andre runde er det vurdert at det kan gis tillatelse for det minste utstyret da omfanget totalt av type installasjoner og antall av de enkelte installasjoner er bedre miljøtilpasset og i sum ikke er en trussel for å bevare et område vesentlig uten infrastruktur.

Forvalter vurderer det som at værstasjoner er vesentlig for prosjektet for at de skal kunne gjøre de grunnleggende undersøkelsene til temperatur og klima, og at den er nødvendig innen vernegrensen for å følge opp de forskningstiltakene som er innvilget i nasjonalparken

hvor styret allerede har gitt sin tilslutning. Værstasjoner vil sette andre forskningsresultater i et klimaendringsperspektiv relatert til de klimaendringene som er ventet, og kan være avgjørende for å kunne evaluere forvaltningstiltak for arter som skal ivaretas i nasjonalparken, innenfor et klimaendringscenario.

Frittstående værstasjoner vil kunne ha uheldige virkninger for landskap. Værstasjoner plassert inntil bygninger som Hybiahytta-, Ragnarokkhytta og hengebrua begrenset på opptil 3 m høyde - vurderes for å ha liten påvirkning og vil ikke påvirke verneverdiene vesentlig eller stride mot verneformålet.

Forvalter innstiller på at det gis tillatelse med vilkår.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Postadresse
Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens Hus
9815 Vadsø

Besøksadresse
Damsveien 1
9800 Vadsø

Kontakt
Sentralbord: +47 78 95 03 00
Direkte: +47 78 95 03 59
fmtfpost@fylkesmannen.no
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya

UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET
Postboks 6050 Langnes
9037 TROMSØ

Saksbehandler Geir Østereng **Vår ref.** 2019/2232-22 432.3 **Deres ref.** **Dato** 25.03.2021

Svar til søknad om oppsett av ulike typer værstasjoner ved etablert infrastruktur i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT- COAT (2)

Det vises til søknad 09.11.2020 om oppsett av ulike type værstasjoner ved etablert infrastruktur i Varangerhalvøya nasjonalpark.

Søknaden ble behandlet av Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 22.03.2021 og ble kun delvis innvilget. Vedtak med vilkår for tillatelse fremgår av vedlagt saksfremlegg med protokoll.

Klageadgang
Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jamfør forvaltningslovens §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet og sendes via nasjonalparkstyret, jamfør forvaltningslovens § 32

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Fylkesmannen i Troms og Finnmark	Statens Hus	9800	VADSØ
Statens Naturoppsyn			
Båtsfjord kommune	Hildberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Reinpolitiet - Varanger			
Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ
Finnmarkseiendommen	Postboks 133	9811	VADSØ
Reinbeitedistrikt D6smuk			
Reinbeitedistrikt 6	v/Asllat Niillas Smuk, Rasengveien 2	9840	VARANGERBOTN
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	KIRKENES

Varangerhalvøya
nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/2232-20

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 15.03.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre	20/21	22.03.01

Behandling av søknad om oppsett av en værstasjon 10 m og to værstasjoner 3 - 5 m i Komagdalen i Varangerhalvøya nasjonalpark - UIT - COAT (2)

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 22.03.2021 – sak 20/21

Vedtak

1. Som innstilt. Enstemmig.

2.
Behandling:
Alternativt til innstilt. Enstemmig.

Vedtak:
Søknad om værstasjon ved Ragnarokk avslås jamfør verneforskriften for Varangerhalvøva nasjonalpark §3 og Naturmangfoldlovens §§ 9, 48.

Begrunnelse
Omsøkt værstasjon blir sannsynligvis for dominerende i landskapet innen nasjonalparken, og den vil påvirke verneverdiene nevneverdig negativt, og avslås av føre-var-hensyn i naturmangfoldlovens § 9.

Nasjonalparken skal bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep.

Tiltaket kan påvirke verneverdiene nevneverdig og vilkårene for å gi dispensasjon jamfør Naturmangfoldlovens § 48 er ikke oppfylt.

3. Som innstilt. Enstemmig.

Det vises til ny COAT – infrastruktursøknad av 9.11.2020 fra UIT – arktisk universitet COAT (climate – Ecological - Observatory for Arctic Tundra – www.coat.no).
Del som angår feltstasjon, lyttebokser for fugl og vegetasjonsbur er behandlet tidligere.
I denne saken behandles søknad om oppsett av værstasjonene, som ble avventet til stedene for værstasjoner var befart av styret.

Forvalters innstilling

1. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – Norges arktiske universitet ved COAT prosjektet tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å etablere en værstasjon med 3 meters høyde ved Hubehytta som omsøkt (B02) i 2021 – 2024.**

   Vilkår
   Værstasjonen skal forankres så skånsomt som mulig med minst mulig inngrep i vegetasjonen.

2. **Varangerhalvøya nasjonalparkstyre gir UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektet tillatelse fra verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark jamfør Naturmangfoldlovens § 48 til å etablere en 5 m høy værstasjon ved Ragnarokkhytta som omsøkt i 2021 – 2024. Jamfør Naturmangfoldlovens § 9, føre-var-hensyn innvilges en begrenset høyde på 5 m først, da man er usikker på om en høyere vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Tilfellet for dispensasjon for type værstasjon er vurdert som enkeltstående.**

Vilkår

- Mast på 5 meter for værstasjon ved Ragnarokkhytta vil i løpet av 2021 bli evaluert mht. om man vil kunne tillate en utvidelse til 10 m høyde jfr. Naturmangfoldlovens § 9 og føre-var-hensyn. Dette basert på en vurdering lokalt, om økning i høyde fra 5 til 10 m ansees for å ville påvirke landskapet og urørthetet nevneverdig i dette området i nasjonalparken.

- Værstasjonen skal fundamenteres så skånsomt for terrenget som mulig med minst mulig terrenginngrep.

- UIT – COAT bes utrede beste miljøforsvarlige teknikk mht. unngå gjenskinn fra mast og påmontert utstyr. Om aluminium er beste materiale bør det utredes om mast kan behandles slik at grad av gjenskinn i sollys reduseres, eller annet materiale vurderes som alternativ på mast og annet utstyr påmontert masten, med hensikt å unngå gjenskinn og synlighet i landskapet.

- Infrastruktur skal fjernes av COAT på prosjektets kostnad om tillatelse går ut eller grunnlag for å ha den (klimaøkologisk forskning i området) i UIT - COAT ikke lenger er til stede.

- Værstasjon tillates oppsatt nær annen eksisterende infrastruktur, i dette tilfellet nær eksisterende - Ragnarokkhytta. Tillatelsen relateres til det helhetlige behovet for data til økologisk forskning på vegetasjon og dyreliv i nasjonalparken relatert til pågående endringer i klima i området, på grensen mellom Lavarktis og subarktis klimasone på fastlandet, hvor en rekke trua og sårbare arter lever.

3. Varangerhalvøya nasjonalparkstyre avslår UIT – arktisk universitet ved COAT prosjektets søknad om å oppføre en værstasjon på høyde syd for hengebrua.

- Værstasjon B01 3 - 5 m høy, omsøkt plassert på høyde 125 m sør for hengebrua er funnet for langt fra eksisterende infrastruktur og avslås jamfør verneforskriftens §3 punkt 1.1 vern mot inngrep i landskapet og Naturmangfoldlovens § 48.

- Avslaget begrunnes med at en tillatelse gitt på dette grunnlaget, relatert til annen infrastruktur vil ha uheldig presedens for behandling av tilsvarende saker i verneområdet, da den ikke er inntil brua og vil på høyden være eksponert og godt synlig i dalføret. Saken kan også ha presedens for andre verneområder med samme verneformål.

  Plasseringen vil stride mot verneformålet og påvirke landskapet negativt og landskapet kan her miste sin karakter av å være *vesentlig urørt*, tilnærmet fritt for tekniske inngrep – hjemmel for tillatelse jamfør Naturmangfoldlovens § 48 er ikke til stede.

  Styret vil oppfordre UIT – COAT om å vurdere om det fins andre aktuelle løsninger for innhenting av noe av dataene i dette området, plassert ved eksisterende infrastruktur - som hengebrua.

Saksopplysninger

Historikk

Søknaden sees i sammenheng med det helhetlige COAT – prosjektet og punkt:
Modul Kratt-tundraen, modul smågnagere, modul ryper, modul klimaobservasjonssystem, modul feltstasjon som helhetlig ble behandlet av nasjonalparkstyret i mars 2018 (vedlagt i saken), og hvor modul feltstasjon ble behandlet på nytt i desember 2020.

Beskrivelse av det opprinnelige helhetlige prosjektet som ble omsøkt i 2017, og som var større i omfang mht. antall installasjoner etc. kommer frem av vedleggene «Coat Varanger konsekvensutredning». Nasjonalparkstyrets første behandling kommer frem av vedlegg «Svar på søknad om etablering av klimaobservatorium for arktisk tundra», klagesaken som kun omtaler den del av tiltakene som nasjonalparkstyret avslo oppsummeres i «Miljødirektoratets klageavgjørelse».

I Klageavgjørelsen av miljødirektoratet 7.09.2018 konkluderes det med:
Avslutningsvis vises det til at nasjonalparkstyret åpner for å kunne tillate flere av de omsøkte tiltakene dersom de endres og/eller modereres, får en annen lokaliseringens eller at det foretas

andre endringer som medfører at de ikke strider mot verneformålet eller påvirker verneverdiene
nevneverdig. Miljødirektoratet oppfordrer COAT til å gå i dialog med styret om de tiltakene som
nødvendigvis må finne sted innenfor vernegrensen og som er av vesentlig betydning for forskningen, slik at det kan oppnås løsninger hvor verneformålet og verneverdiene blir forsvarlig ivaretatt.

I september var det befaring av UIT-COATs installasjoner utenfor nasjonalparken i Nesseby kommune, og styret gav signaler om at man kan søke på nytt tilpasset tilpasset rammen hvor verneformål og verneverdier er forsvarlig ivaretatt.

UIT – COAT oppgir i sin oversendelse av søknad 9.11.2020 at søknad er kraftig nedskalert og forenklet i forhold til den som ble sendt i 2017, som medfører færre enheter av antall og type infrastruktur. Søknadens tiltak medfører ikke mer tilstedeværelse av COAT personell på bakken i nasjonalparken. Søknad har tatt høyde for de vurderinger som ble gjort av styret i behandlingen av den forrige søknaden, samt de signaler prosjektet fikk under befaringen i Nesseby 3. september 2020 sammen med deler av styret.

For å forstå bakgrunnen for søknaden gjengis generell informasjon om COAT prosjektet.
COAT prosjektets formål er å etablere et *langsiktig, økosystembasert overvåkningsprogram* for norsk landjords-Arktis som skal:

- Dokumentere *effektene av klimaendringene på økosystemene* ved å formulere modeller, gjøre målinger og analyser etter en adaptiv protokoll som er i den internasjonale kunnskapsfronten på dette feltet.
- Være *forvaltningsrelevant* ved å fokusere på *sårbart biologisk mangfold*, samt viktige *funksjoner og tjenester i økosystemene* som forventes å være følsomme for klimaendringer.
- Være i *dialog med forvaltningsmyndigheter og rettighetshavere* om tiltak som kan iverksettes for å avbøte uønskede effekter av klimaendringene (inkludert bevaringstiltak og tilpasningsstrategier) og gjøre forskning som evaluerer effekten av slike tiltak og strategier.
- *Øke kompetansen i samfunnet* om effekten av klimaendringene gjennom *aktiv formidling* av kvalitetssikret kunnskap.

COAT har 7 overvåkningsmoduler, herunder *Skog-tundra-økotonen, kratt-tundraen, smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev, Klimaobservasjonssystem*. I tillegg omfattet søknaden opprinnelig etablering av feltstasjon – hvor det som alternativ ble inngått avtale om leie av Hubehytta og tilbygg av denne med et uthus for oppbevaring av utstyr.

COAT Varanger har røtter i 5 forskningsprosjektet ledet av UIT, hvor 2 ble innledet før vernet av Varangerhalvøya nasjonalpark.

COAT inkluderer to regioner; Svalbard i høy-Arktis («*COAT Svalbard*») og Varangerhalvøya i lav-Arktis og grensesonen mot sub-Arktis («*COAT Varanger*»). Disse regionene har både særegne problemstillinger og viktige fellesnevnere (komparative aspekter) som COAT vil belyse. Varangerhalvøya har relative komplekse næringskjeder, mange arter og prosesser med stor klimasensitivitet; blant annet på grunn av grensesonen mot sub-arktisk skog. For å dekke denne kompleksiteten har «*COAT Varanger*» definert 6 overvåkningsmoduler som omfatter økosystemets næringsnett.

Tre planlagte intensivlokaliteter
Det er planlagt at COAT skal ha 3 intensivlokaliteter inkl. (Skuorrojohka) hvorav man er kommet til at Skuorrojohka og Komagdalen i VNP er mest aktuelle;

Komagdalen/Sandfjorddalen.
Hvert av intensivområdene har behov for en forskningsstasjon med fasiliteter for innlosjering og innendørs arbeids- og lagerplass som vil bli beskrevet i kapittel 4 i søknaden. I tillegg innebærer noen av overvåkingsobjektene eller teknologiene som skal brukes at datainnsamlingen skjer på en annen geografisk eller tidsmessig skala enn det som skjer på intensiv - og ekstensivlokalitetene. For eksempel, gjelder dette overvåkning av fjellrev og jaktfalk som i stor grad er bestemt av fordelingen av kjente yngle hi/ reirplasser, overvåkning av rein og elg som delvis skjer med hjelp av telemetri på frittgående dyr eller vegetasjonsfenologi og snødekke som delvis kan basere seg på satellittsensorer i kombinasjon med det bakkebaserte klimaobservasjonssystemet.

Omsøkte moduler i søknaden i Varangerhalvøya Nasjonalpark (VNP)
Prosjektet omfatter modulene ***Skog – tundra økotonen, Kratt-tundraen, Smågnagere, Hjortedyr, Ryper, Fjellrev og klimaobservasjonssystem.***

Modulen Tundra-skog økotonen og Hjortedyr vil ikke ha direkte aktivitet eller infrastruktur innenfor VNP men er inkludert i søknadsbeskrivelsen da de er nært knyttet til de andre aktivitetene i de andre modulene.

Bakgrunn for behovet for værstasjon (10 m) og 2 basestasjoner (3 og 3-5 m)

3.4 Modul *Klimaobservasjonssystem*

3.4.1 Begrunnelse

Representative og presise observasjoner av klimavariable er en nødvendighet for overvåkningsprogrammer som skal dokumentere klimaendringer. COAT har et mer omfattende formål enn å påvise endringer av nedbør, vind og temperatur i og med at hovedformålet er å overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemet. Til dette kreves det observasjoner som er representative for det klimaet som planter og dyr opplever. Klimaet påvirker økosystemet på mange måter og et observasjonssystem som skal knyttes til økosystemresponser må derfor dekke et bredt spekter av klimavariable i relevante geografiske og topografiske gradienter i økosystemet. Inntil nylig har nettverket av værstasjoner på Varangerhalvøya bestått av stasjoner som ligger på kysten, noe som har vært utilstrekkelige for COATs formål. Etter at COAT i 2019 etablerte 3 værstasjoner i sitt overvåkingsområde i Nesseby kommune, dekkes nå den vestre del av Varangerhalvøyas innland godt. Det er nå et behov for å utvide klimaobservasjonssystemet for å dekke klimagradientene lenger øst på Varangerhalvøya og som overlapper med de biologiske modulobjektene som overvåkes i Komagdalen og Sandfjorddalen. Den viktigste geografiske klimagradienten i dette området er fra midten fra halvøya til Komagvær. Den andre klimagradienten som har vesentlig betydning for utforming av vegetasjonstyper og dyresamfunn er en høydegradient; fra lavlandet med høyreiste kratt og frodige enger til de karrige fjellplatåene uten sammenhengende vegetasjon.
COAT har også behov for målinger av andre klimavariable enn de som ligger til grunn for værvarsler. Dette gjelder bl.a. snø som er en essensiell faktor for tilstanden til arktiske økosystem (Ims m. fl.

2011, Stien m. fl. 2012, Hansen m. fl. 2013). COATs klimaobservasjonssystem har derfor som formål å dekke alle klimavariable som kreves for å kople klima til COATs biologiske overvåkningsmoduler. Den geografiske skjevheten i plassering av værstasjoner på Varangerhalvøya er også utfordrende for værvarslingen, så et utvidet nettverk av værstasjoner som også dekker de indre områdene vil også komme værvarslingen til gode.

3.4.2 Beskrivelse av den nye infrastrukturen

Fullt utbygd skal klimaobservasjonsmodulen i COAT bestå av tre komponenter; referanse-, base- og modulstasjoner, hvorav referanse - og basestasjonene er nye installasjoner som gjør automatiske målinger av ulike vær- og miljøvariabler. Med en god geografisk/topografisk fordeling av disse stasjonene vil de meteorologiske målingene kunne knyttes direkte til målingene til nærliggende økologiske modulobjekter i COAT, samt at de vil danne grunnlag for å modellere klima for lokaliteter hvor de ikke gjøres målinger. Referansestasjonene blir selve bærebjelken i COAT sitt klimaobservasjonssystem med det mest omfattende måleprogrammet. Dette er stasjoner som skal observere alle elementer som inngår i energibalansen og som derved kan brukes til å knytte sammenheng mellom klima, vannbalanse og biologiske variabler. Referansestasjonen skal gi klimareferansen for området, og må plasseres sentralt i COATs overvåkingsområder. Basestasjonene er noe enklere stasjoner, som observerer de viktigste værvariablene. Disse stasjonene skal gi utfyllende informasjon til referansestasjonene, og er viktig for å beskrive vær- og klimagradienter i området. De vil derfor bli satt opp i ulike høydenivåer og tilhørende vegetasjonssoner.

De tilbakemeldinger COAT har fått fra nasjonalparkstyret hva angår værstasjoner i VNP, har signalisert at det er større muligheter for å gi tillatelse til lokasjoner som er nær allerede etablert infrastruktur i parken – slik som hytter og broer. Selv om dette gir færre frihetsgrader for en optimal dekning av de klimagradientene som er beskrevet ovenfor, er forslaget til lokasjoner som er beskrevet nedenfor et kompromiss som er akseptabelt fra et klimatologisk/meteorologisk synspunkt. Storskalamønstre av klimavariasjon langs gradienten fra indre halvøya til ytre deler av Komagdalen dekkes med tre til fire stasjoner (innerst på midten av halvøya (R01), langs dalføret i vierbelte (B01 og B02), og en ytre værstasjon (R02) utenfor nasjonalparken (Figur 3.4.2). Dette anser vi som minimums-oppsett av værstasjoner som trengs for å kunne overvåke hvordan klimaendringene påvirker økosystemet. Klimaet varierer betydelig på relativt liten skala (bl.a. langs geografiske/topografiske gradienter) og lokalklimaet er svært kontrastfylt og komplekst på Varangerhalvøya. COATs observasjonssystem for klima er designet (i form av lokaliseringer av værstasjoner) for å kople disse kontrastene til målinger av økosystemet.

På referansestasjonene er følerne for de ulike værelementene montert på en 10 meter høy gittermast. Høyden på mastene følger en meteorologisk standard som vil sikre at bl.a. vindmålinger ikke er påvirket av småskala turbulens som skyldes den lokale topografien på lokalitetene. Lokale vindforhold påvirker sterkt hvor representative vindmålingene er for større områder. Værstasjoner skal etter internasjonale retningslinjer plasseres så fritt eksponert som mulig. Dette gjøres for å sikre at observasjonene er representative for et større område samt at de ikke i for stor grad påvirkes av lokale forhold som kanalisering av vind, fallvinder og kaldluftdrenasje fra høyereliggende terreng, skyggeeffekter osv. Vindsensorene monteres i toppen av masta, mens følerne for temperatur, fuktighet og stråling monteres på tverrgående stag i 2 meters høyde. Selve følerne er montert inne i små kabinetter for å beskytte de mot solstråling. Snødybdemåler er også montert på et tverrstag i en høyde som er egnet i forhold til snøforholdene på stedet. Fotoet i Figur 3.4.2 viser hvordan en COAT værstasjon av denne typen fremstår, bardunert for å hindre vibrasjoner og skader. For å hindre

skader forårsaket av reinsdyr som kan finne på å kløe seg mot masta og/eller bardunene må disse dimensjoneres kraftigere for å tåle denne påkjenningen. Stasjonen må også kunne motstå den sterke vinden som forventes i området.
På basestasjonene vil mastehøyden i utgangspunktet være 5 meter.
I motsetning til COATs værstasjoner utenfor nasjonalparken i Nesseby kommune vil det ikke monteres nedbørmålere på stasjonene i nasjonalparken. Uten nedbørsmålere vil stasjonene bli mindre synlige, og stasjonene vil kreve mindre vedlikehold.
Stasjonene er avhengige av strøm til observasjonene, og til satellittkommunikasjon for dataoverføring og fortløpende kvalitetssikring/overvåking av stasjonene. Energikilden vil være solenergi der solcellepanelene er montert på masta, mens batteripakken og styringsenheten er montert i loggerskapet. Ved installering av stasjonene er det nødvendig med mindre naturinngrep for å fundamentere og montere stasjonene. Minst inngrep er påkrevd dersom stasjonen kan forankres på fast fjell eller en større steinblokk (ca. 800-1000 kg). Dersom det ikke er fast fjell eller større blokker i området må det benyttes preprodusert fundament i betong som krever graving av grop til fundamentet. Det er derfor gjort befaringer på alternative lokaliteter for finne slike egnede forankringspunkter som ikke krever slike inngrep samtidig som man ivaretar meteorologisk representativitet og relevans i forhold til de økologiske observasjonene.
Selve utstyret må fraktes inn med helikopter eller med snøscooter. Det er planlagt at stasjonene skal settes opp sommeren 2021.

Stasjonene har behov for jevnlig tilsyn og vedlikehold. Utover normalt tilsyn gjennomføres normalt en grundig inspeksjon og ettersyn av stasjonene årlig. Tilsyn av stasjonene vil utføres av COATs regionalansvarlig (arbeidsplass i Vadsø), samtidig med andre oppgaver i området. Årlig inspeksjon og større vedlikehold vil utføres av personell fra Meteorologisk institutt. Dette vil så langt det er mulig legges til et besøk i vintersesongen når transport kan skje med snøscooter. Ved utskifting av større komponenter vil det være behov for å bruke motorisert transport (snøscooter/helikopter).

1) Referansestasjon
I Varangerhalvøya Nasjonalpark er det planlagt én referansestasjon. Stasjonen vil observere følgende:
- Lufttemperatur i 2 meters høyde.
- Luftfuktighet
- Lufttrykk
- Vindstyrke og vindretning i 10 meters (eller 5 meters) høyde
- Stråling
- Snødybde
- Jordtemperatur

Det er viktig at referansestasjonen har en plassering som er sentral i forhold til de økologiske målingene som gjøres i intensivkvadratene i Komagdalen. Den mest optimale plasseringen av en referansestasjon innenfor nasjonalparken som oppfyller kravene til meteorologisk representativ, nærhet til eksisterende infrastruktur, god fundamentering uten store naturinngrep, og samtidig ha stor relevans for de økologisk målingene er ved **Ragnarok (R01)** (se Figur 3.4.4 B).
Denne sentralt plassert lokaliteten på Varangerhalvøya representerer de høyest liggende områdene i Komagdalen/Sandfjorddalen hvor COAT gjør målinger av økologiske modulobjekter. Denne referansestasjonen vil gi representative observasjoner for dette området, og derved gi et betydelig

bidrag til kunnskapen om vær og klima i de indre og høyereliggende delene av Varangerhalvøyas østre del. Området er kjent for å ha permafrost og målingene vil ha betydning for å følge utviklingen av denne i et varmere klima. Stasjonen vil observere vind, temperatur, luftfuktighet, (trykk) og jordtemperatur. Lokaliteten anses som vindutsatt. Derfor planlegges det ikke å utføre nedbørobservasjoner på denne stasjonen.
Stasjonen foreslås fundamentert på en stor steinblokk (70°22′01″N, 29°45′58″Ø) noen få titalls meter fra Ragnarok-hytta, som vil gi god forankring for en 10 meter høy mast (figur 3.8.5). Denne stasjonen vil i tillegg til å dekke COAT sitt behov ha stor nasjonal verdi for værvarslingsformål.
I tillegg til R01 som representerer øverste punkt i klimagradienten i Komagdalen planlegges en referansestasjon utenfor nasjonalparken. Denne er planlagt på **Finneset (R02)** som vil være et representativt punkt for de lavereliggende, kystnære delene av klimagradienten (se Figur 3.4.2E). 11

2) Basestasjoner
Innenfor VNP er det planlagt inntil 2 basestasjoner De foreslåtte lokalitetene er avmerket i kartet i figur 3.4.2 C og D. Disse stasjonene vil fylle ut gradientene i COAT intensivområde i Komagdalen/Sandfjorddalen, og vil sammen med de foreslåtte referansestasjonene gi et klimaobservasjonssystem som dekker de viktigste klimagradientene på Varangerhalvøya.
Basestasjon 1 (B01) er foreslått plassert på høyden sørøst ved hengebrua ved Første Porten (70°17'35"N, 30°11'24"Ø) (se Figur 3.4.2 D). Her planlegges i utgangspunkt en 5 meters mast dersom steinblokkene på lokaliteten gir god nok fundamentering. Stasjonen vil være utstyrt med samme sensorer som referansestasjonen på Ragnarok. Stasjonen vil være representativ for vierbeltet i nedre del Komagdalen mellom Første og Andre Porten. Dersom grunnforholdene tilsier det vil mastehøyden kunne reduseres til 3 meter for å sikre god forankring, men da vil det ikke være mulig å få representative vindmålinger.
En andre, men noe enklere basestasjon er vurdert oppsatt ved feltstasjonen ved **Hubehytta (B02)** (se Figur 3.4.2C). Dette vil være en inntil 3 m høy mast som skal observere:

- Temperatur
- Relativ luftfuktighet
- Jordtemperatur
- Jordfuktighet
- Stråling
- Snødybde

Her vil det ikke monteres vindsensorer ettersom terrenget ved Hubehytta vil påvirke vindmålinger på en måte som gjør at de vil ha liten verdi.
Stasjonen monteres med en tripod som ikke vil kreve fysisk forankring utover bardunering. Stasjonen vil ha en utforming som gjør at den enkelt kan flyttes til andre lokaliteter dersom det er behov for det.
Stasjonen vil være representativ for øvre deler av Komagdalen og et stykke over mot Sandfjordalen, og den er sentralt plassert innenfor området med økologiske målinger.
Installering av stasjonene i nasjonalparken er planlagt sommeren/høsten 2021.

3.4.3 Vurderinger av miljøavtrykk
Meteorologisk institutt har omfattende erfaring med etablering og drift av værstasjoner av den type som planlegges i regi av COAT. Installering av værstasjoner har liten påvist miljøeffekt. Naturinngrepene er svært små, og begrenset til noen få kvadratmeter rundt selve monteringspunktet. Når stasjonene monteres vil det være nødvendig med motorisert ferdsel med helikopter for å frakte inn personell, utstyr og for å løfte værstasjonen på plass på fundamentet. Det vil i en begrenset periode kunne være forstyrrende for dyreliv og på rekreasjonsaktivitet i området. Tidspunkt for installering vil velges slik at denne forstyrrelseseffekten minimeres. Værstasjonene som skal monteres i nasjonalparken medfører ingen forurensningsfare, og anses å ha liten eller ingen varig effekt på økosystemet.
For mennesker vil værstasjonene være et visuelt forstyrrende element i landskapet. En mast på 10 meter med påmontert utstyr vil være synlig for de som ferdes i området. Reduseres masthøyden til 5 meter, slik det kan være mulig på egnede lokaliteter uten turbulens, vil synligheten minkes. Så langt det er mulig vil stasjonene plasseres slik i terrenget at den visuelle forstyrrelsen vil bli minst mulig fra de mest brukte ferdselsveiene i området. Men ettersom de nå er flyttet inn mot eksiterende infrastrukturinngrep vil ikke det være til å unngå.

En mastehøyde på 10 meter er standard for observasjon av vind. Med tanke på værvarsling vil vindobservasjonene fra COAT være av størst verdi. Representativiteten til vindmålingene er det derfor av stor betydning å beholde for å oppnå den ønskede effekten av å gi mer presis informasjon for å sikre trygg ferdsel i området.

3.4.5 Totalvurderinger av modulens miljøavtrykk

Værstasjonene er blant de mest synlige installasjonen i COATs infrastruktur. Det vil ikke være til å unngå at personer som passerer disse innen synsrekkevidde vil registrere at de er tilstede. I og med at synsinntrykket av stasjonene vil gi det største miljøavtrykket, har COAT lagt seg på en «minsteløsning» i antall stasjoner som er nødvendig for å dekke de viktigste klimagradientene i Komagdalen. I forslaget til lokaliseringen av stasjonene har det også blitt lagt vekt på å balansere dette sentrale overvåkningsbehovet mot ønsket om å minimering av synligheten av stasjonene innen VNP. Det er stasjonen er foreslått lokalisert tett opp i eksisterende hytter og bro betyr at denne nye infrastrukturen ikke etableres i uberørte deler av terrenget. Klimaobservasjonssystemet vil som helhet også medføre ferdsel i VNP av COAT-personell som skal drifte stasjonen. Så langt det er mulig vil driften av systemet kombineres med aktiviteter innen de andre COAT-modulene.

Det er viktig å poengtere at uten et godt klimaobservasjonssystem vil COAT ikke være et fullverdig klimaøkologisk observasjonssystem. Presise målinger av meteorologiske tilstandsvariable med høy oppløsning i rom og tid er helt avgjørende for å knytte tilstanden i økosystemet til klimaendringene. Det planlagte nettverket av værstasjoner (inkludert de som vil plasseres i COAT intensivområder utenfor nasjonalparken) vil gi grunnlag for lage detaljerte klimakart for VNP og Varangerhalvøya for øvrig. For å utvikle klimaobservasjonssystemet på Varangerhalvøya, bl.a. for å få bedre målinger av snø og is, vil det også bli behov for noe eksperimentell aktivitet (høyere frekvens av manuelle målinger, utprøving av nye instrumenter, osv). Slike eksperimenter vil skje utenfor nasjonalparken.

Figur 3.4.2

A) Øverst: Plasseringen av COATs værstasjoner i «Komagdalgradienten. R01 er referansestasjonen (med 10 meter mast vist i foto nedenfor) ved Ragnarokhytta, B02 er basestasjon (3 meter mast) ved Hybehytta, B01 er basestasjon (5 meter mast) ved hengebrua i Førsteporten og R02 er en referansestasjon (med mast 10 meter) ved Finneset utenfor nasjonalparken.

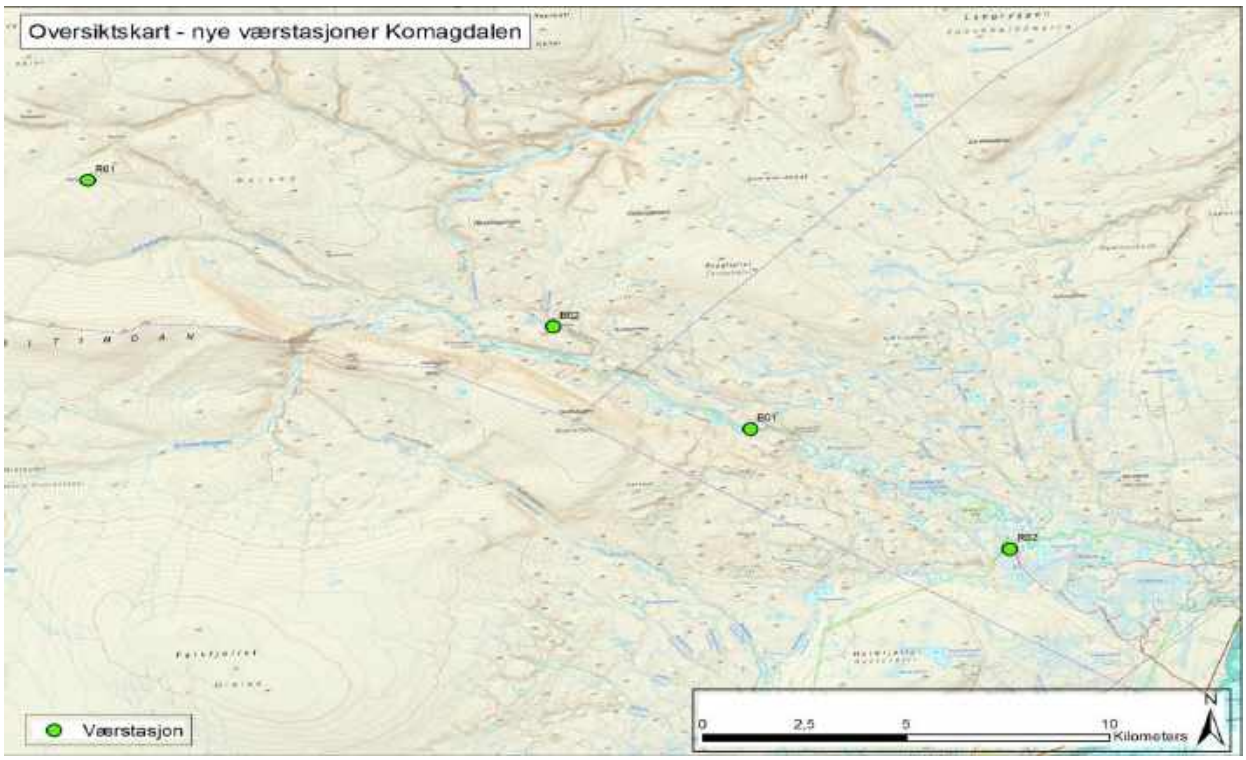
Oversiktskart - nye værstasjoner Komagdalen
R01
R02
B01
B02
Værstasjon
0
2,5
5
10
Kilometers
N

Nederst

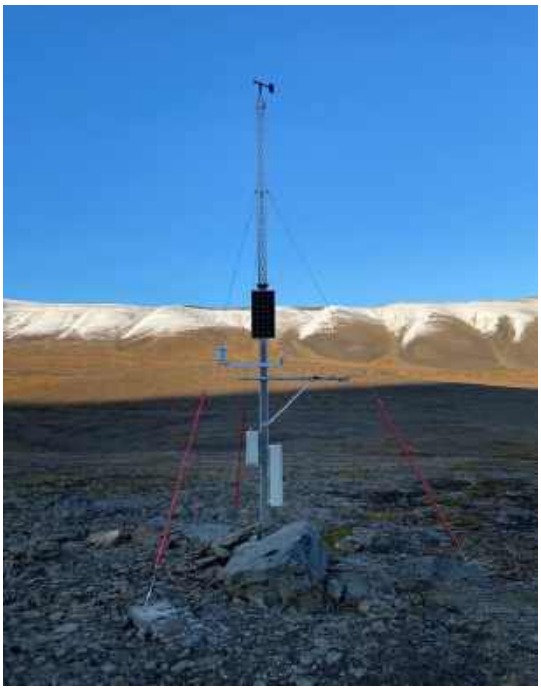

:Foto av en referansestasjon med 10 meters mast på Svalbard.

B) Øverst: Flyfoto som viser foreslått plassering av værstasjon R01 nær Ragnarokhytta. Nederst: Foto som viser foreslått steinblokk for fundamentering av værstasjonen,

B) Flyfoto som viser foreslått plassering av værstasjon B02 nær Hubehytta (over)

.Plassering av Ragnarokk i forhold til Skipskjølen

Nederst: Foto som viser foreslått sted for plassering av værstasjonen,

B02 - Hubehytta
Værstasjon
0
25
50
100
Meters
N

Omsøkt plassering værstasjon ved hengebru

Plassering værstasjon hengebru omsøkt

Vurdering

Regler og retningslinjer for saksbehandlingen

Naturmangfoldloven, verneforskrift og retningslinjer
Søknaden er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark og naturmangfoldloven (NML). Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter utgitt av Miljødirektoratet 2014 er også lagt til grunn.

Verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark sier
Verneformål
Formålet med Varangerhalvøya Nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer.

Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

- Verneforskriftens § 3, punkt 1.1 **Vern mot inngrep i landskapet**

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling, henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av steiner, mineraler og fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Angående søknad om utvidelse av lyttebokser, vegetasjonsbur og værstasjoner er det ikke spesifikke unntaksbestemmelser i verneforskriften som tilsier at det kan gis dispensasjon jamfør unntak i verneforskriften. Oppføring uten dispensasjon ville være i strid med verneforskriftens § 3 punkt 1.1 Vern mot inngrep i landskapet.

Saken må vurderes jamfør unntaksbestemmelsene for verneforskrifter i Naturmangfoldlovens § 48.

Arbeid i forvaltningsplanen pågår og det er ikke gitt retningslinjer relatert til forskning ved saker jamfør Naturmangfoldlovens § 48, og miljødirektoratets veileder legges til grunn.

Naturmangfoldloven
Med hjemmel i lovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I klageavgjørelse 7.9.2020 for etablering av fullskala COAT-prosjekt kom Miljødirektoratet til at etableringen av prosjektet ikke kommer innunder kategorien for «vesentlig samfunnsinteresse» mht. uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet, jamfør naturmangfoldlovens § 48.

Denne saken, i denne sammenhengen er ikke da av en slik karakter at den kan kategoriseres jamfør § 48 innenfor «bestemmelser om vesentlige samfunnsinteresser eller sikkerhetshensyn».

Saken vurderes jamfør bestemmelsen «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernevedtaket dersom det ikke strider mot verneformålet, og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.» Begge kravene må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon.

Naturfaglig beskrivelse av området

Hubehytta ligger på en morenerygg hvor også værstasjonen er omsøkt plassert.
Hytta ligger diskret til i dalen slik at en værstasjon vil være lite synlig fra to av retningene. Det er gitt tillatelse til å bygge på hytta og etablere et uthus på motsatt side for hytta. Værstasjon vil ligge i samme linje relatert til uthus som skal etableres vest for hytta.

Bilde av Hybia og landskapet rundt.

Området er i lavarktisk klimasone og preges av elva i dalen som har vierkratt stedvis på breddene som er viktig for fugleliv, småpattedyr og elg (vinterstid). I området forekommer årviss sjeldne arter som snøugle med fast forekomst av fjellrev. I området fastbestand av Kongeørn, karakterarter som Heilo, blåmeis, fjelljo, fjellerke, lappspurv, jaktfalk, fjellvåk m.fl. Hubehytta ligger litt utenom elvedalen og i god avstand fra de områdene som er mest sårbare for forstyrrelser. Området ved hytta og i omegn er befart av forvalter litt tilbake i tid sommer og vinter. Og ble befart av forvalter med styre i mars 2021.

Området ved Ragnarokk ligger på kanten av et platå av stein og ur og blokkmark som strekker seg 3,5 km fra hytta til høyeste topp på Østsiden av Varangerhalvøya - Skipskjølen. Området har sannsynligvis permafrost. Ragnarokkhytta ligger litt i et søkk og er ikke så lett å se fra syd eller vest, men sees fra nord og øst på noen km avstand. Vinterstid er området som en hvit heldekkende slette, men enkelte søkk nesten uten større steinblokker.

Ragnarokkhytta med utsikt mot Skipskjølen

Landskap i omegn av Ragnarokkhytta

Komagdalen ovenfor omsøkt punkt for værstasjon ved hengebru.

Området ved hengebrua hvor det er omsøkt en værstasjon ligger på en høyde med sparsom vegetasjon ovenfor dalbunnen. I dalbunn er det vierbelter som er stabile vinterbeiteområder for elg og som er viktige leveområder for småfugler knyttet til fjellet som lappspurv, lirype og blåstrupe.

Naturmangfoldlovens § 7
Vurdering jamfør naturmangfoldlovens § 8-12
Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.*(kunnskapsgrunnlaget Nml. 8 -12)*

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

--

Kunnskapen i saken vurderes som god relatert til de fleste punkter i søknaden jamfør Naturmangfoldlovens § 8.
Forvalter og tre styremedlemmer befarte prosjektets intensivområde i Nesseby utenfor nasjonalparken i september hvor det var lyttebokser, værstasjon (10 m) og vegetasjonsbur. Forvalter og to styremedlemmer befarte og lokalitetene for værstasjon ved Torvhaugen 9 mars 2021 med helikopter og tok bilder, samt omsøkte lokaliteter i nasjonalparken. Forvalter har befart området ved Ragnarokk og ved Hubehytta i annen sammenheng på barmark. Påvirkning på landskapet ved Ragnarokk av en værstasjon på 10m vurderes som noe usikker selv etter befaring i mars 2021. Befaring av oppsatt 10m høy værstasjon ved Torvhaugen i Bergeby viste at det er relativt mye gjenskinn av masten, og at den er godt synlig i landskapet. Det knyttes noe usikkerhet til hvor synlig en 10 m høy mast vil være. Det er ikke usannsynlig at en 10 m mast vil påvirke områdets opplevelse av urørt landskap. Forvalter vurderer det til at 5 m høy mast neppe vil ruve veldig i landskapet når den står såpass nært Ragnarokkhytta som nok er 4,5 m høy i seg selv inkludert pipa.

Kunnskapen om hvordan værstasjon på 3 m høy plassert inntil Hubehytta, og ved hengebrua vurderes som god nok.

Søker har for øvrig synliggjort omfanget av ferdsel som vil være nødvendig relatert til installasjonene, og som i hovedsak kan kombineres med andre ting i området som frakt av utstyr, etc.

§ 9 *(føre-var-prinsippet)*

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Vurdering
Relatert til omsøkte værstasjoner vurderes omsøkt plassering ved Hubehytta og hengebrua som godt nok opplyst. Angående plassering ved Ragnarokk legges til grunn at 5m høy mast kan tillates ved hytta, men forvalter er mer usikker på om 10 meters mast vil påvirke verneformålet nevneverdig – mht. bevare et vesentlig urørt naturområde som er tilnærmet fritt for tekniske inngrep. Relatert til værstasjon ved Ragnarokk er det usikkert hvor synlig denne vil bli i terrenget relatert til omsøkt høyde på 10 meter. Vinterstid vil den rime ned i perioden det er mørketid. Når sola kommer tilbake kan man forvente at rimet smelter de dagene det er sol. Tilsvarende værstasjoner omsøkt på Svalbard er benevnt som synlige på 1-2 km avstand. Det vises til vedlegg for bilder tatt ved befaring 9 mars. Her legges naturmangfoldlovens § 9 til grunn og en trinnvis etablering av mast med 5 m høyde først ansees som en praktisk tilnærming i første omgang. Området er ikke befart av styret sommer og dette gjør vurderingen mer usikker mht. om 10 m mast vil bidra til en irreversibel skade på verneformålet, og inntrykk av en 5 m høy mast i landskapet bør vurderes for å kunne gjøre en best mulig vurdering hvor målet er at ikke det helt spesielle landskapet i området forringes.

§ 10.*(økosystemtilnærming og samlet belastning)*

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.
--
Totalomfang av etablerte installasjoner og forskningsutstyr og periode disse står ute gjennom året, samt ferdselen knyttet til oppfølging av installasjonene er viktig å vurdere mht. den samlede belastning på området. Av de større installasjoner er disse i hovedsak omsøkt plassert nær eksisterende infrastruktur, da med unntak av værstasjon ved hengebrua som er foreslått plassert ved en høyde ca. 125 meter syd for hengebrua. Hengebrua er lavere i terrenget i dalsøkket. Utplassering vil gi noe mer motorferdsel i området som kommer i tillegg til annen virksomhet. Det er da viktig at UIT- COAT faktisk kombinerer frakt av utstyr og tilsyn med installasjonene i den grad det er mulig.
Med hensyn til vurdering av de beste metoder og lokaliseringer er det stilt en rekke spørsmål til UIT – COAT, hvor svar er lagt til grunn (vedlagt spørsmål til søknad).

Naturmangfoldlovens §11 (***kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)***
Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Kostnadene ved miljøforringelse belastes tiltakshaver ved at en benytter de metoder for frakt av utstyr inn til området som vurderes som de mest miljøforsvarlige, og i den periode det har minst konsekvenser for verneverdiene. Kostnader knyttet til installasjonene og å velge materialer/ evt. behandling av disse for å unngå gjenskinn og refleks for begrenset synlighet i landskapet belastes tiltakshaver.

Naturmangfoldlovens §12 (***miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)***
For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater
---
Miljøforsvarlige teknikk som snøskuter eller helikopter skal benyttes som mest effektiv metode for frakt av utstyr ved oppsett av værstasjonene. UIT- COAT har sagt seg villig til å bidra ved eventuelle behov for frakt av ved etc. til Ragnarokkhytta i forbindelse med tilsyn med denne vinterstid.

Krav om plassering nær eksisterende infrastruktur, og gradvis vurdering av høyde sørger for at ny infrastruktur ikke kommer i konflikt med verneformålet – *ivareta et stort område vesentlig urørt naturområde tilnærmet fritt for infrastruktur*.

Vurdering av dispensasjon til vitenskapelige formål
Søknaden angår dispensasjon til vitenskapelig formål, og verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse gjelder ikke lenger, og slike saker skal da vurderes etter § 48 *første alternativ* som åpner for unntak dersom det "*ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig*".

Veileder til behandling av søknader om dispensasjon i verneområder under tema til vitenskapelige formål sier;

I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning.

Forskningsaktiviteter som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde, bør imidlertid kanaliseres utenfor verneområdet. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Som regel bør det gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdier. Det kan være aktuelt å stille vilkår om at forvaltningsmyndigheten skal få tilgang til resultatet av vitenskapelige undersøkelser, som ledd i å øke kunnskapen om området, jf. Naturmangfoldloven § 8.

Nasjonalparkstyret gav tillatelse til å videreføre til en rekke overvåkningstiltak, nye overvåkningstiltak og utplassering av mindre infrastruktur i 2018. Eksempelvis mikrotemperaturloggere og kamerabokser for smågnagere. Det er også gitt tillatelse til å utplassere foringsstasjoner for fjellrev og chiptellere for fjellrev (chiptellere er nå fjernet). Høsten 2020 ble det gitt tillatelse til påbygg av Hybiahytta med nytt uthus og vinteren 2021 ble det gitt tillatelse til å benytte lyttebokser for fugl og vegetasjonsbur i en avgrenset periode for å kunne vurdere effekt av beite relatert til endring av klima.

Bakgrunnen for avslag på flere tiltak i de ulike modulene i prosjektet var at man mente omfanget av installasjoner ble for stort i sum, enkelte tiltak ønsket man ikke å gi dispensasjon til da man mente det ville prege verneområdet og påvirke verneverdiene nevneverdig, og vilkår for å gi dispensasjon var ikke til stede.

Tiltakene relateres til hverandre i prosjektet, med fokus på overvåkning av næringsnettet i arktisk klima. Det er lagt vekt på at værstasjon ved Ragnarokkhytta er plassert like ved hytta og vil være vesentlig for prosjektets data i prosjektet og vil også sekundært ha andre positive samfunnsmessige konsekvenser som bedre værvarslingsdata (om det innvilges 10 m mast). En værstasjon som logger på nett vil kunne være til nytte for feltmannskap som skal arbeide med skjøtselstiltak i området da det er et meget væromskiftelig område.

Dette vil være til fordel for verneområdet å innhente mer kunnskap, særlig aktualisert når klimaendringene er skissert til å bli såpass omfattende som spådd på Varangerhalvøya. Klimaendringene kan påvirke en rekke av de artene som lever i området negativt. Fuglesamfunnene sommerstid består av en rekke spesielle arter som er vanlig her, men ikke ellers i landet. Arter som lappspurv og snøugle er noen eksempler. Lirypebestanden og fjellrypebestanden er også i dag mindre enn før, og rypa er en nøkkelart som inngår i dietten til fjellreven og en rekke andre arter som snøugle, jaktfalk og Kongeørn.
Ved reetablering av fjellrevbestanden hvor rype er en del av dietten i tillegg til smågnagere må andre arters rolle i næringsnettet belyses mht. å kunne velge de mest aktuelle forvaltningstiltak slik at fjellreven også skal kunne ha en fremtid på Varangerhalvøya.

Med betydelige klimaendringer vil forvaltningen dra nytte av kunnskapen som innhentes av forskningen og dette vil veie opp for de eventuelle visuelle ulemper med utplassert infrastruktur plassert allerede. Infrastrukturen i sum og at den blir såpass spredt tilsier at

brukere av området neppe vil øke i en slik grad at området oppfattes som preget av infrastruktur fra forskning.
Klimaets påvirkning på smågnagerbestandene, som nøkkelfaktor for en rekke andre dyrearter på halvøya, vil for fremtiden være relevant å få mer kunnskap om for eventuelt å kunne vurdere de beste forvaltningstiltak dersom flere av nøkkelartene i området blir mer truet enn de er i dag.
Bestanden for ryper er også viktig som nøkkelart fra andre spesialiserte arter i området.

Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

Omsøkt værstasjon ved Hubehytta plasseres nært opptil eksisterende infrastruktur og eventuelle ulemper på landskapet vurderes som beskjedne når den samlokaliseres med hytta.
Tilsvarende vurdering gjelder for værstasjon ved Ragnarokk, men er nooe mer usikker – da en 10 m høy værstasjon vil være 6 meter høyere enn hytta. Fordelene av tiltaket vurderes som større enn ulempene, og en oppføring av en mast ved Ragnarokkhytta vurderes ikke for å stride mot verneformålet (5 m høyde) og være en nevneverdig påvirkning med sin påvirkning på landskapet, når fordelene av tiltaket også vektlegges. Dog er det usikkerhet om 10 meters mast blir for voldsomt og en etablering av mast på 5m høyde vil være den beste tilnærming i første omgang. Området ved Ragnarokkhytta har et helt spesielt landskap som det er viktig å ivareta.

Værstasjon ved hengebrua vil stå på en mer eksponert plass enn brua, og den vil være synlig fra dalen overfor. Dette er i dag et viktig friluftslivsområde med turgåere fra midten av juni og ut september og ikke minst laksefiskere som ferdes langs Komagelva fra 25 juni og ut august.
Her vurdereres oppføring av frittstående installasjoner for å stride mot verneformålet med nevneverdig påvirkning på verneformålet mht. visuell påvirkning på landskapet.

Presedens vurderinger
Når vedtak etter naturmangfoldlovens § 48 skal fattes, er det særlig viktig å tenke på eventuelle presedensvirkninger av vedtaket.

COAT prosjektet er svært spesielt i omfang og design og forvalter legger til grunn at tiltakene neppe vil ha presedens i Varangerhalvøya nasjonalpark, eller i andre verneområder for øvrig da det kun er her man har grense mellom sub – arktisk og lav arktisk klima på fastlandet i en nasjonalpark. Omfanget av tiltak er nøye vurdert jamfør naturmangfoldlovens § 10 med samlet påvirkning, og at det gis tillatelse i et dalføre betyr ikke at man vil utvide og gi tilsvarende tillatelser i andre områder av nasjonalparken.

At nasjonalparken ligger lengst i nord og mot øst tilsier at dette er noen av de landområder på fastlandet som vil bli påvirket mest av klimaendringene. Med de spesielle tilpassede arter som lever her må man også kunne vurdere tilstand og aktuelle forvaltningstiltak som prosjektet vil kunne bidra med.

Dette så lenge tiltakene med bygget ikke vurderes for å stride mot vernevedtakets formål og ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Og heller ikke at samlet påvirkning på verneområdet jamfør naturmangfoldlovens § 10, blir for stor.

Bakgrunnen for vernet av Varangerhalvøya Nasjonalpark omfatter ikke forskningsformål og presedensen fra saker i andre nasjonalparker er relevant med nasjonalparker hvor forskning heller ikke inngår som en del av verneformålet. Dog var det en rekke pågående prosjekter i regi av UIT fra før vernet ble etablert som senere er utvidet og bygd på som vil gi nyttig informasjon til forvaltningen av artene innen nasjonalparken, men vil også gi nyttig kunnskap nasjonalt.

Nasjonalparker med tilfeller av innvilget tillatelse til infrastruktur hvor verneformålet omfatter referanseområde for forskning er ikke direkte sammenliknbare med Varangerhalvøya Nasjonalpark. Praksis for forskningstiltak i Nasjonalparkene på Svalbard er heller ikke sammenliknbar med fastlandets nasjonalparker pga. ulike verneformål og regelverk. Det vises til at det ikke er gitt tillatelse til frittstående værstasjoner på Svalbard i nasjonalparker hvor vitenskapelige formål er en del av bakgrunn for vernet. Forvalter legger til grunn at værstasjon inntil etablert infrastruktur stiller seg annerledes.

Vurdering om det bør gis tillatelser

Vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter Nml. § 48 er som nevnt at tiltakene ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig. At et stort område skal bevares i det vesentlige urørt, tilnærmet fritt for tekniske inngrep fremgår av formålsbestemmelsen i verneforskriften § 2.

I sum av infrastruktur omsøkt i prosjektet ved andre runde er det vurdert at det kan gis tillatelse for det minste utstyret da omfanget totalt av type installasjoner og antall av de enkelte installasjoner er bedre miljøtilpasset og i sum ikke er en trussel for å bevare et område vesentlig uten infrastruktur.

Forvalter vurderer det som at værstasjoner er vesentlig for prosjektet for at de skal kunne gjøre de vesentligste undersøkelsene, og at den er nødvendig innen vernegrensen for å følge opp de forskningstiltakene som er innvilget i nasjonalparken hvor styret allerede har gitt sin tilslutning. Værstasjoner vil sette andre forskningsresultater i et klimaendringsperspektiv relatert til de klimaendringene som er ventet, og kan være avgjørende for å kunne evaluere forvaltningstiltak for arter som skal ivaretas i nasjonalparken, innenfor et klimaendringscenario.

Frittstående værstasjoner vil kunne ha uheldige virkninger for landskap. Værstasjoner plassert inntil bygninger som Hybiahytta og Ragnarokk– opptil 5 m høyde - vurderes for å ha liten påvirkning, og erfaring av værstasjon på 5 m høyde ved Ragnarokk vil være avgjørende for om man på sikt kan vurdere dispensere til å utvide denne til 10 m høyde – som nok på sikt vil være den beste løsning for prosjektet og for øvrig gi bedre værvarsling i området. Om det er hjemmel til å gi tillatelse til dette vil avgjøres av grad av påvirkning på landskapet av en høyere mast ved hytta.

Værstasjonene er viktig i prosjektet relatert til overvåkningen av økosystemer og kan også få betydning for kunnskap om den enkelte art relatert til klimautvikling i nasjonal skala.

Varangerhalvøya nasjonalpark er i et spesielt tilfelle hvor området grenser mellom subarktisk og lavarktisk klimasone hvor endringer i klima vil kunne får betydning for de spesialtilpassede arktiske og østlige artene. Presedensvirkning vurderes som lav gitt prosjektets plassering i klimasone, finansieringsomfang, omfang i overvåkning av næringsnettet og gitt at UIT tidsserier for overvåkning av deler av næringsnettet fra opprettelsen av nasjonalparken. Værstasjonene som er omsøkt er vurdert som enkeltstående på hvert sitt vis og kan hjemles jamfør Naturmangfoldlovens § 48.

Det samlede antall inngrep og installasjoner i prosjektet er redusert til et slikt omfang at det kan hjemles i naturmangfoldloven § 48 første ledd, da de i helhet ikke vil være i strid med verneverdiene og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig når fordelene for forvaltningen av området tas med i vurderingen. Motorisert ferdsel og aktivitet er planlagt til et minimum slik at forstyrrelsene i området holdes på et lavest mulig nivå. En rekke av de større tiltakene er plassert inntil eksisterende infrastruktur som er avgjørende for å kunne gi en tillatelse innen nasjonalparken.

Relatert til høyde på mast ved Ragnarokk tilsier usikkerhet om påvirkning på landskapets urørthet ved 10 m mast, at Naturmangfoldlovens § 9 føre – var – hensyn gjøres gjeldende. Forvalter innstiller på at det gis tillatelse til å etablere en 5 m mast, som utgangspunkt for en sikrere vurdering for om en større mast vil påvirke verneformålet nevneverdig – ivareta i det vesentlige et *stort urørt naturområde tilnærmet fritt for tekniske inngrep*.

Jamfør klageavgjørelse i miljødirektoratet av 2018, hvor frittstående værstasjoner på høyder drøftes, samt avklart klagesak om værstasjoner i nasjonalparker på Svalbard, hvor vitenskapelige formål inngår i verneformålet kommer forvalter til at man ikke har hjemmelsgrunnlag til å gi dispensasjon til mindre værstasjoner frittstående rundt i terrenget innen nasjonalparken, og omsøkt værstasjon på høyde 125 m fra hengebrua bør da avslås. Her anbefales å vurdere andre løsninger nærmere brua.

Frittstående installasjoner eksponert på høyder i god avstand fra annen infrastruktur vil kunne påvirker landskapets preg av urørthet og forvalter finner ikke at det er hjemmel til å kunne gi dispensasjon til dette da det vil kunne påvirke verneverdiene nevneverdig, og vil kunne ha presedens.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2024/10269-5

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	17/25	24.02.2025

Varjjat Siida, mulig oppføring på Norges liste for verdensarv - tilbakemelding etter infomøte med Riksantikvaren

I styremøte 22.10.2024 i sak 49/24 drøftet styret hva vi ønsket avklart til møtet med Riksantikvaren som var 14.11.2024. Det var først møte med Riksantikvaren med styremedlemmer på statens hus i Vadsø, deretter deltok forvalter og styreleder på forankringsmøte i Varangerbotn med kommuner, sameting, fylkestingsrepresentanter og arkeologer.

Av protokoll fra styremøte før møtet med Riksantikvaren ønsket vi klarhet i:

- Hvem er prosjekteier for Unescoprosjektet i tillegg til Sametinget
- korrespondansen i saken

Man gav uttrykk for at man var forbauset over at man ikke har vært involvert tidligere i prosessen som forvaltningsmyndighet i nasjonalparken mht. deler av Unescosøknaden herav Noidiidcearru. Noe man gav uttrykk for i møtet 14.11.2024.

Forvalter gav tilbakemelding i forankringsmøtet i Varangerbotn om at saken krevde styrebehandling.

Forvalters innstilling

Forvalters innstilling

Nasjonalparkstyret er positiv til at man arbeider for Unescoområde i Varanger generelt. Fire av områdene er såpass spektakulære at de kan nomineres i seg selv. Både Mortensnes og Gollevarri i seg selv solide begrunnelser.

Spørsmålet om det femte, -Noidiidcearru- i kjernen av nasjonalparken bør bli en del av Unescoområdet har ikke vært stilt til Nasjonalparkstyret i prosessen med å arbeide frem forslaget av aktørene. Det er problematisk.

I 2015 ble det laget en helhetlig besøksstrategi for nasjonalparken som vedtatt kapittel i forvaltningsplanen. Spørsmålet har betydning for fremtidig forvaltning av nasjonalparken. Det er problematisk for verneområdeforvaltningen å bli presentert et ferdig forslag uten å ha vært involvert, og det stilles spørsmål ved prosessen.

Forvalter kan ikke se at saken er tilstrekkelig opplyst for nasjonalparkstyret. I 2019 var det en befaring men vi har ikke vært invitert i vurderinger etter dette eller forespurt om man ønsker det.

Dagens besøksstrategi tilsier at man ikke løfter frem kjerneområdene av nasjonalparken men heller skjermer dem. Å gi området Unesco status vil gjøre det motsatte. Således strider forslaget mot besøksstrategien og dagens føringer for forvaltningen. Nasjonalparkstyret vil tilrettelegge for dagsturer, noe man har gjort. For øvrig vil man løfte frem linjehytteruta noe, men Unescostatus vil gå utover «noe». Et Unescoområde i kjernen vil bli en hovedattraksjon som ikke samsvarer med dagens strategi for å invitere til besøk i nasjonalparken.

Om nasjonalparkstyret ønsker å støtte forslaget må besøksstrategien endres.
Det må i så fall skje i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet og er en lengre prosess med prosesskrav.

Det er usikkert om området som ligger i kjernen av nasjonalparken (Noidiidcearru) bør inngå. Dette med hensyn til å ivareta verneverdiene helhetlig og jamfør beste praksis. Om det samsvarer med den helhetlige forvaltningen av området og forvaltningsmål for alle verneverdiene må være nasjonalparkstyrets fokus i dette spørsmålet.

Kulturminneloven i seg selv og verneforskriften for Varangerhalvøya nasjonalpark sikrer i dag kulturminnene (vi har allerede dobbelt vern).

Unescostatus vil medføre økt oppmerksomhet i sosiale media og andre media av alle typer. Reiselivsbedrifter vil naturligvis i større grad arrangere turer til stedet, som kan gi ringvirkninger. Det er ikke noe mål å maksimere besøket i nasjonalparken, men heller løfte frem utkant og randsoner.

Turismen i Varanger er økende og vi vet ikke hvilket nivå det vil havne på. Føre-var hensyn tilsier at vi kan forvente slitasje i områder i nasjonalparken som ikke har det fra før og økt ferdsel generelt i områdene rundt og også områder med arter som er sårbare for forstyrrelser. Mange arter er i tilbakegang eller er i en reetableringsfase.

Unescostatus vil forsterke besøkstrykk på området, men usikkert hvor mye mer. Dette kan man nødvendigvis ikke styre, da faktorer som sosiale media eller Tv-programmer kan booste besøk fra Norge og mange andre land. Unescostatusen øker sannsynligheten for dette betydelig. Økt slitasje vil kreve tilrettelegging. Jamfør dagens besøksstrategi er det ikke mål om å tilrettelegge innen nasjonalparken. Noe av særpreget for nasjonalparken er at det er lite spor av slitasje og mennesker, og det er ikke merkede stier - som en av de siste nasjonalparkene som ikke har det i særlig grad. Nylig ble NRKs «Lars Monsen og nasjonalparkene» kringkastet hvor området ble besøkt. Sommeren 2025 vil sannsynligvis mangedoble besøket. Kulturminnene bør dokumenteres på ordentlig vis før besøkstrykket kommer og vil gi et inntrykk av hva man kan forvente av besøk fremover og eventuelle negative effekter.

Det er uklart for oss hvordan Reinbeitedistrikt 6 har vært involvert, den tid både Noidiidcearru og Gollevarri (utenfor nasjonalparken), som for øvrig ligger i beiteområdene. Gollevarri myrområde (inkludert hele området med kulturminner og deler av buffersoner) har også vært foreslått vernet som naturreservat i verneplan for myr i Finnmark i Nesseby kommune. Dette ville også ha sikret både naturgrunnlaget for området og hele kulturminneområdet, men er ikke nevnt i dokumentene.

Jo flere besøkende som kommer i sum, jo større antall i seg selv kan vi forvente oppsøker områdene utenom årstidene man ønsker av hensyn til perioder som er ekstra sårbare for reindriften – som kalvingstid (15 april – 1 juli), og hekketider. Det er ikke sikkert planene for Unescostatus samsvarer med hensyn til dagens reindrift. Dette må reinbeitedistriktet tas med i prosessen for å vurdere.
Nasjonalparkstyret forventer at dette presenteres for styret for reinbeitedistrikt 6 som har beite i nasjonalparken, som får si sin mening om forslagene, hvor vi får tilsendt referat. I nasjonalparken skal det kunne drives reindrift.

Ferdsel tilsier behov for tilrettelegging da tråkk gir slitasje. Området har også lavarktis klimasone med tynt jordsmonn eller ingenting. Klimaendringer med mer nedbør gir nå utvasking ved regnskyll på stier i hellende terreng. I hellende terreng gir dette stygge spor som er vanskelig å utbedre. Dette må eventuelt kartlegges ved en konsekvensutredning om forventet økt ferdsel vil gi uønska påvirkning til og på området. Atkomstveiene er flere da området ligger i kjernen av nasjonalparken. Områdene er sannsynligvis meget sårbare for tråkk og ferdsel både til området og ved området. Inn mot området er det en rekke arter som er utsatt for frostyrrelser, særlig i juli da det erfaringsvis er høysesong.

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre mener at de nødvendige aktører ikke har vært involvert godt nok i prosessen slik at man kan få det beste utgangspunkt for Unescoforslag. Forslaget er således umodent for oversendelse for alle 5 områder. Eventuelle forvaltningsstrategier må være i forkant om Noidiidcearru skal bli en del av Unesco området, men er uklart for oss nå og bør jobbes mer med om det er konklusjonen.

Nasjonalparken forvaltes helhetlig og det er uklart på hvilket vis nasjonalparkstyret vil ha påvirkning på forvaltningen av Unescoområdene. Vi kan ikke se at nasjonalparkstyret er nevnt i dokumentene med hensyn til forvaltning av Unesco områdene, som forsterker inntrykket av at dokumentet er umodent. Man har ikke involvert vernemyndigheten, og vi er usikre på om reindriften har vært det.

Administrative ressurser for nasjonalparkstyret er også begrenset og Unesco status vil øke arbeidsomfanget, og vi er ikke lovet økte ressurser. Økte ressursbehov i forvaltningen av nasjonalparken må avklares av Klima- og Miljødepartementet før vi kan ta stilling til dette. Per i dag er det ikke nok administrative ressurser eller tilgang til nødvendigheter som tjenestebil eller annet feltutstyr.
Dette vil gå utover andre forvaltningshensyn for området helhetlig om status medfører mye økt ferdsel som vil kreve mye ressurser. Man kan ikke legge til grunn at økt oppsyn vil løse trusler ved økt besøk.

Det vil alltid være en prosentandel som ikke følger anvisningene for beste besøkspraksis. Vi har allerede hatt en gruppe som har bygd «kunstige kulturminner» i kjernen av nasjonalparken ved hytta Heimdal. Tilfeldigheter gjorde at det ble oppdaget.

I randsonen av nasjonalparken i landskapsvernområdet er det varder som er bygd ulvolig.

Det er hensyn for og imot å løfte frem et slikt område. Men de må være nøye vurdert helhetlig på forhånd. En prosess det ikke er gitt rom for.

Nasjonalparkstyret jobber med forvaltningsplan og revidering av besøksstrategi og det bør avklares i den sammenhengen.

Viser til Besøksstrategien for nasjonalparken:

Basert på det eksisterende kunnskapsgrunnlaget skal besøksstrategien vise hvilke tiltak som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser. I tilfeller hvor det er motstridende målsettinger mellom de tre interessene, skal ivaretakelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

Strategien skal blant annet definere hvor man skal ønske besøkende velkommen, og hvilke områder som bør skjermes for besøkende.

Vern av sårbare arter, som for eksempel fjellrev og våtmarksfugl, er en viktig del av formålet med nasjonalparken. Verneforskriftens § 2 sier dessuten at ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse, og at området skal kunne brukes til reindrift. Reinbeitedistrikt 6 er den største brukeren av nasjonalparken, og reindrift er en viktig næring på Varangerhalvøya. Bevaring av unike samiske kulturminner er også en del av verneformålet med nasjonalparken.

Hensynet til både sårbare arter, reindriften og kulturminner gir føringer for hvilke deler av nasjonalparken man ikke skal tilrettelegge og markedsføre for besøkende. Forskriftens § 2 sier også at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Dette gir føringer som nasjonalparkstyret har fulgt opp ved at det ikke er etablert merkede stier, skilting eller andre former for tilrettelegging i de indre delene av nasjonalparken. I de ytre delene av nasjonalparken har det blitt gjennomført enkle tilretteleggings- og informasjonstiltak noen få steder.

Kulturminner
Sametinget har sammen med Finnmark fylkeskommune gjort et stort dokumentasjonsarbeid rundt fangstanlegg for villrein på Noidiidčearru / Kjøpmannskjølen de siste årene. Målsetningen er å få anlegget nominert til UNESCOs tentative verdensarvliste sammen med tre andre kulturminneområder i Varanger/Tana. Fangstanlegget ligger midt inne i de indre delen av nasjonalparken, og er sårbart for ferdsel på den måten at besøkende kan komme til å flytte på stein med eller uten vilje.

Indre deler av Varangerhalvøya
Nasjonalparkstyret forvalter verneområder med sårbare naturverdier. De sårbare naturverdiene som krever størst hensyn finnes generelt i de indre delene av verneområdene. Hiområder for fjellrev og sjeldne våtmarksfugler i sone A er eksempler på dette. Dessuten hekker det snøugle og andre rovfugler i de indre områdene, særlig i smågnagerår. I tillegg er de indre områdene viktige kalvingsområder for reindriften, og de mest verneverdige kulturminnene finnes også i de indre delene av nasjonalparken.

Antallet besøkende i de indre delene av nasjonalparken er lavt. Dette henger nok mye sammen med at man bør være fjellvant, godt utrustet, og i god fysisk form for å gå helt inn i de indre områdene. Dagens antall besøkende vurderes ikke som noen trussel for verneverdiene, og en liten økning vil sannsynligvis heller ikke utgjøre noen trussel.

I og med at forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken ikke har vært invitert med i arbeidet har ikke nasjonalparkstyret kunnet gjøre en avveining som sikrer den helhetlige langsiktige forvaltningen av nasjonalparken.

Reindriften *Reinbeitedistrikt 6 er den største brukeren av nasjonalparken, og reindriften er en viktig næring på Varangerhalvøya. Distriktsplanen som er datert 29. mai 2010 gir en kort oversikt over bruken av halvøya. Varangerhalvøya brukes som beiteområde fra ca. 20. april til utpå senhøsten. Kart fra Fylkesmannen i Finnmark sin reindriftsavdeling viser at kalvingen foregår over hele arealet, unntatt på de aller høyeste fjellpartiene. I kalvingsperioden (ca. 20. april – 1. juli), må reinen forstyrres minst mulig. Reindriftens behov for å unngå forstyrrelser sammenfaller i ganske stor grad både i tid og rom med sårbare arter som fjellrev og snøugle.*

Kulturminner *Sametinget har sammen med Finnmark fylkeskommune gjort et stort dokumentasjonsarbeid rundt fangstanlegg for villrein på Noidiidčearru / Kjøpmannskjølen de siste årene. Målsetningen er å få anlegget nominert til UNESCOs tentative verdensarvliste sammen med tre andre kulturminneområder i Varanger/Tana. Fangstanlegget ligger midt inne i de indre delen av nasjonalparken, og er sårbart for ferdsel på den måten at besøkende kan komme til å flytte på stein med eller uten vilje.*

2.2. Sammenstilling av kunnskapsgrunnlaget *Gjennom å sammenstille eksisterende kunnskap om sårbare naturverdier, reiselivet, de besøkende og annen kunnskap har man et godt grunnlag for å lage en besøksstrategi som best mulig sørger for balanse mellom verneverdiene, reiselivet og de besøkende. Indre deler av Varangerhalvøya Nasjonalparkstyret forvalter verneområder med sårbare naturverdier. De sårbare naturverdiene som krever størst hensyn finnes generelt i de indre delene av verneområdene. Hiområder for fjellrev og sjeldne våtmarksfugler i sone A er eksempler på dette. Dessuten hekker det snøugle og andre rovfugler i de indre områdene, særlig i smågnagerår. I tillegg er de indre områdene viktige kalvingsområder for reindriften, og de mest verneverdige kulturminnene finnes også i de indre delene av nasjonalparken. Antallet besøkende i de indre delene av nasjonalparken er lavt. Dette henger nok mye sammen med at man bør være fjellvant, godt utrustet, og i god fysisk form for å gå helt inn i de indre områdene. Dagens antall besøkende vurderes ikke som noen trussel for verneverdiene, og en liten økning vil sannsynligvis heller ikke utgjøre noen trussel. Ytre deler av Varangerhalvøya Brukerundersøkelsen i 2014 viste at fotturer var den mest vanlige aktiviteten i nasjonalparken, og flertallet (65 %) var på dagstur. Rekkevidden til fots i løpet av en dag er begrenset, så det betyr at de fleste bruker de ytre delene av nasjonalparken mest. Selv om det også finnes sårbare naturverdier i de ytre delene, tåler disse områdene et større antall besøkende. Man må imidlertid være bevisst på hvilke traséer og områder man skal anbefale til besøkende, for å minimalisere sjansen for slitasje og forstyrrelser. Brukerundersøkelsen viste også at 14 % av de besøkende i nasjonalparken hadde fuglekikking som hovedaktivitet. Reiselivskartleggingen viste dessuten at fugleturisme er det viktigste satsningsområdet for reiselivet på Varangerhalvøya, og at nasjonalparken kan inngå i og bidra til fuglekikking som produktkonsept. Fugleturistene kjører i all hovedsak langs bilveiene for å kikke på fugl, og de fleste av dem har nok i utgangspunktet ikke planlagt å besøke verneområdene.*

Disse er dermed i hovedmålgruppen for den nye merkevaren, og det er store muligheter for å treffe dem med merkevaren langs nasjonal turistveg Varanger.

3. Mål

Ut i fra kunnskapsgrunnlaget, og ut i fra ønsker for utviklingen i og rundt verneområdene, har nasjonalparkstyret definert en målsetning for hver av de tre elementene i besøksstrategien:

3.1.Mål for verneverdiene

- *Verneområdene skal bevares som områder med liten grad av tilrettelegging, hvor verneverdiene ikke påvirkes negativt av besøkende.*

3.2.Mål for reiselivet

- *Verneområdene skal tiltrekke seg flere besøkende og skape vekst og positiv utvikling for det lokale næringslivet.*

3.3.Mål for de besøkende

- *De besøkende, både tilreisende og fastboende, skal få gode opplevelser i møte med verneområdene. De gode opplevelsene skal gi mer kunnskap, forståelse og stolthet for verneområdene, og økt innsikt i samisk bruk av naturen.*

3.4.Strategiske hovedgrep

For å nå de tre målene må det velges noen strategiske hovedgrep som bygger på en sammenstilling av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget.

Ut i fra dagens kjente kunnskap, vurderer nasjonalparkstyret at det ikke eksisterer noen akutte forvaltningsutfordringer knyttet til besøkende. Innenfor «føre var»-prinsippet kan man derfor fokusere sterkere på lokal verdiskaping og på gode opplevelser for de besøkende enn man kunne gjort hvis strategien måtte løse akutte forvaltningsutfordringer som truet verneverdiene.

Indre deler av Varangerhalvøya

Selv om besøksstrategien ikke må løse akutte forvaltningsutfordringer, taler kunnskapsgrunnlaget likevel for at det er ønskelig å holde antall besøkende i de indre områdene lavt også i fremtiden. I praksis betyr dette at man ikke markedsfører disse områdene, og følgelig ikke merker, skilter eller tilrettelegger på annen måte i de indre delene. Dette er også i tråd med nasjonalparkens formålsparagraf som sier at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

De som er spesielt interessert i å besøke de indre delene av nasjonalparken kan imidlertid tilbys GPS-tracklogg for en rute som går på nordsiden av høydedraget «Kjølen», og følger traséen til den gamle telegraflinjen mellom Kongsfjordfjellet og Komagvær. Langs ruta ligger det fire åpne hytter («linjehyttene»), og ruta går gjennom noen av de minst sårbare områdene i de indre delene av nasjonalparken.

Tilbud om GPS-tracklogg vil være en form for kanalisering som øker sannsynligheten for at de mer sårbare delene av de indre områdene blir skjermet. Samtidig vil det være et tilbud til de som setter pris på å bevege seg «i timevis» uten å møte et menneske, slik brukerundersøkelsen viste at mange var interessert i.

Per dags dato er det flere aktuelle steder å starte på ruta mellom Kongsfjordfjellet og Komagvær, og flere av traséene inn til «Kjølen» går gjennom de nordligste delene av sone A i nasjonalparken, hvor særlig våtmarksfugl er sårbare for forstyrrelse på sommerstid. For å kanalisere de besøkende bort fra sone A, og lette adkomsten til ruta langs «Kjølen» og den vestligste linjehytta («Helheim») vil det være gunstig å bygge en bro over Syltefjordelva i nærheten av utløpet av Ordovann. Broa kan bygges i kombinasjon med et startpunkt i tråd med den nye merkestrategien.

Ytre deler av Varangerhalvøya
Brukerundersøkelsen viste at 3 av 5 besøkende i nasjonalparken var fra Øst-Finnmark, og at 70 % hadde vært i området før. Fotturer var den mest vanlige aktiviteten, og flertallet (65 %) var på dagstur.

Dette taler for å tilrettelegge for lokale/regionale besøkende som går på dagsturer til fots i det samme området gang etter gang. Ordo-området er et område som hovedsakelig brukes av lokal-/regionalbefolkningen. Bru over Syltefjordelva i kombinasjon med et startpunkt vil være et tiltak som imøtekommer behovene til disse besøkende. Etablering av en bro vil sannsynligvis øke bruken av de ytre delene av nasjonalparken i Ordo-området, utenfor sone A, og føre til at flere får økt forståelse for vernet og verneverdiene. Antallet besøkende som går hele ruta langs «Kjølen» til Komagvær vil sannsynligvis øke noe, men fortsatt holdes på et relativt lavt nivå. Grunnen er at den turen stiller større krav til kompetanse, utstyr og fysisk form, og traséen skal heller ikke merkes eller skiltes.

Det er også to andre steder i de ytre delene av nasjonalparken, eventuelt rett utenfor nasjonalparken, hvor det er aktuelt å oppgradere startpunkt. De to stedene er området nord for Vadsø by, hvor man kan gå inn til Nattfjelldalen og/eller Frøkendalen, og i enden av bilveien på vestsiden av Komagelva. Brukerundersøkelsen og besøkstellere sommeren 2014 viste at disse to stedene var populære punkter å starte turen inn i nasjonalparken på, ikke minst for lokale/regionale besøkende. Begge disse områdene er kartlagt etter NiN-metoden, og disse dataene bør legges til grunn for å kanalisere besøkende til de traséene som tåler tråkk og slitasje best.

Fugleturismen er et satsningsområde i Varanger. Det taler for å søke samarbeid med andre aktører som jobber med fugleturisme, og finne steder hvor man kan etablere felles attraksjoner og informasjon. Ved å delta i samarbeid og spleiselag om tiltak vil man få tiltaksmidlene til å strekke lengst mulig, og kvaliteten på tiltakene vil ofte bli høyere. Statens vegvesen er en naturlig samarbeidspartner, siden de har både fugleturisme og nasjonalpark som en del av sitt konsept for nasjonal turistveg Varanger mellom Varangerbotn og Hamningberg.

Statens vegvesen har engasjert Biotope for å prosjektere og produsere fugleskjul på utvalgte steder langs nasjonal turistveg Varanger. På flere av disse stedene finnes det spennende økologiske sammenhenger mellom fuglelivet i nasjonalparken og på kysten. Et eksempel på et slikt sted er Kiberg, hvor arter som hekker i de indre delene av nasjonalparken kan observeres på stranda ved utløpet av Kibergselva. Her er det allerede avtalt samarbeid med nasjonal turistveg Varanger om bygging av et fugleskjul med informasjon om både fuglelivet og nasjonalparken. Fugleskjulet skal ligge bare 100 meter fra forvaltningsknutepunktet for nasjonalparkstyret, hvor det er etablert en innendørs utstilling om nasjonalparken. Utstillingen/lokalene ble tilrettelagt før den nye merkevaren kom, og det trengs en oppgradering for å oppfylle kravene i den nye merkestrategien.

I tillegg til Kiberg, er det aktuelt å samarbeide med Statens vegvesen om flere punkter langs nasjonal turistveg, uten at andre punkter er endelig bestemt foreløpig. Det trengs en grundigere vurdering / mulighetsstudie for å avklare hvilke punkter som vil fungere best. Det virker imidlertid naturlig å etablere et punkt i Varangerbotn, hvor nasjonal turistveg starter, og hvor besøkende med bil kan få sitt første møte med nasjonalparken. Her kan man informere om de ulike attraksjonene og opplevelsene i

verneområdene, og dermed motivere de besøkende til å oppsøke de andre stedene på Varangerhalvøya hvor de kan møte den nye merkevaren.
Langs nasjonal turistveg vil man treffe mange av de besøkende på sørsiden av Varangerhalvøya. Siden Syltefjord er en av hovedattraksjonene for mange besøkende på nordsiden av halvøya, vil det være naturlig å etablere et informasjonspunkt her for å treffe disse besøkende.

Det er et politisk mål både lokalt og nasjonalt at verneområdene skal være attraksjoner som kan tiltrekke seg flere besøkende og bidra til økt verdiskaping. For å nå målet om økt verdiskaping bør en del av tilretteleggingen skje i nærheten av eksisterende næringsvirksomhet, som ofte ligger et stykke unna de vernede områdene. Tilbud om varer og tjenester av god kvalitet vil gi de besøkende enda større utbytte av sitt opphold i og rundt verneområdene. Tilbud om guidede turer er et eksempel på dette, som i tillegg vil gi direkte verdiskaping basert på vernet natur. Nasjonalparkstyret ønsker derfor å veilede og samarbeide med bedrifter som ønsker å starte opp med guiding i og rundt verneområdene.
Det kan bli aktuelt at bedrifter med produkter knyttet til verneområdene, som holder en høy kvalitet, kan få benytte den nye merkevaren. Miljødirektoratet jobber med å finne en ordning for dette.

For å oppnå større verdiskaping og større forståelse for vernet, ønsker nasjonalparkstyret også å delta i samarbeidet om etableringen av en regional natur- og kulturpark i Varanger.

Formålet med Varangerhalvøya nasjonalpark/Várnjárgga álbmotmeahcci/Varenkinniemen kansalistaras er å bevare et stort i det vesentlige urørt naturområde, tilnærmet fritt for tekniske inngrep, som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. I dette inngår blant annet å bevare den mest arktisk pregete del av fastlands-Norge med spesielle landformer og avsetninger etter istida, et plante- og dyreliv med østlige og arktiske innslag, et kjerneområde for fjellrev og unike samiske kulturminner.

I sone A er det avgrenset et særlig viktig myr- og våtmarksområde med stor vitenskapelig betydning som referanseområde og med egenart i form av mange småvann og myrdammer. Området gir leveområder for en rik og variert fauna av våtmarksfugl, også trua arter. Området er svært viktig for sædgås og dverggås.

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

3 LATITUDE AND LONGITUDE, OR UTM COORDINATES

(centrepoints)

SITES	LATITUDE	LONGITUDE	UTM Northing	UTM Easting
Ceavccageađge/Mortensnes	70°7'47"N	29°2'34"E	7781642	577480
Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen	70°9'33"N	28°34'49"E	7778503	559761
Rissebávte/Gressbakken	70°4'29"N	28° 49'6"E	7775249	569150
Gollevárre	70°7'8"N	28° 15'24"E	7779615	547698
Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen	70°24'23"N	30°0'1"E	7813975	612251

Figure 2. Varanger Peninsula with the 5 interrelated sites. The green line marks the border of the Varanger Peninsula National Park.

Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen

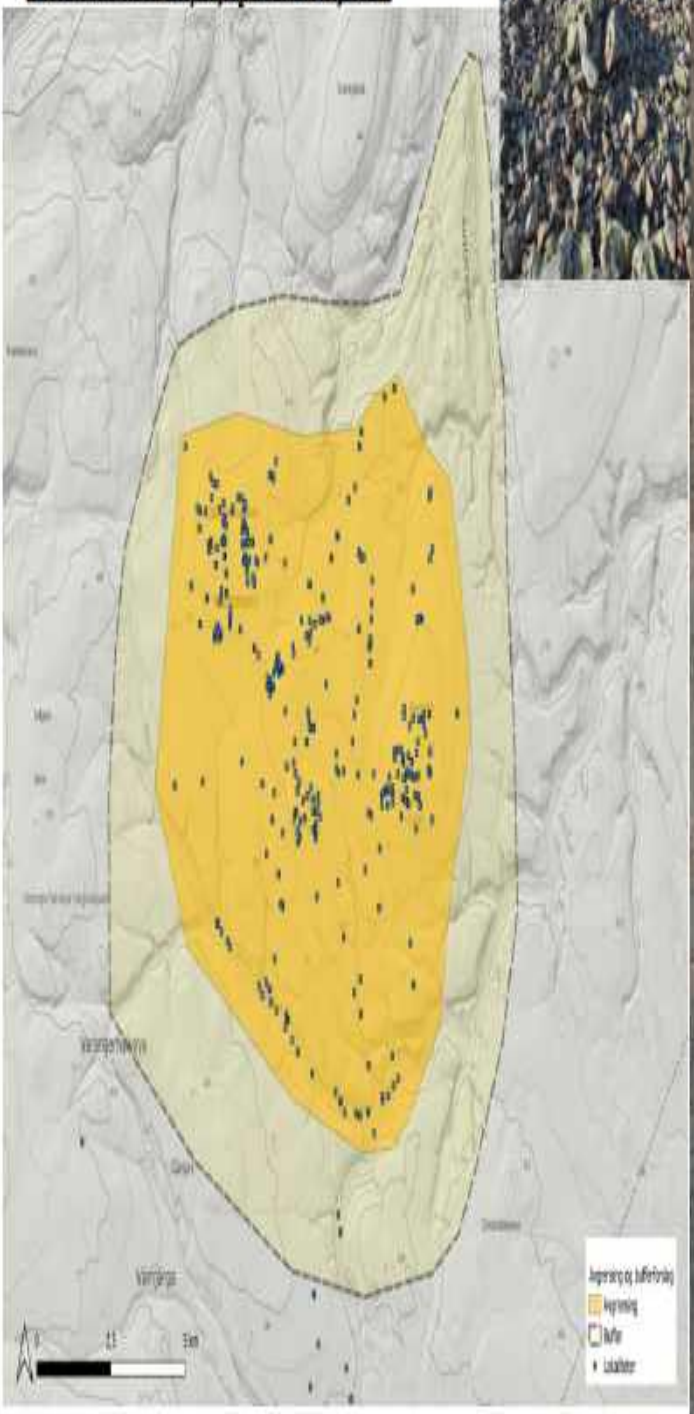

07.11.2024

RIKSANTIKVAREN

4 SHORT PRESENTATION OF THE COMPONENT SITES

The serial nomination includes five components within the Varanger Peninsula, the land bridge connecting the peninsula to the mainland and 12 km along the southern coast of the Varanger fjord. The five sites testify in an outstanding way to how settlement, livelihood and religion are interconnected through time and space, and also to how climate and geological changes have affected the environment. The latter is especially evident at Ceavccageađge/Mortensnes, which also in other respects may be seen as the core site linking the five together.

Anthropological literature often uses the term "hunter- gatherers" for non-agricultural peoples. This term does not fit well with Arctic circumstances where edible plants are few and fishing has

been crucial. And although gathering of vitamin-rich berries likely always have been part of the autumn activities, the main food sources were wild mammals, fish, and birds. Thus, in this overview the term hunting and fishing culture, or hunters and fishers, will be used.

The sites that are identified as having potential Outstanding Universal Value are:

Ceavccageađge/Mortensnes (Sámi/Norwegian name translated to English: Fish oil stone/Morten's headland): A unique coastal settlement which has been occupied for 12 000 years. It includes activity areas from the first post-glacial habitation, vestiges of 265 dwellings dated between 7000 BC and 1900 AD, as well as an adjoining burial ground with more than 400 graves used from 800 BC to AD 1700 AD. The site also includes a number of sacrificial and sacred places of various ages. One of them, Ceavccageađge, has given the place its Sámi name. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen (Iron point cove/Pit hill field) in **Stuorravuonna/Karlebotn** (Big fjord/Tradesman's bay): A settlement site containing the vestiges of as many as 115 pit houses that date from 4000 to 3000 BC. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Rissebávte/Gressbakken (Grass slope): A settlement site with the vestiges of 15 massive semi-subterranean houses dated to the period 2200 to 1850 BC. The wall areas of the houses contain huge midden deposits. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Gollevárre (Golden Mountain): A hunting site containing possibly the largest pitfall system ever recorded in the Arctic. It contains a total of 1979 single pits for trapping wild reindeer, with an adjoining settlement and processing site dated to AD1200 to 1650. Located in Deatnu/Tana municipality.

Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen (Shamans' rock field/Merchant's ridge): An impressive wild reindeer hunting site containing large funnel-shaped trapping systems organized around two large stone-built corrals with several kilometre-long drivelines. The site also contains hundreds of hunting blinds, meat caches, hearths, and other structures. The site was likely used within the period AD 1100 to 1600. Located in Båtsfjord municipality.

Riksantikvarens anbefaling

«Riksantikvaren anbefaler at Várjaat Siida oppføres på Norges tentative liste under kriterium (iii) [...]

Riksantikvaren anbefaler at det i forkant av en eventuell oversendelse til Unesco avholdes et møte med Sametinget, Finnmark fylkeskommune, kommunene Nesseby, Tana og Båtsfjord samt andre berørte parter for å informere om status for arbeidet med Várjjat Siida. Et slikt møte kan arrangeres i første kvartal av 2024»

RIKSANTIKVAREN 10

ST 49/24 Varjjat Siida, mulig oppføring på Norges liste for verdensarv - møte med Riksantikvaren

Saksprotokoll i Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra - 22.10.2024

Behandling

Til møtet med Riksantikvaren bør vi vite
- hvem som er prosjekteiere for Unesco prosjektet i tillegg til Sametinget
- Korrespondansen i saken

I møtet med Riksantivkvaren
- gis uttrykk for at vi er forbauset over at man ikke har vært mer involvert tidligere i prosessen som forvaltningsmynddighet
i nasjonalparken mht. deler av UNESCO søknaden
- Konsekvensvurdering for evt. Unescostatus for kulturminnene og påvirkning på ferdselen i nasjonalparken. Dagens besøksstrategi sier at kjerneområdene i nasjonalparken
skal skjermes pga. sin sårbarhet. Hvordan kan det ivaretas ved UNESCO status.

Vedtak

Til møtet med Riksantikvaren bør vi få klarhet i
- hvem som er prosjekteiere for Unesco prosjektet i tillegg til Sametinget
- Korrespondansen i saken

I møtet med Riksantivkvaren
- gis uttrykk for at vi er forbauset over at man ikke har vært direkte involvert tidligere i prosessen som forvaltningsmynddighet
i nasjonalparken mht. deler av UNESCO søknaden
- Konsekvensvurdering for evt. Unescostatus for kulturminnene og påvirkning på ferdselen i nasjonalparken. Dagens besøksstrategi sier at kjerneområdene i nasjonalparken

skal skjermes pga. sin sårbarhet. Hvordan kan det evt. ivaretas i et område med UNESCO status uten at både kulturminner og natur blir forringet.
Enstemmig vedtatt.

Referat

Administrativt møte om Várjjat Siida og mulig oppføring på Norges tentative liste for verdensarv. Varanger Samiske Museum 14.11.24

Deltakerliste

Navn	Stilling	Institusjon
Øyvind Hauken	Ordfører	Båtsfjord kommune
Berit Ranveig Nilssen	Ordfører	Nesseby kommune
Charles Petterson	Kommunedirektør	Nesseby kommune
Jon Erland Balto	Ordfører	Tana kommune
Jørgen Holtan Jørgensen	Kommunedirektør	Tana kommune
Kjelfrid Kjølås	Kulturkonsulent	Tana kommune
Elin Rose Myrvoll	Seksjonssjef Samisk kulturarv	Sametinget
Audhild Schancke	Midlertidig ansatt (forfatter av kunnskapsgrunnlag Várjjat Siida)	Sametinget
Thor Andreas Basso	Seniorrådgiver	Sametinget
Kristin Foosnæs	Seksjonsleder kulturarv	Finnmark fylkeskommune
Geir Østereng	Nasjonalparkforvalter Varangerhalvøya nasjonalpark	Varangerhalvøya nasjonalpark/Statsforvalteren i Finnmark
Birger Knudsen	Styreleder Varangerhalvøya nasjonalpark	Varangerhalvøya nasjonalpark/Vardø kommune
Ánne Mággá Wigelius	Museumsfagansvarlig	Tana museum
Jan Ingolf Kleppe	Påtroppende museumsfagansvarlig	Varanger Samiske Museum
Elisabet Haveraaen	Seniorrådgiver	Klima og miljødepartementet
Siri Kloster (Teams)	Fagdirektør	Klima og miljødepartementet
Ole Søe Eriksen	Nasjonalt kontaktpunkt for verdensarvkonvensjonen	Riksantikvaren
Christian L. Rødsrud (møteleder)	Seniorrådgiver	Riksantikvaren

- Berit Nilssen (Ordfører i Nesseby), ønsket velkommen og åpnet møtet. Det ble understreket at Nesseby kommune forvalter områdene som om de allerede står på tentativ liste, blant annet ved å si nei til akvakulturanlegg utenfor Mortensnes.

- Christian L. Rødsrud (Riksantikvaren) gjennomgikk dagsorden etterfulgt av introduksjonsrunde.

- Ole Søe Eriksen (Riksantikvaren) presenterte generell informasjon om verdensarv og prosess rundt oppføring på tentativ liste (TL). Viktigheten av lokalt og regionalt eierskap og forankring i slike prosesser ble vektlagt. Videre ble det fremhevet at beste vern og forvaltning er det overordnete målet. Presentasjonen er vedlagt. Det ble gitt informasjon om roller og ansvar, krav og forventninger nasjonalt og internasjonalt, nasjonal politikk, prioriteringer og tilskuddsordninger knyttet til verdensarv.

- Siri Kloster (Klima- og miljøldepartementet) orienterte kort om status i departementet og videre behandling av saken. Departementet mottok Riksantikvarens anbefaling i desember 2024. I departementets behandling av saken må det være klart at alle instanser som er berørt av forslaget er kjent med og slutter seg til i prosessen om oppføring på tentativ liste. Departementet viser til anbefalingen fra Riksantikvaren om å gjennomføre et møte med Sametinget, Finnmark fylkeskommune, Nesseby, Tana og Båtsfjord kommuner og andre berørte parter med dette som tema. Når slik bekreftelse foreligger vil departementet ferdigbehandle saken, og inkludert i det gjennomføre en interdepartemental avklaring. Oppføring på tentativ liste besluttes av regjeringen. Tilsvarende prosess vil gjennomføres ved en eventuell beslutning om oppstart av en nominasjonsprosess. Det ble vist til at Sametinget hadde tatt saken opp i møter med departementet ved flere anledninger.

- Audhild Schancke (Sametinget) orienterte om verdigrunnlaget og arbeidet med Várjjat Siida (VS). Varangerhalvøyas rike ressursgrunnlag av fauna (fisk, marine pattedyr, fugl, rein) og flora (multer, krekling og andre vekster) ble fremhevet, og det ble vektlagt at området ble bosatt svært tidlig etter isens tilbaketrekning. Arbeidet med VS har pågått siden etablering av arbeidsgruppe i 2011, med siste reviderte kunnskapsgrunnlag overlevert RA i 2023. Videre ble de fem utvalgte lokalitetene Mortensnes, Gropbakkengen, Gressbakken, Gollevárri og Kjøpmannskjølen gjennomgått i detalj. Sametingets kunnskapsgrunnlag for VS er vedlagt møtereferatet.

- Kristin Foosnæs (Finnmark fylkeskommune) orienterte om forvaltning av verdensarv, roller og samarbeid lokalt og regionalt. Presentasjonen er vedlagt.

- Det ble åpnet for spørsmål og innspill.
    - ***Spørsmål*** om problemer med hærverk/slitasje ved økt ferdsel og oppmerksomhet pga en eventuell verdensarvstatus. **Svar**: Verdensarv er typisk mer utsatt i bysentrum, men lite på mer perifere lokaliteter i fylket.
    - ***Spørsmål*** om verdensarvområder versus buffersoner. **Svar**: Ulike tiltak kan gjennomføres i buffersoner, men må være i samsvar med verne- og fredningsbestemmelser og ikke true verdensarven. I buffersonene regulerer retningslinjer og bestemmelser hensyn til landskap og siktlinjer, som er viktig for å oppfylle målet om beste vern og forvaltning.
    - ***Spørsmål*** om nominasjonsprosesser. ***Svar***: Et land kan levere én nominasjon per år, og det er lenge mellom hver gang Norge gjør dette. Forrige norske nominasjon ble innskrevet i 2015, de to foregående var i 2005 og 2004.
    - ***Spørsmål*** om hvor mange stillinger en evt. verdensarvstatus fører med seg? ***Svar***: De åtte verdensarvstedene Norge forvalter i dag har en statlig finansiert koordinator. Enkelte verdensarvsentre har også en daglig leder med støttefunksjoner.
    - ***Spørsmål*** om at Norge og Vest-Europa har nok kulturområder på verdensarvlista? ***Svar***: Overrepresentasjon på verdensarvlisten er en velkjent utfordring og europeisk kulturarv er i overvekt. Eventuelle nye nominasjoner fra Norge skal fylle identifiserte hull på verdensarvlisten, og Várjjat Siida vurderes som unik i global sammenheng. Det er få verdensarvområder i arktiske områder, ikke minst med urfolksperspektiver.

- Ole Søe Eriksen ga avslutningsvis litt informasjon om veien videre. Det ble vist til formelle Unesco-prosesser med faste frister. Et land kan oppdatere sin TL når som helst. Et område må ha stått på TL i minst ett år før en nominasjonsprosess til Unesco kan igangsettes. Første trinn i en nominasjonsprosess er innsendelse av en såkalt "Preliminary Assessment"-forespørsel 15. september. Landet vil motta tilbakemelding på denne med faglige råd og veiledning etter ett år. En slik anbefaling er gyldig i fem år. Landet kan deretter sende inn sin nominasjon innen 1. februar påfølgende år. Nominasjonen vil evalueres og det vil gjennomføres en befaring til det nominerte området. Nominasjonen vil behandles i verdensarvkomitéens møte halvannet år etter innsendelse. Tidslinjen er med andre ord minimum fire år, men erfaring viser at nominasjonsprosesser er tidkrevende. Ved oppstart av en eventuell nominasjonsprosess vil det være nødvendig med en forankringsprosess lokalt, regionalt og nasjonalt som avklarer roller og ansvar. Innsendelse av et nominasjonsdokument til Unesco forutsetter at alle berørte parter formelt tilslutter seg nominasjonen gjennom intensjonsavtaler eller lignende.

Oppsummering

- Når det gjelder sluttføring av TL-prosessen ble det fra Klima- og miljødepartementet og Riksantikvaren oppsummert med at det er viktig at at berørte parter formelt gir sin tilbakemelding om tilslutning. Dette bør skje så snart som mulig, og partene selv vurdere hvilken intern behandling som er nødvendig

- Referatet sendes til møtedeltakerne: Nesseby, Tana og Båtsfjord kommuner, Finnmark fylkeskommune, Sametinget og Nasjonalparkstyret.

- Nesseby kommune informerte om at de ville ta referatet til orientering i kommunestyremøtet og gjennom det gi sin tilslutning til oppføring på Norges tentative liste for verdensarv. Nasjonalparkforvalter informerte om at de ønsker å styrebehandle saken.

SÁMEDIGGI SAMETINGET

VÁRJJAT SIIDA

WORLD HERITAGE LIST:
A TENTATIVE LIST SUBMISSION

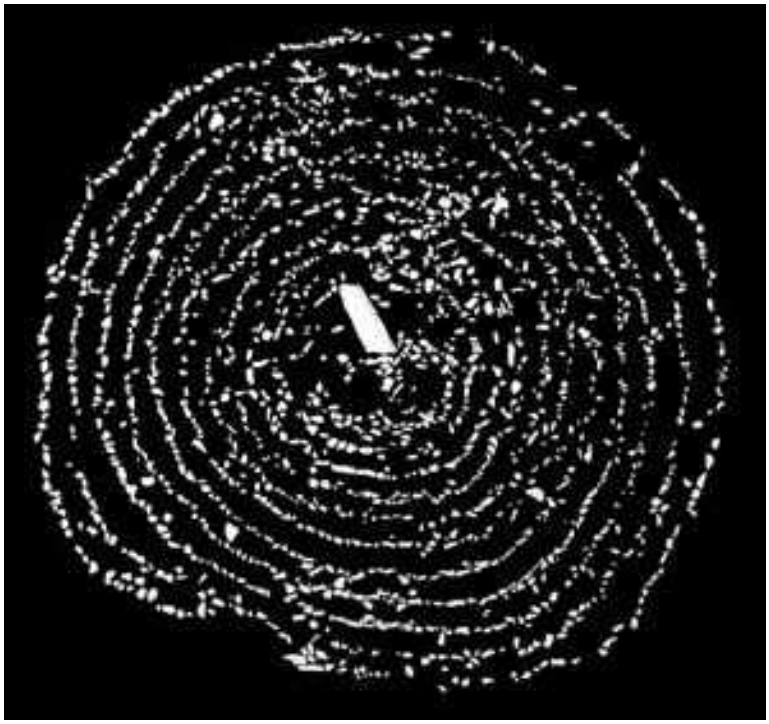

October 2023

Written by Audhild Schanche for the Sámi Parliament in Norway

Table of contents

1 NAME OF PROPERTY: VÁRJJAT SIIDA 2
2 STATE, PROVINCE OR REGION 2
3 LATITUDE AND LONGITUDE, OR UTM COORDINATES 3
4 SHORT PRESENTATION OF THE COMPONENT SITES 3
5 CONTEXT, TERMS AND BACKGROUND 4
5.1 Towards a Sámi history and archaeology 4
5.2 Siida 5
5.3 Language and identity 6
6 VÁRJJAT SIIDA 7
6.1 Introduction 7
6.2 Landscape and resources 8
6.3 The Varanger Sámi 13
7 THE PREHISTORY AND EARLY HISTORY OF VÁRJJAT SIIDA 18
7.1 Introduction 18
7.2 Habitation 19
7.3 Subsistence 26
7.4 Religion 32
8 PRESENTATION OF THE COMPONENT SITES 38
8.1 Ceavccageađge/Mortensnes 38
8.2 Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen in Stuorravuonna/Karlebotn 50
8.3 Rissebávte/Gressbakken 53
8.4 Gollevárre 57
8.5 Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen 61
9 JUSTIFICATION FOR THE SELECTION OF COMPONENTS 67
10 JUSTIFICATION OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE 67
11 CRITERIA MET 69
12 STATEMENTS OF AUTHENTICITY AND/OR INTEGRITY 69
13 COMPARISON WITH OTHER SIMILAR PROPERTIES 72
13.1 Introduction 72
13.2 Sites on the World Heritage List 72
13.3 Sites on the World Heritage tentative list 77
13.4 Other sites in the Arctic region 78
13.5 Other sites in Norway 78
13.6 Conclusion 79
References 80

1 NAME OF PROPERTY: VÁRJJAT SIIDA

Várjjat is the Sámi name for Varanger, the north-easternmost fjord in Norway and its surrounding landscapes. Várjjat Siida is the old territorial unit of the Varanger Sámi. The term *siida* is further explained below.

2 STATE, PROVINCE OR REGION

Norway, County of Finnmark.

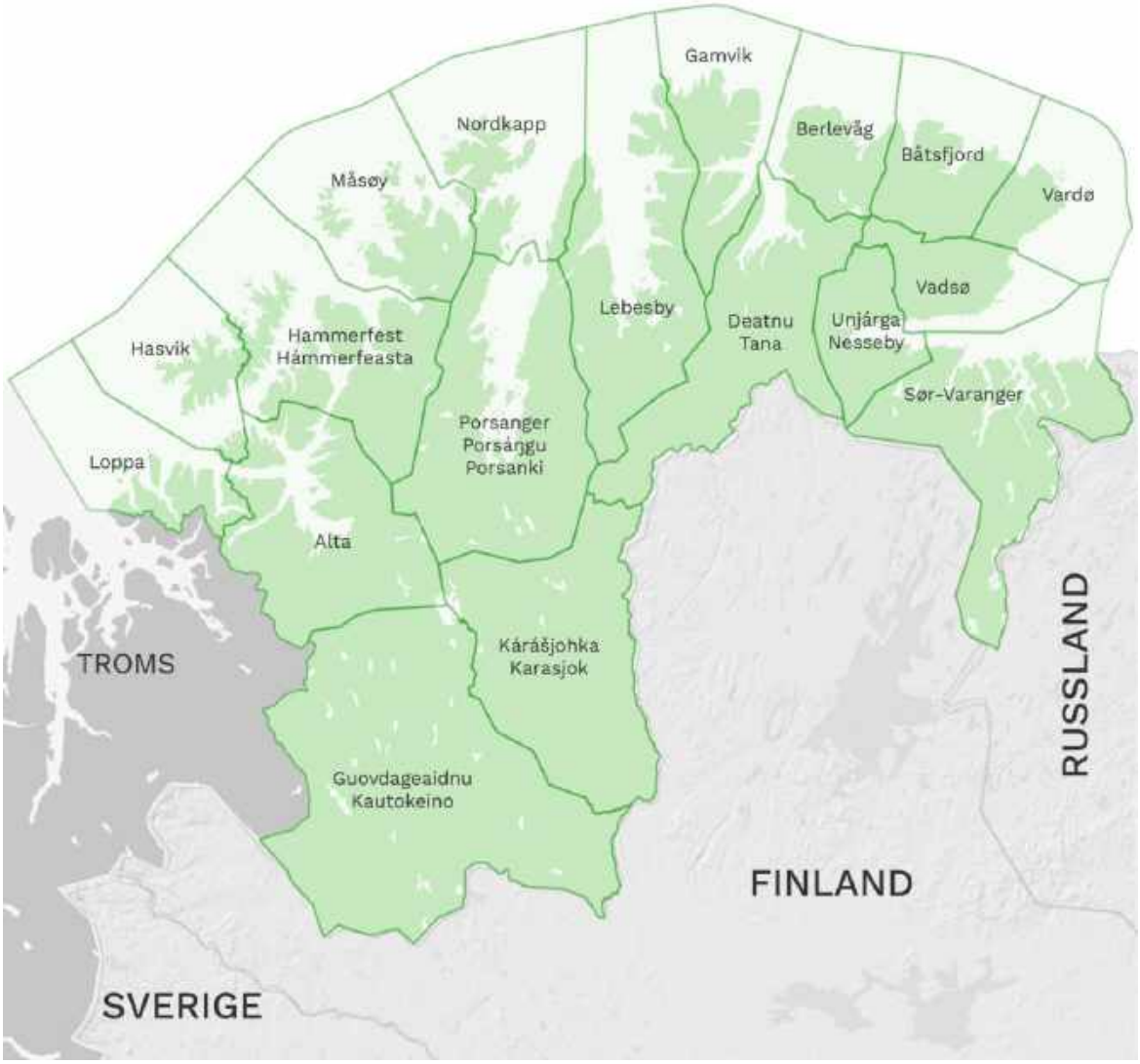

Figure 1. Municipalities in Finnmark county. Map from Store norske leksikon.

3 LATITUDE AND LONGITUDE, OR UTM COORDINATES

(centrepoints)

SITES	LATITUDE	LONGITUDE	UTM Northing	UTM Easting
Ceavccageađge/Mortensnes	70°7'47''N	29°2'34''E	7781642	577480
Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen	70°9'33''N	28°34'49''E	7778503	559761
Rissebávte/Gressbakken	70°4'29''N	28° 49'6''E	7775249	569150
Gollevárre	70°7'8''N	28° 15'24''E	7779615	547698
Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen	70°24'23''N	30°0'1''E	7813975	612251

Figure 2. Varanger Peninsula with the 5 interrelated sites. The green line marks the border of the Varanger Peninsula National Park.

4 SHORT PRESENTATION OF THE COMPONENT SITES

The serial nomination includes five components within the Varanger Peninsula, the land bridge connecting the peninsula to the mainland and 12 km along the southern coast of the Varanger fjord. The five sites testify in an outstanding way to how settlement, livelihood and religion are interconnected through time and space, and also to how climate and geological changes have affected the environment. The latter is especially evident at Ceavccageađge/Mortensnes, which also in other respects may be seen as the core site linking the five together.

Anthropological literature often uses the term "hunter- gatherers" for non-agricultural peoples. This term does not fit well with Arctic circumstances where edible plants are few and fishing has

been crucial. And although gathering of vitamin-rich berries likely always have been part of the autumn activities, the main food sources were wild mammals, fish, and birds. Thus, in this overview the term hunting and fishing culture, or hunters and fishers, will be used.

The sites that are identified as having potential Outstanding Universal Value are:

Ceavccageađge/Mortensnes (Sámi/Norwegian name translated to English: Fish oil stone/Morten's headland): A unique coastal settlement which has been occupied for 12 000 years. It includes activity areas from the first post-glacial habitation, vestiges of 265 dwellings dated between 7000 BC and 1900 AD, as well as an adjoining burial ground with more than 400 graves used from 800 BC to AD 1700 AD. The site also includes a number of sacrificial and sacred places of various ages. One of them, Ceavccageađge, has given the place its Sámi name. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen (Iron point cove/Pit hill field) in **Stuorravuonna/Karlebotn** (Big fjord/Tradesman's bay): A settlement site containing the vestiges of as many as 115 pit houses that date from 4000 to 3000 BC. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Rissebávte/Gressbakken (Grass slope): A settlement site with the vestiges of 15 massive semi-subterranean houses dated to the period 2200 to 1850 BC. The wall areas of the houses contain huge midden deposits. Located in Unjárga/Nesseby municipality.

Gollevárre (Golden Mountain): A hunting site containing possibly the largest pitfall system ever recorded in the Arctic. It contains a total of 1979 single pits for trapping wild reindeer, with an adjoining settlement and processing site dated to AD1200 to 1650. Located in Deatnu/Tana municipality.

Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen (Shamans' rock field/Merchant's ridge): An impressive wild reindeer hunting site containing large funnel-shaped trapping systems organized around two large stone-built corrals with several kilometre-long drivelines. The site also contains hundreds of hunting blinds, meat caches, hearths, and other structures. The site was likely used within the period AD 1100 to 1600. Located in Båtsfjord municipality.

5 CONTEXT, TERMS AND BACKGROUND

5.1 Towards a Sámi history and archaeology

The Sámi is an indigenous people inhabiting the region of *Sápmi*, the Sámi name for their territory. Today it encompasses large northern parts of Norway, Sweden, Finland, and most of the Kola Peninsula in Russia. The Sámi language, which is divided into 10 sub-languages, belongs to the Finno-Ugric language family.

The name of the northernmost county in Norway, Finnmark, derives from the Old Norse form *Finnmǫrk* (*finn* was the old Norse term for Sámi). In Norse times the name referred to the land of the Sámi and extended far beyond today's Finnmark County.

Research on the Sámi past has for long been heavily affected by the prejudices and asymmetries characterizing the relation between the Sámi and the Norwegian majority population. From the second half of the nineteenth century, in the era of Social Darwinism, nationalism and nation-building, the historical disciplines favoured a particular national narrative. Norway's history was the history of Norwegians, and Norway the homeland for them and their forefathers.

The presence of the Sámi did not fit well with the nationalist conception of a cultural and ethnic homogenous country. Thus, they were early to be seen as a "foreign" people that had migrated to Norway from the east. As for other indigenous and marginalized peoples, moreover, they were seen as static and outdated, as a people of the past but nevertheless without a history. Accordingly, their appropriate place for scholarly inspection was ethnography rather than history and archaeology (Hansen and Olsen 2014:16-21).

Important archaeological exceptions to this attitude of distancing were Ole Solberg (1909), Gutorm Gjessing (1935, 1942) and, not the least, Povl Simonsen (1961, 1963, and 1975). As early as in in 1959, he formulated a question that can be seen as a forerunner to later theories of Sámi ethnicity as the result of social and cultural processes:

"*On this basis, one concludes that the crucial question: "When did the Sámi arrive" may simply be wrongly posed. Instead, we should be asking "At what point in time did a concept arise that we can permit ourselves to call Sámi?"* (Simonsen 1959:17 (Translated from Danish original text)).

In the wake of the Sámi struggle for political and cultural rights during the 1970s and 1980s, the ethnographic hegemony was contested, and in the 1980s Sámi history and archaeology emerged as visible academic fields. Since then, a number of works on Sámi history and prehistory has been published. A comprehensive contribution in English is the book *Hunters in Transition. An outline of Early Sámi History* (Hansen and Olsen 2014). It discusses important issues such as the formation of Sámi ethnicity, interaction with chieftain and state societies, and the transition from hunting to reindeer herding. The importance of the cultural heritage of Várjjat Siida is manifested throughout the book.

5.2 Siida

The main component of the historically known Sámi social organisation was the *siida.* The term denotes both a social and a territorial unit; that is, a local community formed by a group of households as well as the territory which they inhabit and collectively use. The sharing of hunting products and the existence of collective institutions above the household level are also regarded as constitutive features (for a detailed discussion of the term, see Hansen and Olsen 2014:168 -174).

The siida territorial organization goes back to the time when fishing and hunting were the main subsistence activities (Vorren and Manker 1981). It is best known from Skolt Sami areas on the southern side of the Varanger fjord, where it was maintained into the beginning of 20th century (Tanner 1929).

Economic activities, including hunting, fishing, whaling and berry picking, were organised at the *siida* level. Such marine and terrestrial resources have formed a core basis of Sámi livelihood and

culture. Besides archaeological finds, including rich faunal assemblages from midden deposits, this is well documented in written sources (H. Olsen 1967; Odner 1992; Hodgetts 2010).

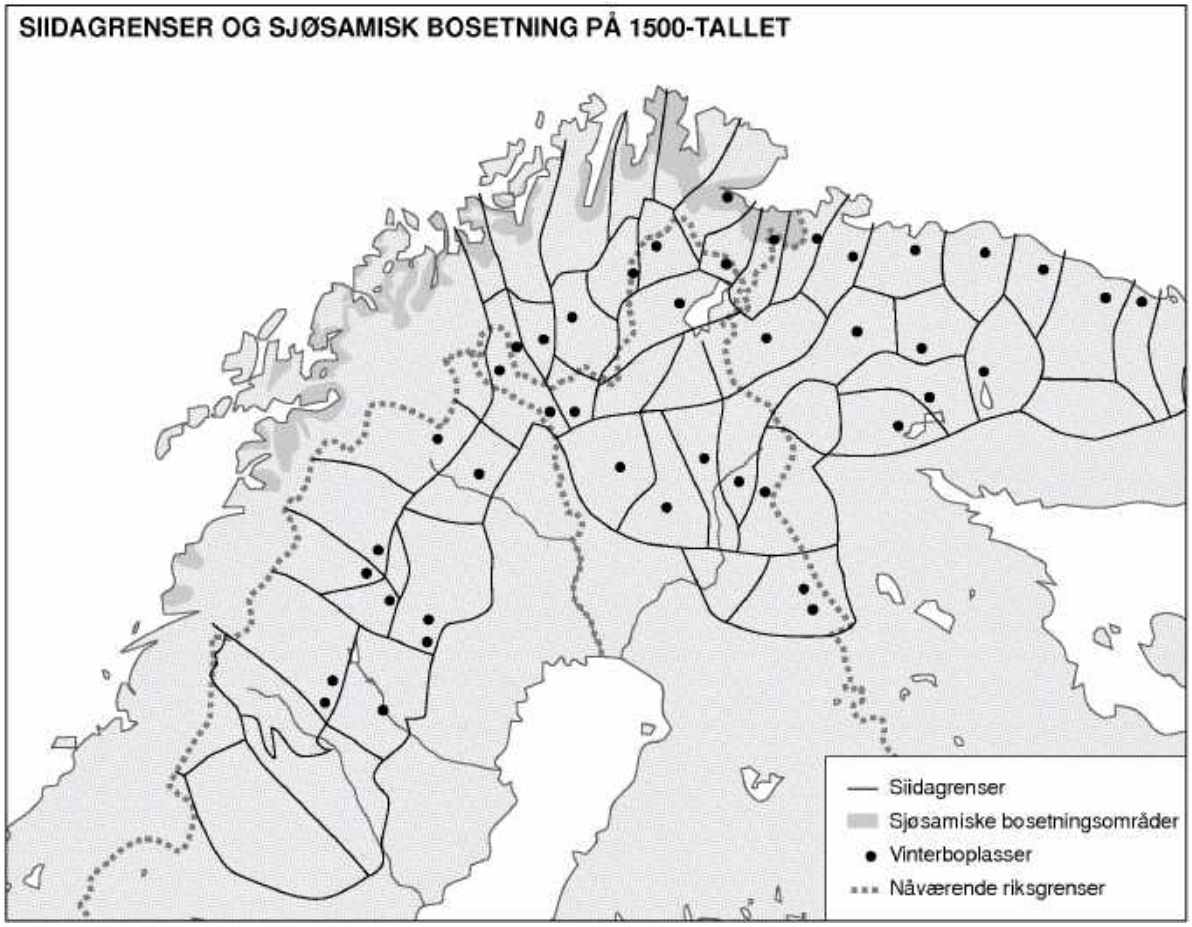

Figure 3. Reconstruction of siida territories and coastal Sámi habitation in the 16. century. From Norsk historisk leksikon, 2. opplag, 3. utgave (2004).

The availability of food resources depended on the seasonal migration patterns of reindeer, marine mammals, fish, and seabirds, as well as the ripening of berries. To access the available terrestrial and marine resources in different locations, as well as firewood during the winter, the Sámi sustained a semi-nomadic way of life, moving between two to three seasonal sites. In general, several families lived together at winter sites near the base of the fjord. During spring and summer, they split up in family units and moved to the outer coast. However, the household autonomy was strong, and families could choose to do otherwise (Kolsrud 1961; Odner 1992).

Today, the reindeer herding *siida*, defined as group of reindeer owners that practice reindeer husbandry jointly in a defined area, and also the reindeer herd, is an adaptation of the ancient siida principles to modern large-scale nomadic reindeer herding.

5.3 Language and identity

We do not know what language(s) the first inhabitants in Varanger or elsewhere in Sápmi spoke, or what they called themselves. The Paleo-European languages were spoken before the arrival of the European language families of today: Indo European, Uralic and Altaic. The Sámi

languages form a branch of the Uralic language family. A substrate of loan words from unidentified non-Indo-European and non-Uralic languages are found in various Finno-Ugric languages, most notably Sámi (Aikio 2012; Sammallahti 2001).

The origin of the Sámi has since long been debated: they have been declared as the remnants of a European Stone Age population and as late intruders from the east. Both views were in 1983 challenged by Knut Odner. With reference to Barth (1969), he explained Sámi ethnogenesis as a social phenomenon and way of organizing transactions between groups, taking place when interactions between hunting societies and farming communities increased. According to Odner, this process, resulting in the adoption of a Finnic language that later developed into Proto-Sámi, took place in southern Finland) in the Roman Iron Agee (AD 1-400).

This has later been debated (for a presentation of this debate, see Svestad and Olsen 2023). Today, most authors see Sámi culture and ethnicity as the result of cultural and economic differentiation processes among hunter-gatherer groups in Fennoscandia during the last millennium BC, where the forefathers of the Sámi upheld a hunter-gatherer economy while others turned to agriculture (see Hansen and Olsen 2014, 9-31, 39-44). This interactive model assumes that ethnic identities are relational, and do not evolve in a vacuum. Others point out that there also were internal reasons for the maintenance of Sámi identity through times. According to Vladimir Šumkin (2008), the extreme natural conditions compelled the Sámi to choose a distinctive pattern of development which permitted them to preserve their ethnic consciousness and certain elements of their traditional culture.

Finnish researchers within the fields of historical and comparative linguistics have recently revived the former migrationist hypothesis (e.g. Heikkilä 2014; cf. Svestad an Olsen 2023, 1-6). Svestad and Olsen points out that a notable feature of these studies is that their reasoning leans on outdated knowledge on archaeological research on the Sámi past, that of Northern Norway in particular. With reference to research on scree graves, bear graves, sacrificial sites and settlement sites, Svestad and Olsen maintain that the ethnographically known Sámi culture originated in the last millennium BC. In their view, the archaeological record provides strong evidence for considerable continuity – in settlement, organization of domestic space, burial patterns, and ritual practices. The long time span of the scree burials, dating from 900 BC to AD 1600/1700, are of particular relevance in this respect.

6 VÁRJJAT SIIDA

6.1 Introduction

Várjjat Siida, sometimes called Várnjárgga siida, is the old territory of the Varanger Sámi. It covers most of the Varanger peninsula, the land bridge between Unjárga-Nesseby and Deatnu-Tana and about 40 km along the southern side of Varanger fjord and the adjoining inland. Vorren (1980) depicts the Varanger Sámi Siida as excluding most of Berlevåg municipality, as does the reindeer herding siida of today. However, according to local tradition in Unjárga/Nesseby, the Varanger Sámi held their reindeer in areas in Berlevåg as late as the early 1900s.

Cultural heritage in Varanger – Várjat in Sámi - is extraordinarily rich and deep. The area was settled about 12 000 years ago, and archaeological evidence shows continual habitation since

that time, as evidenced by site 1) Ceavccageađge/Mortensnes. The climatic conditions as well as favourable soil acidity have ensured exceptional preservation of organic materials, including human remains and artefacts that would have disappeared long ago at sites in warmer climates.

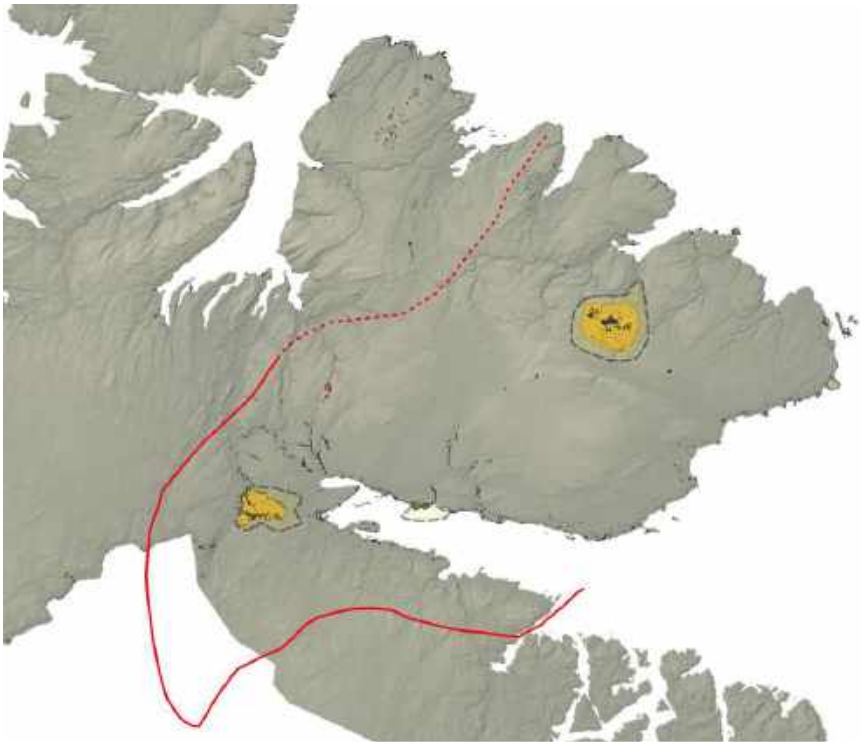

Figure 4. Red line: Outline of the Varanger Sámi Siida. The dotted line marks where the border is somewhat uncertain. The three larger sites are marked in yellow. Map: Jan Ingolf Kleppe.

The Varanger area has become a major reference point in archaeological research in northernmost Europe. Archaeological finds, from settlement and burial sites alike, show that fishing, sealing, birding, and wild reindeer hunting were core activities through all periods up to AD 1600-1700 (Solberg 1909, Simonsen 1961, Olsen 1967, Renouf 1981, K. Schanche 1988, 1994, 2005; Odner 1992; Hodgetts 2010; Brown et al. 2022).

6.2 Landscape and resources

The Varanger Peninsula is the largest peninsula in Norway, and is situated far north of the Arctic, at approximately 70°N. It is delimited by the Varanger fjord to the south, the Tana fjord and river to the west and the Barents Sea to the north and east. It is situated far north of the Arctic Circle. The 10°C isotherm in July, commonly used to define the Arctic region, runs south of the peninsula.

30 000 years ago, Finnmark was covered by a heavy ice sheet. This sheet was part of the large glacier that covered the entire Scandinavian Peninsula and northern Germany and the Baltics. Despite its Arctic location, the coastal areas of Varanger experienced the end of the last Ice Age long before most other parts of Scandinavia, perhaps earlier than 15 000 years ago. In other parts of Norway, the ice cap started to melt about a 1000 years later. Around 11 000 years ago also the inner parts of the fjords in Finnmark were bare. Between 9 000 and 7 000 BC the glacier had disappeared also in the interior parts of Finnmark.

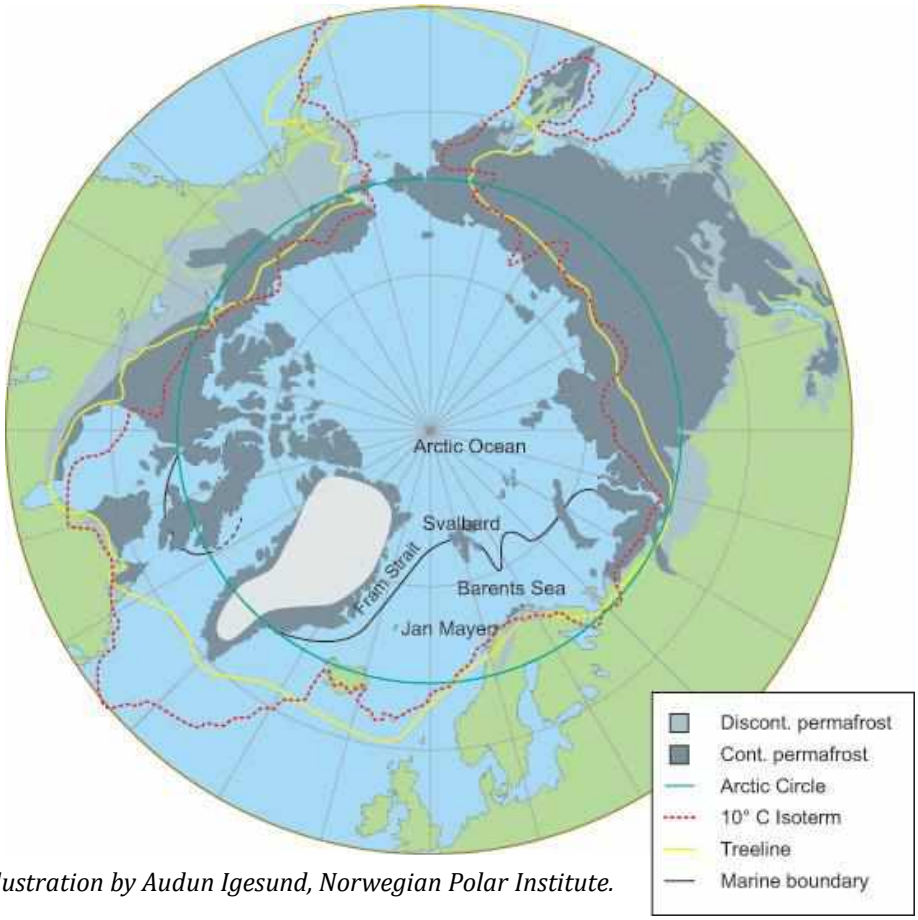

Figure 5. Illustration by Audun Igesund, Norwegian Polar Institute.

The Varanger peninsula mostly consists of upland plateaus, and large parts of the higher ones are dominated by block fields from earlier ice-ages and ice-free periods. These plateaus constitute an unusually ancient landscape in Northern Europe and were mostly shaped before the last Ice Age, which peaked about 21,000 years ago and ended about 11,500 years ago.

During the last and earlier ice ages, the ice lay stationary over much of the peninsula. Except for melt water channels, some of them older than the last Ice Age, it therefore had little effect on the landscape (Fjellanger et al. 2006). Movements in the ice cap left about three thousand rim or circular moraines, which are known from just a few other places in the world, and then in only small numbers (Ebert and Kleman 2004).

In the period between early melting and complete disappearance of the glacier the landscape was open, and the vegetation was characterized by small bushes, shrubs, and grass. Eventually small forests of birch started to form.

Between 7 000 and 3 800 BC there was a period of warmer climate. The main part of the interior of Finnmark and the inner parts of the fjords were covered by pine forests. Pine and birch grew side by side in the outer coastal areas. The warm period ceased around 4000 BC, and the climate was gradually cooling thereafter. As a consequence, a deforestation took place in the outer coastal areas. Since around 1800 BC the vegetation has been approximately like it is today (Sjøgren and Damm 2019).

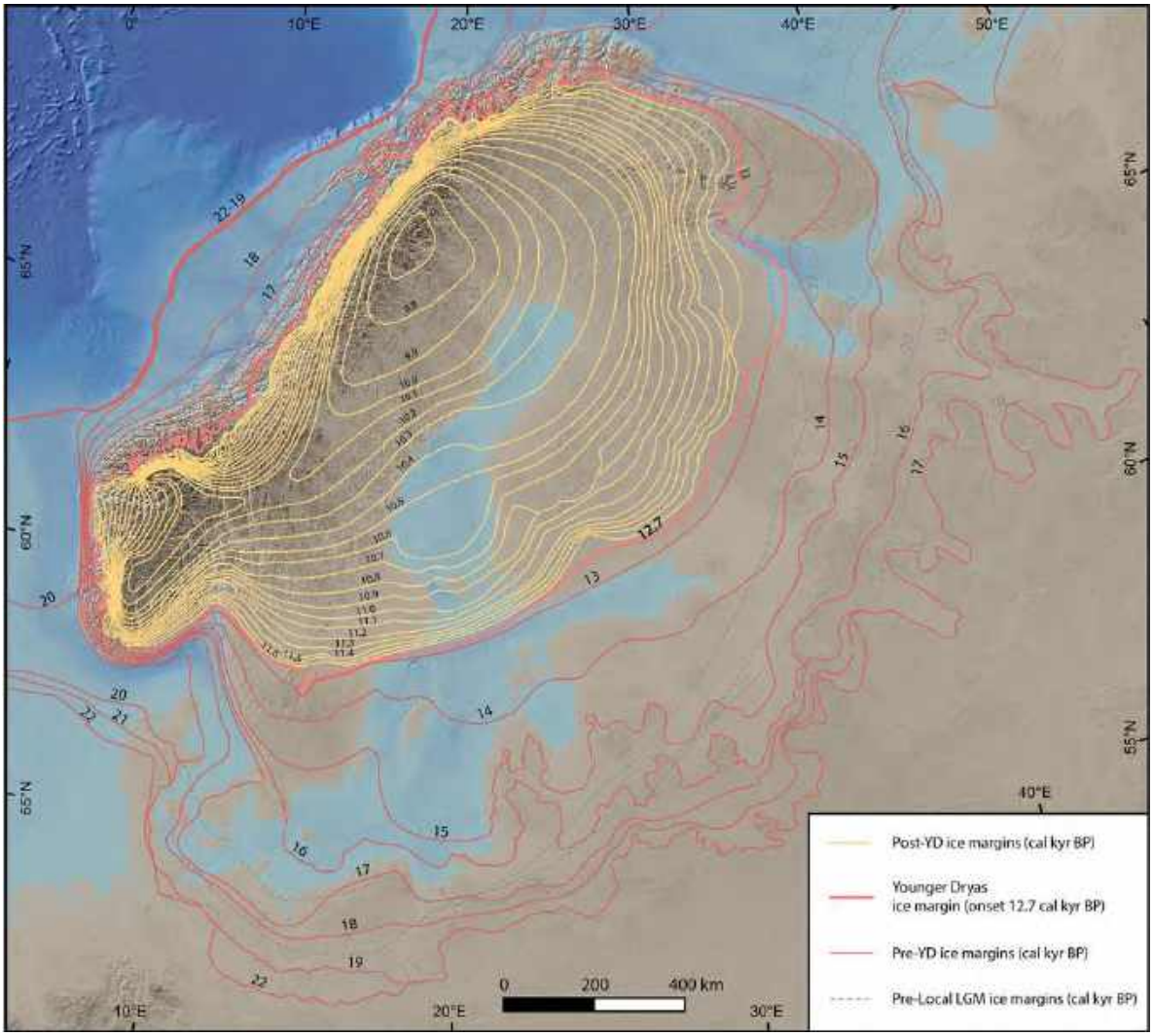

Figure 6. The Fennoscandian ice sheet retreated early from the Varanger Area, and 12 000 years ago the entire Varanger Peninsula was deglaciated. From Stroeven et al. 2015.

Close to the shore, the terrain is characterised by sediments and cliffs. The most conspicuous coastal sedimentary forms of the Varanger Peninsula are the raised beach ridges produced by the post-glacial rebound. The beach ridges often run in parallel lines, but can also crosscut, due to landscape forms, gradients, local climate and wave force variations.

The fossil beaches along the Varanger Fjord have frequently been studied by geologists. An early article by Aubrey Strahan, later to become Director of the Geological Survey of Great Britain states that though readily recognized all round Northern Norway, they are particularly well developed in Varanger:

"The long slopes leading up to the interior can be seen from the sea to be diversified by a succession of terraces, too numerous to count, and lying one above the other up to a height of nearly 300 feet above the present shore." (Strahan 1897, see also Sanjaume and Tolgensbakk 2009).

Figure 7. Beach ridges in Varanger. Photo: Tormod Amundsen, Biotope arkitekter.

The climatic conditions in our era, with relatively low temperatures and a limited amount of precipitation, has resulted in the area's sparse accumulation of plant debris and limited amount of mountain birch woodlands. However, contrary to what one may think in view of latitude and climate, Varanger is an area of great natural abundance. It is a contact zone for diverse natural habitats and species that elsewhere are found at a great distance from each other, thus making a variety of resources available within a limited area.

The wide Varanger fjord provides ideal conditions for productivity of fish and sea mammals. It is a "false fjord", as it was not carved out by glaciers but shaped by a geological fault, and therefore lacks the underwater entrance threshold characterizing proper fjords.

In the Varanger fjord, the warm waters from the Gulf Stream mix with the colder and less saline waters from the Arctic Ocean, causing vertical circulations that favours the production of plankton. It is also the only Norwegian fjord opening to the east, to the rich fish spawning grounds of the Barents Sea. It is visited by migratory fish species and constitutes a spawning ground for others.

Important fish species are cod, saithe and haddock, and also halibut and flounder. Important too are Atlantic salmon and anadromous trout and char, which enters the rivers in Varanger every spring/summer. Sea mammals include common and grey seals, harbour seals, white-beaked dolphin, orcas and minke, fin and humpback whales. Harbor and grey seals are stationary, while ringed seal, harp seal, hooded seal and bearded seal visit the fjord during winter and spring.

As for terrestrial resources, the Varanger Peninsula provides an ideal grazing land for reindeer. It is a meeting place for plant species from the High Arctic and Eastern Siberia as well as species that are more southerly. In addition to the rich pastures of lichen, grasses and herbs, the snow patches, naked rock, block fields and windy shores offer the reindeer refuge from heat and troublesome insects.

Due to the climate, the vegetation in the higher areas peak in late summer, so the reindeer have access to fresh plants for a prolonged season. Furthermore, before national borders divided the land, there were no barriers to the land of today´s Russia and Finland. This made rich winter grazing lands to the south and east accessible for the reindeer.

Figure 8. Reindeer grazing close to Noiddiidčearru. Photo: The Sámi Parliament in Norway.

Regarding other terrestrial animals, Varanger has healthy populations of red foxes, Arctic hares, Eurasian ermines, and otters. The population of elks have been rising the later decades. Brown bears now live in the interior and southern areas near the Russian borders (the Pasvik Valley), and stray animals can sometimes be seen on the northern side of the fjord. Arctic foxes were abundant until the beginning of the 20th century but now only a few couples are breeding. Extinct are also beavers and wolfs.

The Varanger region is one of the Arctic areas richest in birdlife. It lies directly in the path of migrating birds, and the advantageous biotopes, combined with the rich resources of the adjacent ocean, attract a myriad of bird species in great numbers. The distances between the continents are short here at the top of the planet, so it is visited by eastern, High Arctic and occasionally North American species.

Figure 9. View from the burial ground at Ceavccageađge/Mortensnes towards a kittiwake birdcliff inside the protected area. Photo: Varanger Sámi Museum.

6.3 The Varanger Sámi

The Varanger peninsula, called Varnjárga in Sámi, includes Unjárga/Nesseby, Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Berlevåg and parts of and Deatnu/Tana municipalities.

Until reindeer pastoralism and small-scale husbandry was taken up in this area around AD 1600-1700, Sámi livelihood was based on hunting and fishing. Even in the following centuries this livelihood was important, especially among those many Sámi who did not become reindeer pastoralist. The traditional settlement pattern was characterized by an annual cycle of transhumance. The main habitation site was the winter site, situated at the inner end of the fjord and sometimes a bit away from the coast.

In the fall the wild reindeer herds migrated from the outer coast to the western part of the siida. This was the time for the communal reindeer hunt, by bow and arrow and trapping systems in the interior part of the peninsula and in pitfall systems along the river valleys. The trapping system visible in the archaeological record reveals that a previously unmatched mass hunting of wild reindeer developed especially from the 13th century onwards (Hansen and Olsen 2014:175).

Trapping and hunting small game and ptarmigans were important activities in the fall and winter. In the Viking and Medieval Ages, furs from species such as arctic and red foxes, Eurasian stouts (ermines), beaver and reindeer were important products in the exchange with Russian (Novgorodian) and Karelian traders further southeast, and furs were also the main tax item alongside dried fish.

Figure 10. Illustration of a Varanger Sámi on skis. From Martinière 1671.

During spring and summer, the Sámi moved to sites at the seaward end of the fjord and the outer coast for fishing, sea mammal and seabird hunting, and gathering of eggs and down. Another activity during late summer and early fall was berry picking, especially of cloudberries. The harbour seal was the most hunted marine mammal. While whales were not actively hunted, the Sami would occasionally kill whales that would stray into shallow water and get trapped at low tide. Historical sources as well as local traditions tell that powerful shamans (*noaidi*) in Varanger could joik (traditional Sámi singing style) whales to the shore.

Figure 11. Coastal Sámi fishing of halibut and saithe, the latter with gaff hooks. Engraving by Oddvart Helmoldt de Lode (1726 – 1757). From Leem 1767.

From the Middle Ages onward, Sámi economy and social and religious values came into extreme pressure from outside societies. At the outer coast of Finnmark, a Norwegian colonization took place, starting in the 13th century. The colonisation was motivated by the increased significance of commercial fishing, especially after the Hanseatic League was established in Bergen. With the colonization came the establishment of Norwegian governmental strongholds, including fortresses, and the building of churches.

In the early 14th century, the first fortification and a church in Finnmark was established in Vardø, at the easternmost tip of the Varanger peninsula. During the 15th and 16th centuries, a number of Norwegian fishing settlements were established along the outer coast. Russian interests, initially organised through the extensive trade network of the feudal city state of Novgorod, at the same made their economic and political interests manifest, and from the 16th century the Swedish kingdom actively started to compete over resources here (Niemi 1980; Hansen and Olsen 2014).

The economic pressure on the local economy culminated in the late16th century, when the Varanger Sámi were taxed by three states simultaneously (Denmark-Norway, Sweden, and Russia). The huge trapping systems and the mass trapping of reindeer they testify to, were a direct outcome of this pressure and had severe consequences. The wild reindeer population was seriously diminished. In the wake, pastoralism developed as the new reindeer economy, causing an economic differentiation of the Varanger Sámi.

Moreover, while direct colonization in terms of establishment of settlements was restricted to the outer coast of Finnmark for a long period, this changed from the late 16th century onwards. Due to numerous factors, such as low prices for cod and a hampering trade monopoly upheld by Bergen merchants, the fishing villages of the outer coast declined. Some people left and went south again, but others moved in along the fjords, where the conditions for farming were better. There, they took over the old spring and summer sites of the Sámi.

When reindeer pastoralism emerged as specialized economy in Varanger in the 16th and 17th century, a new pastoral siida organization was also formed as an adaptation to the needs and particularities of large-scale reindeer herding. Access to pastures now became critical and territorial confinements and siida borders were adjusted into more flexible arrangements. This also applied to the size and composition of the siida units. Despite differences, the social-, economic- and family relations between reindeer herders and those with a coastal Sámi adaption facilitated cooperation and reciprocity. Intermarriage was common, and persons could move back and forth between the occupations.

Verdde is a Sámi word that denotes bonds of reciprocity and friendship between reindeer owners and coastal Sámi. In Varanger it was practiced in many ways. The reindeer herding families commonly kept a few sheep, which when they moved to the winter pastures were taken care of by their *verdde*s among the more sedentary coastal Sámi. Likewise, the reindeer herders could care for reindeers owned by the coastal Sámi who despite not specializing in reindeer herding, often kept a small number of reindeer. In the censuses of 1865 and 1875 from Varanger, it appears that 23 coastal Sámi families had reindeer. In total, they had about 500-600 reindeer with between two and 70 reindeer per family (Nilsen 2009).

While reindeer herding became the main livelihood for some Varanger Sámi, the majority upheld an economy combining fishing, small game, and marine mammal hunting with small-scale livestock farming. Archaeological excavations have shown that some Varanger Sámi kept a few sheep or goats as early as the 15th century, while still moving seasonally between their settlement sites (Odner 1992). An annual cycle of transhumance, later in time also with a few cows, was upheld until around 1940, but then confined to the inner part of the fjord, in what today is Unjárga/Nesseby municipality. The old summer sites further out had then been taken over by Norwegians and Kvens.

'Kven' is the traditional name given to people of Finnish descent in northern Norway. The present-day Kven population descends from several waves of immigration from northern Finland and Finnish-speaking northern Sweden in the 17- and 1800s. The main wave of

immigration was to the Varanger area around the second half of the 19th century. Vadsø has since become known as the capital of the Kven people. The motive was the rich fishing available in the Varanger fjord. Immigration increased during the 1860s on account of a famine in Finland. Kvens were granted minority status in Norway in 1996, and in 2005 the Kven language was recognized as a minority language in Norway.

Norwegianization was an official policy carried out by the Norwegian government directed at the Sámi and later the Kven peoples of northern Norway (Niemi and Eriksen 1981; Minde 2005). Sámi people were regarded as primitive and uncivilized, and the Kvens as a threat to the national security. The goal was to assimilate non-Norwegian-speaking populations into an ethnically and culturally uniform Norwegian population. The assimilation process began in the 1700s, and over the course of the 1800s it became increasingly influenced by Social Darwinism and nationalism.

After the Second World War, the racial based arguments for assimilation disappeared from official documents. Norway's welfare system was cemented, and the continued assimilation policy was framed as part of a socially based welfare development of Sámi areas. The Norwegianization policy had far-reaching consequences, especially for the Coastal Sami. In many areas, language, identity, and knowledge of the past was diminished or even erased.

The Sámi Assembly of 1917 was the first Sámi National Assembly. It was held in Trondheim in February 1917, with participants from both Norway and Sweden. The Sámi National Day is celebrated on 6 February to commemorate the beginning of this assembly. A Varanger Sámi from Unjárga/Nesseby, Johan Roska, travelled the long way and participated.

It was not until much later that the national authorities took serious notice of the Sámi struggle for rights as an indigenous population. The protest against the hydroelectric development of the Alta and Kautokeino river in the 1970s and 1980s (the Alta conflict), turned the spotlight on the oppression of the Sámi and of Sámi culture. Even though the struggle against the damming was lost in 1980, the Alta conflict led the Norwegian authorities to commission a public report on the Sami's cultural and political rights (Falch and Selle 2018), leading amongst other to the establishment of the Sámi parliament.

In 1989, the first Sámi parliament in Norway was elected. In 1994, a regulation of the Cultural Heritage Act assigned the Sami parliament legal responsibility for cultural heritage monuments and sites in Sámi areas, in line with the responsibility of the regional county municipalities. It is no coincidence that the Sámi Parliament located the first office for the protection of cultural heritage monuments and sites to Unjárga/Nesseby municipality. The remarkable density of sites and the value the local population tied to this heritage was part of the reason.

Whereas the outer district of Varanger have been colonized by Norwegians and Kvens, the Unjárga/Nesseby municipality is still predominantly a Sámi community. Unlike in most other coastal areas, the Varanger Sámi have maintained their language and identity, and traditional occupations and legal arrangements have likewise been upheld. For example, the notion that families and local groups had specific rights to respective hunting and gathering in certain areas prevailed up to the 1960s, and to some extent still exists.

One possible reason for this strong maintenance of lifestyle and language can be the close relationships between reindeer herders and other inhabitants throughout the year, socially and geographically. Perhaps even being close to Vadsø (Čáhcesuolo in Sámi), the centre for

Norwegian political and administrative authorities in Finnmark, contributed to and upheld the cultural identification.

Sometimes, people with strong will and capability can make a difference. One such person was Isak Saba from Unjárga/Nesseby. In1906, he became the first Sámi to be elected to the Norwegian parliament. He was the representative of Finnmark for the Norwegian Labour Party from 1907 to 1912. He argued (in vain) against the efforts to eradicate Sámi language and culture. Saba collected traditions and folk tales in Varanger, carried out archaeological investigations, and wrote the text to *Sámi soga lávlla*, which the Sámi Conference made the Sami national anthem in 1986 (Zachariassen 2012).

All in all, the people of Unjárga/Nesseby have upheld a deep attachment to their past, including knowledge of and care for the archaeological record of that past. The material and immaterial heritage are important elements in most people´s understanding of who they are and what they come from. The extraordinary wealth of cultural monuments and sites, and the professional interest by archaeologists and other scholars for this heritage, may have played into this.

This heritage is an important indigenous heritage to which the native Sámi population is closely connected, both directly and as the likely descendants of the earliest hunters and fishers. Moreover, as archaeological studies have revealed, Varanger holds a unique position in the cultural history of the Sámi. Socio-cultural processes and developments that took place here appear to have been decisive for the formation of a number of Sámi cultural features that later were more widely adopted and thus became defining for Sámi culture and ethnicity at large. This includes religious and ritual manifestations such as burial customs and technology, including the use of large corrals for wild reindeer hunting. This method later became indispensable also to Sámi reindeer herders and may even have played a role in the transition from hunting to herding.

Figure 12. Separating the Varanger herd. Photo: Varanger Sámi Museum.

After wild reindeer roamed the area for thousands of years, the Varanger herd of domesticated reindeer has continued to graze here since the 16-17th century. Furthermore, the Sámi coastal fishery has been upheld, and together with small-scale farming, mostly sheep, is an important element in the local economy. Small game hunting, fishing in rivers and lakes as well as gathering berries and firewood have never ceased to be valuable for the household economy and are highly treasured activities for the local population.

7 THE PREHISTORY AND EARLY HISTORY OF VÁRJJAT SIIDA

7.1 Introduction

As pointed out by Brown et al. (2020), the remarkable concentration of archaeological sites in Varanger has attracted research for a long time. The fjord represents a "Maritime Core Area," where social complexity arose in hunter–gatherer–fisher communities (Brown et al. 2020:4). Favourable natural conditions and limited modern disturbances have resulted in the preservation of an unusually high number of prehistoric and early historic sites. The slow degradation rate and thin layer of soil have ensured that even the minor alterations of the ground surface that took place during prehistoric periods, in order to construct fireplaces, erect tents, build sod houses or make graves, are still visible today. The dry and cool Arctic climate also provides favourable conditions for preservation of organic materials, and the oldest middens recorded in the area are dated to around 7500 BC.

Another notable attribute characterizing the Varanger archaeological record is that the amendments made to the landscape, including the assignment of cultural and ritual values, made active use of features shaped by nature, thereby merging the cultural and the natural. The interplay between nature and culture is directly observable in how the stepwise descending array of post-glacial beach terraces afforded attractive spaces for successive settlements, in the use of ring moraines for meat caches and screes and caves for burials and in the sacred sites shaped by nature.

Surface vestiges of prehistoric dwellings are more frequent and evident in northern Norway than in any other part of the Nordic countries. Especially rich in such traces is the very northern- and easternmost coastal stretch of Finnmark County. Thousands are found along old beach terraces in the form of round, oval, and rectangular depressions in the ground. In Varanger, where the number of house grounds and density of settlement sites is especially high, we can follow the development of dwelling forms from preboreal time to the present day, and Ceavccageađge/Mortensnes makes this decamillennial long sequence strikingly present at one and the same locality.

Varanger is a main reference area in archaeological research on the prehistory of northern Scandinavia. The sites Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen, Rissebávte/Gressbakken and Ceavccageađge/Mortensnes, Gollevárre and Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen, are all "classical" sites of northern archaeology and indispensable cases in the research and research history of northern Fennoscandia.

Surveys, mappings and excavations at these sites have been carried out and published since the 1850s (e.g., Nordvi 1853, 1855, Nummedal 1936, 1937; Gjessing 1937; Vorren 1948, 1968,

1998; Vorren and Manker 1953; Simonsen 1961; Odner and Johansen 1968; Munch and Munch 1965, 1966 [1989], Kleppe 1974; K. Schanche 1988, 1994; Hodgetts 2010; Brown et al. 2022). Varanger is also the main reference area for research on Sámi pre-Christian burials in stone chambers in screes, under cliffs and on stony beach ridges (Nordvi 1853, 1855; Kleppe 1974; A. Schanche 1994, 2000; Myrvoll 2005; Ciućka 2019).

The archaeological chronology of the area traditionally occupied by the Sámi can be defined as follows:

Early Stone Age	10000 BC to 4500 BC
Late Stone Age	4500 BC to 1800 BC
Early Metal Age	1800 BC to BC/AD
Iron Age	BC/AD to AD 1050
Medieval Age	AD 1050 to AD 1550
Post-Medieval/Historical time	After AD 1550

One should note that there are some variations as to how different authors define and date the periods. The chronology displayed in the table is an adaption of the chronology presently used for northern Norway. With regard to the Varanger Fjord area, ceramics, normally seen as diagnostic of the Younger/Late (Neolithic) Stone Age, is already present at 5300 BC, though only at sites on the south side of the inner fjord and in the south-eastern interior area (the Pasvik Valley) (Skandfer 2005).

7.2 Habitation

The melting of the ice after the last Ice Age removed an enormous weight from it. This caused a process of isostatic rebound that endured throughout the postglacial period and gave shape to the present terraced coastal landscape, characterized by fossil beaches at different elevations. Ever since the first hunters and fishers arrived on this coast more than 12 000 years ago, the beach terraces along the coast have attracted human settlement, also providing an approximate means for chronological assignments. Moving down the terraced slopes takes the form of a travel in time that allows for observing changes in dwelling form and settlement outline and size. Soon people also began hunting and gathering in the interior, thus starting to use the entire territory of what later became the Várjjat Siida. This barren land has preserved the traces of these pioneers as well as those of later hunters and herders more persistently and faithfully than elsewhere, leaving us with an exceptional Arctic record of a still present past.

The shores of the Varanger fjord are exceptionally rich in remains of prehistoric dwellings. The dwellings are as a rule located in groups, often in rows, close to the shoreline zone of the time. Between Varangerbotn and the town of Vadsø alone, a stretch of about 50 km, 130 sites with clusters of pit houses and a total number of 626 houses from two periods, the Late Stone Age and Early Metal Age, have been recorded. The total number of mapped house pits and subterranean houses from the Late Stone Age and Early Metal Age in Unjárga/Nesseby municipality is 1091.

The size and form of the dwellings vary through time. The oldest ones, from the Mesolithic/Early Stone Age, consist of small circular vestiges of sod houses and tent rings. Later, the houses became rectangular, increasingly larger, and more dug-down. This development culminates at the transition between the Late Stone Age and the Early Metal Age, and in the first part of the

latter, whereupon the dwellings, as a general rule, becomes smaller, circular, and less dug-down in the Iron Age and medieval period.

The changes of house form, as well as changes in numerous other features related to the organisation of domestic space, are often interpreted in terms of factors such as settlement pattern (degrees of mobility) and social organization (family structure, degrees of social complexity) (cf. Renouf 1981; K. Schanche 1988; Olsen 1994).

Early Stone Age

There has been a long discussion on where the first people in Finnmark came from: from the East or along the Norwegian coast from the Southwest. The answer is probably that they came in several waves from different directions. However, recent research suggests that the first to arrive in Varanger came from the East, along the coast of the Kola Peninsula. Lithic material exhibit traits typical of Early Mesolithic pressure-blade technology of the east European Plain, and have been found at several sites in Varanger, one close to Ceavccageađge/Mortensnes. The oldest are dated to 9659–8826 BC (Manninen, Damlien, Kleppe et al. 2021).

The Early Stone Age settlements are situated in areas with good access to the ocean, preferably on isthmuses. Most of the sites only contain lithic debris without any visible dwelling structures. However, Mesolithic dwellings are also recorded, the most numerous at Ceavccageađge/Mortensnes, where they have been dated between 8230 and 7186 BC. These are discernible as shallow circular depressions of moderate size, usually around three to four metres in diameter, and are interpreted as the foundations for tents or circular turf huts.

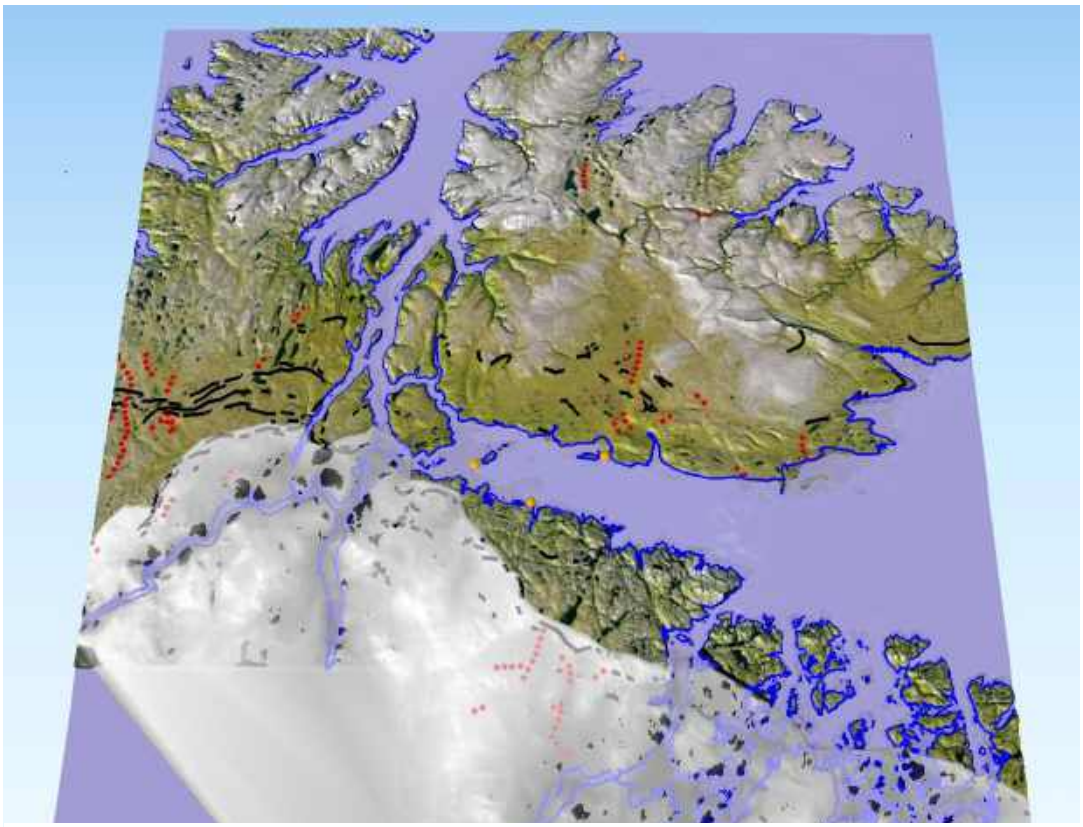

Figure 13. The yellow dots mark the earliest sites in Varanger, inhabited about 12 000 years ago. Note that the peninsula then was an island and that the ice edge was close. Map: Jan Ingolf Kleppe.

Towards the end of the Early Stone Age the dwellings increase in number, and somewhat in size and visibility, but are still quite small, with diameter up to 4 meters. The more solid ones are interpreted as the result of a more confined mobility with groups returning to the same places seasonally. The architecture is compared to the traditional circular Sámi sod house (*goahtti,* see below), containing a superstructure of wood, bark, and turf and with a hearth centrally placed at the floor. Towards the Late Stone Age, the pattern of settlement seems to have consisted of moving between two or more seasonal settlements, in addition to the use of smaller auxiliary hunting- and fishing camps.

The earliest pottery in Norway is found in the Varanger area and belongs to the Comb Ceramic tradition, which prevailed over large portions of Finland, Karelia, Russia, and the Baltic region from 5300 to 2500 BC. In Norway it is present only at sites on the south side of the inner Varanger fjord (immediately next to the sites Ruovdenjunlovta and Rissebávte) and in the interior area of south-eastern Varanger and only during the period from 5300 to 4500 BC (Skandfer 2005).

Late Stone Age

In an early part of the Late Stone Age (4500-3000 BC), a larger and more solidly built house type appeared. Named the Karlebotn type (after their Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen namesake), these dwellings normally have a rectangular outline, a sunken floor (12 – 20 square metres) and a centrally placed hearth. They are well visible as rectangular or oval depressions on the raised beach terraces.

Figure 14. Late Stone Age pit house sites along the western part of the Varanger fjord.
Map: Jan Ingolf Kleppe.

At the same time, an important change in the stone tool technology also took place. Besides chipping and flaking fine grained stones, grinding slate for tools was taken up. Red, green, and grey slate eventually become the most frequently used raw material for stone tools like daggers, knives, spearheads, and arrowheads. Simultaneously, the usage of fine-grained stone like chert and fine-grained quartzite diminished.

After the 4th millennium BC, a transition to larger and deeper pit-houses with two fireplaces took place. This development culminated around 2000 BC with the appearance of the very distinct

semi-subterranean houses of the Gressbakken type, named after the type site of Rissebávte/Gressbakken (Simonsen 1961). These houses contain a deep dug-down and rectangular floor area measuring as much as 60 square meters furnished with two large and centrally aligned fireplaces; around this are massive walls with the traces of three and sometimes four entrances (K. Schanche 1994).

Figure 15. Gressbakken house sites along the western part of the Varanger fjord. Map: Jan Ingolf Kleppe.

The Gressbakken houses are found primarily in the Eastern parts of coastal Finnmark and on the Kola Peninsula. Along the coast of the Varanger fjord, the southern side of the fjord included, 494 such houses have been mapped. The houses are organised in rows with up to 30 houses at one site, but usually far less.

The rich faunal material from sites such as Rissebávte/Gressbakken contains species associated with all seasons and suggests a close to sedentary lifestyle as also indicated by the very houses themselves. The material in the midden deposits also contains traces of burials, a rich bone technology, and though sparse, the first ceramics since the Comb Ceramic tradition, and the oldest metal implement known from northern Norway, in the form a copper dagger. In the same house as the dagger, a human figurine of bone was found (K. Schanche 1989, 1994), later to be taken up as the logo of the Varanger Sámi museum.

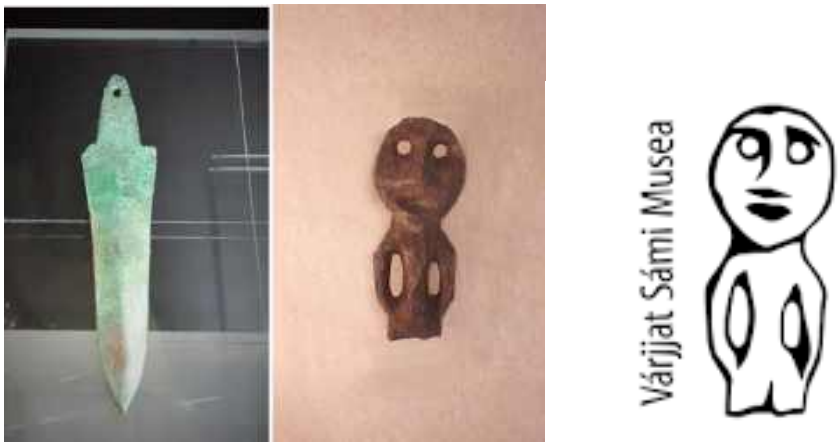

Figure 16. Copper dagger and human figurine found in a Gressbakken type house in Stuorravuodna/Karlebotn. Photos: Varanger Sámi Museum.

Early Metal Age

The Early Metal Age is characterised by more intensive networks between hunter-gatherers in North Fennoscandian societies and with metal producing societies in Karelia, and later also in Central- and East Russia. This increased contact with distant and distinctly different societies are seen as vital for the emergence of a collective identity among the hunting societies of northern Fennoscandia, and as a root to the formation of Sámi ethnicity (Olsen 1994; Hansen and Olsen 2014).

In the last millennium BC, the pit-houses disappeared, and was followed by an extensive settlement mobility, characterized by smaller circular houses and tent rings displaying some of the spatial features typical of the organization of Sámi domestic space (Olsen 1994; Myrvoll 2011; Hansen and Olsen 2022, cf. Ränk 1949).

Regarding dwellings and settlement patterns, the situation in the first part of Early Metal Age period is, however, less conclusive, especially in the Varanger area. Here the Gressbakken type houses were replaced by another large subterranean dwelling, the Mortensnes type, dated to the second millennium BC. These houses are also very dug down, organized in rows, and with a square or rectangular outline, though missing the entrance features of the former dwellings. The sites are fewer, but the houses at each site often more numerous than during the Gressbakken phase. Unfortunately, they are vastly understudied, and their chronology was for a long time confused (Johansen and Odner 1968).

Figure 17. Shard of Kjelmøy ceramic from Dálmmat/Kjelmøy. Photo: Olga Kvalheim, The Arctic University Museum of Norway.

Pottery was re-introduced to hunting-fishing groups in northern Fennoscandia around 2000 BC, in the form of asbestos-tempered ceramics (R. Jørgensen and Olsen 1988; E. K. Jørgensen et a. 2022). Several types and chronological phases have been identified, with the youngest being the Kjelmøy ceramics, dated to 900 - 0 BC.

Dálmmat/Kjelmøy is an island on the south side of the Varanger fjord containing two famous archaeological sites excavated by Ole Solberg in the early 20th century (Solberg 1909, 1911, 1920; Olsen 1984, 1994). The excavations yielded a very rich and well-preserved assemblage of bone implements, clear traces of iron use and a rich ceramic material. Ceramics of the Kjelmøy type has a very distinct design and ornamental style and became the predominant ceramic tradition in northern Fennoscandia in the final part of the Early Metal Age. Its wide distribution has been associated with the formation of a common identity among the northern hunting

societies, possibly acting as an ethnically distinctive element of their material culture (Jørgensen and Olsen 1988, Hansen and Olsen 2022).

Iron Age and onwards

In the Iron Age, Sámi societies continue the mobile lifeform, using the circular tents and turf huts as the most common dwelling forms. The floors are not dug down, making them less visible in the terrain than the earlier pit-houses and semi-subterranean houses. Due to this, they have only become archaeologically noticed in the last three decades. They have been identified and investigated at a number of places along the coast of Finnmark and northern Troms (Hesjedal et al. 1996; Myrvoll 2011, Hansen and Olsen 2022).

Together with the slab-lined pits, a technology for extraction of blubber oil, and narrow oblong remains of Sámi boat houses or landings, the huts document summer habitation along the outer coast during the Iron Age. They have been connected to new exchange contacts with the Norse chieftains of Northern Norway, as described also in historical sources (Henriksen 1995; Hansen and Olsen 2022).

Excavations of the floor plan of these houses have revealed a similar pattern for how the floors are organized in Sámi turf huts and tents. This type of dwelling, archaeologically named the Slettnes type, appears in the last millennium BC and continues through the Iron Age and medieval period (Hansen and Olsen 2014:60, 87). Actually, it represents the origin of the traditional Sámi dwelling used into recent times, the *goahtti.*

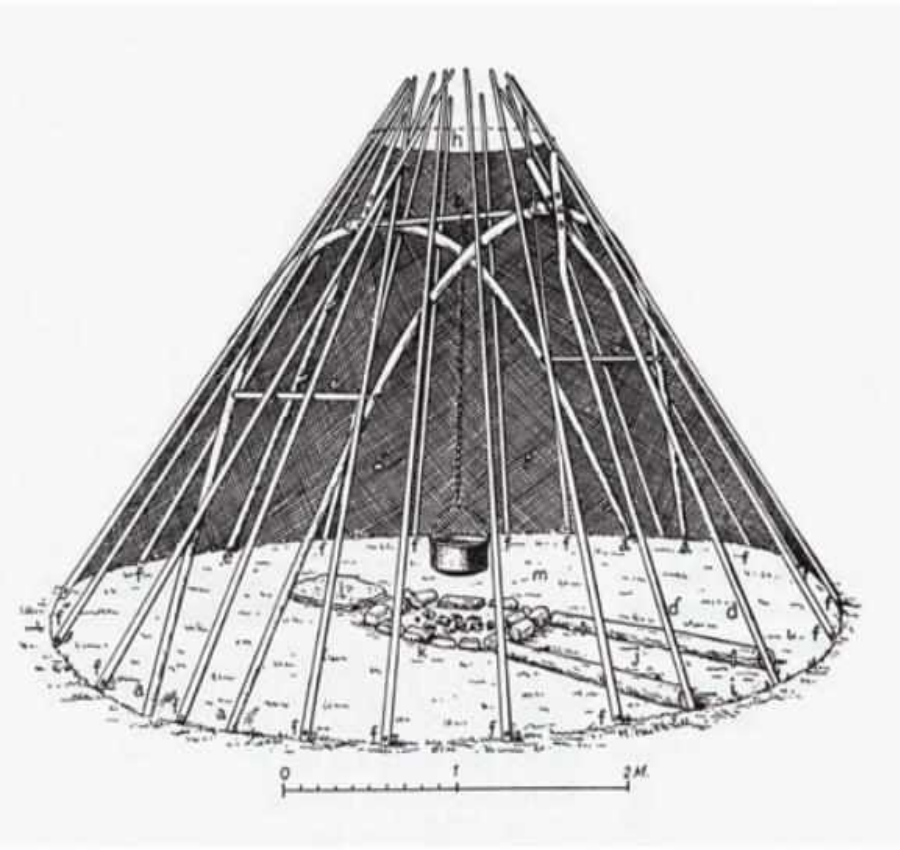

Figure 18. Drawing of a bealljegoahtti. From Manker 1944.

The *goahtti* or *bealljegoahtti* (dwelling with an arch-beamed frame) consists of an inner framework of two sets of curved wooden rafters, called *bealljek*. Straight beams are pegged to the *bealljek* and poles of roundwood are laid against this frame. The structure was covered with skins and later textiles, or with overlapping sheets of birch bark, kept in place by layers of turf stacked against the sloping wall. As archaeological remains, the turf huts of this type will appear as circular rims with an interior depression. They are found all over Sápmi. It was the most common type of dwelling until the 1800s and was still in use up to the 1940s (Sjølie 2016).

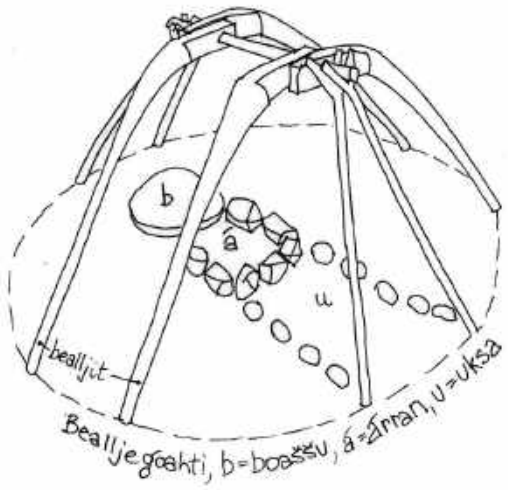

Figure 19. Bealljegoahtti framework and floor design. From Sjølie 2016.

A *lavvu* is a temporary dwelling in the form of a conical tent and is still in use among some reindeer herders. The light and easy to assemble dwelling enabled the herders to follow the reindeer during migration bringing the poles and covers with them. Remnants of a *lavvu* place can be difficult to detect but can be seen as a fireplace with the common Sámi floor design, or as circle of stones that held the cover in place, similar to the tent structures from the Early Stone Age. In Varanger, traces of *lavvu*s are found in the interior of the peninsula and are related to both reindeer hunting and herding.

In the indigenous Sámi religion, the spatial division of the floor plan is closely associated with Sámi cosmology. In the centre is the *árran*, the fireplace, from where the smoke goes up through the smoke hole, reflecting the centre of the greater world. Right opposite the front door, behind the fireplace, is the sacred *boaššu* area where food was prepared and where the drum was kept.

The floor area was divided with stones or logs running from the door towards the fireplace, and also from the fireplace to the sacred back door behind the *boaššu*, where the weapons were placed, hunted animals brought in and dead family members carried out. On each side of this mid-axis were the space for the household members and visitors, *luoddjo* where everybody had her or his place. The dwelling and fireplace were connected with female goddesses residing under the floor: Sáráhkka under the fireplace, Juksáhkka under the door, and Uksáhkká under *boaššu* (Ränk 1949; Rydving 1995; Kaikkonen 2020).

Among the coastal Sámi larger, rectangular turf houses also came into use from the 17th century onwards. They were constructed with four straight posts at the corners and are often divided into two compartments, separated by an entrance area. Aptly referred to as the "common turf house/goatthi" and sometimes "joint goahtti" they accommodated both humans and livestock (mainly sheep). They were a common feature of coastal Sámi settlement during the historical period of mixed economy and were in use into the early 20th century.

At sites along the Varanger fjord, such as Ceavvcageađge/Mortensnes, vestiges of round and rectangular dwellings often form the surface of older cultural layers, dating back through the medieval and Iron Ages. Apart from continuity in use, this confined accumulation indicate how feelings of belonging may have structured settlement patterns and conceptions of home.

Figure 20. Coastal Sámi common/joint turf house in Varanger 1897. Photo: Ellisif Wessel.

7.3 Subsistence

Throughout history, the subsistence strategies of the people of Várjjat Siida have been flexible and varied, with a high degree of responsiveness to changes of landscape, climate, and resources as well as technology and social circumstances. This, together with a profound attachment to the land and to the forefathers, has created an adaptive elasticity and resilience while at the same time maintaining the social and cultural glue.

Fishing, sea mammal and small game hunting

Apart from slab-lined pits for the extraction of blubber oil from the Iron Age, and associated vestiges of boat landings, economic activities tied to fishing, sea mammal catching, and small game hunting have left few observable prehistoric vestiges.

A few structures of larger boathouses dating to the late Iron Age and of presumed Norse origin (one at Ceavvcageađge/Mortensnes) are interpreted as remnants of exchange with and taxation by the Norse chiefdoms on the western coast of Northern Norway.

Figure 21. Fishing hook of reindeer antler from Dálmmat/Kjelmøy. Photo: Ulla Schildt, Museum of Cultural History, University of Oslo.

The lack of archaeological structures documenting fishing and marine and small game hunting is compensated for by the rich archaeological finds of osteological material and tools of stone, bone, and antlers from habitation and burial sites in Varanger. The tools include fishing sinkers, hooks and harpoons as well as spearheads, arrowheads, and knives. The osteological material reveals a variety of fish, birds, and mammals (Solberg 1909, Simonsen 1961, Olsen 1967, Renouf 1981, Hogetts 2010)

Figure 22. Slab-lined pit in Berlevåg. Photo: Bjørnar Olsen.

Figure 23. Right: Fishing sinkers from Varanger. Left: Parts of a luster fork made of reindeer antler found in a scree burial in Vadsø. Photos: Ulla Schildt, Museum of Cultural History, University of Oslo.

Hunting wild reindeer

Varanger has been a focal point for discussions concerning the role and significance of wild reindeer hunting and transition to reindeer husbandry and herding (Vorren 1944, 1998; Olsen 1987; Odner 1992, 2001; Hambleton and Rowley-Conwy 1997; Risbøl 2009; Hansen and Olsen 2022; Bjørklund 2019).

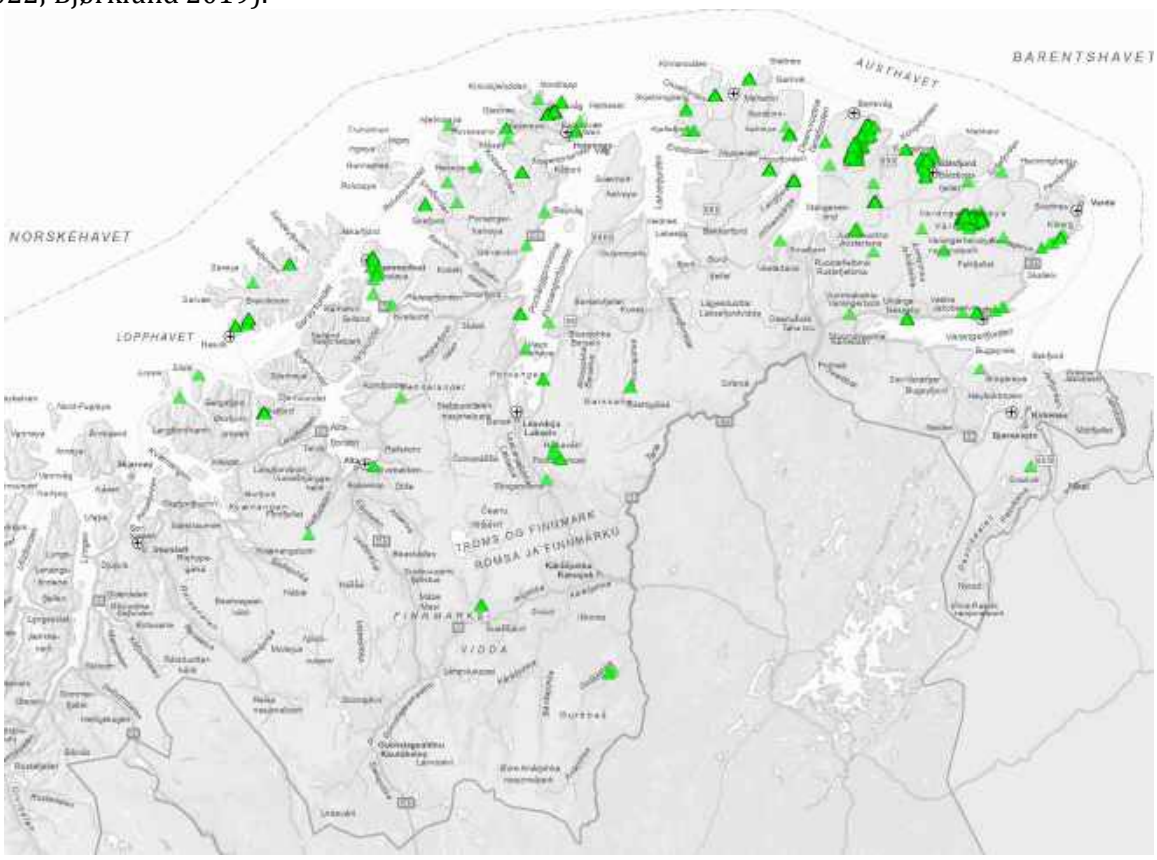

Figure 24. Distribution of documented hunting blinds in Finnmark. Map: Jan Ingolf Kleppe.

A common and widely distributed hunting structure, found in numerous numbers along the coast as well as in the interior of Varanger and elsewhere, are hunting blinds for hunting with bow and arrows. So far, 2063 hunting blinds have been documented in Finnmark. Large areas are still not surveyed. Hunting blinds have been built as long as the wild reindeer were hunted.

A hunting blind system at Rákkočearru in Berlevåg was surveyed in 2011. It consisted of 16 hunting blinds laid out in a V-shape. Lithic material was found in two of the hunting blinds. The presence of a single-edged point suggests a possible Early Mesolithic date for the use of the system. Reindeer bones dating to 11600-10760 ca BC have been found at the nearby site of Løkvika, (Kleppe 2012, 2014; Manninen et al 2021).

Hunting or trapping pits are found in large numbers across Fennoscandia. In Finnmark, close to 24 860 pits have so far been identified, making them the most common category of cultural heritage in the county (Myrvoll, Thuestad and Holm-Olsen 2011)[1]. Hunting pits may have been used and reused for long periods and are thus difficult to pin down chronologically. It is also

[1] The number given in this publication has since increased.

difficult to obtain adequate organic material for radiocarbon dates from them, and the few that have been dated cover a long time span back to the Stone Age (Furseth 1995, 1996). The organic residues used for dating are most often from seeds that were found under the dugout masses, and theoretically, this material may be much older than the pits.

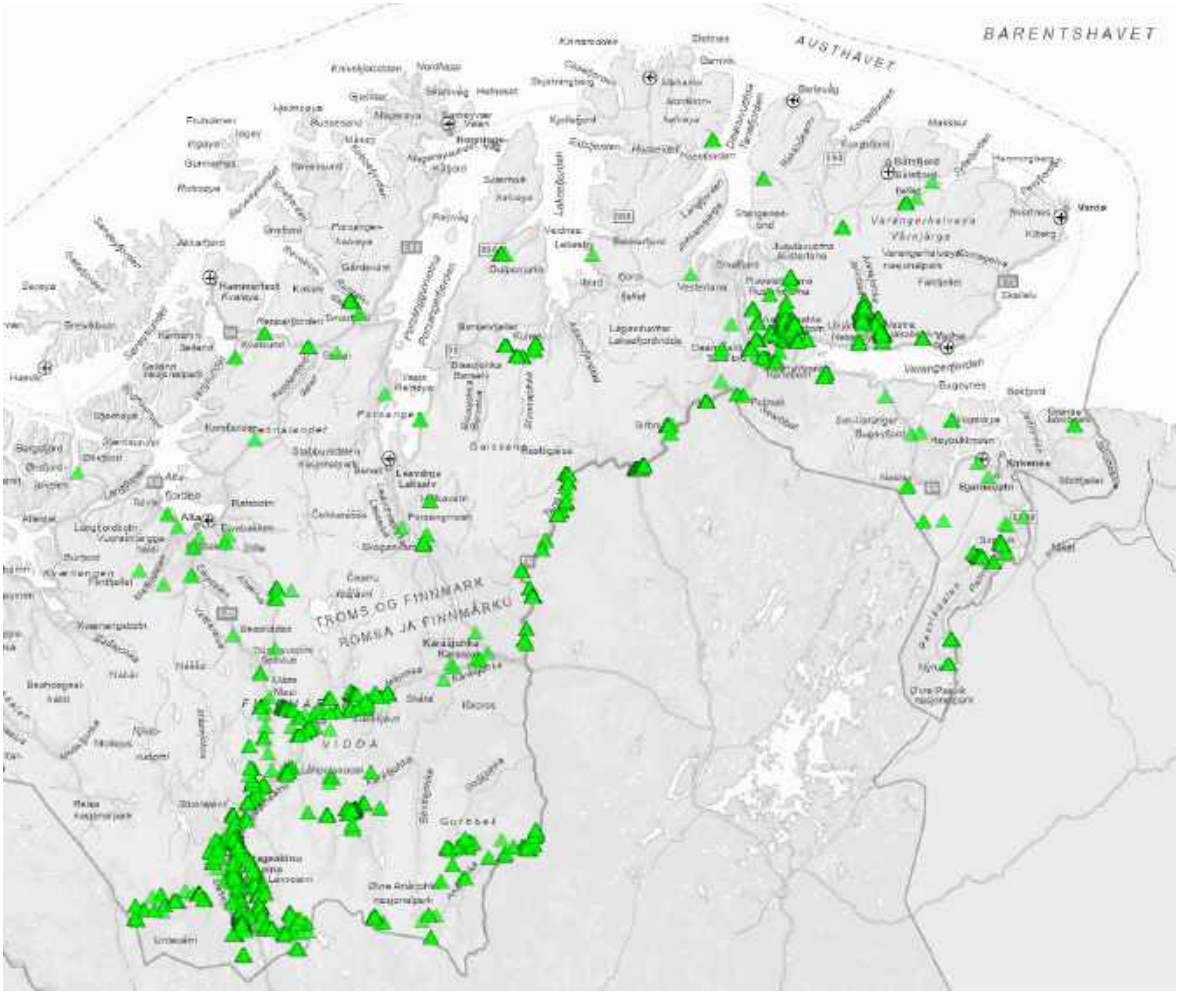

Figure 25. Distribution of documented hunting pits in Finnmark. Map: Jan Ingolf Kleppe.

The pits appear as circular or oval depressions in the ground, often surrounded by a low wall of soil. Their size normally ranges between two and five meters in diameter, with a depth of up to one and a half meters. They are commonly laid out in rows, sometimes with branches. These pit systems can be very large, consisting of several hundred individual pits. Pitfalls were dug out at places where the reindeer had their migration routes between summer and winter pastures, often traversing land bridges between lakes and bogs, or where the reindeer passed other bottlenecks in their way. In Sámi, the pitfall systems are called *suohpaš*.

In Eastern Finnmark, hunting wild reindeer came to play an important role for the coastal Sámi. This was particularly the case in Varanger (Hansen and Olsen 2022:170-177). The largest known concentration of hunting pits, numbering more than 3000, and also the largest known single system (Gollevárre), is situated on the isthmus between the Tana River and the Varanger fjord, within the old Várjjat Siida. The systems essentially form three strategic main lines that effectively block the reindeer migration to and from the Varanger Peninsula (Hansen and Olsen

2022:173). Even today, this area is a "bottleneck" when moving the reindeer herds between summer and winter pasture lands.

In the interior of the Varanger peninsula, wild reindeer were also hunted using fences built of stone forming converging lines in order to guide the reindeer to a slaughtering site, sometimes in the form of a corral. Wooden corrals and drive lines are known from many areas and are also depicted in the rock carvings in Alta (Helskog 2011).

According to Vorren, the Nenets people in Siberia built drive lines with heaps of turf in summertime. In wintertime, wooden poles and even swan wings were transported on sledges and put in the snow (Vorren 1958:6). In Northern Finland, Sámi fences built of wood for catching wild reindeer are recorded as late as the 1800s (Tegengren 1952:90-103; Fellman 1906:58-59).

In Varanger, the drive lines, extending for several kilometres, are surrounded by a large number of hunting blinds. In some places, the converging lines end in stone built trapping corrals. In Sámi, such places are called *vuopmanat*. The most magnificent and extensive of these trapping systems is located at the low mountain Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen in Båtsfjord municipality.

The large number of hunting structures in Varanger have been interpreted as a result of trade and taxation (Vorren 1998, Hansen and Olsen 2014). In the Medieval Period the Sámi were involved in trade networks with the (Danish-)Norwegian authorities and the Novgorod Republic, and they paid taxes to both administrations (Hansen 1996). As mentioned above, this pressure on Sámi economy continued and increased towards the 16th and early 17th century, when the Varanger area was taxed simultaneously by Denmark-Norway, Sweden, and Russia (Hansen and Olsen 2022:227).

Extensive trade, that also included English, Dutch, and German merchants, further increased the demand for furs. Tax accounts from the 17th century state that the Sámi in Varanger presented the county governor not only with furs but also living reindeer as tax for their use of the hunting sites. Furs, processed meat (smoked or salted), clothing of hides, tools, combs and spoons, and glue made of bones, were important trade items (Hansen 1984; Vorren 1998; Bjørklund 2019).

The decline of wild reindeer hunting in Varanger started sometime after AD 1600. According to records from the 17th and 18th centuries, the hunting sites were desolate by AD 1690 (Niemi 1983:182–183). It is hardly a coincidence that this date matches the first written sources that talk about domesticated reindeer being moved from the inland to the coast (Niemi 1983:186), as also suggested by the overlap with the youngest radiocarbon date from Gollevárre (Bjørklund 2019:90).

Reindeer husbandry/reindeer pastoralism

Until the 1600s, hunting, trapping, catching, and fishing formed the main livelihood activities within Várjjat Siida. The unique archaeological record of Varanger includes the terminal phase of the wild reindeer hunt when the differentiation between Sami reindeer herding and coastal Sami adaption started.

Despite being owned and herded by the Sámi, the reindeer are not considered fully domesticated, as they generally roam free on pasture grounds. Wild and tame reindeer have

similar behaviour. The migrating routes and seasonal pastures are the same. The traditional knowledge of reindeer herding and hunting combines in the intimate knowledge of the characteristics of the reindeer and reindeer herd.

Migratory reindeer herding is relatively new in Varanger, where it is identified from around 1600 AD. The last wild reindeers were hunted in the late 1800s. Taming of reindeer for draught and as decoy animals is much older and was an important part of the hunting economy.

As mentioned earlier, the Coastal Sámi in Varanger kept a number of tame reindeers. According to Bjørklund (2019), the debate on wild vs. tame reindeer has not always made a distinction between "husbandry" and "pastoralism". The Sami name for wild reindeer is *goddi*. The domesticated reindeer are called *boazu.* The two nouns are proto-Sámi words, thus reflecting the coexistence of domesticated wild reindeer back to 1000 – 1500 BC (Aikio 2006). Sledge runners dating to 1500 BC and resembling those in later Sámi sledges have been found in northwest Russia (Murashkin et al. 2016). In Norway, distinctive Sámi sledges (*geris*) have been found in Sámi graves dated to the Iron Age (A. Schanche 2000).

The development of reindeer pastoralism has been described as a profound change from an adaption depending on multiple resources, including wild reindeer (Bjørklund 2013, Hedman and Olsen 2009). This adaptation had come to an end around 1650. The extinction of the wild reindeer has been explained as the result of taxation, intensive hunting, and the introduction of firearms (Vorren 1973). Alternatively, it has been argued that the development of local hierarchies led to the ownership of reindeer and corrals and thus favoured a pastoral economy (Hansen and Olsen 2004:212-214).

Recent DNA-analyses of reindeer bones from Finnmark (including bones from Gollevárre) has revealed that there is no genetic relation between the old stock of wild reindeer, the *goddi*, and the current herds of domesticated reindeer, the *boazu*, and that the mitochondrial genome in Finnmark reindeer underwent a massive genetic replacement since the medieval period (Røed et al. 2018:283; Bjørnstad et al. 2012).This has led to the conclusion that the present reindeer population must have arrived from outside. According to Bergstøl (2020:36), the Sámi did not build up herds from their own, domesticated animals, nor did they use native, wild reindeer.

However, there is no historical or folkloristic evidence of such an import to Finnmark during the period in question. Bjørklund (2019:94) finds it is fair to assume that such an event, which had profound consequences, would have been memorized in one way or the other.

Two alternative theories have been proposed (Røed et al. 2018; Bjørklund 2019; Hansen and Olsen 2022:198-200). The first is that of a more gradual introduction of non-local reindeer through trade and barter in the Middle Ages. Bjørklund´s second theory is that the 'non-native genetic signatures' reflect an old, but small population of domesticated animals, kept for transport and other domestic purposes. This theory implies that the domestic stock must have been kept for a very long time under strict control to maintain their genetic integrity, not being able to mix with the maternal part of the wild reindeer population (the DNA markers that are used are only transmitted through maternal lineages).

Historical sources confirm that breeding constricted to male wild with tame female reindeer. Bjørklund concludes his article as follows: "Whatever explanation turns out to be correct, both theories bear witness to an indigenous creativity and competence which made the transition to pastoralism such a success." (Bjørklund 2019:94).

7.4 Religion

The Sámi indigenous religion was a worldview and an indigenous ontology with no absolute borders between the spiritual and the physical or between humans and other living beings. As for many other indigenous peoples, the spiritual realm and the physical realm were seen as interconnected, and the relations with nature and other beings as reciprocal, sanctioned through ceremony and ritual (Hart 2010). Through offerings and other rituals, humans ensured a good relationship with gods and forces in nature. Hunting, fishing and trapping were in themselves ritual acts, characterized by mutual exchange and communication with other beings.

Figure 26. Copy of a drum owned by the noaiddi Anders Paulsen. Confiscated in Vadsø in 1691. The original is at the Sámi Museum in Kárášjohka/Karasjok in Finnmark. Photo: Norsk folkemuseum.

The Sámi universe, as presented on some shaman (*noaidi*) drums, was divided into three horizontal spheres: the world of divinity, the terrestrial or earthly world of the living and the underground world of the dead. The landscape was made alive by a vast number of forces and powers, as well as the spirits of ancestors. The surroundings constituted a sacred space where relations to gods, powers, and ancestors were maintained through collective as well as individual religious rituals and practices (Svestad 2011:42; Rydving 1995: 96-103).

The *noaiddi*'s ability to go into trance made him or her a general intermediary between human beings, who lived in the middle world, and the supernatural beings of the upper and nether worlds. A shamanistic form of worship in which drumming and traditional chanting, joiking, was important. The *noaiddi*'s most vital task was to maintain a link with the world inhabited by departed Sámi.

According to Hultkrantz (1987), the perception of nature in the Sámi religion had its roots in the hunting lifestyle, and this persisted after the introduction of other ways of livelihood. The bear was regarded as the most sacred animal. Many rites were connected with the bear hunt, among them rules of how to treat the bones, including the practice of bear burial (Fjellström 1981[1755]; Myrstad 1996). The skeletons of other animals were sometimes treated with the same reverence.

Humans and animals alike were seen as having two souls or spirits, a free soul, and a corporeal soul respectively (Pettersson 1957:41; Storå 1971:186-87). In dreams or in trancelike states, the human free soul could leave the body and assume a concrete form. After death, the free soul released itself from the body and went to the underworld of the dead, *Jábmeáibmu* (Friis 1871:126; Bäckman 1975:85). The corporeal soul remained attached to the physical remains, the bones in particular. The souls of the dead could be harmful or helpful. Through sacrifices and rituals, the living sought assistance from their dead relatives (A. Schanche 2002c).

Burials

In Varanger, as elsewhere in Norway, only a few graves dating to the Stone Age have been identified. The dead were buried close to the dwellings, and sometimes inside the houses or in the middens outside the doors (Simonsen 1961, Renouf 1981). Three cairns have been excavated at the Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen site, but likely predate the settlement site (Olsen 1994). Another burial, located at the late Stone Age settlement sites Nyelv in Nesseby, was excavated by Anders Nummedal in the 1930s (Simonsen 1959). A human skull from this grave has been dated to 3700-2900 BC.

Features shared by all of the Stone Age cairns are modest size and a flat profile, often just a single layer of stones. The cairns are round or oval, and with a central burial pit, 10–50 cm deep. Grave goods are rare, and include arrowheads, axes, amber jewellery, a whetstone and some lithics. Human remains from this period have only been encountered in the early discoveries from the Varanger region (Simonsen 1974, Renouf 1981; Henriksen 2001; Ramstad 2003).

A large burial ground at the Bolshoy Oleniy Island located in Kola Bay dates back to the second half of 2nd millennium BC (Murashkin et al. 2016). While some burial gifts have clear similarities with burial finds from the late part of the Early Metal Age in Varanger, the burial custom is quite different. At Bolshoy Oleniy Island, the dead are buried in sand and often in wooden, boat-shaped, lidded caskets.

On the basis of physical anthropology and DNA analyses, a biological affinity with ancient Altai Neolithic and modern, Ugric-speaking Siberian groups like the Nenets people has been assumed (Murashkin et al. 2016: 196-197). The caskets show clear similarities with the Sámi sledge, *geres*, used also as burial caskets at least since the Iron Age. The latter phase of the burial ground overlaps with the earliest Sámi scree graves (see below), and a sort of affinity may be assumed (cf. Svestad and Olsen 2023).

Around 900 BC, a new burial practice emerged in Varanger, the so-called scree graves. The dead were no longer buried in and around dwellings, but in landscapes dominated by stones and cliffs, often in themselves uninhabitable. The dead were laid in airy and dry chambers in screes and stony raised beaches where soil and gravel had been washed out. The chambers can be man-built and covered with stone slabs, or they are arranged in small caves, adjacent to low cliff walls and under rock overhangs and boulders.

Figure 27. Scree grave in Láspurgohppe/Laksebubukt, Vadsø municipality. Photo: Audhild Schanche.

Figure 28. Scree grave in Kramvik, Vardø municipality, dated to AD 110-375. Photo: Audhild Schanche.

The airy chambers can be seen as related to the concept of a body soul in the old Sámi religion. The openings and gaps between and under the stones permitted the souls to move between the world of the living and the world of the dead and enabled the living to have a continued communication with their dead relatives (A, Schanche 2000, Svestad 2011).

Besides the absence of soil, consistent features of the scree graves are shrouds or covers of birch bark and grave gifts such as bones of mammals, birds, and fish, as well as tools and ornaments. During the Early Metal Age and Iron Age, the birch bark could be sown to form dresses and shoes. In the Middle Ages the shrouding became simpler, and birch bark sometimes was employed mainly as a cover (A. Schanche 2000).

Figure 29. Distribution of scree burial sites along the western part of the Varanger fjord. The intensity of colour indicates numbers. Ceavccageađge/Mortensnes stands out.
Map: Thor-Andreas Basso.

In Varanger, and particularly in Unjárga/Nesseby and Vadsø municipalities, there is a remarkably large number of scree burial grounds. In Nesseby, close to 1000 burials have been identified, and in Vadsø close to 700. 34 % of all documented localities in Finnmark are from these two municipalities (Myrvoll 2005:7).

With the exception of two scree grave finds from northernmost Nordland County, Skjellesvik and Kvitsteinselva (Svestad 2018, see also Svestad and Olsen 2023, 7-10), all scree graves dated earlier than AD 800 are (so far) from Varanger.

The Varanger burial finds from the Early Metal Age consist of various animal bones and teeth shells, potsherds of asbestos tempered Kjelmøy ceramic, artefacts of bone and stone and sometimes also iron implements. Finds from between AD 300 and 800 are few and point to exchange contacts with Norse peoples. Between AD 800 and 1200, contacts with other Finno-Ugric speaking peoples and, eventually, with the early Russian city-state Novgorod, are evident from many burials finds of metal ornaments of bronze and silver.

In the period AD 1000 – 1300, the scree grave burial custom became common in large parts of the Sámi settlement area in Norway and the interior of Northern Sweden. This has been linked to a pressure on traditional Sami values, due to the increased demand for products the Sámi could deliver (primarily furs) and the social and religious changes among neighboring peoples turning to Christianity. The Sami communities' response was an intensification and

homogenization of ritual practices related to death cults, bear cults and sacrificial cults (A. Schanche 2000, Hansen and Olsen 2022). It is hardly a coincidence that scree graves, bear graves, sacrificial sites and sacred sites appear in the same types of landscapes. In what Ernst Manker (1957) refers to as the "stone cult", important religious practices are united.

In Varanger, the scree grave custom lasted until around AD 1650. In inland areas of Sápmi further south it was upheld to around 1750 (A. Schanche 2000). Other practices of Sámi pre-Christian religion, such as offerings at sanctuaries, in some cases perhaps also burials, existed side by side with Christian religion into the 20th century (Fossum 2006: 108; Mulk 2009: 130; Zachrisson 2009, Svestad 2011: 39-40).

So far, no scree burials have been identified in Northern Finland, where cremation burials seem to have been the common practice in between AD 800–1600 (Puolakka and Kuusela 2022). In Russia, a few scree graves have been identified on the Kola Peninsula (Nationen, undated) and on Anzersky Island in the White Sea (Puolakka and Kuusela 2022, cf. Martynov 2010).

Sacred and sacrificial sites

The sacred Sámi geography consist of natural features such as mountains, cliffs, special stones, lakes, and islands that were regarded as holy. They were associated with a spiritual presence and where you could get in touch with the power that resided there. To some degree they are still treated with special respect and care.

Figure 30. A small mountain with a sacrificial cave. Like some other Sámi sacred mountains and cliffs, the Norwegians called it "Finnkirka" (Sámi church). In Kramvik, Vardø municipality.

The sacred sites often form distinctive landscape elements: holy mountains, caves and anthropomorphic or zoomorphic cliff profiles and rocks and also lakes and woods. In some cases, the site may also have its own place for sacrifices where the offerings were laid. This may be a special stone (*sieidi*), a crack between boulders or a cavity. Antlers, bones, blood, fat, and metal objects are among the many known offering gifts (Quigstad 1926; Vorren and Eriksen 1993; Myrvoll 2008).

Bones of mammals, birds and fish occur on both habitation, sacrificial and burial sites, and demonstrate that hunting and fishing were important for the people living here, both in terms of subsistence and spirituality. Reindeer antlers and bones of halibut were central as gifts to the spirits of the sacred sites in the Iron and Medieval ages. A few of the sacrificial sites in Varanger have been dated to between AD 1000 and 1700 (Vorren and Eriksen 1993).

Figure 31. Murgiidgahperaš/Klubben, a sacred mountain close to the border between Unjárga/Nesseby and Vadsø municipalities. Photo: Audhild Schanche.

In addition to the sacred places shaped by nature, we have human-built sacrificial sites; round stone circles or stone walls, sometimes with a small middle mound where perhaps a *sieidi* of stone or wood was placed. Like so many other types of cultural sites, the sacrificial stone rings are particularly numerous in Varanger (Vorren and Eriksen 1993:201). Quite often, they are found in the vicinity of or at burial places. Their chronology still remains somewhat unclear but recent radiocarbon dates show that many of them were constructed in the 13th and 14th century (Spangen 2016:170-171). Though the sacred purpose of these sites has been contested (Spangen 2016), the arguments are not very convincing, especially in the context of the Varanger sites.

It was not until the late 17th century, when the kingdoms of Norway and Sweden–Finland started to expand and colonize Sápmi, that Christianity truly made its presence known. The Protestant church was hostile to Sámi shamanism, which it considered to be Pagan idolatry. In parallel with the royal powers wishing to assert their political dominance over Sámi territory and economic resources, the church authorities were burning their Sámi drums, destroying their sacred sites, banning the joik singing, forbidding their personal names and forcing them to subject to the doctrine of the church (Rydving 1995, Hansen and Olsen 2022: 293-311).

8 PRESENTATION OF THE COMPONENT SITES

8.1 Ceavccageađge/Mortensnes

Ceavccageađge/Mortensnes is situated on a wide headland on the northern side of the Varanger fjord. It was protected as a cultural heritage site in 1988. The site is delimited by the sea to the south and by two sacred mountains to the north. Its position close to rich fishing grounds and a bird cliff, midway between the outer and interior parts of the fjord, meant easy access to different marine and land-based resources, enabling a seasonal as well as a more sedentary settlement pattern.

The Ceavccageađge/Mortensnes site is a central reference area for research on Sámi prehistory and early history as well as on Sámi religion. According to Brown et al. (2020: 1.3), the site has yielded the most comprehensive multiproxy record in the Arctic and is probably the largest archaeological site complex in the Arctic. It can be added that it also has provided us with a rich immaterial heritage in the form of myths, tales, joiks (traditional Sámi songs) and place names.

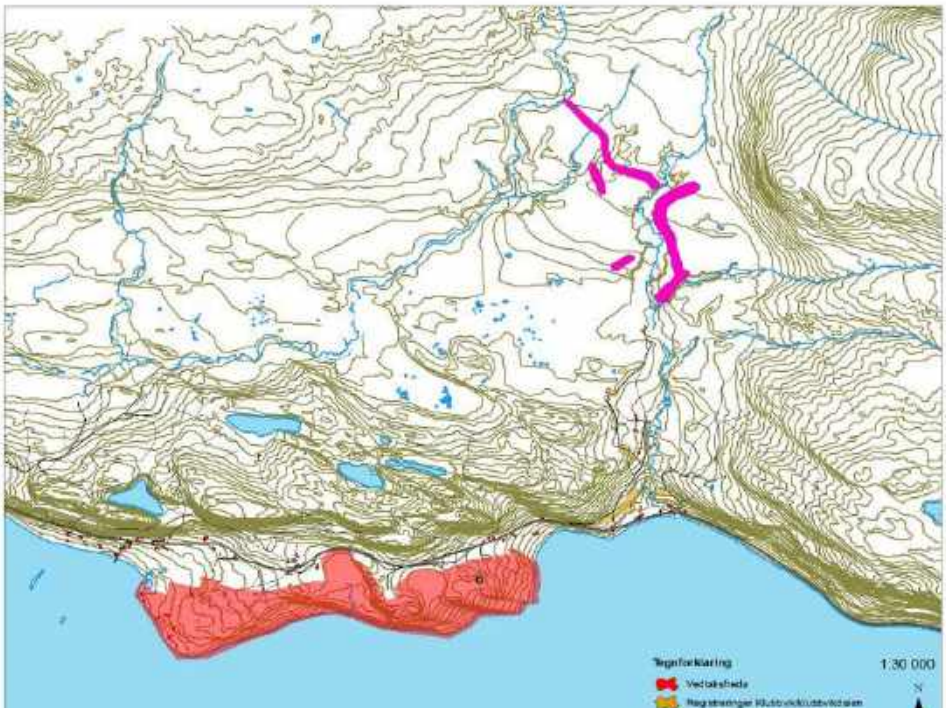

Figure 32. The protected area at Ceavccageađge/Mortensnes in red. Rows of nearby hunting pits in pink. Map: Jan Ingolf Kleppe.

Among the multitude of settlement and burial sites in Varanger, Ceavccageadge/Mortensnes stands out. The area has been inhabited for almost 12000 years. The persistency of human habitation has left a unique and tangible record of as many as 270 dwellings (tent rings, turf huts, subterranean houses), exposing the immense duration of human presence at this place from the Mesolithic to modern times. With more than 400 identified scree graves, Ceavccageadge/Mortensnes is also the largest known burial ground of such graves, and the only one known to have been used from the Early Metal Age to the end of Medieval times. This is an extraordinary time span for a single burial site.

Dwellings

The oldest locality in the area lies on a beach ridge about 80 m above today's sea level. It was discovered by surface lithic debris. According to the geological age of the beach ridge and a 14C-dating from a similar site at the outer coast of the Varanger Peninsula, it dates to around 9500 BC.

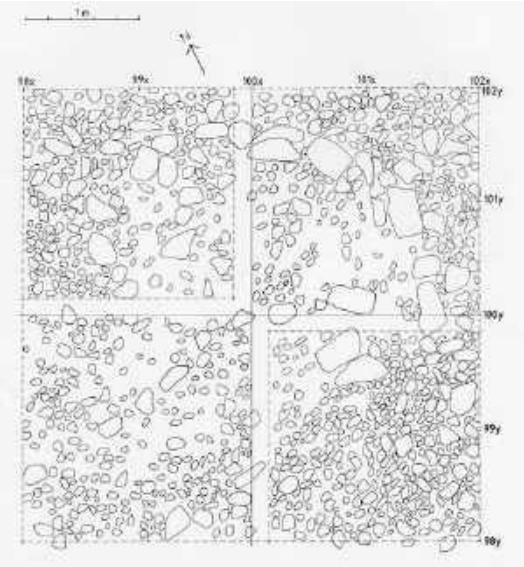

Figure 33. Dwelling dated to about 7500 BC. Photo and drawing: Kjersti Schanche.

Inside the protected area at Ceavccageađge/Mortensnes, the oldest locality lies between 64 and 57 metres above sea level in a fossil landscape that once was characterized by promontories and points surrounded by water. The site has been identified by lithic debris (flakes and stone tools) laying on the windblown surface (K. Schanche 1988).

Further down, 41 dwellings from the Early Stone Age have been identified, of which three have been excavated. The earliest of these consists of 16 vestiges of turf huts and tent rings dated to around 7500 BC, which lie along the brim of an earlier promontory, 44 metres above the sea level of today. They have a diameter from 3 to 4,5 m. The floors are only slighter lower than the surrounding terrain, probably from clearing the floor of stones. One has been excavated. Besides flakes and cores, two double edged points were found (K. Schanche 1988:72). Close to the dwellings are several concentrations of stones that may be marking burials or fireplaces.

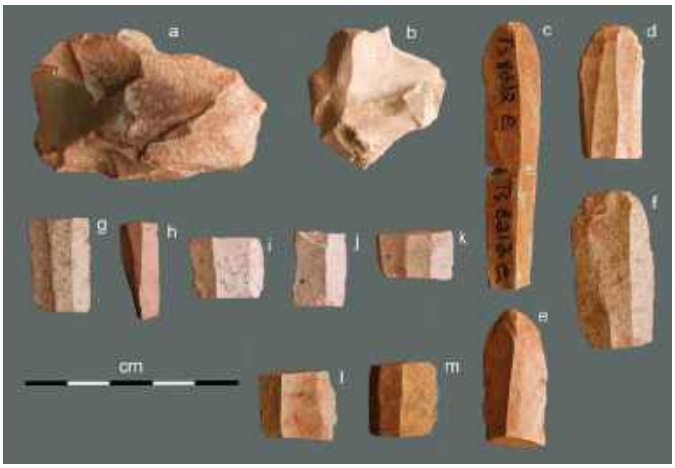

Figure 34. Cores and blade fragments from house dated to 6500 BC. Photo: Jarmo Kankaanpää, cf. Kankaanpää 2012.

A little lower, between 40 and 37 m above sea level, two other houses from the Early Stone Age have been excavated. One is a little deeper than the other and has hints of walls. It has been dated to around 6500 BC. Among the finds were flakes, blades, and cores, including a blade core and a microlith core (K. Schanche 1988:77).

The earliest middens documented in northern Norway are found at Ceavccageađge/Mortensnes (Brown et al .2020:4). Part of a midden from the end of the Early Stone Age has been excavated (K. Schanche 1988: 78). It lies about 27 m above sea level, on top of a Tapes beach shoreline. Apart from numerous seashells, it yielded a lot of bones from seals, whale, beaver, wolf and a number of seabirds (plus a few ptarmigan bones) and fish species.

The fish are dominated by Atlantic cod and some pollock. The birds are dominated by black-legged kittiwake, guillemots, and great auk (K. Schanche1988: 81). Three transverse arrowheads, a lot of flakes, a hoe of reindeer antler and a bone needle, were also found. Charcoal from the midden have been dated to 4403 – 4896 BC.

Figure 35. The Tapes beach line with dwellings and middens at Ceavcageađge/Mortensnes. Photo: The Sámi Parliament in Norway.

Figure 36. Hoe of reindeer antler from a midden at the Tapes beach line. Photo: Kjersti Schanche.

The organic assemblage implies fishing by boat and demonstrates a specialised marine adaptation based on a broad range of species during spring and summer, with striking absence of terrestrial species like reindeer (K. Schanche 1988: 158, Bjerck 2007: 14). The lack of reindeer has been ascribed to hunting while in the inland but could also reflect that marine resources dominated.

62 dwellings from the early part of the Late Stone Age have been identified at Ceavccageađge/Mortensnes. These are mostly Karlebotn-type houses with a round/oval, square or rectangular surface appearance. In a group of 47, lying 47 m above sea level, two have been excavated. They lie along a westward facing point that once featured a shallow bay to the north. One of the dwellings is circular while the other is rectangular, and they are both deeper and larger than the dwellings from the Early Stone Age. Bifacially retouched points and arrowheads, single-edged knives and an axe of grinded slate confirms the date to around 4000 BC. Slate tools were probably mainly used in connection with hunting of marine mammals.

Figure 37. Two of the Karlebotn-type houses at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Varanger Sámi Museum.

Curiously, there are only seven houses of the Gressbakken type at Ceavccageađge/Mortensnes, none of them excavated. This may be related to the fact that the dwelling immediately succeeding this type, the Mortensnes-type house is, as indicated by their naming, very numerous here. A total of 107 such house remains are recorded, divided among two close-by settlements in a previous bay area at the western side. Since very few are investigated, their chronology remains uncertain, though based on finds, radiocarbon dating and shoreline chronology they are likely from the second millennium BC.

One cannot exclude, however, that Mortensnes-type pit houses partly overlap with the Gressbakken phase, causing their unequal frequency (see Johansen and Odner 1968, fig. 4 and 5). Notwithstanding this, the number and organization of houses indicate that this was the main dwelling site for at least parts of the year, and which people returned to over a considerable period of time. The houses are large, rectangular, or quadratic, and with deeply dug-down floors between 30 and 40 m2. Contrary to the Gressbakken type houses, visible entrances are not a common feature.

Two houses of this type, at 14 and 13 m above sea level, have been (partly) excavated (Johansen and Odner 1968a, 1968 b). One has a rectangular floor of 33 m^2 and an asymmetrically placed fireplace. Among the finds were ceramic sherds of the Kjelmøy type, and cores, scrapers, and flakes of quarts. The faunal assemblage was dominated by seal, whale and reindeer, with a few bird and fish bones.

The reindeer bones suggest more use of the site hinterland. Combining the zooarchaeological data, Brown et al. (2020) concludes that he economic character of Ceavccageađge/Mortensnes changed over time, from one dominated by the use of the sea and coast in the Early Stone Age to a more mixed economy using larger parts of the landscape in the Lounger Stone Age and later. The other contained finds from different periods (EMP to Medieval), and radiocarbon dates from

the two houses are equally diverging. Much seem to suggest that these houses have been subject to later reuse, including for ritual purposes (see Odner 2001). Younger deposits of e.g. ceramic vessels are also known from Rissebávte/Gressbakken houses (K. Schanche 1996).

Figure 38. One of the many houses of the Mortensnes-type at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Jan Ingolf Kleppe.

A radiocarbon date from a test pit, also yielding a slate dagger, provided a date to the mid-second millennium BC, and it should also be noted that test excavations in 1960 yielded bone artefacts "displaying great likeness with tools from the Gressbakken phase" (Johansen and Odner 1968: 61).

Closer to the sea lies a total of 48 houses from the Iron Age and onwards. They vary in size and form, from small circular to larger rectangular. Some have been dug down in the ground, but not to the same extent as in the earlier periods. A test pit of 2m^2 outside a house revealed accumulated cultural layers documented to have a thickness of up to two meters.

The layer contained many mammal bones, mostly reindeer and sheep/goat. Among the identified birds, kittiwakes and ptarmigans were the most numerous, and the fish bones were mainly of cod and haddock. The first 10 cm of the layer contained sherds of glass and pottery and fragments of chalk pipes. Chalk pipes disappeared in the next layer, which may indicate that it goes back to the medieval period. Close to the sterile ground was found asbestos tempered ceramics of the Kjelmøy type, dating to the last part of the Early Metal Age.

The most recent house remains at Ceavccageađge/Mortensnes date from the late Medieval Age to the 1800s. These are vestiges of turf houses in traditional Sámi style, with both circular and rectangular floor plans. The rectangular house grounds, which are the most recent, are the remains of the "common or joint turf houses" that sheltered both humans and animals.

Figure 39. Litograph of a common/joint turf house at Ceavccageađge/Mortensnes. Sacred mountain in the background. After Friis 1871.

The trading post at Ceavccageađge/Mortensnes, of which the stone-built foundations still can be seen, was founded in 1748. Its purpose was trading with the Varanger Sámi, and also with Russian merchants. Contacts to the east flourished again from the 1700s and were very important until the Russian revolution in 1917, through the so-called Pomor trade. The Pomors, who were Russian traders and sailors living by the White Sea, brought with them grain and other products that were exchanged for fish.

Figure 40. One of the house foundations after the trading post at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Varanger Sámi Museum.

A joik about the girls from Ceavccageađge/Mortensnes tells that they were so excited when they saw Russian trade ships entering the Varanger fjord that they could barely stand still on their two legs. They began hopping on one foot along the seaside rocks.

Religion

As researchers on religion have shown, the old Sámi religion was predominantly a hunting and fishing religion and was maintained long after other types of adaptation had been introduced (Rydving 1995).

Ceavccageađge, which means the Fish Oil Stone and is the Sámi place name of the area, is a raised sacrificial stone surrounded by 13 concentric stone rings. The sacrificial stone is mentioned in a written source from 1690 (Knag 1694). A written source from 1767 describes that an old Sámi woman in secrecy offered milk to the stone every morning and evening (Leem 1975 [1767], cf. Sveen 2003:75). The stone was also described by the priest and linguist Johan Fritzner, later to become honorary doctor at the University of Copenhagen (Fritzner 1846). According to local knowledge, as well as a written source, cod-liver oil – hence the name of the stone - was still being offered as sacrifice to the stone in the mid-19th century (Nordvi 1858).

The merchant and archaeologist Andreas Georg Nordvi carried out an excavation inside the stone circles surrounding the raised stone. He recorded deposits of sacrificed reindeer antlers and fish, bird and animal bones as well as a metal ring and a net sinker. An interesting detail is that certain animal bones were placed together. Fish bones and beaver teeth laid to the west, and reindeer antlers and bird bones to the east (Nordvi 1858). It is not unlikely that a forgotten cosmological order lies behind this distribution.

Figure 41. Ceavccageađge, the sacred Fish Oil Stone with stone rings. Photo: Varanger Sámi Museum.

From the Sámi in Inari in Finland we also have an old legend about the Fish Oil Stone. It tells about Beaive-Voulab, a mythical male figure known across large parts of Sápmi. Beaive-Voulab was extremely strong. Once while fishing in the Varanger fjord, he was challenged by the Norwegians to show his strength. He took a large stone, lifted it up in the air and drove it into the ground. "This stone, Ceavccageađge is its name, can be seen at a place near the shore on the northern side of the Varangerfjord," the story concludes (Hirsti et al. 2009).

Figure 42. Drawing by Nordvi 1858.

Other elements tied to religious practices at Ceavccageađge/Mortensnes are two sacrificial stone rings and a sacred stone in the shape of a bear. An old legend related to the Bear Stone says that people at Ceavccageađge/Mortensnes once adopted and tamed a bear cub. The bear cub was nursed by a dog, played with the children, and was eventually completely domesticated. An evil *noaidi* (the Sámi shaman) living on the south side of the fjord disapproved of the bear living with people. At this time, living was tough with famine and starvation, and the sacrificial site was often in use. Once when the people were gathered around the sacrificial ring and the bear was there with them, a raven came flying across the fjord. It settled down among the people, close by the bear. As soon as the raven sat down it turned into the evil *noaidi*. He talked to the bear and said that because it had become fond of people it would turn into stone. The Bear Stone stands there today, looking out across the Varanger fjord (Hirsti et al. 2009).

Figure 43. The sacred Bear Stone. Photo: Audhild Schanche.

Figure 44. One of the two sacrificial stone rings at Ceavccageađge/ Mortensnes. The Bear Stone in the background. Photo: Audhild Schanche.

One of the things that makes Ceavccageađge/Mortensnes outstanding is the exceptionally large burial ground, containing more than 400 identified graves. The burials and sacrificial stone rings are situated at the east side of the headland, which contains no settlement and are dominated by cliffs, stone boulders, screes and rock fields. While the key features of the burial custom remained remarkably stable, the objects accompanying the dead changed according to social and technological trends and external contacts.

The first investigation of such burials in Varanger was undertaken by Andreas Georg Nordvi (1821-1892), the merchant at Ceavccageađge/Mortensnes. Nordvi was the first educated archaeologist in Norway. He studied under the guidance of Professor Japetus Steenstrup in Copenhagen, but in 1840, after his father died, he had to interrupt his studies to take over the family business. Nordvi conducted extensive excavations and studies of Sami burial customs and culture in Varanger (Nordvi 1853, 1855). He was one of the first in Norway to engage systematically with field archaeology, and his field notes are still of great value. In 1855 he received the Royal Danish Society of Sciences and Letters' silver medal for his investigations of Sámi burials. Quite a few items from his collections of grave finds were transferred to the ethnographic museum in Christiania/Oslo.

Sadly, Nordvi's interest in Sámi archaeology was not shared by other scholars, and due to the impact of physical anthropological race research and the escalating demand for human remains, he ended up as a trader in Sámi skulls and skeletons. In this era of race research, human skulls from Ceavccageađge/Mortensnes became important specimens in physical anthropological studies of the presumed characteristics of the “Lappish race” (A. Schanche 2002a, 2002b). Numerous graves were exhumed, and skulls and bones were shipped to the universities of Oslo and Copenhagen and from there to other European and American scientific institutions.

Figure 45. Opened grave with chamber built of slabs of slate at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Audhild Schanche.

As the result of Nordvi's investigations and subsequent “skull hunters”, graves at Ceavccageđge/Mortensnes were opened and emptied. However, many of the graves, especially in the eastern part of the burial field, are intact, and many are probably not yet identified.

Figure 46. Intact grave at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Audhild Schanche.

In the late 1960s, Else Johansen Kleppe reinvestigated many of the opened graves (Kleppe 1974). As expected, no human skulls were found. The burial practice involved shrouds of birch bark and gifts in the form of seashells and animal bones as well as tools and ornaments. The number of finds from scree graves in Varanger kept at museums in Oslo and Tromsø are 205. 137 of these are from Unjárga/Nesseby municipality, of which 68 from Ceavccageađge/Mortensnes.

Figure 47. Part of a stitch marked birch bark shroud with several layers. Photo: Ulla Schildt, Museum of Cultural History, University of Oslo.

Animal bones of fish, birds and mammals have been found in graves from all periods. However, bird- and fishbones occur especially frequently during the Early Metal Age. All bird species are sea birds and freshwater birds. Most mammal bones are of reindeer, most often in the form of split tubular bones. For beavers, otters, foxes, bears and walruses, only teeth and skulls are found. Here and elsewhere, animal bones, eventually also domesticated animals, appear more sporadically in scree graves from later periods.

Reindeer skulls and bones have been found in graves with no traces of human burials, reflecting the horizontal symmetry between animals and humans in the Sámi religion. In one burial at Ceavccageađge/Mortensnes, cleaved bones and skulls of a reindeer and a calf were found with an almost complete pot of asbestos tempered ceramics, seashells and fragments of wood and birch bark (A. Schanche 100:297). This resembles the way bones of the sacred bears were venerated and buried (see Fjällström 1775; Myrstad 1996). A bear burial at the locality Hannooaivi near Stuorravuonna/Karlebotn has been dated to AD 970-1040 (Myrstad 1996:30).

Except for bones, seashells and birch bark, the most common finds from the graves at Ceavccageađge/Mortensnes are Kjelmøy ceramics, bone and antler tools and utensils (like arrows, harpoons, fishhooks, spoons and combs), stone artefacts, metal ornaments and sometimes iron implements.

A burial find from a chamber made by stone slabs against a rock wall was opened in 1852 by Nordvi and magistrate in East Finnmark, Even Saxlund (Solberg 1907). It contained a piece of one and fragments of another ski of pine, birch logs, a T-shaped bone artefact, a pierced wooden object, ornate horn spoons, three arrowheads of bone, two otter skulls, a predator tooth, fish and bird bones, parts of a stitched birch bark shroud and a skeleton of a woman. The ski is dated to 390-125 BC (Vorren 1995:14-17).

Figure 48. Part of a ski from a grave at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Varanger Sámi Museum.

Participation by Sámi women in the hunt is supported by the writings of the Roman historian Tacitus in the year 98 AD. He describes the Fenni as follows:

"In wonderful savageness live the nation of the Fenni, and in beastly poverty, destitute of arms, of horses, and of homes; their food, the common herbs; their apparel, skins; their bed, the earth; their only hope in their arrows, which for want of iron they point with bones. Their common support they have from the chase, women as well as men; for with these the former wander up and down, and crave a portion of the prey."

From most of the Iron Age there are only a few imported metal objects, mostly ornaments, found in the graves, and predominantly of western/Scandinavian origin. In the period AD 900 – 1300, at the time when the scree grave custom spread over a large geographical area, there is a significant change in the types and numbers of metal objects that followed the dead to the graves.

The most characteristic type of artefacts is imported costume ornaments (bronze and silver) of Permic, Finnish, Baltic and Russian origin, and it is primarily in female burials that these objects appear. The sacred character of metal was a commonly held belief among the pre-Christian Sámi, ensuring protection of the dead entering his or her next life (Storå 1971:183; Bäckman and Kjellström 1979:181).

Figure 49. Permic bear figurine and strap fitting of bronze from a grave at Ceavccageađge/Mortensnes. Date AD 800 - 900. Photos: Olav Heggø, Museun of Cultural History, University of Oslo.

After 1300 AD, there is a sudden break of this eastern import. A few graves have been radiocarbon dated, three of them to the Medieval period. To be noted is that birch bark shrouds become simpler, and animal bones fewer.

The burial place at Ceavccageađge/Mortensnes was in use for more than 2500 years, between around 900 BC and 1600 AD. This represents a notable religious continuity and provides a unique link of tradition between the recent and the distant past. Continuity can also be assumed from the resemblance of a Permian bronze plate dated to AD 800-900 with the belt rings for needle cases and other sewing utensils that up to recently were worn by Sámi women.

Figure 50. Right: Bronce plate from a grave at Ceavccageađge/Mortensnes, dated to AD 800-900. Photo: Ove Holst, Museum of Cultural History, Oslo. Left: Sami woman from Olderdalen, Troms, 1947. Photo: Anna Grostøl, Norsk Folkemuseum.

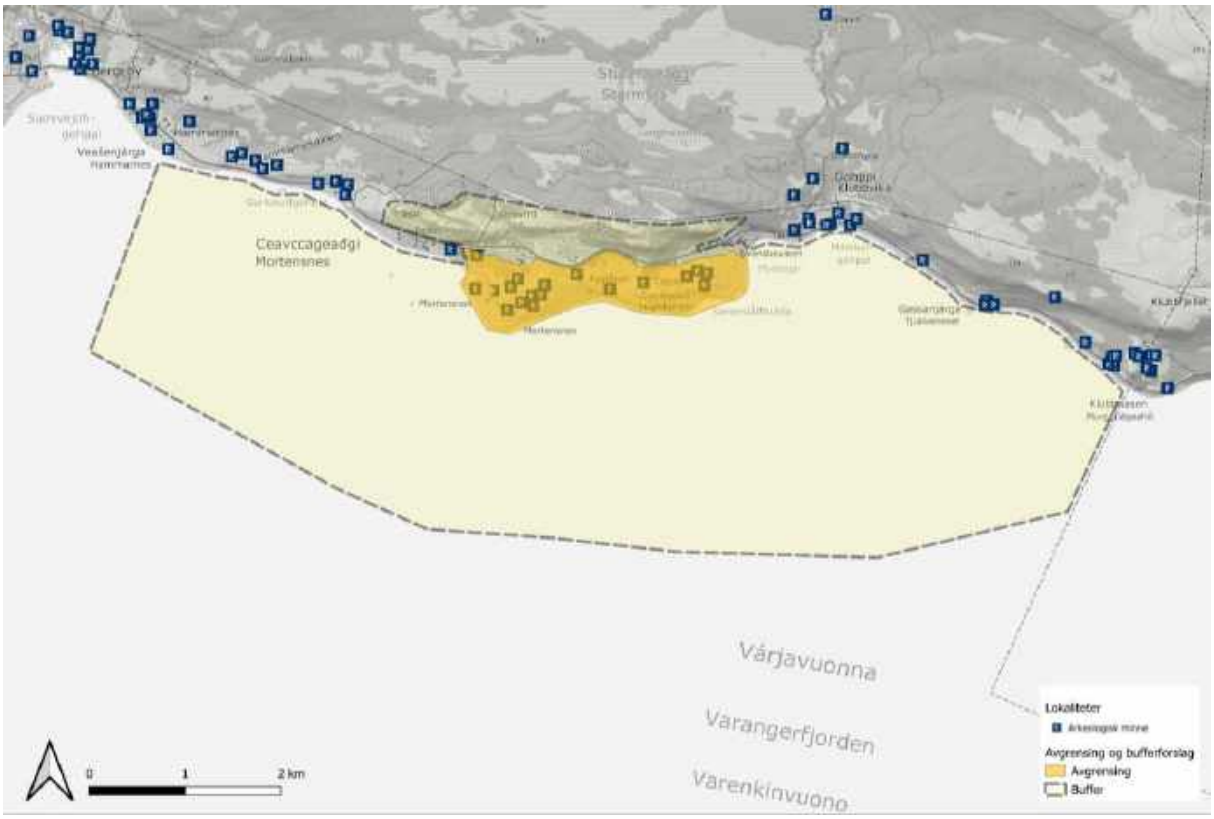

Figure 51. Suggested borders for WH site and buffer zone at Ceavccageađge/Mortensnes, cf. figure 30. Map: Jan Ingolf Kleppe.

8.2 Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen in Stuorravuonna/Karlebotn

The Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen site has a central place in archaeological research of northern Scandinavia. It is recognized as a "classic" Late Stone Age site and has given name to the Karlebotn type houses. The site was first documented in 1935 by Anders Nummedal, and it was here that archaeologists first understood that house depressions along the Arctic coast, earlier thought to be the remnants of more recent Sámi turf houses, had such an early age. In the following two years, Nummedal excavated six houses and three low cairns (Nummedal 1936, 1937), and in 1938, Gutorm Gjessing made the first mapping of the site (Gjessing 1942). 11 further houses were excavated in 1952 and 1953 by Povl Simonsen (Simonsen 1961). All surface remains were restored after the excavations.

Figure 52. The Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen site seen from the East. Photo: Jan Ingolf Kleppe.

Figure 53. Part of the Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen site seen from the North-East. Photo: Audhild Schanche.

Figure 54. House depressions at Ruovdenjunlovta/ Gropbakkengen site seen from the terrace above. Photo: Audhild Schanche.

The site was used between 3700 and 3000 BC. It is situated on a narrow beach terrace 22-25 metres above today´s sea level, confined geologically by a steep upward slope behind and an equally steep slope down to the sea in front. Along this terrace, in two and tree parallel rows, lie the depressions of as many as 115 pit-houses. The large concentrations of houses and their spatial organization indicate that several houses were inhabited simultaneously (Helskog 1984; Olsen 1994). This is further suggested by the fact that the houses are never superimposed on older structures (Skandfer 2012).

The "Karlebotn houses" initiated a tradition of building semi-subterranean houses, which continued unbroken for a long time, particularly in Varanger. The houses have a rounded to rectangular floor plan with a centrally placed fireplaces lined with stones. The development towards more solid and larger houses indicates a more fixed settlement pattern, where people spent longer time at each site and moved between fewer. It has been estimated that they were occupied during winter and spring.

The osteological material from Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen is, however, limited compared with the following period. Among the fish bones, cod and halibut are the most numerous. A few bones of birds have been identified. Except for swan and raven they are all from migrating seabirds. The lithic material, on the other hand, is very rich. At this time, the technique of grinding slate had come into use, and Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen has a stone tool inventory completely dominated by ground slate. Among them are 184 arrowheads, 99 spears, 65 daggers and knives and 113 fragments of such tools (Simonsen 1961:190). From one single house, we have 17 knives, 27 spearheads and 57 arrowheads of slate, including fragments. The tools are remarkably specialised in terms of maritime hunting and processing.

While Ceavccageađge/Mortensnes displays 12 000 years of more or less continuous habitation, Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen represents an example of the fragile balance between natural affordances and human choice. In its period of use, the sea-level provided an ideal bay to live in, with good fishing grounds and a nearby 'coastscape' dotted with skerries and small islands where seals thrived. However, its location in the innermost part of the Varanger Fjord also made it vulnerable. When the sea level dropped below a certain level, fishing and seal hunting became increasingly difficult here. At the turn of the third millennium BC, Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen became abandoned and never used for settlement again.

Figure 55. Arrow- and spearhead of slate from Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen. Photo: Mari Karlstad, the Arctic University Museum of Norway.

The enigmatic character of the site is also associated with the presence of three burial cairns. One of them was oval is shape (44.0 x 2.4 m, height 30 cm) and contained traces of a skeleton and a bifacial retouched point (Simonsen 1961:182). Radiocarbon dating of bone material has yielded results to the early fifth millennium BC, making them the earliest known burials in the Varanger region. They even predate the houses, suggesting that the site may have held a ritual or religious significance prior to its domestic use (Olsen 1994).

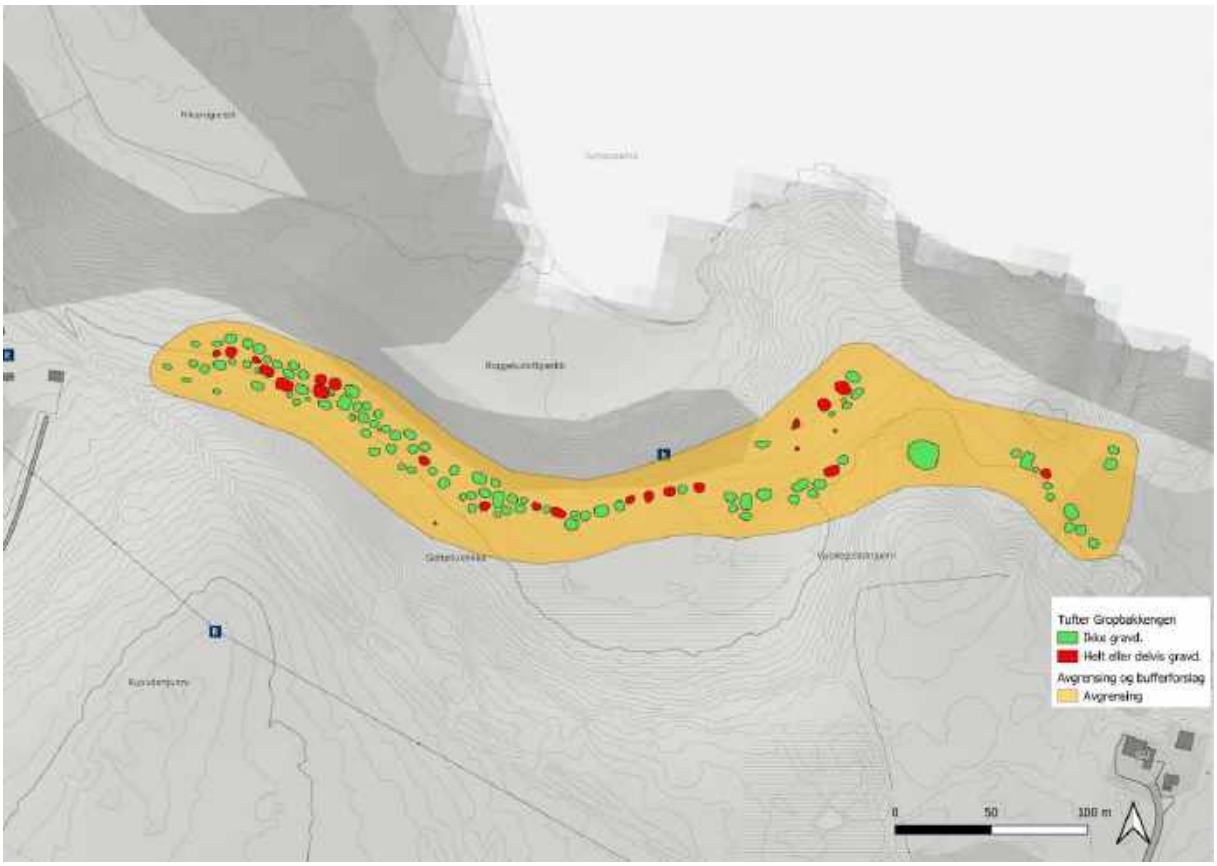

Figure 56. The house pits at the Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen site. Excavated and partly excavated houses are marked in red, non-excavated houses in green. Map: Jan Ingolf Kleppe.

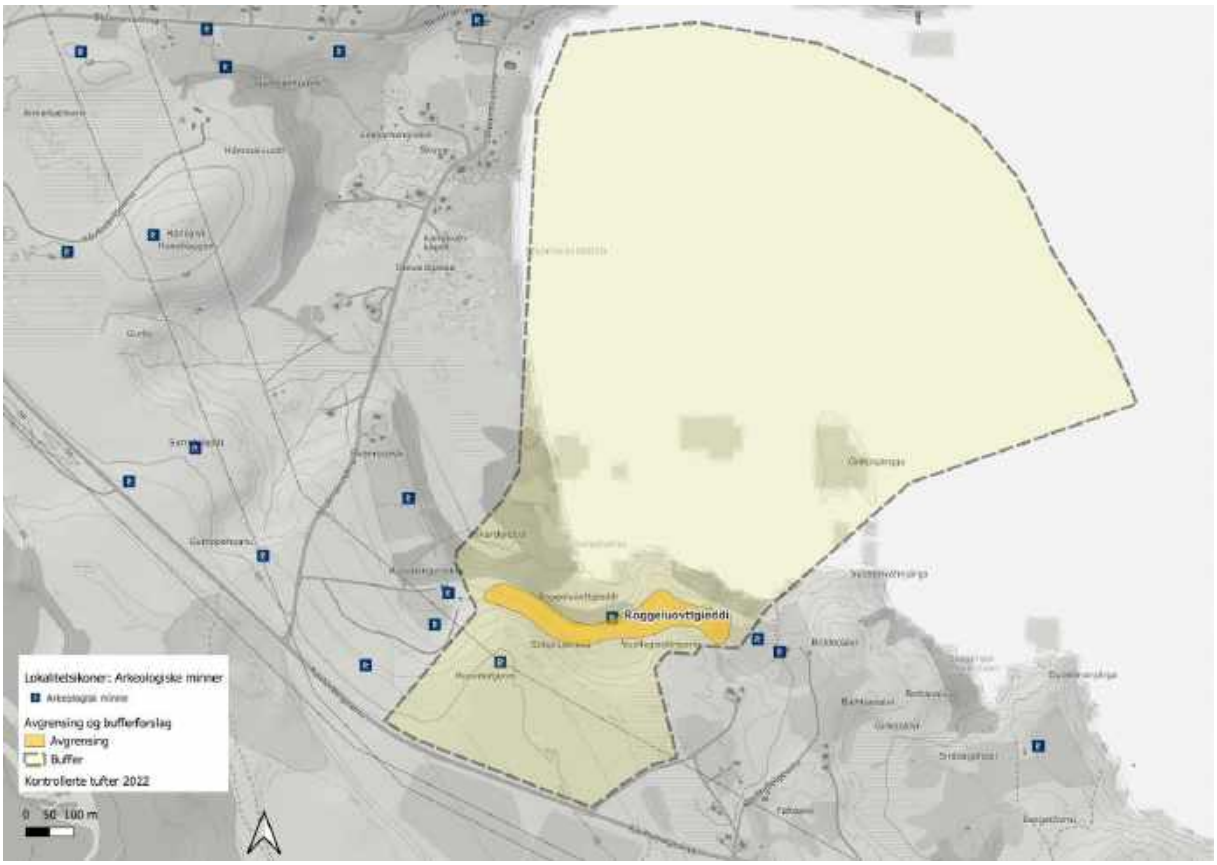

Figure 57. Suggested WH site with buffer zone at Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen. Map: Jan Ingolf Kleppe.

8.3 Rissebávte/Gressbakken

The conspicuous and impressive Gressbakken type houses have gotten the name from the Rissebávte/Gressbakken site, where they first were excavated. Similar houses on Giehkirnjárga/Fiskerhalvøya on the Russian side of the border had earlier been described by the Finnish geographer Väinö Tanner. He was made aware of the site of a Sámi who called the pits *jennam'vuölas'kuatt*, a Skolt Sami word for underground dwellings (Tanner 1928:13; K. Schanche 1994:4).

The Rissebávte/Gressbakken houses have not one, but two hearths. The hearths are placed along the longitudinal axis of a rectangular semi-subterranean main chamber. The houses have three (sometimes four) entrance passages that may widen to form separate annexes at the longitudinal ends. The main floor area is substantially larger than the Karlebotn house type, normally 30-40 m^2 and in exceptional cases even larger.

The outline of the houses themselves, and their overall pattering, appear very regular and symmetrical. Together with midden deposits, bone assemblages, and artefact form and decoration, these elements suggest increased social and ritual complexity and sedentism, and that the family groups sharing the houses included more than the nuclear family (Myrvoll 1992; K. Schanche 1994).

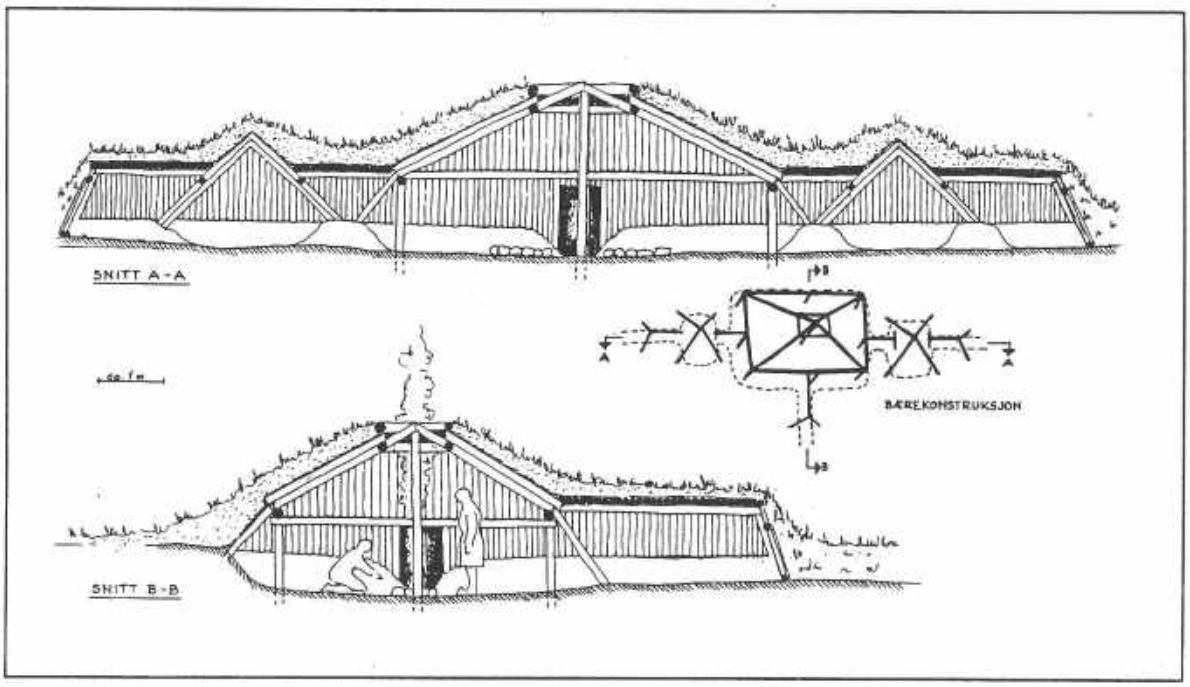

Figure 58. Proposal for reconstruction of a Gressbakken-type house. Drawing by Ingolf Schanche. From K. Schanche 1994.

Between 1954 and 1957 Povl Simonsen excavated five houses at the locality "Gressbakken nedre vest" (lower west), where 14 houses lie close together in two rows. (Simonsen 1961). At the nearby locality "Gressbakken nedre øst" (lower east) he excavated one house. This site is damaged and therefore not included here.

The excavations show that the use of slate decreases compared to the previous period, however, as many as 44 spearheads and 29 arrowheads were unearthed. Most hard stone tools are of quartz and fine-grained quartzite.

The Gressbakken houses are usually dated between 2150 and 1850 BC (K. Schanche, 1994). A recent excavation of a dwelling interpreted as a Gressbakken house at the Kharklova site on the Barents Sea coast indicates that this house tradition may have emerged somewhat earlier (Kolpakov, Murashkin et al 2021).

Figure 59. Photo of House 3 at Gressbakken under excavation (Simonsen (1961). From Jørgensen and Riede 2019.

Figure 60. The same house as in figure 59 in 2023. Photo: Jan Ingolf Kleppe.

Figure 61. House with three entrances at Rissebávte/Gressbakken. Photo: Thor-Andreas Basso.

During an excavation of a Gressbakken house at a locality in Stuorravuonna/Karlebotn, a remarkably early copper dagger (sees Figure 16) of eastern origin was found in a midden (K. Schanche 1989). The house has been dated to 2200–1530 BC. New evaluations of the stratigraphic context of the dagger show that the midden is somewhat older than the house (Skandfer 2012). This corresponds to datings of a few copper items of eastern origin in Finland (Hood and Helama 2010). The dagger is the earliest metal find in Norway. It indicates an emerging contact between the people in Varanger and metal producing peoples to the South-East.

What distinguishes the Gressbakken houses are, beside their size and form, the amazing number of artefacts made of bone and antler and the large quantity of faunal remains, preserved in the massive middens associated with the front entrance and the walls next to it. Some human bones, including skulls, were also found in the middens, suggesting that they also had ritual significance. Among the 857 artefacts of bone and antler are 68 fishhooks, 64 harpoons, 135 needles, 23 daggers, 31 combs, 60 chisels, 24 beads and 10 spears and arrowheads (Simonsen 1961:376). While other Gressbakken type houses later have been excavated, none of them have resulted in a material as rich and varied as at Rissebávte/Gressbakken.

Figure 62. Artefacts made of bone and reindeer antler from Rissebávte/Gressbakken. After Jørgensen and Riede 2019.

The ornamentation on bone artefacts is intricate and very distinct for the Gressbakken phase. A curious feature, especially observed on objects associated with females, is how symmetric patterns includes anomalies or deviant insertions that "disturb" the overall impression of order. Myrvoll (1992) suggests that this may have acted as tacit discourse opposing the dominant (male) order, as expressed in e.g. house form and settlement outline.

The faunal material is from the large middens around the walls, especially along the front. A plausible interpretation of the stratigraphy of bones, shells and other waste materials is that the waste has been deposited outside the doors to eventually form part of the house construction (K. Schanche1994:89). The faunal material is extremely rich. Among the many thousand identified bones, reindeer and a number of different bird, fish, seal and whale species dominate. Other identified animals are dog, wolf, beaver, fox, otter, wolverine, weasel, marten, bear, and hare. The fish material is especially abundant, and with cod as the most important species (Olsen

1967). Though initially interpreted as representing a winter-spring settlement, later analyses have emphasized the seasonal variability in the material and thus the possibility for whole year occupation (Helskog 1984; Engelstad 1985; K. Schanche 1994; Hodgetts 2010).

Figure 63. Suggested WH site with buffer zone at Rissebávte/Gressbakken. Map: Jan Ingolf Kleppe.

8.4 Gollevárre

As mentioned, the largest known concentration of pitfalls, numbering more than 3000 organised in 14 systems, is situated on the isthmus between the Tana River and the Varanger fjord. The largest one, the Gollevárre pitfall system, consists of as much as 1979 single pits, and is surrounded by numerous meat caches and hunting blinds. It runs on both sides of a little valley, Javvadalen, and continues along a large bog area, Ruossajeaggi/Korsmyrene, from there it runs eastward to the Mihkojávre and ends north of Heandratvárre.

Trapping wild reindeer in Varanger lasted until the the 17th century, but it is not known how old the earliest parts of the Gollevárre pitfall system are. Only one pit has been excavated (Schanche and Schanche 2014). This revealed that the construction of the pit had disturbed a settlement layer from the Early Metal Age, containing asbestous pottery, stone flakes and charcoal, dated to 360-90 BC. Thus, the pit must have been constructed later than the Early Metal Age, and, at the earliest, in the Iron Age.

The Gollevárre site stands out not only due to the astounding size of the system and the number of pits. The site also includes a number of meat caches and hunting blinds, and an associated

hunt dwelling site with remains of 16 turf dwellings. The houses are quite large and may have housed up to ten people. Here, for hundreds of years, the Varanger Sámi returned during autumn to await the reindeer migrating back from the summer pastures at the peninsula.

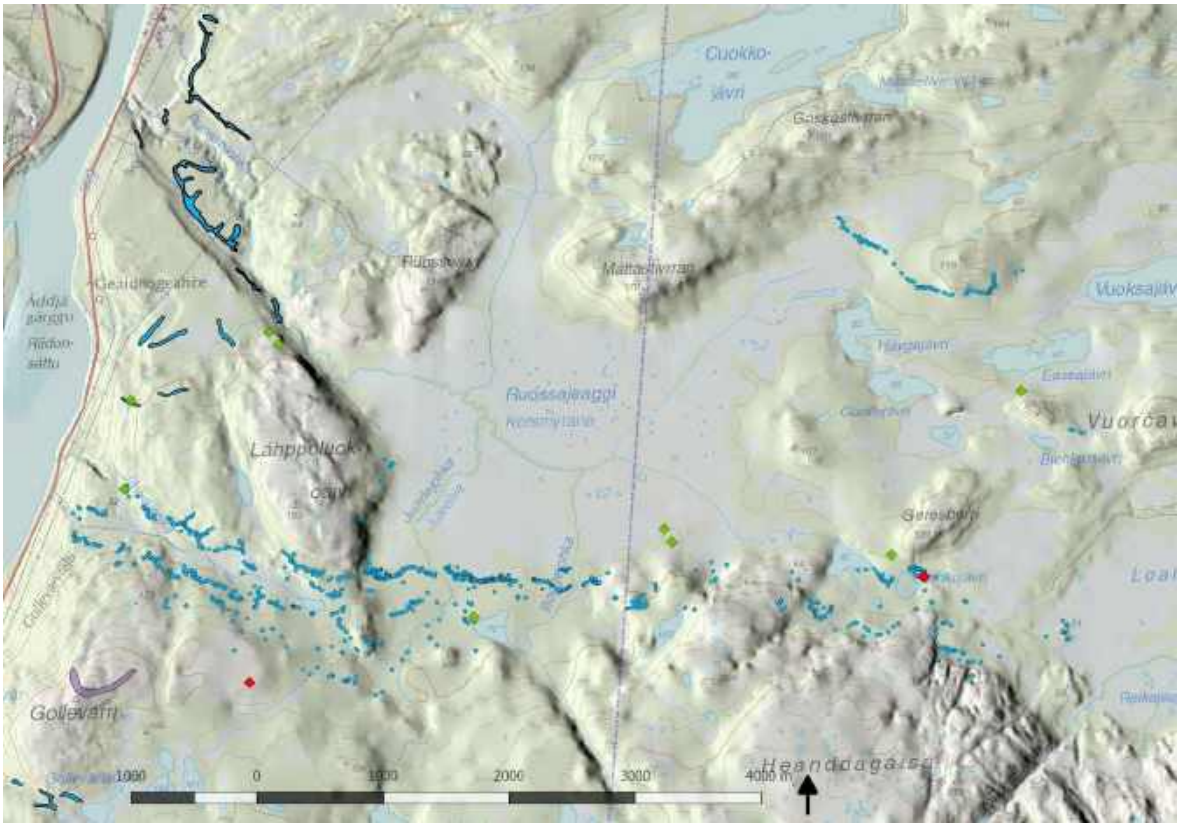

Figure 64. The Gollevárre site with rows of hunting pits. Map: Jan Ingolf Kleppe.

Excavations of parts of five houses and a large refuse heap have revealed huge quantities of reindeer bones and, in particular, skulls and antlers (Munch and Munch 1989). Other finds consisted of iron knives, spears, arrowheads, and scrapers, and also bone tools. The large numbers of half-processed antler spoons, especially, suggest that it was also a site for spoon production. In addition, the variation in finds indicate that the whole *siida*, including women and children, were present at the dwelling site. The faunal material, as well as the artefacts, testifies to both large scale hunting and the production of bone artefacts for a market (Vorren 1998:127). The disproportionality between reindeer bones, on the one hand, and skulls and antlers/horns, on the other, suggests that carcasses were moved away for consumption elsewhere. Interestingly, excavations at the contemporary coastal site of Geachevainjárga shows an opposite distribution, indicating that the large-scale reindeer hunt strongly impacted local dietary patterns (Odner 1992, Hambleton and Rowley-Conwy 1997; Hansen and Olsen 2022:172-176).

Ten radiocarbon dates from the site fall between AD1200 and 1650 and indicate a habitation period of at least 400 years (Munch and Munch 1998:148; Bjørklund 2019: 90). The youngest dated samples from this hunting site coincides with the time when the first written sources talk about reindeer herding. A document from 1625 is a complaint from Norwegians claiming that "Sami from the mountains" move their herds across their hay fields (Niemi 1983:186).

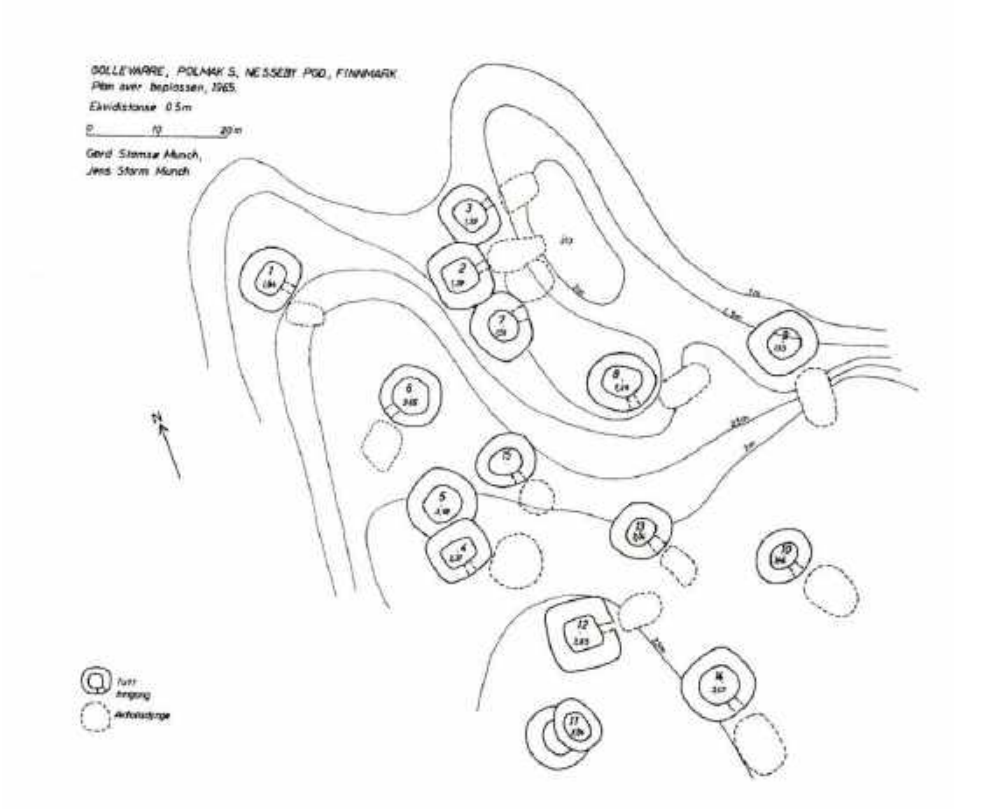

Figure 65. Map of the Gollevárre turf house site. From Munch and Munch 1989.

Figure 66. Measuring one of the hunting pits at Gollevárre. Photo: Kenneth Webb Vollan.

Wild reindeer trapping ceased in the 17th century AD, and by 1690, none of the systems were in use according to written sources. Trapping of wild reindeer is however documented into the 19th century, and one cannot exclude that parts of the larger systems continued to be temporarily used for some time.

Figure 67. Hunting blind at Gollevárre. Photo: Jan Ingolf Kleppe.

Nevertheless, knowledge about reindeer and the rich Sámi reindeer vocabulary were sustained and developed within the pastoral families, while the coastal Sámi upheld fishing, sea mammal and small-game hunting, including the traditional knowledge and vocabulary connected to these activities.

Both groups maintained the important heritage of Sámi place names and intimate knowledge of the area. There were extensive contacts between the two groups based on reciprocity and exchange, and individuals moved between the groups, for instance through marriage.

Figure 68. The dwelling site at Gollevárre. Photo: Thor-Andreas Basso.

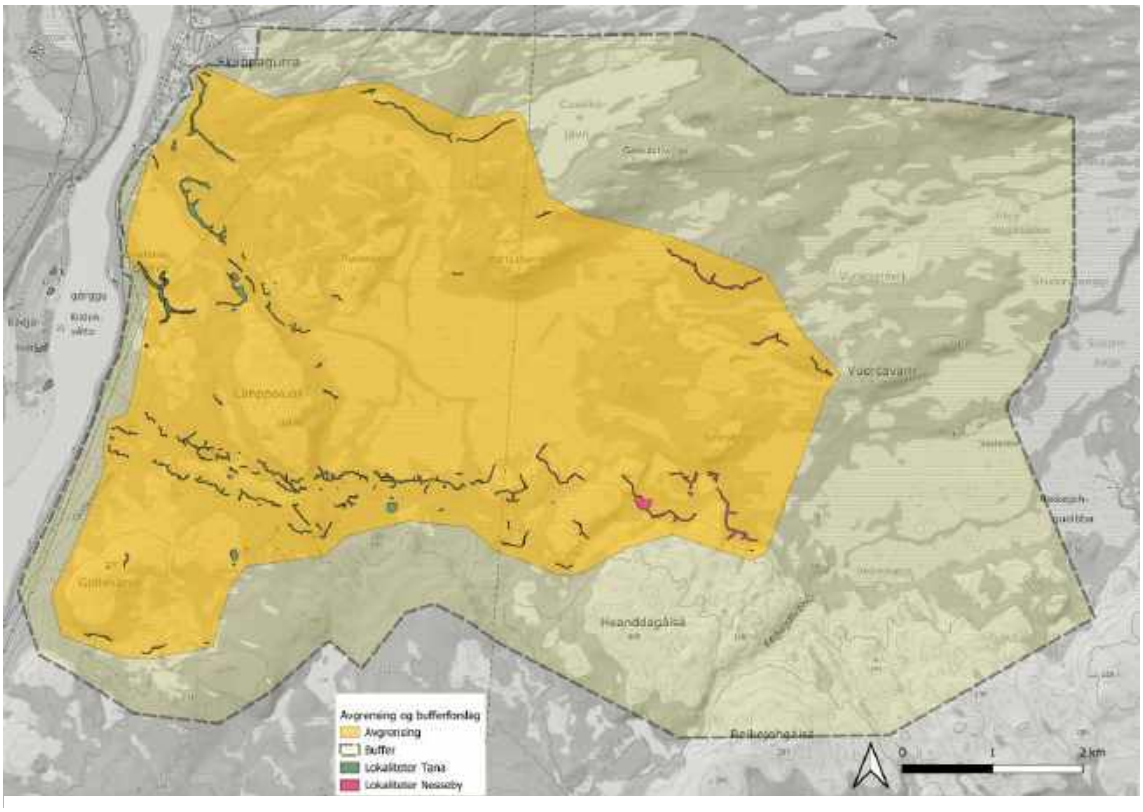

Figure 69. Suggested WH site with buffer zone at Gollevárre. Map: Jan Ingolf Kleppe.

8.5 Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen

Grazing reindeer always seek fresh pastures. Thus, in the late the summer they seek higher elevations where herbs and grasses sprout later. In the interior of the Varanger peninsula there are several large funnel shaped trapping systems, containing long converging stone fences or drive lanes terminating in corrals. The fences extended for several kilometres, and were built in order to guide the reindeer to the corrals where they were killed or, possibly, also selected for domestic use. In Sámi, such places are called *vuopmanat*. The same term is used among reindeer herders for their wooden fences and corrals used for driving the reindeer together for earmarking or slaughtering. The trapping systems can be seen as a forerunner of the smaller, wooden fences and corrals used within reindeer husbandry. They are indicative of how the technology and knowhow developed during the latest phase of reindeer hunting was crucial for the emergence of the new pastoral reindeer economy (Olsen 1987).

The most magnificent and extensive funnel shaped trapping system is located at the low mountain Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen. Noiddiidčearru means the Shaman's Mountain. Located within the borders of the Varanger Peninsula National Park, it is a low, barren mountain ridge, surrounded by melt water channels.

The site was first recorded and mapped by the ethnographer Ørnulv Vorren (1944, see also Vorren 1958), however, first being showed the site by an elder from the local reindeer owners. The unique knowledge that reindeer herders possess about land, land use, and reindeer behaviour has been instrumental also in later surveys and mapping, as well as for interpreting the site.

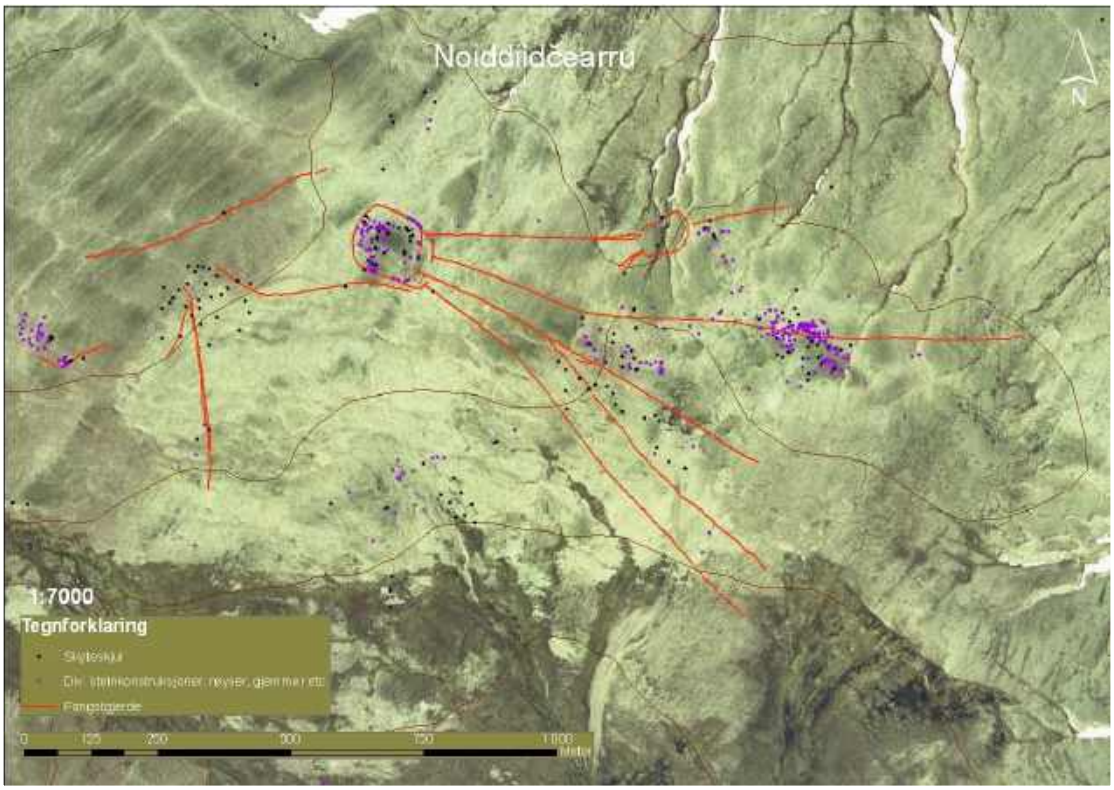

Figure 70. Corrals, drive lines, hunting blinds and other stone structures at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen. Map: Thor-Andreas Basso.

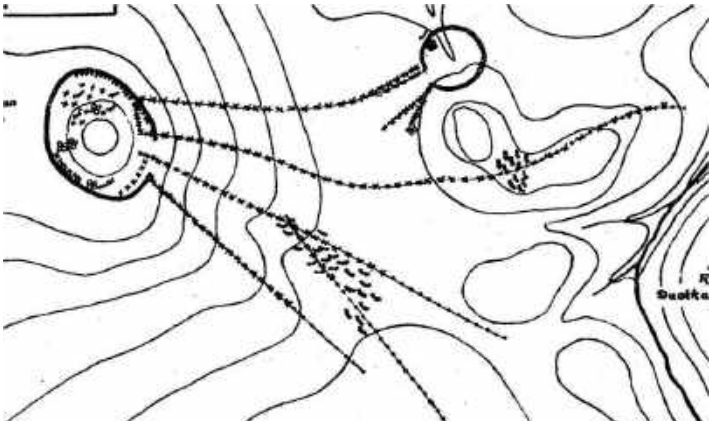

Figure 71. Map of Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen. From Vorren 1944.

Since 1944, Vorren's map and text have been referred to in most archaeological texts concerning wild reindeer trapping in Scandinavia. However, it was not until 2011 that the site was visited by archaeologists. Between 2011 and 2013, the Sami Parliament carried out a digital mapping project of the area. This fieldwork resulted in documentation of around a thousand (!) new monuments. Several new drive lines/guiding fences were registered, the longest up to 2 km long, see figure 68. In the vicinity of the lines, are numerous hunting blinds (677), meat caches (184) and stone cairns (781). The many ring moraines provide heaps of big stones that are difficult to enter and were actively used for meat caches. They are often marked with a stone on the top that clearly is secondary, making them easier to recognise when coming back to the area.

Figure 72. Aerial photos of the two corrals at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen. Note the drive lines. Photo: The Sámi Parliament in Norway.

Seventeen stone rings with a diameter between 3 and 5 meters, interpreted as possible sacrificial sites, have also been recorded. In one of them, reindeer bones had been hidden in a stone chamber along the inner wall. A piece of the bone has been radiocarbon dated to between AD 1600 and 1700.

The system includes two stone-built corrals, one with a diameter of up to 150 metres, and several kilometre-long stone drive lines leading to the openings of the corrals. Interestingly, the World Heritage property *Rock art of Alta* in the western part of Finnmark depicts reindeer corrals during its first phase (7200-6200 BP). They are seemingly made of wooden poles.

The biggest corral at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen encircle a low ring moraine on top of a hill, making it impossible for the reindeer to see the enclosure upon entering it. One of the stone fences connects it with the smaller corrals. The fences consist of rows of raised stones or stone heaps, a few meters apart, which get closer towards the opening of the enclosures. A number of other drive lanes do not end in enclosures, but in concentrations of stone-built hunting blinds, also called bow hides.

Figure 73. Drive lines (left), inside the large corral (top right) and hunting blind at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen. Photos: The Sámi Parliament in Norway.

The Varanger peninsula is probably the only place in the world where trapping fences or drive lanes for reindeer (or caribou) are seen in combination with solid stone-built circular enclosures. The largest systems, of which Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen stands out, may have been able to trap 200-300 animals at any one time. In comparison, the drive lines documenting wild reindeer trapping in southern Norway ends in narrow stone-built holding pens that could hold only a few animals (Hole 2013). These are often surrounded by butchering sites with middens of bone and antlers (Bergstøl 2020:41). At Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen, the meat was temporarily stored in the many meat caches before it was brought to the settlement sites or trading posts. The hunt took place in late summer and early fall, when the herds stayed at higher elevations and when the calf skins were good for making clothing.

Figure 74. Meat cache on top of a ring moraine. Photo: The Sámi Parliament in Norway.

The earliest mention of converging drive lines and corrals for hunting large numbers of wild reindeer in Varanger is by the County Governor of Finnmark Hans Hansen Lillienskiold, who lived in Vadsø from 1687 to 1701 (Lillienskiold 1698:174). Other sources reveal that the fences for trapping wild reindeer were still in use in the 17th century. There is no certain evidence for when they were built and most intensively used. However, based on a contextual date it is assumed that the corrals and drive lines came into use between AD 1200 and 1400.

The valley Davák/Sandfjorddalen runs to the southwest of Noiddiidčearru/ Kjøpmannskjølen. It has rich reindeer pastures, and 63 hearths have been documented along the bottom of the valley. Charcoal from some of them have been radiocarbon dated, showing a time span from AD 1000/1100 to 1900 and thus covering the late phases of wild reindeer hunting as well as the subsequent period of reindeer husbandry (Schanche and Schanche 2014). However, the find of a Mesolithic arrowhead in close proximity to one of the hunting blinds indicates that the reindeer hunt with bow and arrow at Noiddiidčearru may have very old roots. At another location in the interior part of the peninsula, Álljaviedji/Øvre Flintelv, a recent find of a habitation site dated to around 5800 BC, also confirms early seasonal settlement here (Schanche and Schanche 2014).

Figure 75, see also figure 19. Lavvu fireplace with rows of stones marking the entrance. Photo: The Sámi Parliament in Norway.

While reflecting deep roots, the Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen site also holds a double significance by representing both the very culmination - and end - of an age-old tradition of large-scale trapping of wild reindeer, and at the same time displays the emergence of the very technology that became crucial to the pastoral reindeer economy that followed. It is therefore a heritage site of immense importance both to reindeer herders and to other Sámi groups.

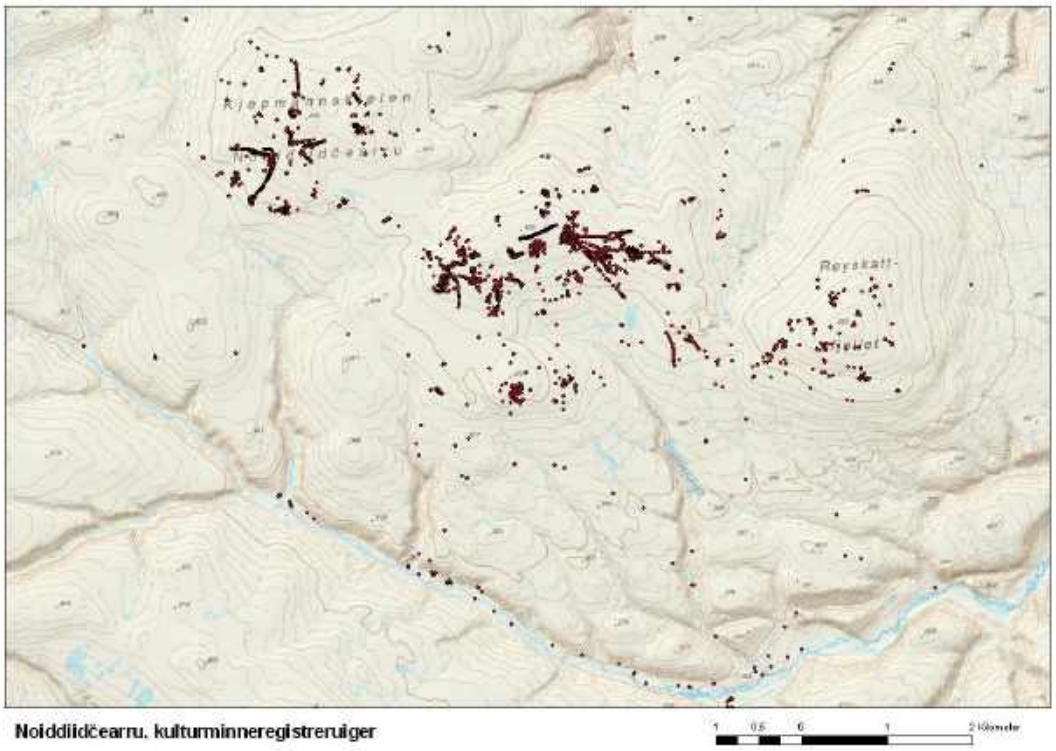

Figure 76. Stone-built structures at Noidiidčearru/Kjøpmannskjølen. Map: Jan Ingolf Kleppe.

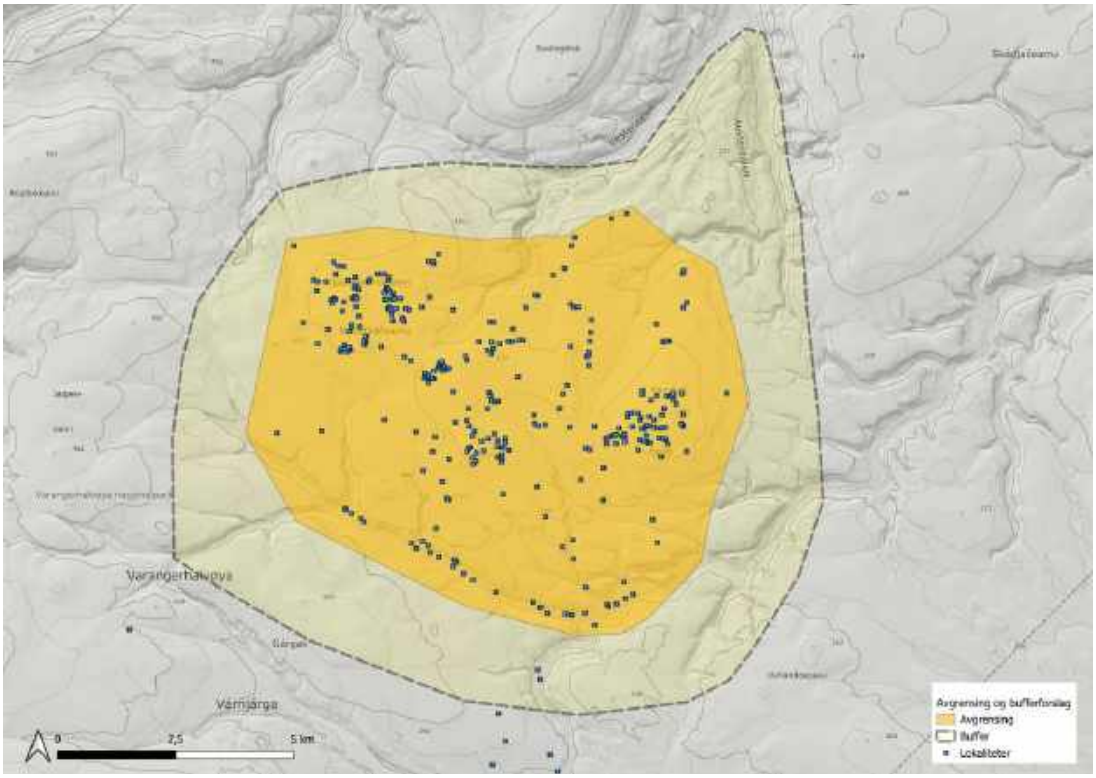

Figure 77. Suggested WH site with buffer zone at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen.
Map: Jan Ingolf Kleppe.

9 JUSTIFICATION FOR THE SELECTION OF COMPONENTS

Varanger is an area where the density of cultural sites from the Mesolithic time onwards is unusually high. The Ceavccageađge/Mortensnes, Ruovdenjunluovta/Gropbakkengen, Rissebávte/Gressbakken, Gollevárre and Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen sites are exemplary among them and cornerstones in the archaeological record of the north. Thus, they are selected as the foremost examples in an area with many other magnificent sites including:

- a remarkable density of habitation sites from all prehistoric and historic periods and which are epitomized by the Ceavccageađge/Mortensnes site, and with Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen and Rissebávte/Gressbakken as the most spectacular and rich single period examples;

- the highest frequency of scree graves sites, but nowhere in such an outstanding abundance as at Ceavccageađge/Mortensnes, in such close vicinity to a habitation site, or with such duration as witnessed by its 2500 years of use;

- the largest number of pitfalls and pitfall systems, but nowhere as large as at Gollevárre or as closely connected to a unique dwelling and processing site used during the hunt;

- a remarkable amount of stone-built funnel-shaped trapping systems with drive lines and corrals, and associated stone-built shooting blinds and meat caches, but not as extensive and impressive as documented at Noiddiidčearru;

- an abundance of sacred and sacrificial sites, but nowhere with the variety and archaeological, historical and oral context offered at Ceavccageađge/Mortensnes.

10 JUSTIFICATION OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE

The Outstanding Universal Value of the five component sites presented above, with Ceavccageađge/Mortensnes as the contextual hub, lies in their exceptionally rich testimony to the most long-lived hunting, fishing and gathering culture of the European mainland. Thus, the sites together provide heuristic concreteness to a tradition which elsewhere on the continent disappeared more or less completely during the first half of the Holocene.

This tangible heritage is related to habitation, subsistence, and religion, and to the interconnectedness between these categories and the landscape they are part of. Furthermore, the sites are a testimony to an extraordinary adaptive robustness, and an unusual persistency in dwelling, subsistence strategies, and religious practices.

The focus of this nomination is broad. The exceptionally rich heritage left and cared for by the Varanger Sámi and their ancestors bridges landscape, culture, economy, settlement and religion, where each category always plays into another. This overarching integration and coherence are basic characteristics of Várjjat Siida. It also pays due respect to the integral lives of its former inhabitants.

It includes the following values:

- an outstanding abundance, density and variation of sites and monuments;
- excellent preservation conditions;
- an extraordinary duration, continuity and sustainability of a hunting and fishing culture through changing climatic and geological conditions;
- a remarkable flexibility and resilience in response to natural, social and economic challenges;
- a fundamental interrelationship between habitation, subsistence and religion;
- a unique Arctic landscape which conspicuously displays both past human presences and environmental changes;
- a directly observable convergence between landscape development and cultural chronology.

The heritage of Várjjat Siida shed crucial light on

- the pioneer peopling of northernmost Europe after the Ice Age;
- long-term architectural trajectories and settlement development among northern hunter-fishers and reindeer pastoralists;
- the components and dynamics of the prehistoric record of northern Fennoscandia;
- long-term variations in resource strategies as testified by an exemplary rich faunal material;
- Sámi religious practices, including the relationship with the dead and the interaction between humans and animals;
- the emergence and maintenance of Sámi cultural identity;
- the technology, labour and social conditions of the wild reindeer hunt;
- the emergence of reindeer pastoralism.

Sámi archaeology as a distinctive field of research has its root in Varanger. The current archaeological knowledge of the Sámi past, and of northern prehistory more generally, is to a considerable extent based on the Varanger record and the five sites included in this nomination in particular. This record and the research carried out has great importance for the Sámi society. They serve to place Sámi history in a long-term perspective, within its own framework of development, and has constituted a timely reminder that the prehistory and history of Norway is more than Norwegian.

At the same time, it is also a fact that the knowledge of Sámi prehistory and history in Norwegian society in general is meagre. The reasons for this “blindness” and neglect are, as mentioned above, connected to a number of factors such as nationalism and social-Darwinism, and, thus, to

the very political economy of research. To assign the selected sites of the remarkable rich Várjjat Siida a place on the World Heritage List will help counteract this for the benefits of all.

11 CRITERIA MET

The five component sites constituting the Tentative List proposal *Várjjat Siida* are considered to justify criterion *(iii) to bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilisation which is living or which has disappeared.*

The criterion is fulfilled by the five sites and their outstanding assemblies of interrelated monuments being:

- a unique testimony to the prehistory and early history of Sápmi;
- indispensable cases in the research and research history of northern Fennoscandia;
- a remarkable testimony to an exceptionally old and long-lived hunting and fishing culture in Arctic Europe;
- an exceptional testimony to resilience and adaptive continuity in an Arctic border zone, exemplified by flexible resource strategies, elastic alterations of dwellings, settlement patterns and hunting and fishing technology, as well as by skilful attitudes to changes in the natural and social environments;
- a unique testimony to continuity of religious and ritual practices linked to death and regeneration, and to how indigenous Sámi cosmology and religion is interwoven with Arctic nature;
- an exceptional testimony to the intimate relationship that developed between human and reindeer in both the hunting siida and, later, the pastoral siida.

Combined, the outstanding and unique qualities of the archaeological heritage of Várjjat Siida, as manifested clearly in the five sites, validate it as a unique testimony to a deep and resilient cultural tradition, upheld by the forerunners and foremothers and -fathers of the Sámi and with strong links to Sámi traditions and the Sámi people today.

12 STATEMENTS OF AUTHENTICITY AND/OR INTEGRITY

As documented in the introductory chapter, the chosen sites are representative of the immensely rich heritage of habitation, burial, sacrificial and hunting sites in Varanger. Seen together, they include all the elements needed to express their potential Outstanding Universal Value. They furthermore express chronological and typological variation as well as richness in monument types and thus constitute a remarkable archive for and testimony to the cultural activities of which they once formed part. Moreover, they constitute integral elements of a landscape where nature and culture coexist in a direct, visible and largely undisturbed manner, and where also the tangible connection between natural features, habitation, cosmology, and religion is made present.

The reindeer herding, fishing, small game hunting and gathering carried out by the Varanger Sámi of today uphold a strong link to the past. The past is also transmitted and constantly made present in the Sámi language, place names, traditions and landscape myths.

The Arctic climate and the limited degree of modern impacts have preserved organic material to an unusual extent and left stone structures and vestiges of houses close to intact.

A midden in connection to a Gressbakken-type house dated to 2000 BC in Unjárga/Nesseby was one of three case studies of deposit monitoring within the «InSituFarms» research project in Norway. The aim was to document state of preservation through archaeological deposit description and evaluation of preservation conditions through soil samples and installed probes measuring soil temperatures, humidity and redox values in the midden.

"Case Baŋkgohppi" revealed excellent preservation conditions for inorganic material (here including bone, horn and antler) and stable low humidity and low temperatures. Interestingly, even with longer cold periods of very low air temperatures, no lower than minus 5 degrees Celsius were measured in the upper deposits. Redox potential was measured to between 300 and 800mV, indicating a constant presence of oxygen in the deposits. While the conditions for preserving bone and antler presently are very good, climate change in the form of increased precipitation (rain) may worsen the situation (Martens et al. 2017).

Figure 78. The visitor centre at Ceavccageađge/Mortensnes. Photo: Nasjonale turistveger.

Some parts, with fragile surface and sparse vegetation, like Noiddiidčearru and the burial field at Ceavccageađge/Mortensnes, are vulnerable to disturbances. At Ceavccageađge, a visitor centre, pathways and other facilities have been provided to regulate the traffic. As the scree area with graves is difficult to walk in, the path has proven to be effective to prevent damages. Noiddiidčearru is implicitly protected by its remoteness and by being situated within a national park with strict regulations.

To visit Gollevárre also takes some efforts, although less than for Noiddiidčearru. However, the turf and vegetation cover are much more robust here. The same can be said for the Ruovdenjunluovta and Rissebávte sites. However, at these sites some form of regulation facilities may be needed.

The Ceavccageadgi/Mortensnes component is the only one that is accessible to the public. A visitor centre, paths and other facilities are provided. The component is under the management of the Várjjat Sámi Musea (Varanger Sámi Museum). A management plan secures that maintenance and protection priorities are yearly agreed upon by the Sámi Parliament and the

Varanger Sámi Museum. The museum also acts as an information point for the Varanger Peninsula National Park. Given the remoteness of the Noiddiidčearru and Gollevárre components, it is probable that the vast majority of visitors will learn about these parts of the property from interpretative materials in the museum. The role and location of this museum, also as a local educational and social arena, provides an opportunity to integrate the presentation and interpretation of Várjjat Siida in all visitor materials and exhibitions.

Figure 79. Entrance area at Varanger Sámi Museum. Photo: Bjarne Riesto.

The Ceavccageađge, Ruovdenjunluovta, Rissebávte, Noiddiidčearru and Gollevárre sites are cornerstones in the archaeological record of the north. The habitation sites are intact in ways rarely seen in other equally accessible areas. Modern infrastructure impacts are limited or non-existing, and excavated houses have been reconstructed to appear as they were before investigation. The excavations have resulted in a rich archaeological material and thus an important platform for interpretation and dissemination.

The graves that have been opened and emptied have not been closed, so many chambers are visible. This, however, is also a painful heritage in the sense that these opened graves at Ceavccageađge/Mortensnes bear witness to a dark chapter of the recent history of the Sámi as well as of other indigenous peoples. From the mid-19th century onwards these and other graves were opened to meet the demands for "primitive" human remains at European and American scientific institutions preoccupied with racial and social Darwinist studies.

The exact borders around the five component sites, including also buffer zones, will be defined as part of a nomination process and are only suggested in this document. It is however clear that to include all the pit-houses at Ceavccageađge/Mortensnes, the World Heritage area will be larger than the area that was protected in 1988. The aim of drawing borders will not be to go large, but to ensure the identity of the places and the unique combination of cultural and natural characteristics that make the sites distinctive.

Relevant for the assessment of integrity and authenticity is that it is the Sámi people, across national borders as well as locally, that has taken the initiative for the nomination of Várjjat Siida, an exceptionally valuable manifestation of Sámi cultural heritage, to the World Heritage List. The initiative is supported by the county of Finnmark, all the municipalities involved and the Sámi Parliamentarian Council, the joint body of the Sámi parliaments in Norway, Finland and Sweden. The reindeer herders' organisations in the area have also responded positively. The proposal was originally developed by the Unjárga/Nesseby municipality, a small coastal Sámi community, and the Sámi Parliament in Norway, and was further refined in 2010 by an expert group appointed by the Sámi Parliament.

A number of instruments under Norwegian law provide a legal basis for the protection of the proposed areas. Among them are the Cultural Heritage Act, the Nature Diversity Act and the Planning and Building Act. The Directorate for Cultural Heritage is the primary authority regarding cultural heritage and is responsible for implementing the national cultural heritage policy. The legal management entities for cultural heritage consist of the Sámi Parliament and the Finnmark County Council, and for the Varanger National Park the County Governor office. The Varanger Sami Museum plays an important role in the management of Ceavccageađge/Mortensnes. If a nomination to the World Heritage list is pursued, a coordination instrument between these entities will have to be formed.

13 COMPARISON WITH OTHER SIMILAR PROPERTIES

13.1 Introduction

Most World Heritage properties that include indigenous lands are primarily inscribed because of their natural qualities. During the last two decades, due to efforts by indigenous organisations, there has been a growing realization that that many areas designated as "natural" are home to indigenous peoples and are also fundamentally cultural. After the inclusion of "cultural landscapes" as a new category of World Heritage properties in 1992, some properties on indigenous land have been renominated.

Two cultural landscapes, *Aasivissuit – Nipisat. Inuit Hunting Ground between Ice and Sea* in Greenland (2018) and *Budj Bim Cultural Landscape* in Australia (2019) have been included on the World Heritage List exclusively for their outstanding indigenous cultural heritage values. They both cover large areas, and the traditional land use was central for the justification of outstanding universal value.

Traditional Sámi land use is a central value of the *Laponian Area* World Heritage property in northern Sweden. The Outstanding Universal Value of the Várjjat Siida combined sites has a different rationale and justification. Here, the Outstanding Universal Value of indigenous Sámi cultural and archaeological heritage is in the forefront, though always consistently entangled with the landscape and the wider environment. This tangible heritage gives insight into how livelihoods, dwellings, technology, economy and religion have persisted and changed through 12 millennia, and also provide a crucial corpus of attachment and pride for the Varanger Sámi of today.

In this way, a potential inclusion of Várjjat Siida on the World Heritage List counteracts ideas from the days when indigenous peoples, hunter - fisher -gatherers in particular, were seen as being without history and to represent static and uniform cultures. It further represent a departure from the conception of their cultural heritages as vague and unnoticeable parts of nature or the 'wilderness' rather than to also include manifest expressions of remarkable cultural achievements (A. Schanche 2012).

This tangibility is not in any contradiction with the fact that the Sámi, as indigenous peoples in general, have a strong relationship and affect with their land. Sámi landscape practices, as well as the names and terms connected to them, are relational and contextual, in a way that repeal a dichotomy of culture and nature (A. Schanche 2002d; Joks et al. 2020). The many memories held on to by this land strengthen this attachment further and, thus, represent an invaluable resource for continued Sámi presence and well-being.

13.2 Sites on the World Heritage List

Várjjat Siida shares important elements with *Aasivissuit – Nipisat. Inuit Hunting Ground between Ice and Sea* in Greenland, and some also with the *Laponian Area* Laponia in Sweden. Some similarities can also be found between Várjjat Siida and the *Cultural and Historic Ensemble of the Solovetsky Islands*, Russian Federation.

Aasivissuit – Nipisat. Inuit Hunting Ground between Ice and Sea. Greenland (Denmark)

The vast areas of Aasivissuit – Nipisat contain a wide range of constructions connected to Inuit inland and coastal hunting and was the summer territory of reindeer hunters and trout fishermen from about 2150 BC until around AD 1950. It was inscribed on the World Heritage List in 2018. The nominated property covers 417,800 ha and is situated just north of the Arctic Circle. The ca. 235 km long and up to 20 km wide area extends from the sea in the west to the ice sheet in the west.

The property was nominated under criteria (iii) and (v). Criterion (iii) was justified by the State Party on the basis of the presence of archaeological evidence of all periods of Greenland's human history, and the demonstration of seasonal movements and subsistence patterns. Criterion (v) was justified on the basis of the ability of the nominated property to demonstrate the resilience of the human cultures and their long history of traditional seasonal migrations. In line with recommendations from ICOMOS, the property was inscribed under criterion (v). ICOMOS considered that criterion (iii) had not been demonstrated, and that the arguments presented by the State Party for the justification of criterion (iii) were more strongly relevant to the requirements for criterion (v).

There are many similarities between Aasivissuit – Nipisat and Várjjat Siida. Both properties document indigenous Arctic and subarctic hunting and fishing. Hunting hides, meat caches and stone-built caribou drive lines are similar to the hunting structures found in Várjjat Siida. In Aasivissuit –Nipisat, as well as in Várjjat Siida, hunting caribou/reindeer and marine mammals were core subsistence activities, supplied with seabirds and anadrome fish in spring and summer. A major difference is that in Várjjat Siida, the importance of year-round marine fishing was just as important as hunting.

Other similarities of lifestyle include seasonal movements, although over shorter distances and with noticeable chronological variations in Varanger. Tools of stone, bone and antlers also have many parallels, in function as well in in types. It is interesting that a shift from knapping hard stones to grinding slate occurred in both settings, although in Greenland 5000 – 6000 years later than in Sápmi. Large middens with well-preserved faunal material occur in both properties. Again, what sets them apart is the age of the middens, and also in what they reveal about species variation and the importance of saltwater fishing in Varanger.

Since Várjjat Siida is seeking to be inscribed under criterion (iii), and not as a vast cultural landscape, the comparison with Aasivissuit – Nipisat will concentrate on the archaeological remains. The archaeological record of Aasivissuit – Nipisat includes settlements of different periods. Within the area is the Paleo-Inuit site of Nipisat and hundreds of visible ruins from the Thule culture (c. AD 1250-1700) and the historical period (AD 1700-1900). Excavations of the coastal Nipisat site (dated to 2200 – 700 BC) document the presence of the paleo-Inuit Saqqaq cultural tradition. The key species in the food economy were caribou and seal. The entire area is now covered with dense vegetation so nothing can be seen on the surface.

The Paleo-Inuit Greenlandic Dorset cultural tradition, characterized by distinctive stone tool types, was a result of a new Paleo-Inuit migrations from Eastern Canada around 800 BC. There are five known Dorset sites in Aasivissuit – Nipisat, suggesting a settlement pattern oriented primarily at the coastal areas, but with some forays into the interiors.

Except for two stone set hearths and two tent features, both discovered in association with cultural layers and not visible prior to excavation, no distinguishable structures of the Saqqaq

tradition at the Nipisat site or at the five identified sites belonging to the Greenlandic Dorset tradition have been identified. They are hidden in the ground or deeply buried below cultural layers and ruins from more recent (Thule) episodes of settlement.

In Várjjat Siida, the situation is quite different. The area was inhabited close to 10 000 years earlier than Aasivissuit – Nipisat. The time depth, number, variation, density and visibility of surface prehistoric structures is strikingly dissimilar. The unified chronology of dwellings and raised beach formations in Varanger have preserved a large number of house structures from all prehistoric periods since the Early Stone Age, as intact structures.

Today's Inuit people are descendants of the specialised whaling and maritime hunting Thule culture, that came to Greenland from Alaska and Canada around 1100 AD. They arrived in the Aasivissuit – Nipisat area by the mid-13th century. The use of knapped stone for knife and weapon blades ceased, and most lithic tool production was based on the use of polished slate. This resembles the introduction of slate technology in Varanger around 4500 BC.

Many Thule winter and summer sites are found in the area. Some dwellings have left clear structures on the surface, often with large middens outside the entrance. Others have been obliterated by natural degradation or historical settlements at the same localities. Their houses included semi-permanent round and clover-leaf shaped winter dwellings, igloos built on the ice and summertime tents and tent houses.

The winter houses were built of stone, peat, driftwood and whale ribs, and had sunken entrances. The tent houses are a kind of permanent structure with walls of stone and turf and with a layout similar to that of the winter dwellings, including a semi-subterranean main room with an entrance passage and a superstructure of willow withies covered with skins or, in later years, canvas. One of the coastal sites in Aasivissuit – Nipisat has five cloverleaf shaped winter houses, and another has eight remains of these buildings. The summer camp site at Aasivissuit is a 100 x 55 m oval grassy mound on the shore of a lake, with 22 tent houses and eight tent rings.

The semi-subterranean clover-leaf shaped winter dwellings and summer tent houses have some similarities with the Stone Age houses in Várjjat Siida, the Gressbakken-type houses with their entrances and large middens in particular. However, these are much older, and larger, and have more than one entrance. Dwelling structures like the Karlebotn and Mortensnes types of pit-houses with no detectable entrances have no parallels in Greenland.

In late 17th century, travelling kayak hunters developed the large communal house, where many families lived in one long building. The communal houses were normally 8-10 m long and 4-5 m wide and accommodated four to six families. Some of the largest communal houses in Greenland are known from Aasivissuit–Nipisat.

After the mid-1800s, multi-family dwellings became less common. The size of the multi-family houses is comparable to the Gressbakken type houses, also believed to house more than one family, but the floor plan organisation and historic context, and not at least age, is very different. The size and building materials of the communal houses are also comparable to the rectangular Sámi turf houses of the 18th and early 20th centuries. However, they were built to house people and livestock, and usually only one extended family.

The colony of Nepisene, established in 1724, was the second settlement to be established by the Danish-Norwegian administration in Greenland. The motive was Christian mission and to monopolise both whaling and trade with the Greenlanders. It was burned down twice by Dutch

whalers, and later the remaining house structures were to a large extent overbuilt by Inuit communal houses.

Despite containing quite different vestiges, the history behind Nepisene is comparable to the Norwegian trading post at Ceavccageađge/Mortensnes, founded in 1748. Both were aimed at trading with the local people, although at Ceavccageađge fishing, not whaling, was the economic motive. At Ceavccageađge/Mortensnes, the stone-built house foundations are still intact and are not disturbed by later activities.

Due to Andreas Georg Nordvi, the last tradesman at Ceavccageađge/Mortensnes and Norway's first educated archaeologist, the trading post has multiple meanings. Besides trade and colonization, it is a testimony to early Sámi archaeology, and also to the demand for Sámi skulls in the era of race research. As such, it plays into the history of archaeological and anthropological research in Sápmi.

Along an ancient trail from the winter settlements in the west to the summer camps in the east are many Thule summer camps dwelling ruins, way marker cairns, meat caches and stone set graves. The current appearance of these sites, and most of the visible ruins, originates from their use in the 19th and 20th centuries, but nearby heathen graves provide evidence of occupation also during the Thule period.

Graves are also found in the vicinity of most winter settlements. In Varanger, graves from the Stone Age are also found near settlements. Many graves in Aasivissuit–Nipisat are built as a heap of stones piled on top of a chamber. This has some similarities to the construction of the scree graves in Varanger, as does the fact that many graves have been opened and robbed. The difference lies in time span, number of graves and in the richness and variation in the grave goods of Varanger.

In the hinterland of Aasivissuit is an extensive caribou hunting system with hunting blinds and drive lines. The main features are two large drive systems, intended to direct the caribou close to a stone wall, where hunters would lie in wait to kill the animals. The caribou drive is, with some interruptions, a 3.9 km long line of small cairns or single stones. The stone wall is a 70 m long, partially collapsed wall of stones. As for some drive line systems in Canada, this is highly comparable to the hunting structures at Noiddiidčearru. What makes Noiddiidčearru outstanding, is the circular corral, not documented elsewhere, the number and total length of the drivelines and the number and density of hunting blinds, meat caches and cairns.

A major difference between Aasivissuit–Nipisat and Laponia on one side and Várjjat Siida on the other lies in scope, content and character. The two first are extensive natural and cultural landscapes, one tied to Arctic hunting and the other to reindeer herding. Várjjat Siida is about five exceptionally rich archaeological sites, selected as the foremost examples in an Arctic area with an unusually rich archaeological heritage.

Laponian Area, Sweden

The Laponian Area in Northern Sweden covers 940,900 ha. It was inscribed in 1996 under cultural criteria (iii) and (v) and natural criteria (vii), (viii), (ix). Originally, Laponia was nominated as a natural heritage site, and ICOMOS recommended that the cultural value as a reindeer herders' landscape be added.

Criterion (iii) is justified with the area bearing an exceptional testimony to the tradition of reindeer herding and is one of the last and unquestionably the largest and best-preserved

example of an area of transhumance. In support of Criterion (v) is that the area is an outstanding example of traditional land-use, a cultural landscape reflecting the ancestral way of life of the Sámi people based around the seasonal herding of reindeer. Although shortly mentioned in the decision, the prehistoric remains are not actively included in the rationale for inscription.

The oldest habitation site in the area dates back to about 5000 BC. A number of dwelling vestiges are dated to the Younger Stone Age, Early Metal Age and Iron Age. They are situated along major rivers in the forest area and by the large lakes in the mountains. Some are described as pit houses, although quite shallow and with poorer visibility than in Varanger.

Hearths and house-foundations of the reindeer herders of more recent times can be found many places. Abandoned reindeer Sámi settlements are characterized by lush vegetation, remains from lavvus and turf huts, overgrown hearths and cellar pits. Hearths are often found along watercourses. In the mountains they indicate temporary summer settlements.

A *Stalotomt* is the vestige of a large turf hut (goatthi) (up to five meters in diameter) with an oval or round lowered floor level, often with a hearth in its centre. A mound runs along the indentation. The S*talo* dwellings are usually found in groups of two to five. They are often alongside the natural migration routes of reindeer, and only in high-altitude valleys. They are dated from the time between AD 800 and 1500. Around 50 such dwellings have been registered within Laponia. Vestiges of Stalo dwellings are not found in Varanger but are common in mountainous areas further south in Northern Norway.

Within the Laponian Area there are about 20 pitfall systems, with a few having up to around 100 pitfalls. One system has been dated to between 100 BC and AD 700 AD (Mulk 1994). No habitation sites with faunal remains directly connected with the hunt, as in Aasivissuit and Gollevárre, have been recorded. Neither have any drive line systems. The archaeological remains are important documents to the history of the area, but they are not in themselves claimed to have Outstanding Universal Value. And this is precisely what sets the Várjjat Siida sites apart. Although the archaeological remains in Laponia to some extents are comparable to the Várjjat Siida sites, the latter excels through the time span, magnitude, variation and context of the sites.

In the management plan for Laponia, it is claimed that many of the physical expressions of the cultural heritage are extremely frail and vulnerable, and therefore disappearing. This is especially true for the remains of huts and reindeer pastures due to fertilization from the reindeer herds resulting in lush vegetation. Due to construction details and a climate preventing overgrowth, the sites in Varanger are more robust and lasting.

Laponia is solely an inland area. Adjoining it to the west is the Tysfjord/Hellemofjord landscape in Norway, presently on the Tentative List of Norway. The World Heritage Committee has welcomed a consideration of a transboundary site. However, the local resistance has been strong and so far, no decision has been made.

The cultural value of Laponia is first and foremost connected to it being an undisturbed landscape connected to reindeer herding. In Várjjat Siida the prehistoric and early historic sites are at the core. The Varanger Peninsula is part of the true Arctic and is predominantly a coastal area where the use of marine resources such as fish, sea birds and sea mammals merges with reindeer hunting and subsequently herding in a process that has lasted for 12 000 years.

Cultural and Historic Ensemble of the Solovetsky Islands, Russian Federation

The Solovetsky complex is a monastic settlement, established in the 15th century, on an archipelago situated in the western part of the White Sea. Between 1926 and 1939 the monastery on the main island was turned into a special Soviet prison and labour camp. On the islands, traces of human presence go back to the 5th millennium BC, 5000 years later than the earliest habitation in Varanger. The main prehistoric settlement period was in the 3rd millennium BC.

On the Zayatsky Islands there are many stone labyrinths and stone cairns, presumably created by proto Sámi people. The labyrinths may be compared to the concentric stone rings around the Fish Oil Stone (Ceavccageađge), and the cairns resemble some of the graves, although at Ceavccageađgi these are made of slate. The structures at the Zayatsky Islands have yielded few finds and their function is unclear. This is in contrast to the unusually rich and varied archaeological record of religious activity at Ceavccageađgi, and its remarkable time span of a specific burial custom.

13.3 Sites on the World Heritage tentative list

Ivvavik / Vuntut / Herschel Island (Qikiqtaruk), Canada

The Ivvavik and Vuntut National Parks and Herschel Island (Qikiqtaruk) Territorial Park comprise 15 500 km2 of wilderness on the Yukon coastal plain, Richardson Mountains, a portion of the Old Crow Flats wetlands and an arctic island in the Beaufort Sea. Together, these parks comprise a land rich in wildlife, in variety of landscape and in vegetation. This area was not glaciated, and forms part of the Beringia corridor as evidenced in its assemblage of archaeological and palaeontological deposits. The area supports close to 10 percent of the world's caribou population. The Inuvialuit and Vuntut Gwitchin have hunted, fished and traded in the region for thousands of years. The human history is expressed through archaeological evidence and oral history. The forefathers of the Inuvialuit and Vuntut Gwitchin hunted, fished and traded in the region for thousands of years.

These Canadian areas, including also Quittinirpaaq, are very different from the Varanger area in terms of landscape, chronology, technology, and types of monuments. The archaeological sites go back to 4500 BC and show few visible structures, as also manifested through the selected criteria (iv), (v), (vii), (viii) and (x).

Quttinirpaaq, Canada

Quttinirpaaq covers the northern portion of Ellesmere Island. The park consists of sedimentary mountains, ice caps, glaciers, ice shelves and fiords. As for the previous site, Quttinirpaaq (37 775 km2) have natural processes as important criteria. However, in addition to criteria (vii), (viii) and (x), criteria (iii) is added.

The major valleys of the park are central to one of the routes by which early Aboriginal peoples moved from the Canadian Arctic to Greenland. All pre-contact cultural groups known to have occupied High Arctic Canada, including Independence I (4500-3000 years ago) and Independence II (ca. 3000-2500 years ago), Late Dorset (ca. 1300-800 years ago) and Thule (ca. 900-300 years ago), are represented by archaeological sites in the park.

The sites are documented by surface finds and tent rings. The tent rings resemble tent rings in Varanger, and the lithic material have similarities with Late Stone Age finds from Varanger.

Otherwise, the archaeological record is very different and markedly less varied in monument types, density and age.

13.4 Other sites in the Arctic region

Caribou/reindeer drive systems made of stone and/or wood are found in Canada, Alaska and Greenland. They can be in the form of a V-shaped funnel with two lines of cairns or stones, ending with opposing shooting blinds or in a U-shaped corral, sometimes made of wooden poles. Circular enclosures made of solid stone walls are only found in Varanger, and the visibility of the drive lines are exceptional in Varanger.

Other structures for hunting wild reindeer in Varanger can be compared with structures along the 35 km long Lake Tasersiaq in Greenland. Along the lake are many shooting blinds, drives, and caches, but no pitfall trap systems or corrals. The earliest structures are dated to around 2000 BC, and the majority of the sites can be related to their use by the Inuit from the 14th century up to 1950. In Varanger, structures for hunting reindeer predate this by thousands of years and incorporate a greater range of structures, as well as a technology that points to the transition to reindeer herding.

Along the coast of the Kola peninsula in Russia habitation sites from varied periods have been found, but none with the size and unbroken continuity found at Ceavccageađgi, and without nearby burial grounds. No hunting systems have been recorded.

Among the reasons behind the unusual rich prehistory of the Varanger area is that the coast here has been ice free during winter since the end of the Ice Age. Also, there is no ice cap on the Varanger Peninsula, and the highest mountain here is only 633 m above sea level. Várjjat Siida was inhabited very early. Also, compared with other Arctic areas, the contact with neighbouring cultures is very old. This reveals a strong and consistent cultural resilience.

13.5 Other sites in Norway

Elsewhere in northern and southern Norway, there are many areas with shooting blinds and pitfalls, and also some drive lines. However, wild reindeer were being hunted in Varanger when the interior areas of southern Norway were still covered by ice. Varanger also stands out by the way the connection between hunting and herding reindeer is manifested in the landscape. The unbroken relationship between man and reindeer and the maintenance of intimate knowledge of animals and the landscape are revealed in practices, language and traditions. Another feature not found elsewhere is how the religious meaning of the hunt is revealed by burials, sacrificial sites and Sámi place names.

In the wild reindeer areas of southern Norway, the drive lines of the funnel shaped reindeer trapping system that led up to a holding pen can be difficult to detect (Solli 2018). The pole holes, sometimes with traces of rotten wood and sometimes marked with supporting stones, often lie quite far apart, and the system is revealed clearly only when mapped. This is quite different from the highly visible stone fences and corrals on the Varanger peninsula.

The largest corral at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen may have been able to trap 200-300 animals at any one time. In comparison, the drive lines documenting wild reindeer trapping in southern Norway ends in narrow stone-built holding pens that could hold only few animals

(Hole 2013). These are often surrounded by butchering sites with middens of bone and antlers (Bergstøl 2020:41), but no dwelling sites like at Gollevárre.

At Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen, the meat was temporarily stored in the many meat caches before it was brought to the settlement sites or trading post. Since the meat caches often are found in connection with ring moraines, they form focal points in the landscape. The number and density of meat caches at Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen as well as hunting pits at Gollevárre is unparalleled.

The selected five sites are highly comparable to other habitation, burial, sacrificial and hunting sites in Varanger. This is an area where the density of cultural sites from the Mesolithic and onwards is extraordinarily high. The five sites are selected as the foremost examples in an area with many other magnificent sites including:

- sites from all the time periods that at Ceavccageađgi are present in an unbroken line and with Ruovdenjunlovta as a spectacular single-period example;

- burial sites with many graves, but nowhere in such an extraordinary abundance as at Ceavccageađgi or in such close vicinity to the habitation during the 2500 years the burial place was in use;

- large pitfall systems, but nowhere as large as at Gollevárre or connected to a house site used during the hunt;

- drive lines and corrals surrounded by hunting blinds and meat caches, but not as extensive and impressive as documented at Noiddiidčearru;

- sacred and sacrificial sites, but nowhere with the variety and context offered at Ceavccageađge.

13.6 Conclusion

The Outstanding Universal Value of Várjjat Siida is closely tied to the archaeological and culture historical heritage and their testimony to an immensely persistent indigenous Arctic hunting and fishing culture and belief system. As noted throughout this report, the entanglement between these five component sites and the landscape is intimate and conditional. The deep relationship between nature and culture is highlighted by the merging of cultural monuments, natural forms and landscape development in time and space.

Elements of the Várjjat Siida component sites may be compared with many sites. However, seen as a whole and in relation to latitude, diversity, time depth and continuity, they are unparalleled. The burial place alone, with its numerous graves and the time span it covers, makes Várjjat Siida stand out in a way that is exceptional and unique. The same can be said for the continuous record of settlement, for the breathtakingly impressive trapping systems as well as for how the trajectories of architecture and settlement is traceable through time.

Várjjat Siida is also exceptional in a circumpolar Arctic context in relation to the timespan of a single settlement site and burial place (Ceavccageađge/Mortensnes), and to the scale and form of settlement and hunting structures. Moreover, the sites bear witness to the enduring importance of reindeer and coastal fishing along a coast that is ice free all year round at a

latitude where coastal waters elsewhere are covered by ice. The time depth, number, variation and density of tangible structures makes Várjjat Siida stand out and give it a distinct profile. As such, it in some ways fills a gap not covered by Aasivissuit–Nipisat and Laponia. It also implies a break with the "ethnographic" understanding of indigenous cultures and the Sámi past.

Group of Varanger Sámi 1884. The importance of reindeer is revealed by the clothes and shoes while the boats show the importance of fishing. Ceavccageađgi is seen in the background. Photo: K. Knutsen collection, University of Bergen.

References

Aikio, A. 2012. An Essay on Saami Ethnolinguistic Prehistory. **Suomlalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia/Mémoires de la Société Fenno-Ougrienne** 266.

Bergstøl, J. 2020. Hunting native reindeer, while herding imported ones? Some thoughts on the development of Saami pastoralism. **Currents of Saami pasts. Recent advances in Saami archaeology.** The Archaeological Society of Finland.

Bjerck, H. 2007: Mesolithic coastal settlements and shell middens (?) in Norway. An offprint from Milner N: Craigand. O. E. and N. Bailey: **Shell Middens in Atlantic Europe** , Oxbow Books. Oxford.

Bjørklund, I. 2013. Domestication, reindeer husbandry and the development of Sámi pastoralism. **Acta Borealia** 30(2).

Bjørklund, I. 2019. Gollevarre Revisited – Reindeer, Domestication and Pastoral Transformation. In Ed Halinen. P. and B. Olsen: **In Search of Hearths – A Book in Memory of Sven-Donald Hedman**. ISKOS 22. Helsinki: The Finnish Antiquarian Society.

Bjørnstad. G., Ø. Flagstad, A. K. Hufthammer, K. H. Røed 2012. Ancient DNA reveals a major genetic change during the transition from hunting economy to reindeer husbandry in northern Scandinavia. **Journal of Archaeological Science** Volume 39, Issue 1.

Bouffard, T. J. 2017. Managing the Barents Sea: Comparing Norwegian and Russian Offshore Oil-Spill Prevention Policies. **Arctic Yearbook**.

Brown, T., D. Rijal, P. Heintzman, C. L. Clarke, H-P. Blankholm, H. I. Høeg, Y. Lammers, K. A. Bråten, M. Edwards, I. G. Alsos 2022. Paleoeconomy more than demography determined prehistoric human impact in Arctic Norway. **PNAS Nexus**, Volume 1, 5.

Bäckman, L. and Å. Hultkrantz 1978. **Studies in Lapp Shamanism**. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm studies in comparative religion 16. Almqvist and Wiksell. Stockholm.

Bäckman, L. and Å. Hultkrantz 1985. Introduction. In L. Bäckman and Å. Hultkrantz (eds.), **Saami PreChristian Religion: Studies on the Oldest Traces of Religion Among the Saamis**: 7–10. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm studies in comparative religion 25. Almqvist and Wiksell. Stockholm.

Ciućka, J. J. 2019. **Analyse av forholdet mellom samiske hellige steder og urgraver i Nord-Troms og Finnmark.** Masteroppgave i arkeologi. Institutt for arkeologi, historie, religionsvitskap og teologi. Universietet i Tromsø.

Ebert, K. and J. Kleman 2004. Circular moraine features on the Varanger Peninsula, northern Norway, and their possible relation to polythermal ice sheet coverage. **Geomorphology** Vol 62.

Falch, T. and P. Selle 2018. **Sametinget - institusjonalisering av en ny samepolitikk**. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo.

Fellman, J. 1906. **Anteckningar under min vistelse i Lappmarken**, I - IV. Helsingfors.

Fjellanger J., L. Sørbel, H. Linge, E. J. Brook, G. M. Raisbeck, F. Yioud 2006. Glacial survival of blockfields on the Varanger Peninsula, northern Norway. **Geomorphology** Volume 82, Issues 3–4, 15.

Fjellström, P. 1981 [1755]. **Kort Berättetse Om Lapparnes Björna-Fänga, Samt Deras Der Wid Brukad Widskeppelser. Stockholm**. Faksimileutgave 1981, Umeå.

Fossum, B. 2006. Förfädernas land. En arkeologiskstudie av rituella lämningar i Sápmi, 300 f.Kr. – 1600 e.Kr. Studia Archaeologica Universitatis Umensis 22. University of Umeå.

Friis, J. A. 1871. **En Sommer i Finmarken, Russisk Lapland og Nordkarelen : skildringer af Land og Folk**. Christiania: Cammermeyer.

Fritzner, J. 1846. Beskrivelse over de i Østfinmarken forekommende hedenske Begravelser. Tilligemed nogle Efterretninger om andre i Østfinnmarken og tilgrænsende Egne levnede Oldtidsminner. **NOR** III:4.

Fritzner, J. 1877. Lappernes hedenskab og trolddomskunst sammenholdt med andre folks, især nordmændenes, tro og overtro. **Historisk tidsskrift** 1(4).

Gjessing, G. 1935. **Fra steinalder til jernalder i Finnmark. Etnologiske problemer**. Institutt for Sammenlignende kulturforskning, C, 3: 3.

Gjessing, G. 1942. **Yngre steinalder i Nord-Norge**. Institutt for Sammenlignende kulturforskning B, 24. Oslo.

Grydeland, S. E. 2001. De sjøsamiske siida-samfunn. En studie med utgangspunkt i Kvænangen, Nord-Troms. **Nord-Troms Museums skrifter** 1/2001.

Hallström, G. 1922. Gravplatser och offerplatser i ryska lappmarken. **RIG** 5 (3–4).

Hansen, L. I. and Olsen, B. 2004. **Samenes historie fram til 1750**. Cappelen akademiske forlag. Oslo.

Hansen, L. I. 1984. Trade and markets in Northern Fenno-Scandinavia A.D. 1550 - 1750. **Acta Borealia** Vol. 1.(2).

Hansen, L. I. 1996. Interaction between Northern European sub-Arctic societies during the Middle Ages: Indigenous peoples, peasants and state builders. In: Rindal, M. (ed.): **Two studies on the middle ages.** KULTs skriftserie 66.

Hansen, L.I and Olsen, B. 2014. **Hunters in Transition: An Outline of Early Sámi History**. Brill Publisher. Leiden.

Hansen, L. I. and B. Olsen 2022. **Samenes historie fram til 1750**. Cappelen Damm Akademisk. Second edition.

Helskog, K. 2012. Ancient depictions of reindeer enclosures and their environment. **Fennoscandia archaeologica** XXIX. Helsinki: The Archaeological Society of Finland.

Hambleton, E. and Rowley-Conwy. P. 1997. The medieval reindeer economy at Gæccevaj'njar'ga 244 B in the Varanger Fjord, North Norway. **Norwegian Archaeological Review** 30:1.

Hart, M. A. 2010. Indigenous Worldviews, Knowledge, and Research: The Development of an Indigenous Research Paradigm. **Journal of Indigenous Voices in Social Work**, Vol 1.

Heikkilä, M.K. 2014. **Bidrag till fennoskandiens språkliga förhistoria i tid och rum**. PhD thesis. Helsingfors (Helsingfors universitet).

Henriksen, J. 1996. **Hellegropene. Fornminner fra en funntom periode**. Stensilserie B 42. Universitetet i Tromsø.

Henriksen, S. 2003. **Steinaldergravene i Finnmark. Ei metodisk tilnærming for tolkning av gravskikk og religiøse oppfatninger**. Upublisert hovedfagsoppgave i arkeologi, Universitetet i Tromsø.

Hirsti, R.A, Hay, M., Mækelæ, A. Brevik,K.G. and Rimala L. 2009. **Mortensnes - mer enn bare et nes**. En forskningsoppgave skrevet av fem elever fra Vadsø videregående skole.

Hodgetts, L. 2010. Subsistence diversity in the younger Stone Age landscapes of Varangerfjord, northern Norway. **Antiquity**, 84.

Hole, R. 2013. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Institutt for arkeologi og religionsvitenskap. Trondheim.

Hood, B. and Helama S. 2010. Karlebotnbakken Reloaded: Shifting the Chronological Significance of an Iconic Late Stone Age Site in Varangerford, North Norway. **Fennoscandia Archaeologica.**

Johansen, E. and K. Odner 1968: Arkeologiske undersøkelser på Mortensnes ved Varangerfjorden. **Viking** XXIII.

Joks, S., L. Østmo, and J. Law 2020. Verbing meahcci: Living Sámi lands. **Sociological Review** Vol 68, Issue 2.

Jørgensen, E. K. and Riede F. 2019. Convergent catastrophes and the termination of the Arctic Norwegian Stone Age: A multi-proxy assessment of the demographic and adaptive responses of mid-Holocene collectors to biophysical forcing. **The Holocene** Vol. 29(11).

Jørgensen, E. K., Eilertsen J., Skandfer M., Llevellin, M., Isaksson, S. and Jordan P. 2022. Source-sink dynamics drove punctuated adoption of early pottery in Arctic Europe under diverging socioecological conditions. **Quaternary Science Reviews** Vol 299, 1.

Jørgensen, R. og B. Olsen. 1988: Asbestkeramiske grupper i Nord-Norge 2100 f.Kr.-100 e.Kr. **Tromura,** kulturhistorie nr. 13. Tromsø.

Kaikkonen, K. I. 2020. **Contextualising Descriptions of Noaidevuohta. Saami Ritual Specialists in Texts Written until 1871**. Unpublished Ph.D. dissertation, University of Bergen.

Kankaanpää, J. 2012. New «Post-Swiderian» finds from Arctic Norway. In Oshibkina V. (ed:) **Prehistoric Eurasia: on Aleksei N. Sorokin's 60th birthday**. Russian Academy of Sciences, Institute of Archaeology. Moscow.

Kleppe, E. J. 1974. **Samisk jernalderstudier ved Varangerfjorden**. Magistergradsavhandling, Universitetet i Bergen.

Kleppe, E.J. 1977. Archaeological material and ethnic identification. A study of Lappish material from Varanger, Norway. **Norwegian Archaeological Review** 10 (1-2).

Kleppe, J. I. 2012. Rákkočearru. An Early Mesolithic reindeer hunting blind system in Eastern Finnmark, Norway. **18th Annual meeting of the European Association of Archaeologists** (EAA). Helsinki.

Kleppe, J. I. 2014. **Desolate landscapes or shifting landscapes? Late glacial/early post-glacial settlement of northernmost Norway in the light of new data from Eastern Finnmark**. In In Riede, F. and Tallavaara M. (eds): **Late glacial and Postglacial Pioneers in Northern Europe.** BAR International Series.

Knag, N. 1932 (1698). **Matricul oc Besrifuelse ofuer Findmarchen for Anno 1694, in Finnmark 1700. Aktstykker og oversikter.** Bind 1, hefte 1. Nordnorske Samlinger utgitt av Etnografisk Museum IV. A.W. Brøggers boktrykkeri. Oslo.

Kolpakov, E. M., Murashkin A. I. and Kiseleva A. 2021. Kharlovka 1-6 on the Kola Peninsula: One of the Oldest Gressbakken House Sites in Northern Fennoscandia. **Iskos** 24: Materiality and objects: multi-disciplinary approaches to archaeological material and contexts.

Kolsrud. K. 1961. **Sommersete.** Samiske Samlinger V.

Leem, K. 1975 [1767]: **Beskrivelse over Finmarkens Lapper, deres Tungemaal, Levemaade og forrige Afgudsdyrkelse.** Rosenkilde og Bagger International Boghandel og forlag. København.

Manker, E. 1944. **Lapsk kultur vid Stora Lule älvs källsjöar: en etnografisk inventering inomuppdämningsområdet vid Suorva. Geber**, Stockholm.

Manninen, M. A., Damlien, H., Kleppe, J. I., Knutsson, K., Murashkin, A., A. R. Niemi, C. S. Rosenvinge, P. Persson 2021. First encounters in the north: cultural diversity and gene flow in Early Mesolithic Scandinavia. **Antiquity** Volume 95.

Martens, V.V., Myrvoll E. R., O. Bergesen, M. Vorenhout, U. P. and Denham S. 2017. **InSituFarms. Archaeological deposits in a changing climate. Case Baŋkgohppi, Unjárgga gielda/Nesseby k., Finnmark**. NIKU Rapport 77.

Martiniére, Pierre Martin de la 1671. **Voyage des pays septentrionaux: dans lequel se void les mœurs, maniere de vivre, & superstitions des Norweguiens, Lappons, Kiloppes, Borandiens, Syberiens, Samojedes, Zembliens, Islandois**. Paris.

Minde H. 2005. Fornorskninga av samene- hvorfor, hvordan og hvilke følger. **Gáldu cala – tidsskrift for urfolks rettigheter** 3. Guovdageaidnu.

Mulk, I-M. 1994. **Sirkas -ett samiskt fångstsamhälle i förändring Kr.f. – 1600 e. Kr.** Studia Archaeologica Universitatis Umensis 6.

Mulk, I.-M. 2009. From Metal To Meat: Continuity and Change in Ritual Practices at a Saami Sacrificial Site, Viddjavárri, Lapland, Northern Sweden. In Äikäs T. (ed.). **Máttut – Máddagat: The Roots of Saami Ethnicities, Societies and Spaces / Places.** Publications of the Giellagas Institute 12. University of Oulu.

Munch, J. S. and Munch, G.S. 1989. Utgravningene på boplassen på Gållevarri. In Vorren, Ø. (ed.). **Villrein-fangst i Varanger fram til 1600–1700 årene**. Tromsø Museums Skrifter XXVIII. Nordkalott-Forlaget. Finnsnes.

Murashkin A. I., Kolpakov E. M. Shumkin, V. Y., Khartanovich, V. I. and Moiseyev, V. G. 2016. Kola Oleneostrovskiy grave field: a unique burial site in the European Arctic. **ISKOS** 21: The Finnish Antiquaran Society. Helsinki.

Myrstad, R. 1996. **Bjørnegraver i Nord-Norge. Spor etter den samiske bjørnekulten**. Hovedfagsoppgave i arkeologi. Universietet i Tromsø.

Myrvoll, E. 1992. **Stil og samfunn. En analyse av materiell symbolisme og sosiale relasjoner i Varanger 2200 f.Kr.–Kr.f**. Unpublished Magister thesis, University of Tromsø.

Myrvoll, E. 2005. **Samiske urgraver. Statusrapport med forslag til miljøovervåkingsprogram**. NIKU Rapport 7. '

Myrvoll, E.R. 2008. **Samiske helligsteder. Tradisjon – registrering – forvaltning**. NIKU Rapport 24.

Myrvoll, E. R., Thuesta, A. and Holm-Olsen, I. M. 2011. Wild Reindeer migration patterns and the distribution of hunting pits in Finnmark. **Fennoscandia Archaeologica** XXVIII.

Nationen, 1927: **Et gravfund på Kola-halvøen i 1892**. http://www.elgsnes.no/fortellinger/et%20gravfund%20paa%20Kolahalv%F8en%20i%201882.htm

Niemi, E. 1983. **Vadsøs historie, bd. 1**. Vadsø.

Nilsen, Ø. 2009. **Varangersamene. Boplasser og ressurser**. Unjárgga Gielda/Nesseby kommune.

Nordvi, A. G. 1852. Undersøgelser af ældre Hedenskae Grave i Østfinnmarken. **Oversikt over det Danske Videnskab selskabs Forhandlinger**. København.

Nordvi, A. G. 1853. Hr. Kjøbmand A. G. Nordvis Undersøgelser af ældre hedenske Grave i Østfinmarken. **Oversikt over det Danske Videnskab selskabs Forhandlinger**. København.

Nordvi, A. G. 1858. Offerstein på Næsseby i Østfinnmark. **Finnmarkens Amtstidende** nr. 28.

Nordvi, A.G. 1855. Beretning over de i 1853 og 1854 fortsatte undersøgelser av lappiske hedenske grave i Omegnen av Mortensnes. **Oversikt over det Danske Videnskab selskabs Forhandlinger**. København.

Norsk historisk leksikon 2004, 2. Opplag, 3. utgave

Nummedal, A. 1929. **Stone Age Finds in Finnmark**. Instituttet for sammenlignende kulturforskning, series B 13. Oslo: Aschehoug.

Nummedal, A. 1937. Yngre stenaldersfund fra Nyelven og Karlebotn i Øst-Finnmark. **Universitetets Oldsakssamlings Årbok** 1935-36.

Nyyssönen, J. 2017 Väinö Väinö Tanner and the discourse on racial difference. **Arctic and North**. N 27.

Odner, K. 1983. **Finner og terfinner. Etniske prosesser i det nordlige Fenno-Skandinavia**. Oslo Occasional Papers in Social Anthropology, nr. 9. University of Oslo, Norway.

Odner, K. 1992. **The Varanger Saami. Habitation and Economy A.D. 1200-1900**. Serie B, Skrifter LXXXVI. The Institute of Comparative Research in Human Culture. Oslo.

Odner, K. 2001. Trade, tribute and household responses. The archaeological excavations at Geahcevájnjárga 244 B in the Varangerfjord, Northern Norway. **Acta Borealia** Volume 18(1).

Olsen, B. 1986. Norwegian archaeology and the people without (pre-)history: Or how to create a myth of a uniform past. **Archaeological Review from Cambridge** 5 (1).

Olsen, B. 1987. Stability and change in Saami band structure in the Varanger area of Arctic Norway. **Norwegian Archaeological Review** vol 20 (2).

Olsen, B. 1994: **Bosetting og samfunn i Finnmarks forhistorie**. Universitetsforlaget. Oslo.

Olsen, B. 1997. Forhistoriske hus i Nord-Norge. **Bebyggelsehistorisk tidsskrift** nr 33.

Prescott, C. 1996: Was there really a Neolithic in Norway? **Antiquity** Vol. 70, nr. 276.

Puolakka, H-L. And Kuusela, J-M. 2022. Burial practices in northern sweden, northern Finland and the White sea coast between the 9th and 16th centuries ad: adaptation of practices in a decentralised network. **Fennoscandia archaeologica** XXXIX.

Qvigstad, J. 1926. **Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen**. Universitetets etnografiske museum. Oslo.

Renouf, M. A. P. 1989. **Prehistoric Hunter-Fishers of Varangerfjord, Northeastern Norway**. Oxford: BAR International Series 487.

Renouf, M. A. Pricilla. 1988: Sedentary Coastal Hunter-Fishers: An Example from the Younger Stone Age of Northern Norway. In Bailey, Geoff (ed.): **The Archaeology of Prehistoric Coastlines**. Cambridge University Press. Cambridge.

Risbøl, O. 2009. Fugleperspektiv på kulturminner: bruk av flybåren laserskanning i arkeologien. **Viking**.

Ränk, G. 1949. Grundprincipen for disponeringen av utrymmet i de Lapska katorna och gammorna. **Folk - liv** 12-13. Stockholm.

Røed, K. H., Flagstad, Ø., Nieminen, M., Holand, Ø., Dwyer, M. J., Røv, N., and Vilà, C. 2008. Genetic analyses reveal independent domestication origins of Eurasian reindeer. **Proceedings of the Royal Society** B – Biological Sciences 275.

Røed, K., I. Bjørklund, I. and Olsen B. 2018. From wild to domestic reindeer – genetic evidence of the non-native origin of reindeer pastoralism in northern Fennoscandia. **Journal of Archaeological Science: Reports** 2018, Vol. 19.

Rydving, H. 1995. **The End of Drum-Time. Religious Change among the Lule Saami, 1670s–1740s**. ActaUniversitatis Upsalensis, Historia Religionum 12. University of Uppsala. Second edition.

Sammallathi, P. 2001. The Indo-European loanwords in Saami. In Carpelan, C., Parpola A., and Koskikallio P. (eds.): Early contacts between Uralic and Indo-European: Linguistic and archaeological considerations. **Papers presented at an international symposium held at the Tvärminne Research Station of the University of Helsinki 8-10 January, 1999**. Memoires de la Société Finno Ougrienne 242. Helsinki (The Finno-Ugrian Society).

Sammallathi, P. 2012. Bottlenecks and contacts in the linguistic prehistory of the Saami. In Damm, C. and J. Saarikivi (eds.), 2012. Networks, interaction and emerging identities in Fennoscandia and beyond. **Papers from the conference held in Tromsø, Norway, October 13-16 2009**. Helsinki (Suomalais-Ugrilainen Seura),

Sanjaume, E. and Tolgensbakk, J. 2009. Beach ridges from the Varanger Peninsula (Arctic Norwegian coast): Characteristics and significance. **Geomorphology** Volume104. London.

Schanche, A. and Schanche K. 2014: Jakt og fangst i eldre tid. **Varanger årbok**.

Schanche, A. and Olsen, B. 1983. Var de alle nordmenn? En etno-politisk kritikk av norsk arkeologi. **Kontaktstencil** 22–23.

Schanche A. 1994. Samiske urbegravelser. In **Festskrift til Ørnulv Vorren**. Tromsø Museum Skrifter XXV. Tromsø.

Schanche, A. 2000. **Graver i ur og berg. Samisk gravskikk og religion fra forhistorisk til nyere tid**. Davvi Girji OS. Kárášjohka.

Schanche, A. 2002a.: Saami skulls, anthropological race research and the repatriation question in Norway. In Fforde, J., Hubert, J., Turnbull P. **The Dead and their posessions: repatriation in principle, policy and practice**. London: Routledge.

Schanche, A. 2002b. Knoklenes verdi: om forskning på og forvaltning av skjelettmateriale fra samiske graver. In **Samisk forskning og forskningsetikk** / Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).

Schanche, A. 2002c. Død, stein og bein: gravritualer og jaktkult i samisk religion. In Skarstein, S. (ed.): **Dåp og død: din inngang og din utgang**. Vadsø museum, Vadsø.

Schanche A. 2002d. Meahcci – den samiske utmark. **Diеđut**, 1, 156–171.

Schanche, A. 2004. Horizontal and vertical perceptions of Saami landscapes. In **Landscape, Law and Customary Rights**. Diеđut nr. 3, pp. 1-11. Guovdageaidnu.

Schanche, A. 2012. Várrjat Siida: a potential Saami World Heritage Site (Norway). **International Expert Workshop on the World Heritage Convention and Indigenous Peoples**. Copenhagen.

Schanche, K. 1988. **Mortensnes – en boplass i Varanger. En studie av samfunn og materiell kultur gjennom 10.000 år**. Unpublished Magister thesis, Tromsø: University of Tromsø. Department of Archaeology.

Schanche, K. 1989. **Nye funn fra yngre steinalder i Varanger**. Viking LII.

Schanche, K. 1990. **Den funntomme perioden. Nord-Troms og Finnmark i første årtusen e.Kr**. FOK- programmets skriftserie 2.

Schanche, K. 1994: **Gressbakkentuftene i Varanger. Boliger og sosial struktur omkring 2000 f.Kr**. Unpublished Ph.D. dissertation, Department of Archaeology, University of Tromsø.

Simonsen, P. 1959. Funnforhold og dateringer. In Torgersen, J., Getz, B. and P. Simonsen, P. **Varangerfunnene I. Funn nav menneskeskjeletter**. Tromsø Museums Skrifter 7(2).

Simonsen, P. 1961. **Fund og utgravninger på fjordens sydkyst**. Varangerfunnene II. Tromsø museums skrifter vil VII.

Sjögren, P. and Damm, C. 2019. Holocene vegetation change in northernmost Fennoscandia and the impact on prehistoric foragers 12 000–2000 cal. a BP – A review. **Boreas**, Vol. 48.

Sjølie, R. 2016. **Byggeskikk i Sápmi**. Kárášjohka Cálliid Lágádus Kárášjohka.

Skandfer, M. 2005. Early, northern Comb Ware in Finnmark: The concept of Säräisniemi 1 reconsidered. **Fennoscandia Archaeologica** XXII.

Skandfer, M. 2009. Ethics in the landscape: Prehistoric Archaeology and Local Sámi knowledge in Interior Finnmark, Northern Norway. **Arctic Anthropology**, 46 (1-2)..

Skandfer, M. 2012. Change and Recollection: House Structures and Social Identification in Finnmark, Artic Norway 2400 BC - AD 300." In Damm, C. and Saarikiivi, J. (eds.): **Networks, Interaction and Emerging Identities in Fennoscandia and Beyond. Papers from the Conference held in Tromsø, Norway, October 13-16 2009**. Suomalais-Ugrilainen Seura / Finno-Ugrian Society.

Solberg, O. 1909. **Eisezeitfunde aus Ostfinnmarlen**. Chr. Vidensk. Selsk. Skr. II. Hist Filos Kl 7. Christiania.

Solli, B. 2018. Reindeer Hunting, Materiality, Entanglement and Society in Norway. Journal of **Glacial Archaeology** 3 (1).

Storå, N. 1971. Burial Customs of the Skolt Lapps. **Folklore Fellows Communications** no. 210 vol LXXXIX 2. Helsingfors.

Strahan, A. 1897. The Raised Beaches and Glacial Deposits of the Varanger Fiord. Quarterly **Journal of the Geological Society** vol 53. London.

Stroeven, A. P., Hättestrand, C., Kleman, J., Heyman, J., Fabel, D., Fredin, O., Goodfellow, B. W., Harbor, J. M., Jansen, J. D., Olsen, L., Caffee, M. W., Fink, D., Lundqvist, J., Rosqvist, G. C., Strömberg, B., and Jansson, K. N. (2015). Deglaciation of Fennoscandia. **Quaternary Science Reviews**, 147.

Šumkin, V. J. 1990. On the ethnogenesis of the Sami: An archaeological view. **Acta Borealia** vol 7 (2).

Sveen, Arvid, 2003. **Mytisk landskap. Ved dansende skog og susende fjell**. Orkana Forlag. Stamsund.

Svestad, A. 2011. The Impact of Materiality on Sámi Burial Customs and Religious Concepts. **Fennoscandia Archaeologica,** XXVIII.

Svestad, A. and B. Olsen 2023. Archaeology, Language and the Question of Sámi Ethnogenesus. **Acte Archaeologica** 93.2.

Tacitus, C. 1970 [98]. **Germania**. London: Heinemann.

Tanner, V. 1929. **Skolt-lapparna**. Fennia vol 49 (4). Helsingfors.

Tanner, V. 1928**. Om Petsamo kustlapparnas sägnerom forntida underjordiska boningar, s.k. jennam'vuölas'kuatt**. Finskt Museum, Helsingfors.

Tegengren, H. 1952. **En utdöd lappkultur i Kemi Lappmark**. studier i Nord-Finlands kolonisationshistoria. Acta academica aboensis. Humaniora vol 19(4).

Vorren, Ø. and Eriksen, H. K. 1993. **Samiske offerplasser i Varanger**. Tromsø Museums skrifter 24. Nordkalottforlaget. Stonglandseidet.

Vorren, Ø. and E. Manker 1953. **Villreinfangst ved Gollevarre. Samiske fangstanlegg for villrein**. Tromsø Museum.

Vorren, Ø. 1944. **Dyregraver og reingjerder i Varanger**. Bidrag til serien finnernes bygdehistorie og biografi, bind 2. Nordnorske Samlinger 99. Etnografisk museum, Oslo.

Vorren, Ø. 1958. **Samisk villreinfangst i eldre tid**. Tromsø museum.

Vorren, Ø. 1973. Some trends of the transition from hunting to nomadic economy in Finnmark, in Berg, G. (ed.) **Circumpolar Problems: Habitat, Economy and Social Relations in the Arctic**. Oxford: Pergamon Press.

Vorren, Ø. 1980. **Samisk bosetning på Nordkalotten, arealdisponering og ressursutnytting i histrorisk-økologisk perspektiv**. Nord-Skandinaviens historia Tvärvetenskapelig belysning. – Acta Universitatis Umensis, Umeå.

Vorren, Ø. 1982. **Kystsamenes husformer**. Ottar 4.

Vorren, Ø. 1985. Circular sacrifi cial sites and their function. In L. Bäckman and Å. Hultkrantz (eds.). **Saami Pre-Christian Religion: Studies on the Oldest Traces of Religion among the Saamis**. ActaUniversitatis Stockholmensis, Stockholm studies in comparative religion 25. Almqvist and Wiksell. Stockholm.

Vorren, Ø. 1987. Sacrificial Sites, Types and Function. In T. Ahlbäck (ed.), **Saami Religion**. Scripta Instituti Donneriani Aboensis 12.

Vorren, Ø. 1998. **Villreinfangst i Varanger fram til 1600- 1700-årene**. Tromsø Museums Skrifter XXXVIII.

Zachariassen, K. 2012. **Samiske nasjonale strategar: samepolitikk og nasjonsbygging**. CálliidLágádus, Kautokeino.

Zachrisson, I. 2009. Antlers on graves and sacrificial sites in South Saami Society A.D. 1–1850: How to look upon South Saami culture and identity. In Äikäs, T. (ed.), **Máttut – Máddagat: The Roots of Saami Ethnicities, Societies and Spaces / Places**. Publications of the Giellagas Institute 12. University of Oulu.

Valijärvi, R-L. and Wilbur, J. 2012. The past, present and future of the Pite Saami language: Sociological factors and revitalization efforts. Published online by Cambridge University Press.

Verdensarv
– internasjonale forpliktelser og nasjonal forvaltning

«Várjjat Siida»
– et prosjekt for mulig oppføring på Norges tentative liste for verdensarv

Ole Søe Eriksen

Norges tentative liste for verdensarv

«Tentativ liste»:

62. En tentativ liste er en liste over områder på statspartens territorium, områder som statsparten vurderer at egner seg for å skrives inn på verdensarvlista. På sine tentative lister skal derfor statspartene føre opp navn på kulturminnene, kulturmiljøene eller naturområdene som de vurderer som kultur- eller naturarv av fremragende universell verdi, og som de har til hensikt å nominere i årene som kommer.

(Retningslinjene for gjennomføring av verdensarvkonvensjonen)

- **Lofotøyene (oppført 07.10.2002)**
- **Laponia (utvidelse) - Det samiske området Tysfjord, Hellemobotn og Rago (oppført 07.10.2002)**
- **Jan Mayen og Bouvet – del av en transnasjonal nominasjon av den Midt-atlantiske rygg (oppført 21.06.2007)**
- **Svalbard (oppført 21.06.2007)**
- **Vikingtidens monumenter og steder (oppført 10.01.2011)**

•NYE MULIGE PROSJEKTER TIL TENTATIV LISTE:

•Villreinfangsten på Dovrefjell

•Vikingtids kulturminner – De monumentale skipsgravhaugene

•Várjjat Siida

Riksantikvarens anbefaling

«Riksantikvaren anbefaler at Várjaat Siida oppføres på Norges tentative liste under kriterium (iii) […]

Riksantikvaren anbefaler at det i forkant av en eventuell oversendelse til Unesco avholdes et møte med Sametinget, Finnmark fylkeskommune, kommunene Nesseby, Tana og Båtsfjord samt andre berørte parter for å informere om status for arbeidet med Várjjat Siida. Et slikt møte kan arrangeres i første kvartal av 2024»

Unesco og verdensarvkonvensjonen

- Verdensarven i Norge, og Norge i verden
- Et lite historisk tilbakeblikk
- Om konvensjonen, forpliktelser, kriterier og Fremragende Universell Verdi
- Verdensarvkonvensjonen som standardsettende instrument
- Nasjonal forvaltning og politikk

I en krigstrøtt verden…

- FN – de Forente Nasjoner
- Unesco – FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur

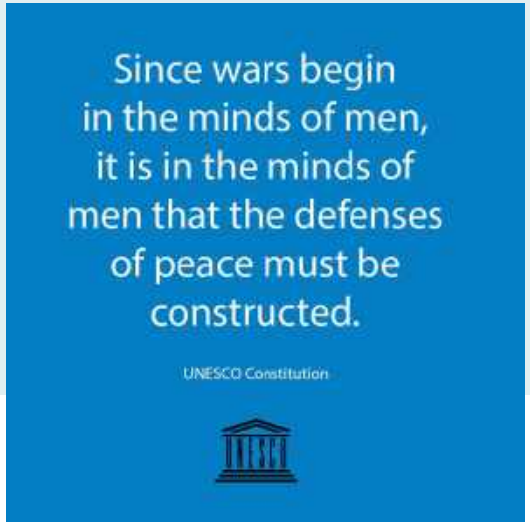

Warszava 1944

Bergen1944

Vår felles umistelige arv

En ny verdensorden

Abu Simbel

Den tause våren

Kultur og natur

Verdensarv som idé

Foto: Hilde Kvivik Kavli

Konvensjonen om vern av verdens kultur- og naturarv
- verdensarvkonvensjonen

Vedtatt 1972

Norge ratifiserte i 1977

196 land

Omfatter all kultur- og naturarv

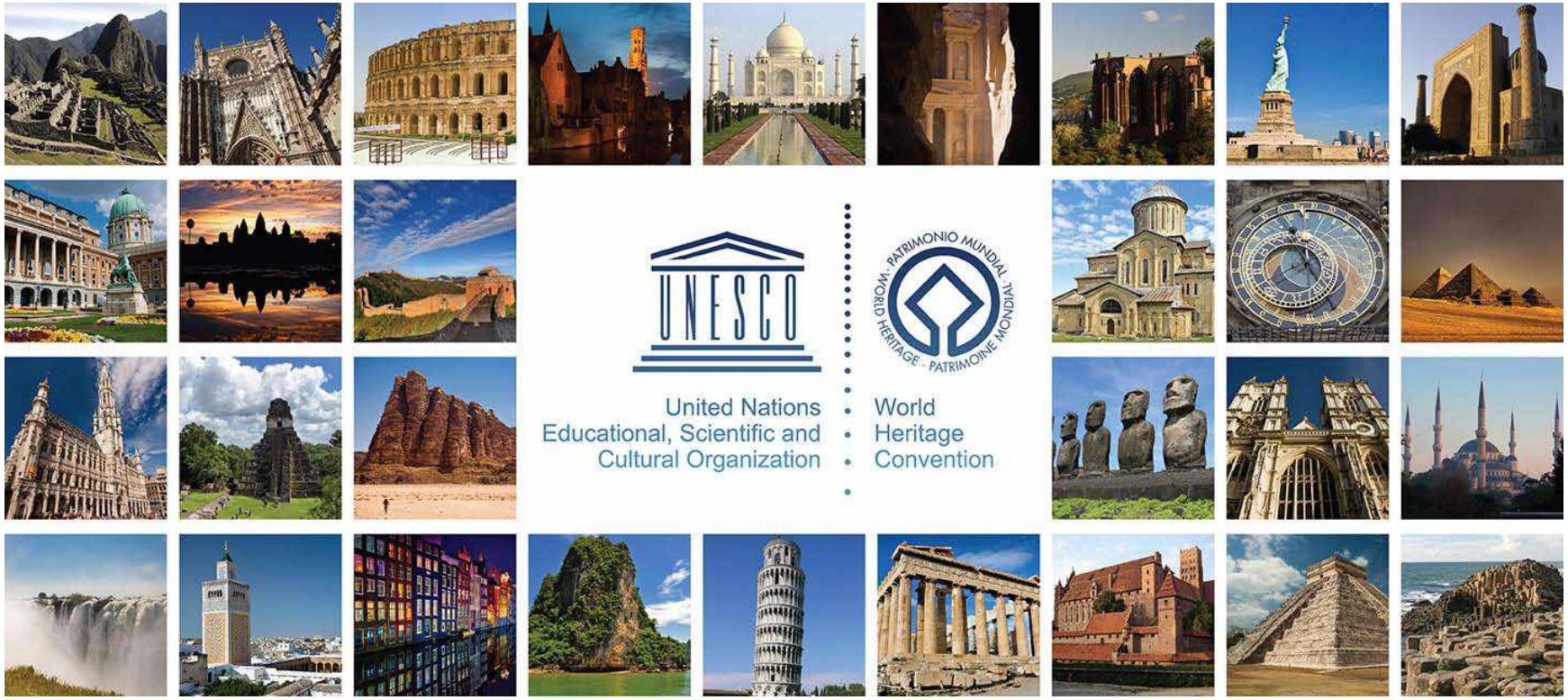

UNESCO
United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization
PATRIMONIO MUNDIAL
WORLD HERITAGE
PATRIMOINE MONDIAL
World
Heritage
Convention

Krav for å komme på verdensarvlisten

- **Området skal ha kultur- eller naturkvaliteter som har «Outstanding Universal Value» (OUV) (fremragende universell verdi):**
  - Området skal oppfylle minst ett av 10 kriterier (6 kultur, 4 natur)
  - Området skal ha integritet (helhet, intakthet)
  - Kulturkvalitetene skal ha autentisitet (ekthet)
  - Kvalitetene skal ha langsiktig beskyttelse og god forvaltning
  - Lokal forankring må sikres i forkant

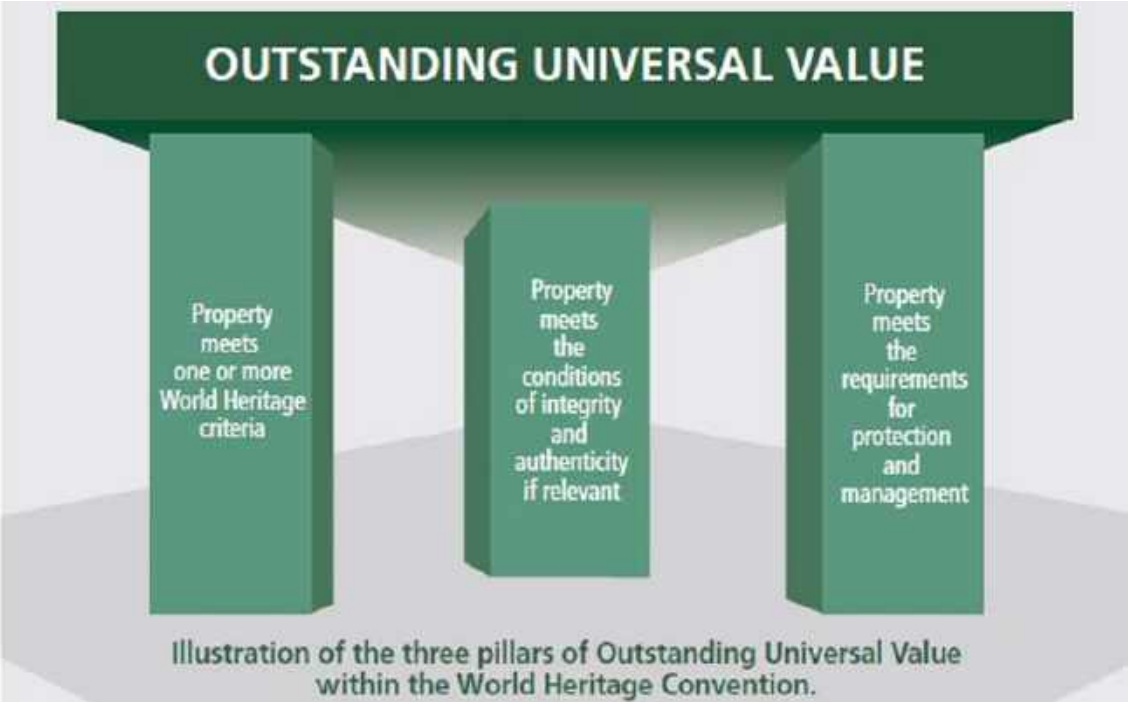

Illustration of the three pillars of Outstanding Universal Value within the World Heritage Convention.

Kriterier Autentisitet/Integritet Vern og forvaltning

Fra verdensarvkonvensjonen til norsk politikk og forvaltning

…parts of the cultural and natural heritage are of outstanding interest and therefore need to be preserved as part of the world heritage of mankind as a whole…

(Verdensarvkonvensjonen, 1972)

- **Internasjonalt:**

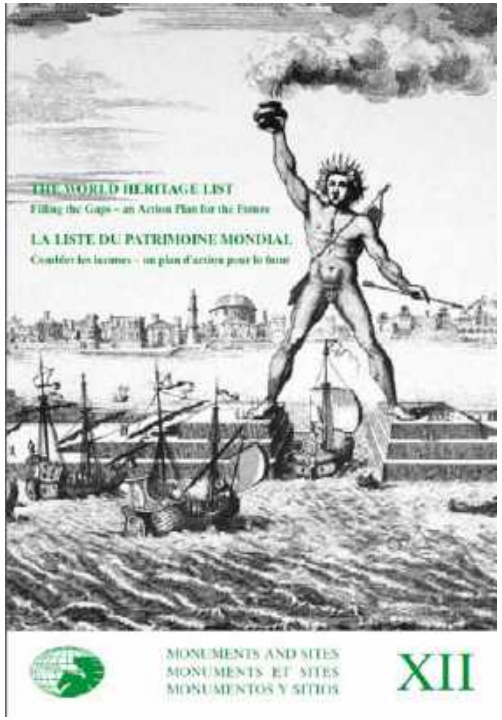

- **Nasjonalt:**

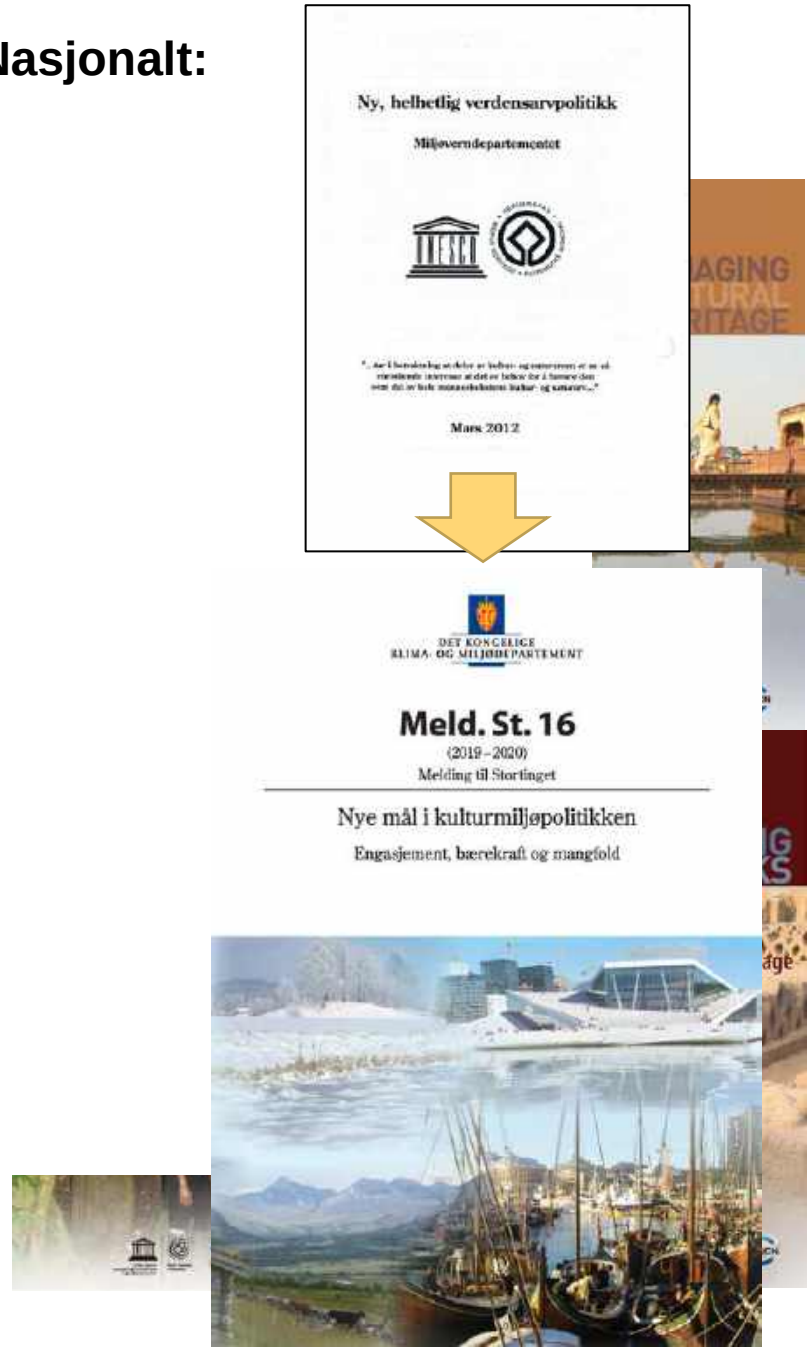

Høyt ambisjonsnivå

Regjeringen legger til grunn «beste praksis» i forvaltningen av verdensarven:

«Norske verdensarvområder skal utvikles som fyrtårn for den beste praksisen innenfor natur- og kulturforvaltning.»

Stortingsmelding nr. 26 (2006-2007) Leve med kulturminner.

Bremstein Fyr, Vegaøyan verdensarv

Organisering – aktører - samarbeid

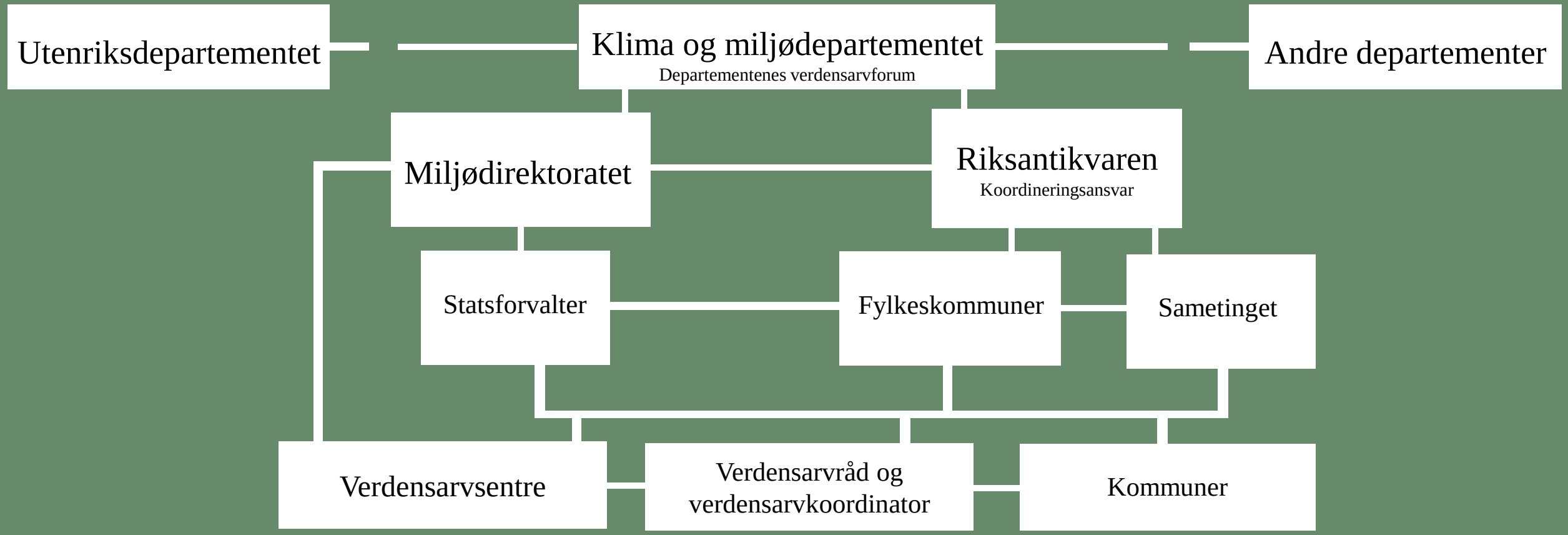

Hovedprinsipp: delt ansvar

Horisontalt: samarbeid **Vertikalt: kommunikasjon**

Organisering for samarbeid

Verdensarvråd

- Politisk forankret; ledelse ved ordfører/fylkesordfører
- Sammensetning varierer: politisk opposisjon, rådmann, Statsforvalter, museum, stiftelsesstyre, verdensarvsenter, eier, naturoppsyn, Riksantikvaren, Miljødirektoratet, byantikvar, Kartverket, Sjøfartsdir. som representanter/ bisittere/ observatører
- Separat fagråd av ovennevnte på flere verdensarvsteder

Verdensarvsenter

- Nav i forankring til lokalsamfunn
- Formidling, besøkshåndtering

Verdensarvkoordinator

- Sekretær for verdensarvråd/evnt fagråd
- Rapportør til Riksantikvaren / Miljødirektoratet
- Koordinere og innstille tilskuddssøknader
- Rullere forvaltningsplan
- Støttes av fagråd
- Ikke forvaltningsmyndighet
- Skal ivareta kontakten mellom det lokale, regionale og nasjonale nivået
- Inngående kunnskap om verdensarvstedet og verdiene

De forente nasjoners organisasjon for utdanning vitenskap og kultur

Verdensarv i Norge

Fyrtårn for beste praksis!
Hvordan følge opp det?

Fylkeskommunene med førstelinjeansvaret for verdensarv

og

kommunene som planmyndighet

har et stort ansvar!

Tegning: Geir Helgen

«Norge har ikke eget lovverk for verdensarvområder. Planlegging etter plan- og bygningsloven og konsesjoner etter andre lover om bruk av arealer er derfor avgjørende for ivaretakelsen av verdensarvverdiene.»

Klima- og miljødepartementet i brev av 8. juni 2020 om Vega, departementets saksnr. 19/3947-7

Nasjonale forventninger 2023-2027

«Regional og kommunal planlegging er viktig både for å ta vare på natur og for å legge til rette for bærekraftig verdiskaping basert på natur- og kulturressursene. Helhetlig og langsiktig planlegging er nødvendig for å unngå negativ påvirkning på naturmangfoldet og friluftslivsinteresser fra bitvis nedbygging og for å ivareta kulturmiljøet. Det er viktig at verdensarvverdiene ivaretas i henhold til forpliktelsene i verdensarvkonvensjonen, og at hensynet til verdensarvverdiene sikres gjennom helhetlig samfunns- og arealplanlegging.»

Om verdensarv-forvaltning

- *Mye oppmerksomhet*
- *Forbilderollen*
- *Føre var*
- *Informere og søke råd*
- *Ikke alt lar seg kombinere*

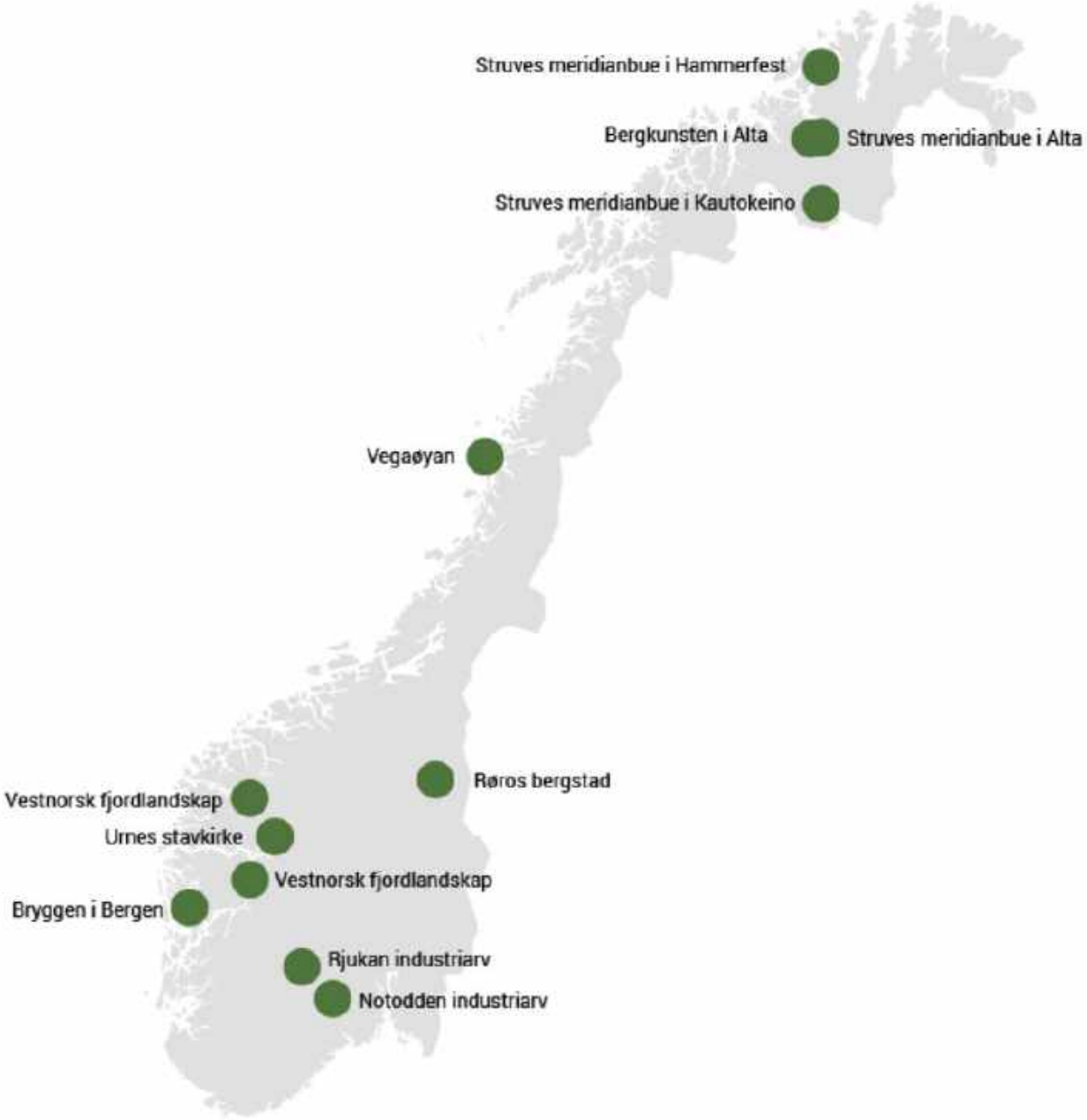

Ikke alt er forenlig med verdensarvstatus

- Leting, utvinning og utnyttelse av naturressurser utgjør en stor trussel mot verdensarven
- Etablert policy om at leting eller utvinning av mineraler, olje eller gass ikke lar seg forene med verdensarvstatus, tilsvarende for dammer (vannkraft) og vindkraft. Prinsipper for ansvarlige investeringer.
- Prinsipp om at en ikke kan grense seg ut av problemer

Hydro Multiconsult equinor Norconsult Statkraft

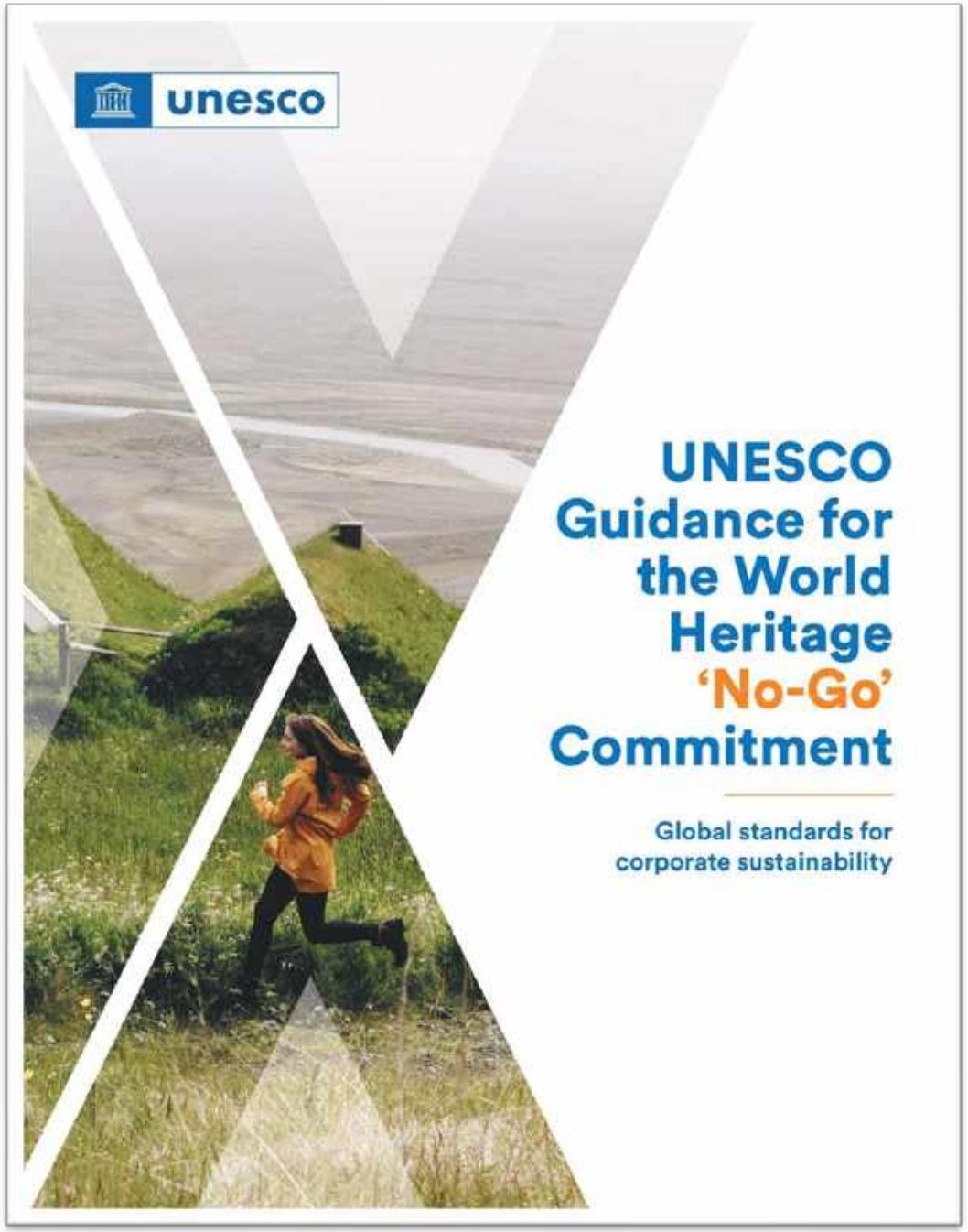

Lov og regelverk

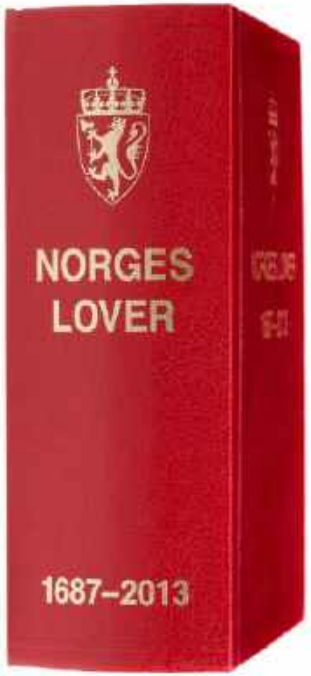

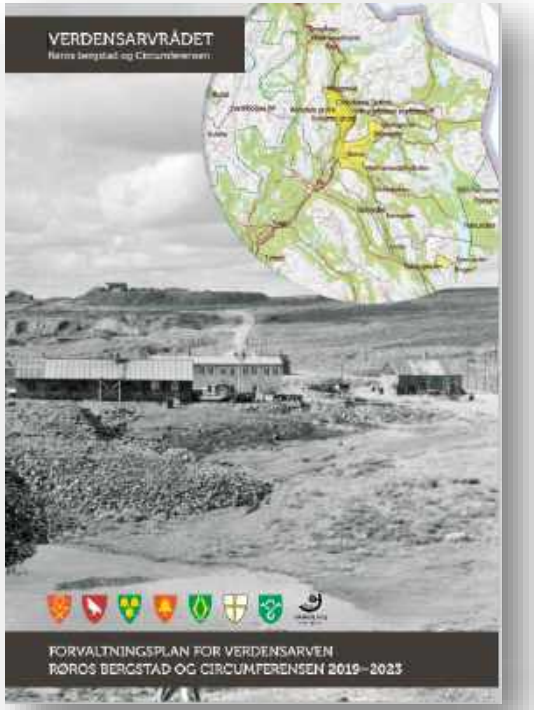

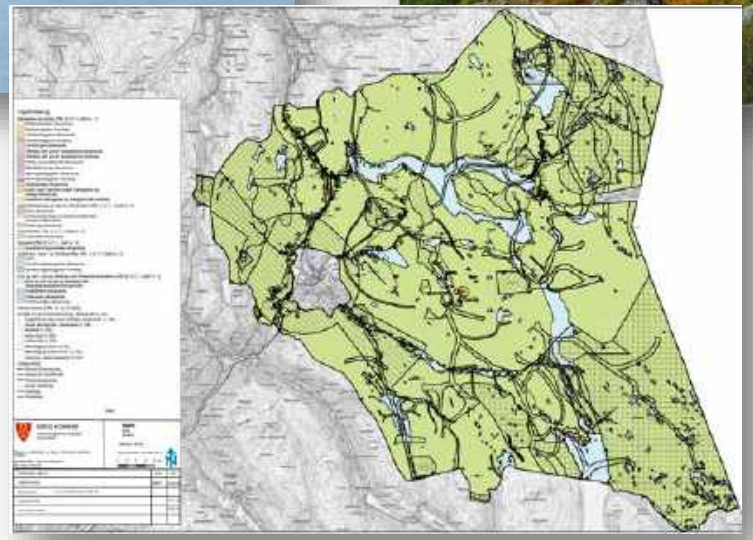

Tilskuddsordninger

Årlig ca 100 mill i tilskudd øremerket tiltak i de åtte norske verdensarvområdene

Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet

Kulturarv, naturarv, besøkssentre og kulturlandskap

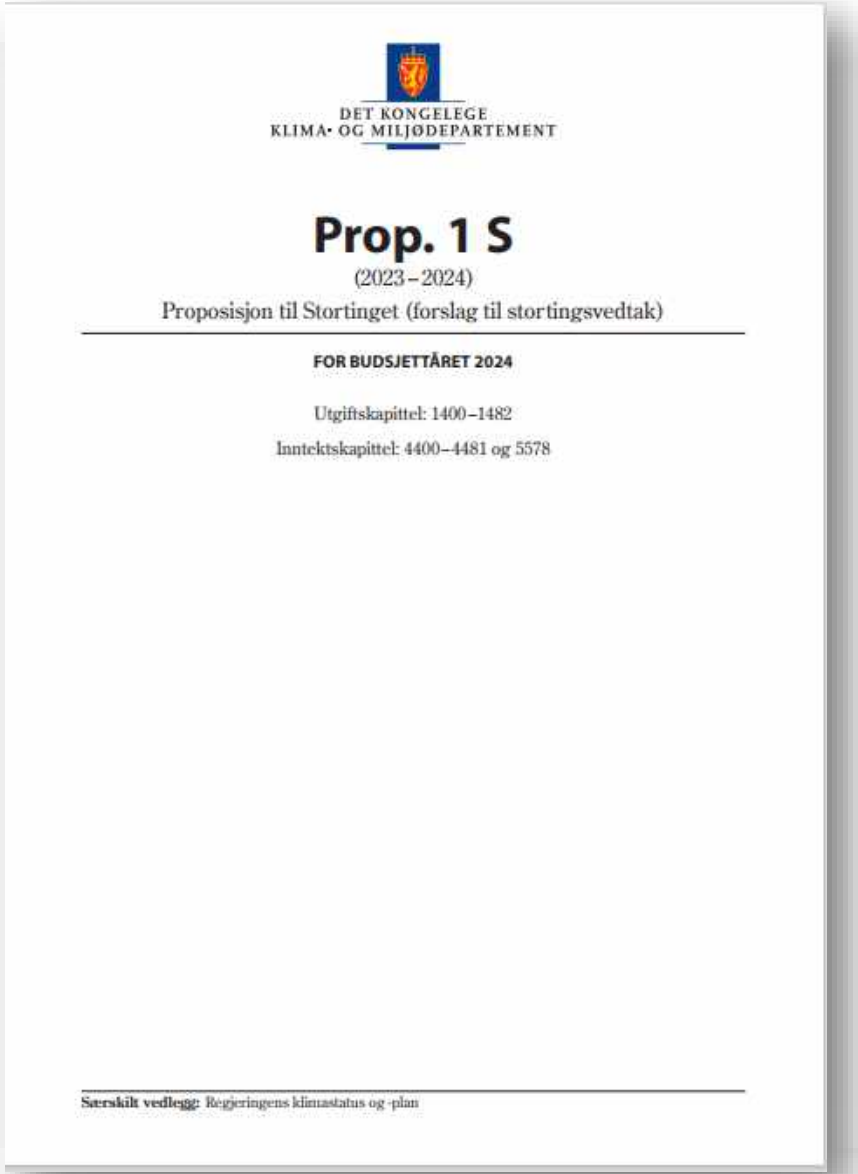

DET KONGELEGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2024

Utgiftskapittel: 1400–1482

Inntektskapittel: 4400–4481 og 5578

Særskilt vedlegg: Regjeringens klimastatus og -plan

Verdensarv og bærekraftig utvikling

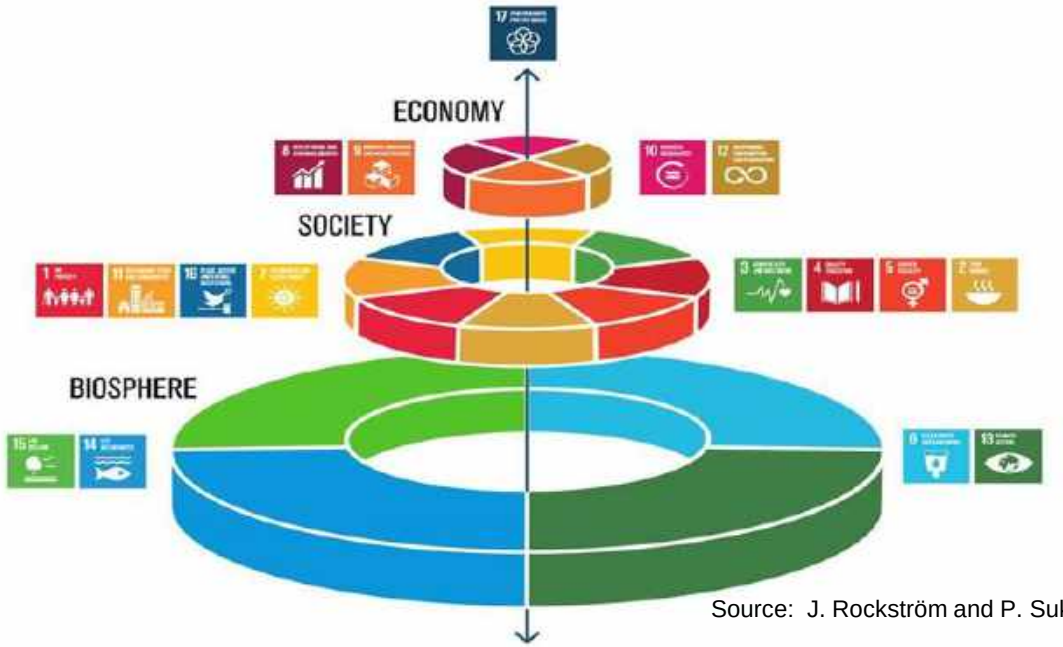

Source: J. Rockström and P. Sukhdev

"States Parties should (…) recognise and promote the properties' inherent potential to contribute to all dimensions of sustainable development and work to harness the collective benefits for society, also by ensuring that their conservation and management strategies are aligned with broader sustainable development objectives. In this process, the properties' OUV should not be compromised."

Fra Unescos bærekraftspolicy (2015)

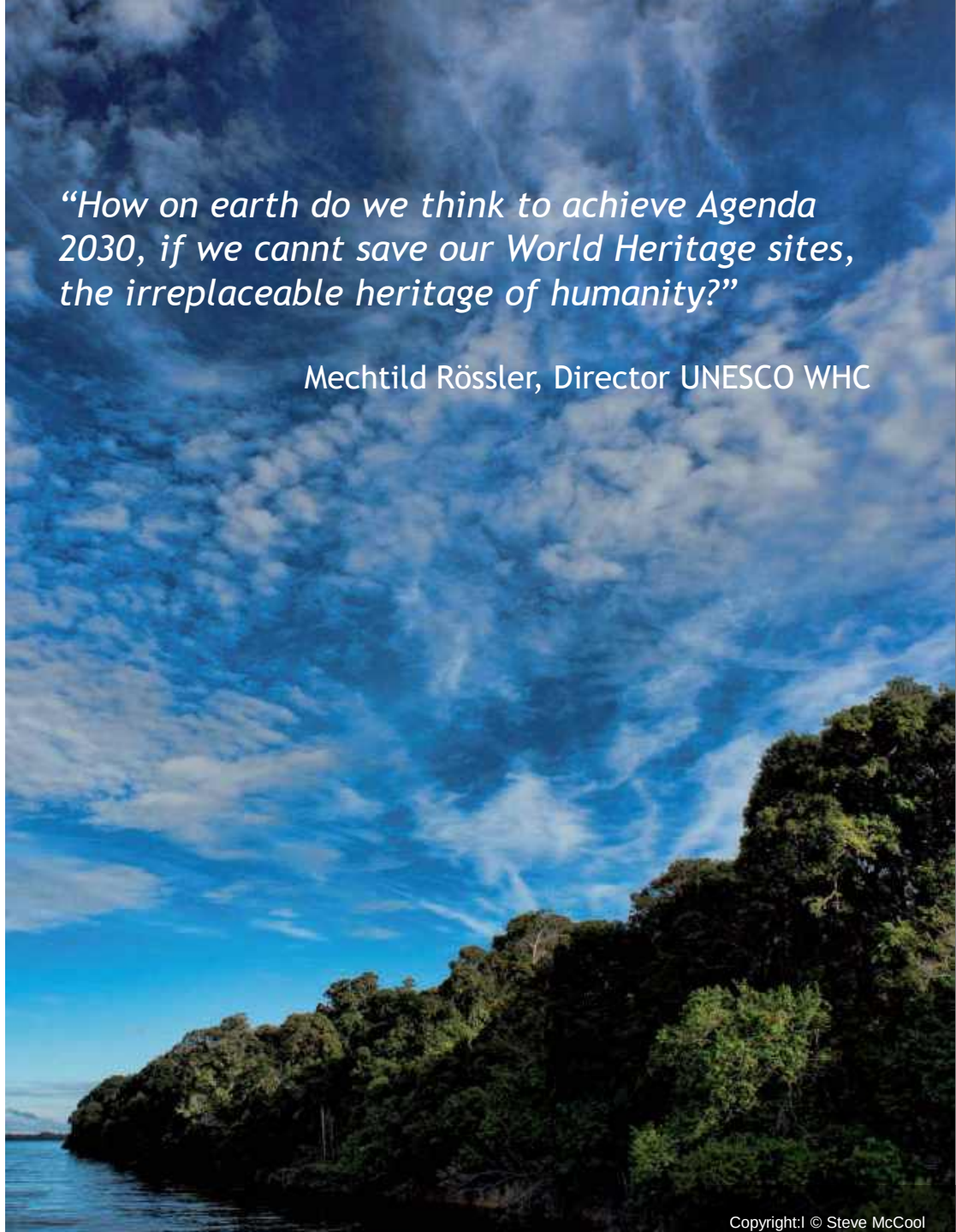

Operational Guidelines

- Paragrafene 49, 53, 98, 110, 118bis, 172, 176, 177, 178, 179, 192 er sentrale
- Bygger et narrativ:
  - definering av noe som verdensarv (altså OUV)
  - hvordan håndtere endring/utvikling med mål om å ikke true OUV (KUVA)
  - Farelisting
  - Sletting fra verdensarvlisten som ytterste konsekvens

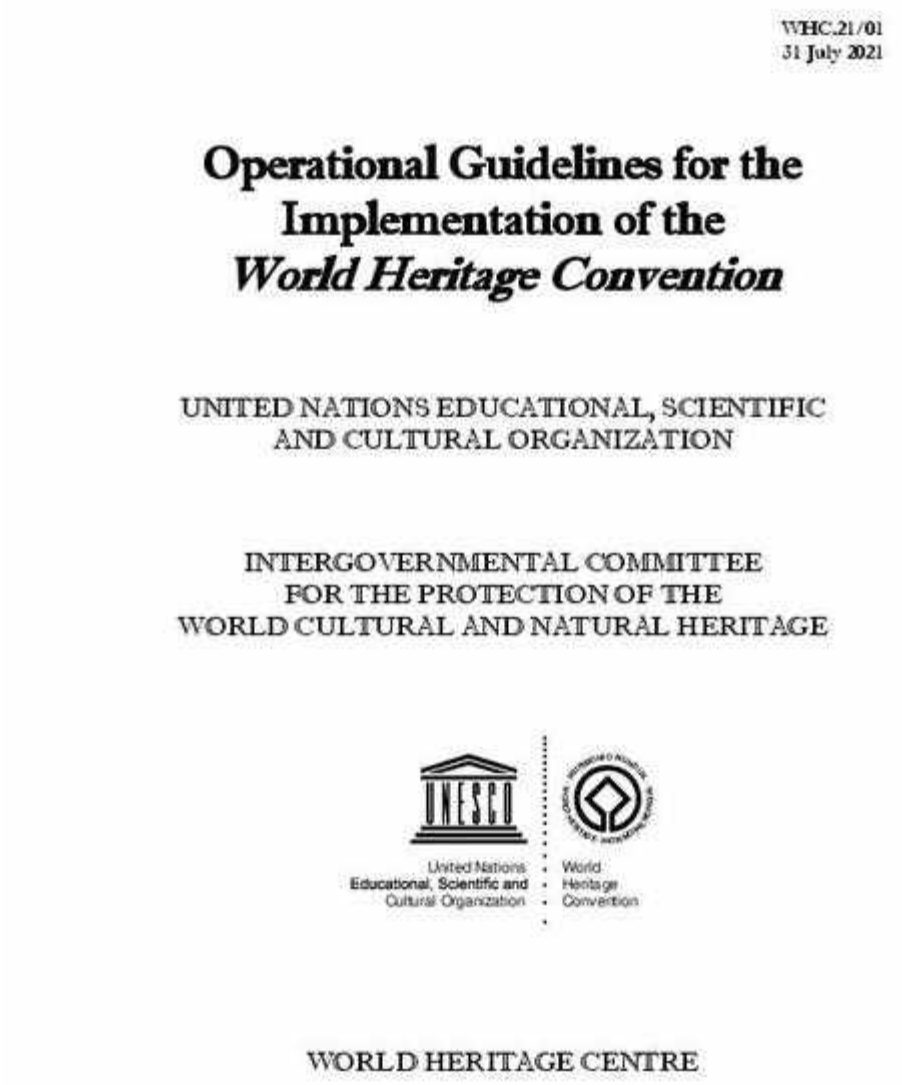

WHC.21/01
31 July 2021

Operational Guidelines for the Implementation of the *World Heritage Convention*

UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION

INTERGOVERNMENTAL COMMITTEE FOR THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization · World Heritage Convention

WORLD HERITAGE CENTRE

Tusen takk for oppmerksomheten!

Forvaltning av verdensarv

Kristin Foosnæs

seksjonsleder kulturarv
Finnmark fylkeskommune

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagieldda
Finmarkun fylkenkomuuni

Organisering av kulturmiljøforvaltningen

Ansvar for kulturminner med nasjonale verdier

Ansvar for kulturminner med regionale verdier

Ansvar for kulturminner med lokale verdier

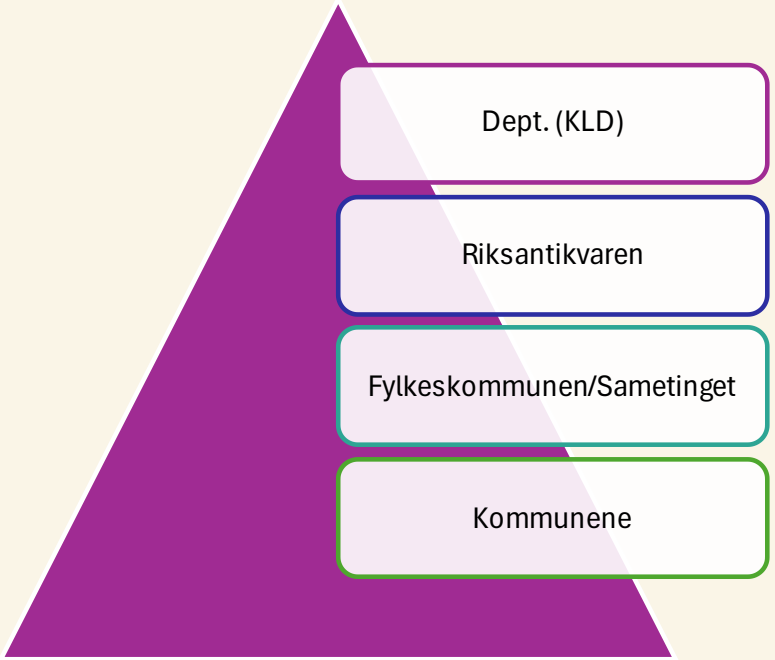

Dept. (KDD)

Statsforvalteren

Regional kulturmiljøforvaltning

Fylkeskommunen og Sametinget

- er sektormyndighet for kulturminner, med særlig ansvar for å ivareta nasjonale og regionale kulturminner
- har vedtaks- og dispensasjonsmyndighet etter kulturminneloven
- skal sørge for at det tas hensyn til kulturmiljø i planleggingen, også på kommunenivå
- har en sentral veilederrolle for kommunene

Ansvaret er nedfelt i kulturminneloven og plan- og bygningsloven med forskrifter.

Fylkesvåpen/logo: ffk.no og sametinget.no.

Kommunene

- er ansvarlig for å ivareta og legge til rette for bruk av kulturminner og steder, kulturmiljøer og landskap i arealbruk og samfunnsplanlegging
- har plan- og bygningsloven som det viktigste rettsverktøyet, men kommunene har også andre tiltak til rådighet, som tilskudd og eiendomsskattefritak
- skal se til at lovfestet og tilfredsstillende samarbeid med regional kulturminneforvaltning finner sted
- skal håndheve vedtatte planer

Kommunevåpen: Wikipedia.no.

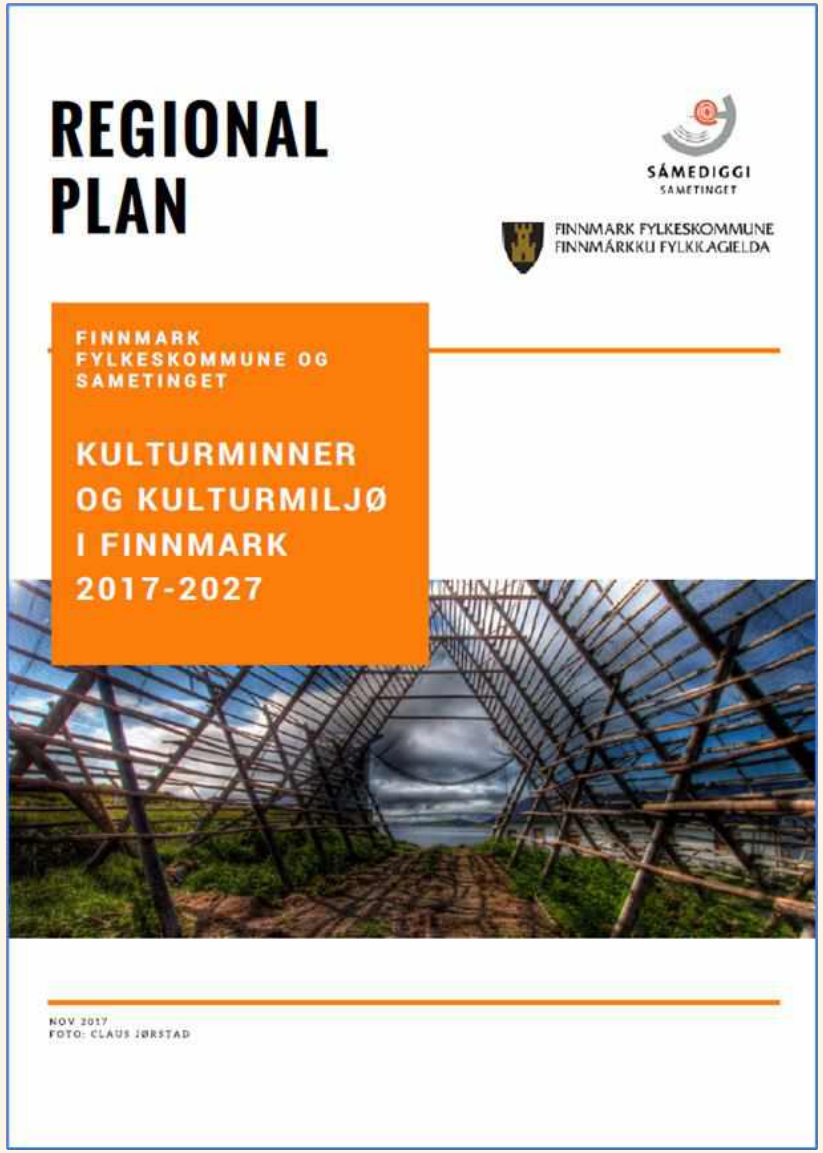

Regional plan

Det overordnede målet for kulturmiljøforvaltningen i Finnmark er at kulturminner og kulturmiljøers historiske verdier og bruksverdier aktiveres i samtiden og bevares for kommende generasjoner.

For å oppnå dette er følgende innsatsområder med delmål definert:

1. KUNNSKAP: at kulturminner er dokumentert, kartfestet og forstått.
2. FORMIDLING: at kulturminner og kunnskap om dem er tilgjengelig og ønsket.
3. FORVALTNING: at forvaltningen er velorganisert og har nødvendige redskaper og virkemidler.
4. SAMARBEID OG DELTAKELSE: at det legges til rette for god samhandling mellom eiere, lokalsamfunn, frivillige organisasjoner og offentlige og private aktører.
5. VERN OG VEDLIKEHOLD: at kulturminner og kulturmiljøer vernes og sikres mot ødeleggelse.
6. SAMFUNNSNYTTE OG VERDISKAPING: at kulturminneverdiene bidrar til attraktive lokalsamfunn og til å profilere Finnmark på en positiv måte.

Norges verdensarvsteder

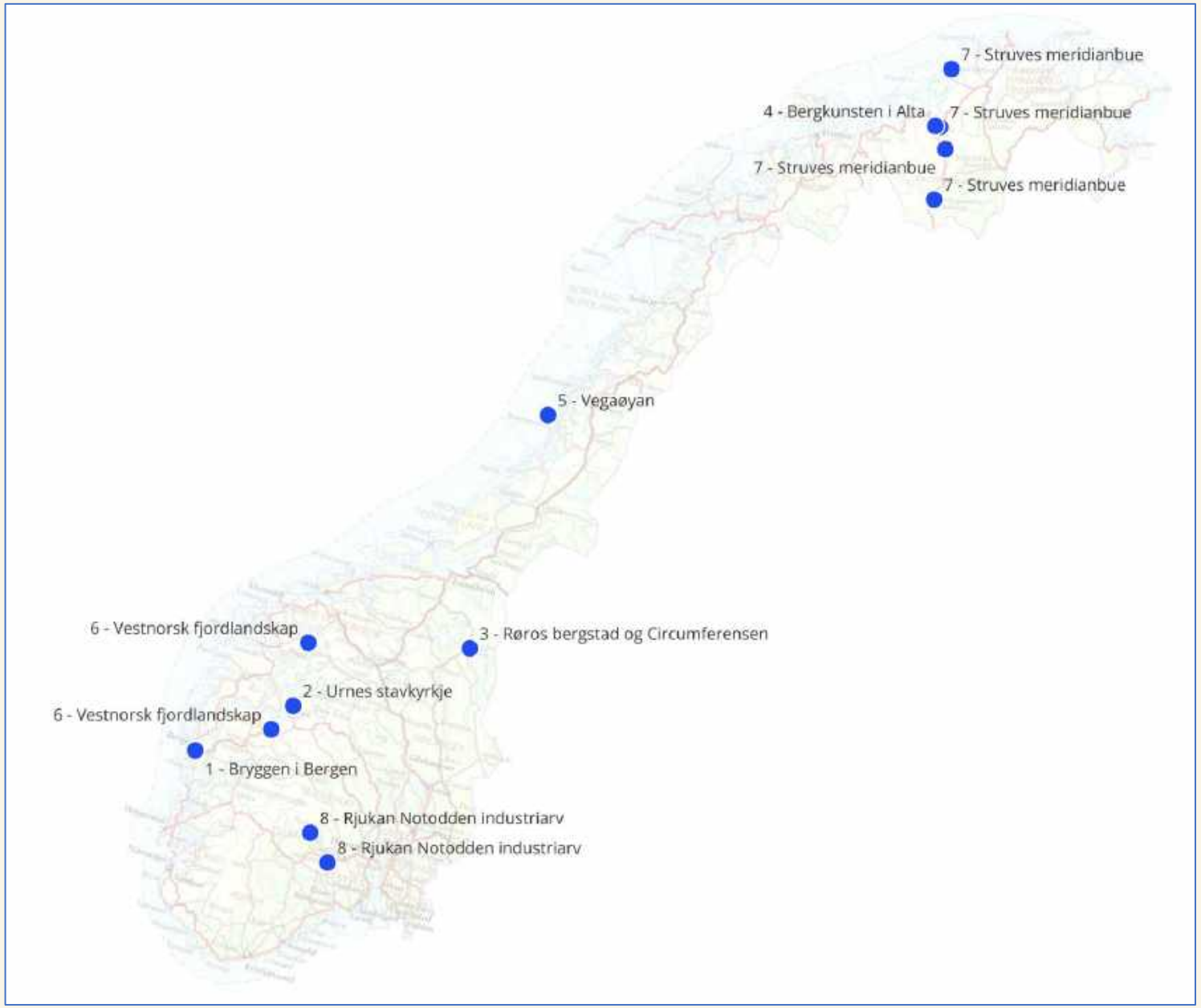

Kart: Finnmark fylkeskommune/Kristin Foosnæs.

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finnmarkun fylkinkomuuni

Hvordan er arbeidet med verdensarv organisert?

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

Fylkeskommunens arbeid med verdensarv

- Forvaltning av kulturminner på UNESCOs verdensarvliste - verdensarven bergkunsten i Alta og Struves meridianbue.
- Oppfølging av eierinteresser i Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum IKS.
- Egen organisering av samarbeid med verdensarvsentrene og vertskommuner i faglige råd og med politikere i verdensarvråd.

Foto: Privat/Kristin Foosnæs.

Parter i samarbeidet

Verdensarvråd

Politikere (ordførere) fra fylkeskommunen og vertskommunene, med observatører fra fylkeskommunen, vertskommunene, verdensarvsentrene, verdensarvkoordinator, fagråd, Riksantikvaren og Kartverket.

Faglig råd/forvaltningsgruppe

Fagråd som består av representanter fra administrasjonen i fylkeskommunen, vertskommuner og Sametinget, samt Riksantikvaren, Norges arktiske universitetsmuseum og Kartverket.

Verdensarvkoordinator

- Sekretær for verdensarvråd/fagråd
- Rapporterer til Riksantikvaren/Miljødirektoratet
- Arbeide for at verdiene i og rundt verdensarven ivaretas
- Rullere forvaltningsplan
- Delta i nasjonale og nordiske nettverk for verdensarvkoordinatorer
- Skal ivareta kontakten mellom det lokale, regionale og nasjonale nivået
- Inngående kunnskap om verdensarvstedet og verdiene
- Ikke forvaltningsmyndighet

Verdensarvsenter

Verdensarvsentrene skal spre kunnskap om verdensarven og om verdiene stedet representerer.

Skal bidra til å forankre verdensarven i lokalsamfunnene.

Representanter i verdensarvrådene i Finnmark

Finnmark fylkeskommune			
Fast	**Posisjon**	**Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue**	**Hans-Jacob Bønå**
Vara	Posisjon	Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue	Raymond Robertsen
Fast	**Opposisjon**	**Bergkunsten i Alta**	**Line Kalak**
Vara	Opposisjon	Bergkunsten i Alta	Frode R. Lindal
Fast	**Opposisjon**	**Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue**	**Willy Pedersen**
Vara	Opposisjon	Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue	Marte Kjølås
Alta kommune			
Fast	**Posisjon**	**Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue**	**Monica Nielsen**
Vara	Posisjon	Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue	Anita Håkegård Pedersen
Fast	**Opposisjon**	**Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue**	**Tor Erland Nilsen**
Vara	Opposisjon	Bergkunsten i Alta/Struves meridianbue	Solveig Jensen
Hammerfest kommune			
Fast	**Posisjon**	Struves meridianbue	**Terje Rogde**
Vara	Posisjon	Struves meridianbue	Arne Myrseth
Fast	**Opposisjon**	Struves meridianbue	**Christian Bergeton Klaussen**
Vara	Opposisjon	Struves meridianbue	Ingrid Petrikke Olsen
Kautokeino kommune			
Fast	**Posisjon**	Struves meridianbue	**Anders Samuelsen Buljo**
Vara	Posisjon	Struves meridianbue	Elle Mari Dunfjell Oskal
Fast	**Opposisjon**	Struves meridianbue	**Johan Vasara**
Vara	Opposisjon	Struves meridianbue	Klemet Erland Hætta

Fylkes- og kommunevåpen: Wikipedia.no og ffk.no

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagieđa
Finmarkun fylkinkomuuni

Norges Verdensarv

Norges Verdensarv skal styrke samarbeidet mellom verdensarvstedene, fremme fellesinteresser og være en ressurs i utviklingen av en offensiv verdensarvpolitikk.

Formål

Norges Verdensarvs har som formål å ivareta og fremme de norske verdensarvstedenes fellesinteresser og bidra til bevaring og utvikling i samsvar med UNESCOs verdensarvkonvensjon og beste praksis. I den statlige verdensarvpolitikken er de åtte verdensarvstedene gitt en rolle som fyrtårn for beste praksis innen natur- og kulturminneforvaltning. Norges Verdensarv er en pådriver og sentral partner i dette arbeidet.

Norges Verdensarv skal:

- Skape økt forståelse for det ansvar, de forpliktelser og muligheter som er knyttet til verdensarven.
- Stimulere til faglig utveksling og samarbeid om verdensarvspørsmål, og være en erfaringsarena.

Norges Verdensarv arbeider for å øke kunnskapen om den norske verdensarven hos et bredt publikum og er et åpent nettverk for alle som jobber med verdensarv. Steder som blir nominert og innskrevet, kan i fremtiden slutte seg til nettverket.

UNESCOs fem strategiske målsetninger for arbeid med verdensarv ligger også til grunn for Norges Verdensarvs arbeid. Disse er: Credibility (troverdighet), conservation (bevaring), capacity-building (kapasitetsbygging), communication (kommunikasjon) og communities (lokalsamfunn).

https://www.norgesverdensarv.no/om-oss

Verdensarven bergkunsten i Alta

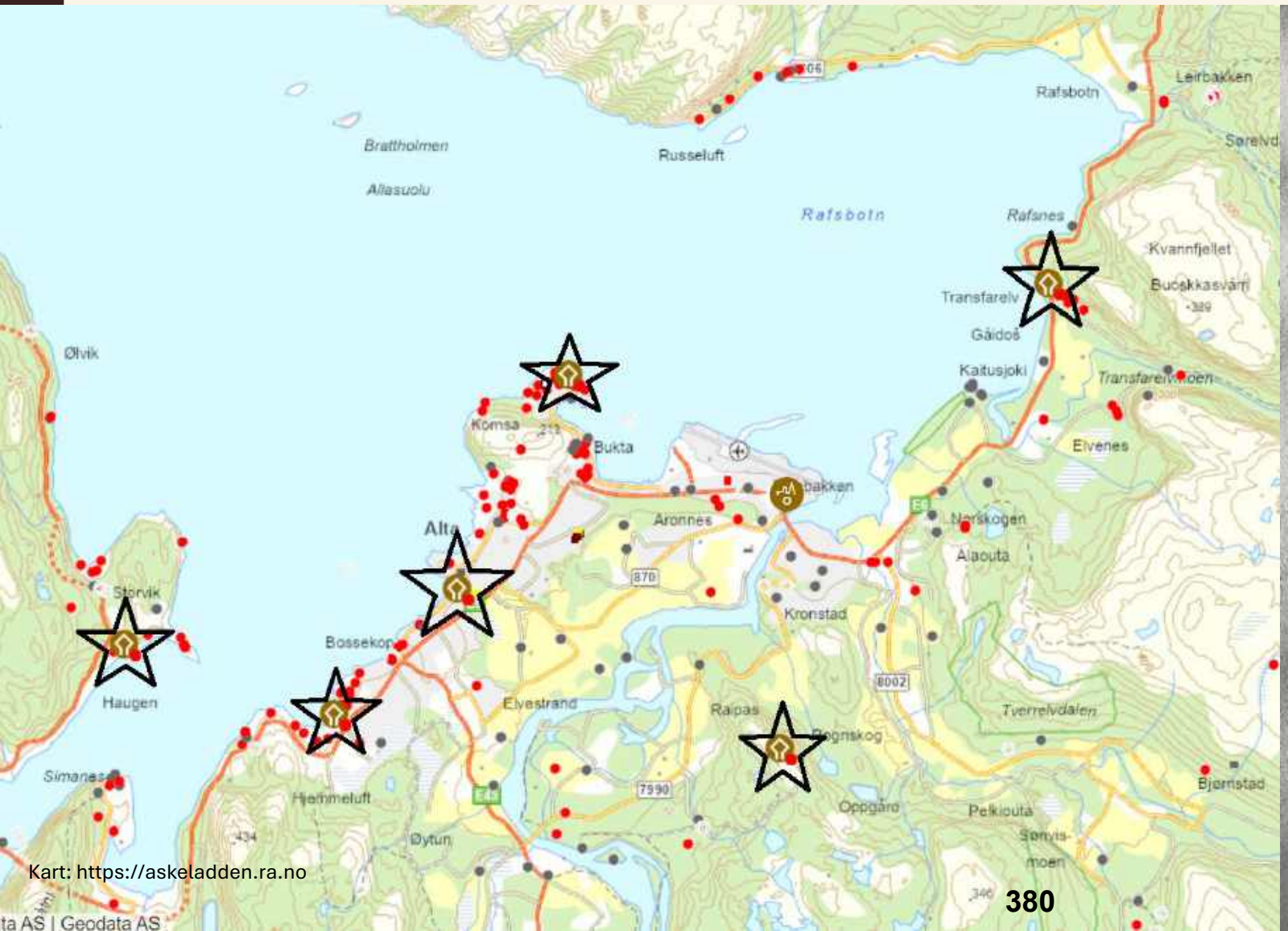

Foto: Privat/Kristin Foosnæs.

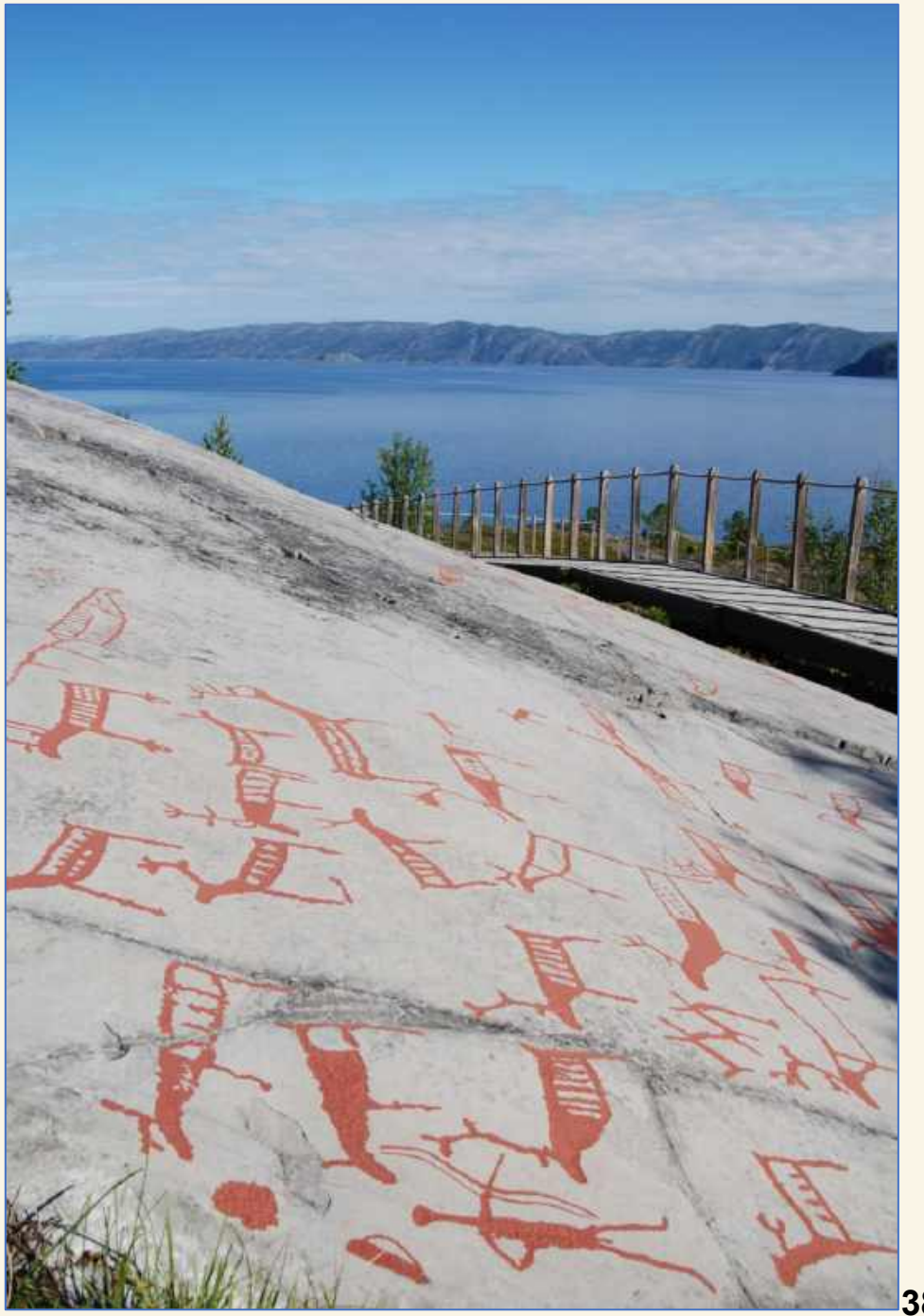

Foto til venstre: Kjersti Bang/Alta Museum.
Foto øvst: Stine&Jarlen/Alta Museum.

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Forvaltningsplan for verdensarven
Bergkunsten i Alta

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

2015

WORLD HERITAGE ROCK ART CENTER
ALTA MUSEUM

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

ALTA MUSEUM

Verdensarvsenter for bergkunst

Forslag til buffersone for verdensarven Bergkunsten i Alta

Kart 3.1. Fjernsone

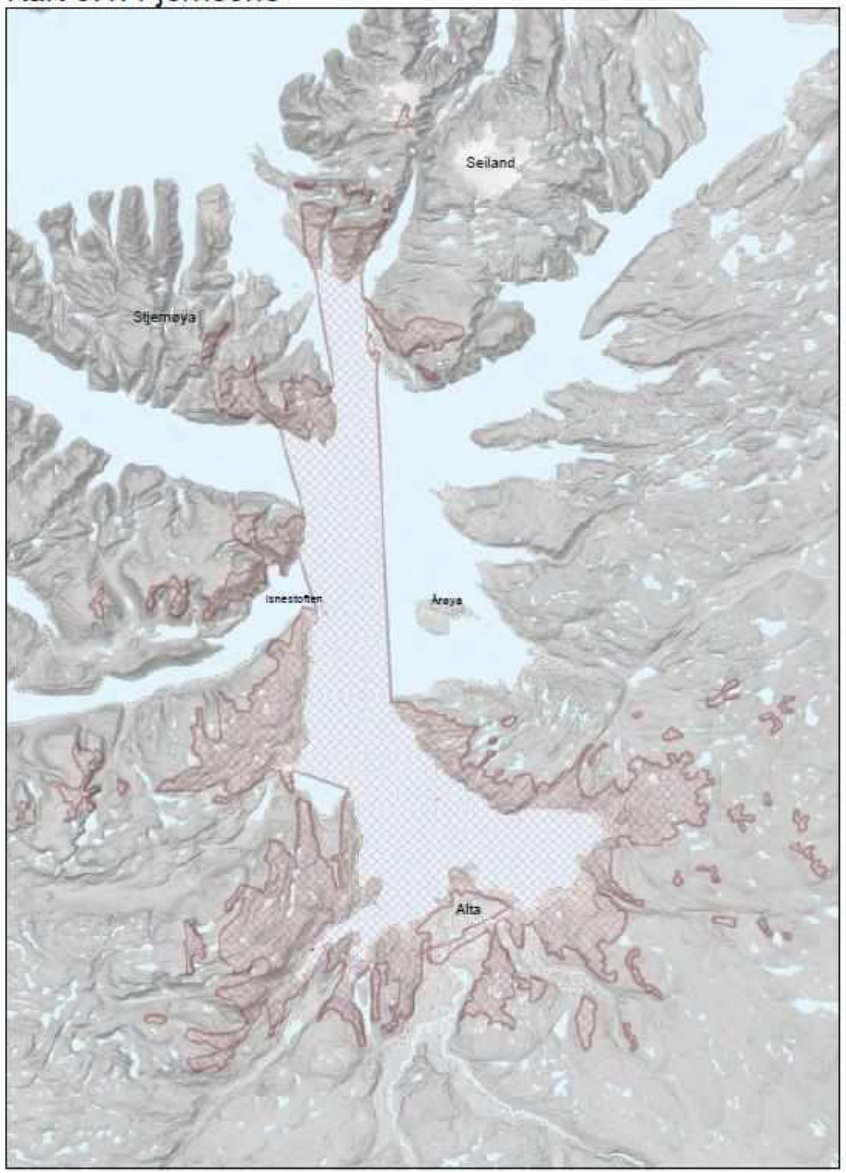

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagieldda
Finnmarkun fylkinkomuuni

Kart 5. Nærsone Hjemmeluft/Jiepmaluokta

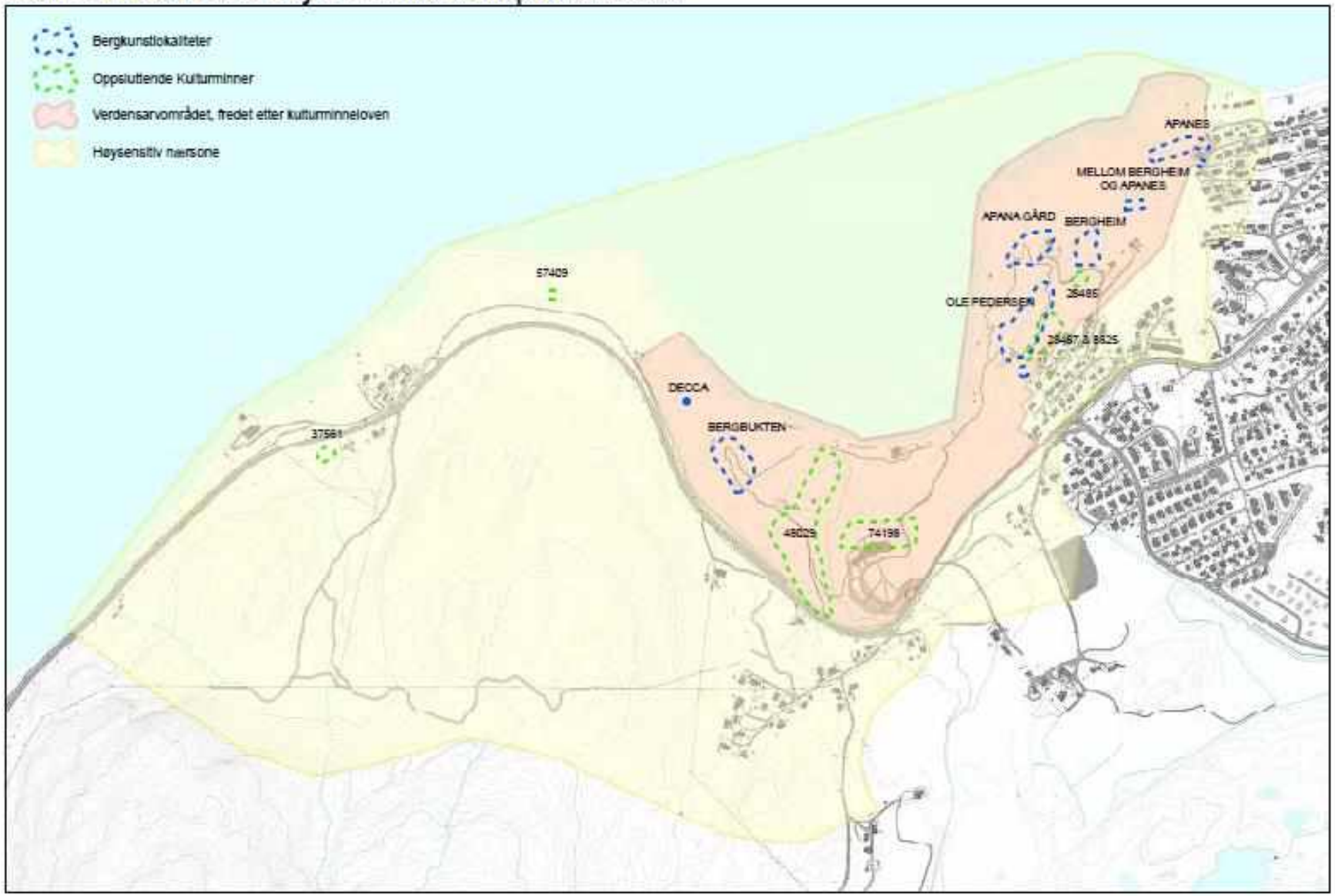

Kart fra Buffersone for verdensarven bergkunsten i Alta.

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagieđa
Finmarkun fylkinkomuuni

Verdensarven
Struves meridianbue

34 punkter er verdensarv; 4 er i Norge:

1) Endepunktet Meridianstøtten i Hammerfest
2) Fjelltoppen Lille-Raipas (Unna Ráipásaš) i Alta
3) Fjelltoppen Luvddiidčohkka (Lodiken) i Kautokeino
4) Fjelltoppen Bealjášvárri/ Muvravárri i Kautokeino

Illustrasjon: Kartverket (Struves meridianbue – en viktig brikke i geodesiens historie | Kartverket.no)
Kart: Finnmark fylkeskommune/Kristin Foosnæs.
Foto: Privat/Kristin Foosnæs.

Foto: Privat/Kristin Foosnæs.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Verdensarven Struves meridianbue

Forvaltningsplan 2016–2022

Gerd Johanne Valen

RIKSANTIKVAREN

Kartverket

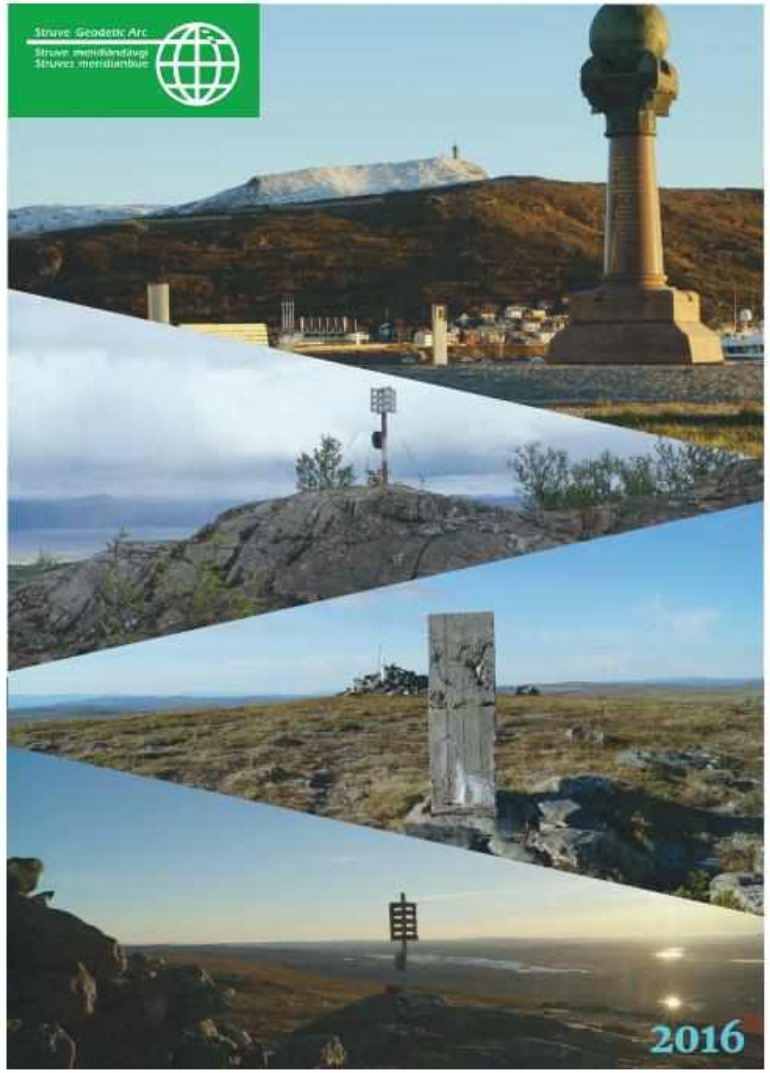

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

HAMMERFEST KOMMUNE

Alta kommune

GUOVDAGEAINNU SUOHKAN
KAUTOKEINO KOMMUNE

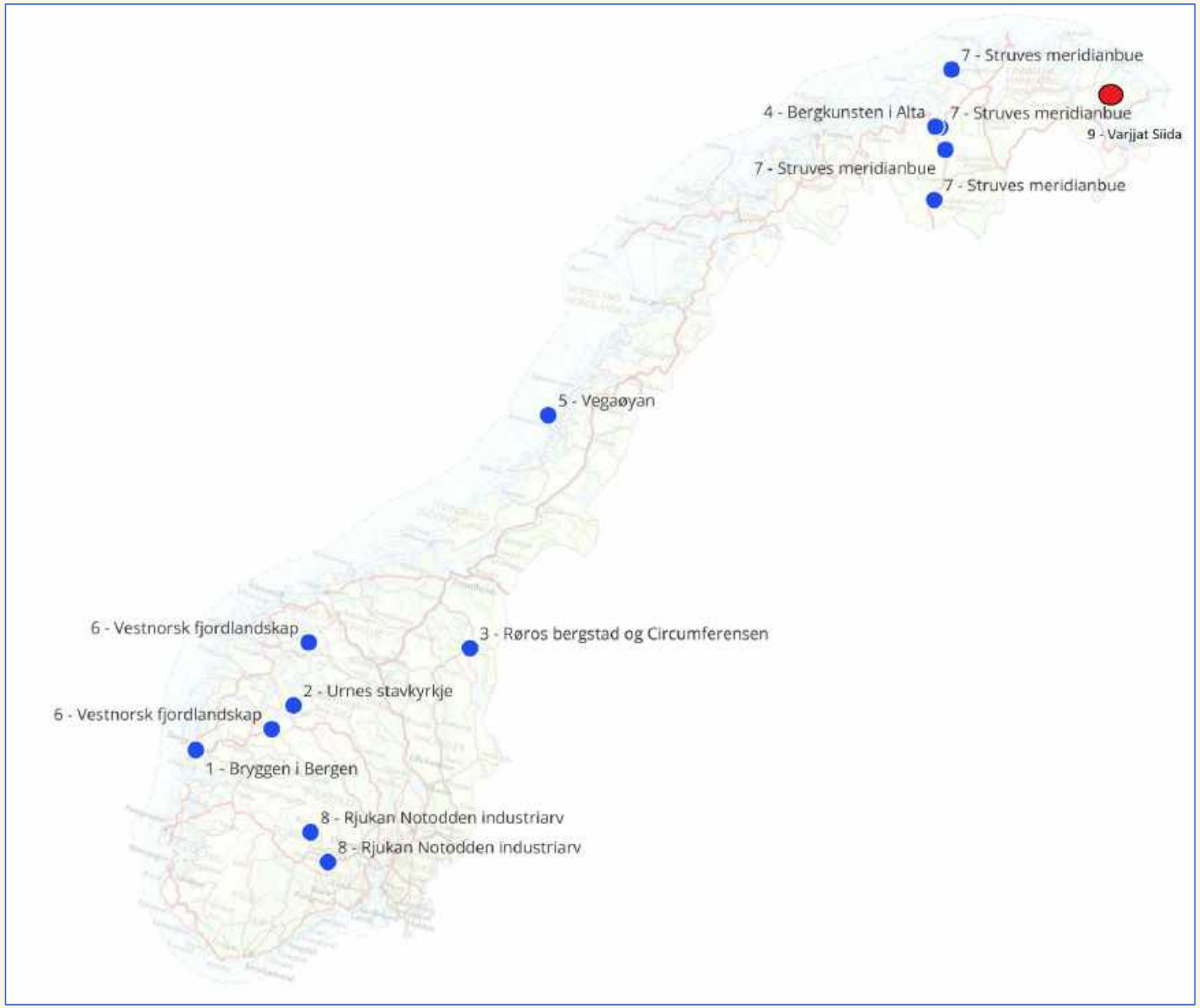

Kart: Finnmark fylkeskommune/Kristin Foosnæs.

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

Fra: Rødsrud, Christian Løchsen[Christian.LochsenRodsrud@ra.no]
Sendt: 11.12.2024 07:48:21
Til:
berit.nilssen@nesseby.kommune.no;charles.petterson@nesseby.kommune.no;Oyvind.hauken@batsfjord.kommune.no;espen.nystad@batsfjord.kommune.no;jon.erland.balto@tana.kommune.no;jorgen.jorgensen@tana.kommune.no;Østereng, Geir;Myrvoll, Elin Rose;Kloster Siri;Kristin Foosnæs;Haveraaen Elisabet;postmottak@kld.dep.no[berit.nilssen@nesseby.kommune.no;charles.petterson@nesseby.kommune.no;Oyvind.hauken@batsfjord.kommune.no;espen.nystad@batsfjord.kommune.no;jon.erland.balto@tana.kommune.no;jorgen.jorgensen@tana.kommune.no;geir.ostereng@statsforvalteren.no;Elin.Rose.Myrvoll@samediggi.no;siri.kloster@kld.dep.no;kristin.foosnes@ffk.no;elisabet.haveraaen@kld.dep.no;postmottak@kld.dep.no]
Kopi: sten.olav.heahtta@samediggi.no[Sten.Olav.Heahtta@samediggi.no];Dahl-Poppe, Noelle[noelle.dahl-poppe@ra.no];Eriksen, Ole Søe[Ole.Soe.Eriksen@ra.no];
Tittel: Referat fra administrativt møte om Várjjat Siida og mulig oppføring på Norges tentative liste for verdensarv

---

Hei og takk for fint møte i Varangerbotn,

Vedlagt finner dere referat med vedlegg. Som diskutert på møtet er det behov for at alle berørte parter må gi tilbakemelding om tilslutning til oppføring av Várjjat Siida på tentativ liste, jf. oppsummeringspunktene i referatet. Av hensyn til framdrift i prosjektet settes fristen for tilbakemelding innen utgangen av januar.

Mvh

Christian Løchsen Rødsrud
Seniorrådgiver
Seksjon for internasjonalt samarbeid og verdensarv (SIV)
+47 976 41 562

Riksantikvaren
Direktoratet for kulturmiljøforvaltning
Dronningensgate 13, 0116 Oslo

RS 2/25 Delegasjonssaker

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/12491-0

Saksbehandler: Geir Østereng

Dato: 20.02.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre/Várnjárgga álbmotmeahccestivra	18/25	24.02.2025

Vedlegg:
1 Innspill til styret - rådgivende utvalg - båtsfjord frivillighetssentral
Behandling av innspill gitt fra organisasjoner i rådgivende utvalgsmøte

Forvalters innstilling

Det vises til utkast for møtereferat. Innkomne innspill fra organisasjonene drøftes. I tillegg mottok vi innspill fra Båtsfjord frivillighetssentral v/ Ståle Olsen (vedlagt)

Innspill i rådgivende utvalgsmøte 19.02.25

Takk for oppmøte på rådgivende utvalgsmøtet. Denne gangen var det digitalt møte på Teams. Innspill fra organisasjonene til forvaltningen er viktig for nasjonalparkstyret. Ved dette oversendes referat.

Gi tilbakemelding til forvalter geir.ostereng@statsforvalteren.no innen 27 februar 2025 om det skulle være noe til referatet.

Referat legges deretter ut på https://www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya/

Nasjonalparkstyret vil gå gjennom innspillene i neste styremøte og gi tilbakemelding om de ikke ble besvart i møtet/ referatet i kursiv.

Innledende foredrag om Fjellrevarbeidet i Varanger og status av Christer Michaelsen i Statens naturoppsyn (SNO) Vadsø, Miljødirektoratet er vedlagt.

Med vennlig hilsen

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre / Várnjárga álbmotmeahccestivran / Varenkinniemen kansallistarhan styyri

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Båtsfjord kommune	Hildberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Unjárgga gjelda / Nesseby kommune	Rådhus	9840	VARANGERBOTN

Møtereferat Rådgivende utvalgsmøte – Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Digitalt møte på Teams. 19.02.2025
Kl.18 – 19.30

Komagvær jeger og fiskeforening, Trond Ånetsen, Kjell Odin Olsen, Fasse Øien
Nord-Varanger Kvenforening, Trygg Jakola
Varanger beitelag (sauebonde i Komagvær), Arnt Støme,
Varangerfjæras venneforening, Espen Robertsen (deltok ved start av møtet)
Steinar Christensen, Finnmarkseiendommen
Skallelv bygdelag, Espen Tony Karlsen
Nesseby jeger og fiskeforening, Regine E Mathisen

Forøvrige respondert på innkalling men ikke møtt:
Hamna hytteforening
Vasavann hytteforening
Varanger Samiske museum

Deltakere for Varangerhalvøya nasjonalparkstyre
Birger Knutsen, leder, (Vardø kommune), Teams
Bård Kostamo Olsen, (Nesseby kommune)
Geir Østereng, nasjonalparkforvalter (sekretær)

Meldt Forfall
Båtsfjord frivillighetssentral v/ Ståle Olsen
Har sendt inn skriftlig innspill – tas opp i styremøte.

Naturoppsynet
Christer Michaelsen, SNO Vadsø
Hans Ivar Hortman, SNO Vadsø

Foredragsholder:
Christer Michaelsen i Statens naturoppsyn Vadsø, Miljødirektoratet. «Fjellrevarbeidet i Varanger og status»

Program

- Birger Knutsen ønsket velkommen på vegne av Varangerhalvøya nasjonalparkstyre.

- SNO informerte om status for fjellrevarbeidet på Varangerhalvøya med å reetablere fjellrevbestanden.

Styrets oppsummering av aktiviteter i 2023 - 24

- Nasjonalparkforvalter gjennomgikk forvaltningen i året som gikk, aktiviteter og gjennomførte tilretteleggingstiltak. Vi oppsummerte hva som er gjort jamfør dagens besøksstrategi, som er et vedtatt kapittel i Forvaltningsplanen. Det meste er gjennomført og den vil bli revidert i forvaltningsplanarbeidet.

Oppsummering av året 2023 og 2024 mht. tiltak gjennomført i regi av nasjonalparkstyret og planer for 2025

Fylles ut senere

Innspill fra organisasjonene

Vi gikk gjennom forrige møtes innspill og hvordan nasjonalparkstyret har fulgt dem opp.

Arnt støme, Sauebonde, Komagdalen
- Det er viktig å jobbe med forvaltningsplanen for å få disse på plass mht. avklart praksis for forskjellige tema. *Forvaltningsplan har høy prioritet i år.*

- Fylkesmannen lovte at man kunne benytte ATV inn til Komagdalen i verneprosessen, og man fikk dispensasjon de første årene, inntil endret praksis da det ble observert en truet art i området ved sporet.
Man har fortsatt behov for å benytte eksisterende kjørespor til å hente ned sau/ se etter sau 1 - 4 turer hadde vært nok. Kjempeviktig å få henta ned alle sauene. Kjøresporet går videre også og burde kunne benyttes. Det er gitt avslag pga. at ene kjøresporet er grodd igjen, og at en truet art er blitt observert i området. Nå benytter reindrifta sporet på høsten og den reelle slitasjen på kjøresporet kan nok addresseres til andre aktører enn sauebrukerne. Effekten av kjøringen vil i dette bildet ha liten praktisk betydning, området tåler litt aktivitet og man bør kunne akseptere at det er noe bruk og litt slitasje noen steder.

Motorferdsel er blant de tema som vi skal jobbe med før sommeren. Dagens praksis for dispensasjon er at det kan gis dispensasjon til en tur om det er observert sau der, og for øvrig om det er en rovvilttapssituasjon under utvikling. Saken kan behandles delegert av forvalter. - Innspillet vil bli drøftet i forvaltningsplansammenheng.-

Man lurte på om noen av de opprinnelige genene i den opprinnelige fjellrevbestanden er ivaretatt i dag etter utsettingen. Christer Michaelsen i SNO svarte at man hadde hentet en fjellrev fra Varanger til avlsstasjonen på forhånd. Geir Østereng tilføyde at det var noen få individer igjen før utsettingen 2-3 stk, og noen har også vist seg å fått valper etterpå og bidratt inn i bestanden.

-ønsker at nasjonalparkstyret tar initiativ til å bedre mobildekningen i Komagdalen. Det er behov relatert til radiobjeller på sauene som har gps-sporing. Det blir mer folk i området.

Nord-Varanger kvenforening v/ Trygg Jakola
Spurte om qr-koder benyttes på verneskiltene.
Det er qr-kode på karttavlene for nasjonalparken som viser til info om området på www.varangerhalvoya.no

Gav innspill om at man kunne satt opp et lite qr-kodeskilt der det er telefondekning, ved start av perleturer. Da får de info om verneområdet.

Har deltatt på partisanturer som tematurer i nasjonalparken. Håper historien kan formidles for de som er interessert i å gå tur i området.

Nasjonalparkforvalter tok opp bekjempelsen av mink – man ønsker å se om mink er et problem i Sone A av nasjonalparken i Nesseby mellom Vestre Jakobselva og Bergebyelva. Feller er innkjøpt og viltkamera, men man har ikke fått midler til selve arbeidet i år.

Nesseby jeger og fisk bekjemper mink nederst i vassdraget med feller i sone 1 og 2. Komagvær jff bekjemper mink og man har søkt midler til flere feller. Man har 500 kr i skuddpremie i foreningen per mink og den bekjempes sporadisk oppover vassdraget. Synes som man fanger flere i smågnagerår enn i år det er mindre smågnagere. Fikk 11 stk. i 2023 og 3-4 stk. i 2024.

Perleturer
Diskusjon kom opp om kanaliserende tiltak og slitasje og forstyrrelser, da man etter «Lars Monsen og Nasjonalparkene - serien» nok kan forvente økt besøk ett par år fremover. Nasjonalparkstyret har gjort tilrettelegging på kjøresporet inn i dalen for å unngå paralelle stidannelser. Det er gjort tiltak av Vardø kommune og nasjonalparkstyret på veien opp til startpunktparkeringen. Jordsmonnet ved stiene er skjørt. Turen opp til hengebrua på 9-10 km er trukket frem i nasjonalparkbrosjyra, man spør seg om det er nødvendig å ha perletur der i tillegg som gir 3-4 ganger så mye ferdsel – bør man pause den et par år? Antall fiskere som fisker ovafor brua har økt de siste årene og med det ferdselen. Fiskerne bestemmer selv hvor de fisker langs elva og flere velger å gå øverst.

Komagvær jff mener forvaltningen må bestemme seg om man vil ha mer besøk opp i dalen, om det er bra for naturen. Samtidig bør man veie at flere bruker og opplever naturen. Det er økt antall bålplasser, og for øvrig har foreningen fokus på å reagere når telt henstilles langs elva, som gir slitasje og død lyng, samt be folk bruke etablerte bålplasser og ta søpla med hjem.

Forvalter nevnte at NRKs fremheving av kulturminnene i kjernen av parken vil også kunne bidra til økt besøk fra Komagdalen. Noen i gruppa mener alle bør kunne gå opp til brua.
En balansegang som må tas stilling til i forvaltningsplan og besøksstrategien. Det er økende fugleturisme i Vardø og 2-3 nye eiere vil satse på hotellet, som også vil gi ringvirkninger med mer besøk i Komagdalen.

Forvalter understreket at det er viktig at Komagvær jff / hytteeierne gir beskjed om hvilken utvikling de ønsker, da styring av ferdsel er en balansegang. Man ønsker ikke overbelastning så det går utover verneverdiene.

Styret vil drøfte saken i styremøte. Man har mottatt innspill fra flere om at ferdselstykket har økt markant øverst i dalen ved brua. Man har gitt Vardø kommune v/ Perletur tillatelse til å ha perletur til hengebrua. I besøksstrategien for nasjonalparken har man løftet frem linjehytteruta, en rute som i 2015 tålte mer besøk. Evalueres i forvaltningsplanen.

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Saksopplysninger

Vurdering

Fra: Båtsfjord Frivilligsentral
Sendt: 19.02.2025 12:53
Til: Østereng, Geir
Cc: eliselundholm@hotmail.com
Emne: SV: Invitasjon møte rådgivende utvalg - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 19 februar
Vedlegg: 190225 Innspill til fokusområder og tiltak 2025.pdf

Hei,

Da ettermiddagens FRU-møte kolliderer med kommunestyremøte i Båtsfjord, tillater jeg meg (også i år) å sende inn noen skriftlige innspill som er viktige her i Båtsfjord.

Bare ta kontakt om det skulle være noe. 😊

Med vennlig hilsen

Ståle A. Olsen
Daglig leder

Båtsfjord Frivilligsentral
Båtsfjord Turistkontor

Hindberggata 18.
Postboks 334.
9991 Båtsfjord

Telefon: 789 83 400
E-post: frivillig@batsfjord.kommune.no

Nettside: Båtsfjord Frivilligsentral - Båtsfjord kommune (batsfjord.kommune.no)

Fra: Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>
Sendt: onsdag 5. februar 2025 12.51
Emne: Invitasjon møte rådgivende utvalg - Varangerhalvøya nasjonalparkstyre 19 februar

Hei!

Vedlagt er invitasjon til Teamsmøte – Rådgivende utvalg for Varangerhalvøya nasjonalparkstyre / Várnjárga álbmotmeahccestivran/ Varenkinniemen kansalistaras styyri.
Digitalt Teamsmøte 19 februar 2025 kl. 18-19.30 .

Nasjonalparkstyrets oppdrag
Oppdraget for medlemmene i nasjonalparkstyret er på vegne av oss alle, å gjennomføre en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene i samsvar med verneformålet og i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

Rådgivende utvalgs rolle
Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området. Formålet er å legge til rette for et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten,
offentlige organ, grunneiere, næringsliv, frivillige organisasjoner og samiske interesser der det er relevant. Rådgivende utvalg kan bl.a. bestå av representanter
for grunneiere og rettighetshavere, friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner (f.eks. natur- og miljøorganisasjoner) og særlig berørte offentlige organer.

Se vedlagt invitasjon for mer informasjon om møtet.

Ta kontakt om du lurer på noe.

Med vennlig hilsen / Dearvuođaiguin/ Ystävällissii tervheissii

Geir Østereng
Nasjonalparkforvalter/ álbmotmeahccehálddašeaddji/ Kansalistarhaan valvooja
Tlf. 78 95 03 89/ mobil 41470437
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya
https://varangerhalvoya.no/
https://www.facebook.com/NasjonalparkVarangerhalvoya

Persfjorden-Syltefjorden landskapsvernområde / Biezavuona-Oardduvuona suodjemeahcci
Syltefjorddalen naturreservat / Oarddu luondumeahcci
Ytre syltevik naturreservat
Sandfjordneset Naturreservat

Varangerhalvøya nasjonalpark

Várnjárgga álbmotmeahcci

Varenkinniemen kansalistaras

Båtsfjord Frivilligsentral
v/Ståle A. Olsen
Postboks 334
9991 Båtsfjord

BÅTSFJORD FRIVILLIG SENTRAL

Båtsfjord den 19. februar 2025

Innspill til fokusområder og tiltak 2025

Informasjon

1. Lage store plakater/nye metallskilt med informasjon om alle styrets verneområder, til bruk på turistinformasjon, turismebedrifter, skoler og så videre.
2. Lag store plakater av kartet brukt i brosjyren, tilby disse til turismebedrifter og turistinformasjoner
3. Gjennomføre en informasjonsturne i alle tilknyttede kommuner for å informere til skoler, videregående og f.eks. kommunestyrer. For å fortelle om vernede områder, bruken og prosjekter.

Interessepunkter:

1. Ved Kristoffervatnet; søke kryssfinansiering for å få realisert prosjektet med parkeringsplass og gapahuker.
2. Ved Kristoffervatnet; sperre «avkjørsler» som i dag brukes for å komme ut i terrenget på pynten ovenfor Syltefjorddalen naturreservat. Det blir stygge hjulspor i mye og gjørme der hvert år.
3. Innfallsport Ordovatn; Gjennomgå hva som trengs av vedlikehold/oppgradering i samarbeid med Ordo Hytteforening.
    1. Veien fra Fv 891
    2. Parkering
    3. Toalett
    4. Bålplass ved Gapahuk
    5. Gapahuk
    6. Klopplegging til Ordovatnkjosen
    7. Sommerbru
    8. Nasjonalparksplakett etter sommerbru
    9. Informasjonsplakater
    10. Informasjon om linjehyttene
4. Ved Fv 891, utvidelse av en av de eksisterende utkjørslene, med utsikt inn i Nasjonalparken. Innkjøring og utkjøring samt oppstillingsplass og informasjonsskilt.

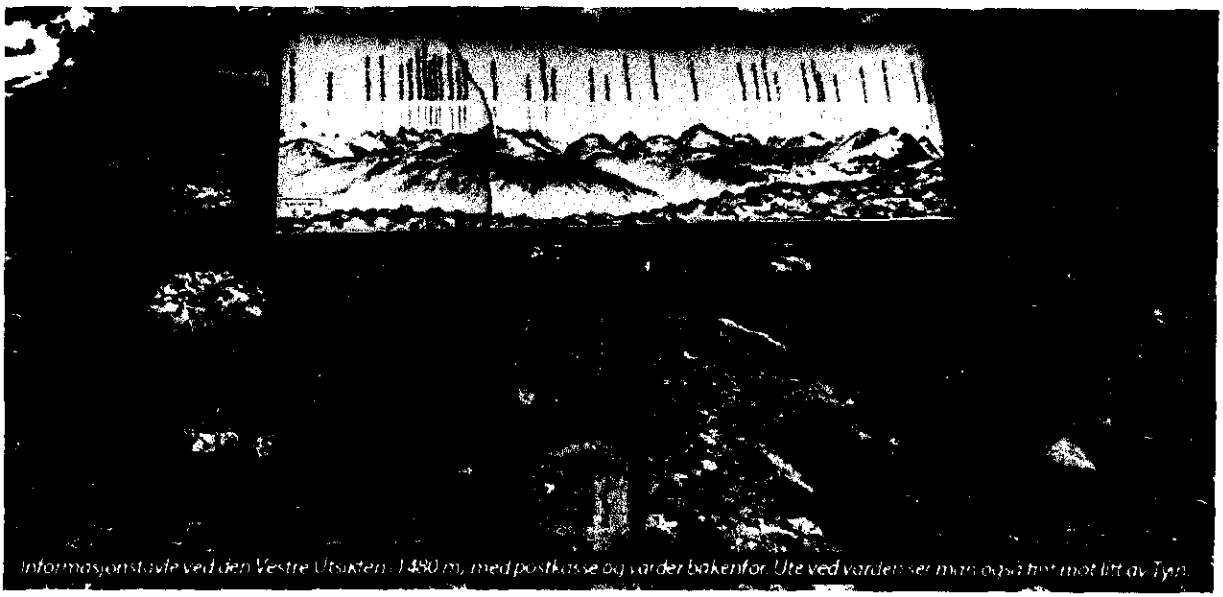

Eksempel på slik fjellkonturtavle som kunne vært brukt på utkikkspunkter.

Bru
Over Syltefjordelva; For å lette innfarten til nasjonalparken bør det bygges bru over Syltefjordelva, f.eks. ved flomforebygningen/laksetellingsplassen ved Nerran eller rett ovenfor eiendom Knr. 5443 gårdsnummer 15, bruksnummer 3.

Åpne hytter
Se på mulighetene for å sikre flere åpne hytter i randsonen til bruk for besøkende.

F. eks. i:

1. Austerelva
2. Jakobselvkroken
3. Syltefjorddalen

For spørsmål eller kommentarer, bare ta kontakt.

Med vennlig hilsen

Ståle A. Olsen
Daglig Leder
Båtsfjord Frivilligsentral
Tlf: 78 98 34 00/977 64 493
frivillig@batsfjord.kommune.no
www.batsfjord.kommune.no/frivilligsentralen

ST 19/25 Orienteringssaker

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre

Postadresse
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Postboks 700
9815 Vadsø

Besøksadresse
Damsveien 1
9800 Vadsø

Kontakt
Sentralbord: +47 78 95 03 00
Direkte: +47 78 95 03 59
sftfpost@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Varangerhalvoya

Steinar Fredrik Ittelin
Bergveien 35
9802 Vestre Jakobselv

Saksbehandler Geir Østereng **Vår ref.** 2023/2771-0 432.3 **Deres ref.** **Dato** 10.01.2025

Dispensasjon fra verneforskriften - bruk snøskuter for frakt av utstyr til gamme i 2025 - Varangerhalvøya nasjonalpark 19/1 - Steinar Ittelin m.fl.

Det vises til deres søknad 3. januar 2025.

Vedtak
Med hjemmel i verneforskriftens for Varangerhalvøya Nasjonalpark/ Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras § 3 punkt 6.3 bokstav g) gis Steinar Fredrik Ittelin m.fl. tillatelse til maksimalt fem – 5 – turer med snøskuter, for frakt av utstyr til gamme ved Nerslåtta i Øvre Flintelv i Vadsø kommune.

Kjøringen til og fra gammen skal skje langs traséen som er avmerket i søknad fra 2023, kart 1. Kjøringen kan også utføres av Jon Isak Ittelin og Isak Forsmo Ittelin evt. andre må meldes inn i forkant av kjøringen til nasjonalparkforvalter. Tillatelsen er gyldig fra og med 10 januar 2025 til og med 4 mai 2025.

Tillatelsen er gyldig på følgende vilkår:
- Tillatelsen gjelder for **transport av materialer og utstyr**. Den kan ikke benyttes til ren persontransport, men ved ledig plass for passasjer i tillegg til utstyr, kan andre sitte på.
- Kjøring med to snøskutere i følge regnes som to turer, likeledes regnes tre snøskutere i følge som tre turer osv.
- All kjøring skal skje hensynsfullt, på snø- og isdekket mark, og begrenses til et minimum. Dyre- og fuglelivet, herunder rein, skal ikke forstyrres unødig.
- Tillatelse etter motorferdselloven må i tillegg være innhentet fra Vadsø kommune.
- Vedlagt kjøreseddel skal fylles ut i forkant av hver tur med kulepenn/tusj som ikke kan viskes ut, og tas med i tilfelle kontroll.
Kjøreseddel som er signert av nasjonalparkforvalter er gyldig.
- Ved tillatelsens utløp skal *kopi av kjøreseddel* sendes til nasjonalparkstyret.

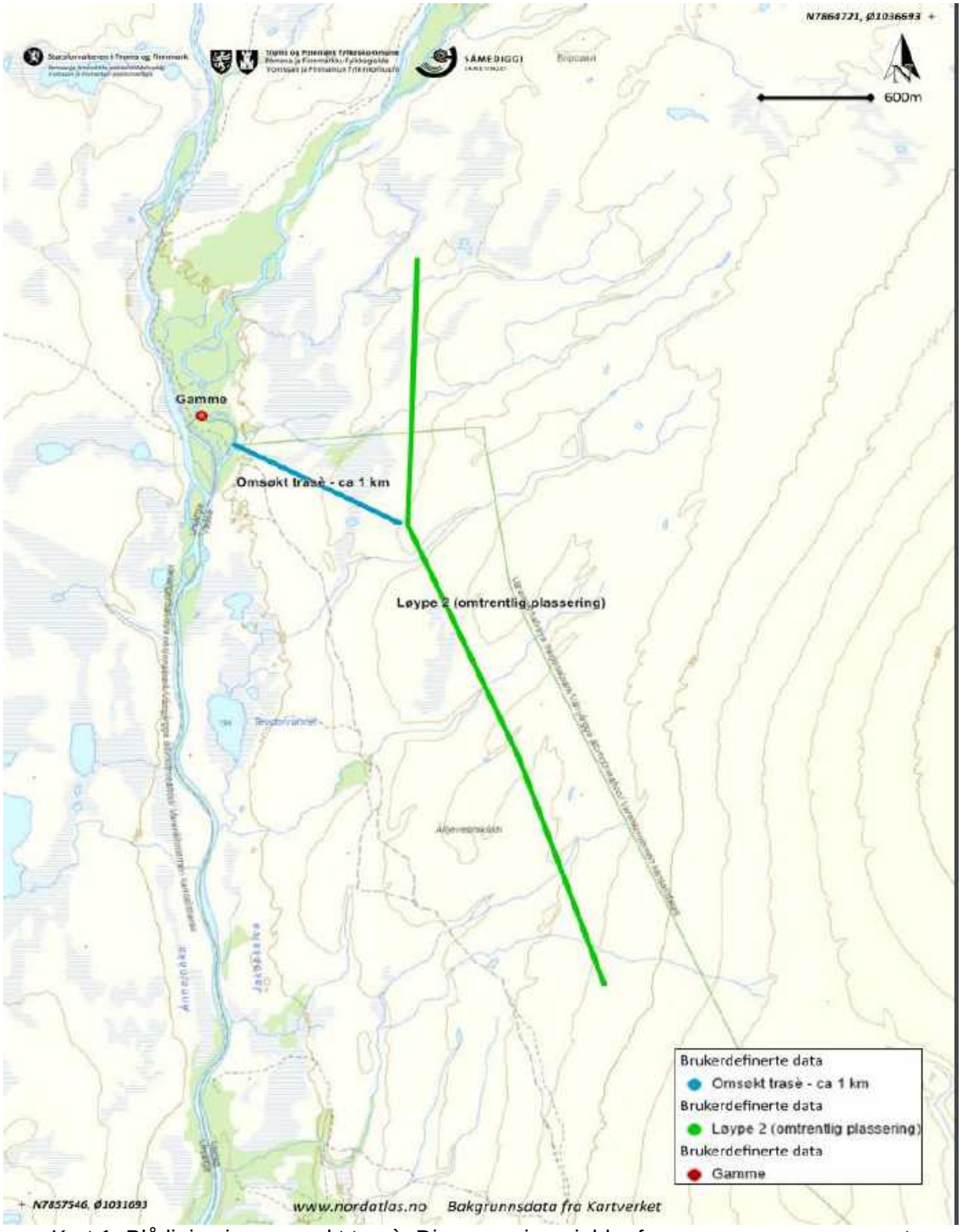

Kart 1. Blå linje viser omsøkt trasè. Dispensasjon gjelder fra vernegrensen nærmest snøskuterløypetraseen til gammen.

Klageadgang
Nasjonalparkstyrets vedtak kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jamfør forvaltningslovens §§ 28 og 29. Klagen skal være skriftlig og begrunnet, og sendes via nasjonalparkstyret jamfør forvaltningslovens § 32.

Søknaden
Det søkes om dispensasjon fra motorferdselsforbudet for Varangerhalvøya Nasjonalpark/ Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras , til å kjøre 5 turer med snøskuter for frakt av utstyr til en gamme i Nerslåtta i forbindelse med rehabilitering av denne. Det søkes om å kjøre fra snøskuterløype 2 i Vadsø kommune, korteste mulig vei innen verneområdet.

Sjåfører er søker pluss to medhjelpere. Det er gitt dispensasjon til å rehabilitere gammen, og det er fra nasjonalparkstyrets side stilt vilkår til at nødvendig utstyr fraktes på snøføre. Noe frakt av material opp er nødvendig samt frakt av rivingsmaterialer. Fem turer ansees som tilstrekkelig av søker.

Regelverket
Saken er behandlet etter verneforskriften for Varangerhalvøya Nasjonalpark/ Várnjárgga álbmotmeahcci/ Varenkinniemen kansalistaras. Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Motorferdselloven gjelder i tillegg, men den har kommunen myndighet på.

Verneforskriften § 3 punkt 6.1. gir et generelt forbud mot motorferdsel:
”Motorferdsel i nasjonalparken er forbudt på land og vann, og i lufta under 300 meter.”

I § 3 punkt 6.2 gis det en del direkte unntak fra dette forbudet, mens § 3 punkt 6.3 åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til en del kjøreformål. I søkers tilfelle er det § 3 punkt 6.3. bokstav g) som kommer til anvendelse. Dette punktet sier at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper o.l.

Gamme vurderes til å komme under *og lignende* for avsnitt over. Det vurderes som at verneforskriften hjemler for å kunne gi denne type tillatelse for frakt av utstyr ved rehabilitering av gamme.

Naturmangfoldlovens § 7 sier at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygges på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Styret har før gitt tillatelse til transport av utstyr til gammen i forbindelse med vedlikehold, for omtrent 10 år siden. I 2023 ble det gitt dispensasjon til 4 turer i forbindelse med rehabilitering med virkning ut mai 2023. Denne dispensasjonens virketid ble utvidet 9.2.2024 da den ikke var fullt ut benyttet i 2023. Det er enda behov for frakt av mer utstyr før man er i mål.

Søknaden er behandlet på delegert myndighet fra nasjonalparkstyret.

I styresak 13/2016 delegerte styret myndighet til forvalter for å gjøre vedtak i saker av kurant karakter. Som omfatter saker etter verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om ferdsel og motorferdsel. Som i dette tilfellet. Styrets behandling av søknad om rehabilitering av gammen gir føringer til at transport gjøres på snøføre. Dette er vektlagt.

Vurdering av søknaden
Søk i databasene ”Naturbase” og ”Artskart” viser at nasjonalparken er leve- og yngleområde for en rekke trua og sårbare arter. Varangerhalvøya er ikke minst et viktig leveområde for den fåtallige og sårbare fjellreven. Den omsøkte traséen går delvis gjennom sone A, men går ikke i umiddelbar nærhet av ynglelokalitet for fjellrev. Sone A området er særlig viktig for våtmarksfugl i sommerhalvåret, men vinterstid er ikke disse fugleartene tilstede.

Kjøring med motorisert kjøretøy vil medføre en del støy som kan virke forstyrrende på dyre- og fugleliv. Krattområdene langs den omsøkte traséen er viktige oppholdssteder for viltet på vinterstid. Ferdsel med beltekjøretøy på snødekket mark vil imidlertid ikke gi skader på planteliv og terreng i samme grad som ved kjøring på barmark.

Avstanden fra åpen skuterløype nummer 2 i nasjonalparken til gamma er relativt kort (under 1km). Avstand fra vernegrensen til gamma er også kort. Omfanget av kjøringa vurderes derfor som begrenset, og forstyrrelsen vil være forbigående, og ha liten betydning for den samlede belastningen for kjøring i området mht. Naturmangfoldlovens § 10. I og med at kjøringen skal foregå på snødekt mark, vil det heller ikke ha noen påvirkning på kulturminner i området.
Behovet for kjøringen vil være knyttet til rehabiliteringen og har liten presedensfare.

Ut i fra det som er nevnt over, mener nasjonalparkforvalter at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulige virkninger på naturmiljøet, og dermed kommer ikke naturmangfoldloven § 9 til anvendelse.

På bakgrunn av kunnskapen som er omtalt ovenfor, vurderer nasjonalparkforvalter at frakt til gamma av dette omfang kan tillates til formålet. Det er vektlagt at nasjonalparkstyret har stilt vilkår til transport av utstyr på snøføre relatert til

rehabiliteringen av gamma. Det er nødvendig å frakte rivningsmaterialene ned. Disse skal ikke brennes på stedet.

Det vurderes at det ikke er aktuelt å pålegge søker utgifter for tiltak som forhindrer eller begrenser skader på naturmiljøet (Naturmangfoldloven § 11).

Når det gjelder naturmangfoldlovens § 12, mener nasjonalparkforvalter at denne er tatt hensyn til i dette tilfellet. Antallet turer er på et minimum, og kjøringen skal skje langs en definert trasé som er så kort som praktisk mulig fra åpen snøskuterløype eller fra dispensasjon fra motorferdselloven fra Vadsø kommune.

Signerte kjørelogger er vedlagt til søker.

Det vises for øvrig til korrespondanse. Dersom ikke alt rivingsavfall lar seg frakte ut, tilbys Bigbags a 1M3. Om restavfall fylles i disse kan forvaltningsmyndigheten fly disse ut høsten 2025 med helikopter i forbindelse med andre oppdrag i området. Kontakt i såfall Statens naturoppsyn Vadsø, eller undertegnede.

Med hilsen

Geir Østereng
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

REINBEITEDISTRIKT 6	Rasengveien 2	9840	VARANGERBOTN
STATSFORVALTEREN I TROMS OG FINNMARK	Postboks 700	9815	VADSØ
FINNMARKSEIENDOMMEN	Postboks 133	9811	VADSØ
VADSØ KOMMUNE	Postboks 614	9811	VADSØ

Statens Naturoppsyn Vadsø

KJØRESEDDEL – sak 2023/2771

ÅR 2025

Kjøreseddelen er **kun** gyldig sammen med nasjonalparkstyrets vedtak i saken.

Før start på hver tur skal dato og signatur påføres i tabellen under.

En tur tilsvarer en tur med et kjøretøy.

Det **skal** brukes kulepenn/tusj som ikke kan viskes vekk

Kjørelogg som signert av nasjonalparkforvalter er gyldig.

	Dato	**Navn Blokkbokstaver og Signatur**
1. tur		
2. tur		
3. tur		
4. tur		
5. tur		

Fra: Dorothee Ehrich[dorothee.ehrich@uit.no]
Sendt: 20.01.2025 16:15:47
Til: Øystein Flagstad;Eide, Nina (nina.eide@nina.no);Eva Fuglei;Jan Erik Knutsen;Berit Tønsberg Gaski;Sissel Kaino;Eeva Marjatta Soininen;Leif Einar Støvern;Arnaud Tarroux;Nigel Yoccoz;Stijn Hofhuis;Siw Killengreen;Tomas Holmern;Kari Bjørneraas;aina.holst@miljodir.no;Christer Michaelsen;Hans Ivar Hortman;Bjørn Hugo Kristoffersen;Helene Tapio Berg;Magne Asheim (magne.asheim@miljodir.no);Arne Petter Sarre;Alfred Ørjebu;Østereng, Geir;Christina Bjørkli;Asbjørnsen Einar;NJFF Finnmark;Craig Jackson;Kristine Roaldsnes Ulvund;Einarsen, Gøril;Line Beathe Moe[oystein.flagstad@nina.no;nina.eide@nina.no;eva.fuglei@npolar.no;jan.e.knutsen@uit.no;berit.t.gaski@uit.no;sissel.kaino@uit.no;eeva.soininen@uit.no;leif.e.stovern@uit.no;arnaud.tarroux@nina.no;nigel.yoccoz@uit.no;stijn.p.hofhuis@uit.no;siw.killengreen@uit.no;tomas.holmern@miljodir.no;kari.bjorneraas@miljodir.no;aina.holst@miljodir.no;Christer.Michaelsen@miljodir.no;hans.ivar.hortman@miljodir.no;bjorn.hugo.kristoffersen@miljodir.no;helene.tapio.berg@miljodir.no;magne.asheim@miljodir.no;sarrearnepetter@gmail.com;alfred.orjebu@gmail.com;geir.ostereng@statsforvalteren.no;cbj@fefo.no;eja@fefo.no;finnmark@njff.no;Craig.Jackson@nina.no;Kristine.Ulvund@nina.no;goril.einarsen@statsforvalteren.no;line.beathe.moe@statsforvalteren.no]
Kopi: frankingesivertsen@gmail.com[frankingesivertsen@gmail.com];Jan Ivvar Smuk[ji.smuk@gmail.com];
Tittel: RE: referat fra referansegruppemøte for COAT fjellrevmodulen

---

Hei igjen,

Da kom det et par presiseringer til for referatet. Takk for nøye gjennomlesing, og her er den endelige versjonen.

Vennlig hilsen,

Dorothee

From: Dorothee Ehrich
Sent: mandag 20. januar 2025 07:55
To: Øystein Flagstad <oystein.flagstad@nina.no>; Eide, Nina (nina.eide@nina.no) <nina.eide@nina.no>; Eva Fuglei <eva.fuglei@npolar.no>; Jan Erik Knutsen <jan.e.knutsen@uit.no>; Berit Tønsberg Gaski <berit.t.gaski@uit.no>; Sissel Kaino <sissel.kaino@uit.no>; Eeva Marjatta Soininen <eeva.soininen@uit.no>; Leif Einar Støvern <leif.e.stovern@uit.no>; Arnaud Tarroux <arnaud.tarroux@nina.no>; Nigel Yoccoz <nigel.yoccoz@uit.no>; Stijn Hofhuis <stijn.p.hofhuis@uit.no>; Siw Killengreen <siw.killengreen@uit.no>; Tomas Holmern <tomas.holmern@miljodir.no>; Kari Bjørneraas <kari.bjorneraas@miljodir.no>; aina.holst@miljodir.no; Christer Michaelsen <Christer.Michaelsen@miljodir.no>; Hans Ivar Hortman <hans.ivar.hortman@miljodir.no>; Bjørn Hugo Kristoffersen <bjorn.hugo.kristoffersen@miljodir.no>; Helene Tapio Berg <helene.tapio.berg@miljodir.no>; Magne Asheim (magne.asheim@miljodir.no) <magne.asheim@miljodir.no>; Arne Petter Sarre <sarrearnepetter@gmail.com>; Alfred Ørjebu <alfred.orjebu@gmail.com>; Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>; Christina Bjørkli <cbj@fefo.no>; Asbjørnsen Einar <eja@fefo.no>; NJFF Finnmark <finnmark@njff.no>; Craig Jackson <Craig.Jackson@nina.no>; Kristine Roaldsnes Ulvund <Kristine.Ulvund@nina.no>; Einarsen, Gøril <goril.einarsen@statsforvalteren.no>; Line Beathe Moe <line.beathe.moe@statsforvalteren.no>
Cc: frankingesivertsen@gmail.com; Jan Ivvar Smuk <ji.smuk@gmail.com>
Subject: RE: referat fra referansegruppemøte for COAT fjellrevmodulen

Hei,

Takk til dere som har gitt tilbakemelding og sendt noen presiseringer til referatet. Her er en korrigert versjon.

Vennlig hilsen,

Dorothee

From: Dorothee Ehrich
Sent: mandag 13. januar 2025 11:25
To: Øystein Flagstad <oystein.flagstad@nina.no>; Eide, Nina (nina.eide@nina.no) <nina.eide@nina.no>; Eva Fuglei <eva.fuglei@npolar.no>; Jan Erik Knutsen <jan.e.knutsen@uit.no>; Berit Tønsberg Gaski <berit.t.gaski@uit.no>; Sissel Kaino <sissel.kaino@uit.no>; Eeva Marjatta Soininen <eeva.soininen@uit.no>; Leif Einar Støvern <leif.e.stovern@uit.no>; Arnaud Tarroux <arnaud.tarroux@nina.no>; Nigel Yoccoz <nigel.yoccoz@uit.no>; Stijn Hofhuis <stijn.p.hofhuis@uit.no>; Siw Killengreen <siw.killengreen@uit.no>; Tomas Holmern <tomas.holmern@miljodir.no>; Kari Bjørneraas <kari.bjorneraas@miljodir.no>; aina.holst@miljodir.no; Christer Michaelsen <Christer.Michaelsen@miljodir.no>; Hans Ivar Hortman <hans.ivar.hortman@miljodir.no>; Bjørn Hugo Kristoffersen <bjorn.hugo.kristoffersen@miljodir.no>; Helene Tapio Berg <helene.tapio.berg@miljodir.no>; Magne Asheim (magne.asheim@miljodir.no) <magne.asheim@miljodir.no>; Arne Petter Sarre <sarrearnepetter@gmail.com>; Alfred Ørjebu <alfred.orjebu@gmail.com>; Østereng, Geir <geir.ostereng@statsforvalteren.no>; Christina Bjørkli <cbj@fefo.no>; Asbjørnsen Einar <eja@fefo.no>; NJFF Finnmark <finnmark@njff.no>; Craig Jackson <Craig.Jackson@nina.no>; Kristine Roaldsnes Ulvund <Kristine.Ulvund@nina.no>; Einarsen, Gøril <goril.einarsen@statsforvalteren.no>; Line Beathe Moe <line.beathe.moe@statsforvalteren.no>
Cc: frankingesivertsen@gmail.com; Jan Ivvar Smuk <ji.smuk@gmail.com>
Subject: referat fra referansegruppemøte for COAT fjellrevmodulen

Hei,

Her er referatet fra møtet til referansegruppa for COAT fjellrevmodul Varanger i desember.

Skriv gjerne hvis noe mangler.

Vennlig hilsen,

Dorothee og Rolf

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for arktisk og marin biologi
Tromsø, 03.01.2024

MØTEREFERAT 2024: REFERANSEGRUPPA TIL «COAT FJELLREVMODUL»

Møte:	Referansegruppa i COAT fjellrevmodul
Møtedato:	12. desember 2024
Møteledere/referenter:	Rolf A. Ims og Dorothee Ehrich
Tilstede:	Øystein Flagstad (NINA), Nina Eide (NINA), Eva Fuglei (NP), Jan-Erik Knutsen (UiT), Berit Gaski (UiT), Sissel Kaino (UiT), Eeva Soininen (UiT), Leif Støvern (UiT), Nigel Yoccoz (UiT), Stijn Hofhuis (UiT), Siw Killengreen (UiT)
På teams	Tomas Holmern (MilDir), Kari Bjørneraas (MilDir), Aina Holst (MilDir), Christer Michaelsen (SNO), Hans Ivar Hortman (SNO), Bjørn-Hugo Kristoffersen (SNO), Helene Tapio Berg (SNO), Magne Åsheim (SNO), Arne-Petter Sarre (SNO, pensjonist), Alfred Ørjebu (SNO, pensjonist), Geir Østereng (nasjonalparkforvalter VNP), Christina Bjørkli (FeFo), Einar Asbjørnsen (FeFo), Linda Hølvold (Njff), Craig Jackson (NINA), Kristine Ulvund (NINA), Line Beate Moe (Statsforvalteren), Rasmus Høyning (Statsforvalteren), Andreas Røssæg(Statsforvalteren), Anne Marie Sagen(Statsforvalteren), Gøril Einarson (Statsforvalteren).
Forfall:	Frank Inge Sivertsen (Rbd. 6), Jan Ivvar Smuk (næringslivsmentor på UiT fra reindriften)

PROGRAM:

11:00 Status «COATs fjellrevmodul». - *Rolf A. Ims* (COAT/UiT)
Kameraovervåkning av småpattedyr – Eva Soininen (COAT/UiT)
Status rødrev på Varangerhalvøya. – Dorothee Ehrich (COAT/UiT)
Lunsj
13:15 Nasjonal status for fjellrev 2024. – *Nina Eide* (NINA)
13:45 Slektskap og DNA-identifikasjon av Varangerrev. – *Øystein Flagstad* (NINA)
14:10 Nyheter og synspunkter fra felt. – *Christer Michaelsen* (SNO)
14:30 Kaffe og generell diskusjon & innspill fra referansegruppa

Status fjellrev og økosystemforhold i Øst-Finnmark

Rolf Ims startet med en oversikt over prosjektets mål og utvikling siden starten i 2004. Målet av den vitenskapelige delen av prosjektet har i hele perioden vært å identifisere årsaken(e) til den dårlige tilstanden til fjellrevbestanden i Finnmark. Aspekter det er viktig å få kunnskap om er relasjonen mellom fjellreven og rødreven og mellom revene og de tilgjengelige ressursene. Begge reveartene er tett knyttet til smågnagersamfunnet som består av 3 arter. Når smågnagerbestanden er lav, blir kadaver av hjortedyr som rein og elg en viktig alternativ ressurs. I år la Rolf til sjøfugl i det konseptuelle diagrammet for fjellrevens posisjon i økosystemet for å peke på viktigheten av marine ressurser. I Fennoskandisk

sammenheng skiller Varangerhalvøya seg ut gjennom det at tundra går helt ned til sjøen, som den gjør i andre deler av den sirkumpolare Arktis. Dermed kan fjellrev, og også rødrev, benytte seg av marine ressurser på vinteren. Gamle fjellrevhi helt nede ved kysten viser historisk bruk av dette habitatet av fjellreven, og nå er fjellreven tilbake nede ved kysten i den østlige delen av halvøya. Tiltaksdelen av prosjektet fokuserer på evaluering av bevaringstiltakene for fjellrev. Tiltakene vedtas og gjennomføres først og fremst av Miljødirektoratet/SNO. Det første tiltaket var å redusere rødrevbestanden gjennom uttak på to måter, ekstraordinær jakt av SNO i de indre delene av halvøya og økt jakt av vanlige jegere gjennom innkjøp av skrott til forskningsformål. Det viste seg at rødrevuttak var ikke tilstrekkelig for å gjenopprette en levedyktig fjellrevbestand. Dermed ble det bestemt å sette i gang fôring (siden 2018) og utsetting av valper fra avlsstasjonen (2018-2020). Prosjektets design består av et tiltaksområde (Varangerhalvøya; det eneste stedet det var fjellrev når prosjektet startet) og kontrollområder lengre vest. I disse områdene overvåkes revehi, smågnagerdynamikken, åtselsetersamfunnet (viltkamera på åte) og andre økosystemkomponenter som rype.

Videre presenterte Rolf de viktigste dataseriene. Over 21 år har smågnagerbestanden nå blitt overvåket med klappfeller. I år ble to områder fra denne storskala overvåkningen faset ut: Bekkarfjord og Vestre Jakobselv. Området nord på Nordkynnhalvøya har blitt erstattet med kamerafeller. All klappfellefangst skal fases ut og erstattes av kameratuneller etter hvert. Smågnagerdynamikken karakteriseres av sesongmessige svingninger med en økning over sommeren og sykliske topper ca hvert 4 år. På Varangerhalvøya var siste topp i 2023, og i 2024 var det et bunnår for alle arter, som vi hadde forventet. Den vanligste arten er gråsidemus mens fjellmarkmus forekommer mest i enghabitater og dominere på noen steder. Lemen fanges mindre i klappfeller enn de andre artene. Lemen er spesielt viktig for fjellreven, både antall kull og kullstørrelse responderer på lementetthet, men ikke på dynamikken til de andre museartene. Over de 21 årene prosjektet har pågått, har det bare vært en markant lementopp i den grad at også snøugle og polarjo ynglet i noe antall, - dette var i 2011. Da var også vårtettheten av lemen relativt høy, som er spesielt viktig for reproduksjon av disse lemenrovdyrene. Siden 2011 har det vært relativ lite lemen også i toppårene for de to museartene. For neste år predikerer Rolf et bunnår.

Som forventet i et smågnagerbunnår, var det en klar nedgang i fjellrevynglingen i år med 5 hi med valper og bare 15 valper totalt. I tillegg var det muligens yngling på et hi utenfor nasjonalparken, hvor en liten valp kunne ses i kjeften på en voksen fjellrev på hikamera, men ingen levende valper ble observert. Alle ynglinger med levende valper var på hi med fôrautomat. Etter tiltakene med utsetting og fôring startet i 2018 økte antall kull fra år til år helt frem til 2023. Dette til tross for at 2020 var et krasjår i smågnagerbestanden. Reduksjonen i antall kull fra 2023 (13 kull) til 2024 (5 kull) er betydelig, men det er ikke uvanlig at en slik reduksjon kan være enda mer betydelig i fjellrevbestander som ikke får støttefôring (eller ikke har alternative naturlige matressurser til lemen). Dette tyder på at støttefôringen har en effekt på ynglingfrekvens, men at hundepellets kan ikke kompensere fullt ut for lemen. Frem til 2014 var kullstørrelsene på Varangerhalvøya svært lave, med unntak av lemenåret i 2011. Etter at støttefôringen startet i 2018 har kullstørrelsene vært jevn høye frem til 2024 der det ble en tydelig nedgang, med bare 3 valper i gjennomsnitt.

Hiovervåkningen ved hjelp av hibesøk og viltkamera viste at det var fjellrev til stede på de fleste hi på Varangerhalvøya både på senvinteren og på sommeren i 2024. I refereanseområde Ifjordfjellet var det derimot rødrev på mange hi slik som i tidligere år, og det ble dokumentert en rødrevyngling. På det ene hiet i referanseområde der det har vært fjellrevyngling i prosjektperioden var det to fjellrev til stede frem til begynnelsen av juni, men rødrev ble også observert. I tillegg tok viltkameraet et bilde av en jervetispe med to valper på dette hiet.

På Varangerhalvøya var det sporadiske rødrevbesøk på 8 fjellrevhi (3 av hiene med yngling), et tall som er høyre enn det som har blitt observert de siste årene. Hikameraene blant annet dokumenterte et angrep av rødrev på fjellrev, og bjeffing av fjellrev mot rødrev. Kongeørn eller havørn ble sett på 5 hi, som er en frekvens som tilsvarer det som ble registrert i 2022 og 2023. Det er godt dokumentert at kongeørn er en predator på fjellrev (særlig valper på hiene), mens det er ikke dokumentert at havørn evner å fange fjellrev.

Data fra kamerastasjoner med åte langs faste transekter som dekker store deler av Varangerhalvøya, representerer nå en 20-års tidsserie. Disse data viser at det har vært en tydelig økning i antall dager med besøk av fjellrev etter året med den første utsettingen (2018) og start på fôringstiltaket. De viser også at fjellreven har fått en stadig jevnere og større utbredelse på Varangerhalvøya. Observasjoner av folk og kamera som overvåker rødrevfeller viser at fjellreven finnes nå helt nede ved kysten på den østlige delen av Varangerhalvøya. Data fra transektet med åtekamera-stasjoner på Ifjordfjellet/Gaissene (referanseområde) viste at det ble registrert fjellrev på 5 stasjoner i Gaissene i 2024 forholdvis nær hiet i dette området som hadde aktivitet av 2 fjellrever frem til sommeren,

Kamerastasjonene med åte dokumenterer også utbredelse og frekvens av alle andre arter som utnytter åtselsressurser på vinteren. Noe som peker seg ut for 2024 er at det var nesten et totalt fravær av jerv på Varangerhalvøya. Miljødirektoratet vedtok å gjøre hiuttak av en jervetispe med valp vårvinteren 2024. DNA overvåkningen av Miljødirektoratet og UIT COATS åtekameraovervåkning, viser at jervebestanden nå er tilnærmet borte fra halvøya. Dette er en ny situasjon i de 20 årige prosjektperioden, med en art mindre i økosystemet. En studie basert på åtekamera (Rød-Eriksen m.fl. 2023) tyder på at mer jerv i økosystemene på fjellet og tundraen kan gjøre fjellreven mer motstandsdyktig mot rødreven.

Smågnageroverv åkning med kameratuneller

Eeva Soininen viste noen resultater fra den nye overvåkningen av smågnagersamfunnet med kameratuneller som driftes av COAT med finansielt bidrag fra Miljødirektoratet gjennom det nasjonale overvåkningsprogrammet for smågnagere i fjell. I motsetning til klappfellefangst, som gjøres to ganger i året, dekker data fra denne metoden hele året og viser dermed når bestanden forandrer seg - også under snøen på vinter og tidlig vår når fjellreven begynner å yngle. Den registrer også alle smågnagerarter like godt, og underestimerer ikke tilstedeværelse av lemen som klappfellefangsten gjør. Antall passeringer gjennom kamerafellene per uke gir en god korrelasjon med populasjonstetthet (abundans). Kameratuneller overvåker ikke bare smågnagere, men hele småpattedyrsamfunnet, inklusive snømus og røyskatt. Det er antatt at disse små predatorene har en viktig rolle i økosystemene, men det har hittil vært veldig vanskelig å samle data som kan belyse denne rollen. I tillegg er overvåkning med kamerafeller en mer etisk metode en klappfellefangst. Etter at tunellene er satt ut trenger denne metoden mindre arbeidsinnsats i felt enn f. eks. klappfellefangst (1 besøk per år kontra 2 ganger 3 dagers arbeid). Derimot produserer de store mengder data som trenger data-teknisk kompetanse for å behandles. Her er det enda flere aspekter som er under utvikling, som identifikasjon av mus til artsnivå eller automatisk deteksjon av snøforhold fra bildene. Gjennom snøregistrering og temperaturmålinger fra kamera er det mulig å koble forandringer i småpattedyrbestandene direkte til lokale klimavariabler.

Status rødrevtiltaket

Dorothee Ehrich presenterte en oversikt over status på rødrevtiltaket. Fellingstallene viser at etter tre vintre der det ble skutt relativ lite rev, ble det i jaktsesongen 2023-2024 skutt flere rev igjen. Dette var forventet ettersom 2023 var en topp i smågnagersyklusen. Antall rev skutt av jegere reflekterer først og fremst svingningene i bestandens størrelse som følger smågnagersyklusen. SNO felte kun 8 rev i 2024. Mens SNO for det meste skyter rev i de indre områdene av halvøya der fjellreven lever, jakter vanlige jegere mest langs kysten. I 2023-2024 har det blitt skutt flere rev i Berlevåg enn tidligere, mest

sannsynlig på grunn av økende interesse hos jegere i denne kommunen. Jegerstatistikken viser at 226 jegere har levert rev i løpet av tiltaksperioden (2005-2024; dvs. 20 år). Mens noen jegere har vært med lenge og noen jakter mye, har mange jegere bare deltatt i jakten i ett enkelt år og de fleste har bare levert noen få rev. Siden 2020 har vi bedt jegerne om å rapportere hvor mye tid de har brukt på rødrevjakt. Disse data (2020-2024; dvs. 5 år) viser at det brukes mindre tid på jakt i årene det leveres inn lite rev, men forskjellen i tidsbruken er klart mindre enn forskjellen i antall rev skutt. De viser også at det har blitt brukt klart mindre tid per skutt rev i 2023-2024 enn i tidligere år - noe som tyder på at flere rev kunne ha blitt skutt med en litt større innsats. Den lave innsatsen i 2023-2024 kan indikere minkende interessen for rødrevjakt. Dette kan muligens ha noe å gjøre med det at noen jegere har sagt at de synes at «skrottpengene» burde økes (indeksreguleres). Skrottpengene på kr 1000, - per rev har vært de samme siden 2014. En spørreundersøkelse utført blant jegere i 2017 viste at mange hadde jaktet mindre hvis skrottpengene var lavere. Prosjektledelsen vil be Miljødirektoratet vurdere en økning av «skrottpengene» til kr.1200, - med begrunnelsen at det vil være viktig å opprettholde en høy jegerinnsats gjennom tiltaksperioden

Effekten av rødrevtiltaket har blitt evaluert ved bruk av en integrert populasjonsmodell som ble utviklet av Chloé Nater (NINA) og Stijn Hofhuis (COAT/UiT). Modellen bruker data om demografi fra skrottundersøkelser sammen med blant ant noen data om genetikk til revene og publiserte data om overlevelse for å estimere bestandsstørrelsen. Etter en topp i 2016 har bestanden gått noe ned de siste årene. Den viser også hvordan forskjellige demografiske fluktuerer over tid og med ressurstilgjengelighet. Smågnagerdynamikken påvirker rødrev yngling mer enn overlevelsen, mens effekten av reinkadavere viser seg å være mindre tydelig. Jakten påvirker de årlige fluktuasjonene lite, men prediksjoner (simulering) fra modellen viser at uten jakt at vil rødrevbestanden vokse betydelig.

Data fra åtekamera gir informasjon om rødrevtilstedeværelse og aktivitet mest i de indre delene av halvøya, samt i kontrollområdene. Helt siden 2007 har det vært spesielt mye rev på Ifjordfjellet, mens det var mindre rev i de andre referanseområdene (Nordkynn og Bekkarfjord). Til tross for disse forskjellene, er det overalt mindre rev i tiltaksområde (Varangerhalvøya) enn i referanseområdet. På Varangerhalvøya ser man ikke en like klar nedgang i tilstedeværelse av rødrev på åtestasjonene som beregnet ved hjelp av den integrerte populasjonsmodellen. Tilstedeværelsen av rødrev på åtestasjonene viser også en tendens til å svinge i takt med smågnagersyklusene. Imidlertid var det en mindre økning i tilstedeværelse av rødrev mot den siste smågnagertoppen i 2023, enn mot tidligere smågnagertopper i denne tidsserien.

De siste årene har det blitt skutt lite rev med skabb. Men i 2023-2024 var det en liten økning av andelen skabbrev til 5% av de innleverte revene. Under rødrevfangsten i november 2024 har vi også for første gang fanget to rev med skabb i Smelror. Disse ble avlivet. Som en del av interregprosjektet Aurora «Felles fjellrev – together for the arctic fox» skal utbredelsen av sykdommer som kan smitte fjellrev undersøkes gjennom analyser av rødrev skutt på Varangerhalvøya, ved Iesjavri (i forbindelse med dverggås-prosjektet) og i andre fjellområder i Norge, Sverige og Finland. Dette prosjektet som ledes av länstyrrelsen i Nordbotn, ble startet i begynnelsen av 2024 og består av 5 arbeidspakker som skal styrke samarbeidet om fjellrevbevaring i de nordlige delene av Sverige, Norge og Finland.

Siden 2021 har GPS sendere blitt brukt for å spore rødrev på Varangerhalvøya. Målet med disse undersøkelsene er å forstå bedre hvilken habitater som er viktige for rødreven, hvor viktig menneskelig infrastruktur er og om det er de samme revene som bruker kysten og inlandsområdene. I høst ble det fanget 9 nye rødrever, hvorav 7 ble påsatt GPS-halsbånd (2 ble avlivet på grunn av skabb). Dermed har vi nå sporingsdata fra 15 rødrever så langt i dette prosjektet. Sporene fra de GPS-merkede revene kan følges på www.coat.no. Dette er også viktig informasjon for jegere slik at de kan unngå å felle GPS-merkede rever. Sporingsdataene viser stor variasjon i områdebruk. I år oppholder de fleste rev seg nede

ved kysten: 3 av 4 rev fanget i Stjernevannsområde gikk nordover til kysten, og revene fanget i den østlige delen av halvøya vandret langs kysten, men ikke til innlandet. Noen rev vandrer langt og krysser store deler av halvøya, mens andre etablerer seg på små territorier og beveger seg bare noen kilometer. Noen rev går mye langs bilveier, og generelt bruker revene områder med menneskelig infrastruktur mye og gjerne i nærheten av hytter og hus. Dette tyder på at mat de finner der kan være viktigere enn vi har antatt. Til slutt viste Dorothee en kort video bestilt av COAT for å informere folk at det er viktig å ikke tilby rødrev mat.

Nasjonal status for fjellrev

Nina Eide (NINA) gav en kort oversikt over status for fjellreven i hele Norge i 2024. En utførlig statusrapport vil bli publisert snart. 2024 var et oppgangsår for smågnagere og dermed antall fjellrevynglinger i de sørlige fjellområdene opp til Saltfjellet. I nord (Troms og Finnmark) var det derimot et bunnår med relativ få ynglinger. Totalt ble det registrert 65 ynglinger i Norge og 140 totalt i Fennoskandia. I Nord-Norge var det en yngling i Reisa nord og tre ynglinger i indre Troms i tillegg til de fem (seks) ynglingene på Varangerhalvøya. Det var også tre ynglinger i Käsivärsi i Finland. Bestandsestimatet for hele regionen er nå 582 voksne individer (95%ki: 461-702) og 330 voksne individer (303-365) i Norge. Det er fortsatt en økende trend, men den har flatet ut litt.

Nina viste også et kart over hvor fôrautomatene nå et etablert i Norge. Det er nå totalt 131 fôrautomater i Norge, hvorav 20 på Varangerhalvøya. Fôringen er viktig for fortsatt vekst av bestanden. I Snøhetta gjennomføres et eksperiment med reduksjon av fôring (ingen fôring på halvparten av hiene). Samtidig har det vært en nedgang i bestanden som trolig skyldes dette. Eksperimentet er dog ikke avsluttet og må analyseres grundig før man kan konkludere.

På avlsstasjonen er det i år 30 valper som er klar til utsetting i vinter. Av disse skal 20 settes ut på Hardangervidda og 10 i Sylane. Siden starten av avlsprosjektet har det totalt blitt satt ut 448 valper, hvorav 67 på Varangerhalvøya (2018-2020). Av de 36 valper som ble satt ut i Reisa sør (2021-2022) har 24 blitt sett igjen. Noen i Reisa nord og i indre Troms, og flere i Sverige og i Finland. Det er fint å se at disse bestandene utveksler individer.

Den effektive bestandsstørrelsen (et estimat som reflekterer antallet ubeslektede individer i bestanden) øker ikke like mye som antall ynglinger og produserte valper, og trenden i effektiv bestandsstørrelse varierer mye mellom ulik fjellrevområdene. Effektiv bestandsstørrelse er en viktig parameter for bevaringsprogrammet fordi den beskriver hvor raskt genetisk variasjon tapes. Denne parameteren er også relatert til hvorvidt de ulike områdene utveksler individer med hverandre. Hardangervidda er en nå en bestand som har hatt en sterk øking i antall fjellrever. Men fordi den er isolert og ble etablert av noen få par fra avlsprogrammet har den en veldig lav effektiv bestandsstørrelse. I 2025 skal det derfor settes ut 20 ubeslektede valper der for å øke den genetiske diversiteten på Hardangervidda. Tilsvarende tiltak vil være viktig fremover også for andre bestander med lav effektiv bestandsstørrelse.

I noen delbestander er det en nedgående trend i kullstørrelse. Nina presenterte flere hypoteser som kan forklare dette. Strukturelle forandringer i smågnagersamfunnene med lavere tetthet av lemen, mer gråsidemus og flatere svingninger kunne være en årsak. Innavl i delbestanden har blitt analysert i en artikkel av Hasselgreen m. fl (2022), og kan bidra til lavere kullstørrelse. Med fôring yngler noen fjellrever også i år med lite smågnagere, men da med mindre kullstørrelser, noe som kan trekke ned gjennomsnittet. Dessuten kan lave kullstørrelser skyldes en mulig negativ effekt av tørrfôr som kan føre til vannmangel hos revene. Dette skal undersøkes ved å teste våtfôr i noen fôrautomater på vinteren.

Til slutt tok Nina opp noen spørsmål om veiene videre: Er området i Ifjordfjellet/Gaissene en mulig ny vadestein hvor reetablering av fjellrev kunne støttes med fôring? Et annet mulig område for nye tiltak er Reisa nord, som ligger lengre vest. NINA har fått oppdrag fra Miljødirektoratet å lage en strategi for veien videre i fjellrevbevaringen. Den strategien skal avveie hvor mye og hvor langt tiltakene skal intensiveres/opprettholdes og når det blir tid for nedtrapping. Prosjektet «Arctic fox Europe» som er et samarbeid mellom NINA, UiT, Stockholm Universitet og LUKE i Finland skal gi mer kunnskap som kan ligge til grunn for en slik strategi. I dette prosjektet skal det utarbeides en metapopulasjonsmodell for fjellrev i Fennoskandia, som skal brukes i et formelt beslutningsevalueringsverktøy (Management strategy evaluation framework).

DNA-identifikasjon og slektskap hos fjellrev på Varangerhalvøya

Øystein Flagstad (NINA) presenterte resultatene fra den genetiske overvåkingen av fjellrevbestanden på Varangerhalvøya. Over de siste 3 årene er bestandsestimatet på ca 40 individer og den er svak økende. Men den effektive bestandsstørrelsen for den samme perioden er betydelig lavere med ca 12 individer. Flere rever har vandret ut fra Varangerhalvøya til andre delbestander, noe som kan tyde på at genflyten har kanskje økt litt i nord etter den siste tiltakspakken (utsetting og fôring) på Varangerhalvøya og spesielt etter utsettingen i Reisa sør som har bidratt til reetablering i Finland. De utsatte revene ser ut til å bevege seg litt mer enn de lokal fødte.

Delbestanden på Varangerhalvøya ble grunnlagt av 18 rever («founders»), 15 fra avlsstasjonen og 3 villfødte. En av de villfødte revene var tilstede på Varangerhalvøya før den første utsettingen, en kom (eller ble oppdaget) rett etter utsettingen, og en ny sannsynlig innvandrer ble oppdaget sommeren 2023. Det trengs ikke så mange innvandrere per generasjon for å hjelpe med genetikken. Den reproduktive suksessen (antall etterkommere per fjellrevpar) er veldig forskjellig mellom forskjellige par. En stor andel av fjellrevene som har blitt rekruttert inn i bestanden på Varangerhalvøya stammer fra 3 hi hvor. Det har vært lite innavl i de første generasjonene etter utsettingstiltaket. Det er bare oppdaget et tilfelle av et søskenpar som har fått valper.

Nyheter og synspunkter fra felt

Christer Michaelsen (SNO) fortalte om arbeidet i felt. 15 hikamera ble satt ut i mai og 5 ynglinger med levende valper ble dokumentert. Det ble brukt 2190 kg fôr i form av hundepellets i år og fôrforbruket er jevnt høyt også der det ikke er yngling. Siden revene umulig kan spise så mye, er der sannsynlig at mye av fôret hamstres og kanskje dermed går til spille. Slik kameraene på fôringsstasjonene har vært montert/plassert (direkte på fôrautomaten) har bildene i liten grad gitt brukbar informasjon. Alle kamera har derfor blitt flyttet til en ekstern stolpe. Bildene blir mye bedre med denne plasseringen. På vinteren kan fôringen bli utfordrende, fordi noen automater fylles med snø. Da må de demonteres og rengjøres for å forebygge fukt. Når tønnene blir snødd inn er ikke dette noe problem mer. Kameraene dekkes med is, derfor blir det lite bilder på vinteren. Det var også et problem at noen tønner har blåst bort av vinden. Derfor har SNO nå laget braketter for å feste tønnene.

Tilfeldige observasjoner av fjellrev gjort lokalbefolkningen på Varangerhalvøya har økt eksplosivt i sommer og i høst. Hovedvekten av observasjoner er gjort mellom Skallnesset og Vardø langs hovedveien. Enkelte observasjoner ble også meldt fra Båtsfjord, Kongsfjordfjellet, samt en fra Ifjordfjellet, som oppsøkte noen folk som var på isfiske. Det ble født mange valper i 2023 og det er dermed blitt mange rever på Varangerhalvøya. Men det er litt overraskende at så mange observasjoner blir meldt først nå i høst. Kanskje de trekker ned mot veien, sjøen og folk på grunn av lav smågnagerbestand? Eller kanskje folk har begynt å melde observasjoner oftere. Det er ofte fjellrev ved Kibergnesset. Det er interessant om det finns midlertidige eller faste oppholdssteder av fjellrev der, eller

om de kommer ned dit fra fjellet hver dag. SNO skal undersøke dette nærmere gjennom sporing og innsamling av DNA.

Tre fjellrever ble drept i år. To ble påkjørt og en ble fanget i garn med kroker som bare stod ute i noen timer. Det er viktig at kadaver av påkjørt rein flyttes bort fra veien fortest mulig for at ikke reven tiltrekkes til veien. SNO har snakket med reindriftsutøvere om det.

For veien videre foreslår SNO å samle DNA fra revene som er nær veier, bygninger og kysten, og bestemme hvilke individer det er, hvor stort område de bruker og hvor de oppholder seg mest. Christer har også skrevet et notat på forespørsel fra NINA om forslag til nye områder der fôring kunne startes. Det nærmeste område i vest – Ifjordfjellet – kan deles i tre soner: Porsanger, Gaissene og Ifjordfjellet nord. Det kan være hensiktsmessig å etablere støttefôring i den midtre området, Gaissene. Det var regelmessig yngling der frem til 2011 og logistisk sett er det også realistisk og kunne gjennomføre fôring der. På barmark vil man måtte benytte helikopter. Men det er også ganske stor tilstedeværelse av rødrev i dette område, derfor burde man også vurdere å gjennomføre uttak av rødrev.

Fôring

Craig Jackson fortalte om erfaringer med og utvikling av fôringen. For to år siden ble det oppdaget at fôret på avlsstasjonen manglet tiamin, et viktig element for helsen til revene. På grunn av dette ble det ikke valper til utsetting dette året. I fôrautomatene brukes tørrfôr, mens naturlig fôr inneholder mye vann. Dyr som spiser tørrfôr må drikke mye vann. Om vinteren har fjellreven lite vann tilgjengelig og må spise snø. Da kan tørrfôr ha en negativ effekt. På avlsstasjonen har man derfor prøvd å fôre med VOM hundepølser på vinteren. Dette resulterte i mange store kull. I fôrautomatene på Saltfjellet og i Lierne ble det fôret med VOM kjøttboller, noe som fungerte bra. Det ble 10 og 8 kull i disse delbestandene, men det var også et oppgangsår for smågnagere, dermed kan man ikke konkludere helt enda. Craig og Nina foreslår at man kunne teste dette fôret litt mer systematisk på Varangerhalvøya, ved å dele halvøya i to og fôre med tørrfôr på den ene siden og med våtfôr på den andre.

Diskusjon

Vi diskuterte forslaget om å sette opp fôrautomater i Gaissene for å gjøre det lettere for fjellrever å etablere en vadesteinbestand der mellom Varangerhalvøta og bestandene lengre vest. SNO i Vadsø er positiv til dette. Geir Østereng mente også at etablering flere vadesteinspopulasjoner er riktig vei å gå. Varangerhalvøya nasjonalparkstyre har i sin i uttalelse til handlingsplan for fjellrev støttet behovet for å etablere flere vadesteinspopulasjoner, for eksempel i nabofjellområder som «Gaissene/ Ifjordfjellet». Det er langt til nærmeste nabobestand. Utvandrende fjellrever fra Varanger vil sannsynligvis klare seg bedre og etablere seg lettere ved at det gjøres tiltak i «nabofjellområdet» paralellt. I nasjonalparkstyret er det en viss utålmodighet mht. å få antydning for hvor lenge foringstiltakene bør pågå i full skala i Varanger, da tiltaket booker miljøforvaltningens sårt tiltrengte feltressurser, og gir ekstra motorisert ferdsel. Særlig i barmarkssesongen har miljøforvaltningen knapphet på feltressurser. Gaissene har sammen med resten av Ifjordjellet fungert som et referanseområde for tiltaket på Varangerhalvøya. Hvis fôring og rødrevtiltak iverksettes mister Gaissene denne funksjonen for evalueringen av tiltaket på Varangerhalvøya. Implikasjonen av dette ble diskutert og bør vurderes videre.

Kostnadene for bruk av våtfôr på vinteren ble diskutert. Tomas hadde noen forbehold angående Miljødirektoratet sin støtte til våtfôr uttesting og sa at behovet måte ses i lys av begrensede ressurser. Nina sa at denne testen kommer ikke til å medføre ekstra kostnader, og Christer sa at logistisk skulle det være gjennomførbart. Rolf sa at hvis bruken av våtfôr øker bestandsveksten, så er det en god idé. Da kan nås bestandsmålene raskere og fôringstiltaket fases ut tidligere med potensielt store ressursbesparelser. Tomas sa at Miljødirektoratet er åpen for å teste det foreslått fôreksperimentet på Varangerhalvøya, hvis

det ikke medfører ekstra kostnader. Hvis dette blir besluttet bør NINA, UiT og SNO lage et konkret opplegg for hvordan dette eksperimentet skal gjennomføres, bl.a. hvilke hi/fôrautomater som skal ha VOM.

En mulig økning av godtgjørelsen til jegere som leverer rev til prosjektet ble diskutert. Øystein sa at dette er en god idé for å opprettholde trykket på rødreven nå mens tiltakene for fjellreven pågår med stor innsats. For 2025 kan dette gjøres innenfor nåværende budsjett. Miljødirektoratet ønsker et skriftlig forslag på dette COAT Fjellrevmodulen.

Miljødirektoratet indikerte også at et større fokus på andre tiltak enn jakt for å kontrollere rødrev er ønskelig – slik som informasjon i forhold til bla. foring av rev i tettstedene (f.eks. ved mer informasjon slik som å spre mer videoen som COAT har laget). Dette er tiltak som også kunnskapsgrunnlaget til NINA på fjellrev nevner.

Fra: Ingrid Vaagland Stav[Ingrid.Vaagland.Stav@miljodir.no]
Sendt: 18.12.2024 13:23:00
Til: Postmottak SFMR;Postmottak SFTF;Postmottak SFVL;Postmottak SFAG;Postmottak SFNO;Postmottak SFTL;Postmottak SFOS;Postmottak SFIN;Postmottak SFRO;Postmottak SFVT[sfmrpost@statsforvalteren.no;sftfpost@statsforvalteren.no;sfvlpost@statsforvalteren.no;sfagpost@statsforvalteren.no;sfnopost@statsforvalteren.no;sftlpost@statsforvalteren.no;sfospost@statsforvalteren.no;sfinpost@statsforvalteren.no;sfropost@statsforvalteren.no;sfvtpost@statsforvalteren.no]
Kopi: Terje Qvam[Terje.Qvam@miljodir.no];
Tittel: Bruken av utvalgsmodulen i Elements

Til alle verneområdestyrer

Bruken av utvalgsmodulen i Elements

Transparent offentlig forvaltning

Som utgangspunkt er det et mål for forvaltningen å sikre at alle får en trygg og grundig saksbehandling og likebehandling fra det offentliges side. Forvaltningsloven har regler som skal sikre varetaking av disse hensynene. Saker skal behandles upartisk, objektivt, nøytralt og transparent. Dette gjelder også for verneområdestyrene sine vurderinger og vedtak.

Offentlige organer plikter å holde arkiv, slik at dokumenter er sikret som informasjonskilder for samtid og ettertid, jmf. § 1 i Forskrift for offentlege arkiv. Nasjonalpark- og verneområdestyrer omfattes av dette lovverket, og er pliktig å dokumentere sin virksomhet fortløpende, blant annet av hensyn til rettssikkerheten til den eller de som berøres av styrenes arbeid, men også av hensyn til publikums rett til innsyn i offentlig virksomhet, jmf. Offentleglova § 1.

Om verneområdestyrene av ulike årsaker ser at det er vanskelig å etterkomme kravene i lovverket, bør de ta kontakt med Statsforvalterens fellestjenester for veiledning.

Saksbehandling

For å imøtekomme alle krav som stilles til saksbehandling og gjennomføring av styremøter, er det utviklet funksjonalitet i sak- og arkivsystemet Elements, «utvalgsmodulen» Verneområdeforvalterne (sekretærene til verneområdestyrene) skal bruke denne modulen til forberedelse og i gjennomføringen av styremøtene, som inkluderer å lage saksfremlegg, innkallinger og referat. Slik er vi sikret at alt er riktig dokumentert og arkivert. Det er ikke anledning til å ha et arkiv lokalt. All arkivverdig dokumentasjon skal lagres i Elements.

Når styret gjør et vedtak, skal dette registreres innen tre (arbeids)dager i Miljøvedtaksregisteret (miljovedtak.no), jamfør forskrift om Miljøvedtaksregisteret §3. Vedtakene skal også offentliggjøres på styret sine nettsider så snart som mulig. Ifølge

vedtektene til styret kommer reglene i kommuneloven til bruk så langt de passer. Kommuneloven § 11-4 har bestemmelser om møtebok (protokoll). Den har likevel ingen bestemmelser om når den skal legges ut, og derfor ingen tidsfrister. Protokollen blir skrevet og signert av partene før møtet er ferdig. Dette betyr at den bør være tilgjengelig for allmenheten fra dette tidspunktet via verneområdestyret sine nettsider på Nasjonalparkstyre.no. Er møtet digitalt kan det derfor ta noe tid før alle møtedeltakere har skrivet under protokollen slik at den kan tilgjengeliggjøres. Det at dokumentene legges ut på styret sine nettsider (tilgjengeliggjøring) erstatter ikke at dokumentene skal arkiveres i Elements (arkivering).

Tilgjengelig veiledning

Vi viser til eLæring om «utvalgsmodul» i Elements og vedlagt veiledning i Elements sin møtemodul fra STAF.

Har dere spørsmål om dette så ta kontakt med STAF via brukerstøtte/»hjelpeknappen».

Hilsen

Ingrid Vaagland Stav
seniorrådgiver, seksjon for verneområder

mobil: 98 05 29 98
ingrid.vaagland.stav@miljodir.no

Miljø-
direktoratet

www.miljødirektoratet.no | www.miljøstatus.no
sentralbord: 73 58 05 00

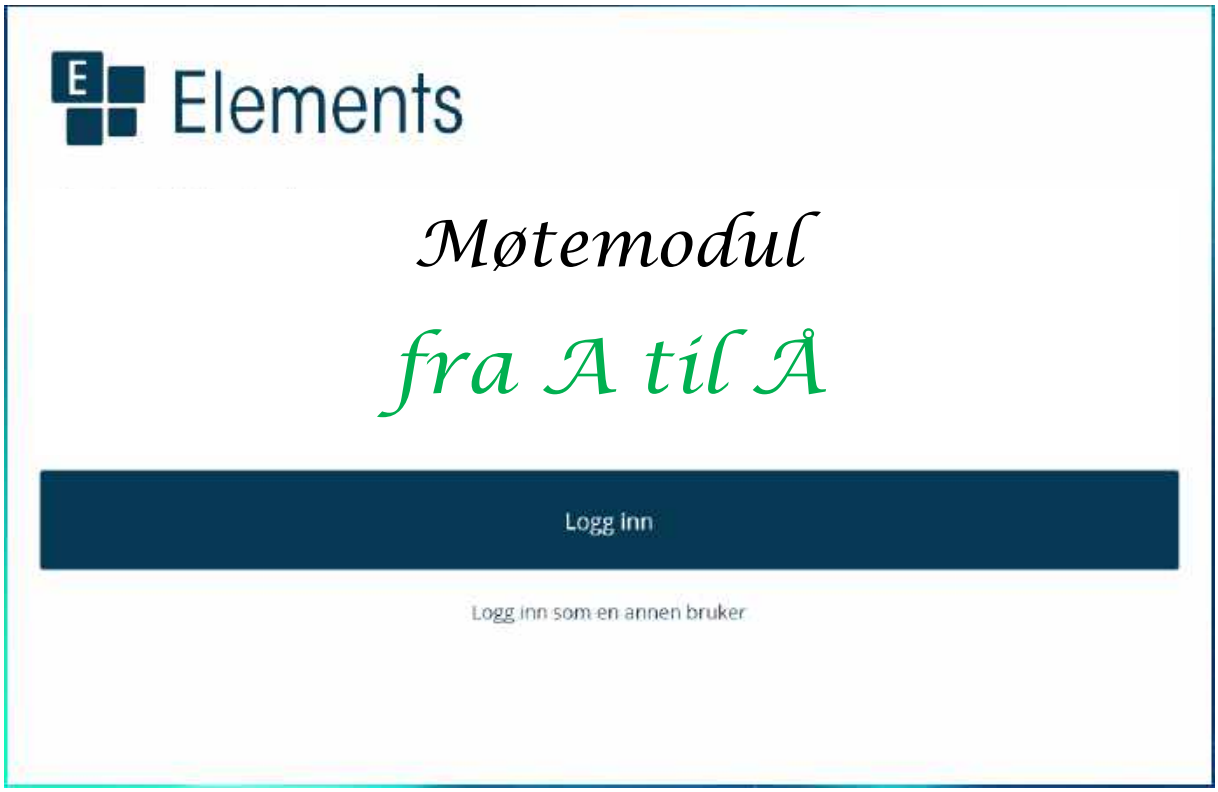

En steg for steg veileder i Elements møtemodul

Utarbeidet av Bjørn Brudal
Statsforvalterens Fellestjenester

Versjon 1.6 – 14.03.2024

Innhold

1. Bli kjent med Elements ... 4
1.1. Modul Sak/Arkiv ... 5
1.2. Bytte rolle ... 6
1.3. Bytte modul ... 6
1.4. Modul Møte ... 7
1.4.1. Filtrere utvalg ... 7
1.4.2. Kalendervisning ... 8
1.4.3. Bla i kalenderen ... 8
1.5. Modul Administrasjon ... 9
1.5.1. Opprette nytt utvalg ... 9
1.5.2. Detaljert oppsett av utvalget ... 11
1.5.2.1. Medlemmer i utvalget ... 11
1.5.2.2. Varamedlemmer ... 12
1.5.2.3. Medlemshistorikk ... 12
1.5.2.4. Oppsett av sakskart ... 12
1.5.2.5. Faste saker ... 15
1.5.3. Opprette utvalg for delegerte saker ... 15
1.5.4. Endre et utvalg ... 16
2. Møtebehandling fra A til Å ... 17
2.1. Opprette møte ... 17
2.2. Produsere saksdokumenter til møte ... 19
2.2.1. Saksframlegg/innstilling ... 19
2.2.2. Delegert vedtak ... 21
2.3. Forberedelse til møte -> møteinnkalling ... 23
2.3.1. Klargjøre saker i køliste for overføring til saksliste ... 25
2.3.2. Overføre saker fra køliste til saksliste ... 27
2.3.3. Opprette møteinnkalling ... 28
2.3.4. Etteranmeldte saker til møtet ... 29
2.4. Gjennomføring av møte - Registrering av frammøte ... 30
2.5. Gjennomføring av møte – Møteprotokoll ... 32
2.5.1. Forslag i møtet ... 33
2.5.2. Teksteditoren i møtemodulen ... 34
2.5.3. Legge inn protokollmerknad og personer til å godkjenne protokollen ... 35
2.5.4. Skrive protokoll ... 36

2.5.4.1. Eksempel på protokollering av sak ... 37
2.5.5. Rette opp behandlet protokoll ... 38
2.5.6. Legge til tidspunkt for møteslutt ... 38
2.5.7. Godkjenning av møteprotokoll ... 39
2.5.8. Utskrift av møteprotokoll ... 39
2.6. Oppfølging etter møte – Utsendinger og partsbrev ... 40
2.6.1. Avslutte møtet ... 40
2.6.2. Protokollutdrag ... 40
2.6.3. Partsbrev ... 41
2.6.3.1. Hoppe fra saksliste til journalpost i sak/arkiv ... 41
2.6.3.2. Partsbrev (kun vedtak) ... 41
2.6.3.3. Partsbrev (fullstendig saksgang) ... 42
2.6.3.4. Lag samlet saksfremstilling som X dokument ... 42
3. Tillegg ... 44
3.1. Dokumentmaler ... 44
3.1.1. Standard brevmal ... 45
3.1.2. Delegert vedtak ... 46
3.1.3. Saksframlegg/innstilling ... 48
3.1.4. Forside møteinnkalling ... 49
3.1.5. Forside møteprotokoll ... 50
3.1.6. Saksliste ... 51
3.1.7. Offentlig saksliste ... 51
3.1.8. Saksprotokoll ... 51
4. Versjonshistorikk ... 52

1. Bli kjent med Elements

I motsetning til ePhorte, er Elements nettleseruavhengig. Det vil si at den fungerer like godt i Google Chrome som Microsoft Edge Chromium.

Snarvei til Elements vil du finne på intranettet.

Ved første gangs oppstart (eller etter å ha tømt leserlogg på nettleser) vil du få opp følgende skjermbilde, der produksjonsbasen vil være forhåndsvalgt.

For å bytte database, klikker du bare på pilen til høyre i feltet for database, og velger den basen du skal logge inn på. Klikk så på knappen Logg inn.

I noen tilfeller kan du få opp et skjermbilde **Elements IdentityServer**. Skjermbildet består av to blokker – *Local Login* og *External Login*.

Local Login benyttes gjerne der du skal logge inn som en annen person som du kjenner både brukernavn og passord til i Elements. Da skrives disse inn i feltet for *Username* og *Password*. Klikk så på knappen Login.
Merk dette passordet ikke er det samme som du logger på pc med, men det som er lagret i Elements.

External Login benyttes der du gjør gjenbruk av innloggingen på pc for å få tilgang til Elements. For at dette skal virke, må brukernavnet på pc og brukernavnet i Elements være det samme. Dette vil for oss være den foretrukne metoden, og utfører's ved å klikke på knappen Windows.

Du skal nå få opp følgende skjermbilde (vanligvis kommer dette automatisk):

Som nasjonalparkforvalter vil du i hovedsak benytte modulene *Sak/Arkiv* og *Møte*. Dersom det må gjøres endringer i oppsettet av utvalget, benyttes modulen *Administrator* som utvalgssekretær.

Før vi i detalj ser på hvordan en utvalgssekretær gjør bruk av Elements, trinn for trinn, skal vi ta et raskt overblikk over disse tre modulene.

1.1. Modul Sak/Arkiv

Modulen Sak/Arkiv i Elements er der den daglige saksbehandlingen foregår. For en utvalgssekretær vil det si å produsere saksframlegg/innstilling til møtene, lage delegerte vedtak, og følge opp vedtak i siste møte ved å lage partsbrev til partene i saker.

I denne modulen vil du arbeide med rolleneе saksbehandler og/eller utvalgssekretær. I figuren under vises modulen med rollen utvalgssekretær.

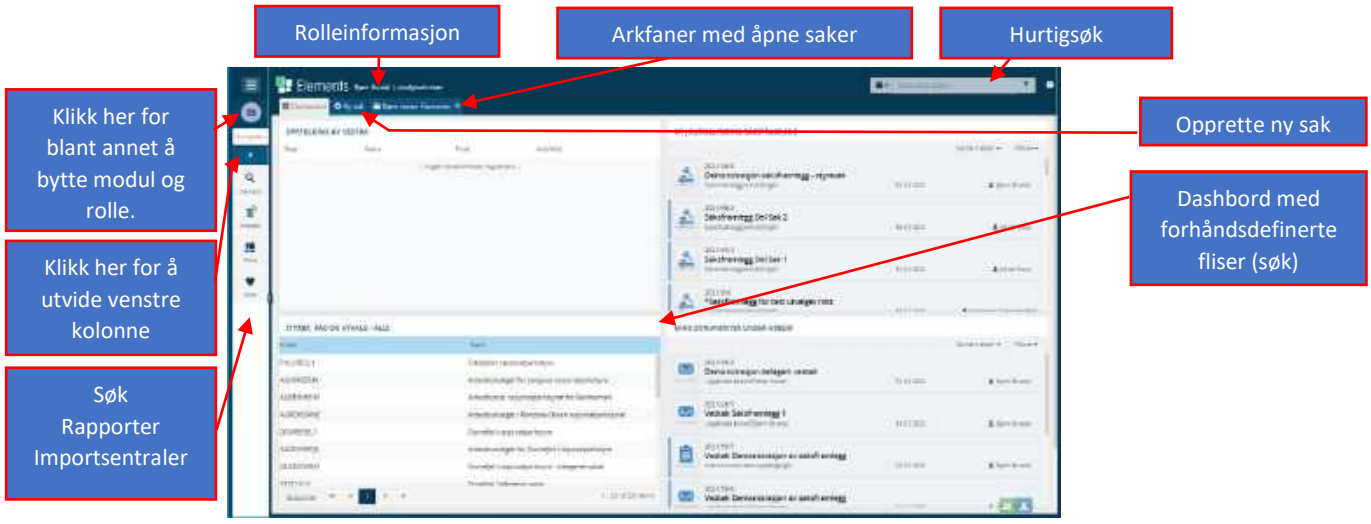

Under finner du samme skjermbilde, men med utvidet venstrekolonne.

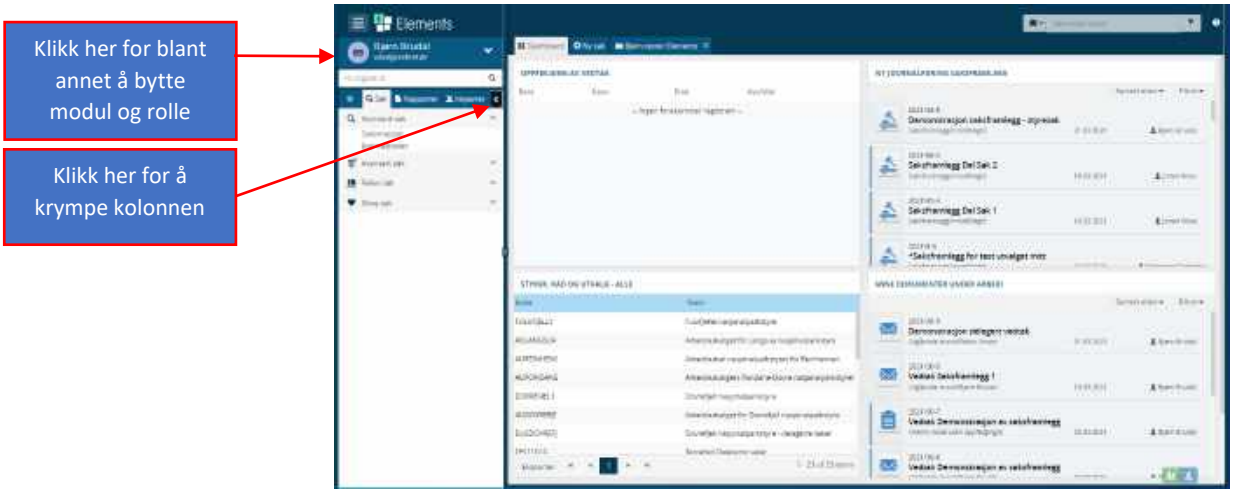

I modulene Sak/Arkiv og Administrasjon vil det i toppen av venstre spalte stå ei lyseblå kule med forbokstavene dine inni. Når venstre spalte er utvidet vil navnet ditt og hvilken rolle du er innlogget med så ved siden av.

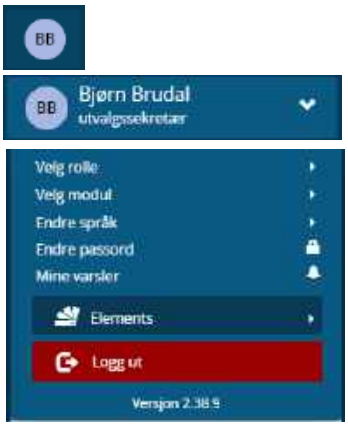

Når du klikker på den lyseblå kula, får du opp menyen som vist til høyre. Denne menyen bruker vi i all hovedsak til å bytte rolle og modul, men du kan også endre visningsspråk, se varsler fra systemet, endre fargebruk i Elements og logge ut fra Elements. Utlogging kan være nyttig der du trenger en nullstilling av forbindelsen til Elements og en ny frisk innlogging i etterkant.

I illustrasjonene er valgt rolle *Utvalgssekretær*. Dersom dette er feil, må vi bytte rolle. Hvordan det gjøres, skal vi nå se på.

1.2. Bytte rolle

Valgt rolle i dette eksempelet er *Utvalgssekretær*. La oss si at vi ønsker å bytte til *Saksbehandler*.

1. Klikk på den lyseblå kula med forbokstavene dine.
2. Klikk på *Velg rolle* fra menyen. Du får nå opp alle de rollene du er tildelt. Aktiv rolle står med grå skrift og hake foran.
3. Klikk på den rollen som du vil bytte til.
4. Elements bytter nå rolle uten å blanke ut skjermbildet.

1.3. Bytte modul

For å komme oss videre i visningen av Elementsmoduler, må vi bytte modul. Vi skal nå gå fra Sak/Arkiv til Møte: Dette gjør vi på følgende måte:

1. Klikk på den lyseblå kula med forbokstavene dine.
2. Klikk på *Velg modul* fra menyen. Vi får nå opp hvilke moduler som det kan byttes til. Klikk på *Møte*.
3. Elements vil nå bytte til møtemodulen.

1.4. Modul Møte

Modulen Møte i Elements er den modulen som benyttes for selve møtebehandling. Her registreres møtene, enten fortløpende eller alle i begynnelsen av året. Inne på hvert enkelt møte settes saker opp på sakskartet, og det lages møteinnkalling. Deretter blir det møtebehandling med produksjon av møteprotokoll.

Når du starter møtemodulen, blir du automatisk satt opp med rollen utvalgssekretær. Det skal av den grunn vanligvis ikke være nødvendig å bytte rolle når man går inn i møtemodulen. Skulle vi av en eller annen grunn ha en annen rolle enn *utvalgssekretær*, er vi nødt til å bytte rolle. **Merk at den lyseblå kula i venstre spalte ikke finnes i møtemodulen. Istedenfor må du klikke på navnet ditt høyre del av topplinja i møtemodulen (se illustrasjon under).**

Startbildet i møtemodulen er en kalender med månedsvisning. Det er mulig å endre visningen til dagsvisning og ukesvisning, samt en listevisning med variantene måned, uke og dag.

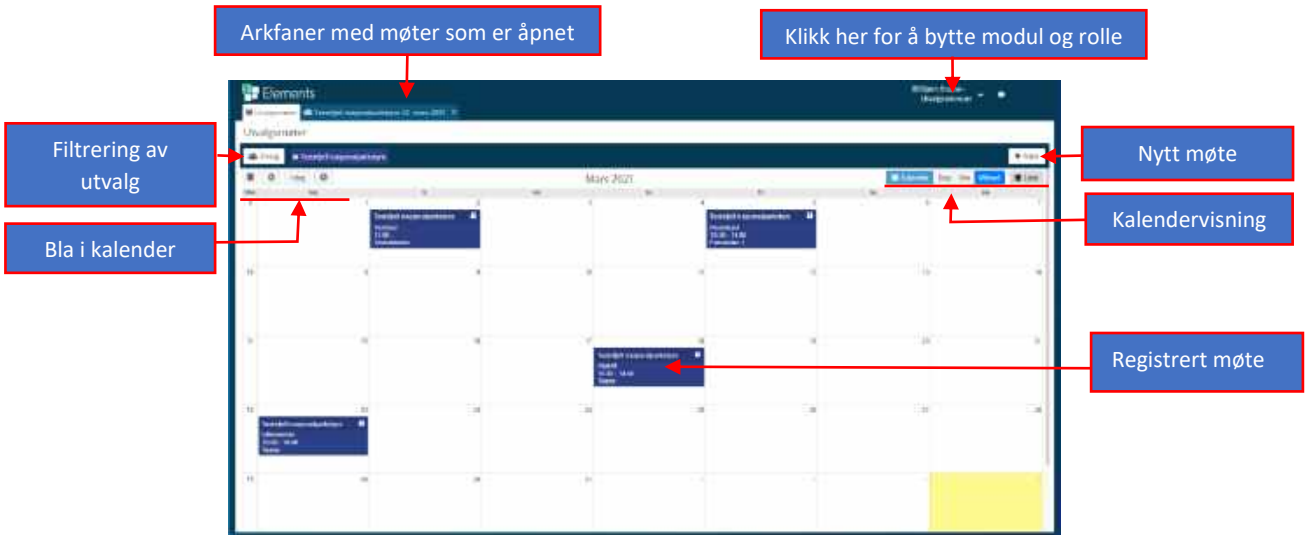

1.4.1. Filtrere utvalg

Alle møter i alle utvalg som du er registrert som sekretær i, vi bli listet ut som standard. For noen kan det bli en hel del, og for å få litt orden i kalenderen kan det være greit å filtrere vekk noen av dem. Det gjør du slik:

1. Klikk på knappen [Utvalg].

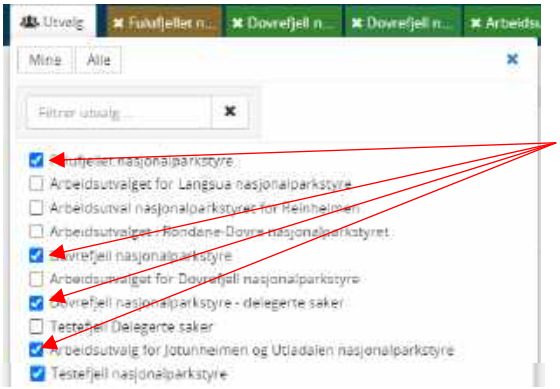

2. Klikk på knappen [Alle] for å se alle møter planlagt i perioden, eller klikk på knappen [Mine] for å un møtene i dine utvalg i perioden.
3. For å se kun møtene for ett utvalg, fjern kryssene for alle utvalgene bortsett fra det møtet du ønsker skal stå igjen.
4. Klikk på knappen [Utvalg] for å lukke menyen. Visningen er nå oppdatert.

1.4.2. Kalendervisning

Over kalenderen, på høyre side, finner du knapper for å velge type visning av kalenderen. Det er to hovedkategorier – *Kalender* og *Liste*. Innenfor begge visninger kan du velge om visningen skal være innenfor en dag, uke eller måned. Eksempler for å vise forskjellene mellom visningene:

	Kalender	Liste
Dag: 2. mars 2021		
Uke: 1. – 7. mars 2021		
Måned: Mars 2021		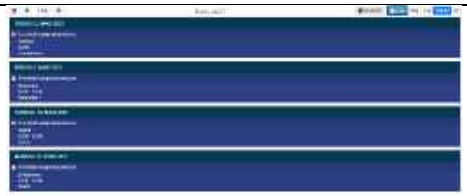

1.4.3. Bla i kalenderen

Over kalenderen, på venstre side, finner du knapper for å kunne bla i kalenderen. Disse knappene er følgende, med forklaring:

	Årskalender – velge hvilket år og måned som skal vises som kalender.
	Forrige dag, uke eller måned, avhengig av hvilken visning som er valgt på forhånd.
I dag	Går til dagens dato.
	Neste dag, uke eller måned, avhengig av hvilken visning som er valgt på forhånd.

Siste modul som vi skal ta et raskt overblikk over, er *administrasjonsmodulen*. Vi må dermed bytte modul på nytt (repetisjon):

1. Klikk på navnet ditt i topplinja over kalenderen (i møtemodulen).
2. Klikk på *Velg modul* fra menyen. Vi får nå opp hvilke moduler som det kan byttes til. Klikk på *Administrator*.
3. Elements vil nå bytte til administrasjonsmodulen.

1.5. Modul Administrasjon

Modulen Administrasjon er benyttes for å vedlikeholde Elements. De fleste oppgavene her er avhengig av rollen *Systemansvarlig*, men noen få oppgaver kan man få tilgang til ved hjelp av rollen *Utvalgssekretær*. Har du ikke denne rollen, må du bytte til denne rollen.

Menyen du da får tilgang til er Utvalgsbehandling. Klikker du på pluss-tegnet foran, utvider menyen seg. Klikker du så på pluss-tegnet foran *Styre råd og utvalg* så vil du få opp mulighet for å kunne liste ut alle utvalg som er opprettet i denne databasen.

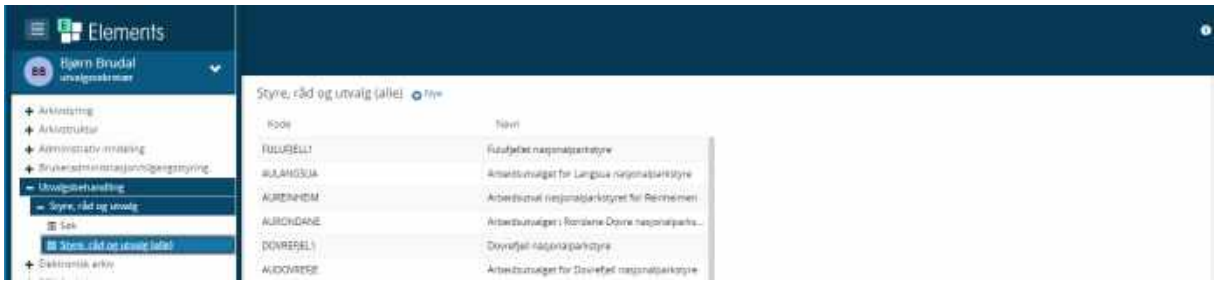

Det er hit du må ta vegen dersom du skal lage nytt utvalg eller gjøre endringer i oppsettet på eksisterende utvalg. Hvordan du gjør dette kommer vi tilbake til senere.

1.5.1. Opprette nytt utvalg

For å få tilgang til funksjonen for å opprette nytt utvalg, må vi først klikke på + foran *Utvalgsbehandling*, og så klikke på + foran *Styre, råd og utvalg*, og til slutt klikke på *Styre råd og utvalg (alle).* Vi får da listet ut alle utvalgene i basen, og øverst i skjermbildet tilgang til funksjonen for å opprette nytt utvalg.

1. Klikk på Nye . I høyre del av skjermbildet, vises et skjema for å opprette nytt utvalg. Feltene beskrives under:
   a. *Utvalgsnavn* (må fylles ut) – her skriver vi inn navnet på utvalget, i dette eksempelet *Arbeidsutvalg Testefjell nasjonalparkstyre*.
   b. *Adm.Enhet* (må fylles ut) – her velger vi fra nedtrekklisten navnet på den administrative enheten i organisasjonen som utvalget hører inn under. Velg *Ufordelt* dersom ingen enhet. I dette eksempelet velges *Test*.
   c. *Utvalgskode* (må fylles ut) – her skriver vi inn kortnavnet for utvalget, i dette eksempelet *AUTESTEFJ*.

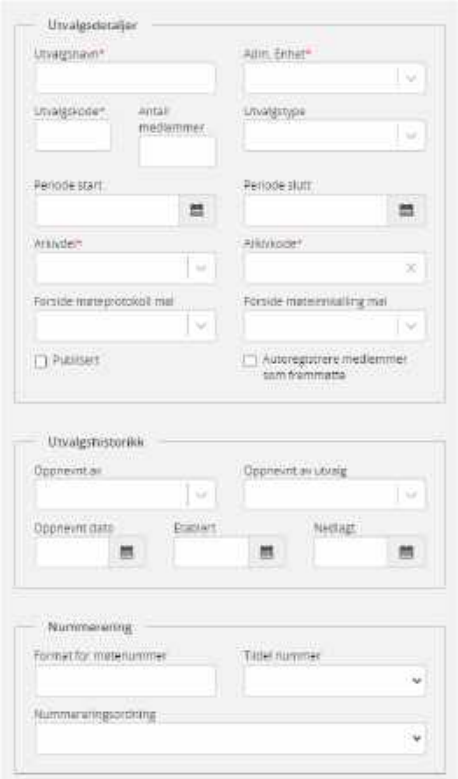

d. *Antall medlemmer* – her kan du legge inn antall faste medlemmer av utvalget (valgfritt).
e. *Utvalgstype – her velger vi type fra* nedtrekkslisten. I dette eksempelet velger vi *ST – Styre*.
f. *Periode start* – her legger vi inn datoen for når utvalget er utnevnt.
g. *Periode slutt* – vil stå tom fram til utvalget er nedlagt.
h. *Arkivdel* (må fylles ut) – her velger vi arkivdel fra nedtrekkslisten.
i. *Arkivkode* (må fylles ut) – her skriver vi inn ordningsverdien som sakene i møtet skal klasseres under. Kode «432.2 – Landskapsvernområder» eller «432.3 – Nasjonalparker» vil nok være de som brukes mest.
j. *Forside møteprotokoll mal* og *Forside møteinnkalling mal* – her velger vi mal for forside møteinnkalling og protokoll fra listen over definerte maler. Ønskes det mal med utvalgets logo, må dette opprettes før malen kan velges. Oppretting av mal må gjøres av en systemansvarlig.
k. *Publisering* – denne benyttes ikke foreløpig hos Statsforvalteren og kan stå tom.
l. *Autoregistrere medlemmer som fremmøtte* – dersom denne er krysset av vil medlemmene av utvalget automatisk bli registrert som fremmøtte når møte starter.

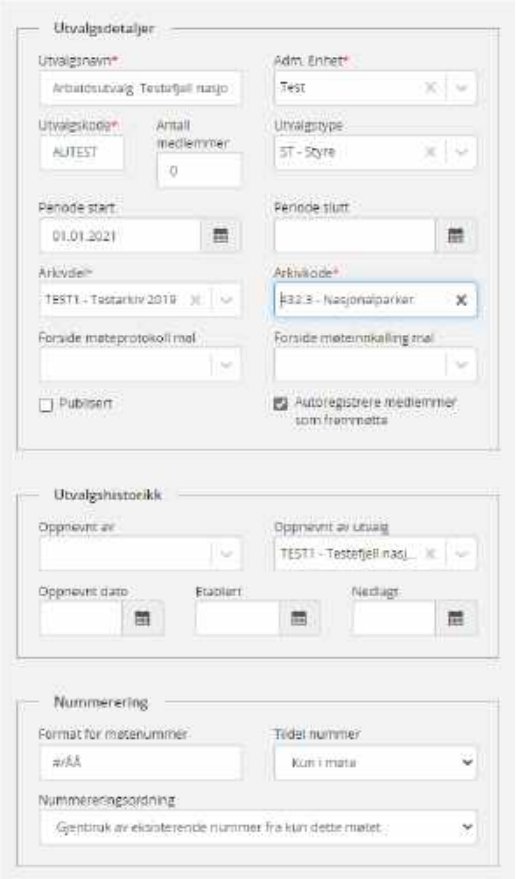

m. *Utvalgshistorikk* – her legges inn data om hvem som har oppnevnt utvalget og datoer for når det er gjort, endret eller nedlagt.
n. *Nummerering* – her angis nummereringen i utvalget. Format for møtenummer må være #/ÅÅ eller #/ÅÅÅÅ (må ha store bokstaver i ÅÅÅÅ). Anbefalt oppsett hos Statsforvalteren er #/ÅÅÅÅ. Vi velger også hvordan nummeret blir tildelt, og nummereringsordning.
I feltet tildel nummer skal det stå *Kun i møte.* I feltet nummereringsordning skal det stå *Gjenbruk av eksisterende nummer fra kun dette møtet*.

2. Til slutt klikker vi Lagre for å opprette utvalget.

Vi har nå fått opprettet ytterveggene i utvalget eller rammeverket. For å få utvalget funksjonelt må vi fylle det med medlemmer, opprette sakskart og lage faste saker.

1.5.2. Detaljert oppsett av utvalget

Når et nytt utvalg er opprettet, eller vi åpner et tidligere opprettet utvalg, vil vi over skjemaet som viser definisjonen av utvalget se ei lenke *Vis detaljer*.

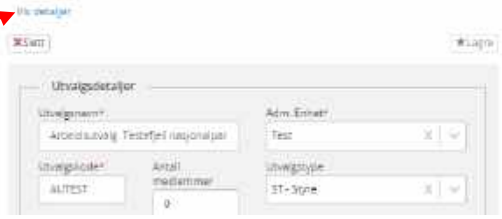

For å få tilgang til detaljert oppsett av utvalget, må vi klikke på denne lenka.

Skjermbildet vil nå endre seg. Blant annet vil lenken *Vis detaljer* endre seg til *Skjul detaljer*. For å komme tilbake til skjermbildet er alle utvalgene blir listet ut, må vi klikk på lenken *Skjul detaljer*.

Vi skal nå gå gjennom registrering av medlemmer i utvalget, oppsett av sakskart og faste saker.

1.5.2.1. *Medlemmer i utvalget*

Nye medlemmer, som ikke er registrert fra før, må legges i brukerregisteret i Elements. For å få disse registrert, må vi sende melding på Hjelp-knappen slik at systemansvarlig kan legge disse inn. De skal registreres med rollen AN – Annen.

Når alle medlemmene er definert i brukerregisteret, legger vi disse til utvalget på følgende måte:

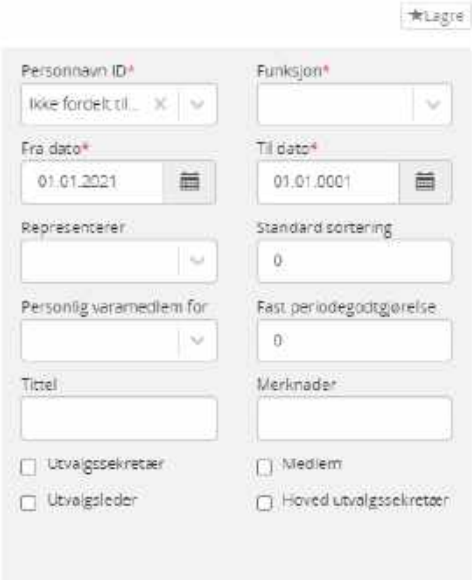

1. Sørg for at «arkfanen» *Medlemmer* er understreket.
2. Klikk så på lenken *Nye* som står over «arkfanene». Skjema for nytt medlem åpnes på høyre side av arkfanene. Dette skjemaet fylles ut på følgende måte:
3. *Personnavn ID* – Skriv inn navnet på medlemmet, og klikk på navnet når Elements finner navnet. Må fylles ut.
4. *Funksjon* – Velg medlemmets funksjon i utvalget. Må fylles ut. Disse valgene er vanligst i bruk:
    a. *Leder* – utvalgets leder
    b. *Nestleder* – utvalgets nestleder
    c. *Medlem* – vanlig medlem av utvalget
    d. *Varamedlem* – varamedlem i utvalget.
    e. *Sekretær* – sekretær i utvalget.
5. *Fra dato* – Datoen medlemmet er oppnevnt som medlem av utvalget. Må fylles ut. Velges fra kalender eller skrives direkte inn i feltet.
6. *Til dato* – Datoen medlemmet skal slutte å være medlem av utvalget. Må fylles ut. Er datoen ukjent settes den til en dato noe fram i tid, og så justeres den senere dersom den viser seg å være feil. Datoen velges fra kalender eller skrives direkte inn.
7. *Representerer* – Velg organ medlemmet representerer, f. eks. navn på kommune.
8. *Standard sortering* – Sorteringsrekkefølge, men står ofte med verdien 0 som standard.
9. *Personlig varamedlem for* – Velg hvem medlemmet er vara for.

10. *Fast periodegodtgjørelse* – Vil vanligvis stå tom.
11. *Tittel* – Medlemmets tittel. Står vanligvis tom.
12. *Merknader* – Her legges det inn en merknad om medlemmet.
13. *Kryssboks Utvalgssekretær* – Kryss av for *Utvalgssekretær* dersom «funksjon» er sekretær.
14. *Kryssboks Medlem* – Kryss av for denne for medlemmer og varamedlemmer.
15. *Kryssboks Utvalgsleder* – Denne skal krysses av for medlemmet som er utvalgets leder.
16. *Kryssboks Hoved utvalgssekretær* – Denne krysses av dersom sekretær skal hentes automatisk inn på frammøte.
17. Når alle nødvendige felter er utfylt, klikk på knappen Lagre.

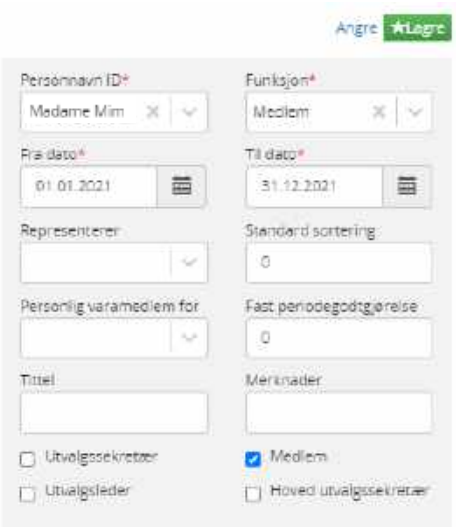

For å legge til flere medlemmer i utvalget, gjentas denne prosedyren. Under sees et eksempel på en ferdig medlemsliste i et utvalg.

Medlem	Funksjon	Kortnavn	Fra dato	Til	Godtgjørelse	Merknader
Bjørn Brudal	Sekretær		01.01.2021	31.12.2025	0	
Donald Duck	Varamedlem		01.01.2021	31.12.2021	0	
Mikke Mus	Medlem		01.01.2021	31.12.2021	0	
Madame Mim	Medlem		01.01.2021	31.12.2021	0	
Gulda Glitre	Leder		01.01.2021	31.12.2021	0	

For å redigere et medlem, er det bare å klikke på det medlemmet som skal redigeres. På høyre side av medlemslista åpnes redigeringsskjemaet ferdig utfylt med gjeldende opplysninger. Gjør nødvendige endringer, og klikk på knappen Lagre.

1.5.2.2. *Varamedlemmer*

Listen under denne arkfanen er en kun en liste over alle varamedlemmer i utvalget. Definisjonen av varamedlemmene gjøres vanligvis under arkfanen *Medlemmer*, ettersom varamedlemmene også vises her.

1.5.2.3. *Medlemshistorikk*

Klikker vi på arkfanen *Medlemshistorikk* får vi listet ut alle medlemmer av utvalget, både nåværende og tidligere medlemmer.

Dersom til-dato er utløpt, men personen fortsatt skal være medlem av utvalget, må endringen gjøres her. Det gjøres ved å klikke på medlemmet, og så endres til-dato. Etter lagring vil medlemmet igjen være synlig i listen under arkfanen *Medlemmer*.

1.5.2.4. *Oppsett av sakskart*

Oppsettet av sakskartet er avgjørende hvor hva vi kan velge når vi melder saksframlegg og delegerte vedtak opp til behandling i utvalget. Vi skal nå se på hvordan vi setter opp sakskartet i et utvalg:

1. Sørg for at «arkfanen» *Oppsett av sakskart* er understreket. Klikk på lenken *Nye* som står over «arkfanene».
   Skjema for nytt sakskart åpnes på høyre side av arkfanene. Dette skjemaet fylles ut på følgende måte:

2. *Utvalgssaktype* – Velg sakstype fra nedtrekkslisten. I våre utvalg vil dette vanligvis være
   a. *Styresak*
   b. *Referatsak*
   c. *Delegert sak (gjelder særlig ved oppsett av utvalg for delegerte saker – se kapittel 1.5.3)*
3. *Sortering* – Rekkefølgen i oppsettet. Nummerer gjerne kronologisk.
4. *Format utvalgssaksnr* – Velg #/ÅÅÅÅ.
5. *Overskrift* – Dersom fylt ut vises denne i møteinnkalling og protokoll. Kan stå tom.
6. *Saksliste* – Her krysser vi av for hvordan sakstypen skal presenteres på sakskartet. Figuren viser anbefalt oppsett.
7. *Møteinnkalling* – Her krysser vi av om det på møteinnkallingen skal tas med tekstdokumenter (saksframlegget) og om vedlegg til saksframlegget skal tas med.
8. *Møteprotokoll* – Her krysser vi av for om sakstypen skal vises i protokoll. Hvis ja, krysser vi av for dette, og så velger vi mal for saksprotokoll. Dette vil vanligvis være samme mal for alle utvalg, nemlig *Saksprotokoll.*
   Vi kan også velge hvordan historikk i saker vises i protokollen. Her har vi følgende valg:
   a. *Ingen saksprotokoller fra tidligere behandlinger*
   b. *Saksprotokoll fra siste behandling (innstilling hvis ingen behandlinger*
   c. *Innstilling og sakprotokoll/vedtak fra siste behandling*
   d. *Innstilling og sakprotokoll/vedtak fra alle behandlinger*
9. Når alt er ferdig utfylt, klikk på knappen *Lagre* for å legge sakstypen på sakskartet.

Dersom oppsettet skal endres på et senere tidspunkt, er det bare å klikke på elementet som skal endres. Da dukker verdiene opp i skjemaet på høyre siden av skjermbildet. Utfør endringene som behøves, og lagre.

Under ser vi eksempler på oppsett av sakskart for styresak og referatsak:

Utlistingen av disse vil kunne se slik ut:

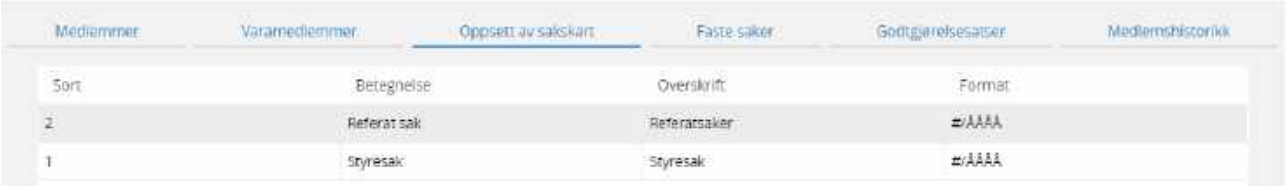

Sort	Betegnelse	Overskrift	Format
2	Referat sak	Referatsaker	#/AAAA
1	Styresak	Styresak	#/AAAA

1.5.2.5. *Faste saker*

Faste saker vil si saker som alltid er med i møtet, og rekkefølgen på disse. Det kan være saker som godkjenning av innkalling og protokoll fra forrige møte, referatsaker og eventuelt.

Vi skal nå se på hvordan vi definerer faste saker i et utvalg:

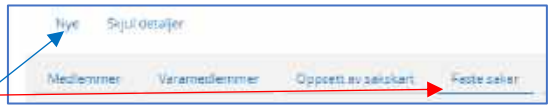

1. Sørg for at arkfanen *Faste saker* er understreket.
2. Klikk på lenken *Nye*.
3. *Utvalgssaktype* – Velg sakstype fra nedtrekksliste. Vil i de aller fleste tilfellene være *Styresak*.
4. *Sortering* – Legg inn rekkefølgen på i sakslisten, i kronologisk rekkefølge fra 1.
5. *Overskrift* – Tittel på saken.
6. *For sakstype* – Velg sakstype dersom saken skal ha kobling til annen sakstype.

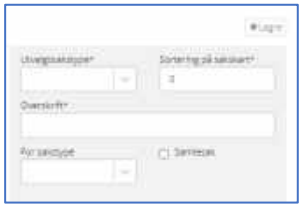

7. *Kryssboks Samlesak* – Kryss av dersom saken skal samle alle dokumenter for sakstypen valgt i feltet *For sakstype*. Denne benyttes når man vil at en fast sak i møtet skal liste ut alle saker fra en annen sakstype.
8. For å opprette den faste saken, klikk på ikonet *Lagre* som står over skjemaet. Under ser vi to eksempler på definisjoner av faste saker, og måten de settes opp på. Når begge disse er lagret vil de bli listet ut som vist under til høyre.

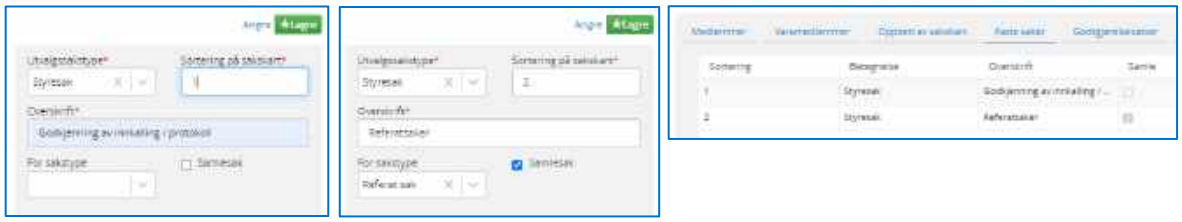

For å endre disse på et senere tidspunkt er det bare å klikke på dem, endre, og så lagre.

1.5.3. Opprette utvalg for delegerte saker

Vi skal i dette kapittelet se på hvordan vi oppretter et utvalg for delegerte saker, slik at de delegerte vedtakene får automatisk nummerering kronologisk pr. år. Utvalg for delegerte saker skiller seg litt ut i oppsettet kontra andre utvalg.

1. Klikk på *Styre, råd og utvalg* i venstremenyen (som vist i kapittel 1.5).
2. Klikk på Nye . Så fyller vi ut følgende:
3. *Utvalgsnavn* – her legger vi et navn på utvalget, eks. *Testefjell Delegerte saker*.
4. Adm. Enhet – her legger vi administrativ enhet. *Ufordelt* om ingen.
5. *Utvalgskode* – her legger vi inn en unik kortkode (maks 10 tegn), f.eks. *TEST1DLG*.
6. Oppnevnt dato – *her legger vi inn dato for når utvalget er oppnevnt.*
7. *Format for møtenummer – her legger vi inn* #/ÅÅÅÅ.
8. *Tildelt nummer* – her velges *Automatisk*.
9. Nummereringsordning – her velges Kun nye nummer fra utvalgets nummerserie.
10. Klikk på Lagre for å opprette utvalget til delegerte saker.
11. Når utvalget er opprettet, må vi klikk på lenken *Vis detaljer*.

12. Klikk på «arkfanen» *Oppsett av sakskart* og så klikker vi på lenken *Nye* som står til venstre for lenken *Skjul detaljer* over arkfanene. Så fyller vi ut følgende felter:
13. *Utvalgssakstype* – her velger vi verdien *Delegert sak* fra nedtrekksmenyen.
14. *Sortering* – her skriver vi tallet 1.
15. *Format utvalgssaksnr* – her skriver vi #/ÅÅÅÅ.
16. *Overskrift* – her skriver vi *Delegert sak*.
17. Klikk på Lagre for å opprette element på sakskartet.
18. Klikk på lenken *Skjul detaljer* for å returnere til normalvisning av utvalgene.

1.5.4. Endre et utvalg

Når vi skal gjøre endringer på et allerede eksisterende utvalg, så er framgangsmåten ganske lik den vi gikk gjennom ved opprettelse av utvalget.

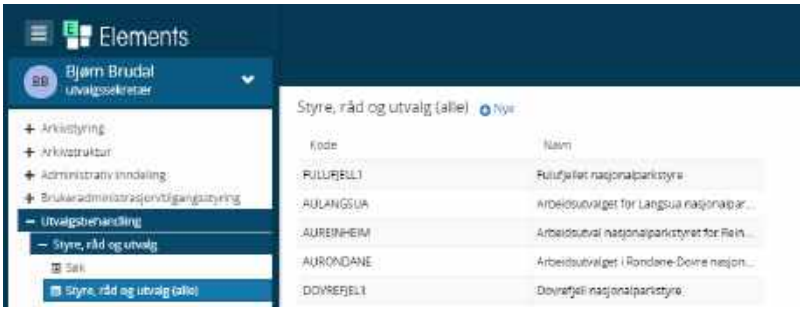

Vi må inn på samme side som når vi skal opprette nye utvalg (dvs. klikke på + foran *Utvalgsbehandling*, og så klikke på + foran *Styre, råd og utvalg*, og til slutt klikke på *Styre råd og utvalg (alle).* Vi får da listet ut alle utvalgene i basen.

Klikk på det utvalget som skal endres. Den allerede lagrede definisjonen av utvalget, vises i skjemaet som dukker opp til høyre i skjermbildet. Klikk på lenken Vis detaljer for å gå til detaljert modus, dersom endringene gjelder medlemmer, oppsett av sakskart eller faste saker. Se da tidligere beskrivelser for hvordan disse endres.

2. Møtebehandling fra A til Å

Etter et raskt overblikk over modulene i Elements, er vi klare for å gå gjennom den daglige bruken av Elements for en nasjonalpark- og verneområdeforvalter.

Kjernen til alt er å ha et møte som vi skal jobbe i. Vi starter derfor med det mest essensielle, å opprette et møte.

2.1. Opprette møte

Denne oppgaven utføres i møtemodulen, og utføres ofte i begynnelsen av året der alle møtene blir plottet inn. Alternativt kan møtene legges inn fortløpende.

Vi skal nå gå gjennom prosessen trinn for trinn:

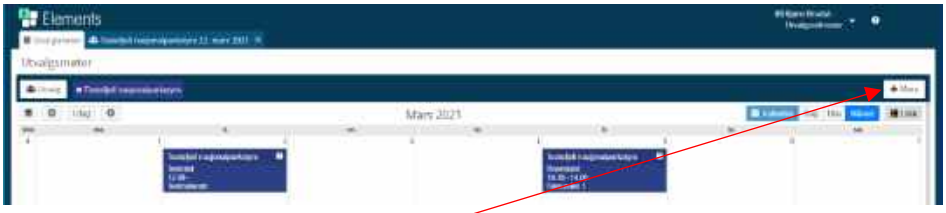

1. Klikk på knappen [+ Møte] du finner øverst til høyre i kalenderen. I høyre del av skjermbildet dukker skjemaet *Nytt møte* opp.

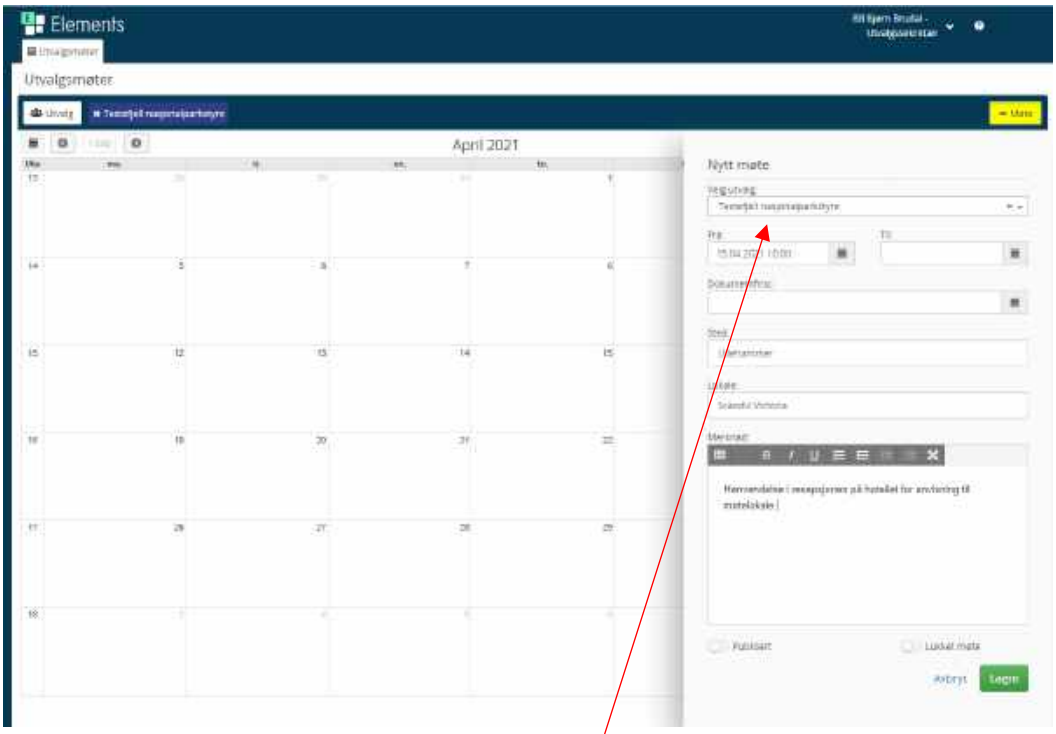

2. For å velge utvalg, klikk på pilen til høyre i feltet *Velg utvalg*, og velg korrekt utvalg fra listen over utvalg du har tilgang til. Det er også mulig å skrive navnet på utvalget direkte i feltet.

3. Angi dato og tidspunkt for møtets start i feltet *Fra*. Når du klikker i feltet så åpnes kalenderoppslaget der du kan velge dato og klokkeslett, over en tre-trinns operasjon.

Du kan også skrive dato og klokkeslett inn direkte uten bruk av kalenderoppslaget. Da benytter du formen dd.mm.åااا tt:mm, f. eks. 12.04.2021 09:30.

Kalenderoppslagets tre-trinnsoperasjon fungerer som vist under:

1	2	3
Klikk først på den datoen som møte skal avholdes. I dette eksempelet er det 12. april, så vi klikker på 12. 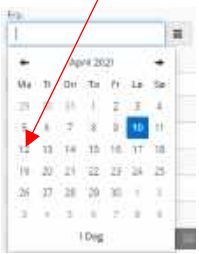	Vi skal nå velge tidspunkt, først innenfor hvilken klokketime vi vil at tidsangivelsen skal være. I eksempelet skal tidspunktet være 09:30, så vi klikker på 9:00.	Til slutt må vi velge «eksakt» tidspunkt innenfor et intervall på 15 minutter den kommende klokketimen. I eksempelet skal dette være 09:30, så da klikker vi på 9:30. 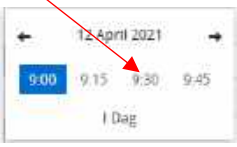

4. Feltet «Til» fungerer på samme måte som for «Fra». Dette feltet behøver du ikke å fylle nå.
5. Feltet «Dokumentfrist» bør stå tomt. Feltet benyttes til å legge inn en frist for når dokumenter kan meldes opp til møtet. Dersom vi prøver å melde opp dokumenter etter denne fristen, må vi endre datoen i dette feltet før vi får lov til å laste opp flere dokumenter til møtet.
6. Feltet «Sted» angir møtested. Ved digitalt møte på f. eks. Teams, bør denne stå tom.
7. Feltet «Lokale» angir møterommet. Ved digitalt møte på f. eks. Teams, kan man her skrive «Teams».
8. Feltet «Merknad» benyttes for å legge inn en merknad til møtet, f. eks. at møtet går over flere dager. Denne merknaden blir da flettet inn i møteinnkallingen.
9. Til slutt, klikk på knappen Lagre.
10. Møtet blir nå opprettet i kalenderen.

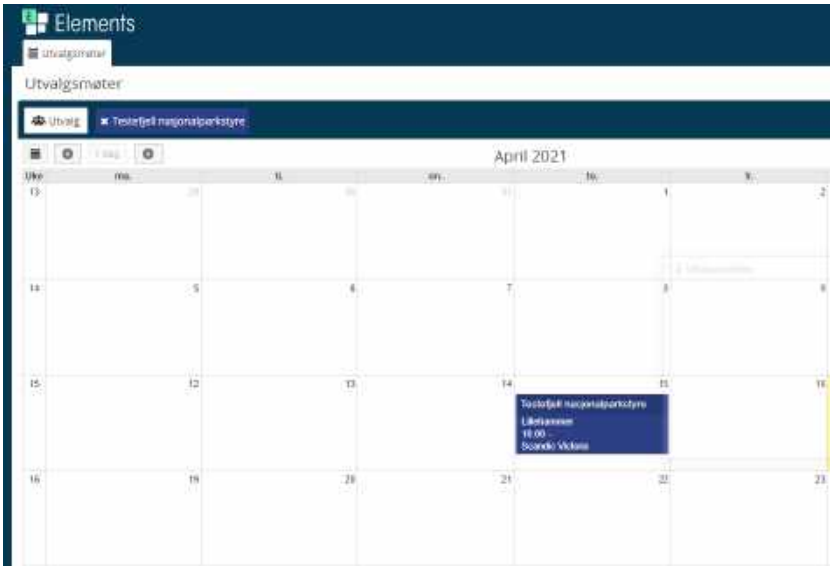

2.2. Produsere saksdokumenter til møte

Vi skal nå se på hvordan vi lager saksdokumenter til møter. Med saksdokumenter mener vi saksframlegg/innstilling til saker som skal opp i møtet, samt daglig saksbehandling i form av delegerte vedtak. Husk å bytte rolle til *Saksbehandler* før du begynner å jobbe.

Disse operasjonene gjøres i modulen for Sak/Arkiv. Vi må derfor bytte modul til *Sak/Arkiv* dersom denne modulen ikke allerede er åpen. Beskrivelse for å bytte modul finner du i avsnittet *Bytt modul* på side 6.

Beskrivelsene i dette kapittelet forutsetter at det på forhånd er opprettet en sak.

2.2.1. Saksframlegg/innstilling

Vi starter med å opprette et saksframlegg/innstilling til et møte. Det gjør vi på følgende måte:

1. Klik på knappen Journalpost i saken, og velg fra nedtrekksliten hvilken type journalpost du ønsker å opprette.
2. I dette tilfellet klikker vi på *Saksframlegg/Innstilling*.
3. Følgende skjermbilde åpnes:

4. I feltet *Tittel* legger vi inn overskriften på hoveddokumentet, som også blir tittelen på journalposten.
5. I feltet *Behandlinger* legger vi inn koblingen til utvalg. Klikk på feltet og skriv inn navnet på utvalget. Etter noen få tegn vil det komme fram forslag. Klikk på riktig utvalg med korrekt sakstype

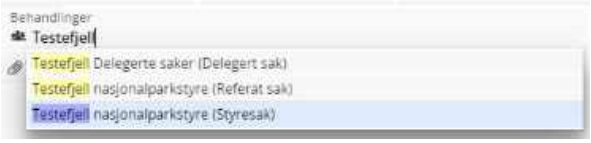

6. Klik så på knappen/arkfanen Tilknytt og du får da opp en liste med tre valg.
7. Klik på *Dokumentmal*, og du får opp et vindu der du skal velge mal. I eksempelet vist til høyre, har vi valgt dokumentmaltype *Test*, og da finner vi *Saksframlegg Testefjell* som mal. Merk denne malen, og klikk så på knappen Lagre. Vi har nå valgt dokumentmal for hoveddokumentet.

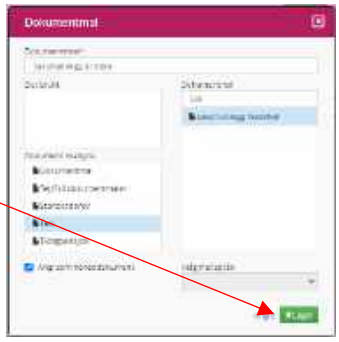

8. For å få opprettet journalpost og dokument, klikk på knappen Lagre og redigér dokument

9. En fargesprakende figur vil nå rulle litt over skjermen mens journalpost opprettes. Dette kan ta noen sekunder.

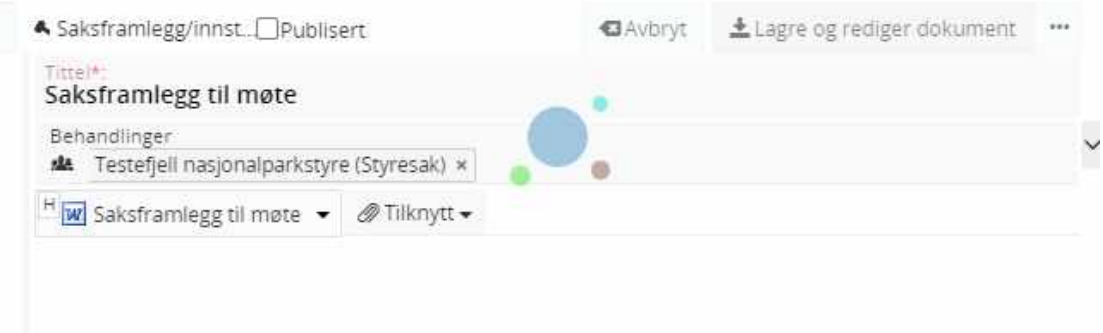

10. Ved første gangs kjøring av Elements eller nettleseren nylig har fått tømt leserloggen, kan vi få opp følgende melding når vi skal åpne dokumentet for redigering. *ElementsDesktopClient* er en app som må være installert på pc for at du skal kunne redigere dokumentene dine. Kryss av for *Tillat alltid xxxx å åpne lenker av denne typen i den tilknyttede appen*, og klikk på knappen *Åpne ElementsDesktopClient*.

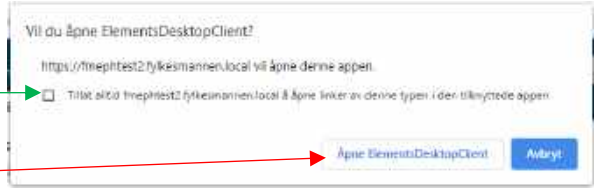

11. Som ved første gangs pålogging til Elements, så kan vi få et varsel fra Elements IdentityServer om autorisasjon. Dukker den opp her, klikker vi alltid på knappen *Windows* under *EksternalLogin*.

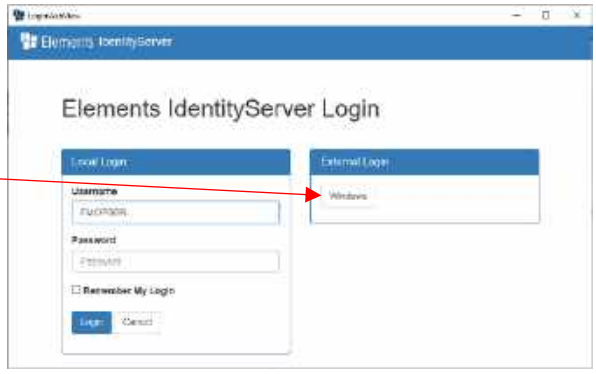

12. Saksframlegget blir nå åpnet i Word for redigering.
13. Skriv saksframlegget i Word. Husk å lagre underveis.
14. Når du er ferdig med å skrive, lukk Word ved hjelp av rødt kryss øverst til høyre. Svar ja på om du ønsker å lagre endringer, dersom den dukker opp.
15. Etter at Word er lukket, vil det nederst til høyre i skjermbildet i Elements dukke opp følgende dialogboks. Dersom du ikke gjør noe med denne, forsvinner den automatisk etter noen sekunder. Dokumentet sjekkes automatisk inn og journalstatus er *Reservert.*

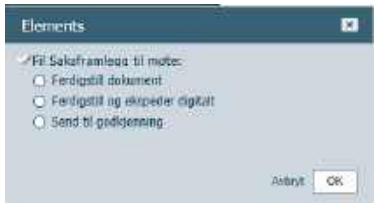

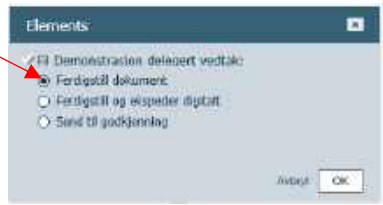

Dersom dokumentet er ferdig, klikk på punktet for *Ferdigstill dokument*. Klikk så på knappen *Ok*.

2.2.2. Delegert vedtak

Et styre kan delegere avgjørelsesmyndighet til saksbehandler. Det betyr at disse kan fatte enkeltvedtak selv, uten at de er behandlet i styret. For å få til en nummerering av vedtakene, meldes de opp i et eget utvalg for delegerte saker (se kapittel 1.5.3 for opprettelse av utvalget), samt at de også meldes opp i utvalget til styret som en referatsak. Vi skal nå se på hvordan vi oppretter et delegert vedtak:

1. Klikk på knappen i saken, og velg fra nedtrekksliten hvilken type journalpost du ønsker å opprette.
2. I dette tilfellet klikker vi på *Utgående Brev.*
3. Følgende skjermbilde åpnes:
4. I feltet *Tittel* legger vi inn overskriften på hoveddokumentet, som også blir tittelen på journalposten.
5. I feltene *Til* og *Kopi* legger vi mottakere av dokumentet. Oppslag til folkeregister og enhetsregister får vi ved å klikke på lenkene *Til* eller *Kopi*. Vi kan fra den funksjonen legge til alle adressater i brevet.

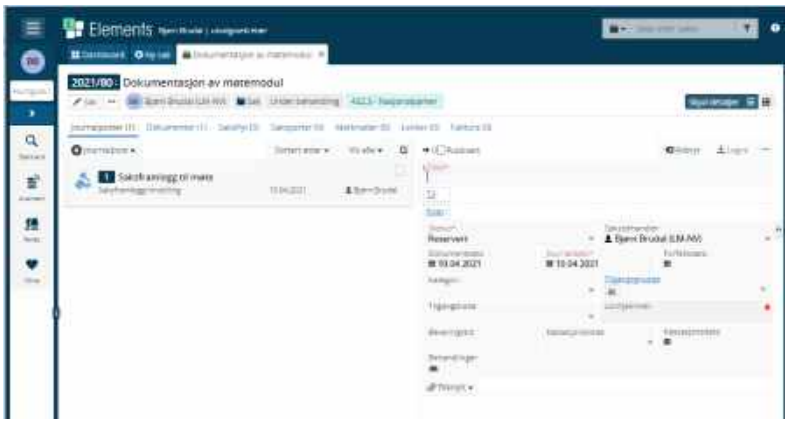

6. I feltet *Behandlinger* legger vi inn koblingen til utvalg. Klikk på feltet og skriv inn navnet på utvalget. Etter noen få tegn vil det komme fram forslag.
   Først skal vi legge til utvalget for delegerte saker. Derfor klikker vi på *Testefjell Delegerte saker (Delegert sak)*.

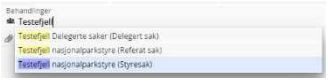

7. Deretter må vi gjenta punkt 6, men nå skal vi klikke på *Testefjell nasjonalparkstyre (Referat sak),* slik at vedtaket blir meldt opp i kølista til utvalget (se kapittel 1.5.2.4 dersom valget for referat sak ikke finnes i utvalget)
8. Klikk så på knappen/arkfanen 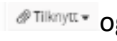 og du får da opp en liste med tre valg.
9. Klikk på *Dokumentmal*, og vi får opp et vindu der vi velger mal.
   I eksempelet har vi valgt dokumentmaltype *Test*, og da finner vi *Delegert vedtak Testefjell* som mal.
   Merk denne malen, og klikk så på knappen . Vi har nå valgt dokumentmal for hoveddokumentet.

10. For å få opprettet journalpost og dokument, klikk på knappen i toppen av skjemaet for ny journalpost.
11. En fargesprakende figur vil nå rulle litt over skjermen mens journalpost opprettes. Dette kan ta noen sekunder.

12. Ved første gangs kjøring av Elements eller du nylig har tømt leserloggen, kan du få opp følgende melding når du skal åpne dokumentet for redigering. *ElementsDesktopClient* er en app som må være installert på pc for at du skal kunne redigere dokumentene dine. Kryss av for *Tillat alltid xxxx å åpne lenker av denne typen i den tilknyttede appen*, og klikk på knappen *Åpne ElementsDesktopClient*.

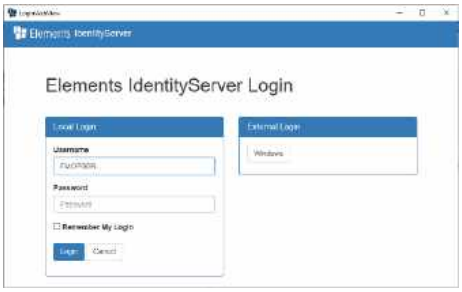

13. Som ved første gangs pålogging til Elements, så kan du få et varsel fra Elements IdentityServer om autorisasjon. Dukker den opp her, klikk alltid på knappen *Windows* under *EksternalLogin*.
14. Dokumentet blir nå åpnet i Word for redigering. Husk å lagre underveis.
15. Når du er ferdig med å skrive, lukk Word ved hjelp av rødt kryss øverst til høyre.
16. Etter at Word er lukket, vil det nederst til høyre i skjermbildet i Elements dukke opp følgende dialogboks. Dersom du ikke gjør noe med denne, forsvinner den automatisk etter noen sekunder. Dokumentet sjekkes automatisk inn og journalstatus er *Reservert*.

    Dersom dokumentet er ferdig, klikk på punktet for *Ferdigstill dokument*. Klikk så på knappen *Ok*.

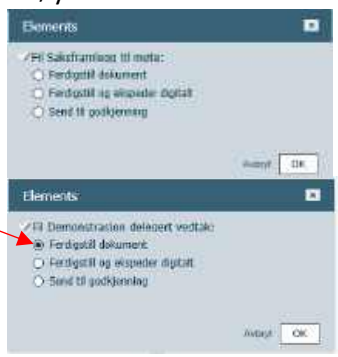

Et delegert vedtak vil etter denne måten å gjøre det på, bli automatisk nummerert i stigende rekkefølge.

2.3. Forberedelse til møte -> møteinnkalling

Møtebehandlingen foregår i modulen Møte, så det er nå nødvendig å bytte til denne modulen. Når du bytter til denne modulen, skal rollen utvalgssekretær automatisk følge med. Dersom den ikke gjør det, er det viktig at du bytter til nettopp denne rollen.

Finn fram til møtet i kalenderen, og klikk på det. Har du ikke opprettet møtet, må du gjøre det nå.

Når du kommer inn i møtet, vil du bli møtt av et skjermbilde ala det nedenfor:

La oss bryte dette skjermbildet i mindre deler før vi går videre i forberedelsene til møtet.

Venstre halvdel (møtedetaljer, saksliste, fremmøte og dokumenter)

Møtedetaljer:
Klikk på pilen under der det står *Møtedetaljer*. De samme opplysningene som du la inn under definisjonen av møtet vises. Dersom du vil gjøre noen endringer her, klikk på blyantikonet. Gjør endringene, og klikk på knappen *Lagre*, som du finner der blyantikonet stod.

Handlinger:
Dersom vi ønsker å avbryte møtet eller slette det, finner vi funksjoner for det her. Husk å flytt eventuelle saker fra sakslisten over til kølista igjen før denne operasjonen gjennomføres.

Saksliste/sakskart:
Viser sakslista i møtet.

Fremmøte:
Viser frammøtelista til møtet.

Dokumenter:
Lister ut møtedokumenter.

Høyre halvdel (fasemeny, detaljer og køliste)

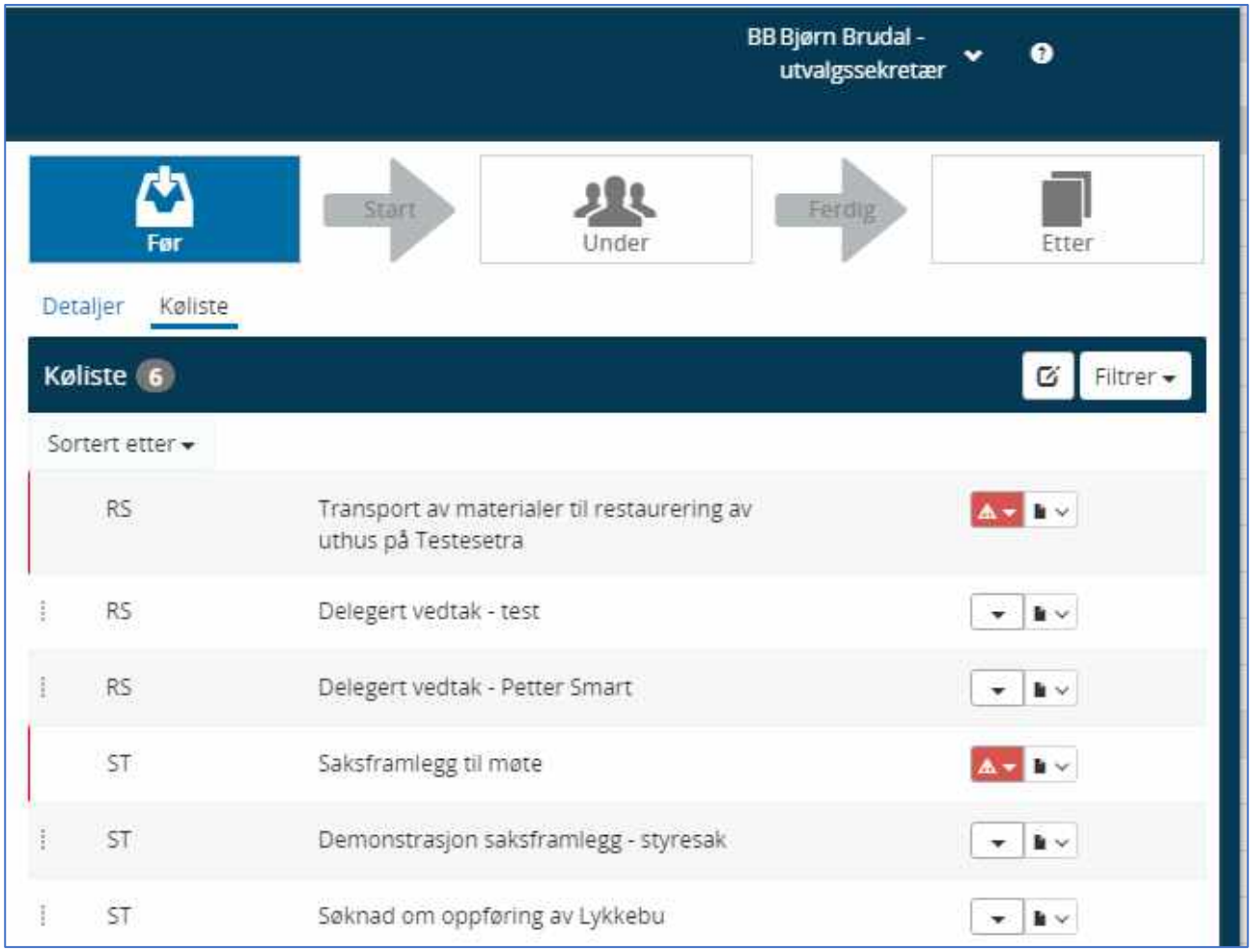

Fasemeny:
Fasemenyen viser hvor langt i møtebehandlingen du har kommet. Ved første gangs åpning av møtet, vil denne stå på *Før*.

Køliste:
Kølisten inneholder alle saker som er meldt opp i utvalget, og ikke fordelt til et møte. Mer om kølisten under.

2.3.1. Klargjøre saker i køliste for overføring til saksliste

For hver sak på kølisten finner vi en funksjonsmeny og en forhåndsvisning av dokumentet. Når du åpner forhåndsvisningen av dokumentet, endres ikonet seg til Klikk på dette ikonet for å lukke forhåndsvisningen.

Noen ganger vil funksjonsmenyen være rød med et fareskilt.

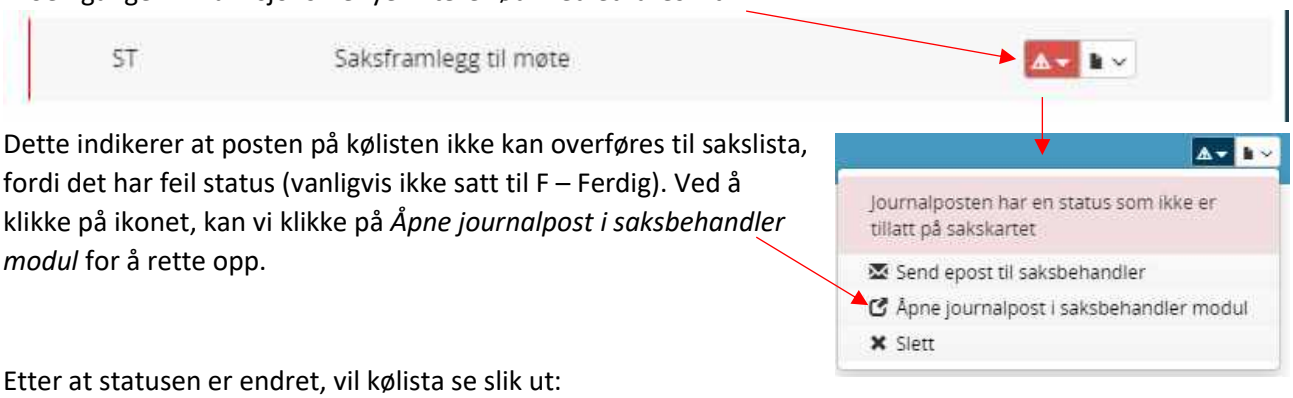

Dette indikerer at posten på kølisten ikke kan overføres til sakslista, fordi det har feil status (vanligvis ikke satt til F – Ferdig). Ved å klikke på ikonet, kan vi klikke på *Åpne journalpost i saksbehandler modul* for å rette opp.

Etter at statusen er endret, vil kølista se slik ut:

Overføring av saker fra køliste til saksliste, kan gjøres i en operasjon hvis ønskelig. Overføring skjer ved å merke sakene på kølista som skal være med i møtet, og dra dem over. Merkingen i Elements har mange

likheter til merking i Windows, men også noen forskjeller. Derfor kan det bli litt kluss innledningsvis til man får det i fingrene.

Merke alle saker i sakskartet

For å merke alle postene i kølista, klikker vi på det øverste først. Ytterst til høyre vil denne få ikonet av ei datamus .

Deretter holder vi SHIFT-tasten nede (SHIFT-tasten er den som gir stor bokstav) og så klikker vi på siste post i kølista.

Samtidig blir alle postene mellom disse markert med ikonet av ei datamus.

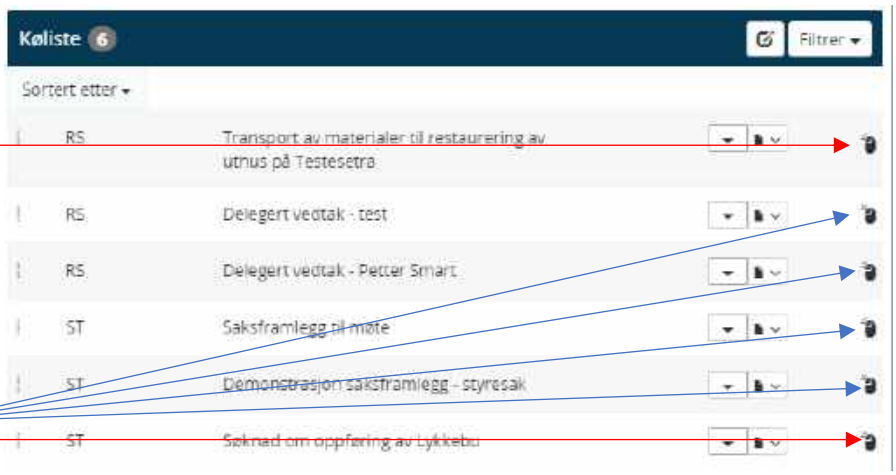

Fjerne merking av enkeltposter i kølista

Dersom en av de merkede postene ikke skal være med over til sakslista, kan denne merkingen fjernes uten at det går utover de andre merkede postene. For å få dette til må vi holde tasten CTRL nede samtidig som vi klikke på posten. Da fjernes ikonet av ei datamus kun for den posten. På samme måten kan vi merke enkeltposter, ved å holde tasten CTRL nede samtidig som vi klikker.

I figuren til høyre, har posten *Delegert vedtak – Petter Smart* blitt tatt vekk fra merkingen.

2.3.2. Overføre saker fra køliste til saksliste

For å overføre postene fra kølista over på sakslista, sett musepekeren over ei av linjene som er markert med museikonet. Bakgrunnen på linja skal nå bli blå og musepekeren endres til ei hånd. Venstreklikk på musa, og dra over til sakslista.

Når vi begynner å dra, vil de postene vi har markert forsvinne fra kølista, og de samles i et blått rektangel som oppgir hvor mange poster som er med over. Når vi kommer tilstrekkelig mot venstre, vil et lyseblått rektangel dukke opp i sakslista som indikerer hvor postene fra kølista legger seg når vi slipper museknappen.

Straks vi slipper museknappen, starter en prosessering i Elements som gjør klar sakslista, herunder nummering. Vent til denne prosessen er fullført (kan ta litt tid).

Etter at prosesseringen er fullført vil vi ha ei saksliste og køliste som vist under:

Dersom sakene i sakslista ikke ligger i riktig rekkefølge, kan vi klikke på den saken vi ønsker å flytte og dra den oppover eller nedover i sakslista. Når vi slipper museknappen, vil sakslista automatisk renummerere seg. Eksempelvis kan vi flytte *Eventuelt* ned til slutten av sakslista, slik at den saken er siste sak i møtet.

2.3.3. Opprette møteinnkalling

Når alle saker som skal opp i møtet er overført til sakslista, er de tid for å opprette møteinnkallingen.

Det gjør vi ved å klikke på knappen Lag møteinnkalling.

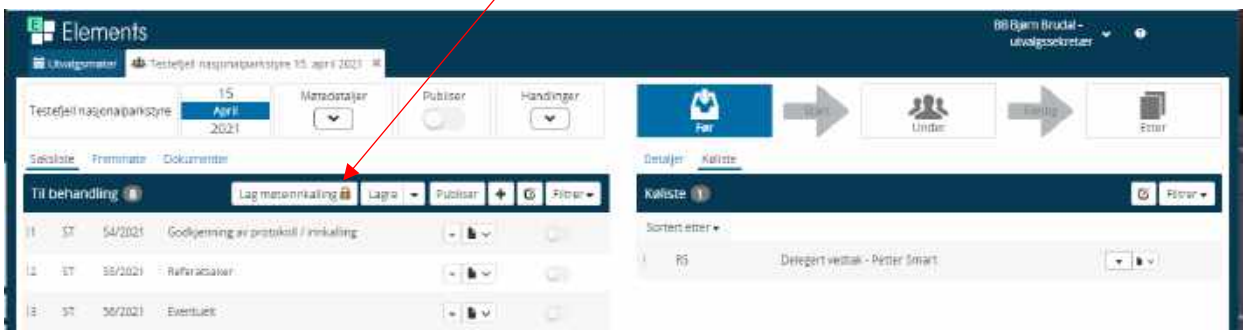

Elements starter nå en flere prosesser for å kunne lage møteinnkallingen. Disse prosessene kan ta litt tid.

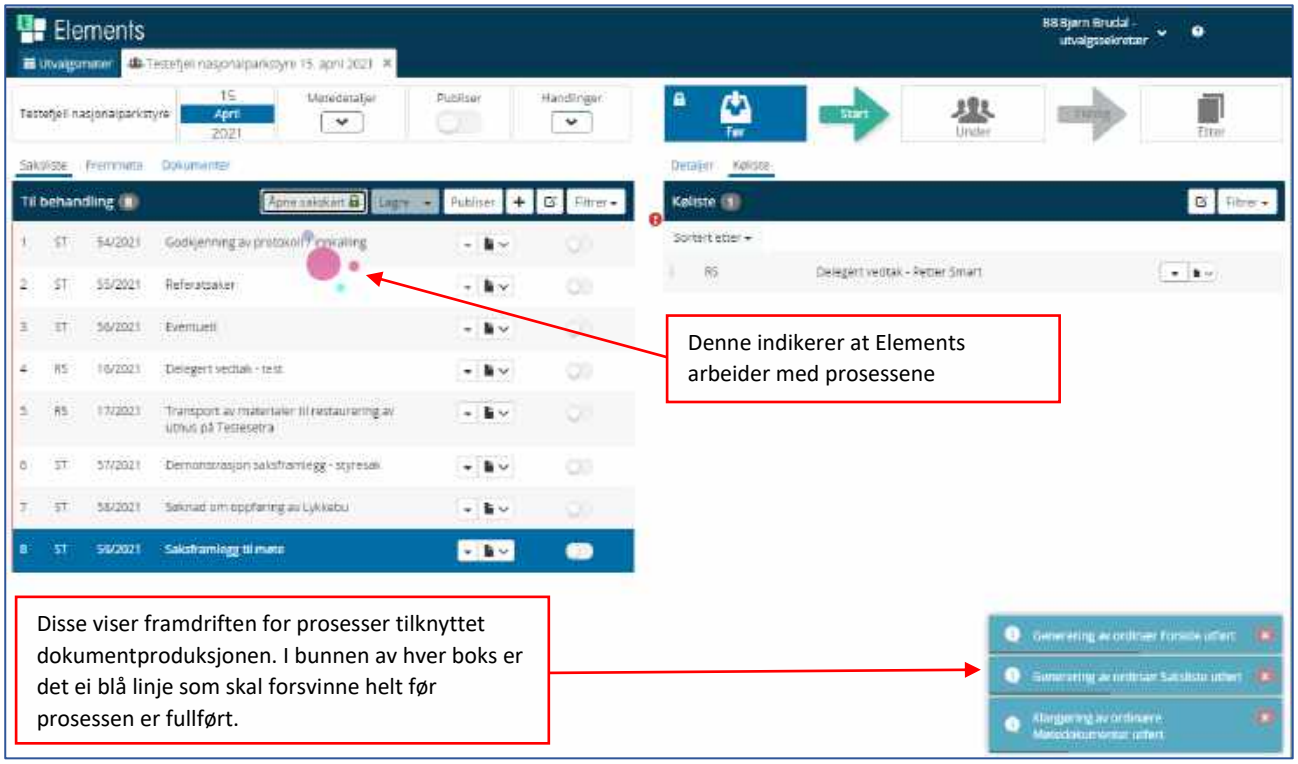

Når begge elementene forklart i figuren over er borte, er møteinnkallingen opprettet. Dette ser du også ved at knappen som tidligere het Lag møteinnkalling nå heter Åpne sakskart.

For å tilgang til dokumentet, må vi først endre visning fra saksliste til dokumenter. Det gjør vi ved å klikke på «arkfanen» Dokumenter.

Vi får da fram følgende vindu.

Forhåndsvisningen av dokumentene feiler foreløpig en del av ulike årsaker. Noen ganger løser det seg ved å velge f. eks. saksliste fra dokumentlista, og så gå tilbake til møteinnkalling. Ellers kan du flytte musepekeren der forhåndsvisningen skulle ha vært, og da dukker det opp ei lita knapperad hvor du kan åpne dokumentet

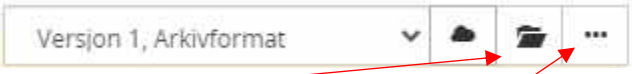

Klikker du på knappen vil dokumentet (møteinnkallingen) åpne seg i eget vindu.

Klikker du på knappen får du tilgang til å skrive ut dokumentet.

2.3.4. Etteranmeldte saker til møtet

Noen ganger vil det komme inn saker til møtet etter at møteinnkallingen er opprettet, og sakslisten er låst. For å få lagt disse sakene til møte, må sakslisten gjenåpnes og nye saker legges inn. Deretter må det genereres ny møteinnkalling. Det gjør vi slik:

1. Sørg for at sakslisten er valgt som visning.
2. Klikk på knappen .
3. Knappen endrer seg nå til

4. Legg til ny sak i sakslista, hentet frå kølista.

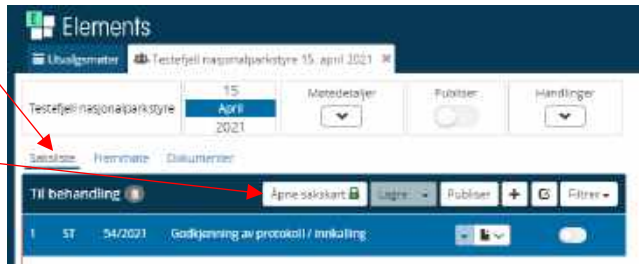

Som eksempel dras det delegerte vedtaket om Petter Smart, over på sakslista.

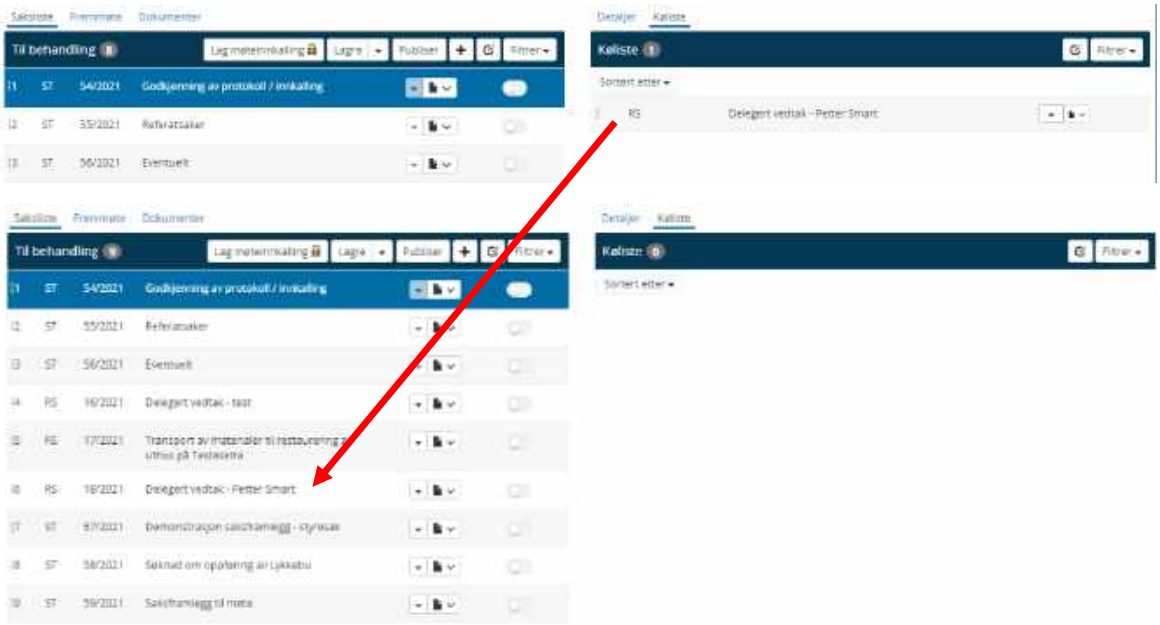

5. Klikk på knappen for å låse sakslista og generere møteinnkalling på nytt.

2.4. Gjennomføring av møte - Registrering av frammøte

Før vi begynner med møteprotokollen, kan vi registrere frammøte. Dette gjør vi ved å klikke på «arkfanen» Fremmøte. Da vil vi se en liste som ala denne:

Hvis utvalget er satt opp slik at alle medlemmer autoregistreres, vil alle ordinære medlemmer (ikke varamedlemmer) være lagt inn. Jobben vår blir å korrigere listen slik at den stemmer med de faktiske forhold.

La oss si at Anna Duck melder forfall til møtet, og at varerepresentant Guffen Gås skal gå inn istedenfor. Det gjør vi slik:

1. Klikk på Anna Duck i fremmøtelista.
2. Klikk på ikonet .
3. I nedtrekkslista «Velg vara» finner vi blant annet Guffen Gås, og vi klikker på dette navnet.
4. Klikk på knappen Lagre.

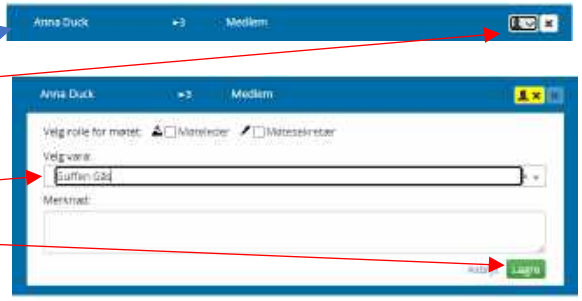

Anna Duck byttes nå ut med Guffen Gås i frammøtelista.

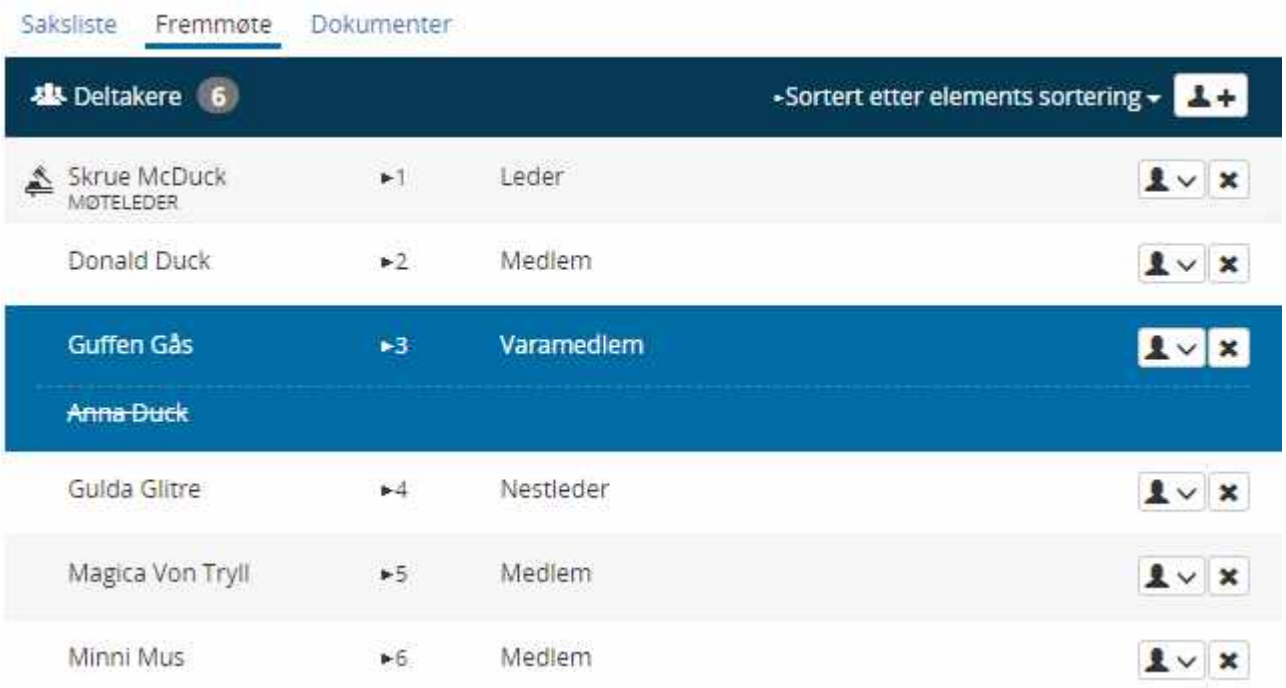

Dersom et medlem melder forfall, og det ikke skal erstattes av et varamedlem, slettes bare medlemmet fra fremmøtelista ved hjelp av krysset i enden av linja personen står på.

For å legge til andre deltakere i møtet, klikk på knappen og velg fra lista. Lista i feltet *Velg deltaker* viser kun de som er meldt opp i utvalget.

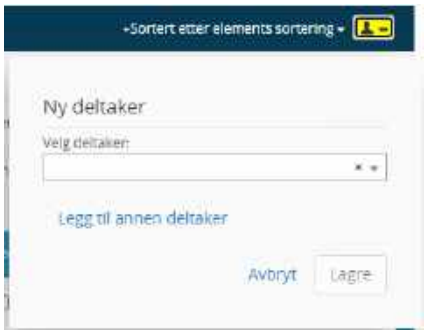

Klikk på lenka *Legg til annen deltaker* for å legge til en deltaker som ikke tilhører dette utvalget, men som er registrert i Elements.

Hvis ikke personen ikke er registrert i Elements, registrerer vi deltakelsen i merknadsfeltet på møteprotokollen.

2.5. Gjennomføring av møte – Møteprotokoll

For å komme i gang med protokollen, må vi flytte oss et hakk mot høyre fasemenyen:

Klikk på *Start*, og vent til fasemenyen ser slik ut:

Skjermbildet i sin helhet vil nå se slik ut:

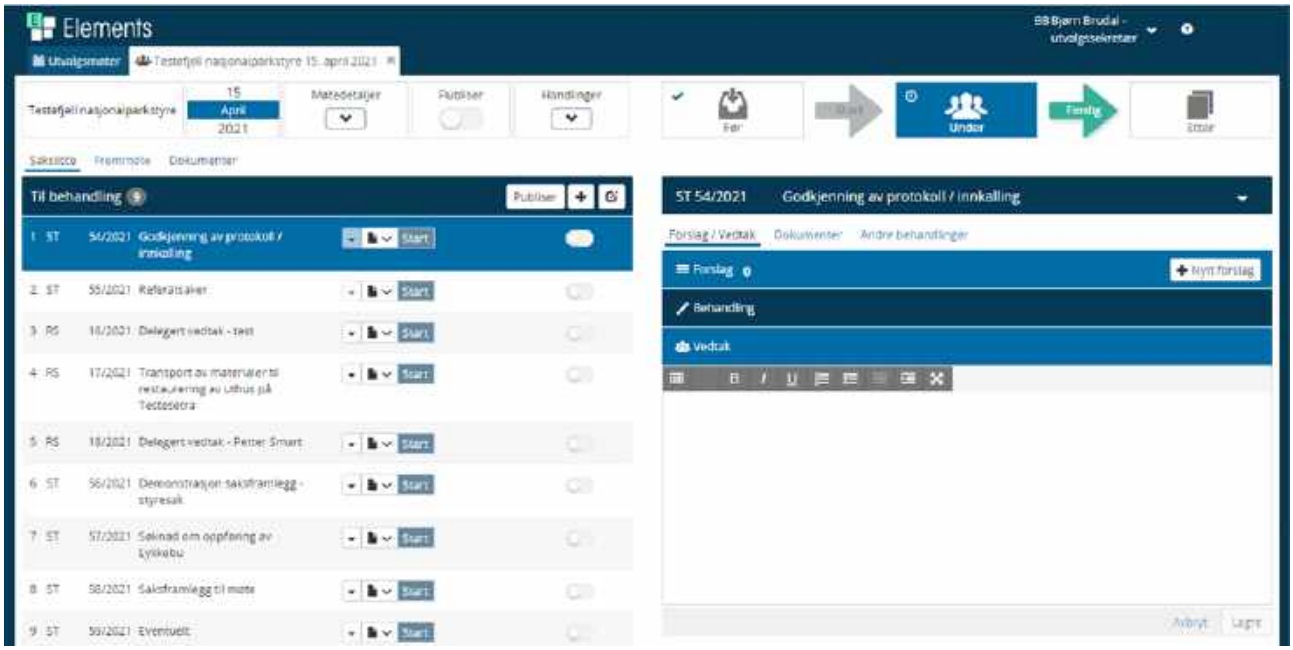

Før vi starter å skrive på protokollen, skal vi se litt nærmere på det skjermbildet vi nå er inne i.

På hver sak i sakslista, finner vi knappene

. Disse knappene har følgende funksjoner:

	Dersom det er knyttet et saksframlegg til saken, klikk her for å åpne saksframlegget i sak/arkiv-modulen.
	Dersom det er knyttet et saksframlegg til saken, klikk her for å åpne en forhåndsvisning av det.
Start	Klikk her for å starte behandlingen av denne saken i sakslista.

På høyre side av skjermbildet foregår selve behandlingen av sakene. Her finner vi en funksjon som tas i bruk når det blir fremmet et nytt forslag til en sak i møtet, og vi finner to teksteditorer – en for behandling av saken og en for vedtak i saken. Det er også flere funksjoner her, men vi konsentrer oss om disse her og nå.

Det er også mulig å gå tilbake til fase «Før» dersom det er nødvendig å gjøre endringer på sakskartet eller på frammøtelista.

Klikker da på pilen oppe til høyre i boksen «Før», og klikk på «Gjenåpne». Da blir fase «Før» aktiv.

2.5.1. Forslag i møtet

Den øverste blokken på høyre side av skjermbildet vist på forrige side, heter Forslag. Knappen Nytt forslag gir oss muligheten til å registrere et nytt forslag som kommer fra en deltaker i møtet. Når vi klikker på denne vil vi få opp følgende skjema:

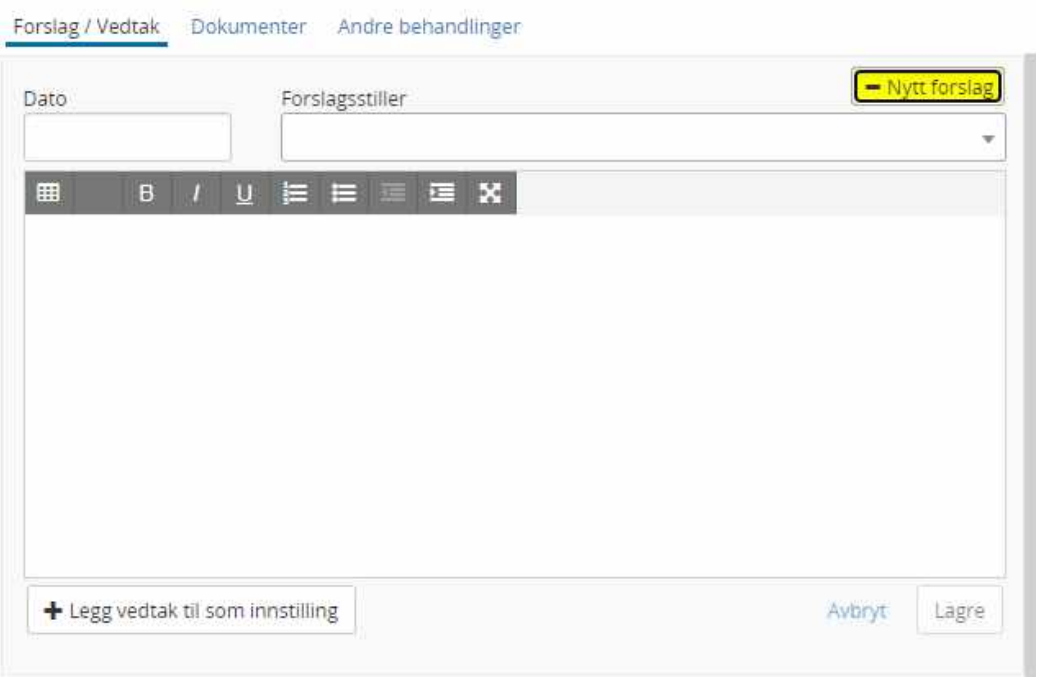

I feltet *Dato* legger vi inn datoen forslaget ble stilt.

I feltet *Forslagsstiller* velger vi navnet på personen som fremmet forslaget.

I teksteditoren skriver vi inn forslaget som ble fremmet.

Til slutt klikker vi på knappen Lagre (knappen endrer seg til grønn bakgrunn når det skjer en endring i tekstruten).

Knappen *Legg vedtak til som innstilling* benyttes dersom forslaget skal erstatte innstillingen skrevet i saksframlegget.

For å lukke forslagsvinduet, klikker vi på knappen Nytt forslag øverst i skjemaet.

2.5.2. Teksteditoren i møtemodulen

Både på *Forslag, Behandling* og *Vedtak* får vi tilgang til en teksteditor. Det er i denne vi skriver all tekst i møtemodulen når vi jobber med protokollen.

Dersom vi har tekst i Word som vi ønsker å kopiere inn, så er det mulig. Det eneste som vi må huske på er at teksten limes inn med tastekombinasjonen CTRL + SHIFT + V slik at alle formateringer i Word blir fjernet.

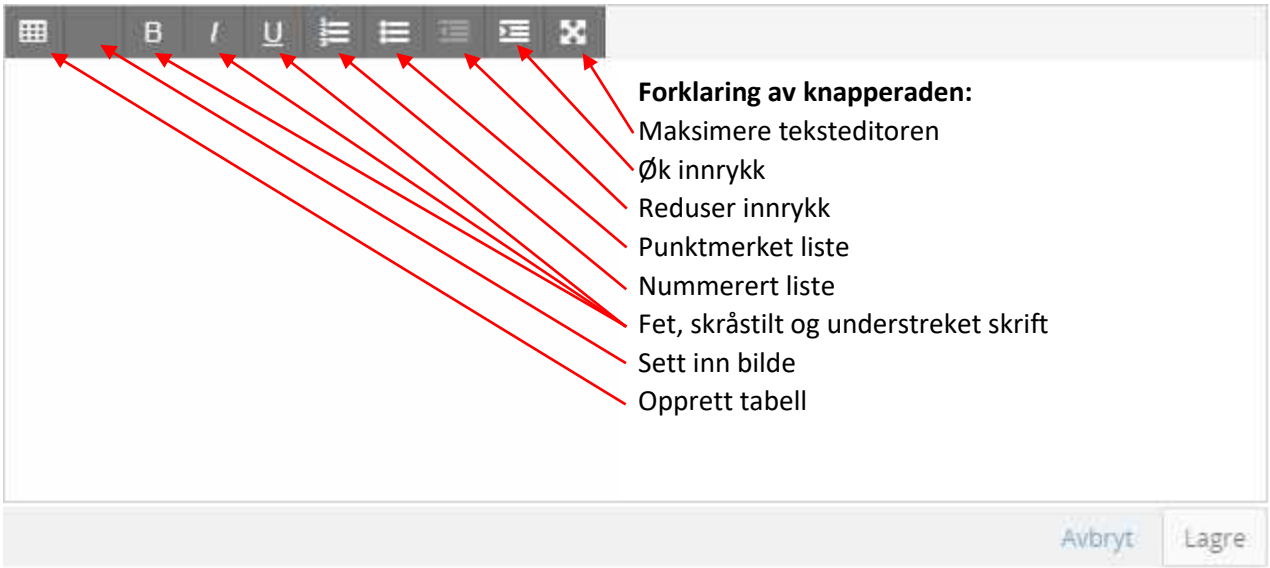

Dersom vi ønsker at teksteditoren skal fylle hele nettleservinduet, kan vi klikke på ikonet i knapperaden. Teksteditoren vil da se slik ut:

For å tilbakestille teksteditoren til normal visning, klikker vi på ikonet i knapperaden. Da skal vi få et bilde som dette:

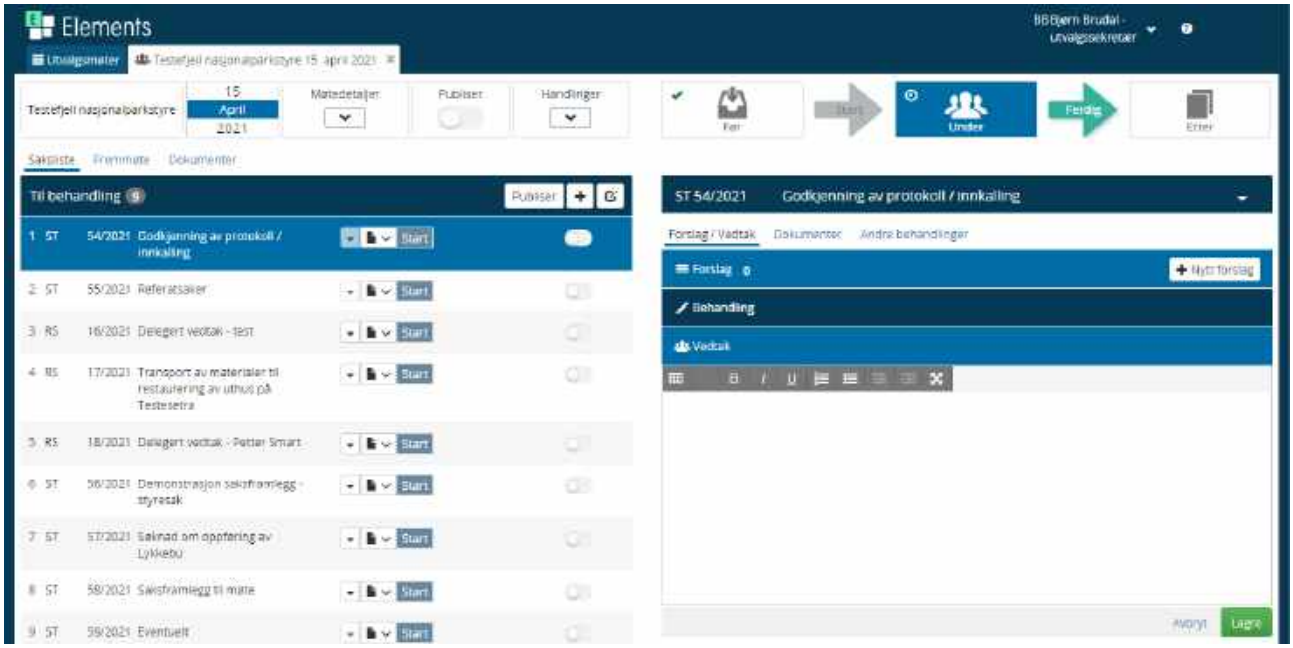

2.5.3. Legge inn protokollmerknad og personer til å godkjenne protokollen

Det er ingen fasit på når vi utfører denne operasjonen. Endringene flettes inni protokollen når den blir generert/regenerert. For å legge til protokollmerknad og personer som skal godkjenne protokollen, da gjør vi slik:

1. Klikk på «arkfanen» Dokumenter, og merk **Forside møteprotokoll**. At vi velger forside møteprotokoll er viktig for at flettingen skal foregå korrekt.

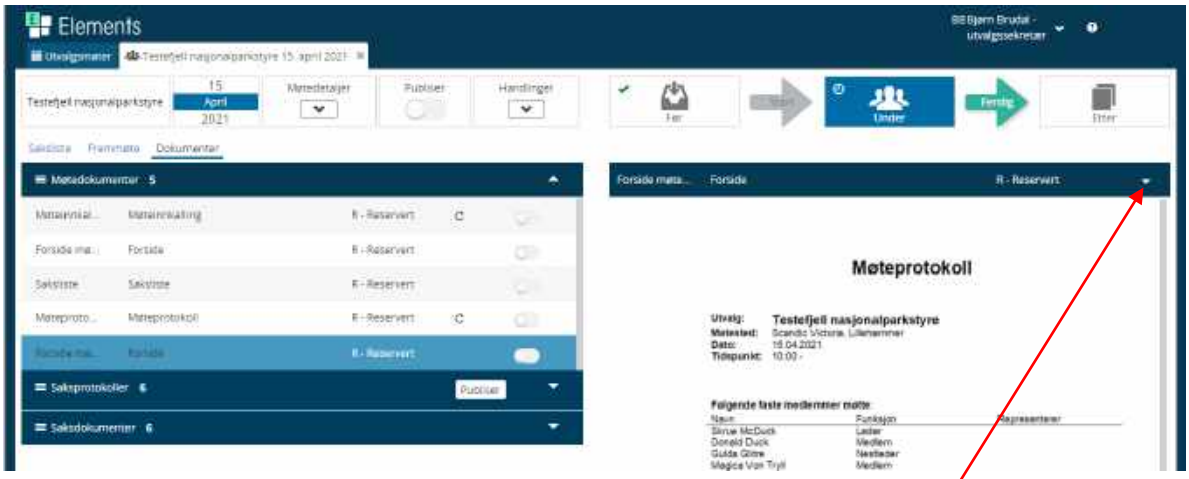

2. For å legge inn merknader og hvem som skal godkjenne protokollen, klikk på bak R-Reservert.
3. Istedenfor forhåndsvisningen av forsiden på møteprotokollen, vises skjemaet som vist til høyre.
4. *Merknad* – I dette feltet skriver vi inn merknaden som flettes inn på møteinnkallingens forside. Eksempel på en merknad er at møtet gikk over to dager og navn på eksterne møtedeltakere som ikke kan legges inn under de vanlige frammøtelistene.
5. *Godkjennes av* – To felter der du legger inn navn på medlemmer som skal godkjenne protokollen. Begynn og skriv navnet, så søker Elements gjennom brukerregisteret og kommer med forslag på navn. Klikk på riktig navn for å velge person.
   Begge navnene blir flettet inn på forsiden til møteprotokollen.
6. Klikk på knappen Lagre for å lagre endringene.

7. For å få flettet disse endringene inn i møteprotokollen, klikk på symbolet C på linjen for møteprotokoll. Da regenereres møteprotokollen.
   Nede til høyre i skjermbildet skal det også etter hvert dukke opp minst en statusmelding som viser at møteprotokollen blir regenerert. Når alle disse er borte, er genereringen ferdig.

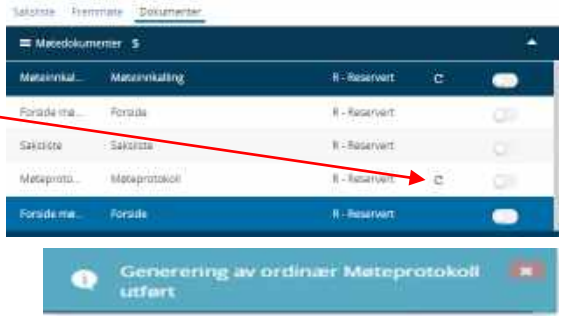

2.5.4. Skrive protokoll

Før vi kan starte arbeidet med å skrive protokoll, må vi klikke på «arkfanen» Saksliste, slik at vi ser alle sakene som skal tas opp i møtet.

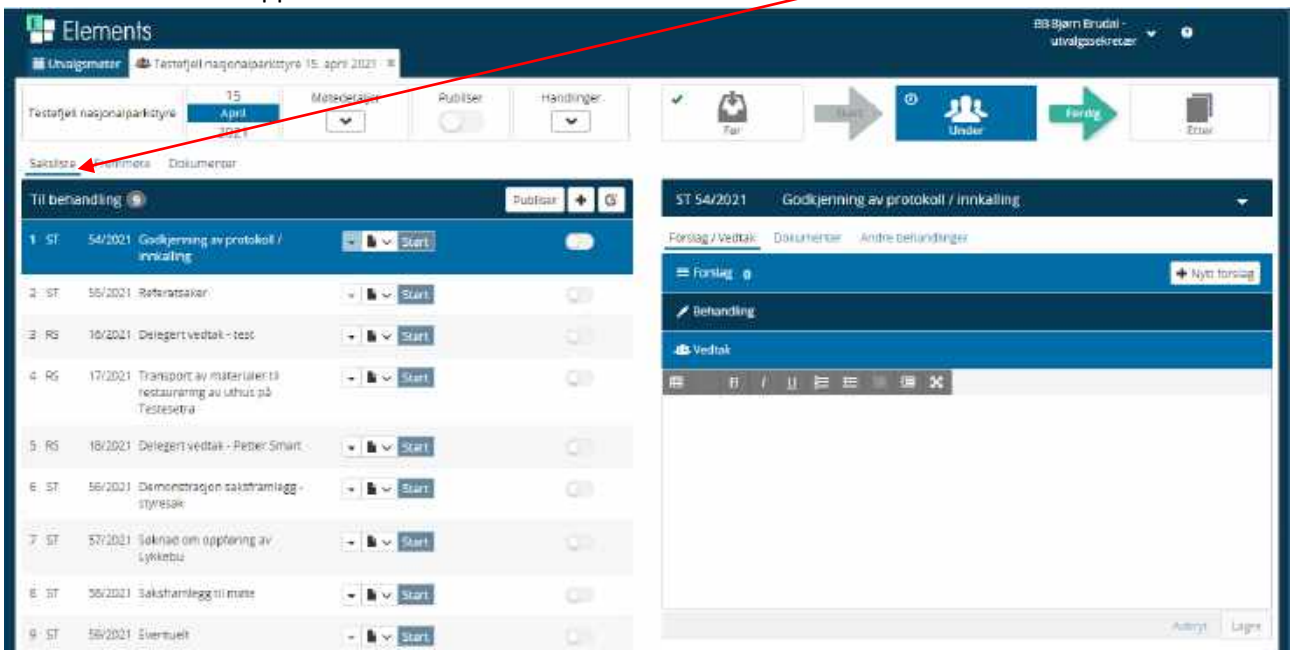

For å skrive protokoll på valgt sak i sakslista, går vi fram på følgende måte:

1. Merk sak i sakslista Klikk på knappen Start i sakslista for valgt sak. Startknappen endres da til Lagre. Dersom du endrer visning av sakslisten til f.eks. å vise saksframlegget, kan behandlingen være tilbakestilt når du endrer visningen tilbake til saksliste.
2. Åpne teksteditor som passer, enten for *Behandling* eller for *Vedtak.*
3. Skriv inn hendelsene i møtet i teksteditoren, og klikk så på knappen Lagre (som du vil finne under teksteditoren for vedtak). Da lagres all tekst.
4. Klikk på pilen under lagreknappen i sakslista for den saken som nettopp er protokollert.
5. Velg behandlingsstatus for valgt sak i sakslista. *Behandlet* vil nok være den mest brukte.
6. Klikk så på knappen Lagre.
7. Vent mens Elements oppretter delprotokoll for denne saken.

8. Når prosesseringen er fullført, vil den ferdig behandlede saken vises slik i sakslista.

Denne prosedyren gjentas for alle saker i sakslista. Når siste sak har er ferdig behandlet, vil Elements regenerere hele møteinnkallingen. Denne prosessen kan ta litt tid.

2.5.4.1. *Eksempel på protokollering av sak*

Her følger et eksempel på en protokollering av en sak i sakslista, der det også kommer inn et nytt forslag i møtet. Det vil dreie seg om styresak *ST 57/2021 Søknad om oppføring av Lykkebu*.

Skjermbildet under viser at vi har ferdigbehandlet sakene 1-6 i møtet, og at vi er klar for den 7. saken.

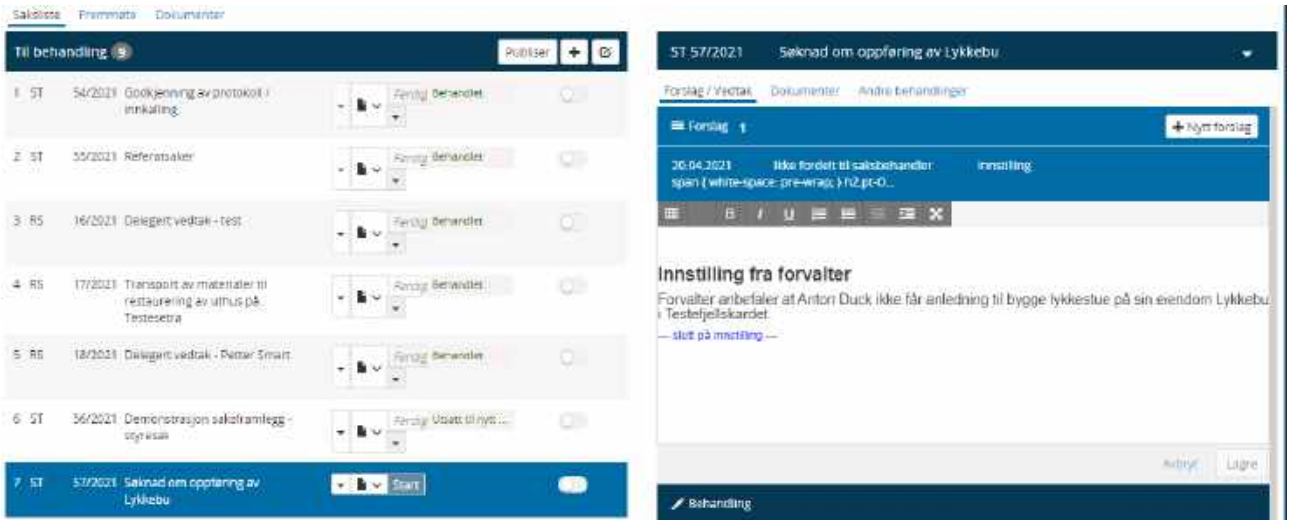

Ved å klikke på linjen *Forslag* så får vi opp innstillingen fra forvalter.

Gulda Glitre tar tidlig ordet i diskusjonen og melder at hun har et nytt forslag hun ønsker blir diskutert i møtet. Vi må dermed registrere nytt forslag. Det gjør vi ved å klikke på knappen Nytt forslag.

Vi legger inn dato for når forslaget ble stilt, og navnet på forslagsstiller, og så skriver vi inn forslaget i teksteditoren.

Til slutt klikker vi på knappen Lagre. Deretter må vi klikke på knappen Nytt forslag for å lukke forslagsvinduet.

Opprinnelig innstilling og det nye forslaget presenteres under hverandre.

For å dokumentere behandlingen av saken, åpner vi teksteditoren for behandling. Teksten lagres ved å klikke på knappen Lagre (som står under vedtak).

Teksten til høyre er et tynt eksempel på hvordan dette faktisk kan skrives.

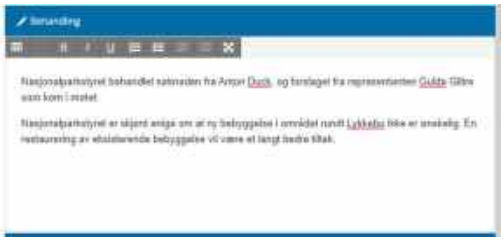

Til slutt kommer vi til vedtaket, og det legges inn i teksteditoren for vedtak. Teksten lagres ved å klikke på knappen Lagre.

Avslutningsvis må vi sette saken som behandlet i sakslista, og det gjør vi ved å klikke på den gule knappen Lagre.

2.5.5. Rette opp behandlet protokoll

Dersom det blir oppdaget feil i protokollen til en sak som har fått behandlingsstatus Ferdig på sakslisten. For å få tilgang til å rette opp feilen, må behandlingsstatusen oppheves. Det gjør vi slik:

1. Klikk på pilen som står under Behandlet
2. Klikk på Start for å åpne opp behandlingen. Behandlingen av saken er nå opphevet.
3. Gjør endringer på protokollen.
4. Gjenopprett behandlingen av saken, ved å klikke på knappen Start og deretter på knappen Lagre.
5. Saken er atter igjen ferdig behandlet.

2.5.6. Legge til tidspunkt for møteslutt

Når møtet er ferdig, vet vi når møtet sluttet. Vi kan da gå inn på møtedetaljene og justere klokkeslettet får når møtet tok slutt. Det gjør vi slik:

1. Klikk på pil under *Møtedetaljer* i topplinja i møtevinduet.
2. Klikk på blyanten.

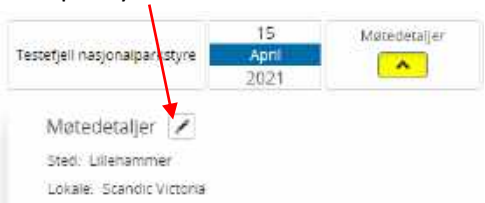

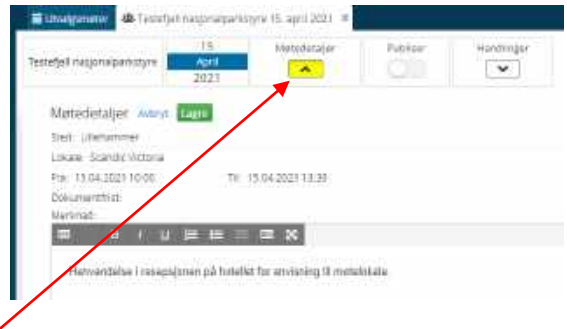

3. Legg inn tidspunkt for møtets slutt. Du må velge dato og klokkeslett, eller skrive det inn i feltet (i skjermbildet til høyre er 15.04.2021 13:30 valgt som sluttidspunkt.
4. Klikk på knappen Lagre, og deretter på knappen for å lukke møtedetaljene.

5. Bytt visning fra saksliste til dokumentliste ved å klikke på «arkfanen» *Dokumenter*.
6. Merk linja for *Møteprotokoll* og klikk på ikonet for å regenerere møteprotokollen.
7. Sluttidspunktet skal nå flettes inn på forsiden av møteprotokollen.

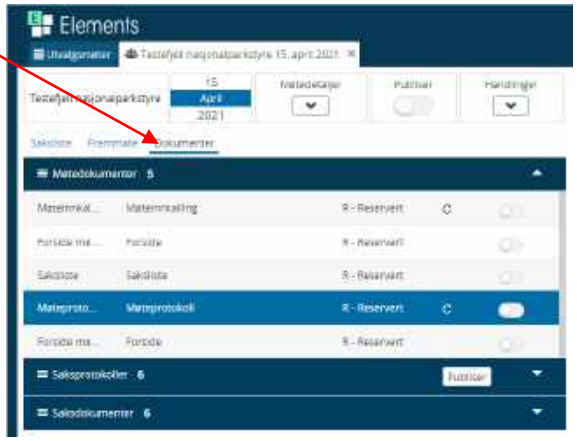

2.5.7. Godkjenning av møteprotokoll

Når møteprotokollen er godkjent, kan vi endre status på møteprotokollen. Det gjør vi slik:

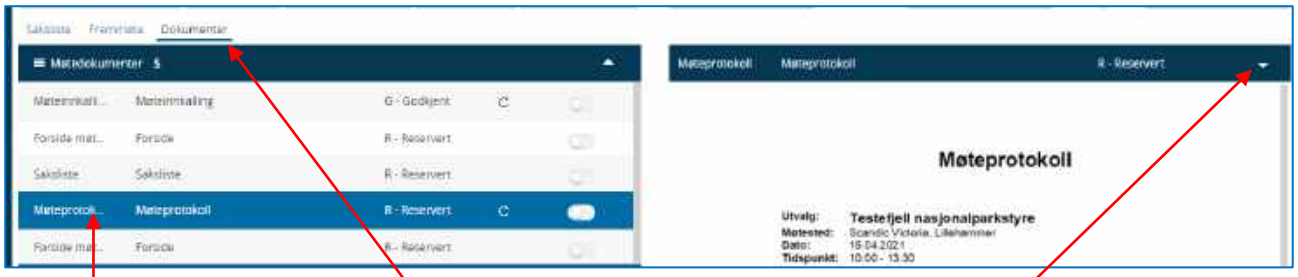

1. Klikk på «arkfanen» *Dokumenter* slik at visningen endrer seg fra sakslistevisning til dokumentvisning.
2. Merk linja med møteprotokollen.
3. På den blå linja over forhåndsvisningen av protokollen, klikk på pilen til høyre for der det står R – Reserver.
4. I feltet *Status* endre statusen fra R – Reservert til *G – Godkjent*.
5. Klikk på knappen Lagre som vi finner nederst til høyre i skjemaet.
6. Møteprotokollen skal nå ha status G – Godkjent.

2.5.8. Utskrift av møteprotokoll

For å ta utskrift av møteprotokollen, må vi få opp forhåndsvisningen av møteprotokollen, på samme måte som vist i forrige kapittel. Så fortsetter vi slik:

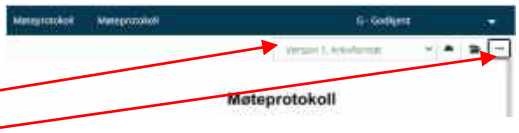

1. Sett så musepekeren inne i forhåndsvisningen, slik at det dukker opp ei verktøylinje i toppen av forhåndsvisningen.
2. Klikk på knappen .
3. Da dukker menyvalget Utskrift opp. Klikk på denne, og møteprotokollen sendes til standard skriver.

2.6. Oppfølging etter møte – Utsendinger og partsbrev

Når møtet er gjennomført og protokoll er ferdigstilt, er det tid for etterbehandlinger fra møtet.

Da kan vi også flytte valgt oppgave i fasemenyen fra *Under* til *Etter.* Det gjør vi på følgende måte:

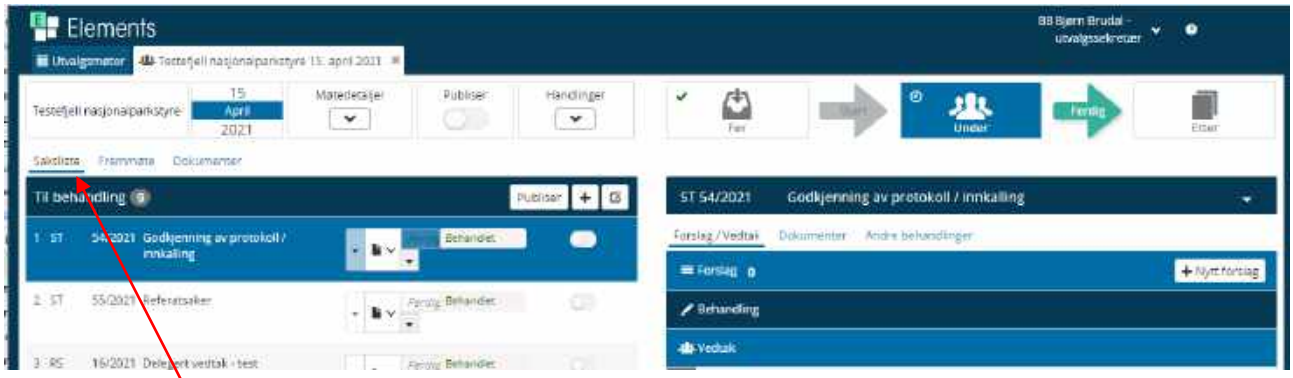

1. Stå i sakslista i møtet.
2. Klikk på Ferdig i fasemenyen. Elements starter nå en liten prosess som tar noen få sekunder.
3. Fasemenyen er nå endret, slik at oppgaven *Under* er fullført, og oppgaven *Etter* er aktivert.

Vi går dermed inn i sluttfasen av møtebehandlingen.

2.6.1. Avslutte møtet

Når du avslutter møtet, vil samtlige saksprotokoller automatisk settes til status G – Godkjent. For å få avsluttet møtet, må vi stå på visningen *Saksliste*. Da får vi tilgang til ikonet Avslutt møte.

Klikk på denne knappen, og vi vil få en bekreftelse nederst til høyre i skjermen om at møte er avsluttet. Knappen for å avslutte møtet endrer seg til Åpne møte.

2.6.2. Protokollutdrag

Et protokollutdrag er møteprotokollens forside pluss protokollen for den saken som protokollutdraget kjøres fra.

Dette gjør vi på følgende måte:

1. I sakslista, klikk på den saken som vi skal lage protokollutdrag fra.
2. Klikk på knappen
3. Klikk på Protokollutdrag fra menyen.
4. Vent til sak/arkiv modulen åpnes i eget vindu med forhåndsvisning av protokollutdraget.

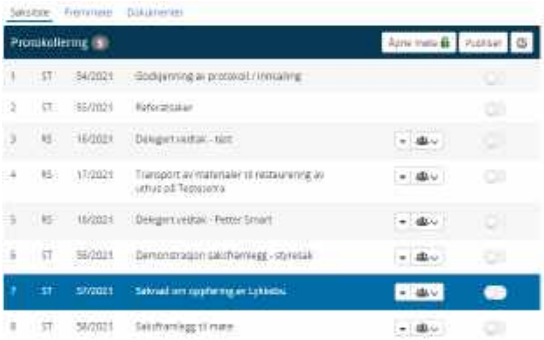

2.6.3. Partsbrev

Vedtakene som er fattet i møtet, skal følges opp. Eksempelvis en søknad om byggetillatelse må besvares ut slik at søker får kunnskap om styrets vedtak.

Disse oppgavene gjør vi i modulen Sak/arkiv.

2.6.3.1. *Hoppe fra saksliste til journalpost i sak/arkiv*

I kapittel 2.3.1 er det beskrevet hvordan vi kan hoppe fra kølista til en journalpost som ikke har korrekt status for å legges inn på sakslista. Tilsvarende funksjonalitet finnes på sakslista, slik at du enkelt kan hoppe fra sakslista til journalposten (saksframlegget) som danner grunnlaget for partsbrevet.

Dette gjør vi på følgende måte:

1. I sakslista, klikk på den saken vi skal åpne saksframlegget til.
2. Klikk på knappen
3. Fra menyen klikk på
4. Vi blir nå flyttet inn i modulen sak/arkiv på journalposten for saksframlegget til valgt sak.

2.6.3.2. *Partsbrev (kun vedtak)*

Vi skal nå se på hvordan vi oppretter et partsbrev med kun vedtak.
Som eksempel benytter vi saksframlegget i saken fra Anton Duck om oppføring av ny Lykkebu.

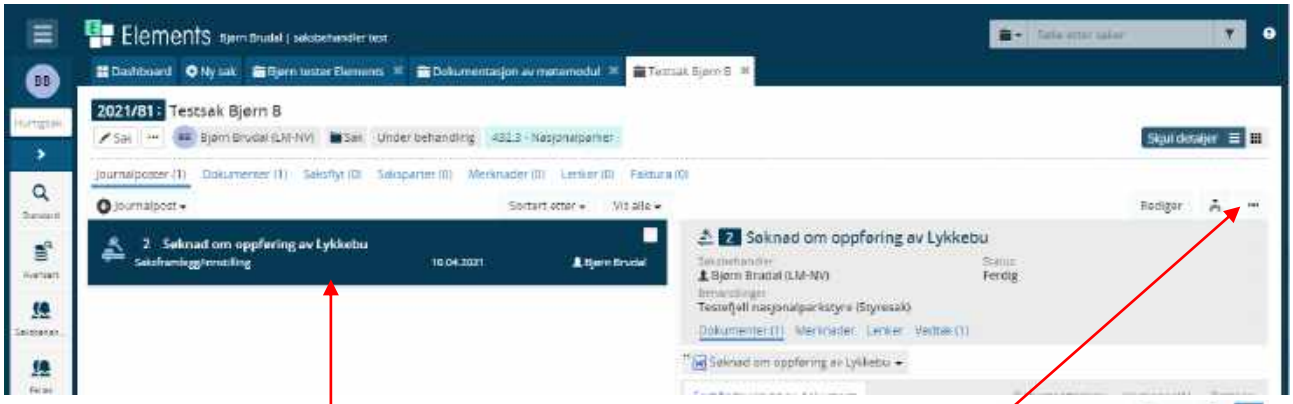

1. Sørg for at journalposten med saksframlegget er merket, dersom saken har flere journalposter.
2. Klikk på ikonet *** som står øverst til høyre for journalpostdetaljene.
3. Fra menyen som nå dukker opp, klikk på *Lag partsbrev (kun vedtak)*. Et skjema for opprettelse av et utgående brev dukker opp i høyre del av skjermbildet.

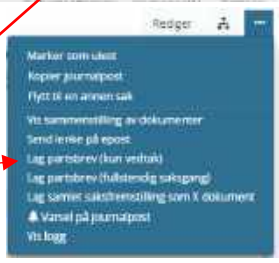

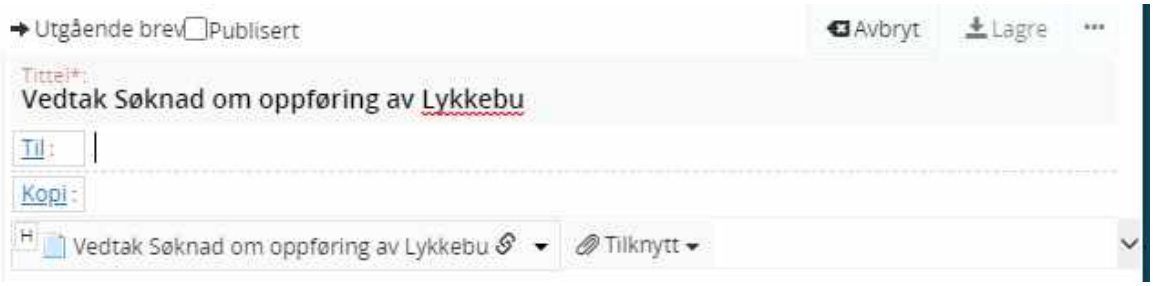

4. Tittelen på brevet er som standard «Vedtak» og tittelen på saksframlegget.
   Denne tittelen kan vi endre til noe mer forståelig hvis nødvendig.
5. I feltet *Til* legger vi inn navn på mottaker av brevet. Dersom mottaker er registrert i sakspartregisteret eller finnes i en annen søkbar adresseliste, vil adresseinformasjonen være ferdig utfylt.
   I vårt eksempel kom søknaden fra Anton Duck. Derfor skriver vi Anton Duck som mottaker. Så snart vi har gjort det, vil Anton Duck dukke opp som eget element. Dette elementet må vi klikke på for å få lagt til adresse i eget skjema:

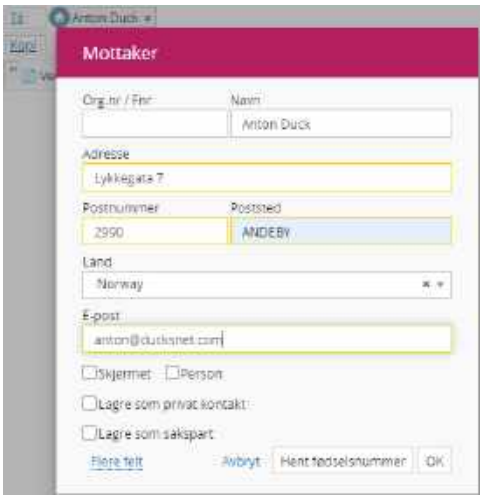

   a. Navnet er ferdig utfylt, men resten må fylles inn som vist i skjermbildet til høyre.
   b. Er mottaker personlig, må vi krysse av for *Person*.
   c. Forsendelser som er unntatt offentlighet, skal vi vanligvis krysse av for *Skjermet*.
   d. Skal mottaker registreres som sakspart, kan vi krysse av for *Lagre som sakspart*.
   e. For å hente fødselsnummer til digital forsendelse, klikker vi på knappen *Hent fødselsnummer*.
   f. Når alle felter er ferdig utfylt, klikker vi på knappen «Ok» nederst i skjemaet.
6. For kopimottakere, fylles ut som punkt 5 ovenfor.
7. Under adressefeltene, er det som hoveddokument lagt inn en kobling til vedtaket. Denne koblingen må vi knytte til en dokumentmal, så derfor klikker vi på pilen bak elementet.

8. Fra menyen som nå dukker opp, klikker vi på Dokumentmal
9. Fra vinduet dokumentmaler, velger vi brevmal for nasjonalparkstyret som har behandlet saken, og klikker på knappen *Lagre*.
10. Til slutt klikker vi på knappen i *Lagre* i skjemaet for ny journalpost
11. Partsbrevet blir nå opprettet, og ferdig flettet dokument åpnes i Word.
12. Gjør nødvendige redigeringer i dokumentet, før du lagrer og lukker det.

Merk!! Dersom du trenger å oppdatere dokumentet etter at det er produsert, f. eks. at det skal legges til mottakere, og du bruker funksjonen «Flett metadata til dokument», så forsvinner det som er flettet inn fra møtemodulen. Dette er meldt inn til leverandør som har bekreftet at de vet om feilen. Partsbrev (fullstendig saksgang) har ikke denne feilen.

2.6.3.3. *Partsbrev (fullstendig saksgang)*

Fremgangsmåten for å opprette partsbrev med fullstendig saksgang er helt lik den vi nettopp har gått gjennom i forrige kapittel. Kun sluttresultatet er ulikt, da den fullstendige saksgangen blir lagt til som et vedlegg til hoveddokumentet.

2.6.3.4. *Lag samlet saksfremstilling som X dokument*

Samlet saksfremstilling vil si alle dokumenter i saken, fra saksframlegget til vedtak, samles i et dokument som legges på saken som et X-notat. Dette opprettes på følgende måte:

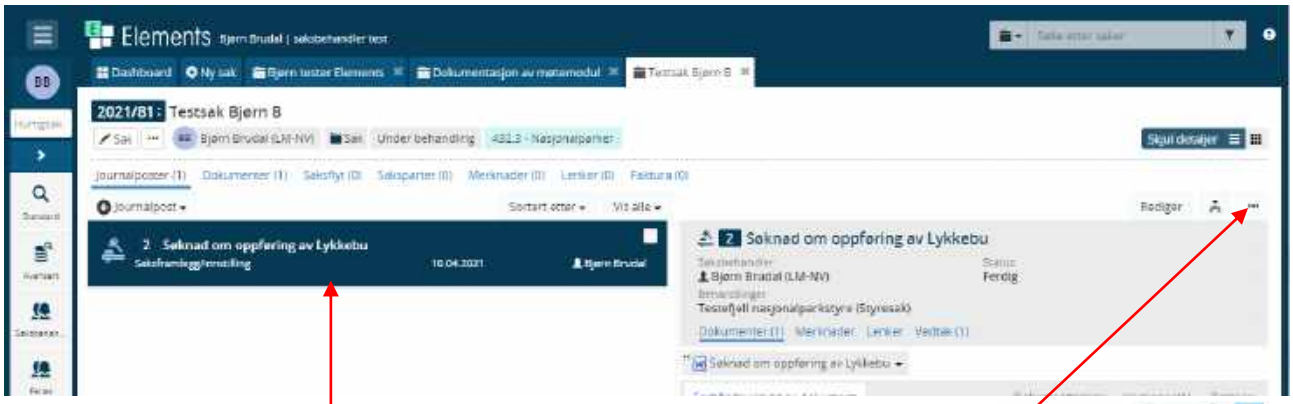

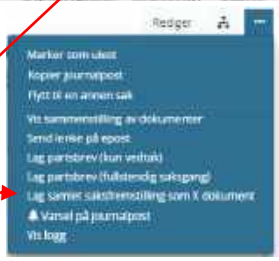

1. Sørg for at journalposten med saksframlegget er merket, dersom saken har flere journalposter.
2. Klikk på ikonet ••• som står øverst til høyre for journalpostdetaljene.
3. Fra menyen som nå dukker opp, klikk på *Lag samlet saksfremstilling som X dokument*.
4. Vent mens sammenstillingen opprettes som egen journalpost på saken (som et X-notat).

3. Tillegg

Her vil vi finne eksempler på av alle dokumentmalene som benyttes i tilknytning til møtemodulen. Vi vil også kunne finne forklaringer på flettefelter, og hvor i møtemodulen vi må gå for å få lagt til teksten som vises på det ferdige dokumentet.

Andre elementer som ikke passet inn i hovedveilederen, på grunn av størrelse eller andre årsaker kan vi også kunne finne her.

3.1. Dokumentmaler

På de kommende sidene vil vi se nærmere på dokumentmalene som benyttes i tilknytning til møtemodulen. Et typisk malsett vil bestå av følgende maler:

- Brevmal / universell mal for utgående dokument
- Delegert vedtak (tilpasset mal for utgående dokument)
- Saksframlegg/innstilling
- Forside møteinnkalling
- Forside møteprotokoll
- Saksliste
- Offentlig saksliste
- Saksprotokoll
- Møtedokument (som er en tom mal med et sett med stiler).
  Denne malen har også en pdf-versjon.

Malene skal følge designprofilen for nasjonalparkstyrene så langt det lar seg gjøre.

3.1.1. Standard brevmal

Testefjell nasjonalparkstyre

Postadresse
OVADMPOSTADRESSE
OVADMPOSTNR
OVADMPOSTSTED

Besøksadresse
Andegata 7
2990 ANDEBY

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 SAKSBEHTLF
OVADMEMAILADRESSE
http://www.nasjonalparkstyre.no/testefjell

MOTTAKERNAVN
ADRESSE
POSTNR POSTSTED

UOFFPARAGRAF

Saksbehandlar SAKSBEHANDLERNAVN **Vår ref.** SAKSNR-NRISAK PRIMÆRKLASSERING **Dykkar ref.** REF **Dato** BREVDATO

TITTEL

Med hilsen

SAKSBEHANDLERNAVN2
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Nasjonalpark	Testefjell
Naturreservat	Testemoen
Landskapsvernområde	Testebrinken

3.1.2. Delegert vedtak

Testefjell nasjonalparkstyre

Postadresse
OVADMPOSTADRESSE
OVADMPOSTNR
OVADMPOSTSTED

Besøksadresse
Andegata 7
2990 ANDEBY

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 SAKSBEHTLF
OVADMEMAILADRESSE
http://www.nasjonalparkstyre.no/testefjell

MOTTAKERNAVN
ADRESSE
POSTNR POSTSTED

UOFFPARAGRAF

Saksbehandlar SAKSBEHANDLERNAVN **Vår ref.** SAKSNR-NRISAK PRIMÆRKLASSERING **Dykkar ref.** REF **Dato** BREVDATO

Delegert vedtak

Delegasjonssak	UTVALGSSAKSNR

TITTEL

Vedtak

I samsvar med vedtekter for Testefjell nasjonalparkstyre punkt 6.2, jf. naturmangfoldsloven § 62 andre ledd tredje punktum, har Testefjell nasjonalparkstyre i styremøte 14.03.2016, sak 5/16, gjort vedtak om å delegere saksbehandling av enkelte saker til nasjonalparkforvalteren, slik som i denne saken. Vedtaket gir nasjonalparkforvalterene i Testefjell myndighet til å treffe vedtak i saker av kurant karakter.
Med saker av kurant karakter mener man følgende:

- Saker etter de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriftene om ferdsel og motorferdsel.
- Saker etter andre spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriftene og etter naturmangfoldloven § 48 der:
  a) Det dreier seg om fornyelse av dispensasjon gitt av styret eller arbeidsutvalget, og forutsetningene er tilnæret uendret.
  b) Det foreligger etablert forvaltningspraksis fra saker behandlet av styret/AU i tilsvarande sak.
  c) Forvaltingsplanen gir spesifikke føringer for utfallet.

Dokumenter i saken

Søknaden

Søknaden er vurdert i samsvar med

Verneforskrift og verneformål

Vurdering

Nasjonalpark	Testefjell
Naturreservat	Testemoen
Landskapsvernområde	Testebrinken

Testefjell
nasjonalparkstyre

Klage

Vedtaket kan klages inn for Miljødirektoratet av partene i saken eller andre som har rettslig klageinteresse med ein frist på 3 uker jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage skal rettes til Miljøvdirektoratet, men sendes til Testefjell nasjonalparkstyre.

Med hilsen

SAKSBEHANDLERNAVN2
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

3.1.3. Saksframlegg/innstilling

Testefjell
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

UOFFPARAGRAF

Arkivsaksnummer: SAKSNR-NRISAK **Saksbehandler:** Saksbehandler **Dato:** BREVDATO

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
SAKSGANG		

Tittel

Innstilling fra forvalter

Dokumenter i saken

VEDLEGG

Saksopplysninger

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Verneformål – forskrift

Forvaltningsplan

Naturmangfoldloven

Presedens

Vurdering

Nasjonalpark	Testefjell
Naturreservater	Testemoen
Landskapsvernområder	Testebrinken

3.1.4. Forside møteinnkalling

Testefjell
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	**UTVALGSNAVN**
Møtested:	MØTEROM, MØTESTED
Dato:	MØTEDATO
Tidspunkt:	MØTESTART

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

MØTEMERKNAD

MØTEDOKUMENTMERKNAD

3.1.5. Forside møteprotokoll

Testefjell
nasjonalparkstyre

Møteprotokoll

Utvalg: **UTVALGSNAVN**
Møtested: MØTEROM, MØTESTED
Dato: MØTEDATO
Tidspunkt: MØTESTART - MØTESLUTT

Følgende faste medlemmer møtte:

Navn	Funksjon	Representerer
FRAMMØTEFASTE		

Følgende medlemmer hadde meldt forfall:

Navn	Funksjon	Representerer
FRAMMØTEFASTEIKKEMØTT		

Følgende varamedlemmer møtte:

Navn	Møtte for	Representerer
FRAMMØTEVARA		

Merknader:

MØTEDOKUMENTMERKNAD

Øvrige frammøtte:

Navn
FRAMMØTEANDRE

Underskrift:

Vi bekrefter med underskriftene våre at det som er ført på de sidene vi har signert i møteboka, er i samsvar med det som ble vedtatt på møtet.

MØTEDOKGODKJENTDATO

MØTEDOKGODKJENTAVPRIM MØTEDOKGODKJENTAVSEK

3.1.6. Saksliste

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
SAKSLISTE			

MØTEDOKUMENTMERKNAD

3.1.7. Offentlig saksliste

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
OFFENTLIGSAKSLISTE			

MØTEDOKUMENTMERKNAD

3.1.8. Saksprotokoll

Saksprotokoll i UTVALGSNAVN - MØTEDATO

FORSLAG

Behandling

BEHANDLING

Vedtak

VEDTAK

4. Versjonshistorikk

Dato	Versjon	Endringer
21.04.2021	1	Ferdig første utgave
22.04.2021	1.1	Lagt til tillegg med visning av dokumentmaler
28.04.2021	1.2	Korrigert skrivefeil og gjort kapittelet om oppsett av sakskart mer tydelig. Kapittel 2.1.1 – oppretting av sak fjernet, da dette vil være en del av kurset i saksbehandling som alle må gjennomføre.
30.07.2021	1.3	Kapittel 1.5.3 – Lagt inn forklaring om at man må stå på *Styre, råd og utvalg* i administrasjonsmodulen før man klikker *Nye*.
14.01.2022	1.4	Lagt til figur for utlisting av sakskart i kapittel 1.5.2.4.
17.01.2022	1.5	Språkvask og kosmetiske endringer maloversikt, samt ny figur side 4.
14.03.2024	1.6	Endringer i kapittel 1.5.1 (opprette nytt utvalg) og i kapittel 2.5 (bytte fase fra «Før» til «Under» og motsatt).

Fra: Line-Kristin Larsen[Line-Kristin.Larsen@miljodir.no]
Sendt: 06.01.2025 16:31:51
Til: Skansen, Ronny;Gulbrandsen, Jenny Marie;Odden, Alf;Haug, Jørn Trygve;Grevrusten, Stein Magne;Stokkenes, Aina-Elise Bolstad;Valan, Sindre Kolstad;Sveen, Kari;Ullring, Ulf;Liebe, Morten;Granli, Stein Egil;Sørlie, Kristine;Rødstøl, Mari Melbø;Stensby, Trond;Skarsaune, Ingvild;Nystuen, Hilde;Berge, Eirin;Sem, Gunhild Kirsti;Svendsgard, Bernhard;Nystad, Ingvild Hansen;Wika, Jannike Elise;Kvalshaug, Ole-Jakob;Aarstrand, Bjørnar;Moldestad, Torbjørn;Buttingsrud, Trond Erik;Jaren, Hege;Olsen, Monika;Borud, Dag Evert;Skjemstad, Oddrun;Stine Emilie Alfonsdatter Nøding;Benonisen, Rune;Storm, Nina Andrea;Olsen, Sunniva;Vistnes, Ingunn Ims;Salmila, Karoline;Østereng, Geir;Solbakke, Jørgen Eira;Baardvik, Bjørn Morten;Kollstrøm, Rolf;Birkeland, Ingve;Tødås, Tore;Thyrum, Kirsten;Bull, Hans;Nisja, Eli Grete;sara.kristiane.kjergard.eide@statsforvalteren.no;Slettom, Lars;Berger, Marit Sophie;Henriksen, Linda Forbregd;Nøstvold, Lina;Moen, Hege Sæther;Sjømæling, Anne;Herregården, Kristian Kvaalen;Dobbedal, Eirik Johansen;Haavik, Astrid Bakke;Snøtun, Trygve;Hauge, Tor Arne;Sveen, Kari;Nedrelo, Eldrid;Nornes, Anbjørg;Vallestad, Jorunn;Maria Alarcon Underdal;Røyrvik, Alf Erik;Aasland, Øistein;anne.gerd.nysveen@ullensvang.kommune.no;trine.lise.slatsveen@nore-og-uvdal.kommune.no;bjornhelge.bjornsen@tinn.kommune.no;Bjerka, Ida Steien;Postmottak SFMR;Postmottak SFTF;Postmottak SFVL;Postmottak SFAG;Postmottak SFNO;Postmottak SFRO;Postmottak SFOS;Postmottak SFIN;Postmottak SFVT;Postmottak SFRO[ronny.skansen@statsforvalteren.no;jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no;alf.odden@statsforvalteren.no;jorn.haug@statsforvalteren.no;stein.grevrusten@statsforvalteren.no;aina-elise.bolstad.stokkenes@statsforvalteren.no;sindre.valan@statsforvalteren.no;kari.sveen@statsforvalteren.no;ulf.ullring@statsforvalteren.no;morten.liebe@statsforvalteren.no;stein.granli@statsforvalteren.no;kristine.sorlie@statsforvalteren.no;mari.rodstol@statsforvalteren.no;trond.stensby@statsforvalteren.no;ingvild.skarsaune@statsforvalteren.no;hilde.nystuen@statsforvalteren.no;eirin.berge@statsforvalteren.no;gunhild.sem@statsforvalteren.no;bernhard.svendsgard@statsforvalteren.no;ingvild.hansen.nystad@statsforvalteren.no;jannike.wika@statsforvalteren.no;ole-jakob.kvalshaug@statsforvalteren.no;bjornar.aarstrand@statsforvalteren.no;torbjorn.moldestad@statsforvalteren.no;trond.erik.buttingsrud@statsforvalteren.no;hege.jaren@statsforvalteren.no;monika.olsen@statsforvalteren.no;dag.evert.borud@statsforvalteren.no;oddrun.skjemstad@statsforvalteren.no;stine.noding@statsforvalteren.no;rune.benonisen@statsforvalteren.no;nina.storm@statsforvalteren.no;sunniva.olsen@statsforvalteren.no;ingunn.vistnes@statsforvalteren.no;karoline.salmila@statsforvalteren.no;geir.ostereng@statsforvalteren.no;jorgen.solbakke@statsforvalteren.no;bjorn.baardvik@statsforvalteren.no;rolf.kollstrom@statsforvalteren.no;ingve.birkeland@statsforvalteren.no;tore.todas@statsforvalteren.no;kirsten.thyrum@statsforvalteren.no;hans.bull@statsforvalteren.no;eli.nisja@statsforvalteren.no;sara.kristiane.kjergard.eide@statsforvalteren.no;lars.slettom@statsforvalteren.no;marit.berger@statsforvalteren.no;Linda.Forbregd@statsforvalteren.no;lina.nostvold@statsforvalteren.no;hege.moen@statsforvalteren.no;anne.sjomaling@statsforvalteren.no;kristian.herregarden@statsforvalteren.no;Eirik.Dobbedal@statsforvalteren.no;astrid.haavik@statsforvalteren.no;trygve.snotun@statsforvalteren.no;tor.arne.hauge@statsforvalteren.no;kari.sveen@statsforvalteren.no;eldrid.nedrelo@statsforvalteren.no;anbjorg.nornes@statsforvalteren.no;jorunn.vallestad@statsforvalteren.no;maria.underdal@statsforvalteren.no;alf.erik.royrvik@statsforvalteren.no;oistein.aasland@statsforvalteren.no;anne.gerd.nysveen@ullensvang.kommune.no;trine.lise.slatsveen@nore-og-uvdal.kommune.no;bjornhelge.bjornsen@tinn.kommune.no;ida.bjerka@statsforvalteren.no;sfmrpost@statsforvalteren.no;sftfpost@statsforvalteren.no;sfvlpost@statsforvalteren.no;sfagpost@statsforvalteren.no;sfnopost@statsforvalteren.no;sfropost@statsforvalteren.no;sfospost@statsforvalteren.no;sfinpost@statsforvalteren.no;sfvtpost@statsforvalteren.no;sfropost@statsforvalteren.no]
Kopi: Terje Qvam[Terje.Qvam@miljodir.no];Ole Morten Sand[ole.morten.sand@miljodir.no];
Tittel: Ferdselstelling i verneområder

God ettermiddag alle sammen og godt nytt år!

I oppløpet frem mot jul har vi jobbet med å få avklart hvordan vi skal jobbe med ferdselstelling fremover. Det som utkrystalliserer seg er at behovene varierer fra et fylke til et annet, både hva angår ressurs og behov for telling.

Derfor kommer jeg til å kontakte dere fylkesvis for å få mer detaljer om hvordan det foregår hos dere, slik at vi kan lage et opplegg som ivaretar de ulike behovene rundt omkring.

Det at vi har mindre SNO ressurs er en gitt ramme, også må vi navigere oss etter det frem mot en løsning som kan fungere godt. Vi har lagt ved et notat, som gir litt mer informasjon hvordan vi tenker oss et opplegg fremover.

Dette er rammene vi har for ferdselstellere i 2025:

- Dere melder inn behov for teller slik som før i ESS, så fordeler vi de tellerne vi har.
- Dere som ønsker å kjøpe tellere selv ber vi at dere avvent dette til 2026, slik at vi kan få undersøkt hvilke tellere som egner seg best, og på bakgrunn av det ordne en felles ramme for innkjøp fremover.
- SNO lokalt bidrar som før i 2025.

Med vennlig hilsen Line

Line-Kristin Larsen
Seniorrådgiver verneområdeseksjonen
Miljødirektoratet
Tlf. 97643455

Registrering av ferdsel i verneområder

Opplegg for 2025

- Dere melder inn behov for teller slik som før i ESS, så fordeler vi de tellerne vi har.
- Dere som ønsker å kjøpe tellere selv ber vi at dere avvent dette til 2026, slik at vi kan få undersøkt hvilke tellere som egner seg best, og på bakgrunn av det ordne en felles ramme for innkjøp fremover.
- SNO lokalt bidrar som før i 2025.

Bakgrunn

Vi har frem til nå hatt et opplegg for ferdselstellere i verneområder der Miljødirektoratet besitter en pott med ferdselstellere, som fordeles til forvaltningsmyndighetene basert på en behovsinnmelding. Behov for tellere meldes inn via ESS og deles ut etter faste kriterier.

SNO lokalt bistår med oppsetting/drift samt analyse av data fra en eller flere tellere. Det er utpekt regionalt ansvarlige som er ressurspersoner i sine distrikt og mange andre lokalt ansatte i SNO bistår i arbeidet med ferdselstellere.

SNO sin hovedoppgave er å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet, i form av å føre kontroll med en rekke miljølover, se Lov om statlig naturoppsyn. I tillegg er SNO pålagt andre oppgaver, inkludert å bistå forvaltningsmyndigheten i tiltak knyttet til ivaretagelse av verneområder.

Erfaringene med dagens opplegg for ferdselstellere viser imidlertid at SNO bruker uforholdsmessig mye tid på oppfølging av disse, og det er behov for å redusere innsatsen SNO bruker på tellere for å frigjøre tid til kontroll- og skjøtselsoppgaver.

I praksis betyr dette at forvaltningsmyndighetene må forvente høyere terskel for tildeling av ferdselstellere og bistand med tellere i felt.

Informasjon om ferdsel i verneområdet er nødvendig for en kunnskapsbasert forvaltning. For eksempel for å legge tilrettelegging og informasjon på riktig nivå. Samtidig er bruk av ferdselstellere ressurskrevende, slik at vi må være bevisst på nødvendigheten av telling til forvaltningsformål. Vi har ikke i vår portefølje å hente inn data til forskningsformål.

Opplegg for ferdselstellere fremover

Med redusert tilgang til SNO ressurs, må vi forberede oss på en omorganisering av arbeidet med ferdselstellere. Det vil innebære at forvaltningsmyndigheten i større grad tar ansvaret for oppgaven med fysiske tellere.

Jamfør tilbakemeldingene fra dere er det stor variasjon mellom de ulike forvaltningsmyndigheten hvorvidt dette er løsbart. Det gjelder spesielt arbeidet

forbundet med utsett og oppfølging av tellerne, der det i enkelte fylker fortsatt vil være behov for bistand fra SNO.

Fremover ønsker vi at forvaltningsmyndighetene tar over arbeidet med databehandling selv. Det vil si arbeidet med vasking av datasettet fra telleren, datalagring og eventuell innføring av data i Naturoppdrag.[1]

Tilgang til ferdselstellere

Per nå er signalene fra Miljødirektoratet at forvaltningsmyndighetene ikke skal gå til innkjøp av tellere selv, se årlig bestillingsbrev (Rammer og opplegg for statsforvalterne og verneområdestyrene). Gitt at forvaltningsmyndigheten i større grad tar hånd om tellingen selv, fra utsett til databehandling, er det også naturlig at vi åpner mer opp for at forvaltningsmyndigheten kan kjøpe inn tellere selv over 31 post.

Før vi åpner opp for innkjøp, ønsker vi å undersøke hvilke tellere som egner seg best slik at vi får på plass noen rammer for innkjøp. **Derfor ber vi dere avvente innkjøp til 2026**, slik at vi får dette på plass i løpet av 2025.

Vi viderefører dagens pott med tellere også i 2025. Hvorvidt denne potten skal videreføres på lang sikt, vil avhenge av hvor mange som går til innkjøp av egne tellere.

Kriterier for SNO ressurs til ferdselstellere

For å sette rammer for SNO sitt arbeid med ferdselstelling, må vi sette noen kriterier for når SNO bidrar, som kan være gjeldende fra 2026. Man kan selvsagt utføre ferdselstelling utover kriteriene, dersom forvaltningsmyndighet har kapasitet til å utføre det i egen regi.

Vi har foreløpig satt opp følgende kriterier, som et forslag til innramming av SNO ressurs, se punkt 1-3 under. Vi tenker at disse er et utkast, som vi kan diskutere nærmere med dere før vi kommer frem til en endelig avgrensing.

<u>Kriterier for SNO ressurs ved ferdselstelling:</u>

1. Aktiv prosess med forvaltningsplan eller besøksstrategi (der det er meldt oppstart)
2. Måling av effekt av større kanaliseringstiltak[2]
3. Store endringer i ferdsel i området

[1] Per nå har vi ikke noen god funksjonalitet for innføring av data fra ferdselstellere i Naturoppdrag, men planlegger å få det inn på sikt.

[2] Vil være avhengig av problematikken i de enkelte verneområdene

Dersom det finnes alternative kilder tilgjengelig skal disse benyttes fremfor en ferdselsteller [3]. Det vil som hovedregel prioriteres SNO ressurs til 2 påfølgende år på en lokalitet.

Jamfør Håndbok for sårbarhetsvurdering i verneområder (NINA temahefte 73) deles ferdselsintensitet inn i 5 kategorier:

Meget lav bruk	< 1000 passeringer
Lav bruk	1000 – 2000 passeringer
Middels bruk	2000 - 3000 passeringer
Høy bruk	3000 - 4000 passeringer
Meget høy bruk	> 5000 passeringer

Ressurs vil prioriteres til områder som har relativt mye besøk, dvs. de 3 siste kategoriene. Områder med meget lav bruk og lav bruk må regne med en lavere hyppighet i bruk av tellere.

Valg av type ferdselsteller

Alle tellerne som SNO fordeler i dag, er levert fra det franske firmaet Eco-Counter og selges av Amparo Solutions i Norge. Fordelen med tellerene fra Eco-Counter har vært at leverandøren tilbyr et nettbasert program for analyse av data, som data kan lagres i; Eco-Visio. Bakdelen er at de er svært kostbare, både i innkjøp og i drift. Innkjøpsprisen til en Eco-Counter teller som sender data automatisk ligger på ca. 30-40 000 per stykk. Vi betaler en årlig lisens for Eco-Visio etter hvor mange tellere vi har i drift, den har vært på ca. 275 000 eks. mva. I tillegg har de høye kostnader i forbindelse med bytte av batteri- og sensorer.

Totale kostnader de siste 5 årene har vært ca. 400-450 000,- i gjennomsnitt pr år.

Nå tilbyr flere ulike firma tellere som er betraktelig rimeligere. Enkelte firma slik som TRAFx tilbyr også løsninger for datalagring og analyse.

Dersom opplegg med sentral pott skal videreføres, vil vi gå til innkjøp av rimeligere tellertyper, men viderefører tellere fra Eco-Counter til de ikke lenger fungerer.

[3] Alternative kilder kan være turbøker ved poster, besøkstall fra turlags- og turistforeningshytter, antall passeringer på bomveier, passasjertall fra busser, rutebåter og så videre.

ST 20/25 Eventuelt